PROTOPOPIATELE ŞI PAROHIILE EPISCOPIEI CARANSEBEŞULUI. MICROMONOGRAFII

DANIEL ALIC

Presa Universitară Clujeană

DANIEL ALIC

PROTOPOPIATELE ȘI PAROHIILE EPISCOPIEI CARANSEBEȘULUI. MICROMONOGRAFII

DANIEL ALIC

PROTOPOPIATELE ȘI PAROHIILE EPISCOPIEI CARANSEBEȘULUI. MICROMONOGRAFII

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ

2017

Referenţi ştiinţifici:

PS Conf. univ. dr. Lucian Mic, *Episcopul Caransebeșului*
Pr. Conf. univ. dr. Florin Dobrei

Coperta I – Catedrala *Învierea Domnului* din Caransebeș
Coperta II – Diploma de înființare a Episcopiei Caransebeșului (1865)

ISBN 978-606-37-0297-6

Universitatea Babeş-Bolyai
Presa Universitară Clujeană
Director: Codruţa Săcelean
Str. Hasdeu nr. 51
400371 Cluj-Napoca, România
Tel./fax: (+40)-264-597.401
E-mail: editura@editura.ubbcluj.ro
http://www.editura.ubbcluj.ro/

PREFAŢĂ

Necesităţile pastorale ale vremurilor pe care le traversăm reclamă o cât mai atentă şi cuprinzătoare cunoaştere a trecutului nostru bisericesc. În acord cu acest principiu, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a iniţiat o serie de cercetări asupra instituţiilor şi a personalităţilor bisericeşti, cercetări concretizate în volume cu caracter general sau local. Pe această linie de evidenţiere a modului în care Biserica Ortodoxă Română a coagulat în jurul ei societatea românească se înscrie şi Hotărârea nr 8.575/07.11.2011 prin care eparhiile Patriarhiei Române au fost responsabilizate în scopul întocmirii unor micromonografii pentru protopopiatele şi parohiile din subordine, după un plan unitar.

Volumul prezent, intitulat *Protopopiatele şi parohiile Episcopiei Caransebeşului. Micromonografii*, avându-l ca autor pe părintele profesor Daniel Alic, reprezintă deopotrivă o misiune îndeplinită şi o emblemă pentru Episcopia Caransebeşului. Este o lucrare complexă ce prezintă pe scurt fiecare unitate bisericească (cu excepţia mănăstirilor) din cuprinsul Eparhiei Banatului Montan. După prezentarea generală a eparhiei, urmează fiecare protopopiat în parte cu parohiile din jurisdicţie. Este urmărită o structura monografică unitară de prezentare aşa cum s-a cerut în planul general, cu consideraţii istorice (anul înfiinţării/prima atestare, numele localităţii, toponimie), prezentarea generală a localităţii (geografic, istorico-demografic, arheologic, cultural, economic, monumentul eroilor), istoricul bisericii parohiale (arhitectura, pictura, plan, dimensiuni, materiale de construcţie), lucrările de renovare, obiectele de cult, şirul preoţilor parohi şi personalităţile bisericeşti mai importante. Nu sunt uitate nici activităţile care alcătuiesc profilul actual al parohiilor, îndeosebi activităţile culturale şi filantropice (activitatea unor asociaţii sau organizaţii religioase, coruri, tabere cu tineri, pelerinaje; activităţi catehetice).

Toate aceste informaţii de ordin istoric şi misionar strânse laolaltă reprezintă un instrument de lucru pentru cei ce vor să cunoască în linii generale trecutul parohiilor din partea de sud a Banatului sau să se familiarizeze cu modul dinamic în care acestea îşi desfăşoară activitatea urmând tradiţiei creştine.

Considerăm *că publicarea volumului Protopopiatele şi parohiile Episcopiei Caransebeşului. Micromonografii* este spre folosul preoţilor, al celor ce-şi îndreaptă atenţia spre istoria Bisericii din Banat şi nu în ultimul rând al credincioşilor. Binecuvântăm apariţia acestei cărţi şi o recomandăm cu bucurie tuturor celor interesaţi.

† Lucian,

Episcopul Caransebeşului

EPISCOPIA CARANSEBŞULUI

– istoric –

Mărturii documentare certe despre existenţa în Banat a unei episcopii sunt abia din secolul al XIII-lea, când episcopul catolic Grigorie al Severinului (Banatul oriental) este amintit într-o diplomă a regelui Bela al IV-lea al Ungariei din 26 noiembrie 1246, emisă la Buda.[1] Mai mulţi cercetători care s-au aplecat asupra istoriei mai vechi a Episcopiei Caransebeşului reiau dintr-o adresă din anul 1860 a episcopului Emilian Kengelaţ ştirea că, după tradiţie, Caransebeşul a avut episcopie ortodoxă tot din secolul al XIII-lea.[2] Informaţia nu are însă un alt suport istoric.

Înainte de a prezenta – pa baza documentaţiei existente la ora actuală – istoricul propriu-zis al Eparhiei caransebeşene, trebuie să amintim întâi descoperirile cu caracter paleocreştin din vecinătatea imediată a Caransebeşului şi chiar din Caransebeş, datate în secolele II-IV.[3] La acestea se adaugă stăpânirea şi peste zona caransebeşeană, a voievodului creştin Glad ce a ctitorit în preajma anului 900 o mănăstire la Dunăre, care a supravieţuit până în sec. XII.[4] Un urmaş, Ohtum sau Ahtum, era vasal al împăratului constantinopolitan Vasile II care prin 3 diplome din 1019-1020 reorganizează Ohrida ca arhiepiscopie autocefală. Între *castra* aparţinătoare sub raport jurisdicţional era trecut şi *Tibiskos – Dibiskos* (Timişoara).[5] Acest centru eclesial (cel puţin, horepiscopie) al românilor bănăţeni s-a menţinut până în 1232, când funcţiile sale – se presupune, nu fără temei – vor fi preluate de Mehadia. Această ipoteză, afirma banatologul I.D.Suciu – este coroborată de stabilirea în 1453 a mitropolitului Ioan din Caffa în regiunea Hunedoarei, în proximitatea Mehadiei şi a Banatului; dacă eparhia Mehadiei ar mai fi activat în acel timp, cu siguranţă că ierarhul pribeag nu s-ar fi stabilit într-o zonă din apropierea Mehadiei.[6] La Mehadia, în jurul fostei biserici medievale s-au descoperit monede bizantine din sec. XII, apoi un inel din sec. XIV cu imaginea unui vultur bicefal (iarăşi *ab origine* bizantin), ceea ce denotă legături cu lumea, cu spiritualitatea răsăriteană.[7]

După ce în 1646, Ignatie îşi asumase unele prerogative jurisdicţionale asupra Banatului de sud-est, ca „episcop al Râmnicului şi Mehadiei toate“, în 1720 episcopul Damaschin, de asemenea al Râmnicului, susţinea că înainte ca turcii să fi ocupat Banatul, Mehadia ar fi fost sediul unei eparhii sufragane a Mitropoliei de Severin înfiinţate în anul 1370. Tocmai un avizat istoric greco-catolic (Augustin Bunea) a recunoscut existenţa diecezei Mehadiei[8]; aceasta – în urma măsurilor severe antiortodoxe din 1428 - îşi va fi încetat lucrarea misionară.

În subsidiar, un act otoman din 1591/2 vorbeşte despre unirea eparhiei de Bocşa cu epahiile Moldova Veche şi Orşova, unificare ce ar fi dus la apariţia Eparhiei Vârşeţului[9], dar Vârşeţul – cum apreciază unii herodoţi – a funcţionat ca episcopie şi anterior, primul ei titular fiind Partenie (anul 1481). De notat în plus că Patriarhiei de Peci (Ipek), reînfiinţată în 1557, i se vor supune episcopia de Timişoara şi cea de la Vârşeţ. Însă jurisdicţia eclesiastică asupra unei părţi a Banatului nu a avut continuitate, dacă în 1562 mitropolitul Sava I al Ardealului şi-a lărgit oblăduirea şi peste Banatul de Lugoj-Caransebeş. În 1572 vlădica Eftimie, din acelaşi Ardeal, avea – prin acordul voievodului Transilvaniei Ştefan III Báthory – autoritate

[1] Ioan D. SUCIU, Radu CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, Editura Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1980, p. 68.
[2] Andrei GHIDIU, Iosif BĂLAN, *Monografia oraşului Caransebeş*, Caransebeş, 1909, p. 103.
[3] Vasile MUNTEAN, *Monografia Arhiepiscopiei Timişoarei*, I, Ed. Învierea, Timişoara 2012, p. 29 şi urm.
[4] *Ibidem*, pp. 28 şi 69.
[5] *Ibidem*, p. 40.
[6] *Ibidem*, 66 (cu bibliografie).
[7] Dumitru ŢEICU, *Studii istorice*, Ed. Mirton, Timişoara 2003, pp. 96-97.
[8] V. MUNTEAN, *op. cit.*, pp. 66, 88, 119.
[9] Adrian MAGINA, *De la excludere la coabitare. Biserici tradiţionale, Reformă şi Islam în Banat (1500-1700)*, Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca, 2011, pp. 123 şi 177.

şi peste Banatul de est. În anul 1656, titularul Transilvaniei, Sava II Brancovici, va obţine aceeaşi jurisdicţie peste *Severin*, adică peste Banatul de Caranşebeş-Lugoj, lucru întărit şi la 1659 de către principele ardelean Acaţiu Bârceanu (ung. Barcsay).

Demn de reţinut este şi faptul că un chiriarh pe nume Teodosie în 1662 se intitula „mitropolit de Vârşeţ şi Caransebeş", titulatură ce se repetă în anul 1666. În 1669, la Caransebeş numai, este pomenit un „vescovo schismatico", altfel zis un *episcop ortodox,* fiind succedat – mai târziu – de Spiridon Ştibiţa, pare-se aromân (1695-1699). Cum este ştiut, la 1695 fiinţau, sub ascultarea canonică a patriarhului Arsenie Cernojevici, şapte eparhii între care şi diecezele de Timişoara şi Vârşeţ. Deja în anul 1690, între 37 şi 40.000 de suflete (sârbi, aromâni, greci şi albanezi) sub presiunea turcilor au migrat în Ungaria. Banatul ca „Parva Wallachia" (= *mică ţară românească*) era încă sub umbra Semilunii, până în 1716; atunci intră sub sceptrul austriac. Prin diploma imperială din 21 august 1690, Arsenie III de Peci va ajunge supremul conducător greco-oriental din împărăţia habsburgică, ca „Arhiepiscop şi patriarh al rascienilor, rutenilor şi vlahilor" (românilor).

În anii 1759-60 asistăm la o restabilire a hotarelor celor două eparhii, de Timişoara şi de Caransebeş. Împărăteasa Maria Tereza decretase ataşarea districtului Făget la Episcopia Caransebeşului, însă mitropolitul carloviţean Pavel Nenadovici îi decelează decizia sinodului său ca, potrivit împărţirii din anul 1716, episcopia caransebeşeană să cuprindă în continuare districtele Caransebeş, Lugoj, Orşova, Vârşeţ şi Palanca Nouă. Urma ca noul episcop al Timişoarei, Vichentie Ioanovici Vidak, să renunţe la 13 sate din părţile Făgetului în favoarea Eparhiei Caransebeşului.[10]

Reşedinţa acestei episcopii a fost – prin alternanţă – Caransebeşul până la 25 octombrie 1775[11], când episcopul Vichentie Popovici a mutat-o definitiv la Vârşeţ într-o clădire nouă, la Caransebeş rămânând o reşedinţă secundară care cu vremea s-a ruinat.

În climatul creat la Caransebeş s-a afirmat protopopul Ioan Tomiciu (1771-1839), cel care a pus în 1820 bazele primei preparandii pentru graniţa militară bănăţeană, a impus planul de organizare a învăţământului primar în aceeaşi zonă şi s-a remarcat prin scrieri ca un exponent târziu al Luminilor în Banat.[12]

Cu ocazia adunării populare de la Lugoj din 15/27 iunie 1848, condusă de vizionarul revoluţionar Eftimie Murgu, s-a cerut printre altele recunoaşterea limbii române ca limbă oficială în tot Banatul şi independenţa Bisericii române din Banat, care trebuia să aibă în fruntea eparhiilor episcopi români[13], obiectiv identic cu cel al românilor ardeleni prezentat mulţimii la 3/15 mai 1848 la Blaj. Înăbuşirea revoluţiei paşoptiste şi măsurile de ordin administrativ şi politic luate de autorităţile austriece prin crearea Voivodinei Sârbeşti şi Banatului Timişan, la 16 noiembrie 1849, urmată de încorporarea Banatului la regatul Ungariei, la 27 decembrie 1860, a stârnit un val de nemulţumiri între români care îşi vedeau anulate propriile aspiraţii naţionale.

Întreaga perioadă 1849-1864 este plină de demersuri repetate pe lângă Curtea de la Viena, iniţiate de Andrei Şaguna, Ioan Popasu, Augustin Treboniu Laurian, apoi de bănăţenii Petru şi Andrei Mocioni, Petru Cermena ş.a., pentru despărţirea ierarhică

---

[10] Pentru datele de mai sus, V. MUNTEAN, *op. cit.*, p. 88 et passim (cu lieratură de specialitate); Idem, „Întregiri la lista ierarhilor din Banatul istoric", în vol. *In memoriam Grigore Ploeşteanu. Studii şi evocări* (coord. V. Dobrescu et alii), Ed. Academiei Române, Bucureşti 2014, p. 140 şi urm. De adăugat aici că între ierarhii sârbi au fost şi români, precum Maxim Manuilovici/ Mănuilă (1829-1833), Ştefan Popovici (1843-1848), Emilian Chenghelaţ (1853- ; după despărţirea ierarhică din 1865 va rămâne doar episcop al Vârşeţului).

[11] Cornel CORNEANU, *Episcopul Ioan Popasu*, în *Altarul Banatului* (Caransebeş), an I, nr. 11-12, noiembrie-decembrie 1944, p. 428.

[12] Constantin BRĂTESCU, *Protopopul Ioan Tomiciu, organizator al şcolilor naţionale din graniţa militară bănăţeană* în *Foaia diecezană*, Caransebeş (Serie nouă), an VIII, nr. 3-4, martie-aprilie 2002, p. 12-15.

[13] I.D. SUCIU, *Revoluţia de la 1848-1849 în Banat*, Editura Academiei, Bucureşti, 1969, pp. 110-112.

de Biserica sârbească.[14] În memoriile depuse guvernului imperial se vorbea despre *„apăsarea cea despotică a arhiepiscopilor celor sârbeşti"* şi despre *„cea mai dăunoasă influenţă în privinţa intelectuală, morală şi materială"* asupra românilor. Memoriile au evidenţiat permanent intoleranţa promovată de aceştia şi *„depărtarea bărbaţilor învăţaţi ai naţiunii române"* din funcţiile pe care le meritau.[15]

Demersurile acestora, încurajate permanent prin implicare şi de Vincenţiu Babeş în anii 1862-1864, au făcut din despărţirea ierarhică de Biserica sârbească şi din reînfiinţarea Mitropoliei Ortodoxe Române nu numai o problemă naţională, ci şi una politică.[16]

Anul 1864 este hotărâtor pentru istoria Bisericii române din Transilvania şi Banat. În timpul celui de-al treilea sinod, ţinut la Sibiu în 22 martie, cei prezenţi au solicitat ca mitropolia ortodoxă a românilor ce se va reînfiinţa să aibă reşedinţa la Sibiu şi să-i fie subordonate episcopiile din Cernăuţi, Arad, Timişoara şi Caransebeş. În timpul congresului bisericesc de la Carloviţ, la care au participat şi reprezentanţi ai Curţii de la Viena, Vincenţiu Babeş, unul dintre cei mai reprezentativi oameni politici bănăţeni din secolul al XIX-lea, a declarat în ziua istorică de 5 august 1864 despărţirea Bisericii ortodoxe române de cea sârbească. Este momentul în care începe procesul de separare, deoarece şi congresul sârbesc a fost nevoit să ia act de hotărârea românilor şi să recunoască *„înfiinţarea unei mitropolii române, coordinate* (egale în drepturi, n.n.) *cu cea sârbească"*.[17] Pe baza celor două hotărâri, cea a românilor şi cea a congresului de la Carloviţ, Francisc Iosif I a declarat la 24 decembrie 1864, printr-o patentă imperială, despărţirea ierarhică de Biserica sârbească şi instituirea unei mitropolii române.[18]

Această izbândă istorică nu ar fi fost posibilă fără eforturile depuse de Andrei Şaguna, Andrei Mocioni şi Ioan Popasu. Despre acesta din urmă, mitropolitul Ioan Meţianu spunea că a fost *„cel dintâi anteluptător în recâştigarea vechii noastre mitropolii"*.[19] Noua mitropolie ortodoxă română a Transilvaniei, încredinţată spre păstorire lui Andrei baron de Şaguna, avea în compunerea sa pe lângă vechile episcopii ale Ardealului şi Aradului şi pe cea a Caransebeşului.

La 6 martie 1865 sinodul Mitropoliei Transilvaniei, constituit din mitropolitul Andrei Şaguna şi Procopiu Ivacicovici (recte: Ivaşcu) – episcopul Aradului, l-au ales ca episcop pe ***Ioan Popasu*** (20 decembrie 1808-5/17 februarie 1889), în scopul ocupării scaunului de ierarh al Caransebeşului; Francisc Iosif I l-a confirmat la 6 iulie 1865. Fusese numit în înalta demnitate de chiriarh al Episcopiei Caransebeşului tocmai omul care bătuse drumurile Vienei timp de două decenii, cel care participase la redactarea de memorii şi fusese în audienţe repetate pentru a se face dreptate fraţilor ardeleni şi bănăţeni pe tărâm naţional şi religios.[20]

Chiar dacă a avut de luptat ani de-a rândul cu sărăcia, cu multe oprelişti, unele imposibil de ocolit până în anul 1872 când a fost desfiinţat Regimentul de graniţă româno-bănăţean nr. 13, episcopia şi instituţiile care s-au creat lângă sine au constituit un puternic centru de iradiere culturală şi politico-naţională, în toate cele 10 protopopiate ale sale: Caransebeş, Mehadia, Lugoj, Făget, Vărădia, Jebel, Vârşeţ, Palanca, Panciova şi Ciacova. Consolidarea episcopiei a început-o Ioan Popasu prin numirea unor administratori protopopeşti capabili. Chiar cu ocazia şedinţei plenare din 23 septembrie 1865 a desemnat

[14] Episcop Lucian MIC, *Relaţiile Bisericii Ortodoxe Române din Banat cu Biserica Ortodoxă Sârbă în a doua jumătate a secolului al XIX-lea*, Editura Presa Universitară Clujeană/Editura Episcopiei Caransebeşului, Cluj-Napoca-Caransebeş, p. 190-123.
[15] Nicolae POPEA, *Vechea mitropolie ortodoxă română a Transilvaniei, suprimarea şi restaurarea ei*, Sibiu, 1870, p. 159.
[16] George CIPĂIANU, *Vincenţiu Babeş*, Editura Facla, Timişoara, 1989, p. 84.
[17] N. POPEA, *Vechea mitropolie* ..., p. 267-276.
[18] A. GHIDIU, I. BĂLAN, *Monografia oraşului* ..., p. 121.
[19] C. CORNEANU, *Episcopul Ioan Popasu* ..., p. 429.
[20] Constantuin BRĂTESCU, *Episcopul Ioan Popasu şi cultura bănăţeană*, Editura Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1995, p. 26.

şase administratori protopopeşti pentru protopopiatele Vârşeţ, Panciova, Biserica-Albă, Palanca, Ciacova şi Caransebeş, printre cei numiţi aflându-se Nicolae Tincu-Velia pentru Vârşeţ şi Nicolae Andreieviciu pentru Caransebeş, acesta îndeplinind concomitent şi funcţia de director al şcolii naţionale din graniţa militară. Mai târziu, în anul 1872, se va alătura acestora şi preotul Mihail Popovici din Orşova, numit ca protopop în scaunul istoric al Mehadiei, aureolat cu mult înainte de Nicolae Stoica de Haţeg.[21]

A acordat o mare atenţie vizitelor canonice, cea mai importantă din primii ani de păstorire fiind cea efectuată la Lugoj în septembrie 1865, unde – ca semn al prețuirii de care se bucura - a fost întâmpinat de ilustre personalităţi bănăţene: Andrei şi Alexandru Mocioni, Vincenţiu Babeş, dr. Pavel Vasici, Emanuil Gojdu – comitele suprem de Caraş, Ioan Faur, Athanasie M. Marienescu şi dr. Gheorghe Ioanovici de Duleu[22].

În 1871, dorind o mai bună organizare internă, consistoriul diecezan a fost organizat pe trei senate (bisericesc, şcolar şi epitropesc), prin intermediul cărora s-a administrat întreaga activitate de pe raza eparhiei. După 15 ani, în 1886 s-a impus o rearondare a protopopiatelor, numărul acestora ajungând la 11. Pe raza lor trăiau 359.289 de români ortodocşi în cele 311 comune bisericeşti şi 37 de filii. Cele mai întinse protopopiate erau Caransebeşul cu 58 comune, Făgetul cu 49 şi Mehadia cu 44 localităţi.[23]

Înfiinţarea unui ***institut teologic diecezan la Caransebeş*** s-a înscris ca unul dintre principalele obiective ale ierarhului de Caransebeş. Cursurile au fost inaugurate la 10 noiembrie 1865, după o prealabilă aprobare a Ministerului de Război din Viena, iar prima lecţie - o lecţie model din Pastorală - , a fost ţinută de însuşi episcopul Ioan Popasu.[24] Organizat pe trei ani de studiu pe întreaga perioadă 1865-1927, Institutul a beneficiat de cadre didactice cu pregătire în centre de renume european. Profesorii utilizaţi în primii cinci ani de activitate erau ei înşişi absolvenţi ai Şcolii clericale din Vârşeţ. Dar, treptat, vor fi numiţi alţii cu studii superioare urmate la Lipsca, Cernăuţi, Budapesta, Viena, Erlangen, Gratz, Praga şi Berlin, mulţi susţinând în mod strălucit şi examenele de doctorat. Dintre cadrele care au asigurat faima acestui institut trebuie amintite: Filaret Musta, Vasile Mândreanu, dr. Ioan Paul, dr. Iosif-Iuliu Olariu, Enea Hodoş, dr. Petru Barbu, dr. George Dragomir, dr. Vasile Loichiţă, dr. Dimitrie Cioloca, dr. Cornel Corneanu ş.a.[25]

Acelaşi energic episcop a pus bazele ***Institutului pedagogic diecezan din Caransebeş*** în toamna anului 1876, îngrijindu-se să-i creeze o bază materială corespunzătoare şi să numească profesori cu o pregătire pedagogică de excepţie. Numele lui Ştefan Velovan, unul dintre marii pedagogi români ai epocii moderne şi director al Institutului pedagogic între 1877-1893, era cunoscut în întreg spaţiul românesc. Împreună cu Patriciu Drăgălina, au fost cei dintâi autori de metodici de specialitate din învăţământul românesc, contribuind la pregătirea metodică a învăţătorilor confesionali, prin conferinţele introduse de episcopul Ioan Popasu încă din anul 1866. Cei amintiţi mai sus şi-au putut continua studiile universitare prin bursele pe care le-au primit de la Fundaţiunea Gojdu, aprobate de preşedintele acesteia, Ioan Popasu.

În 1869 acelaşi episcop de Caransebeş a pus bazele ***Reuniunii învăţătorilor greco-ortodocşi români din dieceza Caransebeşului***, o *„catedrală de lumină şi cultură românească"*[26] care garanta *„consolidarea conştiinţei noastre de neam"*.[27] Creată iniţial pentru a asigura perfecţionarea profesională a învăţătorilor confesionali şi pentru apărarea

[21] C. BRĂTESCU, *Episcopul Ioan Popasu şi cultura ...,* pp. 40-42.
[22] *Ibidem*, p. 42.
[23] Cornel CORNEANU, *Episcopul Ioan Popasu*, în *Altarul Banatului* (Caransebeş), an III, nr. 7-8, iulie-august 1946, p. 168.
[24] *Ibidem*, an II, nr. 1-2, ianuarie-februarie 1945, p. 12.
[25] Vasile PETRICA, *Institutul teologic diecezan ortodox român Caransebeş (1865-1927)*, Editura Episcopiei Caransebeşului, 2006, p. 37.
[26] *Foaia diecezană* (Caransebeş), an LIV, nr. 51 din 17 decembrie 1939.
[27] Ştefan DRĂGULESCU, *Din viaţa şcoalei confesionale*, în *Învăţătorul bănăţean* (Lugoj), an III, nr. 7-10 septembrie-decembrie 1939, p. 209.

propriilor drepturi profesionale, reuniunea învăţătorilor caransebeşeni, cea mai veche de acest fel din întregul spaţiu românesc, a promovat prin adunările generale anuale atât la nivel de reuniune, cât şi la nivel de despărţăminte, cultura şi arta naţională şi mai ales sentimentul apartenenţei la neamul românesc. Nu este întâmplător faptul că unele adunări generale (Ciacova, 1892 şi Sacu, 1893) au fost interzise cu ajutorul jandarmilor, cunoscută fiind şi ţinuta politică a unor învăţători precum Martin Ţapu din Fizeş sau a unor profesori ca Ştefan Velovan, membri ai Partidului Naţional Român[28], tocmai în anii desfăşurării mişcării memorandiste.

Casina română din Caransebeş, înfiinţată în 1872 şi ***Societatea română de cântări şi muzică***, înfiinţată în anul 1877, două prestigioase asociaţii culturale caransebeşene şi-au legat ctitorirea şi anii rodnici ai începutului de numele lui Ioan Popasu.

În deceniul nouă al secolului al XIX-lea, Episcopia Caransebeşului era pregătită din punct de vedere financiar ca să-şi înfiinţeze ***propria tipografie şi propriul organ de presă***. Detaliile privind înfiinţarea tipografiei într-o clădire corespunzătoare au fost stabilite cu ocazia sinodului eparhial din 14 aprilie v. 1885, gazeta timişoreană *Luminatoriul* salutând acest proiect necesar înaintării *„pe terenul culturii naţionale"* şi considerat cel mai important obiectiv dezbătut în sinod, care a votat suma de 20.000 fl. pentru etajarea casei diecezane.[29] Procurarea utilajelor pentru tipografie şi angajarea unui tipograf priceput au fost facilitate de savantul Nicolae Teclu şi de medicul Constantin Popasu. În tipografia diecezană din Caransebeş, la a cărei organizare şi bună funcţionare în primii ani de activitate au contribuit Ioan Bartolomei – secretar consistorial şi profesorul Iosif Bălan, s-a tipărit printre altele şi gazeta ***Foaia diecezană***, *„organ bisericesc, şcolariu, economic şi literariu al eparhiei ortodoxe răsăritene române a Caransebeşului"*, apărută fără întrerupere până în 1949, fiind cea mai longevivă publicaţie românească din Banat. Tot în această vestită tipografie s-au tipărit şi *„Calendarul românului"* între 1888 și 1948 şi gazeta *„Lumina"* pe tot parcursul anului 1918.

Librăria diecezană, înfiinţată la începutul anului 1886, a fost instituţia prin care s-au difuzat cărţile şi publicaţiile româneşti tipărite aici sau sosite de la Arad şi Sibiu, dar şi multă carte achiziţionată din România, îndeosebi literatură română şi reviste de prestigiu precum *„Convorbiri literare"*, *„Ramuri"*, *„Neamul Românesc"* ş.a.[30]

După sfârşitul lui Ioan Popasu, la 27 martie /8 aprilie 1889 sinodul eparhial electoral l-a ales ca episcop pe **Nicolae Popea** (17 februarie 1826 - 26 iulie 1908), lucrările sinodului fiind conduse chiar de mitropolitul Miron Romanul, iar nou alesul episcop, destul de cunoscut în Banat ca un apropiat al lui Şaguna, care l-ar fi vrut urmaş al său la Sibiu pentru scrierile importante pe care le-a publicat cât şi pentru intensa viaţă politică pe care a desfăşurat-o, a obţinut 52 de voturi, 3 voturi fiind date lui Iosif Goldiş, protosincel la Episcopia Aradului. Printre deputaţii sinodului care au participat la acest vot covârşitor îi enumerăm pe Vincenţiu Babeş, Coriolan Brediceanu, Gheorghe Ioanovici, dr. Aurel Maniu, Alexandru Mocioni, dr. Iuliu Olariu, Constantin Rădulescu, Ştefan Velovan ş.a.[31] Hirotonirea întru episcop a avut loc în 11/23 iunie 1889 în catedrala din Sibiu, prin mitropolitul Miron Romanul şi episcopul Ioan Meţianu de la Arad, participând şi o delegaţie de preoţi sosită de la Caransebeş în frunte cu Filaret Musta.[32] Întronizarea, desfăşurată cu mult fast, s-a desfăşurat la 2/14 iulie 1889 în catedrala din Caransebeş, prin episcopul Ioan Meţianu.

La 10/22 iulie 1889 printr-o circulară pe care a adresat-o tuturor preoţilor şi credincioşilor, înştiinţând preluarea conducerii episcopiei, a cerut acestora să dezvolte spiritul de religiozitate şi moralitate, să crească preocuparea faţă de şcoală şi învăţătură.

---

[28] C. BRĂTESCU, *Episcopul Ioan Popasu şi cultura ...,* pp. 118-119.
[29] *Luminatoriul* (Timişoara), an VI, nr. 48 din 24 aprilie/6 mai 1885, p. 3.
[30] Petru CĂLIN, *Tiparul românesc diecezan din Caransebeş*, vol. I, Editura Banatica, Reşiţa, 1996, p. 29.
[31] *Foaia diecezană*, an IV, nr. 14 din 2/14 aprilie 1889, p. 4.
[32] *Ibidem*, nr. 24 din 18/30 iunie 1889, p. 2.

Îndemnul său suna astfel: *„Să ne grijim deci cu totadinsul pentru şcoală, să ne silim din toate puterile noastre pentru luminarea poporului. Unde am sta noi azi, dacă şcoala o am fi îmbrăţişat mai de mult?“*[33] În timpul păstoririi sale a cumpărat domeniile Visag, Dezeşti şi Marghita Mare, iar atunci când şi-a simţit aproape sfârşitul a testat pe seama episcopiei suma de 250.000 coroane, cu scopul de a acorda burse tinerilor români care îmbrăţişau cariere industriale.[34]

Gândită încă din anul 1886, în şedinţa consistorială din 5 iulie 1890 s-a aprobat o nouă arondare pe protopopiate începând cu 1 ianuarie 1891, apărând un nou protopopiat, cel al Bocşei. În total, pe raza eparhiei Caransebeşului în cele 11 protopopiate existau 345 de parohii la 1 decembrie 1890.[35]

Anii de păstorire ai lui Nicolae Popea au fost presăraţi cu greutăţi şi obstacole deosebite mai ales în plan şcolar. În 1893 a intrat în vigoare o nouă lege privind salarizarea învăţătorilor, prin care comunităţilor bisericeşti le reveneau noi obligaţii, unele greu de îndeplinit, având în vedere starea de sărăcie a acestora. În acest sens, la 19 decembrie 1893 a difuzat o circulară prin care sublinia legătura dintre lumină şi şcoală, aceasta din urmă fiind canalul prin care se revarsă lumina binefăcătoare asupra omenirii. Amintind de timpurile grele şi apăsătoare, dar mai ales de presiunile făcute asupra Bisericii *„prin legile cele noi scolastice ale ţării“,* cerea tuturor să se jertfească în interesul existenţei naţionale.[36]

Incontestabilele merite ale lui Nicolae Popea în plan cultural şi ştiinţific, el făcând parte din grupul sibienilor care au înfiinţat ASTRA în 1861, alături de Andrei Şaguna, Ilarion Puşcariu şi Ioan Raţiu[37], au determinat pe membrii Academiei Române ca să-l aleagă în anul 1899 între membrii săi activi. Discursul de recepţie l-a ţinut în 13/26 martie 1900 în prezenţa regelui Carol I, despre viaţa şi activitatea arhiepiscopului şi mitropolitului Andrei Şaguna.[38] Nicolae Popea s-a stins în 26 iulie 1908 la reşedinţa sa din Caransebeş, după ce a slujit timp de 52 de ani Biserica şi Neamul din care şi-a tras seva.

Pentru următoarele 15 luni Episcopia Caransebeşului va cunoaşte cea mai grea perioadă din întreaga sa existenţă, o sedisvacanţă creată de guvernanţii maghiari ca măsură represivă pentru ţinuta naţional-politică atât a demnitarilor bisericeşti cât şi a credincioşilor de rând.

La 21 septembrie/4 octombrie 1908 sinodul eparhial, întrunit sub preşedinţia lui Ioan Ignatie Papp – episcopul Aradului, a ales ca episcop al eparhiei Caransebeşului pe arhimandritul Filaret Musta, iubit şi stimat pentru modestia şi integritatea sa morală, *„o solidă piatră unghiulară a edificiului nostru naţional-bisericesc“*[39]. Candidând împreună cu profesorul şi teologul dr. Iosif Iuliu Olariu, Filaret Musta a fost sprijinit şi de reprezentanţii Partidului Naţional Român, aflaţi în număr mare printre deputaţii sinodali şi a câştigat alegerile, însă guvernul maghiar a propus monarhului invalidarea lor. S-au impus noi alegeri, programate la 12 iulie 1909, aproape la un an de la sfârşitul lui Nicolae Popea. Au candidat dr. Iosif Traian Badescu şi dr. Iosif Iuliu Olariu, cel dintâi susţinut ca şi Filaret Musta de curentul naţional român, iar cel de-al doilea de tabăra guvernamentală, reprezentată în plan local de Constantin Burdia, primarul Caransebeşului. Iosif Traian Badescu a fost ales cu vot majoritar, dar din nou alegerea a fost infirmată. Dispreţul faţă de voinţa electorilor diecezani era fără precedent.[40]

---

[33] *Ibidem*, nr. 31 din 6/18 august 1889, p. 3.
[34] N. CORNEAN, *Monografia Eparhiei Caransebeş*, Caransebeş, 1940, p. 44.
[35] *Foaia diecezană*, an V, nr. 51 din 23 decembrie 1890/4 ianuarie 1891, pp. 3-6.
[36] *Ibidem*, an. IX, nr. 1 din 1/13 ianuarie 1894, pp. 1-3
[37] Arhivele Naţionale Caraş-Severin, Colecţia *Documente bisericeşti şi ale demnitarilor bisericeşti din Caransebeş*, dosar C15, f. 1-3.
[38] *Foaia diecezană*, an XV, nr. 13 din 26 martie c.v. 1900, pp. 2-4; discursul s-a publicat integral până în nr. 19 din 7 mai c.v. 1900.
[39] *Ibidem*, p. 58.
[40] C. BRĂTESCU, *Biserica strămoşească ...*, pp. 19-20.

Cu ocazia celei de-a treia alegeri de episcop, desfăşurată la 4 decembrie 1909 şi condusă de Filaret Musta, acesta a vorbit de perioada tulbure prin care a trecut eparhia, comparată cu cea de opresiune din timpul ierarhiei sârbeşti dinainte de 1848.[41] În fruntea eparhiei a fost ales dr. **Elie Miron Cristea** (20 iulie 1868 - 6 martie 1939) de la Sibiu, şi acesta susţinut de Partidul Naţional Român, fapt urmat de întârzierea cu care autorităţile de la Budapesta şi implicit Curtea de la Viena au validat alegerea. Mărturiile vremii confirmă faptul că aprobarea din 29 aprilie 1910 a venit în urma intervenţiilor repetate şi argumentate ale episcopului greco-catolic de la Lugoj, Vasile Hossu şi ale lui Alexandru Vaida – Voevod, pe lângă prinţul moştenitor Franz Ferdinand.[42] Instalarea a avut loc la data de 25 aprilie/8 mai 1910 în catedrala episcopală din Caransebeş.

Anii petrecuţi de Elie Miron Cristea în fruntea vechii episcopii a Caransebeşului au fost puţini, comparabil cu cei ai predecesorilor săi Ioan Popasu şi Nicolae Popea, dar plini de evenimente notabile.[43] În plan religios a acordat o atenţie deosebită creării unui fond de pensii pentru preoţi, întregirii dotaţiilor preoţeşti şi necesităţii organizării preoţilor într-o reuniune care să activeze în întreaga eparhie.[44] Episcopul dr. Miron Cristea s-a preocupat şi de îmbunătățirea vieţii monahale, mult încercată în Banat în secolele anterioare, ctitoria monahală de la *Izvorul Miron* – Româneşti (lângă Făget) prinzând contur încă din anul 1912.

Ca şi înaintaşii săi, a acordat o atenţie deosebită învăţământului confesional, şcolile primare ortodoxe române aflându-se sub incidenţa legilor şcolare ale contelui Apponyi. În primul an de păstorire a reuşit repararea şi adaptarea la condiţiile impuse de autorităţi a peste 60 de şcoli. La întâlnirile cu autorităţile ministeriale din Budapesta a pus în discuţie în primăvara anului 1913 greutăţile insurmontabile întâmpinate de comunităţi în aplicarea legilor apponyiene şi în mod deosebit în predarea limbii maghiare.[45] A făcut parte din grupul lui Valeriu Branişte, Vasile Hossu şi Teodor Mihaly, care au impus modificarea statutului şcolilor confesionale pentru a le menţine pe mai departe sub scutul Bisericii.[46] În timpul Primului Război Mondial, numeroşi preoţi, învăţători şi profesori, urmăriţi de mai multă vreme pentru sentimentele lor naţionale, au fost arestaţi şi întemniţaţi în lagărele din Ungaria. Cu toate că mii şi zeci de mii de români mureau pe front pentru o cauză străină neamului românesc, în laboratoarele din Budapesta se gândiseră măsuri drastice contra românilor: instituirea zonei culturale, statificarea şcolilor confesionale şi în primul rând a institutelor pedagogice diecezane. Toate acestea au fost întâmpinate cu refuzul consistoriului diecezan din Caransebeş, al episcopului său, care şi-au motivat cu argumente de ordin juridic şi istoric necesitatea promovării în continuare a limbii române în şcoală etc.[47]

Prin pastorala din 25 decembrie 1917, care a fost imediat confiscată de autorităţile maghiare, Miron Cristea, referindu-se la democraţie ca formă de existenţă într-o unitate statală, considera că nici unui popor nu-i este permis *„să asuprească şi apese pe celelalte, ci fiecare naţiune, fiecare neam să aibă dreptul a trăi aşa cum cer interesele lui, cu limba sa, cu credinţa sa, cu portul său, cu datinile şi obiceiurile sale şi cu toate ale sale, adică în sânul său. Cu un cuvânt cere ca fiecare naţiune, fiecare neam (...) să fie stăpân pe sine, să se conducă însuşi ... “*.[48] Era un prim îndemn către autodeterminare.

---

[41] *Foaia diecezană*, an. XXIV, nr. 47 din 22 noiembrie c.v. 1909, p. 1.
[42] I.D. SUCIU, *Monografia Mitropoliei ...*, p. 205.
[43] Pe larg, Daniel ALIC, *Eparhia Caransebeşului în perioada păstoririi episcopului Miron Cristea (1910-1919). Biserică şi societate*, Editura Presa Universitară Clujeană/Editura Episcopiei Caransebeșului, Cluj-Napoca/Caransebeş, 2013, 450 p.
[44] Ionel POPESCU, Constantin BRĂTESCU, *Patriarhul Miron Cristea, ierarh providenţial al naţiunii române. Cuvântări*, Editura Învierea, Timişoara, 2009, pp. 32-33.
[45] *Foaia diecezană*, an XXVIII, nr. 13 din 31 martie/13 aprilie 1913, pp. 3-4.
[46] Antonie PLĂMĂDEALĂ, *Pagini dintr-o arhivă inedită*, Editura Minerva, Bucureşti, 1984, pp. 34-35.
[47] I.D. SUCIU, R. CONSTANTINESCU, *Documente privitoare ...*, pp. 991-992.
[48] P.S. Lucian MIC, *Episcopul Miron Cristea (1910-1919). Pastorale, ordine circulare şi*

În momentul destrămării monarhiei austro-ungare, care a început mai întâi în Banatul păstorit de Miron Cristea, preoţii şi învăţătorii de pe raza eparhiei, apoi profesorii de la cele două institute diecezane s-au aflat în primele rânduri ale celor care constituiau consilii naţionale şi gărzi naţionale române. Prezenţa masivă a bănăţenilor la Alba Iulia, în pofida tuturor măsurilor de intimidare şi ameninţare venite din partea trupelor sârbeşti şi maghiare de ocupaţie, votul acestora şi cuvântarea electrizantă a episcopului Miron Cristea în faţa mulţimii, sunt contribuţii de neuitat ale unei vechi provincii româneşti la actul de unire politică a tuturor românilor. Miron Cristea a făcut parte din delegaţia care a depus la tronul României hotărârile Marii Adunări Naţionale de la Alba Iulia, alături de episcopul Iuliu Hossu, Alexandru Vaida – Voevod şi Vasile Goldiş.[49]

Luna decembrie 1918 şi prima jumătate a anului 1919 au fost o perioadă grea pentru Episcopia Caransebeşului. Trupele sârbeşti de ocupaţie, cele franceze şi chiar cele maghiare readuse în Banat, au pus această instituţie într-o postură inedită. Episcopul, urmărit de jandarmerie pentru a fi întemniţat, rămăsese la Sibiu; numeroşi preoţi şi învăţători au fost arestaţi şi întemniţaţi la Belgrad, autorităţile de ocupaţie sârbeşti cerând cu insistenţă episcopiei, preoţilor, învăţătorilor şi tuturor funcţionarilor să recunoască şi să depună jurământul de credinţă faţă de regele iugoslav, toţi refuzându-l, menţionând că au depus jurământul faţă de noua stăpânire naţională.[50] Atât de la Sibiu, dar şi după întoarcerea la Caransebeş, Miron Cristea şi majoritatea oamenilor politici români din Banat au militat pentru instaurarea administraţiei româneşti şi integritatea teritorială a Banatului. Abia în lunile iunie şi iulie 1919 Banatul va deveni cu adevărat o provincie aparţinătoare statului român, un merit necontestat de nimeni, imens şi încă necunoscut pe deplin, l-a avut Biserica strămoşească din provincie, identificată cu cea mai mare parte din eparhia Caransebeşului.

La 31 decembrie 1919 episcopul Miron Cristea a fost ales în scaunul de mitropolit-primat al României. Revenit la Caransebeş în 28 decembrie/10 ianuarie 1920 pentru a-şi lua rămas bun de la credincioşii eparhiei, a donat suma de 20.000 coroane pentru zidirea unei noi catedrale episcopale, 5.000 coroane pentru internatul studenţilor teologi şi alte 5.200 coroane pentru zidirea mănăstirii de la Româneşti.[51] Şederea la Caransebeş a folosit-o şi pentru a-l hirotoni pe Iosif Traian Badescu, viitorul episcop al Caransebeşului, întru arhimandrit.[52]

În 1920 dr. **Iosif Traian Badescu** avea 62 de ani şi de 31 de ani lucra neîntrerupt, *„cu o putere de muncă extraordinară"* în cadrul consistoriului diecezan din Caransebeş. Începând cu anul 1909, după refuzul guvernanţilor de a fi învestit ca episcop al Caransebeşului, a muncit cu aceeaşi dăruire şi şi-a dezvăluit acelaşi patriotism curat până la Marea Unire, stârnind admiraţia şi respectul contemporanilor. Alegerea ca episcop înfăptuită la 8/2 martie 1920 sub prezidiul venerabilului Filaret Musta, cu un număr covârşitor de voturi, era o reparaţie târzie a unei nedreptăţi înregistrate în penultimul deceniu de asuprire maghiară în Banat. Chiar dacă avea o experienţă administrativă de peste trei decenii, Iosif Traian Badescu a avut de înfruntat multe şi delicate probleme.

Politica statului român în domeniul învăţământului primar urmărea statificarea şcolilor confesionale, fenomen înregistrat chiar înainte de legiferare prin dorinţa unor comunităţi bisericeşti de a accepta trecerea şcolilor primare sub controlul statului care asigura şi baza materială şi financiară a acestora. În anul 1921 statificarea şcolilor era deja hotărâtă de Ministerul Instrucţiunii Publice, chiar dacă la nivelul consistoriului diecezan s-a hotărât păstrarea acestora sub scutul Bisericii, deoarece *„corespunde şi*

---

corespondenţă administrativă, Editura Diecezană, Caransebeş, 2007, pp. 183-190.

[49] *Foaia diecezană*, an XXXIII, nr. 49 din 16/29 decembrie 1918, p. 3.

[50] C. BRĂTESCU, *Biserica strămoşească ...*, pp. 26-29.

[51] *Ibidem*, pp. 245-246.

[52] N. CORNEAN, *Monografia eparhiei ...*, p. 50.

unei evoluţiuni istorice a poporului român de dincoace de Carpaţi“.[53] Trecerea şcolilor primare sub controlul statului s-a încheiat în anul 1922. Peste doi ani va fi statificat şi Institutul pedagogic diecezan care se va transforma în ciclul superior al Şcolii normale de învăţători din Caransebeş, în urma punerii în aplicare a Legii pentru învăţământul primar şi învăţământul normal-primar, în care se prevedea că *„şcolile normale sunt aşezăminte de stat, a căror menire este de a forma corpul didactic al şcolilor de copii mici şi al şcolilor primare“*.[54] Demersul din 23 iulie 1925 al consistoriului diecezan pentru a menţine caracterul confesional al institutului pedagogic nu a sensibilizat guvernul României.[55]

În urma trasării frontierei provizorii dintre România şi Iugoslavia, un număr important de comunităţi ortodoxe române, unele cu populaţie numeroasă şi cu şcoli confesionale consolidate material, au rămas pe teritoriul Iugoslaviei, legăturile canonice şi şcolare fiind mult îngreunate. Începând cu anul 1921, autorităţile sârbeşti s-au amestecat brutal în viaţa bisericească şi şcolară, blocând pe raza celor două protopopiate, Vârşeţ şi Panciova, catehizarea elevilor, împiedicând aprovizionarea cu cărţi a şcolilor confesionale şi închizând unele şcoli.[56] În Banatul iugoslav – datorită presiunii autorităţilor de stat – mulţi preoţi vor părăsi postul.[57] În unele localităţi s-a trecut în anii 1924-1925 la exproprierea sediilor parohiale.[58]

Este cunoscut faptul că pe raza fostului comitat Caraş-Severin au fost colonizate multe familii de ruteni şi ucraineni, care la început au avut aşezări modeste, dar s-au dezvoltat rapid şi din punct de vedere demografic. Episcopia Caransebeşului le-a acordat o mare atenţie, reuşind să-i convingă să treacă la ortodoxie, deoarece în momentul colonizării erau de confesiune greco-catolică. Asemenea realizări au fost la Ruginosul-Nou (azi Cornuţel-Banat), Cireşu, Criciova şi Honorici.[59]

Cu toate că Adunarea eparhială de la Caransebeş din anul 1924 se pronunţa pentru ridicarea Institutului teologic la rangul de Academie cu patru ani de studiu, planul a fost pus în aplicare abia în 1927, din cauza lipsei de profesori.[60]

În urma hotărârii Congresului Naţional Bisericesc din 1920 de a se înfiinţa, pe lângă fiecare eparhie câte un muzeu, episcopul Iosif înfiinţează în 1921 şi muzeul eparhial. Circulara sa dată cu acest prilej a subliniat: „în muzeu să se păstreze nu numai cărţi vechi, documente şi piese de valoare de la episcopii răposaţi ci şi icoane, protocoale, antimise, potire şi tot felul de obiecte care sunt în legătură cu trecutul nostru bisericesc şi profan“.[61] Mulţi preoţi au donat obiecte cu mare valoare istorică, însă muzeul s-a deschis abia în anul 1935.

Pe plan gospodăresc amintim restaurarea reşedinţei episcopale, în cadrul căreia s-a ridicat, în 1931, o capelă. Atelierul de lumânări s-a înfiinţat în 1926, sub conducerea monahului Alexa Udrea.[62] În anul 1922 a fost reorganizată şi Tipografia diecezană, şi înzestrată cu mijloace tehnice noi. Ajutat de colaboratorul său devotat, consilierul Aurel Moacă, achiziţionează diferite bunuri materiale pentru a asigura condiţii de creaţie teologilor şi cărturarilor locali, ajutându-i să-şi tipărească lucrările. În acest sens a înfiinţat în anul 1924 şi o legătorie de cărţi.[63]

---

[53] *Ibidem*, reg. 2/1920-1923.
[54] Constantin HAMANGIU, *Codul general al României*, vol. XI-XII, Bucureşti, p. 561.
[55] Arhiva Episcopiei Caransebeşului, reg. 4/1925.
[56] *Ibidem*, reg. 2/1920-1923; reg. 4/1921.
[57] *Ibidem*, reg. 3/1921; reg. 3/1922; reg. 4/1923; reg. 3/1924.
[58] *Ibidem*, reg. 4/1924; reg. 2/1925.
[59] *Ibidem*, reg. 3/1924; reg. 2/1925.
[60] Prot. prof. dr. Zeno MUNTEANU, *Scurt istoric*, în *Anuarul Academiei teologice ort. rom. din Caransebeş 1919-1939*, Caransebeş, 1939, p. 4.
[61] *Ibidem*, p. 91.
[62] Prot. prof, dr. Zeno MUNTEANU, *Amintirile unui dascăl de teologie*, în *Altarul Banatului* (Serie Nouă), an I, nr. 3-4/1990, p. 91.
[63] M. B. BABIU, *Episcopul Dr. Iosif Traian Badescu(1858-1933),* în *Mitropolia Banatului*, nr.

Locaşurile de cult din parohii şi cele monahale din cuprinsul eparhiei au fost în permanenta atenţie a episcopului Iosif, care s-a îngrijit de renovarea, pictarea, sau construirea din nou a lor, acolo unde era cazul. Amintim Schitul *Piatra Scrisă* de lângă Armeniş, cu hramul „Sfânta Treime“, zidit prin contribuţia credincioşilor Vasile şi Ana Dragomir din Slatina Timiş în memoria unicei fiice a lor Maria, decedată în vârstă de 26 ani. În decursul anului 1929, mulţumită stăruinţelor protopopului Sebastian Olariu al Făgetului, s-a terminat zidirea bisericii *Izvorul Miron* de lângă Româneşti, al cărei loc a fost sfinţit în 1911 de episcopul Miron Cristea. Biserica mănăstirii a fost târnosită la 20 iulie 1929.[64] Bisericile ortodoxe din Caransebeş au fost restaurate, ca şi bisericile din Berzasca, Ciclova-Română, Lugoj, Nădrag, Făget şi altele. S-au creat şi parohii pentru rutenii din Banat – Cireşa II, Ruginoasa II, Zorile.[65]

Episcopul Iosif Traian Badescu a trecut la Domnul în 11 iulie 1933, în vârstă de 76 ani şi a fost înmormântat, conform testamentului lăsat, în cimitirul satului Eşelniţa, de pe valea Dunării.[66]

Episcopia Caransebeşului a primit un nou arhipăstor, pe episcopul **Vasile Lazarescu**, născut în comuna Jadani (azi Corneşti) jud. Timiş, la 1 ianuarie 1894.[67] A făcut studii la Cernăuţi, Arad, Budapesta şi Viena,[68] după care în septembrie 1920 ocupă prin concurs catedra de Dogmatică şi Morală, de la Academia teologică din Sibiu, apoi de la Oradea. În anul 1928 devine călugăr, iar în 1929 este hirotesit arhimandrit.[69] A fost ales episcop de Congresul Naţional Bisericesc electoral, întrunit la 21 octombrie 1933 în camera Deputaţilor din Bucureşti[70]. A fost hirotonit duminică, 31 decembrie 1933, în catedrala ortodoxă din Sibiu, de către mitropolitul Nicolae Bălan, arhiereii vicari Andrei Magieru al Oradiei, şi Vasile Stan al Sibiului.[71] Instalarea a avut loc la Duminica Tomii, 15 aprilie 1934, în catedrala din Caransebeş.[72]

Tânărul episcop al Caransebeşului, care a fost profesor de teologie, era firesc să-şi îndrepte atenţia în primul rând spre şcoala teologică; s-a ocupat în mod special de întărirea corpului profesoral, dat fiind faptul că unii profesori se pensionaseră, iar alţii erau la începutul activităţii. Episcopul a arătat încă din prima şedinţă a Consiliului profesoral importanţa pregătirii teologice: *„Trebuinţele sufleteşti ale credincioşilor cer ca preotul să fie bine pregătit“*.[73] În timpul păstoririi episcopului Vasile, au predat personalităţi recunoscute ca: Ştefan Pop, Zeno Munteanu, Petru I. David, Gheorghe Cotoşman, Laurenţiu Busuioc, Petru Rezuş, Mircea Chialda, Ioan Pinciu, Constantin Vladu. El însuşi sporeşte numărul tipăriturilor cu două lucrări personale: *Pârga darului. Cuvântări*, Caransebeş 1936 şi *Praznic luminat. Gânduri de sărbători*, Caransebeş, 1940.

Viaţa monahală a cunoscut şi ea schimbări. În 1938, mănăstirea „Sfântul Ilie“ de la Bocşa Vasiova, a fost transformată în mănăstire de maici, cu sprijinul mitropolitului

5-6/1983, p. 352.

[64] *Protocolul Adunării eparhiale a Episcopiei Caransebeşului pe anul 1929,* Editura Diecezană, Caransebeş, 1930, pp. 47-48.

[65] Dr. Cornel CORNEANU, *Dr. Iosif Traian Bădescu, episcopul Caransebeşului*, în *Calendarul românului pe anul 1934*, Caransebeş, 1934, p. 90.

66 *Foaia diecezană*, nr. 29/1933, pp. 1-8; nr. 30/1933, pp. 1-5 (înmormântarea, telegrame, condoleanţe).

[67] Preot prof. univ. dr. Mircea PĂCURARIU, *Dicţionarul teologilor români*, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti 1996, pp. 2-4.

[68] N. CORNEAN, *Monografia eparhiei…*, p. 53.

[69] Pr. Pavel MARCU, *Episcopul Vasile Lăzărescu*, în Calendarul Românului pe anul 2007, Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş 2008. pp. 225-226.

[70] *Foaia diecezană*, An LVIII, nr. 44/1933, p. 4.

[71] *Foaia diecezană*, An LIX, nr. 1/1934, p. 1.

[72] *Ibidem*, An LIX , nr. 16/1934, pp. 1-14 (programul întronizării).

[73] Prot. dr. Zeno MUNTEANU, *I.P.S. Vasile al Banatului ca organizator şi îndrumător al învăţământului teologic din Caransebeş*, în *Mitropolia Banatului*, nr. 7-9/1958, p. 206.

Visarion al Bucovinei, care a pus la dispoziţie personal monahal de la Mănăstirea Suceviţa, sub stăreţia monahiei Alexandrina Colibaba. Duhovnic al maicilor a rămas fostul vieţuitor al locaşului, ieromonahul Macarie Guşcă. Mănăstirea „Săraca", la mare înflorire în sec. XVIII, a devenit proprietatea eparhiei în anul 1934, când Prefectura judeţului Timiş-Torontal a cumpărat-o de la familia Ostoici. Cu danii şi realizări din colecte, episcopia a întreprins lucrări de zidire, nivelări de teren ş.a.[74] Mănăstirii „Mrăcunea", situată pe pârâul cu acelaşi nume, în apropierea localităţii Ogradena-Veche, de pe valea Dunării, prin grija episcopului Vasile şi a protopopului Iosif Câmpianu din Orşova, i s-au consolidat zidurile şi apoi a fost acoperită cu tablă zincată.[75] În anul 1940, din iniţiativa şi cu toată cheltuiala „Întreprinderilor electromecanice" ale municipiului Timişoara, a luat fiinţă schitul „Sfântul Proroc Ilie" de pe Muntele Mic.[76] Toate celelalte locaşuri monahale: *Călugăra*, *Izvorul Miron* şi Schitul *Piatra Scrisă* au fost reorganizate în timpul păstoririi episcopului Vasile.[77]

Însemnate îmbunătăţiri s-au adus reşedinţei şi parcului din incintă (camere parchetate, zid despărţitor între curtea reşedinţei şi cea a birourilor eparhiale, cabană şi chioşc pentru odihnă în parc şi altele. Investiţii importante a făcut episcopia prin extinderea cu 12 camere a vilei „Doboşani" din Băile Herculane[78] şi prin cumpărarea casei care a aparţinut protopopului Andrei Ghidiu, din str. Traian Doda, cu 580.000 lei, şi a palatului „Koronghi" cu 5.510.000 lei[79], denumit ulterior „Palatul eparhial". În această clădire cu două etaje şi 28 apartamente urmau să fie adăpostiţi consilierii eparhiali, profesorii de la Academie, funcţionari de la Centrul eparhial.

În urma înfiinţării Episcopiei Timişoarei, Episcopul Vasile Lazarescu, fiu al eparhiei nou înfiinţate, este ales întâistătător al ei la 12 iunie 1940. A plecat din Caransebeş doar în primăvara anului 1941, când a avut loc instalarea sa la Timişoara. Activitatea ierarhului se desăvârşeşte apoi ca episcop la Timişoara, iar din 1947 ca arhiepiscop şi mitropolit al Banatului. În anul 1961, mitropolitul Vasile a fost obligat să se retragă din scaun la Mănăstirea Cernica. A trecut la cele veşnice în 20 februarie 1969 şi a fost înmormântat în cimitirul satului natal, Corneşti, judeţul Timiş. După evenimentele din 1989, a fost reînhumat în catedrala mitropolitană din Timişoara.

La Caransebeş, activitatea eparhială a fost continuată de episcopul **Veniamin Nistor**. Acesta s-a născut în 10/22 februarie 1886 în comuna Araci (Arpătac), judeţul Covasna. După absolvirea studiilor de teologie la Sibiu, urmează cursurile de doi ani la Facultatea de Teologie din Bucureşti. A fost preot militar, apoi a deţinut funcţii administrative în cadrul Arhiepiscopiei Sibiului, până la alegerea sa ca episcop în 3 iunie 1941.[80]

În primii doi ani ai păstoririi a sfinţit 10 biserici, a slujit în 36 parohii şi a vizitat inopinat alte 100. În 1943 a intenţionat să-şi viziteze credincioşii din Iugoslavia, dar din cauza stării de război a trebuit să renunţe.[81]A cercetat de mai multe ori şi cele trei mănăstiri şi două schituri ale eparhiei. În aceste vizite a cunoscut multe din însuşirile bune ale bănăţenilor, dar şi unele porniri şi practici rele, cum ar fi problema denatalităţii, ceea ce l-a determinat să publice broşura: *„Chestiunea denatalităţii din Banat"*, Caransebeş, 1944.

Pentru a spori cultura teologică în eparhie, Veniamin Nistor iniţiază şi patronează revista „Altarul Banatului" (1944), pe lângă „Foaia diecezană" (1886) şi „Calendarul Românului" (1889).[82]

---

[74] N. CORNEAN, *Monografia ...*, p. 105.
[75] *Ibidem*, p. 106.
[76] Ioan B. MUREŞIANU, *Mănăstiri din Banat*, Editura Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1976, p. 142.
[77] Prot. dr. Victor VLĂDUCEANU, *Viaţa nouă – duh nou*, în *Mitropolia Banatului*, nr. 7-9/1958, p. 255.
[78] *Protocolul Adunării eparhiale a eparhiei ort. rom. a Caransebeşului pe anul 1934*, Caransebeş, 1935, p. 40.
[79] *Actele Adunării eparhiale a eparhiei ort. rom. a Caransebeşului pe anul 1940*, Caransebeş, 1941, p. 84.
[80] Pr. prof. univ. M. PĂCURARIU, *Dicţionarul...*, p. 312.
[81] Prot. dr. Marcu BĂNESCU, *Arhipăstorul nostru*, în *Foaia diecezană*, nr. 9-10, din 24 februarie 1946, p. 6.
[82] Episcop Veniamin NISTOR, *Cuvânt către cititori*, în *Altarul Banatului*, an I, nr. 1-2/1944, p. 2.

Şcoala de cântăreţi a funcţionat în întreaga perioadă a păstoririi episcopului Veniamin, cu întrerupere din cauza războiului, în anul şcolar 1941/1942.

În urma transformărilor politice din ţara noastră survenite începând cu anul 1948, rolul şi importanţa istorică a ortodoxiei româneşti au fost diminuate considerabil de regimul comunist care se instalase la conducere. Academia Teologică a fost obligată să-şi închidă porţile în anul 1948. Nu peste mulţi ani locul ei a fost luat de Seminarul Teologic Caransebeş.[83]

Istorica episcopie a Caransebeşului, acuzată fiind şi de colaborarea şi susţinerea rezistenţei anticomuniste din Munţii Banatului, a fost desfiinţată prin contopirea ei la 5 februarie 1949 cu Arhiepiscopia Timişoarei, în cadrul Mitropoliei Banatului.[84]

Episcopul Veniamin Nistor se retrage, ca pensionar, la Alba Iulia, unde îndeplineşte funcţia de stareţ al mănăstirii „Sfânta Treime“ (Catedrala Reîntregirii), gospodărind cu tragere de inimă acest aşezământ. La 5 februarie 1963, în vârstă de 77 ani, a trecut la Domnul şi a fost înmormântat lângă schitul „Sfântul Ioan Botezătorul" din Alba Iulia.[85]

În anii 1949-1993, până la reînfiinţarea Episcopiei Caransebeşului, reşedinţa episcopală a fost conservată şi îngrijită de Arhiepiscopia Timişoarei, iar în clădirile administraţiei eparhiale a funcţionat Seminarul Teologic din Caransebeş.

Evenimentele din decembrie 1989, în urma cărora regimul comunist totalitar a fost înlăturat, au determinat şi în viaţa Bisericii Ortodoxe Române din Banat schimbări multiple. Aflaţi pe mai departe sub oblăduirea canonică a Arhiepiscopiei Timişoarei şi Caransebeşului, păstorită de regretatul mitropolit dr. Nicolae Corneanu, credincioşii ortodocşi din judeţul Caraş-Severin – însumau 84 % din populaţie la recensământul din 1992, anume 316.201 din totalul de 376.347 de persoane recenzate[86] – , în lipsa interdicţiilor anterioare, şi-au redeschis larg sufletele spre Dumnezeu. În anii 1990-1994 şi-au reluat activitatea unele dintre asociaţiile creştine interbelice („Oastea Domnului" şi „Societatea Femeilor Creştine Ortodoxe"), s-a reintrodus în şcoli predarea religiei, iar în grilele de programe ale posturilor de radio şi televiziune locale au fost incluse emisiuni cu caracter religios. În majoritatea unităţilor medicale, cazărmilor şi penitenciarelor au fost rânduiţi preoţi misionari, amenajându-se în acest scop câteva capele.[87] În fostele cartiere muncitoreşti s-a început ridicarea de noi biserici; cele existente au fost renovate şi resfinţite. În aceeaşi perioadă s-au reactivat şi vechile aşezăminte călugăreşti cu viaţă de obşte, desfiinţate abuziv de autorităţile comuniste prin aplicarea decretului antimonahal nr. 410/1959: Călugăra, Piatra Scrisă, Vasiova, Bogâltin, Semenic şi Muntele Mic.[88] A continuat şi activitatatea didactică la Seminarul „Ioan Popasu" din Caransebeş, singura instituţie teologică bănăţeană de profil; din colegiul profesoral făceau parte Sorin Cosma, Pavel Marcu, Nicolae Morar, Nicolae Belean, Ionel Popescu etc.[89]

Conştientizându-se nedreptatea istorică înfăptuită în anul 1949, Adunarea Eparhială a Arhiepiscopiei Timişoarei şi Caransebeşului a hotărât, în decembrie 1993,

---

[83] Pr. prof. Ionel POPESCU, *Academia Teologică din Caransebeş la 70 de ani de la înfiinţare*, în „Altarul Banatului", nr. 1-3/1998, p. 123.
[84] P. BONA, *Episcopia* ..., p.221.
[85] P. BONA, *Episcopia* ..., p.221.
[86] *Recensământul populaţiei şi locuinţelor din 7 ianuarie 1992. Structura etnică şi confesională a populaţiei*, Alexandru RADOCEA (ed.), Bucureşti, 1995, passim.
[87] Alexandru MORARU, *„Biserica Ortodoxă Română între anii 1990-2000"*, în: *Studia Universitas Babeş-Bolyai. Theologia Orthodoxa*, XLVII (2002), 1-2, pp. 35-47.
[88] *Dicţionarul mănăstirilor din Transilvania, Banat, Crişana şi Maramureş*, Adrian Andrei RUSU (ed.), Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2000, passim; Visarion JOANTĂ, *Ghidul aşezămintelor monahale din Episcopia Caransebeşului*, Ed. Marineasa, Timişoara, 2004, passim; Nicolae MAGIAR, Eduard MAGIAR, *Viaţa monahală din judeţul Caraş-Severin*, Ed. Napoca Star, Cluj-Napoca, 2009, passim.
[89] *Şcoala Teologică din Caransebeş*, Ionel POPESCU (ed.), Ed. Banatica, Reşiţa, 1998, pp. 25-30.

reactivarea vechii Episcopii caransebeşene, cu trei protopopiate (Caransebeş, Reşiţa şi Oraviţa) şi peste 200 de parohii şi filii.[90] Chiriarhul ales în fruntea acestei dieceze a fost **Emilian Birdaş** (din botez Ioan), născut la 23 noiembrie 1921 în satul Rohia (jud. Maramureş). Arhiereu-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului din anul 1973, a fost desemnat în 1975 arhipăstor al nou-înfiinţatei Eparhii de Alba Iulia (instalat la 25 ianuarie 1976), remarcându-se printr-o amplă activitate edilitară. Retras din scaun în ianuarie 1990, a ajuns, în aprilie acelaşi an, episcop-vicar la Arad, iar la 12 iulie 1994 titular al reînfiinţatei Episcopii a Caransebeşului. A reeditat *Noul Testament de la Alba Iulia din 1648* (1988) şi *Bucoavna de la Alba Iulia din 1699* (1989), a publicat câteva lucrări în volum – *Alba Iulia, oraş bimilenar* (1975), *Satul şi mănăstirea Rohia din Ţara Lăpuşului* (1994) şi *Din adâncuri de vreme* (1995) – şi mai multe articole, cuvântări şi pastorale în periodicele noastre bisericeşti. A trecut la cele veşnice la 5 aprilie 1996, fiind înmormântat în biserica „Naşterea Sf. Ioan Botezătorul" din Caransebeş.[91]

Ca întâistătător al preoţilor şi credincioşilor ortodocşi din eparhia Caransebeşului, a iniţiat reapariţia „Calendarului Românului" (1995-1996) şi a „Foii Diecezane" (din 1995 până în prezent), a întemeiat aşezămintele monahale de la Poiana Mărului (1994), Nera-Sasca Montană (1994) şi Caransebeş (1994-2007), a întreprins mai multe vizite pastorale, iar pentru o mai bună gestionare a eparhiei a înfiinţat, în anul 1995, Protopopiatul Băile Herculane, prin rearondarea parohiilor şi filiilor din protoprezbiteratele Caransebeş şi Oraviţa.[92]

I-a urmat episcopul **Laurenţiu Streza** (din botez Liviu), născut la 12 octombrie 1947 în satul Sâmbăta de Sus (jud. Braşov). Chemat la episcopat la 4 iulie 1996, a fost călugărit la 20 iulie 1996 la mănăstirea Brâncoveanu (Sâmbăta de Sus), iar la 11 august 1996 hirotonit şi instalat episcop pe scaunul chiriarhal de la Caransebeş. A păstorit până la 3 noiembrie 2005, dată la care a fost ales arhiepiscop al Sibiului şi mitropolit al Ardealului, fiind instalat la 13 noiembrie. Membru de onoare al Academiei Române (2015), al asociaţiei ştiinţifice internaţionale „Societas Liturgica" (cu sediul la Toronto, Canada), a scris mai multe volume de Teologie Liturgică şi peste 100 de studii, articole şi pastorale, tipărite în reviste naţionale şi internaţionale de specialitate.[93]

Activitatea sa ca arhipăstor al credincioşilor ortodocşi din judeţul Caraş-Severin – 278.414 din totalul de 333.396 de persoane recenzate în 2002, adică 83.5 % din populaţie[94] – a fost multiplă. De numele său se leagă demararea lucrărilor de construcţie a viitoarei catedrale episcopale şi întemeierea a zece mănăstiri şi schituri: Almăj-Putna (1996), Brebu (1997), Teiuş-Caransebeş (1998), Băile Herculane (1998), Gornea (2001), Nicolinţ (2003), Feneş (2004), Vărădia (2004), Reşiţa (2004) şi Petroşniţa (2005).[95] În plan cultural, din iniţiativa sa a fost reluată, în 1998, tradiţia învăţământului teologic superior, în cadrul Facultăţii de Ştiinţe Economice şi Administrative a Universităţii „Eftimie Murgu" din Reşiţa, înfiinţându-se Departamentul de „Teologie Ortodoxă Didactică-Istorie", transformat în 2005 în actuala secţie de „Teologie Ortodoxă Didactică"; dintre profesorii titulari sau asociaţi merită amintiţi: Laurenţiu Streza, Aurel Jivi, Sorin Cosma, Vasile V. Muntean, Irimie Marga etc. De asemenea, şi-a continuat activitatea şi vechiul Seminar „Ioan Popasu", transformat în liceu vocaţional cu profil teologic. În plan pastoral-misionar a întreprins numeroase vizite canonice în eparhie[96] –

---

[90] P. Bona, *Episcopia* ..., p. 224.

[91] Mircea Păcurariu, *Dicţionarul teologilor români*, Ed. Enciclopedică, Bucureşti, ^{2}2002, p. 51; *Enciclopedia Ortodoxiei Româneşti*, Mircea Păcurariu (ed.), EIBMO, Bucureşti, 2010, pp. 87-88.

[92] P. Bona, *Episcopia Caransebeşului*..., pp. 225-226; N. Magiar, E. Magiar, *Viaţa monahală*..., passim.

[93] M. Păcurariu, *Dicţionarul teologilor români*..., pp. 463-464; P. Bona, *Episcopia Caransebeşului*..., pp. 227-228; *Enciclopedia Ortodoxiei Româneşti*..., pp. 610-611.

[94] http://www.recensamant.ro/.

[95] V. Joantă, *Ghidul aşezămintelor monahale*..., passim; N. Magiar, E. Magiar, *Viaţa monahală*..., passim.

[96] P. Bona, *Episcopia Caransebeşului*..., pp. 229-232.

sub oblăduirea sa canonică s-au aflat, în anii 1997-2001, şi românii din Banatul sârbesc, organizaţi, din 1971, într-un Vicariat ortodox cu sediul la Vârşeţ[97] –, (re)târnosind mai multe biserici, iar în plan filantropic a înfiinţat „Centrul de zi pentru şcolari" (2005, în incinta fostei Şcoli Speciale din Caransebeş) şi aşezămintele social-monahale de la Ruschiţa (1999) şi Glimboca (1999).[98]

Pe scaunul rămas vacant a fost ales ierarhul actual, P.S. **Lucian Mic**, născut la 9 septembrie 1970 în municipiul Arad. Studiile primare şi gimnaziale de la Arad (1977-1987) au fost urmate de cele teologice la Seminarul din Caransebeş (1987-1992) şi la Facultatea din Arad (1992-1996). Ieromonah la Hodoş-Bodrog (1992-1994), eclesiarh al catedralei mitropolitane din Timişoara (1994-1995), stareţ al mănăstirii „Izvorul Miron" din Româneşti (1995-2000), apoi protosinghel şi exarh al aşezămintelor monahale din Arhiepiscopia Timişoarei (1999), a fost ridicat, în 2000, la treapta de arhimandrit, fiind hirotonit apoi arhiereu-vicar, cu titlul „Lugojanul", la 1 octombrie 2000. Pentru meritele sale, la 8 februarie 2006 a fost ales episcop de Caransebeş, fiind instalat la 26 februarie. Lector asociat la secţiile teologice ale Universităţilor din Timişoara (2001-2006) şi Reşiţa (din 2006), respectiv profesor la Seminarul „Ioan Popasu" din Caransebeş (din 2006), a publicat 10 lucrări în volum precum şi numeroase studii, articole şi pastorale.[99]

Realizările sale cele mai importante sunt finalizarea noii catedrale episcopale „Învierea Domnului" din Caransebeş (demisolul a fost dat în funcţiune în 2006), un edificiu în plan „cruce greacă înscrisă", de proporţii monumentale, şi sfinţit în 12 septembrie 2010, precum şi implementarea unor ample proiecte filantropice creştine-ortodoxe şi „Departamentul pentru Tineret al Episcopiei Caransebeşului" (creat în 2006).[100]

Pe tărâm pastoral trebuie menţionată vizitarea tuturor parohiilor şi filiilor din eparhie, în multe dintre acestea fiind rânduiţi noi clerici. În timpul păstoririi Preasfinţitului Părinte Lucian s-au ridicat mai multe biserici, alte locaşuri de cult au fost doar renovate şi s-a reamenajat sediul centrului eparhial (cu ateliere de lumânări, croitorie şi pictură bisericească), la care se adaugă înfiinţarea a 4 aşezăminte monahale (Schitul *Sf. Dionisie Exiguul* din localitatea Bucova, Schitul *Sf. Atanasie al Atonului* şi *Naşterea Maicii Domnului* din localitatea Ineleţ, Aşezământul medical creştin din localitatea Marga şi Aşezământul monahal-social din localitatea Bozovici), inaugurarea a două expoziţii permanente de icoane şi cărţi bisericeşti vechi din Banatul Montan la demisolul noii catedrale episcopale din Caransebeş şi la centrul eparhial, mutarea Seminarului teologic liceal într-un sediu nou, cu săli de cursuri, cămin şi cantină moderne – în alt local îşi desfăşoară activitatea şi secţia de „Teologie Ortodoxă Didactică", cu două cicluri universitare: licenţă (3 ani) şi masterat (2 ani) –, organizarea şi sprijinirea unor manifestări cultural-bisericeşti („Zilele credinţei şi culturii în Episcopia Caransebeşului", manifestare ajunsă în anul 2016 la a X-a ediţie), simpozioane şi conferinţe teologice, reapariţia „Calendarului Românului" (2006) etc.[101]

Din punct de vedere administrativ-canonic, Episcopia Caransebeşului este împărţită astăzi în patru protopopiate (Caransebeş, Reşiţa, Băile Herculane şi Moldova Nouă), cu 217 parohii (34 urbane, 163 rurale şi 20 misionare), 14 filii şi 10 centre misionare (spitale, aşezăminte sociale). Cele 66.439 de familii ortodoxe (196.808 de credincioşi) sunt deservite liturgic de 231 locaşuri de închinare (biserici şi capele), în care slujesc 249 de clerici.

---

97 Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. III, Ed. Trinitas, Iaşi, [3]2008, pp. 443-444.

98 Florin Dobrei, *„Pe urmele Sf. Vasile cel Mare. Aspecte ale filantropiei creştine în Episcopia Caransebeşului (1994-2009)"*, în: *Simpozionul internaţional „Rugăciune şi Teologie"*, Daniel Alic (ed.), Ed. Diecezană, Caransebeş, 2009, p. 95.

99 P. Bona, *Episcopia Caransebeşului...*, pp. 233-241, 343-351; *Enciclopedia Ortodoxiei Româneşti...*, pp. 393-394.

100 F. Dobrei, *„Pe urmele Sf. Vasile cel Mare..."*, pp. 95-98.

101 http://www.episcopiacaransebesului.ro/news.php?readmore=1254.

PROTOPOPIATUL CARANSEBEȘ
– scurt istoric –

Protopopiatul Caransebeş apare documentar întâia oară sub episcopul Moise Stanoievici (1722-1724), în rândul celor 8 protoierii subordonate eparhiei.[1] În anul 1751 protopopiatul caransebeşean cuprindea 62 unităţi, la 1757 avea 78, în 1777: 57 parohii şi 10 filii. Protopopiatul Caransebeş în prezent are 77 de parohii şi 2 filii, în total 79 de unităţi de cult.[2]

În ceea ce priveşte conducătorii oficiului protopopesc, oferim în continuare lista protopopilor cunoscuţi: George Iliescu sau Ilinescu, venit din Ţara Românească (1749-1769[3], socrul cronicarului Nicolae Stoica de Haţeg); George Iorgovici (alias Iorgu, 1778-1791. Pe timpul lui – în 1787 – era namestnic, adică vicar protoieresc, Teodor Ilievici sau Ilie, român ce va ajunge protopop al Vârşeţului); lugojeanul Constantin Atanasievici (recte: Atanasiu, aromân de neam; doar administrator protoprezbiteral în anii 1791-1792); George Stoica (fratele cronicarului Nicolae Stoica, amintit supra, 1792-1802); Ştefan Atanasievici al Lugojului (iarăşi numai ca administrator protopopesc, 1801-1804); Ioan Tomici (1804-1839, publicist); Nicolae Gruici sau Gruia (= Trăilă Musta, 1839-1841)[4]; sârbul Lazăr Radak (1841-1853), Gavril Ioancovici sau Iancu (1853-1866), Nicolae Andreeviciu (1866-1886, director al şcolilor din graniţa militară)[5]; Andrei Ghidiu (1888-1973), dascăl teologie şi pe deasupra istoric; Isaia Suru (1937-1946; va fi închis politic – în regimul *„democrat“ – câtiva ani)*[6]; Teodor Roşca (1946-1948), Ioan Racoveanu (1948-1959), Dimitrie Grama (1959-1990), Ioan Nicola (1990-1998), Nicolae Rădulescu (2004-2006), Liviu-Mihai Drăgan (1998-2004; 2006 - prezent).

Arhiva protopopiatului datează de la 1801. În anul 1995 Protopopiatul Caransebeş s-a scindat, parte din parohii formând Protopopiatul Băile Herculane.

Actualmente, Protopopiatul Caransebeș este împărțit în trei centre pastoral-misionare: Centrul Pastoral-Misionar Caransebeș Nord; Centrul Pastoral-Misionar Caransebeș Sud; Centrul Pastoral-Misionar Valea Bistrei. În parohiile din aceste Cercuri Pastoral-Misionare sunt înființate Centre de tineret, în care se desfășoară diverse activități cu tinerii, după cum urmează: Centru de tineret Caransebeș; Centru de tineret Oţelu Roşu; Centru de tineret în Parohia Brebu; Centru de tineret în Parohia Măru; Centru de tineret în Parohia Borlova; Centru de tineret în Parohia Rusca Montană; Centru de tineret în Parohia Glimboca; Centru de tineret în Parohia *Zăgujeni.*

Patrimoniul Protopopiatului este format din 77 biserici de zid, 3 biserici de lemn, *în total 80 de biserici aflate în uz liturgic. Dintre acestea*, 5 biserici sunt monumente istorice. De asemenea există în protopopiat 63 de case parohiale, 3 capele şi o casă mortuară. Mai există şi trei cantine sociale la Parohia *Naşterea Sf. Ioan Caransebeș*, la Parohia Valea Timişului şi la Parohia *Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena* din Oţelu Roşu.

---

[1] I. BARTOLOMEI, Şirul cronologic al episcopilor de Caransebeş (1690-1865), Foaia Diecezană, II, 1887, nr. 45, 8/20 nov., p. 3 (anul 1722); G. POPOVICI, *Istoria românilor bănăţeni*, Lugoj, 1904, p. 324; A. GHIDIU, I. BĂLAN, *Monografia oraşului Caransebeş*, Caransebeş 1909, pp. 107-108.

[2] Un istoric al Protopopiatului Caransebeş a fost întocmit şi de Pr. Doinel Puiu Mărgineanu, *Din trecutul istoric al Protopopiatului Caransebeş*, în „Foaia Diecezană”, Serie nouă, anul IX, 2003, nr. 1-2 (95-96), ianuarie-februarie, p. 7.

[3] I.D. SUCIU, R. CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, I, Ed. Mitropoliei, Timişoara 1980, pp. 191, 192, 205, 225; Nicolae STOICA de Haţeg, *Cronica Banatului* (Ed. D. Mioc), Ed. Facla, Timişoara 1981, p. 192; A. GHIDIU, I. BĂLAN, *op. cit*., pp. 44, 45, 74, plus p. 29, nota 2.

[4] Al. RADOVAN, *Românii la şcoala clericală din Vârşeţ*, în Banatica, 15/II, Reşiţa 2000, p. 88.

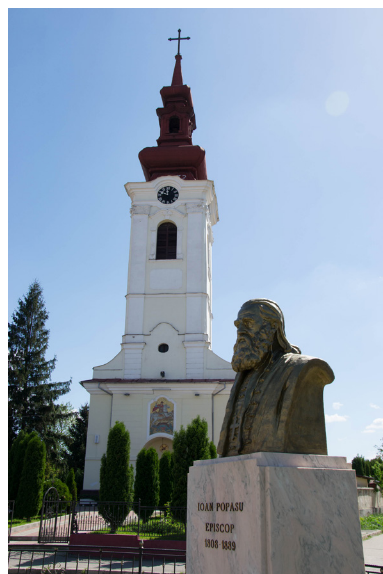
[5] V. TÂRCOVNICU, *Contribuţii la istoria învăţământului românesc din Banat (1780-1918)*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti 1970, pp. 142-144.

[6] V. PETRICA, *Academia teologică ortodoxă română – Caransebeş (1927-1948)*, Ed. David Press Print, Timişoara 2014, p. 199.

În cadrul protopopiatului sunt 86 de preoți activi, 5 diaconi și 3 preoți pensionari.
Adresa: Caransebeș, str. Nicolae Corneanu, nr. 5; Telefon: 0255/511080; Site și e-mail: **protopopiatulortromcaransebes@yahoo.com**

Bibliografie: LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Diecezană, Caransebeş 2012, pp. 15-17; MUREŞIANU I.B., *Cartea veche bisericească din Banat*, Ed. Mitropoliei, Timişoara 1985, p. 302 (însemnarea prot. Nicolae Stoica de Haţeg, privind decesul socrului său – protoprezbiterul George Iliescu/Ilinescu/ Elinescu *„din Săbiş“*); PETREUŢĂ, Ioan, *Monumente istorice-bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara 1980 (ms. dactilo., în Arhiva Mitropoliei), pp. 165-172; BRĂTESCU, C., *Protopresbiterul Andrei Ghidiu (1849-1937)*, Ed. Dalami, Caransebeş 2006. De precizat că textul şi notele 1, 3-6, din istoricul protopopiatului caransebeşean, aparţin lui V. Muntean.

Parohia „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe" – Caransebeș

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/ CARTIERULUID.P.D.VGEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia este situată în Municipiul Caransebeş, pe valea Timişului, într-o depresiune cuprinsă între munţii Poiana Ruscăi, masivul Godeanu şi munţii Semenicului, la ieşirea din munţi şi la confluenţa cu râul Sebeş. Caransebeşul este atestat documentar începând din 29 aprilie 1290, când în oraș soseşte Ladislau IV Cumanul, însă vechimea sa este mai mare, după cum o dovedesc descoperirile arheologice din epoci diferite, de la cele neolitice până la cele romane şi bizantine. În Evul Mediu a fost o aşezarea românească de graniţă, un târg al cărui locuitori s-au bucurat de facilităţi. În anii1343-1347 sunt menţionate în documente localităţile Sebeş şi Caran, separate; abia din 1484, după unirea celor două aşezări, este atestată forma întregită, Caransebeş. La 30 ianuarie 1498 i-au fost acordate privilegii extinse . De notat că, în 1366, în acest oraş a poposit – îndreptîndu-se spre Buda – împăratul constantinopolitan Ioan V Paleologul. Începând cu anul 1556 Caransebeşul deţine statutul de oraş şi prin urmare se transformă într-un mic centru comercial şi cultural, situat la intersecţia a două rute comerciale intens circulate. Călătorul italian Giovan Andrea Gromo, trecând prin Caransebeş la 1564-1565 în drumul său spre Transilvania, scria despre acesta că este capitala *„Valahiei de dincoace de Carpaţi“*. Tot acest călător descrie oraşul ca fiind bine populat, cu suburbii mari, cu case de lemn arătoase, cu o cetate cu ziduri groase dar fără flancuri şi fără şanţuri. De reţinut şi aceea că un act din 1 ianuarie 1600, semnat de Mihai Viteazul, vorbeşte despre nobilul caransebeşean George Borţun care a primit o danie pentru credinţa şi serviciile arătate Voievodului primei uniri. Dar în 1658 Caransebeşul este ocupat de turci şi îşi pierde însemnătatea pe care a avut-o înainte. Încă la 1660, călătorul turc Evlia Celebi nota despre cetatea Caransebeşului că *„e o cetate frumoasă, de o construcţie trainică aşezată pe malul Timişului, Circumferinţa ei este de vreo 400 de paşi. Are două porţi, şanţul ei nu este adânc. În cetate sunt 300 de case ale negustorilor. În mijlocul acestui zid de apărare se află o puternică cetate interioară în cinci colţuri, solid construită şi greu de*

pătruns. Această cetate interioară are o singură poartă mică în partea dinspre nord. Dar în oraşul din afară are bazar şi un târg frumos".[1] După decadenţa din perioada otomană va urma o epocă de creştere lentă în cadrul Banatului imperial. La 1717, după nenumărate războaie turco-austriece, Caransebeşul avea 400 de case. După acest moment începe o nouă etapă de dezvoltare a oraşului. Imperiul habsburgic înfiinţează comunităţile grănicereşti, cu rol de apărare a graniţei Imperiului, iar centrul administrativ s-a stabilit la Caransebeş (până în 1872). În aceeaşi perioadă, pe plan cultural devine un focar de cultură românească, rol pe care-l va juca până la Marea Unire.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Potrivit tradiţiei, pe locul prezentei biserici a existat din secolul al XV-lea o biserică veche. Actuala biserică, cu hramul „Sf. Mare Mucenic Gheorghe" a fost reclădită înainte de anul 1725, pe timpul episcopului eparhiot Moise Stanoievici († 1724). Biserica aceasta este numită „mănăstire", probabil pentru că îndeplinea rolul de catedrală episcopală, iar reşedinţa episcopului era în apropiere. În anul 1759 Episcopul Ioan Georgevici aşează în prestol o piatră comemorativă cu o inscripţie slavonă. Motivul acestei sfinţiri nu îl cunoaştem, însă foarte posibil să fie vorba de terminarea decoraţiei interioare a bisericii. În 1796 biserica a fost din nou sfinţită de episcopul Ioan Ioanovici de Şacabent, fiind refăcută după ultima invazie a turcilor (1788). Sub protopopul Ioan Tomici (1804-1839) s-au făcut o serie de lucrări, dintre care cea mai importantă este lungirea bisericii prin încadrarea spaţiului dintre stâlpii turnului construit în preajma anului 1757 şi refăcut în acea perioadă. Turnul iniţial acoperit cu şindrilă, a fost învelit în 1832 cu tablă de cupru. Tot sub protopopul Tomici s-a zugrăvit şi biserica pe cheltuiala lui Manuilă Stancoviciu, proprietarul şi directorul băncii din Caransebeş. În cursul anilor 2000-2001, cu binecuvântarea Preasfinţitului Părinte Laurenţiu al Caransebeşului, s-a refăcut tencuiala exterioară a bisericii şi s-a restaurat turla. În 2007, la Catedrala „Sf. Gheorghe", prin grija Preasfinţitului Părinte Lucian al Caransebeşului, au avut loc ample lucrări de refacere a exteriorului şi s-a înnoit altarul. Retârnosirea bisericii, la 23 aprilie 2007, cu ocazia hramului, a fost oficiată de Preasfinţitul Părinte Lucian al Caransebeşului, alături de Preasfinţitul Luchian, episcopul sârbilor din Banat. În 2008 s-a continuat refacerea interiorului catedralei prin restaurarea mobilierului şi a pardoselii, iar spaţiul împrejmuitor al locaşului de cult s-a amenajat sub formă de parc. De asemenea, s-au lucrat în mozaic icoanele ce împodobesc portalul de intrare în curtea catedralei şi icoana aşezată deasupra intrării în biserică. Binecuvântarea acestor lucrări s-a făcut de către Preasfinţitul Părinte Lucian al Caransebeşului, la praznicul Sfântului Gheorghe, 23 aprilie, în anul 2008.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica are dimensiunile: 32 x 9 x 9 m; turnul este de 35 m. Biserica a fost construită din cărămidă, monumentală prin dimensiuni şi impresionantă prin frumoasa desfăşurare a spaţiului interior. Biserica prezintă un plan tip sală, cu absida pentagonală boltită cilindric, separată de navă printr-un arc de triumf sprijinit pe stâlpi puternici angajaţi, cu nava boltită cilindric pe dublouri sprijinite de pilaştri şi un pronaos format din traveea dintre stâlpii masivi ai turnului şi două culoare laterale cu pereţii mai subţiri, locul adăugirii zidurilor ieşind în evidenţă. Decoraţia interioară o constituie capitelurile pilaştrilor care rimează vertical cu suprafeţele. Ferestrele sunt evazate spre interior, au ancadramente simple cu cheia arcului în plin cintru marcată în rezalit. Turnul are o bază pătrată, cu colţurile rotunjite marcate prin pilaştri plaţi ce au capitelurile ionice. Turnul prezintă în registre succesive luneta, ferestrele având ancadramente cu decoraţie fitomorfă şi fronton de volute afrontate.

1 D. ŢEICU, *Banatul montan în Evul mediu*, Ed. Banatica, Timişoara 1998, pp. 309-310 (autorul se referă şi la impactul romano-catolicismului).

[PICTURA] Între 1757-1862 biserica a fost pictată în patru etape de către autori diferiţi. Prima în 1757, despre care avem ştiri, apoi în 1796, când sfinţirea ar fi putut să marcheze o nouă pictare a bisericii după invazia turcilor; urmează pictura lui Dimitrie Diaconovici/Diaconu din Vasiova făcută în timpul protopopului Tomici, apoi cea a lui Dimitrie Turcu din 1862. Pictura a fost restaurată în anul 1927 de pictorul Ioachim Miloia, iar în 1955 de Anastasie Demian. În urma acestei refaceri a picturii, biserica a fost retârnosită de Mitropolitul Vasile Lazarescu al Banatului, în ziua de 18 decembrie 1955. Prin purtarea de grijă a regretatului Părinte Nicolae Corneanu, mitropolitul Banatului, pictura a mai fost restaurată şi în 1984-1985 de către Virginia Videa. Din 1863 datează şi iconostasul actual, sculptat de Eisterlehner, iar icoanele tâmplei au fost pictate între 1863-1864 de pictorul academic vienez A. Gutsch.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Ceaslov (Râmnic, 1715), Antologhion (Râmnic, 1737), Evanghelie (Bucureşti, 1742), Penticostar (Râmnic, 1743) etc.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor[2]: Ion Popescul (1738), Lazăr Popoviciu (1748), Daja Micşovici (1752; scria foarte bine româneşte), Gheorghe Dincovici (= Dincă), Gheorghe Atanasievici (= Atanasiu), Dimitrie Popovici, Isac Iosifovici (= fiul lui Iosif), Gheorghe Iordachevici (= Iordache), George Iorgovici (= Iorgu) şi George Popovici (toţi pomeniţi la 1757, împreună cu protopopul locului, George Ilinescu/Iliescu. Cu excepţia sârbului Lazar Radak, toţi ceilalţi slujitori ai Altarului – menţionaţi *infra* – au fost români, parte din ei având numele sârbizate: Lazarovici = Lazăr, Iancovici = Iancu, Gruici = Gruia, Stoiacovici = Stoia, Ilievici = Ilie ş.a.m.d.); Mihai Ivanovici (1761), George Daicovici (1764), protopop George Iliescu/Ilinescu (1765)[3], Radu Lazarovici (1778-1779), Ştefan Dimitrievici (1778-1779), Teodor Ilievici (1770-1811), protopop Gheorghe Iorgovici, 1778-1791, Teodor Ilievici (1770-1781), Dimitrie Popovici (1750-1790), Nicolae Teodorovici (1715-1780), Metodie Lazarovici (1787-1812), Gheorghe Stoica de Haţeg (1756-1801), Gheorghe Popovici (1790-1832), protopopul Gavril Iancovici (1831-1867)[4], Ioan Creţa (1801- 1830), Petru Bîju (1803-1836), Nicolae Teodorovici (1804-1814), protopopul Ioan Tomici (1804-1839)[5], Pavel Lazarovici (1805-1813), Ioan Scriitoru (1806-1831), Dimitrie Purgariu (1822- 1831), George Andreevici (1796 -1877)[6], Mihai Jurca (1831-1835), Gavril Iancovici (1831-1867), Ioan Morariu (1834-1849), Iacob Popovici (1837-1839)[7], Nicolae Gruici (1839-1841), Lazar Radak (1841-1853), Dimitrie Iancovici (1842-1853), Gheorghe Petrovici (1855-1857), protopop Nicolae Andreeviciu (1855-1886)[8], Luca Paica (1847- 1858), Timotei Stoiacovici (1858-1882)[9], Ioan Bosică (1861-1862), Ioachim Cherciu (1862), Gavril Georgevici (1863-1864), Ioan Stoian (1858-1918)[10], Gheorghe Buru (1883-1919), protopop Andrei

2 Ioan LOTREANU, *Monografia Banatului*, Institutul de Arte Grafice „Ţara”, Timişoara, 1935, p. 132.
3 LUCIAN, Episcopul Caransebeșului și Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012, pag. 26.
4 Fost protopop al Mehadiei până în 1749; a refuzat să-şi sârbizeze numele.
5 A fost numit protopop în 1853.
6 Era înrudit după mamă cu Paul Iorgovici (1764-1806). A fost profesor (1798-1804) la seminarul teologic din Vârşeţ, director al şcolilor din Confiniul militar între 1814-1824; a scris: *Teologia pastorală, Cultura albinelor, Culegerea cântecelor de stea, Scurte învăţături pentru creşterea şi buna purtarea a tineretului,* a colaborat la Gazeta Transilvaniei.
7 A fost profesor în anii 1820-1824, predând cursul de pedagogie.
8 Profesor la Şcoala teologică din Vârşeţ, în 1839 protopop al Mehadiei, în 1850 protopop al Vărădiei.
9 În anii 1857- 1872 a fost director al şcolilor din graniţă, distins pedagog, militant pentru despărţirea ierarhică de sârbi, participant la Sinodul de la Carloviţ din 1864 şi la celelalte conferinţe până în 1883 pentru împărţirea fondurilor comune.
10 Între anii 1865-1875 a fost şi profesor de tipic la Institutul teologic.

Ghidiu (1888-1937)[11], Gheorghe Petrescu (1852-1923)[12], Spiridon Şandru (1856-1926), Liviu Corneanu (1922-1932), Petru Bancea (1923-1938), Gheorghe Noaghea (1937), Pavel Bogoevici (1936- 1940), Iova Firca (1933- 1943), Isaia Suru (1937-1958), Traian Dobromirescu (1940-1958), protopop Teodor Roşca (1944-1963), Ilie Câmpeanu (1953-?), protopop Dimitrie Grama (1963-1996)), Ioan Teodorovici (1959- 1968), Ioan Cocârlă (1971-1996), Dimitrie Negrei (1984-1996), Pavel Curuți (1989-1996), arhid. Ioan Ghera (1976-1996), Ionel Popescu (1983-2001), protopop Ioan Nicola (1990 - 1 iunie 1998), Teodor-Dănuț Coste (1 octombrie 1996 - prezent), protosinghel Visarion Joantă (1 aprilie 1997- 31 august 1997), Ovidiu Sava (6 august 1997- 1 septembrie 2001), protopop Liviu-Mihai Drăgan (1 mai 1999 - 30 iunie 2006), Ilie-Adrian Gavrilă (1 mai 2002 - 1 septembrie 2004), Laurențiu Iacob (diac. 2001 - 2009; pr. 1 noiembrie 2009 - 1 iulie 2013), Liviu Anghel (diac. octombrie 2002 - 2003; preot ianuarie 2003 - martie 2006), Ioan Mihoc (16 nov. 2003 - 1 ianuarie 2006), Cristian Ifrim (2005), diac. Florin Ilie Ciucur (15 august 2005 - 2010), protos. Constantin Timiș (1 iulie 2006 - 30 septembrie 2006), ierom. Macarie Țuțul (1 iulie 2006-30 septembrie 2006), ierom. Nectarie Câșlariu (1 iulie 2006 - 30 septembrie 2006), ierom. Serafim Tira (1 iulie 2006 - 30 septembrie 2006), Iulian Ion Selaje (1 octombrie 2006 - septembrie 2010), diac. Mihail Constantin Călin (13 iunie 2010-2012), diac. Florin Mureșan (21 oct. 2011 - oct. 2013), diac. Zaharia Cocie (oct. 2011- febr. 2013), Călin Vasile Ianchiș (1 iulie 2010 - prezent), diac. Negoiță Florin Bona-Tarța (28 aprilie 2013 - prezent), diac. Pavel Canea (22 decembrie 2013 – prezent). Paroh este Teodor Dănuț Coste.

C. CIMITIRUL. Posedând statut de catedrală, nu deține cimitir.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Deși istoria cetății Caransebeșului se pierde în negura timpului, cea a Catedralei istorice „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe" se leagă de evenimentele bisericești și manifestările culturale desfășurate aici, precum și de osteneala vrednicilor de pomenire arhierei, protopopi, preoți și diaconi care au slujit Biserica străbună de pe aceste meleaguri binecuvântate ale Banatului de munte, unii dintre ei chiar în vremuri de prigonire a Bisericii Ortodoxe. Prima școală confesională ortodoxă este atestată documentar în anul 1730, condusă de Ștefan Tâlmaciul, iar din 1738 de preotul Ion Popescul. Întâiul cor apare la 1876. Ca personalități născute în acest oraș, amintim pe generalul Ion Drăgălina († 1916), pe Constantin Diaconovici Loga († 1850), pe regretatul mitropolit Nicolae Corneanu († 2014). De adăugat că din 1875 se păstrează – la Episcopie – portretul chiriarhului Ioan Popasu, realizat de cel mai mare pictor al Banatului din sec. XIX, Nicolae Popescu.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Deși Parohia „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe" are în cuprinsul ei doar 890 enoriași, iar posibilitățile desfășurării de activități social-filantropice sunt limitate, au fost identificate familiile nevoiașe, bătrânii lipsiți de ajutor și copiii dotați intelectual, care primesc periodic alimente, haine și bani, în funcție de nevoile existente. Pe cuprinsul parohiei avem Colegiul Național „Traian Doda" (clasele I–XII) și Grădinița „Sfânta Filoftea". La grădiniță copiii participă la orele de religie, de două ori pe săptămână, iar atunci când sunt organizate serbări laice sau religioase primesc din partea parohiei diverse cadouri. Elevii din clasele V-VIII și cei din clasele IX-XII, sunt implicați în diverse activități extrașcolare (cateheze, pelerinaje, ateliere de creație, concursuri pe teme biblice, etc.) fiind însoțiți de doamnele profesoare de religie. La finele fiecărui an școlar, cei mai merituoși pe lângă premiile acordate de școală, primesc din partea parohiei cărți și posibilitatea de a participa gratuit la excursiile organizate de biserică. În biserica parohiei activează Corul „Gheorghe

11 Confesor timp de 20 de ani al Regimentului 43 Infanterie Caransebeş.

12 A funcţionat în anii 1880-1883, 1914-1926 ca profesor la Institutul teologic; a fost protopop al Oraviţei (1883-1888), protopop al Caransebeşului (1888-1937), din 25 oct. 1918 până în 15 aug. 1919 a condus Consiliul Naţional Român din Caransebeş. A scris (în colaborare) *Monografia oraşului Caransebeş.*

Dobreanu“. Acesta a fost înființat în anul 1924 și în fiecare duminică și sărbătoare împărătească, înfrumusețează Sf. Liturghie prin răspunsurile date. Pentru amplificarea activităților culturale, catehetice și desfășurarea atelierelor de creație cu cei tineri (elevi și studenți), cât și pentru derularea diverselor proiecte cu ceilalți enoriași, avem în proiect construirea unei săli multifuncționale, în care vor intra un număr de 60 de persoane.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe”; [ADRESA] Piața Sfântul Gheorghe, nr. 2, Caransebeș, cod poștal 325400, jud. Caraș-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeşului şi BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012; Preot TEODOROVICI Ioan, *Scurt istoric al parohiei Caransebeș*, ms.1967; LOTREANU Ioan, *Monografia Banatului*, Institutul de Arte Grafice „Ţara”, Timişoara, 1935; JOMPAN, Dumitru, *Corul catedralei „Sf. Gheorghe“ din Caransebeș (1924-2001)*, Ed. Diecezană, Caransebeş 2008.

Parohia „Sfântul Iosif cel Nou de la Partoș” – Caransebeş

A.ISTORICULCOMUNITĂȚIIPAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII/ CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Biserica „Sfântul Iosif cel Nou de la Partoș” din Protopopiatul Caransebeș a fost construită cu scopul de a folosi nevoilor Seminarului Teologic, în anul 1976. În 1996 a devenit biserică parohială, Parohia Caransebeș I, cu slujire la biserica *Sfântul Gheorghe.*

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica a fost construită începând cu anul 1976. Lucrările de construcție s-au finalizat în 1979 prin grija și strădania Mitropolitului Nicolae Corneanu. Iconostasul a fost realizat în anul 1978 din lemn sculptat și aurit. Sfințirea lăcașului de cult s-a săvârșit la 26 septembrie 1980, de către Preasfințitul episcop vicar Timotei Lugojanul, director al școlii fiind preotul Trăilă Gherga.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica are dimensiunile 19,50x9x8 m și este construită din piatră și cărămidă, acoperită cu tablă de cupru; iconostasul este de lemn, pardoseala din beton, bolta semicilindrică din cărămidă, iar deasupra pronaosului sunt dispuse trei turnuri. În anii 2007-2008 s-au executat lucrări de renovare exterioară a bisericii, s-au înfrumusețat aleile, s-au montat geamuri termopane, iar biserica a fost acoperită cu tablă de cupru.

[PICTURA] Pictura a fost executată în tehnica frescă în anul 1982 de către profesorul gorjean și pictorul bisericesc Ion Sulea.[1] În anul 2014 fundația bisericii a fost îmbrăcată cu piatră ornamentală. În anul 2015 a fost montată o copertină din

1 LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului,* Ed. Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012, p. 41.

policarbonat, cu schelet metalic. Sfintele moaște existente în lăcașul de cult aparțin Sfântului Iosif cel Nou de la Partoş, ocrotitorul Banatului.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Parohia nu deține obiecte de valoare.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Preoți slujitori: Pr. protopop Liviu Mihai Drăgan, Pr. Ioan Ștefănigă și Pr. Liviu Florin Muntean.

C. CIMITIRUL. Parohia nu deține cimitir.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Nu este cazul.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. S-au organizat diverse colecte pentru persoanele nevoiașe din parohie și au fost susținuți financiar elevii cu stare materială precară.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM „Sfântul Iosif cel Nou de la Partoş"; [ADRESA] Incinta Episcopiei. [OFICIU PAROHIAL] (site oficial, adresa de email, tel.)

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului,* Ed. Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012; Arhiva parohială.

Parohia „Schimbarea la Faţă" şi „Sfântul Ierarh Nicolae" – Caransebeş

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia se află în partea de sud a oraşului Caransebeş, delimitată de râul Sebeş, fiind situată în partea stângă a acestuia. În partea estică este delimitată de şoseaua de centură a oraşului, iar în partea vestică de râul Timiş. Astăzi, parohia cuprinde cartierele: Carbonifera Nouă, Carbonifera Veche, Caransebeşul Nou şi Cartierul Balta Sărată. În trecut parohia se întindea şi în partea dreaptă a râului Sebeş, fiind delimitată de strada Dâlmei, strada Teiuşului (podul Teiuşului), strada Orşovei şi podul de fier de pe râul Sebeş. Parohia, în forma ei trecută, cuprindea cartierul Caransebeşul Nou care era locuit de români de etnie germană, astăzi existând în cea mai mare parte români veniţi şi din satele învecinate. Cealaltă parte a populaţiei parohiei este constituită, îndeosebi în cartierele Balta Sărată şi Carbonifera Nouă, din cetăţeni veniţi în jurul anilor 1950-1955 din satele din judeţul Mehedinţi, pentru a lucra la Combinatul de prelucrare a lemnului din cartierul Balta Sărată. Tot în aceste cartiere locuieşte şi o populaţie venită din zona Moldovei, a Transilvaniei şi din satele limitrofe ale Caransebeşului, aceştia fi-

ind într-un număr restrâns. În prezent, aproximativ 20% din populaţie este plecată la lucru în străinătate (Austria), marea majoritate fiind constituită din pensionari.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Pentru început, parohia a purtat titulatura de „Parohia Ortodoxă Română Caransebeş" şi îşi avea sediul şi lăcaşul de slujire la Catedrala „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe" din oraş. Înfiinţarea Parohiei Caransebeş 2 este menţionată în ordinul circular al Episcopiei Caransebeşului, nr. 545 din 7.04.1995. În procesul-verbal al Parohiei Caransebeş, din şedinţa Consiliului parohial din 23 octombrie 1996 ţinut în casa parohială de lângă catedrala „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe", str. Muntele Mic nr. 2, sub conducerea preotului-paroh Dimitrie Grama, la punctul 4 s-a discutat problema rearondării parohiilor din Caransebeş, iar la punctul 6 s-a hotărât înfiinţarea unei biserici-capelă în cartierul Balta Sărată, începând cu Sfintele Paşti din anul 1997. Locaşul de slujire al parohiei era amenajat în fostul club-cinematograf din incinta fabricii Mocars, amenajat de conducerea fabricii în frunte cu domnul director-general Traian Velţănescu şi colaboratorii săi. Această locaţie a fost dotată cu cele necesare pentru buna funcţionare din punct de vedere liturgic. S-a urmărit ca prin aceasta să se oficieze toate serviciile divine (botezuri, cununii, înmormântări, acatiste, masluri, precum şi liturghii, utrenii şi vecernii). Preoţii slujitori ai acestei biserici au fost preoţii din oraş, ajutaţi de câte un consilier eparhial. Ulterior au fost desemnaţi ca preoţi slujitori Dimitrie Grama şi Gheorghe Şuvăgău, apoi după pensionarea acestora, Pr. Gabriel-Cornel Tat şi Pr. Alin-Vasile Câmpean, până la mutarea în noul lăcaş. Noua capelă avea altarul amenajat pe scenă, iar nava bisericii era în sala cu scaunele de spectacol, pe pereţi fiind puse icoane şi steaguri. Dimensiunile erau de 25 m lungime, 11 m lăţime, 5 m înălţime, încăperea fiind capitonată cu lambriuri de lemn. Pentru intensificarea activităţii pastoral-liturgice a parohiei, s-a hotărât în şedinţa Consiliului parohial din 6 aprilie 1997 remunerarea personalului auxiliar: Pavel Miclea, cântăreţ şi Gheorghe Stroescu, epitrop şi clopotar. Preotul Gheorghe Şuvăgău, în calitate de conducător de oficiu parohial, demarează în anul 1999 întocmirea unui proiect de biserică în cimitirul din Balta Sărată, solicitând aprobările necesare construirii acesteia. Se obţine Certificat de urbanism nr. 55 din 12.04.2000 pentru executarea construcţiei. De ridicarea noului lăcaş se va ocupa Pr. Gabriel-Cornel Tat, ajutat de Pr. Alin-Vasile Câmpean, ambii numiţi la parohie din 2002. În acelaşi an se pune piatra de temelie a bisericii de către Preasfinţitul Laurenţiu Streza, cu hramul *Sfântul Ierarh Nicolae*. Până la sfârşitul anului 2002 biserica avea zidurile ridicate la 2,5 m înălţime. Până în 2006 s-au efectuat lucrări şi finisaje exterioare. În 6 decembrie 2006 biserica a fost sfinţită de Preasfinţitul Lucian Mic, episcopul Caransebeşului, adăugându-i-se încă un hram, *Schimbarea la Faţă*. Începând cu această dată, serviciile divine se vor desfăşura în acest nou lăcaş. Cealaltă clădire a fost redată fabricii, apoi demolată. Biserica primeşte ca donaţie un clopot de 500 de kilograme din partea familiilor Peşteşan Alexandru şi Wolf Withold. Biserica dispune de încălzire centrală cu lemne şi pardoseala este acoperită cu mochetă. Uşile bisericii sunt realizate din lemn de stejar de către Mihai Gurgu din Caransebeş. Biserica a fost racordată la sistemul energetic electrificat din aprilie 2015, în urma intabulării terenului.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este construită sub formă de navă, din cărămidă de şamotă alternată cu cărămidă de fabrică, zidită cu mortar, fiind întărită cu stâlpi din beton şi fier armat. Biserica măsoară 25 m lungime, cu absidă la altar şi 10 m lăţime, cu un zid gros de 35 cm, având 11 ferestre cu termopan din lemn. Înălţimea bisericii este de 6 m, cu o cupolă de 9 m. Turnul bisericii are o înălţime de 18 m şi este dispus deasupra intrării sub formă pătrată, cu patru ferestre la turlă, având şi clopotniţă. Tot la intrare este prevăzută cu un pod dispus pe stâlpi din beton. Iconostasul este sculptat din lemn de stejar, lucrat de Alisie Ion din Petreşti-Alba. Pictura iconostasului a fost realizată de

Pr. Cornel Barbure din Caransebeş, în stil bizantin. În paralel cu construirea acestei biserici, în parohie s-a pus piatra de temelie unei alte biserici, în anul 1995, de către regretatul episcop Emilian Birdaş, tot în cartierul Balta Sărată, pe un teren privat, aparţinând familiei Cosma Nicolae.[1] Construcţia bisericii a fost demarată în anul 2005 şi suportată financiar de familia Cosma. Biserica este construită din bârne de lemn cu lambriuri, pe o fundaţie din beton. Este în formă de cruce, având următoarele dimensiuni: 18 m lungime, 8 m lăţime, cu un pridvor exterior, o boltă interioară de 6 m, un mic pod la intrare şi 8 ferestre. Deasupra intrării biserica este prevăzută cu un turn de 11 m. Clopotniţa este în afara bisericii şi are un clopot de 100 kg. Iconostasul bisericii este din lemn de stejar-natur, având dimensiunile de 6 m lungime, 3 m înălţime, realizat de meşteri din Moldova. Pictura iconostasului a fost făcută de un teolog din Sibiu şi este dispusă în trei registre. Pardoseala este din lemn, acoperită cu mochetă. Are o curte de 6.739 mp. Terenul şi biserica au fost donate Episcopiei Caransebeşului, administrate de parohie. Biserica a fost sfinţită în 30 iulie 2006 de către Preasfinţitul Lucian Mic, episcopul Caransebeşului. Preoţii slujitori ai acestei biserici au fost în 2006-2009 pr. Alin-Vasile Câmpean, 2009-2011 pr. Constantin Train; 2011 - în prezent, pr. Gheorghe Română.

[PICTURA] Între anii 2006 şi 2008 se execută pictura bisericii de către pictorul Radu Moldovan din Maramureş. La 6 august 2008 are loc sfinţirea picturii de către Preasfinţitul Lucian Mic, episcopul Caransebeşului.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] În 21 iunie 2015, biserica parohiei primeşte în dar o copie a Icoanei Maicii Domnului, adusă din Sfântul Munte Athos de la Mănăstirea Vatopedi, donată de familia Ovidiu-Iacob Miţariu din Caransebeş. Icoana are dimensiunile 100 cm înălţime, 67 cm lăţime, fiind pictată pe lemn.

[ŞIRUL PREOŢILOR] În această biserică, de la sfinţire, din anul 2006 şi până în prezent oficiază preotul Gabriel-Cornel Tat, ctitor al acestei biserici.

C. CIMITIRUL. La început, enoriaşii parohiei erau înhumaţi în cele două cimitire ortodoxe din oraş: Sf. Ioan şi Eroilor, precum şi în cel catolic de pe strada Zlagnei. În urma cererii parohiei, Consiliul local al municipiului Caransebeş hotărăşte, conform actului nr.128/9.08.1999, atribuirea dreptului de a înfiinţa un cimitir parohial în cartierul Balta Sărată, dispus pe un hectar. Acesta va fi amenajat pe pământul Episcopiei, retrocedat mai târziu. Parohia va primi donaţie acest pământ şi se va intabula în anul 2014. Cimitirul dispune de un număr de aproximativ 1300 de locuri de veci, fiind ocupat în proporţie de 20%. În mijlocul cimitirului se află amplasată biserica, urmând a fi construite lângă ea o capelă mortuară şi un sediu administrativ. Cimitirul este împrejmuit cu gard de sârmă şi stâlpi de beton.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Parohia (având 2.460 enoriași) desfăşoară în preajma Sfintelor sărbători de Paşti şi de Crăciun – împreună cu colaboratorii, școlile din parohie – serbări cu caracter religios, care au loc în biserică. Începând cu anul 2010, slujitorii bisericii au editat o foaie lunară de învăţătură creştină, *Taborul*, cu caracter teologic-duhovnicesc şi literar, la care colaborează preoţii din parohie şi din împrejurimi, tinerii seminarişti şi profesorii de la şcolile din oraş. Activităţi filantropice: şcolarizarea unor elevi seminarişti, plus masa la cantină, transport şi chirie, şi alte cheltuieli de întreţinere a unor familii nevoiaşe din parohie.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. În prezent, se întreprind activităţi de ajutorare a celor nevoiaşi din parohie de către Comitetul parohial, care face periodic colecte de alimente şi îmbrăcăminte. Se asigură şi susţinerea financiară a familiilor sărace (chirie, cheltuieli, hrană, îmbrăcăminte). În fiecare duminică, la slujba de seară se prezintă cateheze. În posturi se face săptămâna de catehizare.

1 LUCIAN, Episcopul Caransebeșului și Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012, p. 42.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfântul Ierarh Nicolae” și „Schimbarea la Faţă”; [ADRESA] Balta Sărată, nr. 103, Caransebeş; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeșului și Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012; Arhiva parohiei.

Parohia „Nașterea Sfântul Ioan Botezătorul” – Caransebeş

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Istoricul comunității parohiale caransebeșene s-a prezentat *largo* la începutul micromonografiei Parohiei „Sf. Gheorghe“.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] În cimitirul istoric al Caransebeșului a existat o veche biserică de lemn; unde a fost altarul e astăzi așa-numita „Cruce a lui Răbăgia“. În apropierea ei s-a ctitorit actuala biserică, ridicată în anii 1770-1780; a fost sfinţită la 11 mai 1781 de către episcopul Caransebeşului şi Vârşeţului, Vichentie Popoviciu.[1] În războiul austro-turc din 1788 a suferit stricăciuni, urmele de gloanțe și lovituri de iatagan observându-se şi astăzi. A fost transformată în „cartier general” al vizirului Ahmet, iar apoi în grajd. După pagubele suferite, s-au început lucrări de reparare şi renovare ce s-au terminat în 18 octombrie 1808, cheltuielile fiind acoperite de către comerciantul local Manuilă Stancoviciu şi soţia acestuia, Marta. În 1855 turnul s-a acoperit cu tablă de cupru, iar învelitoarea a fost înlocuită cu tinichea. Pardoseala bisericii a fost din piatră combinată cu mozaic.Biserica a avut şi trei clopote turnate în Timişoara la 1790 şi 1791 şi, respectiv, în Graz la 1796.[2] Cele trei uşi, de lemn sculptat, ale iconostasului sunt opera pictorului–sculptor T. Achimescu din Caransebeş, în anul 1843.[3] O nouă reparaţie capitală s-a făcut bisericii în 1927 cu sprijinul arhitectului Ioan Precop şi a fiului acestuia. Biserica s-a rezugrăvit pe exterior şi s-a refăcut şarpanta şi învelitoarea turnului de către dulgherul Dimitrie Călţun. Lucrări ample de renovare interioară şi exterioară s-au făcut în cursul anilor 2006-2008 când, cu binecuvântarea Preasfinţitului Părinte dr. Lucian, Episcopul Caransebeşului, la interior s-a pavat cu plăci de marmură, s-au zugrăvit naosul şi pronaosul , s-a schimbat mobilierul, s-a refăcut Tronul Arhieresc şi al Maicii Domnului, de asemenea a fost renovat şi acoperişul bisericii. Tot cu binecuvântarea Preasfinţitului Părinte dr. Lucian, Episcopul Caransebeşului, în anul 2012 s-au început lucrările de restaurare a picturii bisericii.

1 LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, VLĂSCEANU Mihaela, Bona PETRU, *Biserica Nașterea Sfântului Ioan din Caransebeș*, Ed. Brumar, Timișoara, 2008, p. 14.
2 *Ibidem*.
3 *Ibidem*.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Este construită din cărămidă arsă, având forma de navă, cu un singur turn .

[PICTURA] Zugrăvirea s-a făcut ceva mai târziu, în 1787, în stil neobizantin, de către doi zugravi şi un ucenic, toţi cunoscuţi doar după prenumele Ion. De asemenea, în anul 1960 picturile şi zugrăveala bisericii au fost reîmprospătate de pictorul Petru Lazăr şi de meşterii zugravi Dimitrie Călina şi Nicolae Ambruş, iar învelitoarea de tablă a fost şi ea înlocuită.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Parohia nu deţine obiecte vechi de valoare.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Șirul preoților slujitori: Novac Popovici (1778-1787), Dimitrie Popovici (1778-1790), Nicolae Teodoroviciu (1779-1804), Nicolae Bumbăcilă (1781-1797), Ioan Iorgovici sau Iorgu (1790-1800), Ioan Cocârlă (1996-2000), Curuț Pavel (1996-2005), arhidiacon Ioan Ghera (1996-2008), Mezinca Ioan (2000-2004), Gabriel Gabriel Gozman-Pop (paroh din 2005), Călin Vasile Ianchiş (2005-2007), Nicolae Nuţă (2007-2010), Iulian Selaje (2010-2011), Mihai Mircea Iliuș Olariu (din 2011), diacon Livius Ioan Bojin (din 2012)

C. CIMITIRUL. În cimitir se găsesc monumente de artă funerară, cruci și cripte din marmură, indicând locul de odihnă al vechilor familii din oraș, precum și al personalităților bisericești, civile și militare. În acest sens, amintim pe episcopii Caransebeşului: Ioan Popasu, Nicolae Popea, Filaret Musta şi Emilian Birdaș sau pe protopopul Andrei Ghidiu, protosinghelul Iosif-Iuliu Olariu, dr. Cornel Corneanu, Romulus Ancușa, Isaia Suru, Ioan Teodorovici; ori personalităţi laice: Ştefan Velovan, Patriciu Drăgălina, Iuliu Vuia, Dimitrie Cuzma, Pavel Jumanca şi generalul Traian Doda. *Capela Eroilor* a fost zidită în anul 1931 de arhitectul Enrick Fins, din cărămidă și piatră, în formă de cruce cu un turn semicilindric; acoperișul este din tablă galvanizată. Capela a fost pictată în 1985 de Virginia Videa din București. Alături de capelă se află o troiță sculptată în lemn datând din anul 1944, iar pictura îi aparţine preotului Ilie Terfăloagă, fost preot la Soceni, domiciliat în Caransebeş. *Capela din Dealul Crucii* a fost construită în anul 1825 şi pusă sub patronajul spiritual al Sfintei Treimi. Pictată în anul 1966, şi repictată în 1985, a suferit în ultimii ani o degradare pronunţată a picturii, dar şi a părţii exterioare. Apoi în anul 2007 s-au efectuat lucrări de reparare şi împrejmuire a ei, cu gard din stâlpi de fier şi sârmă împletită. Pictura a fost restaurată de pictoriţa Rita Aldea din Reşiţa, refăcându-se totodată şi acoperişul precum şi exteriorul. La terminarea lucrărilor amintite, cu prilejul sărbătoririi hramului capelei, Preasfinţitul Părinte Episcop Lucian Mic a sfinţit capela şi a slujit Liturghia, în prezenţa a numeroşi credincioşi. Conform tradiţiei, la sfârşitul Sfintei Liturghii, Preasfinţitul Părinte Episcop Lucian a rostit rugăciunea de binecuvântare a holdelor, binecuvântând spicele de grâu şi prinoasele pentru credincioşi.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Complexul Social Filantropic „Arhiereu Filaret Musta” ce funcţionează pe lângă parohia „Naşterea Sfântului Ioan Botezătorul”, cuprinde următoarele servicii sociale: *Masa pe roţi pentru bătrâni*; prin acest proiect se asigură prânzul la domiciliu pentru 40 de bătrâni cu venituri mici şi care se deplasează cu greutate. *Spălătorie socială*: aceasta asigură spălarea lenjeriei şi menajul unui număr de 80 persoane. Spălătoria s-a mutat într-o nouă locaţie, mai potrivită pentru această activitate. *Centrul de zi pentru copii „Sfântul Apostol Andrei”*: prin acest proiect se asigură prânzul la cantina centrului pentru 15 de copii. *Sala de mese de la sediul Femeilor Ortodoxe*: prin acest proiect, 23 de elevi cu probleme sociale beneficiază de masa de prânz. **Şcoala Duminicală**, cu o capacitate de 20 locuri, asigură activităţi cu copiii preşcolari şi şcolari duminica şi în sărbători. *Centru de zi pentru bătrâni*: săptămânal 20 de bătrâni participă la activităţile acestui centru, cu purtarea de grijă a unuia dintre preoţii slujitori ai parohiei. Începând cu anul

2011, biserica cu hramul „Nașterea Sf. Ioan Botezătorul" din Caransebeș și grădinițele aferente ei, se bucură de o strânsă colaborare având menirea de a îmbunătăți relația copiilor cu Dumnezeu, Biserică și comunitate.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia (cu un număr de 1.880 enoriaşi) derulează proiectul „Alege Școala" prin înfiinţarea unui centru de tineret educaţional. În cadrul acestuia îşi desfăşoară activităţile un număr de 30 de tineri cu vârstele între 4-14 ani. E vorba de cateheze, vizionări de filme creștine, jocuri educaţionale, de cultură generală şi de socializare. Acest proiect este un parteneriat între Patriarhia Română şi Fundaţia World Vision România, având ca scop învăţarea şi integrarea în societate a tinerilor proveniţi din diferite medii sociale (familii monoparentale, familii cu situaţie materială precară). Proiectul „Alege şcoala" include şi programul „A doua şansă", prin care am reuşit să reintegrăm în sistemul educaţional un număr de 10 tineri care au părăsit şcoala timpuriu. Scopul acestui program este de a preveni abandonul școlar. De asemenea organizăm întâlniri semestriale cu credincioși dornici să afle mai multe despre credință, prin vizionarea unor filme religioase tematice, de scurt metraj ; aceste activități se desfășoară în Centrul de zi „Sfântul Apostol Andrei". Începând cu ianuarie 2015, centrul și-a început activitatea. Un număr de 20 de copii beneficiază de masă caldă zilnică şi de sprijin pentru teme. Centrul funcţionează ca urmare a unui parteneriat între Societatea Femeilor Ortodoxe, parohia caransebeşeană şi un ONG al profesorilor din Caransebeş.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] ,,Biserica Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul"; [ADRESA] Str. Muntele Mic, nr. 40, Caransebeș, Caraș-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Adresa de email oficiala: sf.ioancaransebes@yahoo.com.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, VLĂSCEANU Mihaela, BONA Petru, *Biserica Nașterea Sfântului Ioan din Caransebeș*, Ed. Brumar, Timișoara, 2008; GHIDIU, Andrei, BĂLAN, Iosif, *Monografia orașului Caransebeș*, Caransebeș 1909.

Parohia „Sfântul Mare Mucenic Dimitrie, Izvorâtorul de Mir" – Caransebeș

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia aceasta a luat fiinţă în octombrie 2001, prin unirea Parohiilor 4 şi 6 ale Caransebeşului. În iulie 1989 s-a încheiat un acord scris între Parohia Ortodoxă Română a Caransebeşului şi Parohia Evanghelică din Caransebeş, prin care Parohia Ortodoxă a închiriat lăcaşul de cult evanghelic spre a săvârşi serviciile religioase pentru credincioşii din acest cartier. Cei patru preoţi: protopop Dimitrie Grama, Ioan Cocârlă, Dimitrie Negrei și Pavel Curuți, au săvârşit prin rotație sfintele slujbe, în duminici şi sărbători, în acest lăcaş sfinţit, care a primit hramul „Adormirea Maicii Domnului". Odată cu împărţirea Parohiei Caransebeşului în 8 parohii, biserica evanghelică a fost dată în folosinţă Parohiilor 4 și 6 din Caransebeş. Acum biserica primeşte hramul „Sfântul mare Mucenic Dimitrie, Izvorâtorul de Mir". În anul 1996 biserica a fost reparată în exterior de către credincioşi. Pr. Negrei Dimitrie împreună cu Consiliul Parohial au luat hotărârea să construiască o biserică în zona Cazărmii, unde în cele din urmă s-a obţinut teren, lângă Şcoala Generală nr. 8 din Caransebeş. Lucrările de construcţie au început în anul 2005.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Prin unirea celor două parohii în decembrie 2006, s-a pus accentul pe construirea bisericii parohiale cu hramul „Sfântul Mare Mucenic Dimitrie, Izvorâtorul de Mir”, începută la data de 22.09.2005, paroh fiind pr. Negrei Dimitrie. Biserica a fost ridicată până la înălţimea de 7 metri, de unde se înalță cupola și cele 3 turnuri. Are o lungime de 24 m și o lăţime de 9 m. Lucrările au continuat prin tencuirea interioară, acoperirea provizorie, pavarea cu gresie, începându-se săvârşirea sfintelor slujbe în biserica nouă cu data de 15.08.2013, miercurea şi vinerea, iar în 07.09.2013 s-a săvârşit prima Sfântă Liturghie Arhierească, aducându-se icoana făcătoare de minuni de la Mănăstirea Călugăra.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este construită din cărămidă și beton în formă de cruce, având 24 m lungime și 8 lățime, iar în dreptul absidelor 10 m lățime.

[PICTURA] Biserica nu este pictată.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI]

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoților: Negrei Dimitrie (1996-2015), Nicolae Laţchescu (1997-2001), Ioan Mezinca, Viorel Râncu, Constantin Train, Marius Alba, Ioan Turnea (2001-2013), Laurenţiu Iacob (2013-prezent).

C. CIMITIRUL. Parohia nu are un cimitir parohial.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. La iniţiativa pr. Dimitrie Negrei, în anul 1997 a luat ființă corul mixt pe 4 voci, dirijat şi instruit de doamna profesoară Maria Poneţchi, absolventă a Academiei de Muzică din Cluj. Corul poartă numele de *Corul Ioan Teodorovici*. În fiecare an părintele Dimitrie Negrei a organizat pelerinaje la mănăstirile din ţară, la care au participat membrii corului şi alţi credincioşi. La parohia „Sf. M. Mc. Dimitrie” şi-a desfăşurat activitatea şi Liga Tineretului Ortodox Român, o perioadă de timp. Sub îndrumarea pr. Dimitrie Negrei, membrii L.T.O.R. au făcut pelerinaje la mănăstirile din ţară şi din Republica Moldova, au susţinut concerte, înfiinţându-se un cor al ligii, care dădea răspunsuri la sfintele slujbe în pelerinaje; aceiași tineri au susţinut piese religioase, au organizat festivalul „Filocalia” în fiecare an, având invitaţi profesori şi duhovnici renumiţi din ţară etc.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Preoţii depun activităţi pastoral-misionare, cultural-filantropice şi catehetice. Parohia ajută financiar și moral pe cei ce au nevoie de sprijinul „fraților întru Hristos“. Pe urmă, corul Parohiei participă la seri duhovniceşti și în parohiile din jur, dând răspunsuri la serviciile religioase. Preoţii încearcă să atragă tineri la strana bisericii, învăţându-i cântarea psaltică. Parohia numără 3.252 enoriași.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfântul Mare Mucenic Dimitrie, Izvorâtorul de Mir”; [ADRESA] Str. Cazărmii, Caransebeș, f.n.; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului,* Ed. Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012; Arhiva parohială.

Parohia „Pogorârea Sfântului Duh" – Caransebeș

A.ISTORICULCOMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. În anul 1995 unica Parohie a Caransebeșului s-a divizat în opt parohii.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Cartierul Pipirig cuprindea în urma acestei împărţiri două Parohii (Caransebeş VII şi Caransebeş VIII). Hotărârea Consiliului Eparhial din 21 august 1995 statorniceşte înfiinţarea parohiei ce mai târziu va purta numele de Parohia *Pogorârea Sfântului Duh*. Dorința credincioșilor de a exista o singură parohie în Cartierul Pipirig se face auzită prin vocea membrilor celor două Consilii Parohiale (VII și VIII). Totodată se dorea amenajarea unui spaţiu improvizat, unde să fie săvârșite sfintele slujbe, pe terenul unde urma să fie construită viitoarea biserică parohială (Parcul din str. George Buitu). Preoții din Caransebeș au fost rânduiți să slujească aici prin rotație, oficiindu-se chiar și Sfânta Liturghie în perioada caldă a anului. În restul anului, sfintele slujbe aveau loc în cantina Liceului Industrial Construcții de Mașini, prima „biserică" (așa cum o numesc credincioșii și în prezent). Deși acest spațiu fusese dezafectat și se afla într-o stare avansată de degradare, credincioșii adunați în jurul preoților au reparat și au amenajat spaţiul în aşa fel încât să se poată sluji. Administrarea temporară a Parohiilor Caransebeș VII și VIII de către Pr. Dimitrie Negrei și Pr. Pavel Curuți se încheie odată cu numirea la conducerea Oficiului Parohial Caransebeș VII a Pr. Petru Pantiș, cel care a pus bazele noii comunități parohiale întrucât Parohiile Caransebeș VII și VIII s-au contopit. Începând cu anul 1996, Pr. Petru Madina preia conducerea parohiei, venind la Caransebeș prin transfer de la Parohia Teregova (Protopopiatul Caransebeș) și dorind a împlini deziderattul comunității, acela de a avea un lăcaș de închinare. Referitor la cimitirul parohial, conform Adeverinței nr. 2801/9 iulie 1998, eliberată de Primăria Caransebeş, terenul cu C.F. (vechi) 14.224, nr. top. 2.921/VIII/1/95/2 a fost trecut în proprietatea Parohiei. O capelă cimiterială a fost ridicată între anii 1999-2000. Hramul ales: *Sf. Proroc Ilie Tesviteanul*. Arhiva parohială argumentează prin Contractul de sponsorizare nr. 22/2 iunie 2000 încheiat între Parohia Caransebeș VII și S.C. *U.C.M.* Reșița că aceasta din urmă a contribuit cu 30 de coli de tablă zincată (0,4 mm x 1.000 x 2.000) pentru acoperișul capelei. Prin purtarea de grijă a Preasfințitului Părinte Episcop Laurențiu, instalat în scaunul de Episcop al Caransebeșului în 11 august 1996, dar și prin bunăvoința Consiliului Local al municipiului Caransebeș, credincioșii au primit în mod oficial în folosință cantina Liceului Industrial Construcții de Mașini, „până la construirea unei biserici ortodoxe în zonă", conform H.C.L. nr. 97/30 aprilie 2001. Până la această dată, Parohia încheiase contractul de închiriere nr. 3 din 28 octombrie 1998, care reglementa desfășurarea unor activități religioase în spațiul fostei cantine a Liceului Industrial Construcții de Mașini din Caransebeș, cu condiția achitării unei sume de 250.000 lei/lună În perioada 2001-2002 se continuă lucrările de finisaj la interiorul și exteriorul capelei mortuare, introducerea iluminatului în cimitir şi capelă, amenajarea rigolelor și pietruirea aleilor principale. Cu 1 septembrie 2002 se numeşte în postul de paroh Pr. Vasile Cristinel Dariciuc, care continuă pe plan administrativ lucrarea începută la această parohie tânără. Pr. Petru Madina este numit Consilier economic în cadrul

Episcopiei Caransebeșului, rămânând cu ½ normă la Parohia Caransebeș VII, împreună cu Pr. Petru Pantiș. Organizarea de șantier pentru construcția bisericii se discută în ședința Consiliului Parohial din 27 mai 2004, printre altele, hotărându-se împrejmuirea locului cu stâlpi de lemn și gard din scândură precum și racordarea la utilități (apă și energie electrică). După mai multe consultări, Contractul în vederea construirii s-a încheiat cu firma S.C. Construct 102 S.A., al cărei administrator – dl. Nicolae Matei, s-a dovedit un adevărat ctitor, executând lucrările de construcție pe propria cheltuială, într-un ritm alert, urmând ca Parohia să achite contravaloarea atunci când va dispune de fondurile financiare. Începând cu 1 mai 2006 Pr. Petru Madina revine în funcția de preot paroh, urmare Ședinței Consiliului Eparhial al Episcopiei Caransebeșului din 30 martie 2006, în aceeași ședință hotărându-se noile denumiri ale Parohiilor din Caransebeș, fiecare unitate parohială primind denumirea după hram. Astfel, Parohia Caransebeș VII devine Parohia *Pogorârea Sfântului Duh*. În 16 mai 2006 lucrările se aflau la cota 3,80 m, urmând a se turna placa de la cafas. Cu 1 iulie 2006 este numit la Parohia *Pogorârea Sfântului Duh* Pr. Cătălin Nicolae Mirișan, cu ½ normă, din fonduri proprii, urmând să primească și sector în cadrul Parohiei, lucru adus la cunoștința Consiliului Parohial în ședința din 16 iulie 2006. La finele lui 2006 biserica parohială se înălța la cota 7,80 m, în 2007 urmând a fi începute lucrări la acoperiș. Întrucât Parohia avea în proprietate un teren în suprafață de 3.032 m^2, conform Titlului de proprietate L1-3937, cu C.F. 14225 nr. top. IX/18/2/2/1, Consiliul Parohial decide în ședința din 27 august 2006 vânzarea acestuia, la prețul minim admis de 17 euro/m^2, iar banii să fie investiți în lucrările de construcție restante. Procesul-verbal din 3 august 2008 consemnează acordul Consiliului parohial ca acest teren să se vândă cu suma de 60.000 euro. Odată cu numirea ca paroh în locul Pr. Petru Madina a Pr. Pătruț Nicolae Bănăduc, începând cu data de 1 octombrie 2007, transferat de la Parohia Vălișoara (Protopopiatul Caransebeș), vânzarea se înfăptuiește către dl. Ursu Marius Ladislau, conform Cererii nr. 10/14 iulie 2008 adresate Parohiei și Declarației privind sursa fondurilor, emisă de Pr. Pătruț Nicolae Bănăduc la Raiffeisen Bank-filiala Caransebeș în 4 august 2008 unde se depune suma mai sus menționată în două tranșe. Construcția bisericii continuă în urma acestei vânzări, achitându-se în acelaşi timp și o parte din datoriile pe care Parohia le acumulase către firma constructoare. Se dorea finalizarea turnării boltelor de pe naos și abside până la sfârșitul anului 2007. Cu 1 ianuarie 2008 este numit conducător de oficiu parohial Pr. Florin Datcu, Pr. Pătruț Nicolae Bănăduc trecând pe postul de preot II. În același timp Pr. Alic Daniel ARON – Consilier al Sectorului Cultural, a fost numit preot la Parohia *Pogorârea Sfântului Duh*, încadrat la plata cu ora, din fondurile proprii ale Parohiei, începând cu 1 ianuarie 2008. Mandatul de paroh se încheie prin vacantarea postului, întrucât Pr. Florin Datcu este transferat la cerere cu data de 1 aprilie 2008. Astfel, Pr. Pătruț Nicolae Bănăduc revine în funcția de paroh. Conducerea Parohiei *Pogorârea Sfântului Duh* este preluată, prin concurs, de Pr. Petrică Ionuț Timiș-Popovici, începând cu data de 1 octombrie 2008, fost slujitor la demisolul Catedralei Episcopale „Învierea Domnului și Sf. Proroc Ilie Tesviteanul" din Caransebeș și secretar al Protopopiatului Caransebeș. Biserica aștepta finalizarea construcției turlei de pe naos și turnarea cupolei. Deși Parohia avea o datorie în valoare de 150.023 lei, totuși dorința de a avea o nouă biserică a răzbit tuturor încercărilor ivite dar și neajunsurilor ce se ţineau lanţ. Construcția turlei de pe naos, turnarea cupolei, montarea geamurilor și ușilor s-au încheiat în primăvara anului 2009. Înainte de Praznicul Învierii din același an este comandată și tabla de cupru pentru acoperișul bisericii, ajutorul financiar venind din partea Secretariatului de Stat pentru Culte. Până în toamnă biserica se izolează termic sub dulgherie, se acoperă cu tabla achiziţionată și sunt montate crucile. După ce sunt terminate lucrările exterioare la turlă, schela se demontează, făcându-se demersuri pentru alocarea de fonduri necesare tencuirii interioare, exterioare şi montarea centralei

termice. Prin mijlocirea Preasfinţitului Părinte Episcop Lucian – Episcopul Caransebeşului, cu sprijinul d-lui Ing. Ion Marcel Vela – primarul Municipiului Caransebeş şi al Consiliului Local Caransebeş, prin H.C.L. nr. 150/29 iunie 2010 se alocă Parohiei suma necesară efectuării acestor lucrări, drept pentru care sunt demarate aceste lucrări de finisaj și aplicarea tencuielii decorative la exterior. În paralel, cu ajutorul credincioşilor se construieşte gardul împrejmuitor al bisericii şi se confecţionează panourile metalice. Încununarea strădaniei ctitorilor are loc în ziua de 18 decembrie 2010, zi în care are loc Sfânta Liturghie Arhierească şi târnosirea sfântului locaş de închinare de către Preasfinţitul Părinte Episcop Lucian – Episcopul Caransebeşului. Începând cu 1 februarie 2012, tânărul teolog Mihai Sârba este hirotonit diacon pe seama parohiei Pogorârea Sfântului Duh. În anii următori s-au continuat lucrările de amenajare necesare precum construcţia unei epitropii şi a unui lumânărar în curtea bisericii – 2011, mutarea celor două clopote din fosta locaţie (Cantina Liceului Industrial Construcţii de Maşini) în proximitatea bisericii şi fixarea lor pe un suport metalic – 2012, placarea fundaţiei şi a gardului cu piatră naturală, vopsirea gardului-2013, montarea unui sistem de supraveghere video – 2014, amenajarea curţii cu dale – 2015.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Proiectul bisericii cu nr. 062/iunie 2003 a fost întocmit de firma de proiectări S.C. Pro Casa S.R.L. – ing. Arin Ispas, conf. Contract de prestări servicii nr. 08/17 noiembrie 2003, contra sumei de 800 euro, biserica urmând a se construi din cărămidă, în plan treflat, cu o singură turlă pe naos. Dimensiunile bisericii, conform proiectului, aveau să fie următoarele: 25 m lungime, 10 m lățime – respectiv 12 m la abside, cafas interior deasupra intrării și înălțimea de 20,50 m. După întocmirea documentației în vederea începerii lucrărilor și intabularea terenului pe care urma să se construiască biserica, se efectuează săpături pentru fundație și se toarnă betonul, în primăvara anului 2006 ajungându-se la cota 0.

[PICTURA] Actualmente biserica nu este pictată, tencuiala haşurată fiind pregătită pentru tehnica frescă.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Fiind o parohie nou înființată, nu deține obiecte vechi de valoare.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoților: Pr. Dimitrie Negrei (mai-decembrie 1995) (administrator temporar); Pavel Curuți (mai 1995-1 aprilie 1996) (administrator temporar); Petru Pantiș (1 decembrie 1995-?); Petru Madina (?-1 octombrie 2007); Constantin Bertea (1 octombrie 1998-?); Vasile Cristinel Dariciuc (? -2006; Cătălin Nicolae Mirișan (1 iulie 2006-1 octombrie 2007); Ion Răducu (2006 - 1 septembrie 2007); Pătruț Nicolae Bănăduc (1 octombrie 2007-în prezent); Florin Ioan Datcu (1 ianuarie 2008-1 aprilie 2008); Daniel Aron Alic (1 octombrie 2007-în prezent); Petrică Ionuț Timiș Popovici (1 octombrie 2008-în prezent); diacon Mihai Sârba (1 februarie 2012-în prezent).

C. CIMITIRUL. Parohia deţine un singur cimitir, intabulat, în suprafață de 1 ha și 3170 m^2, amenajat pe terenul primit din partea Primăriei Municipiului Caransebeş în 1995. În cimitirul parohial a fost construită, din bolțari, o capelă mortuară, acoperită cu tablă zincată, în perioada 1997-2000, prin strădania credincioșilor; are hramul *Sf. Proroc Ilie Tesviteanul*. Dintre personalitățile înmormântate în cimitirul parohial amintim pe Dumitru Chepețan (n.20 februarie 1929 în Satchinez, judeţul Timiş-d.1 aprilie 2014 în Caransebeş, jud. Caraş-Severin), marele doinitor al Banatului, solist şi membru al Corului Catedralei *Sf. M. Mc. Gheorghe* din Caransebeş, şi Constantin Șovre (n. 26 ianuarie 1944-d. 25 august 2010) director al Casei de Cultură „George Suru" din municipiul de pe Timiş și Sebeş în perioada 1987-1998 și director al Bibliotecii municipale „Mihail Halici" între 1998-2006.

D. ACTIVITĂŢI CULTURALE ŞI FILANTROPICE ÎN TRECUT. După posibilităţi, de-a lungul timpului, cei care au fost identificaţi ca fiind cazuri sociale, au primit ajutorul, prin colecte organizate la nivel de parohie (persoane cu handicap, operaţii chirurgicale, datorii la plata întreţinerii, susţinerea tinerilor elevi cu posibilităţi materiale precare, colecte de alimente etc.).

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. În prezent Parohia având un număr de 1.691 familii cu 5.570 de credincioşi, se implică pe toate planurile, dorind a finaliza lucrările rămase de executat, cum ar fi: pictarea, pavarea şi confecționarea unui iconostas. Grija pentru zidirea sufletească a credincioşilor ocupă primul loc. Credincioșii împrumută frecvent cărți din biblioteca parohială. Pentru tineri se derulează cu succes proiectul „Hristos împărtășit copiilor", iar credincioşii participă activ la viața Bisericii, răspunsurile la Sfânta Liturghie fiind date de toți cei prezenţi. Taina Sfântului Maslu se săvârşeşte în prima zi de vineri a fiecărei luni, programul slujbelor săptămânale fiind desfășurat în zilele de miercuri, vineri, sâmbătă și duminică. În posturile de peste an sfintele slujbe se oficiază în fiecare zi.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Pogorârea Sfântului Duh"; [ADRESA] Str. George Buitu, nr. 10 A, Caransebeş, cod poştal 325400, jud. Caraş-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site official.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, 2012; Arhiva Episcopiei Caransebeşului, *Fond Bisericesc*, Dosar pe anul 1995; Arhiva Parohiei Pogorârea Sfântului Duh, *Fond Bisericesc*, Dosare pe anii 2003 şi 2010.

Parohia „Naşterea Maicii Domnului" – Caransebeş

A. ISTORICUL COMUNITĂŢII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia Naşterea Maicii Domnului este situată în nord-vestul oraşului Caransebeş, în cartierul Valea Cenchii. A fost înfiinţată în 1996, an în care a început şi construcţia bisericii parohiale. Este cea mai mică parohie aparţinătoare oraşului Caransebeş fiind încadrată la gradul III urban, cu un număr de 286 familii şi 1.130 de credincioşi.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica parohială cu hramurile *Naşterea Maicii Domnului* şi *Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel* s-a ridicat în anii 1996-1998, din contribuţia benevolă a credincioşilor, fiind situată în cimitirul parohial. În anul 2013 biserica a fost restaurată în întregime, fiind executate următoarele lucrări: s-a refăcut sfânta masă (fiind construită una nouă), îmbrăcată în marmură; s-a realizat o termoizolare exterioară a bisericii prin anvelopare cu material termorezistent şi aplicarea unei tencuieli decorative; s-a refăcut complet acoperişul prin înlocuirea tablei deteriorate cu una nouă; s-au refăcut aleile împrejmuitoare ale bisericii, realizându-se unele noi din pavaj de beton; au fost înlocuite uşile de acces şi geamurile cu unele din material termopan; biserica a fost dotată cu sistem de sonorizare şi instalaţie de aer condiţionat, mochetă şi îmbrăcăminte noi. În data de 30 iunie 2013

biserica a fost târnosită de P.S Lucian Episcopul Caransebeşului, prilej cu care a primit şi hramul „Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel".

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Fundaţia este din beton armat iar zidăria din cărămidă, acoperişul fiind din tablă.

[PICTURA] Pictura în tehnica ulei a fost realizată în anul 2004 de către pictorul Ioan Albulescu[1] și a fost sfinţită în 10 septembrie 2006 de către P.S. Lucian, Episcopul Caransebeşului. PISANIA Pisania de la intrarea în biserică aminteşte următoarele: Întru mărirea Prea Sfintei*, deofiinţă şi de viaţă făcătoarei Treimi: Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh, unul Dumnezeu închinat în duh şi adevăr, cu bunăvoinţa şi binecuvântarea lui Dumnezeu, s-a zidit acest sfânt locaş cu hramul „Naşterea Maicii Domnului". Construcţia s-a ridicat între anii 1996-1998 cu ajutorul material şi financiar al bunilor credincioşi ai parohiei nr. 8 Caransebeş sub arhipăstorirea P.S.S. Dr. Laurenţiu Streza, Episcopul Caransebeşului, protopopi fiind pr. Liviu Drăgan şi Nicolae Rădulescu, iar preot paroh Petru Ioan* Ştefănigă*. Pictura în tehnica „ulei" s-a realizat în anul 2004 de către pictorul Ioan Albulescu. S-a sfinţit de P.S Lucian Episcopul Caransebeşului în septembrie 2006*.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Parohia nu deţine obiecte de cult din metale preţioase, icoane vechi sau documente cu valoare istorică.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Preoţii slujitori: Petru Ioan Ştefănigă (1 octombrie 1996 - 1 iulie 2006), Grozăvescu Florin Pavel (paroh din 1 septembrie 2006).

C. CIMITIRUL. Cimitirul parohial are o suprafaţă de 8442 mp şi este situat în apropierea cartierului Valea Cenchii, biserica fiind construită în incinta acestuia.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Nu este cazul.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. În prezent parohia desfăşoară activităţi sociale îndreptate spre familiile cu probleme deosebite, organizând colecte în bani, haine şi alimente. În viitor se intenţionează construirea unei cantine sociale, respectiv a unei capele mortuare spre folosul parohienilor.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Naşterea Maicii Domnului"; [ADRESA]; Caransebeş, cartier Valea Cenchii, cod 325400, jud. Caraş-Severin [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon sau site oficial.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului,* Ed. Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012; Arhiva parohială.

1 LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului,* Ed. Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012, p. 41.

Parohia „Sfântul Mare Mucenic Dimitrie" Jupa – Caransebeș

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/ CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia este situată la o depărtare de 4 km de Caransebeş şi este sat aparţinător al Municipiului Caransebeş. Este așezată la drumul european București-Timișoara, în apropierea vechiului castru roman Tibiscum. Arheologia a descoperit în această așezare obiecte creștine vechi, databile în secolele II-VI, precum și fundațiile unei bazilici paleocreștine înăuntrul castrului mare.[1] De altfel, și în epoca feudală, o biserică creștină este documentată pentru veacurile XIII-XIV.[2] Este de remarcat faptul că, după imigrarea slavilor și asimilarea lor de către populația protoromână, lângă municipiul Tibiscum ia ființă un sat nou care devine sediul unui jupanat și din acest motiv localitatea se va chema Jupa[3], atestată documentar mai târziu, în 1369.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica veche – din 1725 – a existat în partea de vest a satului actual, vechea vatră fiind așezată în teritoriul zis „Câmpul Fomii", astăzi sub denumirea de „Vână"; a fost incendiată de turci în 1788, însă locuitorii au construit alta, înainte de anul 1792. Biserica prezentă (din 1850) are drept ctitor principal un aromân. Hramul este „Sf. Mare Mucenic Dimitrie". În fața iconostasului, pe solee, se află așezată o placă din marmură albă pe care e scris numele lui Alexandru Capra de Jupa, fiul ctitorului Constantin Capra de Jupa, precum și numele mamei sale Rozalia. În altar se mai află fixată între ușile împărătești și ușa diaconească de miazăzi, o cruce din marmură vișinie lipită de iconostas. Sfințirea bisericii s-a făcut de către Dr. Vasile Lazarescu, Mitropolitul Banatului, la 13 iulie 1952. Cu acest prilej, biserica a fost înzestrată cu un antimis nou, sfințit prin rugăciunile aceluiași mitropolit. Biserica a avut în trecut patru clopote de mărimi diferite, ce au fost rechiziționate de către austro-ungari în Primul Război Mondial. În prezent biserica are doar două clopote.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica actuală – cum s-a spus – a fost zidită în anul 1850 din cărămidă, cu fundație de piatră și acoperită cu tablă, în centrul satului, ctitorită de către marii proprietari, nobilii Constantin și fiul său Alexandru Capra de Jupa[4] , cu concursul sătenilor. Biserica (18,35 x 7 m) este construită în stil baroc.

[PICTURA] Pictura bisericii este executată din frescă în ulei, în stil baroc, de către pictorul J. Eckel în anul 1870. Se spune că pictorul bisericii ar fi fost adus din Viena de către Alexandru Capra de Jupa.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărți vechi: Evanghelie – 1746, Cazanie – 1748, Octoih – 1750, etc., tipărituri râmnicene.

---

1 V. MUNTEAN, *Monografia Arhiepiscopiei Timișoara*, I, Ed. Mitropoliei, Timișoara 2011, pp. 29-32 și 34; Luminița MUNTEANU-DUMITRIU, *Itinerare arheologice bănățene*, Ed. Sport-Turism, București 1988, pp. 119-125.

2 S.A. LUCA, *Repertoriul arheologic al jud. Caraș-Severin*, Ed. Economică, București 2004, p. 89.

3 I.D. SUCIU, *Monografia Mitropoliei Banatului*, Ed. Mitropoliei, Timișoara 1977, p. 40.

4 LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, și Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012, p. 58.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Șirul preoților parohi: Mihuț (1745), Ianăș Prodan (1757), Gheorghe Prisăcaru (1795-1806), Ioan Nedici sau Neda (1809-1831), Dimitrie Petrovici (1832-1846), Dimitrie Ioanovici (1830-1846), Mihai Trandafir (1832-1846), Teodor Lascu(1846-1860), Georgie Nedici (1860-1864), Lazăr Vasii (1865-1895), Patriciu Rădoi (1897-1907), Adrian Iancovici (1907-1910), Valeriu Nicolaevici (1910-1913, adm. parohial), Iosif Mircea (1913-1936), Ilie Mihuța (1936-1942), Traian Dobromirescu (1936-1942), Remus Olariu (1936-1942), Alexandru Gruia (1936-1942), Petru Moisescu (1942-1980), Sârbu Ștefan (1980-2013), Florei Traian-Alexandru (2014-prezent). Epitropi ai parohiei: Gheorghe Scheușan, Gheorghe Boșcotă și Alexandru Procoianu (1877-1889), Marcu Bălan, Avram Beșteleagă, Gligore Stănescu (1889-1895), Ion Jurma, Trifu Radu, Petru Gruia (1895-1903), Iova Radu, Ion Gruia, Ion Jurma (1903-1908), Gheorghe Truț, Sandu Coșeriu (1909-1916), Avram Radu, Ion Jurma (1916-1922), Alexandru Jurma, Sandu Coșeriu (1922-1927), Avram Radu, Gheorghe Motoș (1938-1946), Gheorghe Cismaș, Iova Lucaci, Mihuț Cizmaș (1946-1951), Ioan Cismaș, Cornel Cimponeriu (1982-?). Cântăreții parohiei: Nicolaie Gruia (1842-1854), Gheorghe Stan (1877-1890), Micșa Dalea (1899-1917), Iova Radu (1917-1919), Solomon Bistreanu (1919-1939), Ion Radu (1939-1942), Gheorghe Cucu (1942-1950), Simion Cimponeriu, Cornel Cimponeriu, Constantin Radu, Simion Coșeriu (1982- ?).

C. CIMITIRUL. Cimitirul vechi este aproape de sat, peste calea ferată, la 300m, având o suprafață de 2 jug., iar cimitirul nou se află în vatra satului, pe o suprafață de 6.286 mp. În ambele cimitire nu se află monumente funerare vechi, nici capele.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Nu au existat activități culturale și filantropice.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Ocazional, parohia (având 368 enoriași) organizează pelerinaje la diferite mănăstiri din țară.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfântul Mare Mucenic Dimitrie"; [ADRESA] 325401 Jupa (Caransebeş), nr. 162; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeșului și BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012; PETREUȚĂ, Ioan, *Monumente istorice-bisericești din Arhiepiscopia Timișoarei și Caransebeșului*, Timișoara 1980 (ms.), pp. 415-417.

Parohia „Pogorârea Sfântului Duh" – Oţelu Roşu

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. În frumoasa şi pitoreasca vale a Bistrei, pe malul stâng al râului Bistra[1], la confluența celor două ape Bistra Mărului și Bistra Ruscăi se află orașul Oțelu Roșu, la 18 km de municipiul Caransebeș și la 110 km de municipiul Timișoara. La început era o comună minieră cu numele Ferdinand, fiind aduși aici mulți coloniști cehi, slovaci, germani, italieni și maghiari, având in fruntea lor pe industriașul Ferdinand Hoffman care întemeiază cel dintîi laminor pentru fier din viitoarea Uzină Metalurgică Ferdinand. Localitatea este atestată documentar în anul 1829. În 1910 avea 1694 locuitori, în 1920 erau 955, din care germani 580, români 292, alții 66. În 1940 erau 398 credincioși ortodocși, 1400 romano-catolici, 100 evanghelici, 20 mozaici. În 8 iunie 1948 comunele Ferdinand și Ohaba Bistra s-au unit sub numele de Oţelu Roşu, la 27 decembrie 1960 localitatea fiind declarată oraș. În 1992 erau 10.059 locuitori, din care credincioşi ortodocși erau

1 LUCIAN Episcopul Caransebeșului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, Caransebeș, 2012, p. 74.

8.939; în 2002 erau 10.054 locuitori din care: 8.052 ortodocși, 1.309 romano-catolici, 432 baptiști, 64 greco-catolici, 459 penticostali, 7 adventiști de ziua a șaptea, 42 creștini după evanghelie, 9 mozaici, 1 musulman, alte religii 54.[2] De la 1869 până în anul 1938, credincioșii ortodocși din localitate au constituit o filie a parohiei Cireșa, a cărei biserică o și cercetează în acest timp.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] După Primul Război Mondial a început să crească numărul populației și al angajaților români din uzină, iar în anul 1933, într-o mare adunare obștească, se hotărăște zidirea bisericii ortodoxe. În februarie 1935, după planul arhitectului constructor Iosif Ternovici din Lugoj, se începe construcția bisericii ortodoxe Ferdinand, în stil bizantin de către antreprenorul constructor Enric Finz din Caransebeș. În 1936 biserica se tencuiește. Între anii 1937-1938 s-au confecționat și montat iconostasul, ușile și mobilierul bisericii din stejar masiv sculptat în basorelief ars, pirogravat şi patinat în stil bizantin, de către prof. Pavel Cheleş de la Şcoala Industrială Novaci-Gorj. Tot în anul 1938, după terminarea tencuielilor se confecționează și se montează candelabrele şi candelele din fier forjat de către același profesor P. Cheleș.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Este singura biserică în stil moldovenesc de pe Valea Bistrei, având trei turle, turla mare a „Pantocratorului“ și două turle mici simetrice. Ele au fost acoperite cu tablă zincată. Biserica (dimensiuni: 25,3 x 15,4 m) este alcătuită din altar semicircular, iconostas, naos, pronaos și exonartex pe coloane circulare, care a fost alungit în timp. În anii 2008-2009, când s-a restaurat pictura, s-au montat ferestre de termopan în toată biserica, inclusiv în turla mare a Pantocratorului.

[PICTURA] Între anii 1936 și 1938 s-a pictat integral biserica de către Gheorghe și Corneliu Baba din Caransebeș. În vederea sfințirii bisericii, funcționarul Ilie Fiat a instruit un grup de salariați ai uzinei, punând bazele celui dintâi cor mixt al parohiei. Fiind terminată biserica și împodobită cu toate cele necesare cultului divin, la data de 4 decembrie 1938 s-a sfințit de către Dr. Vasile Lazarescu, fostul Episcop al Caransebeșului, act la care a participat un număr mare de preoți, corul catedral din Caransebeș și foarte mulți credincioși. De la sfințirea bisericii și până la numirea preotului titular a trecut un an și mai bine, timp în care în parohie a slujit secretarul eparhial, preotul Petru Toma din Caransebeș. La data de 6 iunie 1940 a fost sfințit, iar la 23 iunie 1940 a fost instalat în parohie preotul Ioan Racoveanu, licențiat în Teologie, ca întâiul paroh al Parohiei Ferdinand. Preotul Ioan Racoveanu, neavând casă parohială, locuia în chirie la un credincios catolic. Găsind multă înțelegere la Direcțiunea Generală a Uzinelor Titan-Nădrag-Călan, condusă de inginerul Constantin Orghidan, un bun român și credincios convins, prin mijlocirea directorului local Eugen Pucerea, preotul a obținut tot sprijinul moral și material pentru zidirea casei parohiale. Astfel în iunie 1942 se începe construirea casei parohiale, după planul arhitectului Ioan Giurgea din București, din piatră și cărămidă arsă, fiind terminată în 20 decembrie 1943. Sfințirea casei parohiale s-a oficiat la 8 ianuarie 1944.

În anul 1971, s-a spălat pentru prima dată pictura bisericii de către pictorul Varahie Teodor Muraru, iar poleirea cu foița de aur a stâlpilor decorativi de la ferestre și uși s-a realizat in 1972, lucrări la care a luat parte și profesorul Horia Pavel Chioariu, pe atunci tânăr

2 *Ibidem.*

student la Facultatea de Desen Timișoara. Deteriorându-se tencuiala exterioară a bisericii, în anii 1993-1994, s-a înlăturat toată tencuiala veche aplicându-se o tencuială nouă din var stins și nisip, urmată de o stropire cu ciment alb și praf de marmură. O adevărată restaurare-conservare și vernisare a picturii s-a realizat în 2007-2009, de către familia de pictori Carmen și Ioan Lunganu din Craiova. Atât biserica cât și casa parohială sunt înzestrate cu instalație modernă de curent electric, apă curentă şi canalizare, instalație centrală pentru încălzire cu gaze naturale, instalație de climă, instalație acustică precum și instalație de alarmă şi cameră video pentru securitatea edificiilor. S-a completat mobilierul bisericii prin confecționarea de scaune noi și Mormântul Domnului, sculptate în lemn de stejar de sculptorul Sârbu Ilie din Caransebeș. Din schela de lemn necesară picturii s-a confecționat un frumos amfiteatru pentru corul bisericii, executat de meseriașul Nicolae Iasinovschi din parohie, care a înzestrat și Sfântul Altar cu mobilier pentru veșminte și obiecte bisericești. Biserica a fost resfințită de către PS Lucian Mic, Episcopul Caransebeșului în 7 iunie 2009, declarând-o *catedrală* a Văii Bistrei, prin frumusețea ei artistică, acordând preotului paroh distincția de Iconom stavrofor, iar în data de 17 iulie 2011 Preasfinția Sa a binecuvântat exteriorul bisericii, oficiind și slujba de înnoire a Sf. Mese din Altar, precum și sfințirea unei troițe impunătoare de marmură, în zona Gura Jgheabului.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Biserica nu deține obiecte vechi de cult.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Preoții slujitori în decursul vremii sunt: Ioan Popovici (1907), Ioan Turcan (1910-1938), Petru Toma (1938-1940), Ioan Racoveanu (1940-1987), preot pensionar Traian Dobromirescu (1987-1988) și Mihai Petru Suru (1988-în prezent).

[CÂNTĂREŢI DE SEAMĂ] Printre cântăreții care au dat răspunsurile la sfintele slujbe în decursul anilor amintim pe înv. Ioan Gander, Ilie Fiat, inițiatorul corului mixt și primul dirijor, Dumitru Antoni, cantor și dirijor, Ioan Gașpar, Ioan Ponoran, plus cei de astăzi : Adrian Grizac, Florin Duma şi Dan Galușca. Alături de cântăreții actuali se află un grup de 20 de coriști care alcătuiesc pe patru voci Corul Ferdinand, instruit și dirijat cu multă responsabilitate, de 23 de ani, de inimoasa profesoară Elena Ianto. [EPITROPI] În rândul epitropilor de seamă ai parohiei sunt de amintit: Petru Vlădulescu, Trandafir Similescu, Silviu Codreanu, Aurel Străuț, Ioan Condruț, Mircea Fiat şi Ioan Iacobescu.

C. CIMITIRUL. Parohia dispune de două cimitire, unul în suprafață de 5.814 mp şi celălalt în suprafață de 360 mp, fără capelă, având fiecare câte o cruce mare de fier, pentru servicii religioase. [TROIŢE] Pe raza parohiei sunt patru troițe dintre care două din marmură, una din lemn şi alta din ciment, iar lângă biserică s-a amplasat monumentul din marmură în cinstea eroilor căzuți în Primul Război Mondial, la care s-a lipit și o placă comemorativă în memoria eroilor jertfiți în al Doilea Război Mondial.

D. ACTIVITĂŢI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Parohia (având azi 1.496 enoriaşi) a desfăşurat activități pastoral-misionare, catehetice, filantropice, oficiind servicii religioase la Spitalul Orășenesc Oțelu-Roşu, acasă la credincioși, la școlile din parohie, conform parteneriatelor încheiate, iar împreună cu corul bisericii activități filantropice la Căminele de bătrâni din Reșița și Sacu. S-au făcut mai multe pelerinaje la mănăstiri, de asemenea cu corul.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. La casa parohială se află biblioteca parohiei cu un număr de 455 de cărți. Activitatea catehetică este susținută și întărită în perioada posturilor mari, la Crăciun și Sf. Paști, în săptămânile duhovnicești, cu preoți invitați din parohiile vecine, prin cuvântările din duminici și sărbători și cele ocazionale, rostite la Taina Sf. Maslu de obște, Botez, Cununie, înmormântări și sfințiri de locuințe. Se vine în ajutorul celor nevoiași, aflați în diverse încercări și lipsuri.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Pogorârea Sfântului Duh”; [ADRESA]; Str. Republicii nr. 92, Oțelu Roșu , jud. Caraș Severin; [OFICIU PAROHIAL] Tel. 0255530483.

BIBLIOGRAFIE: CORNEAN, Nicolae, *Monografia Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Autorului, Caransebeș 1940; LUCIAN Episcopul Caransebeşului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Episcopiei Caransebeşului 2012.

Parohia „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe", Ohaba Bistra – Oțelu Roșu

A. ISTORICUL COMUNITĂŢII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Pe malul stâng al râului Bistra , la o distanță de 20 km de Caransebeș, între comunele Glimboca și Zăvoi este așezată Ohaba Bistra , actualmente făcând parte integrantă din orașul Oțelu Roșu, reprezentând străvechea vatră a orașului. Chiar și primele ateliere de profil metalurgic, ce au prefigurat înființarea Fabricii de fier la anul 1796, erau amplasate pe teritoriul comunei Ohaba Bistra. Localitatea este atestată documentar la anul 1397, așa cum rezultă din lucrarea având ca autor pe C. Suciu, Dicționar istoric al localităților din Transilvania vol. II , Buc., 1967, pag. 10. Atunci s-a numit *Bisztere* . Sub această denumire avea să apară în documentele medievale. Totuşi în veacul următor se vorbește și de o Ohabă în județul Severin. Numele de Ohaba Bistra avea să apară abia în 1690, așa cum o numeşte Conscripţia localităţilor de la 1690-1700. Tot aşa este amintită şi în anii 1745, 1751 și în 1744 când satul avea 84 de case. În 1878 locuitorii satului erau în număr de 724, toți români ortodocşi. În 1910 localitatea avea 1221 locuitori și 230 de case.[1] În 1935 erau 1.143 locuitori și 280 case.[2] Iar în anul 1940 erau 1099 români și mulți străini, anume: 256 romano – catolici, 65 reformați, 8 luterani, 5 uniți, 21 baptiști și 5 adventiști.[3] Aceasta se datorează și numărului mare de coloniști ce s-au așezat aici. O pondere importantă au avut-o italienii stabiliți aici între 1850-1900. Între anii 1906-1912 se întocmesc hărțile cadastrale, stabilindu-se intravilanul și extravilanul pe o suprafață de 3128 ha pentru comunele Ohaba Bistra și Ferdinand pentru care urma să funcţioneze Notariatul de stat. Între anii 1943-1945 cele două comune, fuzionând, au format localitatea Ferdinand – Bistra, după care se revine la denumirile anterioare de Ohaba Bistra, respectiv Ferdinand, devenind la 8 iunie 1948 Oțelu Roșu, din 1960 oraș. Ohaba Bistra era situată, într-un trecut mai îndepărtat, în locul numit Strâmba spre a fi ferită de apele pârâului Strâmba și ale râului Bistra. Odată cu anii 1745-1750 satul Ohaba Bistra a început a se constitui pe locul unde este și astăzi. Cele dintâi case s-au făcut pe Ulița Mică, unde acum sunt străzile G. Coşbuc, Al.I. Cuza, 8 Martie și Str. Nouă (altădată ulița Fălcerului). Existența satului în acest areal și la data arătată o atestă și faptul că la anul 1768, pe acest loc, existau clădirile companiei militare făcând parte din Regimentul grăniceresc iliro-banatic, aici având sediul compania a XII-a. Și astăzi clădirile companiei militare stau mărturie, destinate altor activități. Ultima strămutare a comunei, pe actualul amplasament, o explică și faptul că la anul 1738 satul a fost ars

1 C. MARTINOVICI, N. ISTRATI, *Dicționarul Transilvaniei, Banatului și al celorlalte ținuturi alipite*, Cluj, 1921, p. 178.
2 Ion LOTREANU, *Monografia Banatului*, Ed. Institutului de arte grafice Țara,Timișoara 1935, p. 299.
3 Nicolae CORNEAN, *Monografia Eparhiei Caransebeș*, Ed. Autorului, Caransebeș, 1940, p. 437.

de batalionul austriac de călăreți, ce veneau dinspre Sarmisegetuza, drept răzbunare că românii băștinași ajutaseră pe vrăjmașii lor turci în luptele de curând încheiate. Distrugerea caselor i-a determinat pe băștinași să-și sape bordeie în dealul numit Gai care străjuiește localitatea în partea de sud, în toate etapele reașezării sale. Aici au petrecut câțiva ani. De aceleași represalii și din aceleași motive au avut parte și localitățile învecinate Măru și Marga, ca și o seamă de localități de pe Valea Almăjului.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Se vorbește despre existența celei dintâi biserici în locul numit Strâmba (în satul bătrân). Următorul locaș de cult este situat în actualul cimitir. Partea de altar de aici după amenajările succesive, la care a fost supusă, servește astăzi drept capelă funerară. Biserica actuală cu hramul *Sf. Mare Mucenic Gheorghe* a fost construită în anul 1840, iar în 1845 a fost sfințită de episcopul Ștefan Popovici.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCȚII] Stilul construcției - tip navă. Dimensiuni: 20 x 7 m. Zidurile bisericii sunt din piatră, bolta circulară având arcade din cărămidă ca și ancadramentele de la uși și ferestre. Turnul este de asemenea, din cărămidă, în stil baroc, cu învelitoare din tablă de cupru. În anul 1938 biserica a fost înzestrată cu balcon pentru cor, din beton, susținut de două coloane, fiind donația familiei Marian Gheorghe și Ana, enoriași ai parohiei. În 1979 a fost înlocuit acoperișul din țiglă solzi cu învelitoare din tablă neagră. În anul 1988 biserica a fost retencuită în întregime, refăcându-se fidel profilele din tencuiala originală. S-au dublat ferestrele existente din lemn cu ferestre exterioare din fier cornier și sticlă groasă semitransparentă. S-au înlocuit totodată și ferestrele de la turn, până atunci din lemn, cu ferestre metalice tip jaluzele. În 1994 a fost înlocuită pardoseala veche din parchet cu beton mozaicat, în naos și pronaos,iar pe solee a fost înlocuit parchetul vechi cu altul nou, tot din stejar. În anul 1995 s-a retencuit gardul împrejmuitor al curții. Totodată au fost înlocuite vechile porți metalice cu altele din fier masiv. În anul 1996 au fost înlocuite cele două uși de intrare în sf. biserică cu uși duble sculptate din stejar. La intrarea dinspre nord s-a adăugat un acoperiș din stejar sculptat, susținut de coloane din același lemn, cu acoperiș din tablă. Apoi s-a rezugrăvit exteriorul bisericii.

[PICTURA] Pe pereții exteriori biserica are patru tablouri mari înfățișând icoana hramului Sf.M.Mc. Gheorge, Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil, Sf. Apostoli Petru și Pavel și Sf. Nicolae, executate în ulei. Interiorul s-a pictat în anul 1854 de către pictorul Mihail Velceleanu. În 1912 pictura a fost restaurată de către pictorii B. Delliomini și Simovici (= Simu) din Caransebeș. Din pictura lui Mihail Velceleanu se mai păstrează și astăzi, pe bolta din altar, executate în ulei : „Jertja lui Avraam", „Jertfa lui Noe", iar în naos, pe peretele din stânga, la tronul Maicii Domnului, „Sfânta Fecioară zdrobind capul șarpelui". Datorită acestor lucrări sf. biserică este cuprinsă în lista monumentelor istorice. În anul 1965 Viorel Țigu a procedat la renovarea interioară, iar la 23 aprilie 1966 a fost binecuvântată de către Dr. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului. În 1984 a fost spălată pictura. În 1994 a fost spălată din nou și restaurată de către pictorul local Ioan Burdea și s-au scos de sub humă inscripțiile chirilice, desenele ornamentale din spațiile dintre icoane. Atunci s-au restaurat și picturile exterioare , iar la 8 noiembrie 1996 P.S. Laurențiu Streza, Episcopul Caransebeșului, a oficiat slujba de sfințire a tuturor lucrărilor arătate mai sus.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ȘI CĂRȚI VECHI] Obiecte de cult și icoane vechi nu deține . În colecția de artă religioasă a Mitropoliei Banatului se păstrează două icoane pictate de Mihail Velceleanu, ce provin din biserica parohiei: „Nașterea Domnului", tempera lemn, 1860, dimensiuni 29 x 24 (nr. inv.5865), „Sf. Ioan Botezătorul", 1830 (?), tempera pe lemn, dimensiuni 88 x 53 (nr.inv.5832). În noua Catedrală episcopală din Caransebeș se află la loc de închinare icoana „Sf. Treime", pictată pe lemn, datând din 1876, donată de Andrei Borlovan și soția sa Paraschiva bisericii din Ohaba Bistra. Este o icoană cu înscris chirilic, având dimensiunea de 1,10

m / 0,90 m. Biserica nu deține manuscrise și cărți vechi. De-a lungul timpului au fost predate. Unele mai vechi de anul 1830 sunt deținute de Direcția județeană a Arhivelor Naționale Caraș-Severin: Antologhion, (București, 1786), Cazanii (Râmnic, 1748).[4]

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoților: Barbu (1751), Constantin (1753), Avram Popovici (1775), Toma Rotta (1843), Ștefan Ianoșel (1844-1882), Ioan Velovan (1895-1909), Gheorghe Popovici (1910), Gheorghe Bria (1911-1912), Iuliu Musta (1913), Ioan Țerovan (1914-1962), Dimitrie Grama (1963), Simion Stanca (1964-1981), Dorel Unguraș (paroh din 1981).

CÂNTĂREȚI DE SEAMĂ Aceștia au asigurat continuitatea cântării la strană, formând generații de tineri cântăreți. Dintre cei mai de seamă amintim: înv. Gheorghe Șuba, Gheorghe Guleran, Oprea Petru, înv. Gheorghe Muroni, înv. dirijor Nicolae Târziu, Gheorghe Stanca.

C. CIMITIRUL. Parohia are în proprietate un singur cimitir. În cimitir se află o capelă funerară, datând aproximativ din anii 1740-1760, când acest locaș funcționa ca și biserică parohială. În anul 1975 interiorul capelei a fost pictat in stil neobizantin de către pictorul local Ioan Burdea. În 2012 capela a fost renovată în exterior cât și în interior. Pictura a fost restaurată, masa altarului a fost placată cu plăci compacte de marmură albă, iar pardoseala existentă, deteriorată, s-a pavat cu gresie. TROIȚE Lângă capelă a fost strămutată prin anii '70 străvechea cruce de piatră, care odinioară străjuia cimitirul satului, zis „din Grădini", după care s-a aflat, ani de-a rândul, în apropierea cantonului de lângă gară. Tot în cimitir a fost înălțată o troiță din stejar în anul 2004. O cruce din marmură, meșteșugit lucrată, situată la intersecția străzilor G. Coșbuc și Al. I. Cuza, a fost ridicată în 1874. Monumentul eroilor din Primul Război Mondial s-a ridicat în anul 1938, în parcul din fața bisericii, completat în 1989 cu numele eroilor căzuți în al Doilea Război Mondial. În anul 2010 în cartierul Zăvoaie a fost înălțată o cruce monumentală cu înălțimea de peste 5 m, din blocuri de marmură albă și roz, fiind ctitoria familiei preotului paroh Dorel Unguraș.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Odată cu inaugurarea balconului de cor, sub conducerea înv. Gheorghe Muroni, a funcționat câțiva ani un cor de copii, cu bune rezultate și în concursuri corale. Mai apoi, în anul 1964, la inițiativa preotului paroh Simion Stanca, ia ființă corul mixt al parohiei, pe patru voci, condus de către înv. dirijor Nicolae Târziu, vreme de 40 de ani. În aceeași perioadă, în cadrul parohiei activa un cor de tineret și un grup vocal, alcătuite în majoritate de eleve de la liceu și de la cele două școli generale, de pe cuprinsul parohiei. S-au făcut numeroase pelerinaje la mănăstiri, cu participarea corului.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia (având 2.321 membri) deține în cadrul Oficiului parohial o sală pentru biblioteca parohială, frecventată de credincioși, fiind în același timp și sală pentru repetiții corale. Activitatea catehetică se desfășoară tematic în cadrul serilor săptămânilor duhovnicești, organizate în marile posturi, dar și prin cuvântări ocazionale rostite la Sf. Maslu, boteze, cununii, înmormântări, aniversări, sfințiri ș.a. În plan filantropic există preocupări pentru identificarea familiilor nevoiașe din parohie, care au nevoie de ajutor.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe"; [ADRESA]; Str. Al. I. Cuza, nr. 1, Oțelu Roșu, jud. Caraș-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Tel. 0255530882.

BIBLIOGRAFIE: LOTREANU Ion, *Monografia Banatului*, Ed. Institutului de arte grafice *Țara*, Timișoara, 1935; CORNEAN Nicolae, *Monografia Eparhiei Caransebeș*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane Caransebeș 1940; LEU Valeriu, *Cartea veche românească din bisericile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Banatica, Reșița, 1996.

4 Valeriu LEU, *Cartea veche românească din bisericile Eparhiei Caransebeșului*, Reșița, 1996, p. 241, 299, 307, 312.

Parohia „Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena”– Oțelu Roșu

A.ISTORICULCOMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia este situată în orașul Oțelu Roșu, având biserica construită la marginea parcului din centrul civic.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Parohia „Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena” din Oţelu Roşu a luat fiinţă în 1999, primul preot paroh fiind Oltean Liciniu Gheorghe, numit cu data de 1 ianuarie 1999. Pentru că nu exista biserică parohială, au început demersurile pentru construirea unui nou lăcaş de cult. Piatra de temelie a bisericii s-a pus în anul 2000 de către Preasfinţitul Părinte Episcop Laurenţiu Streza, pe atunci Episcop al Caransebeşului, actualmente Mitropolit al Ardealului. Lucrările de construcţie au început din anul 2003, însă datorită greutăților materiale, până în 2006 nu s-a concretizat decât fundaţia bisericii. Cu toate acestea, comunitatea s-a dovedit a fi una foarte închegată, credincioşii parohiei dorindu-şi cu adevărat un loc de rugăciune, iar în vara anului 2006, urmare a deciziei Preasfinţitului Părinte Episcop Lucian Mic, s-au demarat lucrările de ridicare a unei biserici din lemn pe fundaţia existentă, având în vedere cadrul natural forestier care o recomanda. Ridicarea structurii de lemn a bisericii s-a făcut într-un interval de doar 4 luni, între august şi decembrie 2007, de către o echipă de 6 meșteri populari conduși de Ciornei Petru din comuna Sucevița, depresiunea Rădăuților, jud. Suceava, iar învelirea cu tablă a acoperișului s-a executat în lunile februarie-martie 2008 cu ajutorul unei firme din Timișoara. În perioada martie 1999-20 mai 2008 toate serviciile religioase s-au desfăşurat în capela amenajată în incinta Casei de Cultură a Sindicatelor din oraș. În 21 mai 2008 sub purtarea de grijă a Preasfinţitului Părinte Episcop Lucian, a fost sfinţită biserica de lemn, ea devenind din acel moment centrul vieţii religioase din parohia „Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena”. După ridicarea locaşului de cult, atenţia a fost îndreptată asupra înfrumuseţării acestuia. În acest sens, în perioada 2009-2010 s-au achiziţionat iconostasul bisericii şi icoanele care îl împodobesc, sfinţirea acestuia având loc la data de 9 februarie 2011, iar între anii 2012-2013 s-au realizat lucrările de izolare exterioară, acestea fiind binecuvântate de Preasfinţitul Părinte Episcop Lucian Mic, la data de 19 mai 2013.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica, cu planul în formă de cruce, are lungimea de 23 m iar lățimea de 9 m. Materialele folosite: fundație din beton, ziduri din lemn (grinzi cu diametrul de 20 cm), iar învelitoarea acoperișului din tablă ondulată.

[PICTURA] Nu este realizată.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Nu sunt, fiind parohie nou înființată.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Oltean Liciniu Gheorghe din ian. 1999 până în prezent.

C. CIMITIRUL. Parohia nu are un cimitir propriu.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Parohia de mai mulți ani desfășoară proiectul „Hristos împărtășit copiilor”, „Alege școala” și când e necesar organizează colecte pentru sprijinirea celor nevoiași.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia (ce însumează 1.725 enoriaşi)

continuă proiectul *Hristos împărtășit copiilor*, dar și acțiunile de sprijinire a celor nevoiași.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfinții Împărați Constantin și Elena”; [ADRESA] Oțelu Roșu, str. 22 Decembrie 1989, nr. 12, jud. Caraș-Severin. [OFICIU PAROHIAL]

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeşului și BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Episcopiei Caransebeşului, 2012; Arhiva parohială.

Parohia „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil”, Oțelu Roșu – cartier Cireşa

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Valea Bistrei formează o unitate fizico-geografică bine cunoscută, având în vedere faptul că de-a lungul ei se desfășoară culoarul de legătură între zona depresionară Caransebeș și depresiunea Hațegului. Prima atestare documentară, a așezării Cireşa datează din anul 1480 când „moșiile Iaz, Valea Mare, Cireşa (...) din districtul Caransebeș, erau întărite în stăpânirea lui Ladislau de Armeniș”.[1] Cireşa este pomenită din nou în documentele secolului al XVI-lea; în anul 1580 „voievodul Báthory, dispune a fi introdusă ca proprietară Ana Floca și fiica ei Ecaterina”. Voievodul Transilvaniei Sigismund Báthory confirmă această donație la 11 iulie 1583, printr-o scrisoare emisă la Alba Iulia, pentru Ana Floca și fiica ei. De atunci se mai amintește sub numele de *Cheresse*, *Cherese*, iar în timpul mai nou *Cseres-Bistra*. În ceea ce privește numele localității, totdeauna a avut numele acesta; chiar și ungurii i-au zis Bistra-Cereş sau Cereş-Bistra, deși populația cu neînsemnate excepții a fost românească. În anul 1658, această parte a Banatului (Valea Bistrei) a fost cedată turcilor de către principele Transilvaniei Acațiu Barcsay (Bârceanul), până când Banatul va trece sub stăpânire austriacă. După terminarea Primului Război Mondial, înfăptuirea Marii Uniri a fost primită cu mare entuziasm de localnici. În Primul Război Mondial au murit 11 cireşeni, iar între 1941-1945 un număr de 9 soldați. Cireşa a continuat să aibă statutul de comună până în 1952, când în urma noii împărțiri teritoriale s-a constituit comuna Valea Bistrei, apoi Zăvoi, iar Cireşa va fi sat aparținător; din 1968 a devenit cartier al orașului Oțelu Roșu.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica comunei Cireşa a fost la început din lemn, pe vechea vatră a localităţii, în Satul Bătrân, pe malul drept al râului Bistra. Nu se cunosc cu exactitate împrejurările în care a dispărut această biserică. În ceea ce privește actuala biserică, zidirea ei a început în anul 1821. De-a lungul existenței sale, biserica ortodoxă din Cireşa a suferit o serie de modificări; în anul 1899 bunăoară se ridică turnul bisericii. Este acoperită cu tablă. A fost sfințită în anul 1830, prima dată. În prezent, biserica are două clopote, alte trei fiind cedate altor biserici. Vrednică de amintire este vizitaţiunea canonică a P.S. Episcop Vasile Lazarescu în anul 1937. Parohia are casă parohială.

Având în vedere că biserica a devenit tot mai neîncăpătoare, cu sprijinul autorităților locale, în 1995, pe latura vestică a bisericii s-a construit o anexă cu un turnuleț

1 Dumitru ȚEICU, *Banatul Montan* în *Evul Mediu*,Editura Banatica,Timişoara,1998, p. 339.

identic cu cel mare. În prezent, aici se află epitropia bisericii și steagurile. În anul 2006 are loc târnosirea bisericii de către P.S. Lucian, Episcop al Caransebeşului. Odată cu mutarea epitropiei în noua construcție, se realizează și încălzirea centrală cu sprijinul unor enoriași, iar în 2004 vechiul mobilier este înlocuit cu scaune noi, din lemn de frasin, tot prin contribuția unor enoriași.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica a fost construită din piatră, în stil baroc. Dimensiuni : 14x6 m.

[PICTURA] În anul 1867 a fost pictată, iar în 1938 s-a pictat din nou de către Dumitru Velici din Băsești (Mehedinţi). Deoarece fumul emanat de lumânări și-a pus amprenta în timp asupra picturii, aceasta a necesitat două spălări în 1965 și 1997.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Nu deține obiecte vechi de valoare.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Petru Popovici (1757), Andrei Adamovici sau Adam (1794-1800), Gheorghe Popoviciu (1831-1834), Ioan Popovici (1834-1835, capelan), Gheorghe Popovici și Ioan Popovici (1835-1844), Simon Zaharievici (1845-1846), Ioan Mihailovici sau Mihăilă (1847), Ioan Popovici și Gheorghe Popovici (1848-1863), George Magiaru (1864-1895), Ioan Grozăvescu (1896-1902), Ioan Popovici (1903-1907), Ioan Turcan (1907-1941), Ioan Turcan (junior) (1938-1979), Liviu Drăgan (1979-1999), Ioan Negrei (1999-prezent).

C. CIMITIRUL. Odată cu construirea actualei biserici, s-a mutat și cimitirul. Acesta este amplasat la cca 250 m față de biserică, pe strada 1 Mai. În anul 1996, Boldea Atanasie a cedat către parohie o parte din grădina ce se învecina cu cimitirul. O parte din Colonia 23 August care aparține comunei Zăvoi și-au manifestat dorința de a aparține parohiei Cireșa și morții lor să fie înmormântați în cimitirul acestei parohii.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Școală confesională apare în anul 1808. Cireşa a cunoscut o remarcabilă activitate culturală, îndeosebi în perioada interbelică, nu prin intermediul unui cămin cultural, ci al unei case naționale, intitulată sugestiv Casa Națională „Doina Bistrei". Este lesne de înțeles că toate activitățile culturale se desfășurau la școală, în absența unui spațiu adecvat. De aceea primăria comunei Cireşa a început demersurile pentru începerea lucrărilor de construcție a clădirii Casei Naționale „Doina Bistrei". Corul și-a început activitatea în 1905 și a participat la toate manifestările culturale organizate de autoritățile locale. A primit aplauze binemeritate, în mod special la inaugurarea Casei Naționale „Doina Bistrei", la 27 august 1933. Din păcate, activitatea corului din Cireşa încetează datorită faptului că piesele patriotice interpretate nu erau pe placul regimului comunist, rămânând în memoria cireşenilor ca un etalon în mișcarea spirituală a comunei. Comuna Cireşa s-a remarcat nu numai prin activitatea corului bărbătesc, ci și prin corul de copii condus de învățătorul Romulus Boc.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia numără 638 membri. În fiecare an s-a iniţiat o săptămână de catehizare și îndrumare a credincioșilor încheiată cu Taina Sfântului Maslu de obște, la care au participat numeroși credincioși, cu cântece de la „Oastea Domnului" și cu poezii religioase. La fiecare serviciu religios nu a lipsit cuvântul de învăţătură. În planul asistenţei sociale s-au strâns de fiecare dată, când a fost necesar, bani și alimente pentru sinistraţi etc. Totodată, parohia a organizat o colectă pentru o familie nevoiașă, care are un fiu de 12 ani, suferind de o boală gravă și care trebuia operat în străinătate (Austria) iar o altă familie, căreia i-a ars casa, a fost ajutată atât cu bani cât și prin muncă din partea credincioșilor. Tot cu ajutorul credincioșilor și al Primăriei locale se pregătesc pungi cu cadouri pentru copiii din Parohie, la sărbătorile de iarnă și la Sf. Paști.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil"; [ADRESA] localitatea Oțelu Roșu, str. 1 Mai, nr. 1, cod. 325720. [OFICIU PAROHIAL] Tel. 0355404241.

BIBLIOGRAFIE: STOICA Nicolae de Haţeg, *Cronica Banatului*, ediția a II-a revăzută, Ed. Facla, Timișoara, 1981; ŢEICU Dumitru, *Banatul Montan în Evul Mediu*, Editura Banatica, Timișoara, 1998; LOTREANU Ion, *Monografia Banatului*, Institutul de arte grafice „Ţara" Timişoara, 1935.

Parohia „Duminica Tuturor Sfinţilor", Mal - Oţelu Roşu

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia Mal din Protopopiatul Caransebeș, este situată în satul Mal, județul Caraș-Severin. După marea răscoală antihasburgică din Banat (1738-1739), când satul și biserica de lemn au fost arse în întregime, în Parohia Mal sunt atestați documentar preoți. Astfel, la 23 noiembrie 1745 preotul „din Malu", fără a i se indica numele, la 1 ianuarie 1751 preoții Miuță, Petru și Ianăș. După înființarea graniței militare în anul 1767, Parohia Mal devine filie la Parohia Crîjma, până în anul 1994 când se reînființează. Primul preot și administrator parohial care este atestat documentar la 3 iulie 1775, a fost Petru Popovici, fiul fostului preot și administrator parohial al Parohiei Crîjma, Avram Popovici. Satul Mal se află la o distanță de 3 km sud-est de orașul Oțelul Roșu. Administrativ, aparține de orașul Oțelul Roșu. Este atestat documentar în anul 1433 și poartă acest nume de la terasa pe care este așezat, formată la confluența râurilor Bistra și Bistra Mărului. De la mijlocul secolului al XV-lea și până la mijlocul secolului al XVII-lea, aparținea de domeniul nobiliar al familiei românești Bizere-Găman. În timpul stăpânirii turcești viața tradițională economică, păstoritul, pomicultura și agricultura, sunt din nou accesibile reliefului montan. Turcii au introdus un sistem funciar propriu, echivalent cu împroprietărirea ţăranilor, iar creştinii ortodocşi erau liberi de a-și urma credința strămoșească. La începutul secolului al XVIII-lea austriecii au cucerit Banatul de la turci și au introdus „jugul de fier" în locul „jugului de lemn" turcesc. La scurt timp după înființarea graniței militare austriece, din 1767 și până în anul 1872, la desființarea acesteia, satul Mal a făcut parte din regimentul de graniță al Imperiului austriac, cu statutul de comună grănicerească. În această perioadă s-a înființat școala națională (în 1808) cu perioada de 2 ani. Școala a fost îndrumată și controlată. atât de către un ofițer din regimentul de graniță, cât și de către preotul satului. Din anul 1872 și până la Marea Unire din 1918, în timpul dualismului austro-ungar, satul Mal și-a păstrat statutul de comună. Comuna Mal a existat și după Marea Unire, până în anul 1942. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial comuna Mal a fost desființată și satul a trecut administrativ la comuna Ferdinand, azi Oțelul Roșu. Comuna Ferdinand a primit numele de Oțelul Roșu în luna mai a anului 1948. De comuna Oțelul Roșu a aparținut până în anul 1950, când satul a fost trecut în administrarea comunei Crîjma. Comuna Crîjma și-a schimbat denumirea în comuna Măgura, în anul 1964. De comuna Măgura a aparținut până în 1968, când din nou a revenit sub administrarea orașului Oțelul Roșu. În prezent are statutul de „sat aparținător" orașului Oțelu Roșu. În anul 1951 în timpul când satul Mal a aparținut de comuna Crîjma, a fost electrificat. S-a construit Căminul Cultural (1960) și Școala (1967). Primar a fost Sîrbu Ion, iar deputat și învățător director Drăghici Zamfir, ambii din satul Mal. În timpul când satul a aparținut de comuna Ferdinand apoi

de orașul Oțelul Roșu, s-a renovat biserica, s-a asfaltat șoseaua și trotuarele. Majoritatea locuitorilor lucrau la Uzina Ferdinand, denumită ulterior Uzina Oțelul Roșu. După ce veneau de la uzină, își lucrau pământul propriu, care niciodată n-a putut fi colectivizat. Au lucrat de asemenea în pomicultură, au crescut animale, mai ales vite și oi. Actualmente parohia ortodoxă are 245 membri, cultul baptist 25 iar cel penticosta 42 membri.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] După înființarea graniței militare, satul Mal a fost așezat între anii 1780-1783 pe o nouă vatră, „în linie“, cu străzi paralele și perpendiculare pe axa principală a drumului. În 1784 a fost adusă și așezată în cimitirul nou amenajat, biserica de lemn a satului Glimboca.[1] Această biserica a fost adusă din vechea vatră a satului Glimboca, căruia în aceeași perioadă i s-a sistematizat teritoriul și a fost mutat „la drum”. A fost mutat din partea dreaptă în partea stângă a râului Bistra. Ultima dată când s-a slujit în această biserică, în satul Mal, a fost 10 iunie 1904. Biserica veche din lemn a mai dăinuit până în preajma Primului Război Mondial, după care s-a ruinat. Actuala biserică ortodoxă română, cu hramul „Duminica Tuturor Sfinților”, s-a zidit între anii 1902-1903, sub preotul Andrei Jucos, de către maistrul David Berneanțul din comuna Zervești. Biserica are o lungime de 14 m și o lățime de 9 m. Costul lucrării a fost de 15698 coroane. Sesiunea în livezi și grădini a bisericii era de 17 jugăre. Restaurări exterioare și interioare s-au făcut în anul 1942 pe cheltuiala uzinelor Ferdinand, azi Uzina Oțelul Roșu, dar care și-a încetat activitatea.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este zidită din piatră și cărămidă[2], în stilul baroc. Turnul este din lemn și acoperit cu tablă. Bolta este semicilindrică din scândură, de asemenea acoperită cu tablă. Biserica a fost antesfințită de către protopopul Andrei Ghidiu în data de 11 iunie 1904, primind antimisul de la episcopul Nicolae Popea, în 12 martie 1905.

[PICTURA] În anul 1906 s-a pictat tâmpla noii biserici de către pictorul Bartolomeu Delliomini. Pictura a costat 260 coroane, făcută pe cheltuiala preotului Andrei Jucos din Crîjma și a soției acestuia, Talida. Pictura actuală a fost executată în 1997, în tehnica tempera, de către pictorii bisericești Florica și Eugen Papici din orașul Drobeta-Turnu Severin, pe spesele credincioșilor din satul Mal. Gazde ale pictorilor au fost credincioșii Pasca Dumitru și Maria. Iconostasul este zidit și pictat în același an. Pardoseala este din placă de ciment, din 1980, înainte fiind din cărămidă. Mobilierul este din anul 1950. În 1946 s-a împrejmuit biserica din Mal cu gard de fier de către Uzina Ferdinand sub conducerea inginerului Eugen Pucerea.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Obiecte vechi și vase sfinte nu sunt. Clopotele vechi au fost rechiziționate în Primul Război Mondial și înlocuite cu clopote noi în anul 1938, de la Reșița, și în anul 1966, de la Iosifalău. Prețul de achiziție a acestora a fost de 4.050 lei, din contribuția credincioșilor.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Preoții slujitori: Miuță, Petru și Ianăș (1751), Petru Popovici (1775), Samson Popovici (1827-1846-?), Andrei Jucos (1878-1912), Ioan Bogdan (1913-1922), Iacob Neagoe (1922-1929), Nicolae Bogdan (1930-1944), Șușoi Nicolae (1945-1973), Ioan Matei (1973-1983), Cornel Costina (1983-1990), Ioan Babun (1990-1993), Lazăr Magheț (1993-1994), Daniel Petru Cornean (1994-2015), preotul cu care s-a reînființat Parohia Mal. Din 2016 preotul parohiei este Ion Popa. Parohia Mal este de categoria a III-a. Răspunsurile la sfintele slujbe le-au dat cantorii: învățătorii Dimitrie Neagoe, Mihai Petrovici, Neagoe Nicolae, Lațcu Nicolae, apoi gospodarii Drăghici Mihai, Diacu Petru, Boldea Ioan, Diacu Mihai, Chici Mihai și în prezent Drăghici Lenuța. La servicile divine au ajutat preotul, crâsnicii: Oprean Mihai, Mînzata Petru, Lațcu Ian și în prezent Mălăescu Ion.

1 LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului,* Ed. Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012, p. 61.
2 *Ibidem.*

C. CIMITIRUL. Vechiul cimitir se află la 1 km sud de actuala vatră, în locul numit „După ogrăzi”, nu departe de fosta vatră a satului Mal. Acest cimitir a fost utilizat până la sfârșitul secolului al XVIII-lea. Actualul cimitir datează din anul 1780 și este folosit în prezent de toate cultele existente în sat.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Cu mult timp în urmă, începând cu anul 1829 preotul Samson Popovici, care slujea în Crîjma și Mal, distribuia în zonă reviste românești. În satul Crîjma funcționa în acea vreme un atelier de legătorie de cărți de cult, denumit de localnici „bucprintăr”. Preoții și învățătorii organizau „Şezători culturale” care, alături de corurile bănățene, au avut rolul de a „zădărnici” tendințele de maghiarizare în timpul dualismului austro-ungar.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. În ultimii ani au fost confecționate un nou mobilier, strana pentru cântăreți și cele două tronuri, Arhieresc și al Maicii Domnului. În anul 2006 Parohia Mal a fost vizitată de către Preasfinția Sa Lucian Mic, episcopul Caransebeșului. Biserica a fost supusă recent unor lucrări de renovare și activitatea parohiei s-a diversificat și intensificat. În 2012, la Duminica a IV-a după Paşti, a Slăbănogului, după amiază, Preasfinţitul Părinte Lucian, Episcopul Caransebeşului, a sosit din nou în Parohia Mal, unde a oficiat slujba de târnosire a bisericii parohiale. Potrivit tradiţiei locale, a fost întâmpinat de către fiii satului, înveşmântaţi în haine populare, cu pâine şi sare, laolaltă cu credincioşi din localitate şi împrejurimi. Părintele paroh Daniel Cornean a Parohiei Mal a fost făcut iconom. Recent, din 07.05.2015, cercurile pastoral-misionare organizate de Episcopie au continuat în Parohia Mal. Astfel, prima parte a întrunirii Cercului pastoral-misionar Valea Bistrei I, s-a desfăşurat în biserica parohială Mal cu hramul „Duminica tuturor sfinților”, prin oficierea Sfintei Liturghii. La momentul potrivit doi dintre preoții slujitori au prezentat o predică și o cateheză în prezența Preasfințitului Părinte Lucian, Episcopul Caransebeșului. La final a fost oficiată și o slujbă de pomenire pentru toți păstorii de suflete din parohiile aparţinătoare cercului.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Duminica Tuturor Sfinţilor” ; [ADRESA] Mal, Oțelu Roșu f.n., jud. Caraș-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului,* Ed. Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012; Cronica parohiei.

Parohia „Înălțarea Domnului" – Armeniș

A.ISTORICULCOMUNITĂȚIIPAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/ CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. În sud-vestul României, în estul judeţului Caraş-Severin, pe şoseaua europeană E 70 - DN 6 Bucureşti-Timişoara, la 25 de km de municipiul Caransebeş, pe malul drept al râului Timiş, pe un platou frumos, înconjurată de dealuri pitoreşti, se află parohia Armeniş[1]. Satul este atestat documentar din anul 1428[2] pe locul actual al Satului Bătrân, iar la sfârşitul secolului XVIII, respectiv anii 1789[3], 1791[4], are loc strămutarea locuitorilor de pe valea pârâului Armeniş din Sat-Bătrân, pe acest platou şi aşa ia naştere localitatea[5]. Localitatea Armeniş este centru de comună şi are: 466 clădiri, 378 gospodării şi 1226 locuitori stabili. Satele aparţinătoare comunei sunt: Satul Bătrân cu 130 clădiri, 108 gospodării şi 376 locuitori; Sub Marginea cu 87 clădiri, 61 gospodării şi 200 locuitori; Feneş cu 237 clădiri, 203 gospodării şi 581 locuitori şi cătunul Plopu cu 35 clădiri(majoritatea sălaşe), 5 gospodării şi 6 locuitori.[6] Ocupaţiile de bază a armenişenilor sunt: agricultura, pomicultura şi creşterea animalelor. Ca o alternativă de venit, mulţi locuitori au optat pentru un loc de muncă la firme din Caransebeş sau împrejurimi. Un rol important, cu mari perspective în viitor, îl joacă turismul, acum reprezentat, în principal, de punctele de atracţie ale mănăstirii Piatra Scrisă şi de cele două hanuri turistice din apropiere, atât de frumos încadrate în peisajul natural. Mănăstirea Sfântul Nectarie (Feneş) şi deosebit de frumoasa vale a Râului Lung şi Plopu constituie o nouă atracţie turistică. Asemenea şi valea Râului Alb, cu rezervația de zimbri, cabana Ferecata, cascada şi splendoarea peisajului alpin oferit de Muntele Ţarcu.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Prima biserică amintită în documente, a fost construită din lemn în anul 1750, cu hramul Înălţarea Domnului.[7] Cronica parohiei spune că serviciile divine se ţineau în Satul Bătrân, într-o biserică improvizată, care nu avea clopote ci numai toacă.[8] Mutându-se locuitorii din Satul Bătrân în Armeniş şi punând bazele satului actual, au ridicat în mijlocul satului o biserică din lemn. Actuala biserică s-a zidit în anii 1821-1822 în

1 Matei Cristian VULPEȘ, *Armeniș istorie și spiritualitate. Monografie*, Editura Nagard, Lugoj, 2012, p. 23.
2 Coriolan SUCIU, *Dicţionar istoric al localităţilor din Transilvania, vol. I*, Bucureşti, 1967, p. 45.
3 LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, 2012, p. 17.
4 Nicolae CORNEAN, *Monografia Eparhiei Caransebeş*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeş, 1940, p. 118.
5 Matei Cristian VULPEȘ, *op. cit.*, p. 14. Armeniş este un colectiv al numelui etnic aromân (*armân* > *armâniş*), deoarece toponimele de aici au corespondenţi în spaţiul românilor balcanici, iar porecla *ţintari* dată armenişenilor (mai demult ei pronunţau pe cinci – ţinţi) nu este întâmplătoare; cf. V. IONIŢĂ, *Nume de locuri din Banat,* Ed. Facla, Timişoara 1982, p. 237.
6 Recensământ – 2011.
7 Ioan Dimitrie SUCIU, Radu CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului, vol. I*, Ed. Mitropoliei, Timişoara 1980, p. 223.
8 O. COSTESCU, *Cronica Parohiei Ortodoxe-Române a Armenişului*, ms. 1950, p. 2.

timpul păstoririi preotului Antonie Bogoevici, pe temelia bisericii vechi. Materialele folosite la construirea bisericii au fost: piatra, cărămida, lemnul şi, pentru acoperiş, şindrila, iar mai târziu o sfinţire a bisericii are loc la 18 iulie 2010 prin Preasfintul Lucian al Caransebeşului. Clopotele vechi, în număr de două, au fost luate de unguri în timpul Primului Război Mondial. Clopotele actuale sunt trei: două cumpărate de credincioşi în 1927 cu preţul de 25.000 lei, iar al treilea donat în acelaşi an de către Sofia Faur, fostă învăţătoare în Armeniş.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Stilul bisericii este baroc. Planul este de biserică sală, cu latura de răsărit semicirculară, iar deasupra pridvorului de la intrarea principală în partea vestică, un turn clopotniţă înalt. Dimensiunile bisericii sunt următoarele: 21 m lungime, 8,5 m lăţime şi 18 m înălţime.

[PICTURA] În interior, iconostasul este zidit din cărămidă şi, pe acesta, apare prima pictură din biserică în ulei executată de către pictorul Bartolomeu Delliomini în anul 1897. Pictura este realizată în stil renascentist. Întâlnim pictură şi pe faţada exterioară, într-o nişă, deasupra intrării principale, reprezentând icoana hramului. Restul bisericii este pictat în anul 1994, de către pictorul Ioan Albulescu în tempera, în stil neobizantin. Lucrările de pictură sunt sfinţite la 21 mai 1995 prin Emilian Birdaş, Episcopul Caransebeşului.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Penticostar, Râmnic, 1743; Evanghelie, Râmnic, 1746[9]; Triod, Bucureşti, 1774; Cazanie, Râmnic, 1748; Adunarea Cazaniilor, Viena, 1793 etc.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoților: Constantin, 1751; Stanciu Gligorievici (adică fiul lui Gligor, 1778- 1782), Constantin Popovici (30 mai 1782 - 26 septembrie 1782), Filip Popovici (1782-1792), Filip Gligorievici (1792-1813), Antonie Bogoievici (sau Bogoiu, 1813-1833); din 1833 şi până în 1837 parohia a fost administrată de Ioan Bumbăcilă din Teregova, Gheorghe Bumbăcilă din Teregova şi Mihai Paica din Feneş; Pavel Bogoievici (1837-1865), Nicolae Bogoievici (1865 -1867), Ioan Bogoievici (1867-1873), Ilie Sârbu (1873-1891), Voiu Sârbu (1891-1895), Ilie Pepa (1895-1935), Marcu Bănescu (1935-1939), Vasile Paica (1939-1941), Octavian Costescu (1941-1971), Ioan Mircea Jumanca (1971-1981), Petru Vladu (1981-1982), Luca Popovici (1982-1995), Cristian Matei Vulpeş (1995 - până în prezent). Primul cor s-a înfiinţat în parohia Armeniş în anul 1922 fiind condus de pensionarul Nicolae Jura, până în anul 1930. Între 1935-1939 este condus de învăţătoarea Brânduşa Bănescu. În anul 1950 nu mai exista cor. În 1984 este instruit un cor nou de preotul profesor Nicolae Beleanu de la Seminarul Teologic din Caransebeş şi iniţiat ca dirijor cantorul Dragomir Ioan, în timpul preotului Luca Popovici. Astăzi corul este dirijat de cantorul bisericii, Vintilă Pavel. Primii cântăreţi cunoscuți ai bisericii sunt dascălii şcolii, amintiţi în inscripţiile cărţilor de cult începând cu anul 1808. Cu privire la epitropii bisericii avem date începând cu anul 1891. Astăzi sunt epitropi în funcţie: Brumar Ioan, din anul 1993; Iela Aliont, din anul 1994; Dragomir Nistor, din anul 2011.

În toate cele 4 puncte cardinale ale satului străjuieşte câte o cruce, iar în faţa bisericii o alta ridicată în anul 1907 de mai mulţi credincioşi. Tot prin Sfânta Cruce este reprezentat şi monumentul eroilor din cele două războaie mondiale ridicat în curtea bisericii în anul 1990. În cele două războaie mondiale au căzut pe câmpurile de luptă 116 persoane (în Primul Război Mondial) şi 47 persoane (în cel de-al doilea). Pisania: *„Ziditu-s-a această Sfântă Biserică cu hramul Înălţarea Domnului în anul 1822 sub preotul Antonie Bogoevici . În anul 1878 a fost acoperit turnul cu foi de aramă . În anul 1897 s-a acoperit întreaga biserică cu tablă şi s-a pictat iconostasul de către pictorul Bartolomeu Delliomini în timpul preotului Ilie Pepa . În anul 1939 s-a reacoperit*

9 O. COSTESCU, *op.cit*., p. 22.

biserica cu tablă zincată . În anul 1975 s-a reparat exteriorul bisericii. În anul 1991 a fost pregătită pentru pictură în interior, iar în anul 1994 s-a pictat de către pictorul Ioan Albulescu în tehnica tempera în timpul arhipăstoririi Prea Fericitului Teoctist Patriarhul României, a Înalt Preasfinţitului Nicolae al Banatului şi a Preasfinţitului Emilian al Caransebeşului, Protopop fiind Ioan Nicola şi preot paroh Luca Popovici. Toate lucrările au fost executate pe cheltuiala credincioşilor din parohia Armeniş .Dumnezeu să le răsplătească strădania lor". În anul 1954 se instalează un ceas cu trei cadrane mari pe trei feţe ale turnului bisericii donat de credinciosul Nicolae Dragomir. În 1964 se repară din nou exteriorul de către enoriaşi. În 1965 se spală pictura iconostasului, se zugrăveşte în întregime interiorul şi se vopseşte mobilierul. Tot în acest an se introduce curentul electric în biserică. În 1967, se pardoseşte interiorul cu mozaic iar în anul 1975 a fost reparat exteriorul bisericii din nou. În 1991 biserica a fost pregătită pentru pictură în interior, iar în anul 1995 a fost pictată cu suma de 8000 de mărci germane. În 1997 a fost lambriat pronaosul şi pardosit cu scândură balconul corului de către Ioan Brumar, epitrop. În 1998 s-a sonorizat biserica cumpărându-se o staţie audio. În 1999 a fost construită o clădire în spatele bisericii, compusă din: sală de şedinţe, magazie pentru steaguri, căruţ mortuar şi spaţiu pentru lemne. Tot acum s-au montat două reflectoare pentru luminarea bisericii. În anul 2000 au fost cumpărate trei candelabre, covoare în toată biserica şi a fost vopsită tabla pe biserică, iar în anul 2001 s-au confecţionat ferestre cu grilaj de lemn la turn. În 2002 a fost parchetat altarul pe cheltuiala familiei Ioan Vetreş. Tot în acest an s-a rezolvat problema încălzirii montându-se centrală termică, lucrarea costând 50 milioane lei. Între anii 2005-2010 s-au desfăşurat mai multe lucrări importante: s-au montat geamuri termopan şi s-a betonat trotuar în jurul bisericii; a fost decapată tencuiala exterioară şi refăcută faţada de către o firmă din Caransebeş. Manopera lucrării a ajuns la 300 milioane lei, 100 milioane lei fiind strânse de la credincioşi, iar 200 milioane au fost primite de la Secretariatul de Stat pentru Culte etc. În anul 2011 familia credincioasei Nemuc Magdalena donează bisericii un candelabru mare, adus din Ucraina, în valoare de 4.000 lei; în 2012, se mochetează toată biserica şi se cumpără o nouă stație audio de către Primărie. Casa parohială se află în centrul satului lipită de primărie, peste drum de şcoală şi biserică. Este zidită din piatră şi cărămidă şi acoperită cu ţiglă. După 1989 s-au retrocedat bisericii doar 5 ha şi astăzi sunt continuate demersurile pentru retrocedarea integrală. Vizite arhiereşti în Parohia Armeniş s-au făcut în anul 1937 de Dr. Vasile Lazarescu, iar în 1947 de alt episcop al Caransebeşului, Veniamin Nistor. În 12 noiembrie 1948 Parohia Armeniş a fost vizitată de patriarhul Iustinian Marina. În ultima vreme, de mai multe ori a cercetat parohia Preasfințitul Lucian Mic, Episcopul Caransebeşului.

C. CIMITIRUL. Cimitirul a fost de la înfiinţarea parohiei pe locul actual, în suprafaţă de 0,7 ha. Este aşezat pe strada care porneşte de la primărie spre râul Timiş, la o distanţă de aproximativ 200 m. A fost dintotdeauna cimitir comunal dar îngrijit de biserică.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Prima şcoală confesională apare în 1808. În anul 1956 ia fiinţă o echipă de teatru, formată din locuitori ai comunei. Cu ocazia festivalului de teatru I.L. Caragiale, organizat la nivel naţional, în 1958 Armenişul obține locul doi pe țară. Coordonatorul acestei echipe de teatru a fost dascălul Adrian Georgescu, directorul şcolii din Armeniş. Tot în această perioadă, fiinţa o bibliotecă sătească, ce o regăsim şi astăzi. La acestea se adaugă formaţiile de muzicanţi din Armeniş, ce s-au perindat de-a lungul timpului. Dintre toate, o recunoaştere valorică deosebită a dobândit-o formaţia „Nana Floarea". În anul 1970 contabilul David Miculescu reorganizează şi instruieşte o nouă echipă de căluşeri. Pe lîngă formaţia de căluşeri ia fiinţă şi o formaţie de fluieraşi. În 1998, din iniţiativa şi sub îndrumarea directorului de cămin cultural, Dumitru Dragomir, ia fiinţă fomaţia de dansuri populare „Armenişana".

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Este o parohie rurală de gradul I A, cu o bogată activitate pastoral-misionară, culturală, filantropică, catehetică ș.a. Parohia (având 1.050 enoriaşi) se implică în organizarea hramurilor celor două mănăstiri de pe raza comunei: mănăstirea Piatra Scrisă - Armeniș și mănăstirea Sfântul Nectarie Feneș. De asemenea participă la pelerinajele anuale iniţiate de Episcopia Caransebeşului. Se fac săptămâni de catehizare în cele două posturi mari de peste an. Proiectele Patriarhiei Române, „Hristos împărtășit copiilor" și „Alege școala" se desfășoară și în Parohia Armeniş. La 24 mai 2012 a fost lansată monografia „Armeniș – istorie și spiritualitate". Corul parohiei participă la diferite manifestări culturale organizate de Episcopia Caransebeşului. Nici acţiunile cu caracter caritabil nu sunt neglijate.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Înălțarea Domnului"; [ADRESA] nr. 68, localitatea Armeniş, județul Caraș-Severin; [OFICIU PAROHIAL] nr. 369, telefon 0255529602, email parohia_armenis@yahoo.ro.

BIBLIOGRAFIE: Arhiva Episcopiei Caransebeş; Arhiva Parohiei; SUCIU Ioan Dimitrie, CONSTANTINESCU Radu, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatulu*i, vol. I, Timișoara, 1980; LOTREANU Ion, *Monografia Banatului*, vol. 1, Institutul de arte grafice „Țara", Timişoara, 1935; LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Editura Episcopiei Caransebeșului, 2012; VULPEȘ Matei Cristian, *Armeniș istorie și spiritualitate. Monografie*, Editura Nagard, Lugoj, 2012; CORNEAN Nicolae, *Monografia Eparhiei Caransebeş*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane Caransebeş, 1940; STOICESCU Nicolae, *Bibliografia localităţilor şi monumentelor medievale din Banat*, Editura Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1973; LEU Valeriu, *Cartea veche românească din bisericile Eparhiei Caransebeşului*, Reşiţa, 1996.

Parohia „Sfântul Proroc Ilie Tesviteanul" – Băuțarul Inferior

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Atestată sub această denumire doar în anul 1750, comuna Băuţar (termen provenit din regionalismul „băuţă", adică *bolovan-piatră de râu*) a fost compusă, în vechime (veacurile XIV-XV), din două părţi distincte, anume *Pala Inferior* şi *Pala Superior*. În anul 1424, moşia Pala se afla în stăpânirea familiei Cândeştilor, din Râu de Mori, care şi în anul 1430 stăpânesc „Alsopala et Felsewpala" (Pala de Jos şi Pala de Sus). În privinţa toponimului *Pala*, este foarte probabil ca el să vină de la palancă – palánk, dată fiind existenţa în aceste locuri a unor întărituri ale drumului rămase din Antichitate sau de la începutul Evului mediu, întărituri vizibile pe teren în secolele XVII-XVIII.[1]

Parohia Băuțarul Inferior este situată în comuna Băuțar, pe valea râului Bistra, la jumătatea distanței dintre Municipiul Caransebeș și orașul Hațeg, întinzându-se pe o distanță de 3 Km. Se învecinează la est cu parohia Băuțarul Superior, la sud cu parohia Marga, la vest cu parohia Vama Marga, iar spre nord cu parohia Rusca Montană. Parohia Băuțarul Inferior a luat fiinţă abia în jurul anului 1800, fiind parohie greco-catolică. Până la acea dată,

1 R. POPA, *La începuturile Evului mediu românesc. Ţara Haţegului*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti 1988, p. 110.

cu siguranţă existase, cu mici intermitenţe, o altă parohie, ortodoxă, martora întregului zbucium confesional al vremii. Până în anul 1811 această parohie a cuprins și comuna politică Băuțarul Superior. Din acest an s-a separat de Băuțarul Inferior, folosind însă în comun biserica parohială din Băuțarul Inferior, până în anul 1840, când noua parohie Băuțarul Superior și-a zidit locaș propiu, devenind cu totul independentă. Din anul 1811 şi până în 1948 parohia a fost parte a „Districtului protopopesc al Ulpiei Traiane", cu sediul la Grădiște (Sarmisegetuza). La 21 octombrie 1948, într-un cadru festiv, s-a anunţat revenirea oficială a clerului şi credincioşilor uniţi la Biserica strămoşească. Între anii 1948-1950 parohia ortodoxă a aparținut de protopopiatul Haţeg (Arhiepiscopia Sibiului), iar din 1950 de protopopiatul Caransebeș (Arhiepiscopia Timișoarei și Caransebeșului) odată cu încorporarea localităţii Băuțar în raionul Caransebeş (Regiunea Banat). Din anul 1994 aceasta se găseşte sub jurisdicţia reînființatei Episcopii a Caransebeşului. Pentru stabilirea numărului credincioşilor acestei parohii ne stau la dispoziţie atât datele conscripţiilor şi „Şematismelor" unite, cât şi informaţiile transmise de recensămintele civile. Astfel, în anul 1811, vicarul Chiril Ţopa (1805-1811) înregistra, în dreptul Băuţarului, 150 familii, adică 892 de enoriaşi, cu doi preoţi (unul păstorea obştea din Băuţarul de Jos, celălalt pe cea a Băuţarului de Sus). În „Şematismul Diecezei Unite a Făgăraşului" pe anul 1842, parohia „Boutzár Inferior", din „Districtus Archi-Diaconalis Háczegiensis", era deservită liturgic de „ecclesia S. Elia Propheta", în care slujea, pentru cei 653 de credincioşi, „parochus Georgius Albulescu". Recensămintele autorităţilor de stat, din anii 1850, 1857, 1880, 1900, 1910 şi 1930, aduc şi ele informaţii preţioase referitoare nu doar la numărul, ci şi la confesiunea ori etnia locuitorilor. Ţiganii (la 1857 sunt incluşi între români, figurând, în toate catagrafiile civile şi religioase ale vremii, în dreptul Bisericii Unite), maghiarii, germanii, slovacii, italienii şi evreii reprezentau doar o mică parte din populaţie. Referitor la restrânsa obşte ortodoxă, cu excepţia perioadei interbelice, sporul numeric al acesteia a rămas nesemnificativ. Datele cuprinse în tabelul de mai jos sunt concludente:

Băuţarul Inferior	1850	1857	1880	1900	1910	1930
Total populaţie	801	855	972	1.208	1.255	1.260
Români	780	855	932	1.171	1.200	1.242
Ortodocşi	0	5	8	10	5	70
Greco-catolici	797	850	960	1.172	1.206	1.140

La recensământul din 6 aprilie 1941, în dreptul Băuţarului Inferior figurau 1.250 de locuitori, dintre care 1.239 erau români. Cum „religia" acestora nu era precizată, se presupune doar că raportul confesional rămăsese, în general, acelaşi. Nici recensămintele comuniste din anii 1956, 1966 şi 1977 nu înscriu, din motive lesne de înţeles, această rubrică.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Ca locaş de închinăciune, care a deservit, până în anul 1811, şi obştea unită a Băuţarului Superior, s-a folosit o bisericuţă de lemn, înălţată în anul 1788. Aceasta era succesoarea altei ctitorii din bârne, de la începutul secolului al XVIII-lea, menţionată doar în tabelele comisiei de conscriere Buccow din anii 1761-1762. În anul 1839 s-a iniţiat construcţia unui edificiu mai trainic, din piatră; locaşul, situat în mijlocul cimitirului, a fost finalizat abia în anul 1847.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Locaşul de cult actual, cu hramul „Sfântul Proroc Ilie", a fost construit din piatră şi cărămidă, în stil baroc-vienez, obișnuit în Transilvania, între anii 1927-1928, după planurile arhitectului Constantin T. Purcariu din Lugoj, de către „antreprenorii" Enrich

Finz şi Iosif Ternovici. Este un edificiu dreptunghiular de mari dimensiuni, prevăzut cu două absidiole laterale semicirculare. Dimensiunile sunt: lungime 30 m, lățime 10 m și înălțime 29 m. Altarul nedecroşat, poligonal cu trei laturi, este prelungit printr-o navă spaţioasă, suprapusă, în partea sa apuseană, de o clopotniţă masivă, flancată de două turnuleţe octogonale. Pardoseala este din plăci de mozaic, iar mobilierul este din stejar. Acoperișul este din tablă zincată. Bolta este din lemn, ovală. Renovări s-au derulat în anii 1963, 1970, 1988. În 2004 s-a montat încălzirea centrală și a fost pusă mochetă pe pardoseală. Între anii 2006-2008 a fost renovat complet exteriorul, înlocuindu-se crucea de pe turla mare, geamurile, ușile și candelabrele. A fost târnosită în iulie 1929 de episcopul unit Valeriu Frenț. La 1 iulie 2001 P.S. Laurenţiu Streza, Episcopul Caransebeşului, a sfințit biserica, așezând sfinte moaște.[2] Binecuvântarea lucrărilor executate la exteriorul bisericii a avut loc la data de 17 august 2008 de către P.S. Lucian Mic, Episcopul Caransebeșului.

[PICTURA] În perioada anilor 1999-2000, locaşul de cult a fost împodobit iconografic la interior de către pictorii Ioan şi Remus Cosma din Timişoara, în tehnica tempera grasă. Sfințirea picturii și a lucrărilor exterioare s-a făcut la 1 iulie 2001, de către P.S. Laurenţiu Streza. Noul iconostas al bisericii a fost montat în anul 2003.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Parohia nu deține obiecte vechi de valoare.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor parohi (greco-catolici până în anul 1948) din Băuţarul Inferior nu a putut fi reconstituită decât parţial: Iacob (1769), Ianeş Raca (1780), Martin Raca (1820-1821), Zaharia Pop (1821-1824), Martin Raca (1825), Gheorghe Albulescu (1826-1857); administratori: Isaia Popa din Sarmizegetusa, Manase Pop din Zeicani şi Ioan Albulescu din Bucova (1857-1862); Antonie Șora (1862-1882), Andrei Ionaş (1882-1886), Partenie Bârlea (1886-1891), Romul Raca (1891-1917), administrator Ioan Petean din Băuţarul de Superior (1917-1919), Valeriu Paveloni (1919-1934), Ioan Oltean (1934-1950), Eugen Bârsan (1950-1961), Mihail Bosovici (1961-1968), administrator Victor Stoica din Băuţarul de Superior (1968), Ioan Nicola (1968-1990), administrator Traian Dobromirescu din Caransebeş (1990), Cornel Costina (1990-2004), administrator Ioan Nicola din Caransebeş (2004), administrator arhimandrit Visarion Joantă (2005) şi Dorel Gheorghe Popescu (2005 - prezent).

C. CIMITIRUL. Parohia are un singur cimitir. Acesta datează din anul 1834.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Date despre activitatea culturală mai devreme de anul 1900 nu avem. Prin purtarea de grijă a Pr. Romul Raca, colaborator apropiat al cunoscutului folclorist ardelean Ioan Pop Reteganul, între anii 1900-1903, ia ființă corul de copii al bisericii sub conducerea învățătorului Simion Câmpeanu, apoi în anul 1908 se înființează, de către învățătorul Ioan Zepa, corul mixt compus din adulți, pe trei voci, cu partituri de Ioan Vidu, condus apoi de către învățătorul Enache Gheorghe Camber. Între anii 1937-1940, învățătorul Ioan Diaconescu întărește corul mixt, adăugând și alte partituri noi din Sfânta Liturghie. Corul a avut 40 de membri. Au urmat la pupitru: minerul Ioan Grozav, cântărețul de strană Domnosie Manciovan, învăţătorul Gheorghe Beg, profesorul Dumitru Jompan şi caransebeşeanul Paul Victorin. Pr. Ioan Nicola a instruit un grup coral până în anul 1990.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Ocazional, parohia (având 315 enoriaşi) organizează pelerinaje la mănăstirile din țară, iar la praznicele Nașterii Domnului și Învierii Domnului au loc activități culturale specifice sărbătorilor, organizate în parteneriat cu Școala Gimnazială din localitate.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfântul Proroc Ilie Tesviteanul"; [ADRESA]; Str. Principală, nr. 294, sat Băuțar, comuna Băuțar, jud. Caraş-Severin, Cod

2 Dănuț DUDAȘ, *Minunățiile Văii Bistrei*, Editura Marineasa, Timișoara, 2006, p. 31.

Poştal 327015; [OFICIU PAROHIAL] Str. Principală, nr. 324, sat Băuţar, comuna Băuţar, jud. Caraş-Severin, Cod Poştal 327015. Telefon: 0255/521601. Nu are site oficial.

BIBLIOGRAFIE: DUDAŞ, Dănuț, *Minunățiile Văii Bistrei*, Editura Marineasa, Timişoara, 2006; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului şi BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Diecezană, Caransebeş 2012; Arhiva parohială.

Parohia „Sfântul Proroc Ilie Tezviteanul" – Băuţarul Superior cu filia Cornişor

A. ISTORICUL COMUNITĂŢII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia Băuţarul Superior se află în comuna Băuţar, aşezată pe cursul superior al Văii Bistrei, la poalele Munţilor Retezat şi Poiana Ruscăi, în partea de nord–est a judeţului Caraş-Severin, în apropierea Porţii de Fier a Transilvaniei, de–a lungul şoselei D.N 68, ce leagă Transilvania de Banat. În prezent, comuna cuprinde patru localităţi: Băuţar, format din Băuţarul Inferior şi Băuţarul Superior, Bucova, Cornişor şi Preveciori. Deşi este inclusă în judeţul Caraş-Severin, localitatea a aparţinut din punct de vedere administrativ şi religios, de comitatul (ulterior judeţul) Hunedoara. Prima atestare documentară certă, sub această denumire, datează din anii 1740-1750.[1] În componenţa parohiei Băuţarul Superior (Băuţarul de Sus) se află satul Cornişor şi cătunul Preveciori, consemnate documentar abia la mijlocul secolului trecut. Cornişoru, un sat de munte, cu case răsfirate pe cele două văi, scăldate de pârâiaşele „Micota" şi „Corna", este cunoscut în terminologia locală, populară, sub denumirea de „Strâmba". Cătunul Preveciori, fără drum de acces, situat în Munţii Poiana Ruscăi, însuma în trecut 16 familii care odată cu trecerea timpului au dispărut, rămânând astăzi un singur locuitor. Pe baza tradiţiei locale, păstrate prin viu grai, locuitorii acestor meleaguri au fost iobagi, obligaţi să presteze munci agricole câteva zile săptămânal pe domeniile unui latifundiar „grof" din Nalaţ, localitate din apropierea Haţegului, fapt atestat prin denumirea de „nălăţeni" pe care o poartă şi astăzi locuitorii Băuţarului de Sus.[2] Apartenenţa religioasă a locuitorilor din această localitate, nu se cunoaşte cu exactitate, până în jurul anului 1800, fapt ce naşte semne de întrebare privind apartenenţa confesională, acestea nefiind menţionate în recensământul bisericesc al episcopului Inochentie Micu, din 1733, sau cel al episcopului Atanasie Rednic al Blajului, din 1765, nici în recensământul credincioşilor ortodocşi din 1766. Parohia Băuţarul Superior (Băuţarul de Sus) a luat fiinţă în anul 1811, fiind menţionată până în 1948 în documentele Vicariatului Unit al Haţegului, Dieceza Lugojului (din 1853), mai târziu făcând parte din „Districtul protopopesc la Ulpiei Traiana". Însemnările referitoare la parohiile unite din Vicariatul Haţeg, până în 1840, menţionează un singur Băuţar. Parohia nou înfiinţată, administrată de preotul locului, George Bugariu, neavând biserică a fost afiliată locaşului de cult din Băuţarul Inferior, unde cei doi preoţi slujeau împreună. În prezent, parohia, împreună cu filia este formată din credincioşi români ortodocşi (553)[3], unii dintre ei foşti greco-catolici, reveniţi la ortodoxie în anul 1948.

1 Coriolan SUCIU, *Dicţionar istoric al localităţilor din Transilvania*, vol. I, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1967, p. 65.
2 Informaţie preluată din arhiva parohiei, consemnată de către pr. Victor Stoica la 7 iulie 1967, dosar nr. 4.
3 Arhiva Primăriei comunei Băuţar, pe baza Recensământului din anul 2011.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Prima biserică s-a ridicat în anul 1840, din piatră de râu, cu un turn, iniţial din scândură, apoi din zid de piatră (1953), fiind împrejmuită cu gard de nuiele. Odată cu momentul zidirii acestei biserici, parohia Băuţarul de Sus devine independentă, cu preot slujitor propriu. Din dorinţa zidirii unei noi biserici, mai impunătoare, aceasta a fost demolată în anul 1938. Biserica actuală, cu hramul „Sfântul Proroc Ilie Tezviteanul" a fost ctitorită în anul 1939[4], *„numai cu ajutorul bănesc al credincioşilor din Bouţarul de sus, ajutor străin neprimind de la nimeni"*[5], lucrările de construcţie fiind plătite de către aceştia în rate[6]. Cuvântul episcopului Ioan Bălan, cu prilejul sfinţirii noii biserici, s-a adresat preotului paroh Ioan Petean *„care n-a cunoscut osteneală, nici odihnă, fiind mereu* în *fruntea lucrărilor* şi *trudă multă* şi-*a dobândit ca să vadă cu ochii acest lăcaş lui Dumnezeu* închinat, ... şi *am* închinat-*o Sfântului Măritului Proroc Ilie, spre binele* şi *folosul sufletesc al iubiţilor Noştri fii credincioşi din Bouţarul de Sus, ca să le fie naie călăuzitoare pentru mântuirea sufletelor lor* şi *spre slava lui Dumnezeu*".

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Din punct de vedere arhitectonic, locaşul îmbină elemente ale stilului bizantin cu cele de factură neobarocă (în formă de cruce greacă înscrisă, clopotniţa octagonal înaltă, încadrată de alte două turnuleţe, reduse ca dimensiuni). Stilul se caracterizează prin abundenţa elementelor decorative gravate în arca de deasupra celor două uşi şi sprijinite pe coloanele cu capiteluri, care străjuie cele două intrări. Biserica (22,60 x 8 m) este zidită din cărămidă arsă, pe structură de piatră, cu bolta din scândură, acoperită inţial cu ţiglă solzi, turnurile cu tablă zincată, iar pardoseala bisericii este din plăci de ciment, tip gresie. Tipul arhitectonic se datorează arhitectului lugojean Constantin Purcariu.

[PICTURA] În interior, iconostasul, din lemn de brad şi tei, grupează 38 de icoane, pictate pe placă de lemn, în stil bizantin de către pictorul Oliver Trauer din Lugoj, fiind încadrate pe un fond de culoare gri-marmurat, în concordanţă cu mobilierul din restul bisericii. Chivotul a fost confecţionat din lemn de brad, de către tâmplarul Francisc Müller din Caransebeş. Biserica a fost pictată din contribuţia credincioşilor, în tehnica *„in fresco"*, în perioada 1986-1987, de către profesorul Ioan Sulea-Gorj din Timişoara, reprezentările iconografice exterioare contribuind la frumuseţea acestui locaş de cult. De-a lungul vremii, edificiul a beneficiat de reparaţii curente în anii 1981 şi 1990, iar între anii 2006-2007, intervenţile au fost capitale, recurgându-se la renovarea faţadei exterioare şi la acoperiş, acesta fiind învelit cu tablă metalică lindab, tip ţiglă. Atât pictura, cât şi ultimele reparaţii au fost încununate datorită purtării de grijă a preotului Aurel Ioan Puiu.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Biserica nu deţine obiecte de valoare.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Preoţi slujitori: Gheorghe Bugariu sen. (1810-1868), Gheorghe Bugariu jun. (capelan: 1865-1868; preot: 1868-1873), Andrei Pop Bociat (1973-1911), Ioan Maxeriu sau Maxer (1911-1916), Ioan Peteanu (1916-1955), Victor Stoica (1955-1976), Dorel Unguraş (1976-1981), Ioan Babun (1981-1984), Ioan Puiu (1985-2014) şi Vidu Vasiloni (2014 şi în prezent).

C. CIMITIRUL. Parohia administrează două cimitire (unul în localitate şi celălalt în satul Cornişor); fără capelă.

D. ACTIVITĂŢI CULTURALE ŞI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Nu este cazul.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia organizează săptămâni duhovniceşti, în timpul posturilor de peste an, întruniri periodice cu tinerii, precum şi

4 Nicolae STOICESCU, *Bibliografia localităţilor şi monumentelor medievale din Banat*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1973, p. 17.

5 Scrisoarea Episcopului român unit Ioan Bălan al Lugojului, redactată cu prilejul sfinţirii bisericii din 10 decembrie 1939 (în arhiva parohială).

6 Arhiva parohială, acte justificative pe anul 1939.

excursii la bisericile şi monumentele istorice din zonă. În preajma sărbătorilor de iarnă se organizează un concert de colinde.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfântul Proroc Ilie Tezviteanul”; [ADRESA] nr. 28, comuna Băuţar, judeţul Caraş Severin; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon şi site oficial.

BIBLIOGRAFIE: SUCIU Coriolan, *Dicţionar istoric al localităţilor din Transilvania*, vol. I, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1967; Arhiva parohiei Băuţarul Superior; Arhivele Primăriei comunei Băuţar; STOICESCU Nicolae, *Bibliografia localităţilor şi monumentelor medievale din Banat*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1973.

Parohia „Sfântul Mare Mucenic Dimitrie” – Bolvaşniţa

A.ISTORICULCOMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia Bolvaşniţa este aşezată pe malul stâng al râului Bolvaşniţa, într-un peisaj cu deschidere spre muntele Ţarcu, la 14 km sud-est de oraşul Caransebeş. Localitatea este atestată documentar din 1376 cu numele de *Balasnicza*[1], nume oficial până la sfârşitul secolului al XIX-lea. În anul 1898 oficialităţile maghiare au procedat la maghiarizarea localităţii, devenind *Bolvas*, până la 1918.[2] Conform împărţirii administrativ-teritoriale, Bolvaşniţa este sediul comunei cu acelaşi nume din care face parte şi satul Vârciorova. Suprafaţa totală a satului cu terenurile aparţinătoare, este de 1077 ha. În 1773 Bolvaşniţa avea un număr de 33 de case, iar în 1774 numărul caselor a crescut la 85.[3] În războiul cu turcii din 1788 satul este incendiat; a ars şi biserica. Clopotele bisericii pentru a nu fi luate de turci, au fost aruncate într-o fântână adâncă de la marginea satului. Dărâmăturile vechii biserici s-au văzut până la începutul secolului XX pe locul numit *„Satul bătrân“* unde a fost şi cimitirul vechi. În locul caselor răzleţe de pe malul drept al râului, s-au zidit alte case noi, grupate pe malul stâng al râului Bolvaşniţa. Satul este aşezat la altitudine medie, având o stradă principală lungă de 1.100 m şi şase străzi laterale de 800 m. În anul 1937, în faţa bisericii, a fost ridicat monumentul eroilor căzuţi în Primul Război Mondial, din donaţiile credincioşilor. Sunt trecuţi, pe părţile laterale, 49 de eroi. Numele eroilor căzuţi în cel de-al Doilea Război Mondial (15 eroi şi 3 invalizi) au fost trecute pe acelaşi monument, la bază, pe ambele părţi, în anul 1990 prin grija pr. Lazăr Suciu.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] La 11 septembrie 1955 biserica a fost sfinţită pentru prima dată de mitropolitul Vasile Lazarescu, schimbându-se hramul din *Adormirea Maicii Domnului* în *Sfântul Mare Mucenic Dimitrie*. Între 1986-1989 s-au făcut retencuirea faţadei exterioare, acoperişul

1 Coriolan SUCIU, *Dicţionar istoric al localităţilor din Transilvania*, vol. I, Editura Academiei Române Bucureşti, 1967, p. 453.

2 Pr. Lazăr SUCIU, *Biserica din Bolvaşniţa după 175 de ani*, Editura Episcopiei Caransebeşului, 2009, p. 48.

3 Ioan Dimitrie SUCIU, Radu CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, Ed. Mitropoliei Banatului, vol. I, Timișoara, 1980, p. 192, 223 şi 341.

cu tablă de aluminiu şi lucrări de renovare la casa parohială. La 18 noiembrie 2007, într-o atmosferă de aleasă sărbătoare, în cadrul Sfintei Liturghii săvârşită de Preasfinţitul Lucian, episcopul Caransebeşului, s-au aniversat 175 de ani de la zidirea bisericii şi s-au sfinţit două troiţe. Între anii 2006-2011 biserica s-a înzestrat cu geamuri termopan, încălzire centrală, icoane prăznicar pictate, candelabre, cristelniţă, iar Sfânta Masă a fost îmbrăcată cu marmură albă şi resfinţită la data de 10 aprilie 2011 tot de Preasfinţitul Lucian. În anul 2014 s-a introdus apă curentă şi canalizare, mobilier nou în Sfântul Altar şi 180 m^2 de pavele în curtea bisericii.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica actuală a fost zidită în anul 1832 din piatră mare de râu şi cărămidă, în stil baroc (obişnuit în Banat) pe timpul preotului Ioan Jigorea, din donaţiile şi cu ajutorul credincioşilor. Forma interioară a bisericii este de corabie cu o lungime de 16 m, lăţime de 6 m şi înălţime de 5 m.

[PICTURA] Biserica a avut şi o pictură interioară cu foarte multe icoane, pictate de un pictor anonim. La renovările făcute în anul 1939 pe timpul preotului Ioan Munteanu, când biserica şi turnul au fost acoperite cu tablă galvanizată peste şindrilă, majoritatea icoanelor erau şterse şi era nevoie de o nouă pictură. Abia în anul 1954 biserica a fost zugrăvită din nou şi s-au aplicat icoane pictate pe tablă de pictorul Petru Lazăr, pe timpul pr. Afinoghen Leviţchi. Între anii 1980-1984 biserica s-a împodobit cu un iconostas nou din lemn de stejar masiv, pictat de Elvira Dăscălescu, şi cu un întreg mobilier, lucrat de atelierele de la Mănăstirea Plumbuita din Bucureşti. În 1996 biserica a fost pictată pentru a treia oară în tempera de către pictorii Florica şi Eugen Papici din Drobeta Turnu-Severin. La 11 iunie 2000 biserica a fost sfinţită de P.S. Dr. Laurenţiu Streza, episcopul Caransebeşului (actualmente Mitropolitul Ardealului).

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Sfânta şi Dumnezeiasca Evanghelie, tipărită în 1746 la Râmnic; Cazania, imprimată în 1748 tot la Râmnic; Octoih, apărut în 1750 la Râmnic; Triodul, scos în 1782 la Râmnic; Penticostarion, tipărit în 1783 la Bucureşti; Apostol, tipărit în 1789 la Râmnic etc.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Preoţii parohi: Adam Vasilievici (1757), Isaia Martinovici (= fiul lui Martin, 1793), Pavel Dobrovoi (1808), Ioan Jigorea (1831-1848), Constantin Scriitoriu (1848-1850), Pavel Brăila (1850-1873), Mihail Drăgălina (1873-1881), Nicolae Usonescu (1881-1885), Solomon Seracin (1885-1890), Nicolae Iancoviciu (1890-1891), Veniamin Bălan (1892-1894), Ioan Dumitrescu (1894-1895), Patrichie Rădoi (1895-1897), Nicolae Cojocariu (1897-1902), Vasile Usonescu (1902-1907), Valeriu Nemoianu (1907-1909), Ioan Munteanu (1909-1941), Victor Suru (1941-1943), Ioan Clepcea (1943-1950), Afinoghen Leviţchi (1951-1955), Viorel Filip (1956-1979), Ieremia Oancea (1979-1980) şi Lazăr Suciu (1980-prezent).

C. CIMITIRUL. Cimitirul din parohia Bolvaşniţa este confesional; are o suprafaţă de 3.075 mp şi este situat în partea vestică a satului.

D. ACTIVITĂŢI CULTURALE ŞI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Prima şcoală confesională apare documentar în 1774, învăţător fiind Ioan Iancovici (= Iancu) din Ţara Românească.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. În parohie (numărând 342 membri) se desfăşoară o bogată activitate catehetică şi culturală, marcată de vizite şi slujbe arhiereşti, cercuri pastorale, pelerinaje, emisiuni la Radio Timişoara, articole despre viaţa din parohie în *„Foaia diecezană“* şi alte publicaţii. La 22 februarie 2009 într-o atmosferă de mare sărbătoare sufletească, la slujba vecerniei oficiată de Preasfinţitul Lucian, episcopul Caransebeşului, a avut loc lansarea cărţii *Biserica din Bolvaşniţa după 175 de ani*, o monografie a parohiei de pr. ic. stavr. Lazăr Suciu.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfântul Mare Mucenic Dimitrie”; [ADRESA] Comuna Bolvaşniţa, nr. 15, jud. Caraş-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon şi site oficial.

BIBLIOGRAFIE: Pr. SUCIU Lazăr, *Biserica din Bolvaşniţa după 175 de ani*, Editura Episcopiei Caransebeşului, 2009; SUCIU Ioan Dimitrie, CONSTANTINESCU Radu, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, Ed. Mitropoliei Banatului, vol. I, Timişoara, 1980.

Parohia „Înălțarea Domnului" – Borlova

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia își are jurisdicția în satul Borlova, comuna Turnu-Ruieni, județul Caraș-Severin. Satul Borlova se află aşezat pe ambele maluri ale râului Sebeş, la poalele de nord-vest ale Muntelui Mic, la 13 km spre răsărit de municipiul Caransebeș. Conform *Enciclopediei Geografice a României*, redactată de Dan Ghinea, prima atestare documentară a Borlovei datează din anul 1467.[1] *Monografia Banatului,* întocmită de Ion Lotreanu, ne furnizează data de 1510[2], fiind vorba despre un document în care apare un anume Ioan Costa de Borlova. Istoricul Coriolan Suciu crede că localitatea este atestată documentar abia în anul 1519[3], menţionând că a trăit aici un oficiant de stat cu numele Costa Ianăș; personajul e însă aceeaşi persoană cu Costa de la 1510. Borlova mai este amintită apoi în 1751[4], în 1757 când avea 115 case[5], la 1774 - 171 de case[6], în anul 1910 - 340 de case și 1.665 de locuitori; în 1935 avea 368 de case și 1.466 locuitori[7], iar în 2002 avea 1.501 locuitori. Pe malul râului Borlova era vatra sa, de la început până în anii 1770-1775, când din ordinul împărătesei Maria Tereza, unele sate din graniţa de răsărit a imperiului au fost coborâte de-a lungul şoselelor. Printre aceste sate a fost şi Borlova, care după ce a fost strămutat pe vatra actuală, a fost vizitat de Iosif al II-lea în 1775. Borlova a mai avut trei biserici, cea de astăzi fiind a patra. Prima biserică a fost din lemn, ridicată la 1718[8], pe locul numit *Gruneţ*, locul unde se afla înainte vechea vatră a satului, pe râul Borlova. Pentru că satul a început să se mute pe malul râului Sebeş, credincioşii ortodocşi din Borlova şi-au ridicat o altă biserică tot de lemn în locul numit *Obrejii*. Aceasta a dăinuit până la 1812. Când satul s-a aşezat pe vatra actuală, strămoşii noştri şi-au construit o a treia biserică în mijlocul satului, de data aceasta din piatră. Aceasta a fost edificată între anii 1810-1812, însă borlovenii s-au bucurat puţin timp de această biserică, deoarece în 1864 turnul și

1 http://enciclopediaromaniei.ro
2 Ion LOTREANU, *Monografia Banatului*, vol. 1, Institutul de Arte Grafice „Țara", Timişoara, 1935, p. 89.
3 C. SUCIU, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, vol. I, București, 1967, p. 95.
4 SUCIU Ioan Dimitrie, Radu CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului, vol. I*, Ed. Mitropoliei, Timişoara, 1980, p. 192.
5 *Ibidem*, p. 224.
6 *Ibidem*, p.341.
7 I. LOTREANU, *op. cit.*, p. 89.
8 I.D. SUCIU, R. CONSTANTINESCU, *op. cit.*, p. 224.

biserica au fost afectate de cutremur[9], astfel s-au văzut nevoiți să înceapă construirea unei noi biserici.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica cu hramul *Înălţarea Domnului* s-a ridicat în 1875-1885[10], fiind sfinţită în 1886, la Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil, de către arhimandritul Filaret Musta.[11] [PISANIA] Pisania, pusă la intrarea în biserică, prin conținutul ei ne introduce în istoria acestei biserici: *„Această sf. Biserică s-a zidit la anul 1885 pre spesele comunei bisericeşti. gr. ort. rom. Borlova. Sub domnia glorioasă a Maestății Sale Regelui nostru apostolic Francisc Josef I, fiind episcop diecezan Ilustreţea Sa Ioan Popasu, ca paroh Mihail Drăgălina, ca președinte al comitetului Zaharie Ianoșel și ca notariu al comit. Ioan Rădoi învățător, epitropi Martin Musteța, Antonie Musteța și Nicolae Jigoria. Eară zugrăvirea și tâmpla acestui s. locaș Dumnezeiesc s-a făcut la anul 1903 pre spesele comunei bisericeşti și jertfele benevole ale unor credincioși, în timpul păstoririi Prea sfințitului episcop diecezan Nicolae Popea, fiind paroh Elisei Drăgălina, președinte al comitetului Zaharia Ianoșel, notar Ioan Rădoiu învățător pensionar și epitropi: Arsenie Musteța, Andreiu Ferdianu și Petru Ursulescu.* Preotul Dimitrie Grama, imediat după ce a fost instalat preot la Borlova în 2 noiembrie 1947, a început renovarea bisericii în interior şi exterior. Această lucrare a părintelui a fost încununată de sfinţirea bisericii renovate de către episcopul Veniamin Nistor, în ziua de 14 octombrie 1948. [ANEXE] Casa parohială a fost construită după anul 1947, din piatră și cărămidă, acoperită cu țiglă; este compusă din două camere și dependințe.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este zidită din piatră şi cărămidă arsă, în stil baroc, având lungimea de 25 m și lățimea de 10 m; este acoperită cu tablă de aluminiu. Turnul clopotniță construit din cărămidă arsă este acoperit cu aramă, iar bolta semicilindrică din scândură este acoperită cu tablă, cum s-a spus. Ușile de la intrare sunt sculptate în lemn de stejar masiv. Planul a fost întocmit de arhitectul Adrian Diaconovici din Caransebeş iar lucrarea a fost executată de maeştri Filip Bâju, Nicolae Bugariu, Gheorghe Suciu şi Nicolae Novăcescu din Caransebeş.

[PICTURA] Biserica a rămas în alb până în 1903 când, sub păstorirea preotului Elisei Drăgălina, a fost pictată în ulei de către pictorul Ion Zaicu. În 1904, la 15 august, pictura bisericii a fost antesfinţită de către protopopul Andrei Ghidiu, însoţit de mulţi preoţi din Caransebeş. Iconostasul este lucrat în 1903 din lemn de tei, sculptat de către Iosif Bosioc din Berlişte, iar poleitura lui a fost executată de către maestrul Eugen Spang. În anul 2007, prin purtarea de grijă a noului paroh Virgil Voinea se restaurează iconostasul de către Rita Aldea. Iar la data de 2 februarie 2008, credincioșii parohiei s-au bucurat de prezența P.S. Sale Lucian Mic, Episcopul Caransebeșului, care a sfințit lucrările efectuate. În anul 2009 s-a acoperit biserica cu tablă de aluminiu și în 2015 s-au efectuat lucrări de renovare la exteriorul sf.lăcaș.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Octoih (Râmnic, 1750), Triod (Blaj, 1771), Molitfelnic (Râmnic, 1793) ş.a.

[ŞIRUL PREOŢILOR]: Șirul preoților: *popa* Gheorghe (1720)[12], Dimitrie Popovici (1718-1774), Nicolae Drăgălina (1794-1848), Ioan Drăgălina (1848-1882), Mihail Drăgălina (1882-1896), Elisei Drăgălina (1897-1917), Patriciu Drăgălina (1917-1925), Nicolae Cojocariu (1925-1942), Simion Stanca (1942-1947), Dionisie Iavorschi (1947),

9 LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Diecezană, Caransebeș, 2012, p. 24.

10 Nicolae STOICESCU, *Bibliografia localităților și monumentelor medievale din Banat*, Timișoara, 1973, p. 24.

11 *Foaia Diecezană*, Caransebeș, Nr. 46/1886, p. 5.

12 V. LEU, *Cartea şi lumea rurală în Banat, 1700-1830*, Ed. Banatica, Reşiţa 1996, p. 66.

Dimitrie Grama (1947-1960), Andrei Jucos (1960-1975), Miron Brebenar (1975-1977), Lazăr Magheți (1978-1987), Nicolae Oțican (1987-1999), Ciprian Negoiță (1999-2002), Ioan Tărcuță (2002-2007), Virgil Constantin Voinea (2007 și în prezent).

C. CIMITIRUL. Până la 1775 Borlova a avut cimitir în *Cracul Grunețului,* în mijlocul căruia s-a aflat prima biserică amintită. După mutarea satului pe vatra actuală s-a amenajat un cimitir nou pe locul numit *Obrejii.* Cimitirul are azi suprafaţa de 1,5 ha, este proprietatea parohiei şi nu are capelă.

În centrul aşezării se află monumentul eroilor, din cele două războaie mondiale, precum şi bustul din bronz al generalului Ion Drăgălina († 1916). Tot familia preoţească din Borlova a dat şi pe istoricul Patriciu Drăgălina († 1917).

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Prima şcoală apare în 1808. Tot în Borlova a existat un cor mixt încă din anul 1886 care a purtat două denumiri: Corul Vocal al plugarilor (1886), Corul Căminului Cultural „Generalul Ion Drăgălina", începând cu anul 1938. Se amintește și despre Corul de copii din Borlova, care a cântat sub conducerea învățătorului Nistor Boșcaiu cu ocazia *„vizitațiunii canonice"* a patriarhului Miron Cristea (1937). Între anii 2003-2005, la inițiativa preotului Ioan Tărcuță şi cu colaborarea doamnei profesoare Ana Cocie și a altor oameni de cultură, se redactează la Borlova foaia parohială de spiritualitate *„Înălțarea".*

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. În prezent parohia (având 690 enoriaşi) desfășoară în mod organizat diferite activități sociale, având ca principală preocupare ajutorarea persoanelor cu nivel scăzut de trai, în special bătrâni, copii cu probleme sociale deosebite, orfani şi persoane cu handicap, care beneficiază de ajutoare materiale. Activitatea culturală a parohiei se desfăşoară în paralel cu celelalte. Dat fiind faptul că între Biserică şi şcoală există o strânsă legătură, se organizează o serie de manifestări culturale, precum: serbări cu piese tematice, organizate la diferite sărbători, concurs de poezii religioase, şi altele. Se organizează în mod regulat așa-numitele *săptămâni duhovniceşti*, care au scopul de a catehiza credincioșii și de a dinamiza viața duhovnicească în parohie. De asemenea în parohie se desfășoară activități catehetice, prin grupul de mici cateheți care s-a format în urma implementării Proiectului Patriarhiei Române și al organizației World Vision – România *Hristos împărtășit copiilor.*

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Înălțarea Domnului"; [ADRESA] Nr. 211, satul Borlova, comuna Turnu-Ruieni, județul Caraș-Severin. [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: SUCIU Ioan Dimitrie, CONSTANTINESCU Radu, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, vol. I, Ed. Mitropoliei, Timișoara, 1980; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Bona PETRU, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, 2012; LOTREANU Ion, *Monografia Banatului*, vol. 1, Institutul de arte grafice „Ţara", Timişoara, 1935; CORNEAN Nicolae, *Monografia Eparhiei Caransebeş*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane Caransebeş, 1940; DRĂGĂLINA Elisei, *Condica comunei, a bisericii, a învăţătorilor şi a preoţilor din Borlova, precum şi începutul şi sfârşitul războiului mondial 1914-1918,* ms., 1918.

Parohia „Naşterea Maicii Domnului" – Buchin

A.ISTORICULCOMUNITĂȚIIPAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/ CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia este situată în satul Buchin, comuna Buchin, judeţul Caraş-Severin. Localitatea Buchin se află la o distanţă de 5 km de Caransebeş, spre sud-est, pe malul drept al râului Timiş. Vatra veche a satului a fost în partea stângă a râului, iar după anul 1840 a început mutarea satului pe actuala vatră. Numele de Buchin derivă din cuvântul slav „buk" ce înseamnă *fag,* plus sufixul *-in*.[1] Primul document scris care aminteşte de Buchin datează din anul 1411, fiind emis de regele Sigismund. În acest act apare numele nobilului Petru din Buchin. Într-un alt document din 1447, apare un alt nume, cel al lui Ladislau din Buchin, cunoscut de localnici cu numele de Pavel din Buchin. Un alt act din anul 1489 atestă Buchinul, împreună cu alte localităţi, ca fiind posesiunea familiei Fiat. Într-un document al Regimentului de Infanterie de Graniţă, la 1791 Buchinul avea 203 locuitori (107 bărbaţi şi 96 femei). În 1854, în sat trăiau 501 români, în 1878 erau doar 359 locuitori; în 1916 au fost 641 locuitori, în 1940 erau 800.[2] Ocupaţia de bază a locuitorilor a fost agricultura, creşterea animalelor şi furnizarea pietrei de construcţie pentru clădiri civile şi administrative. Cercetările arheologice efectuate pe teritoriul localităţii în locul numit „Cucuiul lui Ostivăr" au descoperit urme ale Culturii Coţofeni de acum 4.000 de ani.[3]

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Odată cu strămutarea satului s-a mutat şi biserica de lemn (1755), aceasta fiind incendiată în 1788 în timpul unei incursiuni turceşti. Între anii 1854-1855 s-a zidit în centrul satului noua biserică din piatră şi cărămidă arsă. Biserica poartă hramul „Naşterea Maicii Domnului", prăznuit la 8 septembrie, când este şi ruga satului. La 15 octombrie 1950, biserica a fost sfinţită de Vasile Lazarescu, Mitropolitul Banatului. Datorită lucrărilor de renovare a picturii interioare, în anul 1989 biserica a fost resfinţită de către Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului. În urma lucrărilor de renovare a exteriorului, în anul 2008 biserica a fost resfinţită de către P.S. Lucian Mic, Episcopul Caransebeşului. Biserica are casă parohială, cumpărată în anul 1930 de către credincioşi.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica (19 x 8 m) a fost construită în stilul baroc. Turnul este acoperit cu tablă zincată, iar bolta, semicilindrică, cu ţigle solzi şi olane.

[PICTURA] Pictura murală, în ulei, a fost efectuată în anul 1856 de către pictorul Trifon Achimescu. Iconostasul este construit din cărămidă; pardoseala din ciment şi mozaic. În 1949 pictura bisericii a fost restaurată de Petru Lazăr care a mai efectuat pe placaj icoane ce s-au fixat pe bolta şi pereţii bisericii.[4]

---

1 V. FRĂŢILĂ et alii, *Dicţionarul toponimic al Banatului (A-B)*, Timişoara 1984, p. 134. Cercetările arheologice au identificat – în „Satul Bătrân" – vatra unui sat medieval din sec. XII; cf. D. ŢEICU, *Banatul montan în Evul mediu*, Ed. Banatica, Timişoara 1998, p. 306.

2 Grigore POPIŢI, *Date şi documente bănăţene (1728-1887)*, Ed. Tipografia Națională, Timişoara, 1939, p. 85.

3 Ioan RADU, *Monografia localităţii Buchin*, Ed. Nagard, Lugoj, 2011, p. 9.

4 Pr. Corneliu TEMEŞ, *Cronica Parohiei Buchin,* ms.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi; Chiriacodromion (Alba Iulia, 1699), Liturghier (Bucureşti, 1746), Evanghelie (Bucureşti, 1760), Triod (Blaj, 1771) etc.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Marincu (1660), Marian (1745), Stancu (1751), Petru Bona (1808), Gavril Iancovici (alias: Iancu, 1831-1832), Nicolae Cristescu (1832), Mihai Jurca (1833), Atanasie Bona (1842-1883), Romul Tinca (1883-1919), Remus Tinca (1920-1927), Victor Suru (1927), Nicolae Cojocaru (1928-1930), Iova Drăghina (1931-1933), Petru Turcan (1934-1943), Dănilă Birtea (1943-1949), Corneliu Temeş (1949-1971), Romulus Pop (1971-1977), Pavel Olariu (1977-1994), Aurelian Jucu (1994-1999), Ioan Fontul (1999-prezent).

C. CIMITIRUL. La ieşirea din sat, spre localitatea Poiana Buchin, se află cimitirul împrejmuit cu zid de piatră şi ciment şi cu grilaj de fier. În centrul satului se găseşte un monument ridicat în cinstea eroilor căzuţi în cele două războaie mondiale.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Şcoala primară – din 1776 – era frecventată la Petroşniţa. În localitatea Buchin, datorită străduinţei răposatului învăţător Busu Busuioc a funcţionat Ansamblul folcloric „Căluşaru”, care a păstrat tradiţia dansului şi a jocului popular. Între personalităţile Buchinului îi amintim pe următorii: profesorul de istorie Petru Hamat (1920-2001), învăţătorul Busu Busuioc (1913-1987), diaconul Olariu Cornel – profesor de teologie (1914-1998), poetul şi teologul Sorin Olariu, aflat actualmente în America.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Din anul 2003, în cadrul Parohiei din Buchin funcţionează un ONG sub numele de Asociaţia „Temeş Corneliu”. Asociaţia are un număr de 25 de membri activi care se implică în activităţi şi proiecte sociale, educative şi cultural-religioase. În prezent, Parohia Ortodoxă Buchin are 92 de familii cu 290 de membri.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Naşterea Maicii Domnului”; [ADRESA] Buchin, f.n., jud. Caraş-Severin [OFICIU PAROHIAL], Buchin, nr. 12 A, Cod poştal 327055.

BIBLIOGRAFIE: CORNEAN Nicolae, *Monografia Eparhiei Caransebeş*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeş, 1940; POPIŢI Grigore, *Date şi documente bănăţene (1728-1887)*, Ed. Tipografia Națională, Timişoara, 1939; RADU Ioan, *Monografia localităţii Buchin*, Ed. Nagard, Lugoj, 2011; TEMEŞ Corneliu, *Cronica Parohiei Buchin,* ms.; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Diecezană, Caransebeş 2012.

Parohia „Sfântul Proroc Ilie Tesviteanul" – Bucoșnița

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/ CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Localitatea Bucoșnița face parte din comuna cu același nume. Comuna este așezată pe malul stâng al Timișului, la 15 km spre sud de Caransebeș. În secolul al XV-lea aparținea districtului Mehadia și și-a schimbat vatra în decursul timpului de 3 ori. Suprafața satului este de 980 hectare. Prima dată satul Bucoșnița este amintit în documentele scrise în anul 1468. Satul însă a luat ființă cu mult înainte de 1468. Vatra satului nu era pe locul unde se află azi localitatea, prima așezare a fost pe locul numit azi „Șes", unde s-au găsit urme vechi ale satului şi ale cimitirului, în partea dreaptă a căii ferate. Satul a fost mutat pe „Numere". Erau 60 numere de casă. Școala era lângă șosea și fântâna satului lângă școală. În 1808 satul a fost mutat pe una din terasele malului stâng a râului Timiș, în locul unde se află astăzi, păstrându-și același nume - Bucoșnița.[1]

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica veche (ctitorită înainte de anul 1793) a fost din lemn, iar în 30 octombrie 1830 fiind putredă, a fost demolată în întregime. Biserica actuală s-a zidit între anii 1836-1837, primind hramul *Sfântul Proroc Ilie Tesviteanul*. Zidirea s-a făcut din piatră, turnul din cărămidă arsă. Biserica a fost antesfințită de protoprezbiterul Nicolae Gruici (= Gruia). Pictorul bisericii se cunoaște: Trifon Achimescu. În 1885 biserica a fost acoperită cu șindrilă, iar turnul cu tablă de aramă. În 1951 la 20 mai, Consiliul parohial sub conducerea preotului Remus Suru, hotărăște repararea bisericii, a acoperișului, realizarea tencuielii, dărâmarea zidurilor până la ferestre, refacerea geamurilor noi de fier, repararea turnului şi a fațadei în exterior. Zugrăveala a fost făcută de Dimitrie Călina. În 1952 sfântul lăcaș s-a pardosit cu ciment, deoarece fusese pavat cu lespezi. După renovare, s-a făcut în 1953 sfințirea bisericii de mitropolitul dr. Vasile Lazarescu. În 1963 cu ajutorul enoriașilor se introduce lumina electrică și se împrejmuiește biserica cu zid de ciment și cu grilaj de fier. Sub păstorirea preotului Adam Andrei se cumpără scaunele de pe margine și se schimbă acoperișul bisericii. Țigla este dată jos și este schimbată cu tablă zincată. În jurul anilor 1970 (1969-1972) biserica a fost pictată de pictorul Ion Minulescu, iar în 1974 sfințită de către dr. Nicolae Corneanu, mitropolitul Banatului. Din 1982 până în prezent, sub păstorirea preotului Ioan Smaia, au loc alte renovări: se introduce parchetul în biserică; în 1990 se ridică monumentul eroilor căzuți în cele 2 războaie mondiale; în 2004 se zugrăvește exteriorul bisericii; în 2006 se reface gardul exterior al bisericii; toate se realizează cu sprijinul moral şi financiar al credincioșilor; în 2011 se schimbă geamurile cu ajutorul primăriei; din 2013 au fost executate lucrări de repictare interioară a bisericii. Târnosirea s-a făcut în luna octombrie 2015 prin Preasfințitul Micu Lucian. Biserica are arhitectura în stil baroc, iar forma boltei, semicilindrică. Pictura tâmplei este în ulei. În 1951 pictorul Traian Groza, din Caransebeș, a pictat pe pânză Pantocratorul şi cei 4 Evangheliști.

1 Nicolae CORNEAN , *Monografia eparhiei Caransebeș*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeș, 1940, p. 137.

ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica are înălțimea de 11 m, lățimea de 9 m, lungimea de 22 m, turnul de 14 m.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Apostol (Bucureşti, 1784), Octoih (Blaj, 1792), Liturghier (Sibiu, 1798).

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoților: Constantin Iovanovici (= *fiul lui* Ioan, 1796-1798), Antonie Iovanovici (1800), Vasile Bogoievici sau Bogoiu (1807-1846), Ioan Dimitrievici (1840-1862), Petru Domil (1862-1815), Pantelimon Domil (1915-1939), Remus Suru (1940-1963), Andrei Adam (1963-1972), Nistor Suru (1972-198), Ioan Smaia (1981 şi în prezent).[2]

C. CIMITIRUL. Cimitirul, cu suprafaţa de 0,75 ha, nu are capelă.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Localitatea avea şcoală la Petroşniţa în 1776.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia (cu 645 enoriaşi) organizează ocazional pelerinaje la mănăstirile din Banat, iar în posturile mari de peste an, seri catehetice.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfântul Proroc Ilie Tesviteanul"; [ADRESA] 327060 Bucoşniţa nr. 80; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon şi site oficial.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeșului și BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012; CORNEAN Nicolae, *Monografia eparhiei Caransebeș*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeș, 1940.

2 LUCIAN, Episcopul Caransebeșului și Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012, p. 28.

Parohia „Sfântul Mare Mucenic Dimitrie" – Bucova

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia Bucova este situată în satul Bucova, comuna Băuțar, la est de Caransebeș, pe valea râului Bistra, la 40 km de Municipiul Caransebeș și la 29 km de orașul Haţeg. Se învecinează la vest cu parohia Băuțarul Superior. Satul Bucova a aparţinut, până în anul 1950, din punct de vedere administrativ, de comitatul (ulterior judeţul) Hunedoara.[1] Localitatea, având înţelesul de „loc cu fagi" sau „făget", este menţionată sub forma Valea Bucovei, în anul 1390, când Mihail Postăvarul, fiul judelui Benedict al Timişoarei, solicita recunoaşterea moşiilor „Kyspala et Noghpala in districtu Hathzag", dăruite de către regele Ludovic I d'Anjou al Ungariei (1342-1382); la acea dată, teritoriul constituia un crâng al Băuţarului medieval, în vechime satele Pala Superior şi Pala Inferior. Ca aşezare propriu-zisă, satul apare consemnat însă abia în anul 1459, „possessio Bwkowa" figurând, ca moşie cumpărată, în patrimoniul funciar al familiei nobiliare româneşti Cândea din Râu de Mori (jud. Hunedoara). Prima ştire despre existenţa unei organizări bisericeşti propriu-zise ne parvine abia de la finele secolului al XIV-lea. În hotarul satului dispărut Remetea (Rimetea) veche vatră a localităţii Bucova, fiinţa în 1390 o sihăstrie

1 Dănuț DUDAȘ, *Minunățiile Văii Bistrei*, Editura Marineasa, Timișoara, 2006, p. 36-39.

românească[2] (azi Dealul Floruşu). Poziţionarea frontalieră a localităţii actuale în cadrul Marelui Principat al Transilvaniei, precum şi înfiinţarea regimentelor grănicereşti haţegane au atârnat greu balanţa opţiunii religioase înspre uniatism, pentru circa un secol şi jumătate. În tot acest timp, prezenţele ortodoxe au rămas neînsemnate, puţinii credincioşi „greco-răsăriteni” fiind deserviţi liturgic de biserica şi preoţii din satul Marga. La 21 octombrie 1948, într-un cadru festiv, s-a anunţat revenirea oficială a clerului şi credincioşilor uniţi la Biserica strămoşească; între semnatarii hunedoreni s-a numărat şi preotul greco-catolic Vasile Berinde din Bucova. Din păcate, această dorinţă sinceră, exprimată de atâtea ori în cursul zbuciumatei noastre istorii moderne şi contemporane (1711, 1744, 1798, 1848, 1918-1919 şi 1939), a fost umbrită de contextul politic inoportun în care s-a parafat măreţul act. După 1989, fapt regretabil, ruptura de la 1701 s-a reactualizat. În toamna anului 1948, parohia Bucova trecuse în subordinea Arhiepiscopiei Ortodoxe sibiene. Începând cu 1 aprilie 1949, s-a aflat, pentru puţin timp, sub ascultarea canonică a Episcopiei Aradului şi Hunedoarei, iar din 1950, odată cu încorporarea localităţilor în raionul Caransebeş (Regiunea Banat), sub cea a Arhiepiscopiei Timişoarei. Din 1994 aceasta se găseşte sub jurisdicţia reînfiinţatei Episcopii a Caransebeşului.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Parohia unită Bucova ar fi luat fiinţă, potrivit istoriografiei greco-catolice, la mijlocul secolului al XVIII-lea, însă abia în anul 1790 obştii locale i s-a rânduit un preot permanent. Ca locaş de închinăciune a fost folosit un edificiu din bârne, menţionat doar în tabelele conscripţiei Buccow din 1761-1762. Între 1847 şi 1853 s-a înălţat o altă ctitorie, mai trainică, din piatră. Casa parohială, construită din cărămidă şi acoperită cu ţiglă, a fost ridicată în 1965. Se compune din trei camere, două holuri, bucătărie, baie şi cămară.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Locaşul de cult actual, cu hramul „Sfântul Mare Mucenic Dimitrie”, este o construcţie solidă din piatră şi cărămidă, de plan dreptunghiular, cu absida semicirculară a altarului nedecroşată; la acoperiş s-a folosit tabla. Are o lungime de 22 m, o lățime de 8 m și o înălțime de 24,5 m. Edificiul, renovat în anii 1971, 1988, 1993, 1999 (adosarea pridvorului închis scund), în anii 2004–2006, sub păstorirea tânărului preot Adrian Socaci, s-au realizat alte lucrări de reparaţii, constând în: refacerea tencuielii, pardoseala, curentul electric, pictură în tehnica frescă, iconostas nou împreună cu mobilierul, executate de maestrul caransebeşean Ilie Romulus Sârbu, geamuri şi uşi din termopan, încălzire centrală, zugrăveală exterioară şi alee cu dale. La toate aceste realizări şi-au adus, în mod substanţial, aportul dl. ing. Ionesie Ghiorghioni, deputat în Parlamentul României; dl. ing. dr. Sorin Frunzăverde, preşedintele Consiliului Judeţean Caraş–Severin, Composesoratul Bucova, dl. dr. Gheorghe Borceanu, Petrică Mihăiloni, Vasilică Mihăiloni, Romeo Răduţă, Horia Dragomir, Muntean Domnosie, epitropul Avram Mestecănean, Consiliul Parohial şi credincioşii parohiei. În 22 octombrie 2006, Întâistătătorului Episcopiei Caransebeşului, Preasfinţia Sa Lucian Mic, a sfinţit lucrarea de înnoire a bisericii.

[PICTURA] Între 2004-2006, biserica a fost împodobită cu o frumoasă pictură în tehnica frescă, ostenitor fiind pictorul local Ioan Albulescu. Parohia nu deține obiecte vechi de valoare.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] [ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Nicolae Ţarină (c.1765-1790), Nicolae Albulescu sen. (1790-1807), Nicolae Albulescu jun. (1807-1855), Ioan Albulescu (1855-1870), George Albulescu (1871-1890), Iustin Ţarină (1890-1900), parohie vacantă (1900-1901: adm. George Albulescu), Iustin Bora (1901-1930), Vasile Berinde (1930-1950), Dionisie Iavorschi (1950-1954), Macu Cuzmanovici (1954-1957), Trandafir Silvăşan (1957-1990), Petru Turnea (1990-1999), Petru Vanvulescu (1999-2001), Sebastian Horgoş

2 D. ŢEICU, *Geografia eclesiastică a Banatului medieval*, Presa Universitară Clujeană, 2007, p. 72.

(2001-2003) şi Adrian Socaci (din 2003-prezent). Au dat răspunsurile la sfintele slujbe cântăreții: George Albulescu, Săvulescu Moisă. Au ajutat preotul la serviciile divine crâsnicii: Nonu Iovănescu, Nică Mihăiloni, Petru Vasiloni.

C. CIMITIRUL. Parohia are trei cimitire: cimitirul din curtea bisericii, acum nefuncțional; un al doilea cimitir în suprafață de 1 ½ ha în care se fac înhumările, la ora actuală; și un al treilea, mai mic în Țarină, care deservește cele câteva familii care locuiesc în Țarină.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Nu este cazul.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Ocazional, parohia (având 418 enoriaşi) inițiază pelerinaje la mănăstirile din țară, iar la praznicele Nașterii Domnului și Învierii Domnului au loc activități culturale specifice sărbătorilor, organizate în parteneriat cu Școala Gimnazială din localitate.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfântul Mare Mucenic Dimitrie"; [ADRESA] Nr. 243 , sat Bucova, Comuna Băuțar, jud. Caraș-Severin, Cod Poștal 327016 [OFICIU PAROHIAL] Nr. 243 A, sat Bucova, comuna Băuțar, jud. Caraș-Severin, Cod Poştal 327016. Telefon: 0355/423756; E-mail: *parohiaortodoxăbucova@yahoo.com.*

BIBLIOGRAFIE: DUDAȘ, Dănuț, *Minunățiile Văii Bistrei*, Editura Marineasa, Timișoara, 2006; Volum omagial închinat Pr. Prof. Dr. Sorin Cosma, *Vocaţie şi misiune în Biserica lui Hristos.* Editura Diecezană, Caransebeş, 2009.

Parohia „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe" – Ciuta

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/ CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Pe frumoasa vale a Bistrei este situată comuna Obreja, formată din satele Obreja, Ciuta, Iaz şi Var, învecinându-se la est cu comuna Glimboca, în sud-est cu oraşul Oţelu-Roşu şi comuna Zăvoi, în sud cu comuna Turnu Ruieni, în sud-vest cu municipiul Caransebeş, în vest cu comuna Nădrag din judeţul Timiş şi comuna Rusca Montană. Localitatea este atestată documentar din anul 1411.[1] Pe vatra satului şi în imediata apropiere a acesteia au fost găsite urme de locuire din epoca Bronzului. Aşezarea se întinde pe cea de a doua terasă a Timişului, în locul numit „Cornul Dealului". La începutul veacului al XV-lea, Mihail, fiul lui Ioan din Zylwmas şi nobilii Măcicaș aveau în stăpânire comună moşia Ciuta. În anul 1739 Mihai Pele din Ciuta a fost obercneaz al cercului Bistra. În anul 1783 printre cele 14 localităţi trecute la militarizare se număra şi localitatea Ciuta. După o legendă locală, pe vechea vatră a satului, la Cornul Dealului, s-ar fi găsit două căprioare (ciute) din marmură, în interiorul cărora ar fi fost aur. De la aceste ciute s-ar trage numele satului. Din punct de vedere etimologic, într-adevăr numele așezării se leagă de termenul autohton (dacic) *ciut/ciută*.[2] În centrul satului sunt

1 LUCIAN Episcopul Caransebeșului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Editura Episcopiei Caransebeșului, 2012, p. 45.

2 Al. ROSETTI, *Istoria limbii române*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București 1986, p. 248.

amplasate biserica, şcoala, căminul cultural şi magazinul sătesc. Cu privire la economia localității, aceasta a fost cu precădere agricolă și de creștere a animalelor. Aici oamenii au avut livezi de pomi fructiferi: meri, peri și mai ales pruni. În nordul localității se găsesc Munţii Poiana Ruscăi, ce se întind pe o suprafaţă de 2.640 km² până la valea Mureşului. Partea de sud-est a localității aparţine masivului Muntele Mic (1802 m).

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Anul 1800 este ca dată probabilă a zidirii actualei biserici, poate – mai sigur – anul 1832 de când se păstrează în arhiva bisericii protocoalele botezaţilor, cununaţilor şi decedaţilor. Cu siguranţă, parohia a existat mult mai înainte. În „Satul bătrân“, spre pădure, a fost biserica veche, din 1718. După sistematizarea localităţii în secolul XVIII, familiile grupându-se pe vatra actuală a satului, luând exemplul satelor vecine, şi-au zidit biserică din piatră şi cărămidă. În turn sunt 3 clopote; ele datează din anul 1920 şi au fost turnate în „România Mare“, în Bucureşti (cel mare şi cel mijlociu), iar cel mic a fost cumpărat de la biserica vecină, din Obreja, un an mai târziu. În 1948 şi 1964 s-au făcut lucrări de reparaţii la exteriorul bisericii. A fost turnată aleea principală, din beton, şi confecţionată poarta metalică la intrarea principală în curtea bisericii. După anul 1960, odată cu electrificarea localităţilor din ţara noastră, şi la biserica din Ciuta s-a făcut această lucrare, cu sprijinul credincioşilor. În anul 1997, odată cu introducerea gazului metan în comună, şi la Ciuta s-au racordat biserica şi casa parohială. În 1830 s-a construit şi casa parohială, aproape de biserică. Aceasta a fost construită din bârne, pe un fundament din piatră; e acoperită cu şindrilă, iar mai târziu cu ţiglă. Mulţi ani casa parohială a fost cea mai veche casă din sat. În anii 1981-1982 vechea casă parohială a fost demolată şi s-a zidit una nouă.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica are formă de navă, în stil baroc, cu un turn deasupra pronaosului. Turnul este înalt de 26 m; a fost acoperit cu tablă de aramă în anul 1891, până atunci pe turn a fost tablă de zinc. Biserica are lungimea de 14 m, lăţimea de 7 m şi înălţimea de 5 m. Pardoseala a fost făcută din mozaic, iar mobilierul din lemn de stejar. Restul bisericii a fost acoperit odată cu turnul, la zidire, cu tablă, dar în anul 1936, aceasta a fost înlocuită cu zinc.

[PICTURA] Trifon Achimescu în 1838-1839 a pictat pentru prima dată biserica; în anul 1928, pictura a fost restaurată de Ion Băleanu.[3] O parte din pictura iniţială pictorul Băleanu a păstrat-o. În 1949, s-au făcut noi lucrări de restaurare a picturii de către zugravul Petru Călina din Caransebeş. Lucrări de restaurare a suferit şi iconostasul. Pictorul Călina a făcut noi icoane deasupra intrării principale: Sfinţii Gheorghe şi Dimitrie, iar deasupra celei de a doua intrări – Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil. În anii 1995-1996, se face o amplă lucrare de restaurare a picturii de către Damian Mihuţ şi soţia Aurelia, din Valea Bistrei. La intrarea principală, în exterior, a fost pictat *Sfântul Gheorghe* – hramul bisericii şi *Sf. Ap. Petru*. În anul 1998, s-au confecţionat scaune noi din stejar masiv sculptat. Meseriaşul Apucăloae Vasile din Târgu-Neamţ a executat lucrarea. Pe lângă scaune au fost făcute stranele, masa epitropilor şi un tetrapod mobil sculptat. În anul 2008, au avut loc la biserica parohială lucrări de reparații la exterior și la zidul împrejmuitor. Turnul a fost revopsit și în același an biserica a fost binecuvântată de P.S. Episcop Lucian al Caransebeșului. Pr. paroh Costina Marcian a fost ridicat la rangul de Iconom stavrofor.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Biserica a avut obiecte vechi de cult, icoane şi cărţi, în prezent fiind la cele două centre muzeistice de la Timişoara şi Caransebeş.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoților: Zaharia (1717-1751), Ioan Popovici (1757), Leonte Iancovici (alias: Iancu, 1808), Constantin Iancovici sau Iancu (1832-1835), Gheorghe Nica (1835-1860), Adam Musta (1860-1870), Nicolae Munteanu

3 Nicolae CORNEAN, *Monografia Eparhiei Caransebeş*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeş, 1940, p. 219.

(1870-1871), Ferdinand Musta (1871-1873), Romulus Ianoşel (1873-1874), Ioan Rădoi (1874-1914), Anton Novac (1914-1929), Ioan Ostrovan (1929-1973), Ioan Pociump (1974-1979), Turnea Ioan (1979-2000), Guiman Iulius Ionuţ (2000- 2003); în data de 21 noiembrie 2003 este instalat pr. Costina Marcian. Cântăreți de seamă: Iosim Iacob, Andraş Ion, Crâstea Nicolae, Oprea Petru, Poznan Ioan, Albai Cornel, Urşica Constantin, Crăciun Toma, Roşianu Traian, Ivaşcu Rusalin şi Munteanu Avram – Fişăr. Epitropi au fost următorii: Mihai Stănescu (la anul 1928), Metea Ion, Ciutean Ion, Muntean Nicolae şi Ivaşcu Nicolae, Cristescu Dorin. La 16 octombrie 1949 are loc o vizita canonică a episcopului Dr. Vasile Lazarescu de la Caransebeş. Și Episcopul Emilian Birdaş vizitează parohia în două rânduri, după 1994. Nu a mai ajuns să binecuvânteze biserica, întrucât a trecut la cele veşnice. Binecuvântarea bisericii din Ciuta după schimbarea completă a interiorului a fost făcută la 25 ian. 1999 de P. S. Dr. Laurenţiu Streza al Caransebeşului. La fel, P.S. Episcop Lucian cercetează canonic parohia, în câteva rânduri.

C. CIMITIRUL. La intrarea în satul Ciuta dinspre Obreja, se află cimitirul confesional cu suprafaţa de 7.700 mp. Cimitirul este împrejmuit cu gard din fier, cu fundaţie din beton. O troiţă se găseşte la jumătatea drumului dintre Obreja şi Ciuta. Aceasta este din lemn şi a fost aşezată în hotar în secolul trecut. În 2006 a fost ridicată o troiță din marmură, pentru pomenirea eroilor parohiei, din partea fiilor satului: Ilie Sârbu, Ivașcu Ioan și membrii Consiliului parohial.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Inițial, în 1776, școala comună era la Iaz. În această perioadă în satul Ciuta erau 103 case şi un număr de 19 elevi. Nu se cunoaşte exact anul construirii localului de şcoală. Școala a funcţionat într-o singură sală de clasă, cu un singur învăţător, cu un număr mare de elevi. Această situaţie se menţine până în 1944, când şcoala funcţionează tot într-o singură sală de clasă cu un învăţător la șapte clase. Din anul şcolar 1944/1945, şcoala funcționează doar cu clasele I-IV, situaţie care se menţine şi în prezent. De atunci şi până astăzi numărul elevilor este între 35-40. În 1956 la şcoala din Ciuta se fac unele modificări. Se construieşte alăturat Căminul Cultural şi încă o sală de clasă. Într-una din sălile de clasă, în anul 1958 a luat fiinţă grădiniţa. Referitor la numărul de copii care au frecventat grădiniţa după 1958, acesta a fost între 22-30 copii. După 1989 însă numărul copiilor înscrişi la şcoală şi la grădiniţă a scăzut. La şcoala din Ciuta a existat şi o bibliotecă a şcolii pentru elevi şi săteni, dar a fost distrusă în 1989. În parohia Ciuta, în trecut au fost multe activități culturale legate în special de folclor. Sunt cunoscuți aici în special instructorii de folclor Nicolae Stănescu și soția acestuia, Brândușa Stănescu. În ceea ce privește filantropia, aceasta se practică în parohie (ce numără, azi, doar 226 enoriași). Apoi, colectele Fondului Central Misionar cât și colecta pentru Catedrala Mântuirii Neamului se strâng tot de la enoriașii parohiei. La diverse evenimente negative , incendii, inundații, comunitatea este alături de cei încercați.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Ocazional, parohia organizează pelerinaje la mănăstiri și are în atenție catehizarea credincioșilor, implicit a tineretului. Cu prilejul vizitelor arhierești, s-a mobilizat toată obștea, iar tineretul a îmbrăcat portul popular. În anul 2002, pr. paroh de la Obreja, Petru Itineanțu a inițiat și coordonat *Monografia comunei Obreja*, care a cuprins și parohia din Ciuta.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe"; [ADRESA] loc. Ciuta, nr. 89, comuna Obreja, județul Caraș-Severin; [OFICIU PAROHIAL] loc. Ciuta, nr. 88, comuna Obreja, județul Caraș-Severin.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Editura Episcopiei Caransebeșului, 2012; CORNEAN Nicolae, *Monografia Eparhiei Caransebeş*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane Caransebeş, 1940.

Parohia „Naşterea Maicii Domnului" – Constantin Daicoviciu

A. ISTORICUL COMUNITĂŢII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Satul Căvăran (din 1973, Constantin Daicoviciu) este situat la o depărtare de 16 km nord de Municipiul Caransebeş, pe malul stâng al Timişului[1], de-a lungul şoselei naţionale şi europene Caransebeş-Lugoj, şosea paralelă cu calea ferată ce trece la cca un kilometru vest de comună. Se învecinează la sud cu satul Prisaca, la vest cu satul Mâtnicu Mare, la nord cu satul Sacu, iar peste râul Timiş se învecinează cu satul Tincova şi la sud cu satul Peştere. Cu numele de Căvăran, localitatea este pomenită din veacul al XIV-lea (1376). După tradiţie au existat în comună încă două biserici înaintea celei de astăzi, una din ziduri groase, ale cărei ruine se mai păstrează şi astăzi, pe locul numit „Cetate", lângă drumul ce duce spre Mâtnicul Mare, şi alta din lemn din secolul al XVIII-lea, dăinuind până în anul 1844. Prima, construită în sec. XIII în stil gotic, a devenit ortodoxă în al XV-lea veac.[2] Lăcaşul de lemn s-a ctitorit în anul 1743; a ars la 1788 datorită turcilor invadatori şi s-a refăcut în 1792.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica actuală din Căvăran, cu hramul „Naşterea Maicii Domnului", a fost zidită în anul 1844.[3] Parohia are 120 familii şi un număr de 527 de suflete ortodoxe. Mai sunt 18 persoane aparţinând cultului baptist. În faţa bisericii ortodoxe din Căvăran este un monument al eroilor căzuţi în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, iar în curte se află o cruce a unui ofiţer localnic căzut în Primul Război Mondial. Pe data de 08 noiembrie 2007 s-a târnosit biserica de către P.S. Episcop Lucian Mic.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Ctitorii bisericii au fost credincioşii satului Căvăran, biserica fiind zidită din cărămidă, pe fundaţie de piatră, în stil baroc. Turnul bisericii este din cărămidă şi acoperit cu tablă zincată. Lungimea bisericii este de 20 m şi lăţimea de 8,25 m.

[PICTURA] Iconostasul este din zid de cărămidă şi a fost pictat în ulei de in, în anul 1843 de Mihail Velceleanu din Vasiova. Pictura murală a întregii biserici a fost efectuată în 1899, fiind opera pictorului Ioan Bagiu din Lugoj. Sculptura bisericii s-a executat în anul 1931 de către sculptorul Traian Bălaşa din Timişoara. Biserica a fost sfinţită pentru prima dată pe 20 iunie 1936 de Episcopul Vasile Lazarescu al Caransebeşului. Din anul 1988, s-au început reparaţiile interioare şi exterioare la biserică, pregătindu-se pereţii pentru pictură. În anul 1990 s-a realizat pictura de către Ioan Albulescu din Bucova. În 1991 în exterior s-au confecţionat jgheaburi şi s-au vopsit turnul şi întreaga biserică. Prin dărnicia credincioşilor s-a pardosit întreaga biserică cu dale mozaicate şi s-a confecţionat mobilier nou din stejar de către meşterul Gheorghe Cuzma din Caransebeş.

---

1 LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, 2012, p. 46.
2 Ligia BOLDEA, *Nobilimea românească din Banat în secolele XIV-XVI*, Ed. Banatica, Reşiţa 2002, p. 154.
3 Nicolae CORNEAN, *Monografia Eparhiei Caransebeş*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeş, 1940, p. 193.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Triod şi Apostol (Bucureşti, 1726 şi 1784), Triod (Blaj, 1800) etc. Cea mai veche icoană datează din anul 1845: „Adormirea Maicii Domnului”, fiind zugrăvită de pictorul Lazăr Zbăgan din Lugoj (actualmente se aflâ la Muzeul Mitropoliei Banatului din Timişoara). Matricolele botezaţilor datează din anul 1794, al cununaţilor şi decedaţilor din 1824, iar arhiva parohiei din anul 1816.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Preotii slujitori: Samson Avramovici (1794-1815), Teodor Marişescu (1816-1844), Grigorie Marişescu (1844-1857), Teodor Maniu (1857-1883), Vasile Vodă (1884-1889), Nicolae Popovici (1889-1891), Eftimie Lăpăduş (1892-1939), Remus Lăpăduş (1939-1962); Filimon Mămăligă (1962-1969), Valeriu Barbu (1970-1987); Mircea Domăneanţu (1988-prezent).

C. CIMITIRUL. Biserica are un cimitir la marginea satului, cu o suprafaţă de 7.248 mp; nu are capelă mortuară.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. O şcoală e atestată la 1776, iar un cor apare înainte de 1935.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. **În prezent parohia organizează ocazional pelerinaje și seri duhovnicești**, în cele 2 mari posturi ale anului liturgic.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Naşterea Maicii Domnului”; [ADRESA]; Constantin Daicoviciu, nr. 13, Cod poștal: 327090; [OFICIU PAROHIAL] Constantin Daicoviciu, nr. 109, Cod poștal: 327090.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Editura Episcopiei Caransebeșului, 2012; CORNEAN Nicolae, *Monografia Eparhiei Caransebeş*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane Caransebeş, 1940.

Parohia „Acoperământul Maicii Domnului” – Copăcele

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Localitatea Copăcele a fost înființată în anul 1905, prin strămutarea unor locuitori din 27 de sate din Ucraina Subcarpatică (Seniverul de Sus, Rackvți etc.) aduși în zonă ca tăietori de lemne. Aceștia erau în majoritate ucraineni de religie greco-catolică. Satul de astăzi a fost odată proprietatea moșierului Veres Heinrich, care a parcelat moșia sa și a vândut-o locuitorilor. De asemenea, moșierul a donat 2 jugăre de pământ pe seama satului nou înființat, și anume: 1 jugăr pentru biserică și casa parohială și 1 jugăr pentru cimitir. O primă atestare documentară a aşezării sub numele *Kopach* (= *Copaci,* termen de origine dacică) datează din anul 1503. Un sătuc, având acelaşi nume Copaci, se va contopi în 1603 cu localitatea Vălişoara. De adăugat că un toponim denumit chiar *Copăcele* e legat de satul Calina. Din punct de vedere administrativ, localitatea Copăcele este comună din anul 1952, în componența acesteia intrând: Zorile, Ohaba Mâtnic și Ruginosu. Localitatea este așezată la o distanţă pe şosea de aproximativ 24 km Nord-Vest faţă de Caransebeş şi de aproximativ 34 km faţă de Lugoj. În anul 1967, preotul Ioan Gorcinschi nota că localitatea era formată din 265 de familii cu 928 suflete, majoritatea ucraineni. Localitatea este aşezată pe un loc deschis, respectiv pe platoul drept al Timi-

şului, în vecinătatea localităţilor: Mâtnicu Mare la est, Ohaba Mâtnic la sud, Ruginosu la sud-est și Zorile la sud-vest. Locuitorii localității sunt oameni harnici care, datorită faptului că la Copăcele este pământ arabil puțin, pleacă la muncă în străinătate, iar cei care rămân se ocupă cu pomicultura, agricultura și creșterea vitelor.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] În localitate s-a construit prima biserică pentru confesiunea greco-catolică în anul 1912, de către meșterul Teslevici Teodor, din localitatea Pădureni, jud.Timiș, pe cheltuiala credincioșilor. În ultimii ani parohia a prins viață, astfel realizându-se unele obiective precum: ridicarea unei case parohiale noi: 2000-2006, realizarea instalației de încălzire centrală a bisericii şi a casei-2008, înlocuirea geamurilor vechi ale bisericii cu geamuri termopan – 2010, refacerea Sfintei Mese și placarea cu gresie – 2010, acoperirea cu tablă a bisericii şi turlei – 2010. În urma lucrărilor de înfrumuseţare a bisericii, aceasta a fost sfinţită de către Preasfinţia Sa Dr. Lucian Mic, Episcopul Caransebeşului, ocazie cu care i s-a conferit preotului paroh Ioan Iaremciuc distincţia de iconom. Actualmente, se lucrează la recondiționarea ansamblului pictural de pe iconostas, de către doamna Mariana Rosoha.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Construcţia în formă de navă, fără abside, cu turla aşezată pe pridvor, a fost realizată din lemn de brad, adus de la Poiana Mărului. Dimensiunile bisericii sunt: 21 m lungime, 9 m lăţime şi 13 m înălţime. În turlă se află trei clopote, cel mare de 350 kg şi două de 150 kg, turnate la Uzinele Reşiţa, donaţie a familiei Hasineţ din localitate. Biserica a fost binecuvântată iniţial de un călugăr de la Prislop, care venea la sărbătorile mari să facă serviciile religioase. Iconostasul bisericii, datând din anul 1826, piesa cea mai veche și mai valoroasă a ei, este de proveniență ucraineană, mai exact din localitatea Rackvți, fiind donat de credincioșii ucraineni confraților lor strămutați în România. La început, toți locuitorii au fost de confesiune greco-catolică. Abia în 1919, câteva familii au trecut la Ortodoxie, lucru ce a impus ridicarea unei biserici pentru ei. În anul 1934, credincioșii ortodocși cumpără o casă din Tincova, din care își construiesc o biserică aparte, așezată pe culmea dinspre localitatea Mâtnicu Mare, loc ce astăzi este străjuit de o cruce din metal, care aminteşte de strădania credincioșilor ortodocși din acele vremi pentru Biserica străbună. În 1939, statul oferă un ajutor pentru construcția unei biserici ortodoxe, ajutor în valoare de 300.000 lei. Construcția începe în anul 1940, dar datorită celui de al Doilea Război Mondial și a greutăților vremii, construcția este întreruptă. Abia când, în 1948, restul credincioșilor greco-catolici trec cu toții la Ortodoxie, se pune problema reînceperii construcției. Dar pentru că vechea biserică era în stare bună și pentru că fusese ridicată pe cheltuiala și munca tuturor credincioșilor, s-a convenit ca în aceasta să se săvârșească serviciile religioase. Cât privește clădirea bisericii ortodoxe ridicată în anul 1934, pentru că necesita reparații costisitoare, aceasta este demolată în 1950, iar materialele folosite pentru construirea unei părți din şcoală. Actualmente, serviciul divin public se oficiază în clădirea bisericii ridicate în anul 1912, după ritualul ortodox pe stil vechi, în limba ucraineană.

[PICTURA] Biserica nu are pictură.[1]

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Apostol slavon (Viena, 1795), Liturghier (Sibiu, 1798), Cazanie (Buda, 1835). În Altar se păstrează un epitaf vechi, brodat cu fir metalic pe pânză, datând din jurul anilor 1900.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Conform matricolelor și tradiției, preoții care au slujit în ritul greco-catolic au fost: Vasile Deciu (1920-1926), Coloman Sextius (1926-1948), Aurel Grozescu (1933), Iosif Crescesen (1933-1949), Vladimir Marina (1938-1939), Ioan Matei (1940), Vladimir Slabei (1940), Iosif Gorcinschi (1948). Preoții care au slujit

1 LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Editura Episcopiei Caransebeșului, 2012, p. 49.

în ritul ortodox: ieromonahul Dositei Popovici (1931-1936), Ioan Marian (1937-1942), Iova Drăghina (1942-1943), Gheorghe Cornean (1943-1950), ierom. Irineu Hoban (1943-1944), Ilarion Jucovschi (1944), Constantin Rusu (1944-1945), Ioan Barbăroșie (1946-1948), Anania Bohatereș (1950), Ioan Gorcinschi (1950-1973), Sauciur Mihai (1973-1979), Gaica Alexandru (1979-1984), Mazur Teodor (1994-1996), Daniel Holovciuc (1996-1997), Florin Vaghiunic (1997-2000), Ioan Iaremciuc (2000 până în prezent).

C. CIMITIRUL. Parohia Copăcele are în administrare un singur cimitir, în suprafață de 1 ha.[2] În hotarul satului sunt două troițe.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. În localitate funcţionează un cor laic mixt încă din anul 1955, condus până în zilele noastre de venerabilul profesor Liber Ioan din localitate. Corul are în repertoriu melodii ucrainene, laice şi religioase, reprezentând localitatea la diverse manifestări culturale. În anul 2002, localitatea a organizat prima ediţie a Festivalului Etniilor din România, la care au participat numeroase coruri cu specific etnic din tot cuprinsul ţării. În anul 2006, la inițiativa Uniunii Ucrainenilor, s-a ridicat un muzeu al etniei ucrainene, care adăposteşte diverse obiecte de mobilier, îmbrăcăminte şi artizanat, specifice locuitorilor localităţii Copăcele. Localitatea nu are un monument închinat eroilor celor două războaie mondiale, însă la Praznicul Înălţării Domnului, aceştia sunt pomeniţi în mijlocul cimitirului, prin participarea întregii comunităţi. La iniţiativa actualului preot paroh, în anul 2013, în curtea bisericii a fost aşezată o troiţă sculptată în lemn, sfinţită de Preasfinţia Sa Dr. Lucian al Caransebeşului. Parohia cuprinde 215 enoriaşi.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. În anul 2010, demnă de menţionat este apariţia monografiei localităţii Copăcele, autori profesorii Câmpeanu Petru şi Câmpeanu Ioan din localitate. În parohie se desfăşoară, pe lângă serviciile religioase şi diverse activităţi pentru sprijinirea persoanelor vârstnice, dar şi cateheze în limba ucraineană. De asemenea, corul localităţii păstrează tradiţia colindului la sărbătorile de iarnă.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Acoperământul Maicii Domnului" pe stil vechi (14 octombrie); [ADRESA] loc. Copăcele, com. Copăcele, jud. Caraș-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Bona PETRU, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, 2012; Arhiva parohială; PETREUŢĂ Ioan, *Monumente istorice-bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara 1980 (ms.), pp. 227-228.

2 *Ibidem.*

Parohia „Cuvioasa Parascheva" – Dalci şi filia Cicleni

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Satul Dalci aparţine comunei Turnu Ruieni. Localitatea este situată în partea de nord a județului Caraș-Severin, la poalele Muntelui Mic. Localitatea este atestată documentar în anul 1534[1], amintită în 1745[2], 1751[3]**;** în 1774 avea 46 de case[4], în 1910 avea 559 locuitori și 108 case, în 1935, 471 de locuitori și 120 de case. În anul 1788, satul a fost incendiat de

1 Coriolan SUCIU, *Dicţionar istoric al localităţilor din Transilvania,* vol. I, Ed. Academiei Române, Bucureşti, 1967, p. 190.

2 Ioan Dimitrie SUCIU, Radu CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1980, p. 189.

3 *Ibidem*, p. 192.

4 *Ibidem*, p. 341.

turci. A făcut parte din Regimentul de Graniță, compania a 11-a cu sediul la Caransebeș. În 1992 satul avea 295 de locuitori, din care 266 credincioși ortodocși, 27 penticostali, 2 baptiști; în 2002, 248 locuitori, din care 217 ortodocși, 20 penticostali, 11 baptiști**.**

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica, cu hramul „Cuvioasa Parascheva", a fost zidită în anul 1778 și refăcută în 1877. Între anii 1980-1987 s-au realizat numeroase lucrări la biserică. Din vechea biserică rămânând doar turnul , restul s-a refăcut în întregime, s-a mărit și altarul, toate prin strădania preotului paroh Mircea Domăneanțu, a Cosiliului parohial și a credincioșilor. Edificiul este din piatră și cărămidă, acoperit cu tablă galvanizată. O contribuție la împodobirea bisericii a avut-o și preotul Moise Borlovan, fiu al satului, în anul 1990. În anul 2000 a fost pardosită cu gresie cu ajutorul credincioșilor, tot atunci s-au turnat alei din ciment în curte și în exterior. Renovări exterioare s-au făcut sub păstorirea Pr. Simion Martinescu, reparaţii la turn, zugrăveli şi vopsirea acoperişului lăcaşului de cult în 2012. Biserica parohială din Dalci a fost sfințită la 21 august 1949 de Vasile Lazarescu, Arhiepiscopul Timişoarei. A fost resfinţită în 14 octombrie 2006 (de hram), de către P. S. Lucian Mic, Episcopul Caransebeşului. Iar în anul 2012 au fost binecuvântate lucrările exterioare efectuate la biserică.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] În anii 1982-1987, biserica în stil baroc a fost refăcută, în continuare rămânând doar turnul vechi. Stilul a rămas acelaşi, în formă de navă, cu o lungime de 20 de m, lăţime de 8 m şi înălţime de 20 m, fiind construită din piatră şi cărămidă.

[PICTURA] După refacere, biserica a fost pictată în 1986-1987 de pictorii Ioan şi Sofia Albulescu din Bucova, judeţul Caraş-Severin, în tehnica ulei.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Biserica are bibliotecă parohială, care cuprinde numeroase cărţi şi colecţia revistelor bisericeşti, precum şi matricolele: botezaţilor, cununaţilor şi decedaţilor. Din categoria obiectelor vechi de cult, Parohia deține două cruci de lemn cu postament, una fiind din anul 1833 şi cealaltă din 1896. Biserica a avut o coleţie de cărţi vechi, după cum urmează: *Octoih*, Bucureşti, 1746; *Evanghelie*, Bucureşti, 1760; *Penticostar*, Blaj, 1768, două exemplare; *Triod*, Blaj, 1771; *Strastnic*, Blaj, 1773; *Apostol*, Blaj, 1707.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Şirul preoţilor parohi: Nicolae Jula (1775)[5], Nicolae Ianoşăvici/Ioanovici (= fiul lui Ioan, 1773-1796), Andrei Grozovici sau Groza (1800), Emanoil Dimovici/Dima (1805), Petru Iancu (1810), Ioan Baniu (1843), Gheorghe Ivanovici (1885–1886), Ioan Jula (1903-1905), Nicolae Bistreanu (1905-1906), Mihuţ Seracin (1906-1926), Ion Jucos (1926-1932), Nicolae Jula (1932-1937), Gheorghe Golopenţa (1937-1945), Iosif Semeniuc (1945-1954), Liviu Topală (1954-1967), Nicolae Paraschiv (1967-1980), Mircea Domăneanţu (1980-1988), Moise Borlovan (1989-1992), Marian Mărcuş (1993-2001), Nicolae Cristescu (2001-2006), Simion Martinescu (2006-prezent). Cântăreţi bisericeşti: Simion Jula, Ioan Ciucur, Gheorghe Bojin (decedaţi); Nicolae Borlovan, Ioan Borlovan, Nicolae Ianoşel, Ioan Trastău; epitropi: Elisei Baniu, Andrei Jula, Ion Jula, Petru Zaiţa, Petru Ianoşel, Simion Borlovan (decedaţi) şi Gheorghe Martinescu, Matei Fiat şi Simion Seracin.

5 LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, 2012, p. 49.

De parohia Dalci aparţine şi **filia Cicleni,** sat aflat la 3 km. distanţă de Dalci. Aici se găseşte o capelă, în forma unei case, în patru feţe, din piatră şi cărămidă, acoperită cu ţiglă, zidită în anul 1912. Nu are pictură, nici iconostas, nici antimis, şi nu e sfinţită de arhiereu. Posedă doar o zugrăveală simplă. Are un clopot, cumpărat în 1886 de şase credincioşi. Localitatea este atestată documentar în anul 1572.[6] În prezent, filia are 15 credincioşi ortodocşi şi 5 penticostali. Filia are un cimitir, în suprafaţă de 1.014 metri pătraţi.

C. CIMITIRUL. Cimitirul confesional are o suprafaţă de 1.115 metri. Dintre personalităţile satului se remarcă Pr. Moise Borlovan, fiu al satului, şi învăţătorul Varlaam. Parohia nu deţine capelă funerară. Există o troiţă ridicată de corul bisericesc din Dalci, în anul 1948. Cele două clopote sunt confecţionate în 1900-1910. În anul 1995 au fost finalizate lucrările de construire a casei parohiale, prin cheltuiala credincioșilor. În 2007 s-au construit zidul de împrejmuire a casei, garaj și anexe.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. În parohia Dalci, în trecut au fost mai multe activităţi culturale legate în special de folclor. Sunt cunoscuţi aici instrumentişti de valoare ai orchestrei Lazăr Cernescu: Luţă Ioviţă, Luca Novac, Gheza Novac, Cornel Novac, Viorel Bălan, Tită Stanciu, Laci Perescu, Ion Bălan, Vasile şi Ion Horea.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Ocazional, parohia (cu 175 enoriaşi) organizează pelerinaje la mănăstiri şi are în atenţie catehizarea credincioşilor şi a tineretului. Cu ocazia vizitelor arhiereşti, tinerii satului poartă cu mândrie portul popular tradiţional, specific Banatului Montan.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Cuvioasa Parascheva"; [ADRESA] loc. Dalci, f.n., comuna Turnu Ruieni, Cod poștal: 327408; [OFICIU PAROHIAL] loc. Dalci, nr. 65, comuna Turnu Ruieni, Cod poștal: 327408.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Editura Episcopiei Caransebeșului, 2012; SUCIU Coriolan, *Dicţionar istoric al localităţilor din Transilvania,* vol. I-II, Ed. Academiei Române, Bucureşti, 1967; SUCIU, Ioan Dimitrie, CONSTANTINESCU, Radu, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1980.

6 Coriolan SUCIU, *op.cit.,* p. 148.

Parohia „Învierea Domnului" – Delineşti

A.ISTORICULCOMUNITĂȚIIPAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/ CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia este situată în satul Delineşti, comuna Păltiniş, judeţul Caraş-Severin. Satul este aşezat pe malul stâng al râului Pogonici, aflându-se la jumătatea distanţei dintre oraşele Caransebeş şi Reşiţa. Se învecinează cu satele Apadia, Ohabiţa, Rugi, Cornuţel-Banat şi Păltiniş. Satul Delineşti este atestat documentar în anul 1433[1], sub numele Dănileşti. Pe teritoriul satului Delineşti au mai existat 3 sătuleţe: Pogonici-pomenit pentru prima dată în 1397; Topliţa-amintit în 1411; Lăţcani – menționat la anul 1433 împreună

1 Coriolan SUCIU, *Dicţionar istoric al localităţilor din Transilvania*, vol. I, Ed. Academiei Române, Bucureşti,1967,p.196.

cu satul Delineşti. Treptat, aceste sătuleţe s-au desfiinţat (Lăţcani – 1563; Pogoniciul – 1647; Topliţa – 1648) din cauza invaziilor turceşti şi s-au contopit cu satul Delineşti. Recensământul din 1690-1700 arată că Delineştiul făcea parte din districtul Caransebeş. În 1717 avea 62 de case. Satul mai este amintit în 1745[2], 1751[3], 1757 când avea 145 de case.[4] Delineştiul a avut numeroşi proprietari: Petru Novacovici (1779-1801), Iosif (1801-1808), Leitzner Ianoş (1808-1824), Demeter şi Alexandru Mangyarly (1824-1835), Aristide de Mangyarly (1835-1882), Pia (1882-1888), Emilia Creţin (1888-1913) şi ultimul proprietar Porodi. În anul 1882, la înmormântarea marelui proprietar şi ctitor, Aristide Mangyarly, a luat parte şi episcopul Ioan Popasu, totodată vizitând şi parohia. În 1910 Delineştiul are 1.156 locuitori şi 205 case. În 1935 are 1.020 de locuitori şi 235 de case. În 1992 în sat vieţuiau 527 de credincioşi ortodocşi, iar în 2002 erau 459 de ortodocşi.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Satul a avut o biserică de lemn din secolul al XVIII-lea (1713-1714), cu hramul „Învierea Domnului”, incendiată în anul 1788 în timpul războiului austro-turc; peste puţin timp, s-a rectitorit alt sfânt lăcaş. Cu materialul bisericii vechi din Delineşti s-a reclădit din lemn biserica din Zlagna în anul 1834.[5] Din 1838 datează actuala biserică. Reparaţii capitale au fost efectuate în 1971.[6] În 19 oct.1997 a fost sfinţită de către I.P.S. Laurenţiu Streza, în urma lucrărilor de renovare şi pictare a bisericii. În anul 2013 întregul mobilier al bisericii a fost reînnoit, acesta fiind din lemn sculptat. Parohia a avut o casă parohială veche care s-a vândut, ridicându-se alta nouă în anul 2008, cu ajutorul credincioşilor.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica actuală, în stil baroc, este aşezată pe un deal ce domină întreaga zonă, este înconjurată cu un zid de piatră, fiind ridicată din contribuţia credincioşilor şi a fostului proprietar din Delineşti, Aristide de Mangyarly, în anul 1838. Este construită din piatră şi cărămidă, cu dimensiunile de 22,50 x 7,50 m, acoperită cu tablă galvanizată; bolta e din cărămidă, iconostasul de zid, pardoseala placată cu marmură. Pe latura nordică sunt două contraforturi puternice de susţinere a zidului bisericii.

[PICTURA] A fost pictată în frescă în anul 1869[7] de către pictorul Mihail Velceleanu din Vasiova. Această pictură s-a degradat, fiind repictată tot în frescă de către Florica şi Eugen Papici, în timpul preotului I. Cădariu.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Evanghelie – 1723, Catavasier – 1724 (Bucureşti), Penticostar (Râmnic, 1743). Biserica deţine patru icoane din anul 1838.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Șirul preoților: Martin (1745-1751[8]), Efrem Grozăvescu (1731-1736), Petru Ianoşovici (recte: Ianoş, român; 1812), Ioan Chincia (contemporan cu pr. Ioan Păcurariu), (Alexandru Daia şi Ioan Păcurariu (1838-1843), cu capelanii Nicolae Daia şi Nicolae Păcurariu; Atanasie Petrovici şi Petru Daescu până la 1882, Teodor Munteanu (1882-1939), Roşca Coriolan (1939-1951), Teodor Morar (1951-1966), Pop Romulus (1966-1971), Ioan Cădariu (1971-2007), Eugen Danilescu (2007-până în prezent). Cântăreţi de seamă ai bisericii au fost: Aurel Dan, Imbrescu Ilie, Lupşoreanu Simion.

---

2 Ioan Dimitrie SUCIU, Radu CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, vol. I, Ed. Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1980, p.189.
3 *Ibidem*, p.192.
4 *Ibidem*, p. 224.
5 Nicolae STOICESCU, *Bibliografia localităţilor şi monumentelor medievale din Banat*, Ed. Mitropoliei Banatului,Timişoara, 1973, p.190.
6 LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, 2012, p. 142.
7 *Ibidem*, p. 59.
8 Ioan Dimitrie SUCIU, Radu CONSTANTINESCU, *op.cit.*, p. 189, 192.

C. CIMITIRUL. Parohia dispune de trei cimitire; nici unul nu are capelă. Sunt mai multe znamene de la sfârşitul secolului XIX - mijlocul secolului XX.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Localitatea avea – în 1776 – o şcoală comună cu Apadia.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia (având 316 membri ortodocşi), în perioada posturilor, organizează săptămâni duhovniceşti cu seri de catehizare, la care participă credincioşii împreună cu preoţi invitaţi din alte parohii. Se organizează pelerinaje la mănăstirile din ţară şi se desfăşoară periodic activităţi de ajutorare pentru familiile nevoiaşe, sinistraţi din ţară, cât şi de peste hotare. Aceeași parohie contribuie periodic la buna desfăşurare a cantinelor sociale din cadrul episcopiei cu alimente şi bani de la credincioşi.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Învierea Domnului”; [ADRESA] Loc. Delineşti, nr. 149, comuna Păltiniş, judeţul Caraş-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Loc. Delineşti, nr. 37, comuna Păltiniş, judeţul Caraş-Severin.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN Mic, Episcopul Caransebeşului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012; SUCIU, Ioan Dimitrie, CONSTANTINESCU, Radu, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, vol. I, Ed. Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1980; STOICESCU Nicolae, *Bibliografia localităţilor şi monumentelor medievale din Banat*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1973; MUREŞIANU, I.B., *Cartea veche bisericească din Banat*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timişoara 1985, p. 172.

Parohia „Sfântul Mare Mucenic Dimitrie”– Feneş

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia se află în satul Feneş, comuna Armeniş, judeţul Caraş-Severin. Satul Feneş este situat într-o vale îngustă, numită „Râul Alb”, numire de la râul ce străbate acea vale. Prima atestare documentară a satului Feneş apare în anul 1501.[1] În valea „Râul Alb“, în decursul timpului, satul Feneş s-a mutat dintr-un loc în altul de mai multe ori; înspre pădure, lângă „ogaşul Dragota“ trebuie să fi fost prima aşezare, pentru că acele grădini din zona respectivă, populaţia satului le numeşte şi în prezent „Satul Bătrân”**.** O altă aşezare a fost cea dinspre Armeniş, în locația numită „Cecăra”. Acest fapt este adeverit şi de acea numire dată de populaţie şi anume „Satul din vale”. Din acest loc s-a mutat pe locul unde se află în prezent.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] În anul 1775, în „Satul din vale”, a existat o biserică cu hramul „Sfântul Mucenic Dimitrie”, construită din lemn şi acoperită cu şindrilă. Această biserică a fost arsă în anul 1788 de către turci şi tot în acel timp şi satul a fost incendiat. În 1835 s-a pus piatra fundamentală a prezentei biserici. Zidirea bisericii a durat patru ani. Turnul s-a renovat, s-a mărit şi s-a acoperit cu aramă în anul 1866.

1 Coriolan SUCIU, *Dicţionarul istoric al localităţilor din Transilvania şi Banat,* vol. I, Ed. Academiei Române, Bucureşti, 1967, p. 149.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Actuala biserică cu arhitectura în stil baroc, este construită din piatră şi cărămidă şi acoperită cu tablă de cupru. În anul 1903, în timpul păstoririi preotului Luca Paica, s-a pavat şi s-a ajustat cu treptele de marmură. Biserica are lungimea de 24 m, lăţimea de 8 m, iar înălţimea de 10 m.

[PICTURA] În 1909, în timpul păstoririi preotului Vasile Paica, s-a făcut sculptura bisericii de Iosif Bosioc din Berlişte cu preţul de 3.000 de coroane, iar pictura a fost realizată de pictorul Ioan Zaicu din localitatea Fizeş, cu preţul de 3.400 de coroane. Fiind o lucrare destul de mare, s-au cerut dispoziţii de la Episcopie, de unde episcopul de atunci, Dr. Miron Cristea a dispus ca mandatar pe protopopul Caransebeşului Andrei Ghidiu să săvârşească antesfinţirea bisericii în anul 1909.[2] În 1973, în timpul păstoririi preotului Carebea Ioan, s-a restaurat pictura, iar în anul 1975 s-a resfinţit biserica. În 2011, prin purtarea de grijă a P.S. Lucian, Episcopul Caransebeşului, preot paroh fiind Ponoran Ioan, s-a restaurat integral pictura murală şi iconostasul (cu refacerea poleiturilor) de către pictorul timişorean Dan Vulcan. Lucrări de renovare s-au efectuat între anii 2009-2015. Casa parohială a fost cumpărată în 2003, fiind construită din piatră şi cărămidă , acoperită cu ţiglă şi compusă din trei camere şi dependinţe.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Antologhion şi Evanghelie (Bucureşti, 1766 şi 1775), Biblia (Blaj, 1795).

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Ianăş Groza (1751-1775), Gheorghe Popovici (1788-1800), Filip Grigorovici (1800-1804), Ilie Iacobici (1804-1809), Ioan Pepa (1810-1814), Solomon Creţoni (1815), Mihail Paica (1815-1863), Luca Paica (1863-1908), Vasile Paica (1908-1968), Ştefan Poliţă (1968-1971), Ioan Carebea (1971-1976), Manea Domilescu (1976-2002), Ioan Ponoran (2002 - şi în prezent).[3] [CÂNTĂREŢI ŞI EPITROPI DE SEAMĂ] Marinca Zaharia (cântăreţ) , Mihai Ghinescu (cântăreţ), Ponoran Miclău (epitrop), Bozovan Luca (epitrop).

C. CIMITIRUL. Parohia deţine două cimitire, unul în suprafaţă de 2.560 mp, iar celălalt de 3.120 mp. Nu au capelă. În cimitir se păstrează peste 25 lespezi funerare de piatră datând din secolele XVIII-XIX. Două plăci de marmură albă aplicate pe zidul exterior al bisericii menţionează fiii satului căzuţi în cele două războaie mondiale. În centrul satului există o troiţă construită în anul 1923.

D. ACTIVITĂŢI CULTURALE ŞI FILANTROPICE ÎN TRECUT. O şcoală elementară fiinţa din 1808. Mai nou, s-au efectuat pelerinaje la Vâlcea, Prislop, Muntele Mic, Semenic. În fiecare an în biserică, în perioada postului Paştelui şi Crăciunului, au avut loc seri de catehizare, fiind invitati preoţi atât din parohiile învecinate cât şi de la Centrul Eparhial.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Profilul actual al parohiei este: pastoral, cultural, filantropic şi catehetic. Parohia numără 321 enoriaşi.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfântul Mare Mucenic Dimitrie”; [ADRESA Sat Feneş, nr. 202, comuna Armeniş, jud. Caraş-Severin [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon şi site oficial.

BIBLIOGRAFIE: PAICA Vasile, *Monografia satului Feneş*, Timişoara,1935; SUCIU Coriolan, *Dicţionarul istoric al localităţilor din Transilvania şi Banat,* vol. I-II, Ed. Academiei Române, Bucureşti, 1967-1968; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului ,* Ed. Episcopiei Caransebeşului, 2012.

2 Vasile PAICA, *Monografia satului Feneş*, Timişoara,1935, p. 67.

3 LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului,* Ed. Episcopiei Caransebeşului, 2012, p. 50.

Parohia „Adormirea Maicii Domnului" – Glimboca

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia este situată în comuna Glimboca, la 14 km de Caransebeş, pe valea râului Bistra, în direcția capitalei fostei Dacii, Sarmizegetusa (45 km). Etimologic, denumirea aşezării are o origine vechi-slavă.[1] La început, nucleul satului Glimboca de Jos a fost pe locul actualului cimitir, apoi în perioada 1794–1810 satul s-a extins mult, vatra stabilindu-se unde se găseşte în prezent. Localitatea a făcut parte din Regimentul de graniţă, compania a 12-a.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica veche a aparținut satului bătrân Novaci sau Glimboca de Sus. Ea a fost construită din lemn prin 1725 și acoperită cu șindrilă. După mutarea satului în locul de astăzi, biserica de lemn a fost adusă pe locul cimitirului nou unde a funcționat până 1794, când s-a încheiat zidirea bisericii actuale, din piatră și cărămidă, situată cu aproximativ 200 m spre răsărit. Atunci biserica cea veche de lemn s-a donat satului Mal care nu avea biserică. Ulterior, când mălănii au purces la zidirea unei biserici noi, s-a folosit și lemnul bisericii de la Glimboca, ca material de construcție. Locul unde a fost biserica veche a satului bătrân, în dreapta râului Bistra, s-a marcat cu o troiță de lemn, care a fost înlocuită în 1984 cu una nouă, din mozaic și beton. Biserica actuală este zidită între anii 1790-1794, în stil baroc, din piatră și cărămidă arsă. Prima restaurare a bisericii din Glimboca are loc în 1862. A doua reparație a bisericii s-a făcut la 1911. Astfel a fost înlocuit iconostasul de cărămidă cu unul din lemn sculptat și aurit, s-a făcut corul din turn, cu grilaj despărțitor din fier forjat, s-a pavat cu marmură treapta altarului, s-au realizat strănile din lemn sculptat, jețurile din biserică și ușile de la intrare. S-a pictat interiorul bisericii și exteriorul ei. Suma lucrării s-a ridicat la 14 000 de coroane. Sfințirea bisericii a fost făcută de Dr. Miron Cristea, Episcopul Caransebeșului, viitorul patriarh. O a treia restaurare a avut loc în iulie – septembrie, anul 1951, constând în spălarea picturii și zugrăvirea în interiorul bisericii de pictorul academic Petru Lazăr, originar din Zlagna și domiciliat în Caransebeș. Această lucrare a costat 300 000 lei. În anii 1968-1970 are loc o amplă lucrare de mărire a bisericii pe linia altarului cu încă 5,60 m, după o insistență de doi ani pentru obținerea autorizației de construcție din partea Departamentului Cultelor. Părintele Pavel Luca începe lucrările de consolidare a fundației la 2 m adâncime și 1 m lățime, prin bolți de rezistență din beton armat. Urmează reînnoirea acoperișului, începând cu lemnăria și continuând cu învelitoarea de tablă zincată. La exterior curtea bisericii se împrejmuiește cu gard din fier forjat iar în față se înalță o troiță pictată în frescă cu acoperiș din tablă zincată. Sfințirea a avut loc pe 8 noiembrie 1970 prin Dr. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului. O ultimă lucrare de reparație a bisericii s-a făcut în 2011-2012 sub coordonarea preotului Sorin Gheorghe Mîțu și cu ajutorul credincioșilor și al autorităților locale. Aceasta a constat în schimbarea învelitoarei la acoperiș și turnuri cu tablă de cupru, în izolarea

1 V. FRĂŢILĂ et alii, *Dicţionarul toponimic al Banatului*, vol. IV, Timişoara 1986, p. 104.

fonică și ambientală cu ferestre termopan. S-a rezidit și placat cu marmură Sfânta Masă și altarul, asigurându-se și o ușă de urgență antiincendiu și utilități antiefracție. S-a introdus automatizarea clopotelor și iluminatul nocturn al fațadei. Binecuvântarea s-a făcut de către Preasfințitul Lucian, Episcopul Caransebeșului în Duminica a III-a din Postul Mare, 2012. Casa parohială se găsește la 300 m de biserică, spre Oțelu-Roșu, la strada principală. În anii 1989-1995, pr. Nicolae Rădulescu, cu sprijinul enoriașilor, demolează casa cea veche și construiește actuala casa parohială. În 2008-2010, pr. Sorin Gheorghe Mîțu renovează cu ajutorul Consiliului și Comitetului Parohial, interiorul și exteriorul casei parohiale ca și o parte din acoperiș. Casa corului s-a construit în curtea bisericii, în anul 1985, și s-a amenajat pentru repetițiile corului, pentru întâlnirile cu tinerii și copiii și pentru adunările Oastei Domnului.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este construită în stil baroc din piatră și din cărămidă. Dimensiunile bisericii sunt 23 x 7,60 x 6,20 m.

[PICTURA] Pictura interioară, peste 750 m^2 și cele 80 de medalioane de la exterior sunt executate în tehnica frescă, în stil neobizantin, de maestrul Iosif M. Vasu din București. În anii următori, până în 1987, s-au adăugat 45 de icoane în mozaic de Murano la exteriorul bisericii. În anii 1995-1997, în timpul păstoririi preotului Nicolae Rădulescu, au loc schimbări în arhitectura bisericii prin adăugarea a două turnuri mai mici și a pridvorului cu pictură în frescă la intrarea dinspre apus. De asemenea s-a continuat împodobirea cu icoane din mozaic de Murano la exterior și ambientarea climatică a interiorului bisericii.

[OBIECTE VECHI … Cărţi vechi: Triod şi Cazanie (Râmnic,1731 şi 1748), Cazanie (Viena, 1793) etc.

Șirul preoților:[2] Oprișa (1493), Moise (1745-1751), Constantin Duca (1757), Atanasie Mihailovici/Mihăilă (1794-1808), Ioan Ghiaur (1794-1810), Damaschin Ianovici (1810), Petru Iancovici sau Iancu (1809-1833), Constantin Iancovici (1811-1812), Ilia Popovici (1813-1815), Ilie Gavrilă (1816-1833), Gheorghe Pascu (1833-1852), Nicolae Moisescu (1848), Ioan Popovici (1852), Mihail Trandafir (1852-1858), Gheorghe Bogoievici sau Bogoiu (1858-1866), Mihai (1866-1870), Adam Musta (1870-1882), Antoniu Anghel (1882-1883), Ferdinand Musta (1871), Iuliu Musta (1882-1932), Virgil Musta (1911-1914), Gheorghe Frățilă (1914-1936), Pavel Luca (1943-1988), Lazăr Magheți (1950-1953), Nicolae Rădulescu (1989-2008), Sorin Gheorghe Mîțu (2008 și în prezent)

C. CIMITIRUL. Actualul cimitir este situat la 200 m de biserică, la șosea, în direcția Obreja. Are statut de cimitir confesional, cu suprafața de 9.470 m^2 şi este împrejmuit. Monumentul eroilor se află în fața cimitirului, unde s-a ridicat o cruce în anul 1922 ca cinstire pentru eroii căzuți în Primul Război Mondial. Sunt inscripţionate numele a 36 de eroi din Primul Război Mondial și a 33 de eroi din al Doilea Război Mondial. Troițe sunt patru.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Un cor apare în 1904. Începând cu anul 2000, preocuparea părintelui Nicolae Rădulescu se extinde în sectorul social-filantropic prin asigurarea unui parteneriat cu organizația *Crucea Roșie din San Marino* și, cu binecuvântarea PS. Laurenţiu Streza, Episcop al Caransebeșului, viitorul Mitropolit al Ardealului, se pun bazele așezământului social-monahal *Sfânta Treime*, cu biserică și casă de bătrâni. Astfel, amplasamentul edificiului este chiar pe locul bisericii vechi a Satului Bătrân din Valea Glimbocii, unde parohienii și ctitorii au ridicat actualul complex social. Oastea Domnului – societate religioasă, înființată de pr.

2 LUCIAN, Episcopul Caransebeșului și Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012, p. 53.

Gheorghe Frățilă în 1931 și până la 1941 număra 200 de membri. Activitatea sa consta în trezirea sentimentului religios, moral, de atașament față de Biserică. Serbarea Oastei Domnului este în fiecare an în Dumineca a III-a din Postul Mare, a Crucii. **Școala** din Glimboca datează din 1774, fiind construită din lemn. Actuala școală cu etaj este rodul ostenelilor pr. Gheorghe Frățilă și se ridică între anii 1926-1928, purtându-i numele. Se învăța la început cu 4 clase, iar din 1948 cu 7 clase. Căminul cultural datează din anul 1918, sub denumirea de *Casa Națională*, înființat de același pr. Gheorghe Frățilă. Centrul atenției este focalizat pe echipa de călușari care organizau reprezentații de un farmec aparte. Mai exista o bibliotecă populară, secția biblică, secția antialcoolică și de ajutor a bolnavilor. În anul 1920 se zidește o clădire nouă numită *Casa Culturală*. Însă aceasta va fi demolată în anul 1952 și se construiește Sfatul Popular, care dedică aripa dreaptă spre a servi ca și cămin cultural. În prezent, începând cu anul 2010, Căminul Cultural a devenit o sală multimedia după standarde europene, grație spiritului organizatoric al primarului Crâsnic Petru Novac.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Se desfășoară periodic pelerinaje, excursii cu tinerii și credincioșii. S-a implementat proiectul *Hristos împărtășit copiilor* și s-a încheiat un parteneriat viabil cu Școala Gimnazială *Gheorghe Frățilă* din loc. Se răspunde în mod constant acțiunilor pastoral-misionare și culturale proiectate de Centrul Eparhial. Numărul parohienilor este de 1275 suflete.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Adormirea Maicii Domnului”; [ADRESA] Loc. Glimboca, nr. 163, jud. Caraș-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeșului și BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012; GROZA, Liviu; *Contribuţii la istoria regimentului de graniţă româno-bănăţean din Caransebeş,* Lugoj, 2002; Pr. LUCA Pavel, *Cartea de aur. Monografia Comunei Glimboca*, ms. în arhiva parohiei Glimboca, 1948.

Parohia „Nașterea Maicii Domnului” – Goleț

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Localitatea Goleţ este aşezată pe malul drept al râului Timiş, la 30 de kilometri de oraşul Caransebeş. Vatra veche a satului a fost puţin mai la est de cea actuală, dar nu la mare distanţă.[1] *Goleț,* în cazul așezării de care vorbim, poate fi un derivat românesc[2] . Prima atestare documentară a Goleţului este din anul 1468, când apare într-un act de donaţie; mai târziu, în 1525, este pomenit ca proprietate a familiei Fiath.[3] În anul 1658 districtul Caransebeş, din care făcea parte şi localitatea Goleţ, devine sangiac turcesc. Cum e știut, în 1718, prin tratatul de la Passarowitz, Banatul ajunge în stăpânirea Austriei. În perioada 1769-1872 Goleţul a făcut parte din comunele arondate Regimentului de graniţă numărul 13 din Caransebeş, apoi a fost cuprins în domeniul *Comunităţii de Avere* întemeiată după desfiinţarea regimentului grăniceresc. Până în 1952 localitatea Goleţ a funcţionat cu primărie proprie, apoi din acel an şi până în prezent este arondată primăriei comunei Bucoşniţa, cu satele vecine: Bucoşniţa, Petroşniţa şi Vălişoara. De-a lungul timpului, populaţia satului a fost în majoritate de etnie română. În

1 LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012, p. 54.

2 V. IONIȚĂ, *Nume de locuri din Banat*, Ed. Facla, Timişoara 1982, p. 140; vezi şi ce scrie Nicolae CORNEAN, *Monografia eparhiei Caransebeș*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeș, 1940, p. 326.

3 Coriolan SUCIU, *Dicţionar istoric al localităţilor din Transilvania*, vol. I, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1967, p. 90.

1737 Goleţul avea 69 de case[4], în anul 1880 erau 560 de locuitori, în anul 1900 erau 681 locuitori, iar în 1910 în Goleţ locuiau 738 de persoane. În anul 2000 în Goleţ trăiau 581 de persoane iar actualmente numărul locuitorilor este de 565.

B.ISTORICULBISERICIIPAROHIALE.[ISTORIA ZIDIRII EI] Bătrânii satului povestesc că înainte de a se construi actuala biserică, ar fi fost alta din lemn, acoperită cu şindrilă, fară turn şi fară clopot, tot pe locul actualei biserici.[5] Acest fapt reiese şi dintr-un raport şcolar pe anul 1808, întocmit la Caransebeş la data de 4 februarie 1809 de către căpitanul Dimitrie Miculescu, preşedinte şcolar şi protopopul Ioan Tomiciu, în care se arată că localitatea Goleţ avea în acea perioadă o parohie păstorită de preotul Vasile Bogoievici. Clopotele vechi au fost rechiziţionate în Primul Război Mondial, dar s-au înlocuit mai târziu, în anul 1917 cel mic, iar în 1920 cel mare.[6] Hramul bisericii până în anul 1939 a fost la 29 august, la sărbătoarea *Tăierii capului Sfântului Ioan Botezătorul*, iar din acel an s-a trecut la data de 8 septembrie când se sărbătoreşte *Naşterea Maicii Domnului* sau *„Sfânta Mărie Mică“*. În 1898 s-a acoperit turnul bisericii cu tablă din cupru, iar în 1911 s-a făcut o restaurare exterioară. În 1968 s-a schimbat întregul acoperiş al bisericii împreună cu tabla. În anul 1930 biserica a fost închisă cu un brâu de fier, făcându-se o pardoseală din ciment. Curtea este înconjurată de un zid de piatră. Biserica a fost târnosită pentru prima dată de către Dr. Vasile Lazarescu, Mitropolitul Banatului, la data de 31 iulie 1949. Matricolele botezaţilor datează din anul 1905, a cununaţilor şi a răposaţilor din anul 1940, iar arhiva bisericii, cu documente din anul 1905, a fost distrusă de inundarea subsolului casei parohiale în 2009-2010. În anul 1993 s-a zugrăvit exteriorul bisericii, în 1994 s-a făcut încălzirea centrală prin strădania preotului paroh Pavel Negrei şi a familiei Mihai Suru. Astfel, s-au construit în curtea bisericii o încăpere subterană pentru cuptorul de încălzire, apoi o cameră unde *„Oastea Domnului“* îşi desfăşoară activitatea, o magazie pentru lemne şi una pentru materiale. În anul 1978 s-a achiziţionat o nouă casă parohială. În anul 2010, la biserică şi la casa parohială s-au făcut o serie de lucrări de înfrumuseţare.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica actuală (19 x 6,5 m) s-a ridicat în anul 1840, în mijlocul satului. Este construită din piatră şi cărămidă arsă, are planul în formă de navă; este acoperită cu tablă zincată, iar stilul e baroc cu influenţe provinciale.

[PICTURA] În 1842 s-a pictat iconostasul de către pictorul Trifon Achimescu, iar între anii 1980-1981 s-a repictat întreaga biserică de către pictoriţa Maria Tudur Belci.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] În colecţia de artă a Mitropoliei Banatului se află câteva icoane pe sticlă provenite din Goleţ: *Plângerea*, *Maica Domnului cu Pruncul*, *Sfântul Apostol Pavel*, *Sfântul Nicolae*, *Sfântul Gheorghe*, *Mântuitorul Hristos împreună cu doi apostoli*. Icoanele aparţin secolului al XIX-lea, iar autorul lor nu este cunoscut.[7]

---

4 Ioan Dimitrie SUCIU, Radu CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, Editura Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1980, p. 309.

5 Informaţii de la Marcu Suru, 63 ani, nr. 27.

6 Arhiva bisericii din Goleţ, *Cronica Parohială*, ms., p. 2.

7 LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *op. cit.* p. 54.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor şi a slujitorilor bisericii: Ioan Petrovici (1757), Vasile Bogoievici sau Bogoiu (1808-1875), Petru Domil (1876-1904), Pantelimon Domil (1905-1938), Remus Suru (1939-1946), Epifanie Vasile (1947-1949), Remus Suru (1950-1960), Adam Petru (1961-1962), Petru Turnea (1963-1964), Pavel Bilca (1965-1977), Ioan Mihuţa (1978-1979), Ioan Bugarin (1980-1991), Pavel Negrei (1992-2010) şi Dumitru Suru (2010-prezent). Cântăreţii bisericii din Goleţ: Moise Suru, Iosif Suru, Ion Ştefănuţ, Marcu Bărbuţ, Todosie Bărbuţ, Ilie Dragomir. Un rol deosebit în viaţa bisericească îl ocupă *„Oastea Domnului”*, formată dintr-un grup foarte mare de femei şi bărbaţi din localitate.

C. CIMITIRUL. Parohia are un cimitir confesional, cu o suprafață de 2.360 m^2. Cimitirul este împrejmuit cu gard de piatră şi amplasat la marginea estică a satului.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Ca aproape toate parohiile bănăţene, comunitatea din Goleţ a avut un cor bisericesc şi a susţinut o şcoală confesională (iniţial, la 1776, şcoala comună era la Petroşniţa). Înainte de anul 1918, un învăţător confesional remarcat în localitate a fost Suru Gheorghe din comuna Bucoşniţa, care a funcţionat la Goleţ între anii 1890 și 1921. Şcoala confesională făcea cursuri şi pentru adulţi.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia susţine în prezent mai multe activităţi duhovniceşti, pastoral-misionare, filantropice şi catehetice. În clădirea din curtea bisericii se organizează întâlniri cu tinerii din parohie şi cu membrii asociaţiei *Oastea Domnului*. În cele două posturi mari de peste an, în biserica parohială se desfăşoară seri catehetice la care sunt invitaţi preoţi de la Centrul Eparhial şi din localităţile învecinate. Sunt invitaţi şi membri ai *Oastei Domnului* din localităţile cu care parohia noastră are o colaborare frumoasă: Petroşniţa, Bucoşniţa, Ilova, Caransebeş, Reşiţa, Băile Herculane. Pentru tinerii din parohie, pe lângă întâlnirile periodice se organizează pelerinaje şi excursii la mănăstiri şi la alte obiective turistice. La sărbătorile Bobotezei şi Rusaliilor se organizează procesiuni cu credincioşii pentru a păstra și duce mai departe tradiția şi obiceiurile bisericeşti locale. La marile praznice creştine, *Învierea Domnului* şi *Naşterea Domnului*, parohia acordă ajutoare familiilor nevoiaşe din comună şi oferă cadouri copiilor. Anual se organizează şi o colectă în alimente pentru susţinerea acțiunilor sociale ale Episcopiei Caransebeşului.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Naşterea Maicii Domnului”; [ADRESA] com. Bucoşniţa, sat Goleţ, nr 110, jud. Caraş-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012; CORNEAN Nicolae, *Monografia eparhiei Caransebeș*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeș, 1940; LOTREANU Ion, *Monografia Banatului*, Institutul de Arte Grafice „Ţara”, Timişoara, 1935; SUCIU Ioan Dimitrie, CONSTANTINESCU Radu, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, Editura Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1980; Pr. Dumitru SURU, *Biserica „Naşterea Maicii Domnului” din Parohia Goleţ. Scurt istoric*, în „Foaia Diecezană”, nr. 7/iulie 2013; *Cronica Parohială*, ms.

Parohia „Adormirea Maicii Domnului" – Iaz

A.ISTORICULCOMUNITĂȚIIPAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/ CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia "Adormirea Maicii Domnului" este situată în satul Iaz, comuna Obreja, județul Caraş-Severin. Vecinii satului Iaz sunt: satul Var la est, Caransebeș la sud, Jupa la nord, Zăgujeni la nord-vest, Ciuta la nord și Obreja la nord-est. Prima atestare documentară datează din anul 1480, iar denumirea de *Iaz* provine din slava veche.[1]

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica din Iaz este zidită în centrul satului, lângă șoseaua principală. Data întemeierii primei parohii în satul Iaz nu se cunoaște, cu toate că în partea de vest a satului, în locul numit „Satul Bătrân Mare", se poate vedea un zid de la fosta biserică, menţionată în documente la 1720. Actuala biserică este construită din piatră și cărămidă arsă; a fost acoperită prima dată cu şindrilă, dar după incendiul din 1848[2] a fost acoperită cu tablă zincată, iar turnul cu tablă de aramă. Biserica a fost târnosită în 28 septembrie 1802.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica cea nouă, de astăzi, s-a ctitorit în anii 1796-1800. Lungimea bisericii este de 23 m, lățimea de 8 m, iar înălțimea de 6 m în interior. Turnul este înalt de 21 m și se ridică peste pronaos. În 1804 biserica a fost zugrăvită de Lazăr Gherdanovici din Lugoj.

[PICTURA] Nu știm cu exactitate cât s-a zugrăvit inițial din biserică. Gherdanovici abia în anul 1833 desăvârșește pictura. La 1895 și pictorul Filip Matei pictează la biserica din Iaz. Nu sunt informații precise privind intervenția sa. Cele mai recente date despre pictura din biserică sunt din anul 1977; iată ce ne spune pisania din biserică: *„Biserica Ortodoxă din Iaz cu hramul Tuturor Sfinților a fost zidită în anul 1800, din piatră și cărămidă și este acoperită cu tablă. Pardoseala este din plăci de mozaic puse în anul 1890. S-a sfințit în anul 1977 prin grija I.P.S.S Dr. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului. Pictura s-a executat în anul 1976 de pictorul Vasile Nițulescu din Brașov, ajutat de Badea Ion, Stancu Nicolae și Meilă Samfira, cu contribuția credincioșilor și strădania membrilor din Consiliul parohial, protopop fiind Pr. Dimitrie Grama în Caransebeș și paroh Pr. Tiberiu Jianu în Iaz, sprijinit şi de primii cantori, Iosim Ioan, Ciric Rusalin, din Consiliu: Cornean Mihai, Muntean M., Olaru I., Bențea N., Marcu C., Muntean N., Bistrian C., Huma Al.".*

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Evanghelie (Bucureşti, 1700), Triod (Râmnic, 1761), Cazanie (Viena, 1793), Polieleu (Buda, 1816) ş.a. Matricolele botezaților, cununaților și decedaților datează din 1859. Există la biserică, din sec. XIX, „chivotul" din lemn cu coloane și „arabescuri" (înflorituri) lucrate în lemn de tei. Biserica a fost dotată cu clopote, două la număr, dar în timpul Primului Război Mondial au fost rechiziționate de armata austro-ungară și topite. În anul 1920, s-au comandat clopote noi la firma Novotny din Timișoara; preotul paroh Eftimie

1 D. ŢEICU, *Banatul montan în Evul mediu*, Ed. Banatica, Timişoara 1998, p. 339; I. PĂTRUŢ, *Nume de persoane şi nume de locuri*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti 1984, p. 38. Vezi şi N. CORNEAN, *Monografia eparhiei Caransebeş*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeş, 1940, p. 347.

2 Însemnări ce apar la finalul Sf. Evanghelii din 1700, tipărită la București; aparține Parohiei din Iaz.

Jianu s-a îngrijit de această acțiune, clopotele fiind montate din nou în turnul bisericii.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor[3]: Dumitru Raia (1717-1748), Mihail Logofătul (1724), Mihail Raia (1724-1748), Nistor Popovici şi fiul său Ioan (1745-1757), Lazăr Popovici și Roman Popovici (1748-1790), Constantin Popovici (1791-1816), Moise Popovici (1816-1823), George Ivaşcu[4] (1824-1844), Ioan Ionescu (1844-1859), Petru Gheorghevici (1859-1863), Nicolae Ionescu (1863-1905), Patrichie Rădoi (1905-1907), Ioan Popovici (1907-1920), Eftimie Jianu, senior (1920-1944), Martin Rădoi (mai-decembrie 1944), Victor Zavadovschi (decembrie 1944- februarie 1945), Eftimie Sârbu (1945-1962), Tiberiu Jianu, junior (1962-1980), Bilcă Pavel (1980-1981), Iosim Ioan (1979-1997), Gavrilă Adrian (1997 - aprilie 2002), Chereș Adrian (din aprilie 2002).

C. CIMITIRUL. Suprafața cimitirului parohial este de 3.827 mp. Cimitirul are o intrare principală și majoritatea crucilor sunt din piatră, mozaic și marmură. Cele mai vechi sunt din fier. Sunt de remarcat la cimitirul parohiei Iaz crucile pe care sunt inscripționate mici poeme, așa cum întâlnim la cimitirul din Săpânța.

D.ACTIVITĂȚICULTURALEȘIFILANTROPICEÎNTRECUT.Primaşcoală confesională datează din 1698, iar un cor ia fiinţă mai târziu, în anul 1927. În 1884, la 7 ianuarie, a vizitat parohia episcopul Ioan Popasu; a asistat la Sfânta Liturghie. În 1887 face din nou o vizită canonică în parohia Iaz, slujind la Sf. Liturghie. În ziua Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil a anului 1896, a avut loc sfințirea bisericii din Iaz. O altă vizită ierarhică însemnată s-a petrecut în anul 1941. Aceasta a fost cu prilejul instalării episcopului Veniamin Nistor, care venea din Ardeal la Caransebeş. Parohia Iaz a fost vizitată și de chiriarhul Vasile Lazarescu în perioada cât a fost la Caransebeș. În anul 1976, Dr. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului, binecuvântează biserica din Iaz, după terminarea picturii interioare. Biserica „a îmbrăcat" o haină nouă – cum s-a anticipat – prin pictura executată de Vasile Nițulescu din Brașov. După reînființarea Episcopiei Caransebeșului, în anii 1994-1995, episcopul Emilian Birdaș vizitează parohia Iaz, apoi P.S. Dr. Laurențiu Streza de mai multe ori. Preasfințitul Lucian Mic, ierarhul Caransebeșului, a vizitat și Sfinția Sa în repetate rânduri Parohia Iaz, aducând mulțumire și nemăsurată prețuire, dar și distincții actualului preot paroh Chereș Adrian.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. În prezent se desfăşoară numeroase activităţi pastoral-misionare, filantropice şi catehetice, susţinute de părintele paroh în cadrul parohiei, dar şi al episcopiei, împreună cu toţi slujitorii şi credincioşii parohiei Iaz; parohienii sunt în număr de 292.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Adormirea Maicii Domnului"; [ADRESA], com. Iaz, nr. 73, județul Caraș-Severin, cod poştal: 327287 [OFICIU PAROHIAL] Nu are site oficial. Telefon: 0255/521500

BIBLIOGRAFIE: CORNEAN Nicolae, *Monografia eparhiei Caransebeș*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeș, 1940; PURACI Patrichie, *Contribuție la monografia comunei Obreja*, ms. aflat în posesia familiei; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Diecezană, Caransebeş 2012, pp. 55-56.

3 Lista cu preoții slujitori, în Evanghelia amintită, p. 39.

4 V. LEU, *Cartea* şi *lumea rurală* în *Banat, 1700-1830*, Ed. Banatica, Reşiţa, 1996, p. 190.

Parohia „Adormirea Maicii Domnului" – Ilova

A. ISTORICUL COMUNITĂŢII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/ CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Localitatea Ilova este aşezată la poalele munţilor Ţarcu, pe un loc stâncos, în apropierea pârâului Iloviţa, la 3 km de râul Timiş, la o distanţă de 20 km sud-est de Municipiul Caransebeş. Este îmbrăţişată jur – împrejur de grădini şi livezi cu pomi fructiferi şi de păduri. În 1788, Iosif al II-lea a înfiinţat aici o companie contra turcilor; a făcut parte din Confiniul militar româno-banatic, Ilova fiind sediul a opt comune. Mai apoi compania a trecut la Slatina. Satul Ilova este atestat documentar în anul 1519[1], amintit apoi în 1745[2], 1751[3]; în 1757 satul avea 56 case[4], în anul 1774, 85 de case[5]. Din anul 1774 până în 1910, populaţia satului a crescut semnificativ. În anul 1910, avea 1.181 locuitori şi 253 de case, în 1935 avea 1.127 locuitori şi 260 de case.[6] Recensământului din anul 1992 indica 970 de locuitori, din care 887 ortodocşi şi 85 baptişti; în anul 2002 satul va avea 841 locuitori, din care 780 credincioşi ortodocşi şi 61 baptişti.[7] Geografic, satul Ilova de află la sud-est de oraşul Caransebeş, la nord de oraşul Băile-Herculane, la nord-est de Munţii Ţarcu. Vecinii comunei Ilova sunt: la sud comuna Vălişoara, la vest comuna Bucoşniţa, la nord comuna Sadova Nouă, la est comuna Vârciorova. Forma dominantă a reliefului este reprezentată de dealuri , cu înălţimi cuprinse între 450 şi 800 m. Clima zonei este integrată în climatul continental-moderat, cu nuanţe submediteraneene.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] În anul 1987 s-a pus parchetul în biserică, în anul 2002 s-au montat geamurile şi uşile de termopan, în 2006 s-a sculptat iconostasul şi s-a îmbrăcat Sf. Masă în sculptură, în 2010 s-au pus pavelele la ocolul bisericii, s-au luat candelabre noi în 2011, în 2012 s-a acoperit aleea bisericii, în 2013 s-a renovat exteriorul bisericii, fiind sfinţită de P.S. Lucian Mic, Episcopul Caransebeşului în 29 august 2013; în 2014 s-a schimbat grilajul de fier. În 1982 a fost construită casa parohială din piatră şi cărămidă, acoperită cu ţiglă, compusă din trei camere şi dependinţe. La casa parohială au fost renovate camerele în 2005, schimbate geamurile în 2007, terasa renovată tot în 2007, baia şi bucătăria în 2010, iar în anul 2013 s-a renovat exteriorul.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica din localitatea Ilova (15,2 x 8,7 m) a fost construită în stil baroc, cu hramul ,,Adormirea Maicii Domnului''. A fost zidită în 1837-1838, din piatră şi cărămidă, acoperită cu tablă, turnul de cărămidă acoperit cu tablă de cupru, iconostasul de zid îm-

1 Coriolan SUCIU, *Dicţionar istoric al localităţilor din Transilvania*, vol. I, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1967, p.354-355.
2 Ioan Dimitrie SUCIU, Radu CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1980, p. 89.
3 *Ibidem*, p. 192.
4 *Ibidem*, p.223.
5 *Ibidem*, p.341.
6 Ioan LOTREANU, *Monografia Banatului*, Institutul de Arte Grafice „Ţara", Timişoara, 1935, p. 220.
7 Recensământ, 1992, 2002.

brăcat în lemn sculptat, pardoseala bisericii din ciment şi mozaic. Biserica a fost sfinţită de mitropolitul Vasile Lazarescu la 1 octombrie 1950.

[PICTURA] Pictura murală în ulei a fost realizată de Mihai Popa şi Toma Jurgea în 1854. Restaurări interioare şi exterioare la biserică şi la turnul s-au făcut în anii 1895, 1950,1964 prin jertfa credincioşilor. Reparaţii capitale au fost efectuate în 1974. Pictura în frescă a fost executată de Elvira Dăscălescu în 1978-1980 şi sfinţită în 1994 de episcopul Emilian Birdaş.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Evanghelie (Blaj, 1766), Apostol (Bucureşti, 1784), Penticostar (Sibiu, 1805) etc.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Preoţi slujitori: Gheorghe Popovici (1757)[8], Matei Hurduzeu (1794-1800), Mihai Stoicovici (alias: Stoica, 1801-1815), Ioan Stoica (1816-1835), Matei Stoica (1835-1864), Nicolae Jurca (1864-1909), Toma Porumb (1910-1926), Ioan Coşeriu (1930-1947), Vladimir Pancioc (1944-1947), Rusalin Trica (1947-1952), Pavel Bogoevici (1952-1958), Vasile Matei Băilă (1958-1970), Ioan Rădoi (1970-1972), Pavel Găină (1972-2016).

C. CIMITIRUL. Parohia Ilova are în administrare două cimitire, unul e la o distanţă de 500 m de biserică şi este închis din anul 1970, iar celălalt e la intrarea în sat; are suprafaţa de 1 ha şi e fără capelă. În cimitir sunt 12 lespezi funerare (znamene) neinscripţionate. La intrarea în localitate există o cruce; nu i se cunoaşte vechimea. În 2009 s-a ridicat un monument în curtea bisericii, în memoria eroilor căzuţi în cele două războaie mondiale.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. O şcoală primară e atestată documentar în anul 1808. Astăzi în Ilova există o Şcoală cu clasele I-VIII. Ilova mai deţine un cămin cultural, unde se desfăşoară rugile satului, botezurile, cununiile, dar şi alte activităţi.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Din anul 2010 până în prezent, parohia Ilova (cu un număr de 702 enoriaşi) în urma parteneriatului cu şcoala, a desfăşurat o serie de activităţi cu elevii, mergând şi în pelerinaje la mănăstiri, în tabere culturale, la grădina botanică, la grădina zoologică. Pe lângă acestea, s-au pregătit şi scenete la Naşterea Domnului, colinde, scenete la Învierea Domnului, la Ziua Eroilor. Activităţile filantropice urmăresc întâi de toate ajutorarea persoanelor nevoiaşe. S-au făcut şi colecte pentru Seminarul Teologic din Caransebeş, s-au adunat alimente pentru credincioşii loviţi de inundaţii, pentru Clinica Nera, pentru persoanele afectate tot de inundaţii din Serbia.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Adormirea Maicii Domnului"; [ADRESA] sat Ilova, nr. 95, jud. Caraş-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: SUCIU Ioan Dimitrie, CONSTANTINESCU Radu, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1980; LOTREANU Ioan, *Monografia Banatului*, Institutul de Arte Grafice „Ţara", Timişoara, 1935.

8 Ioan Dimitrie SUCIU, Radu CONSTANTINESCU, *op. cit*., p. 23.

Parohia „Adormirea Maicii Domnului" – Maciova

A.ISTORICULCOMUNITĂŢII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia „Adormirea Maicii Domnului" este situată în satul Maciova, comuna Constantin Doicoviciu, judeţul Caraş-Severin. Maciova este atestată documentar pentru prima dată în anul 1394, satul fiind aşezat între două dealuri, pe malurile pârâului Macioviţa, amintit apoi în 1745, 1751; în anul 1957 avea 85 de case, în 1910, 852 locuitori şi 140 de case, în 1935, 567 de locuitori şi 240 de case. În 1992 erau 454 locuitori, din care 444 erau credincioşi care aparţineau cultului ortodox, în 2002, 458 locuitori, din care 418 ortodocşi și 35 baptişti.[1]

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica actuală, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului", a fost construită în anul 1819 (după tradiţie, în 1837). În 2006, în biserică şi la casa parohială a fost montată încălzirea centrală. Lucrările de ridicare a casei parohiale s-au finalizat în anul 2005, fiind construită din piatră şi cărămidă, acoperită cu ţiglă; este compusă din trei camere şi dependinţe, toate lucrările fiind efectuate prin contribuţia parohiei. În 2009 au fost efectuate lucrări de reparaţie la nivelul acoperişului, care a fost curăţat şi revopsit, cu această ocazie fiind schimbate şi burlanele de scurgere. În anul 2010, au fost efectuate lucrări de stopare a infiltraţiilor la nivelul fundaţiei. În 2011 s-au refăcut faţada şi zidul de împrejmuire. În anul 2012 a fost refăcută pictura exterioară de către pictorul Mihuţ Damian şi soţia sa Aurelia. În 2013 a fost refăcută pictura de pe catapeteasmă şi din altar, a fost placată cu marmură şi Sfânta Masă, lucrările finalizându-se cu resfinţirea bisericii de către Preasfinţitul Lucian, Episcopul Caransebeşului.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" a fost zidită – cum s-a spus – în anul 1819, în stil baroc, din piatră şi cărămidă, zidurile având o grosime de 1,20 m; bolta este semicilindrică, din lemn, acoperită cu tablă, turnul acoperit cu tablă de cupru, iar pardoseala din mozaic. Biserica are dimensiunile 20 x 7 m.

[PICTURA] Au fost efectuate reparaţii capitale în anul 1958, când s-a refăcut şi pictura în frescă, realizată în anul 1840. A fost pictat şi iconostasul de zid, iar pictura a fost recondiţionată de Petru Călina. Pictura nouă a fost efectuată de pictorii Mihuţ Damian şi soţia sa Aurelia, în anul 1996.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Penticostar (Râmnic, 1767), Triod (Blaj, 1771), Cazanie (Viena, 1793).

[ŞIRUL PREOŢILOR] **Şirul preoţilor cunoscuţi**: Zaharia (1745), Novac Petrovici (1751-1757), Nicolae Muntean (1842-1865), Nicolae Bucşa (1865-1902), Ioan Borlovan (1929-1962), Bujor Borlovan (1962-1970), C. Nefir (1970-1972), Ioan Nimu (1972-1979), Valeriu Belu (1979-1994), Ciprian Barcan (1994-1999), Vaghiunec Florin (1999-2003), Cătălin Liţă (2003-2005), Ioan Cheregi (2005-2008), Ionel Remus Negru (2008- prezent).

1 LUCIAN, Episcopul Caransebeşului şi BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, 2012, p. 59.

C. CIMITIRUL. Biserica deţine un cimitir în suprafaţă de 1 ha şi 7.265 mp; nu are capelă.

D. ACTIVITĂŢI CULTURALE ŞI FILANTROPICE ÎN TRECUT. În anul 1776 exista o şcoală comună la Peştere.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia a venit în sprijinul celor nevoiaşi oricând a fost nevoie, în măsura posibilităţilor. Biserica organizează pelerinaje la mănăstirile din ţară de fiecare dată când dispune de resursele financiare necesare, având în acelaşi timp o intensă activitate catehetică printr-un dialog permanent cu credincioşii. Azi, numărul lor este de 194 suflete.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Adormirea Maicii Domnului"; [ADRESA] Sat Maciova, nr. 34 A, com. Constantin Daicoviciu, judeţul Caraş-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Str. (site oficial, adresa de email oficiala, tel.)

BIBLIOGRAFIE: Arhiva parohiei; PETREUŢĂ Ioan, *Monumente istorice-bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara 1980 (ms.), pp. 451-452; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului şi BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, 2012.

Parohia „Sfântul Prooroc Ilie Tesviteanul" – Marga

A. ISTORICUL COMUNITĂŢII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/ CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia este situată în comuna Marga, la sud-est de Caransebeş, pe valea râului Bistra, la aproximativ jumătatea drumului dintre Caransebeş şi oraşul Haţeg. Se învecinează la est cu Băuţarul Inferior, la miazăzi cu parohia Măru, la vest cu Măgura, Valea Bistrei şi Voislova, iar spre nord cu Rusca Montană. Este aşezată la o distanţă de 1 km de DN 68 Caransebeş-Haţeg.

Localitatea antică romană *Pons Augusti* a fost identificată cu Marga (sau cu Voislova).[1] Prima atestare documentară datează – sub numele actual Marga[2] – din anul 1470[3]; în 1770 avea 103 case.

De-a lungul anilor, locuitorii mărgheni au suportat nu puţine suferinţe. La 1739, la ordinul generalului austriac Lentulus, satul a fost incendiat. În Revoluţia paşoptistă, 80 de ţărani au fost împuşcaţi. În Primul Război Mondial au căzut 46 de eroi, iar în al doilea – 26.[4]

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica din Marga, cu hramul „Sfântul Proroc Ilie Tesviteanul", a fost zidită în jurul anului 1730.[5] Despre existenţa altei biserici nu sunt date istorice, nici tradiţia nu pomeneşte. Ridicarea bisericii s-a făcut cu osteneala întregii obşti a satului, neexistând ctitori

1 *Istoria românilor* (tratatul academic), II, Ed. Enciclopedică, Bucureşti 2001, p. 204.

2 Pentru etimologie, a se vedea I. PĂTRUŢ, *Onomastica românească*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti 1980, p. 84.

3 D. ŢEICU, *Banatul montan în Evul mediu*, Ed. Banatica, Timişoara 1998, p. 350.

4 I. PETREUŢĂ, *Monumente istorice bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara 1980 (ms.), p. 454.

5 N. STOICESCU, *Bibliografia localităţilor şi monumentelor medievale din Banat*, Ed. Mitropoliei, Timişoara 1973, p. 99, indică altă dată a ctitoririi sf. locaş: 1829.

individuali, aşa după cum reiese şi din această pisanie: [PISANIE] *„Întru Mărirea Preasfintei, de o Ființă, de Viață Făcătoare și nedespărțitei Treimi: Tatăl, Fiul și Sf. Duh, Unul, Dumnezeu închinat în duh și adevăr. Ziditu-s-a această Sf. Biserică în A.D. 1730, întru cinstirea şi pomenirea Sf. Prooroc Ilie Tesviteanul, prin osteneala şi cu cheltuiala dreptcredincioşilor din Marga, din piatră şi cărămidă, cu bolta din scândură de brad. A fost întâi zugrăvită în ulei pe pânză în A.D. 1860 de către I. Hesso, sfinţindu-se în 1891 de P.S. Nicolae Popea al Caransebeşului. După o vreme de 100 de ani de slujire neîntreruptă la Sf. Altar, în 1955, s-a făcut spălarea picturii de către un meşter local, crâsnicul V. Zachel, sub P.C. Martin Novac, preot. În 1989, anul revoluţiei române, s-au început lucrările de reparaţii generale la Sf. Biserică, iar în anul 1993 s-a executat pictura din nou în tehnica frescă, iarăşi prin jertfa numai a credincioşilor din Marga şi Vama Marga, de către Radu şi Cecilia Husarciuc, în timpul arhipăstoririi I.P.S. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului, protopop fiind Ioan Nicola, iar paroh Pr. Petru Vladu. Binecuvântarea lucrărilor suportate din donaţiile credincioşilor în frunte cu membrii Consiliului şi Comitetului parohial se face în anul 1994. O, Doamne, caută din cer spre lăcaşul acesta. Amin.”* Clopotele vechi, rechiziţionate în Primul Război Mondial, au fost înlocuite cu altele în 1921, din contribuţia credincioşilor, al căror nume este inscripţionat pe clopote. Se mai găseşte un clopot mic, ce datează din 1759 cu inscripţia „Gloria in excelsis Deo” (Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu). În 2007 s-a renovat turla, iar între anii 2009-2010, s-au executat lucrări exterioare la biserică, înlocuindu-se lemnul şi tabla, care se aflau într-un proces avansat de degradare. Casa parohială a fost construită în 1896 prin contribuţia credincioşilor; are trei camere, o baie, o bucătărie, o cămară şi un hol.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este în formă de navă, având o singură turlă pe pronaos. Biserica are următoarele dimensiuni: lungime 22 m, lăţime 10 m. E zidită în stil baroc, din piatră, grosimea zidurilor fiind de 1 m. Turnul, construit din cărămidă şi piatră, în anul 1887 s-a restaurat. Biserica este acoperită cu tablă. Iconostasul este din zid de piatră. Pardoseala bisericii este din marmură albă de Ruşchiţa.

[PICTURA] Pictura veche, pictură murală în ulei pe pânză, a fost executată de pictorul I. Hesso, în 1860, în stil neobizantin. Spălarea picturii, s-a făcut în 1955 de un meşter local. În timpul renovărilor recente (1989-1997) a fost înlocuită, păstrându-se 18 exponate la casa parohială. Actuala pictură s-a executat în 1993 de către Radu și Cecilia Husarciuc, numai din daniile credincioşilor din Marga şi Vama Marga. Sfinţirea picturii şi a lucrărilor exterioare s-a făcut la 20 iulie 1997, de către P.S. Laurenţiu Streza, Episcopul Caransebeşului.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Triod (Râmnic, 1761), Penticostar (Râmnic, 1767), Cazanie (Viena, 1793). Matricolele botezurilor, cununiilor şi deceselor datează din 1908.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoților: Mihai Popovici (1757), Ștefan Simovici (recte: Simu, 1794), Ion Simovici/Simu (1795-1804), Nicolae Popovici (1804), Andrei Grozav (1804-1823), Ioan Popovici (1823-1830), Ioan Nedici sau Neda (1830-1862), Gheorghe Ivănescu (1862-1899), Nicolae Ivănescu (1899-1943), George Adam (preot din Voislova, adm. parohial) (1943-1944), Martin Novac (1944-1981), Petru Vladu (1982-1999), George Piț (1999-2006), Daia Viorel-Daniel (2006-prezent). _________

C. CIMITIRUL. Parohia are un singur cimitir. Cimitirul vechi a fost în curtea bisericii şi în grădina casei parohiale. Actualul cimitir datează de mai mult de 200 de ani; a fost împrejmuit în 1966.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. O şcoală confesională apare documentar la 1808. În anul 1870, tânărul învăţător Gheorghe Adam înfiinţează un cor mixt bisericesc. Între 1890-1895, corul a fost dirijat de prim-

cantorul bisericii, Nicolae Jompan. În anul 1902, învăţătorul Iosif Olariu pune bazele unui cor mixt.[6] În 1939, învăţătorul Nicolae Micăescu reorganizează activitatea corală, formând un cor bărbătesc pe patru voci, care are în repertoriu răspunsurile la liturghie şi bucăţi laice. În 1941, învăţătorul Beg Gheorghe preia conducerea corului şi întâmpină, la Vama Marga, pe episcopul Veniamin al Caransebeşului. În anul 1947, învăţătorul Beg Gheorghe formează un cor mixt compus din 45 de persoane ce au dat răspunsurile la Sf. Liturghie. Din 1959, alături de Beg Gheorghe, îşi desfăşoară activitatea şi tânărul Dumitru Jompan, care a participat împreună cu corul la concerte corale din ţară şi străinătate, obţinând numeroase premii.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Ocazional, parohia (cuprinzând 780 enoriaşi) organizează pelerinaje la mănăstirile din ţară, iar la praznicele Naşterii Domnului şi Învierii iniţiază activităţi culturale specifice sărbătorilor, organizate în parteneriat cu Şcoala Gimnazială din localitate.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfântul Proroc Ilie Tesviteanul"; [ADRESA]; Str. Principală, nr. 202, sat Marga, comuna Marga, jud. Caraș-Severin, cod poştal 327260 [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: POPOVICI Gheorghe, *Istoria românilor bănățeni*, Lugoj, 1904; SUCIU Coriolan, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, vol. I, Ed. Academia Română, Bucureşti, 1967.

6 D. JOMPAN, *Coruri din Banat. Lexicon*, vol. II, Ed. Nagard, Lugoj 2011, p. 60.

Parohia „Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel" – Măgura

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII/ CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Sub dealul numit „Cetăţuie", pe malul râului Bistra Mărului, la o depărtare de circa 7 km de oraşul Oţelu Roşu, se află satul Măgura, numit până în 1965 Crâjma. Cu trei secole în urmă, pe locul numit azi „Selişte" câteva bordeie formau vechea vatră a satului. Cu timpul, numărul locuitorilor creşte şi într-o poieniţă frumoasă îşi construiesc din lemn o bisericuţă, iar în jurul ei îşi înmormântează morţii. Lipsa de apă, mai ales iarna, îi face să-şi mute bordeiele chiar pe malul râului. Doar bisericuţa şi cimitirul rămân să străjuiască vechea aşezare, cimitirul fiind folosit până acum 100 de ani. Amintire se face despre sat în anul 1430. Nu se ştie dacă bisericuţa de lemn din „Selişte" a fost demolată şi mutată pe actualul loc sau s-a ruinat cu timpul.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] După tradiţie, pe actualul loc s-a zidit o biserică din lemn de către fraţii preoţi Samson şi Dumitru Popovici în anul 1824. În 1958, biserica a fost electrificată. Restaurări exterioare s-au mai făcut şi în anul 1967, sub păstorirea preotului Nicolae Şuşoi. În 1980 s-a întocmit deviz de reparaţii exterioare şi interioare, sub păstorirea preotului Ioan Matei. În anul 1997 biserica a fost pardosită cu plăcuţe din gresie. Biserica a fost sfinţită la data de 6 iulie 1997 de către Înaltpreasfinţitul Părinte Dr. Laurenţiu Streza, actualul Mitropolit al Ardealului, pe atunci Episcop al

Caransebeşului. În 2011 s-a revopsit exteriorul bisericii cu sprijinul Cosiliului Local şi al Primăriei Comunei Zăvoi, de care aparţine parohia Măgura şi au fost binecuvântate şi sfinţite lucrările de către Preasfinţitul Părinte Lucian Mic, Episcopul Caransebeşului. Biserica are hramul *Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel*, sărbătorit pe data de 29 iunie. Casa parohială s-a construit în anul 1929 din cărămidă, cu cheltuiala credincioşilor.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] În anii 1912 -1913 biserica a fost rezidită din temelie, sub păstorirea preotului Andrei Jucos, din piatră şi cărămidă arsă, în stil baroc. Iconostasul e din zid de cărămidă, iar pardoseala din ciment, biserica fiind sfinţită prima dată la 18 septembrie 1949, de către Dr. Vasile Lazarescu, Mitropolitul Banatului, când s-au făcut şi reparaţii exterioare.

[PICTURA] În anul 1990 s-a început lucrarea de pictură în tehnica frescă sub păstorirea preotului Ioan Babun, pictura fiind executată de pictorii Florica şi Eugen Papici din Drobeta-Turnu-Severin. De asemenea, biserica s-a împodobit cu un iconostas sculptat, fiind demolat cel din cărămidă. Cele două tronuri: Tronul Arhieresc şi Tronul Maicii Domnului, ca şi un prăznicar pentru icoane, au fost sculptate din lemn de stejar.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Noul Testament (Alba Iulia, 1648), Ceaslov (Târgovişte, 1715), Evanghelie (Sibiu, 1806) etc. Matricolele botezaţilor, cununaţilor şi decedaţilor se păstrează din anul 1925.

[ŞIRUL PREOŢILOR][1] Preoţii slujitori: Avram Popovici (1745-1757), Petru Popovici (1757-1775), Atanasie Popovici († 1815), Samson şi Dumitru Popovici (1815-post 1824), Gheorghe Popovici (?- 1911), Andrei Jucos (1912), Ioan Bogdan (1913-1922), Iacob Neagoe (1922-1929), Nicolae Bogdan (1930-1944), Nicolae Şuşoi (1945-1973), Ioan Matei (1973-1983), Cornel Costina (1983-1990), Ioan Babun (1990 - până în prezent).

C. CIMITIRUL. Cimitirul vechi din locul numit „Selişte” nu se mai foloseşte. Noul cimitir se află la marginea satului şi este îngrădit cu gard de plasă, cu bordură şi stâlpi de fier.

D. ACTIVITĂŢI CULTURALE ŞI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Şcoala primară datează din 1808. În anul 2006 în parohie s-a ridicat o troiţă, la marginea satului, prin contribuţia familiei Onescu Minuc din Măgura, fiind sfinţită la data de 22 mai 2006 de către Preasfinţitul Părinte Lucian Mic, Episcopul Caransebeşului.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Ocazional, parohia (având 290 membri) organizează pelerinaje la mănăstiri din ţară. În parohie se organizează activităţi religioase deosebite cu ocazia Crăciunului. În localitate există şcoală primară cu 4 clase.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel”; [ADRESA] sat Măgura, comuna Zăvoi, judeţul Caraş-Severin, cod poştal 327437; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon şi site oficial.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeşului şi BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, 2012; MUREŞIANU, I.B., *Cartea veche bisericească din Banat*, Ed. Mitropoliei, Timişoara 1985, p. 167.

1 LUCIAN, Episcopul Caransebeşului şi Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, 2012, p. 64.

Parohia „Pogorârea Sfântului Duh" – Măru

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/ CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Satul Măru este așezat de-a lungul pârâului Bistra, la o distanță de 7 km de la D.N. Caransebeș-Haţeg, având o lungime de aproape 2 km. Peisajul localității este pitoresc datorită versanților muntoși din apropiere, a pădurilor bogate și a pâraielor care-l străbat, vărsându-se în Bistra. Prima informaţie referitoare la satul Măru o avem din anul 1387, când regele Sigismund donează în satul „Almafa" – Măru –, o moșie nobilului român Bogdan de Mâtnic. A doua mențiune datează din 1394, când satul apare tot sub numele maghiarizat Almafa, ocazie cu care regele Sigismund va trece donația făcută lui Bogdan de Mâtnic asupra fiilor acestuia. În anul 1699 această localitate apare pentru prima dată în documente sub denumirea de *Măru*.[1]

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Prima biserică în această parohie, cu hramul „Pogorârea Duhului Sfânt", a fost ridicată la răscrucea sec. XVII-XVIII în actualul cimitir, unde azi, pe locul altarului, este așezată o cruce din lemn. Această biserică a fost construită din lemn, dar arsă de către generalul austriac Lentulus la 16 ianuarie 1739, când la orele serii comuna Măru a fost scăldată în sânge, ucigându-se 50 de ţărani; casele creştinilor au fost prefăcute în cenuşă, pe motiv că locuitorii au tras cu armele asupra trupelor lui Lentulus. Din această biserică arsă s-au salvat un clopot turnat în anul 1730, pe care locuitorii l-au îngropat într-o grădină din apropiere, numită „Tăuri", și icoana Maicii Domnului cu pruncul Iisus în brațe, pe care este notat cu cifre arabe anul 1520. Despre această icoană se crede că este făcătoare de minuni, fiind cel mai de preț odor al satului, de aceea vom reda pe scurt și istoria ei: *se spune c*ă la începutul secolului al XVI-lea, undeva în jurul Craiovei ar fi existat un boier cu numele de Dan. El avea trei fii, iar unul dintre ei numit Oprea era îndrăgostit de fata preotului din sat care era foarte frumoasă. Pe această fată însă o dorea şi conducătorul turc al locului, un oarecare Hassan. Rivalitatea celor doi se va încheia prin uciderea turcului de către Oprea. Temându-se de răzbunarea turcilor, tatăl său îl îndeamnă să treacă munţii în Ardeal sau Banat. Oprea porneşte la drum şi probabil fiind călăuzit de izvoarele râului Bistra, ajunge în Măru, unde va fi primit foarte bine de populaţia locului. La îndemnul preotului din sat el îşi va lua numele de Bistrian de la denumirea râului care l-a călăuzit în sat, salvându-i viaţa. Aşa s-au pus bazele numelui mai sus menţionat. Drept mulţumire pentru buna primire făcută, Oprea va dărui bisericii din Măru un nepreţuit odor, constând dintr-o icoană ce o primise de la mama sa atunci când luase drumul pribegiei, pentru a-*i fi apărătoare la vremuri de restrişte.*

Cea de-a doua biserică s-a zidit pe actuala vatră, în mijlocul satului, între anii 1792 și 1798, din piatră tencuită cu var, iar sfințirea ei s-a făcut în 23 aprilie 1798 de către episcopul Iosif Ioanovici Șacabent de la Vârșeț. Acestei biserici i s-a acoperit turnul cu tablă zincată în 1858, iar în anul 1898, s-a refăcut partea din lemn a turlei, după modelul turlei bisericii din Caransebeș, în stil baroc, fiind acoperită cu tablă de

1 LUCIAN, Episcopul Caransebeşului şi Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, 2012, p. 65.

cupru de către tâmplarul David Berneanțu din Zervești și tinichigiul Matias Kraset din Caransebeş. Din spusele bătrânilor, în vara anului 1914 s-a dezlănțuit asupra satului Măru o ploaie mare cu fulgere și trăsnete; astfel a fulgerat noaptea și-n biserică, intrând trăsnetul deasupra ferestrei de la proscomidiar distrugându-l. Deoarece, cu trecerea anilor, zidurile s-au crăpat în urma unui cutremur iar tavanul din lemn s-a slăbit, sf. locaş s-a demolat și s-a pus piatra fundamentală în ziua de 24 mai 1934, terminându-se în luna decembrie 1936. Curtea bisericii este împrejmuită cu zid din cărămidă, iar în partea din față s-a montat gard metalic.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Altarul are zidurile vechi de piatră, iar în rest biserica este construită din cărămidă arsă presată, cafasul din beton armat, iar pe jos este pardosită cu plăci de mozaic. E zidită în formă de cruce, după planul și lucrarea arhitectului Heinrich Fintz din Caransebeş. Lungimea în interior este de 23 m, iar în exterior de 25 m; la stranele cântăreților lărgimea este de 11 m, iar restul de 7 m. Bolta e arcuită. Sunt 3 turnuri: cel din mijloc are 25 m, cele laterale au 14 m, iar în pronaos este zidită cripta preoților. Iconostasul e din lemn de tei sculptat și aurit în stil bizantin, iar icoanele sunt pictate pe pânză uleită pe lemn de tei, de către Aurel Cotârlă din Oravița.

[PICTURA] La pictura bisericii s-a lucrat 6 luni, din primăvara până în toamna anului 1937, iar sfințirea a oficiat-o în 14 noiembrie 1937 Episcopul Dr. Vasile Lazarescu. Din biserica veche au rămas zidurile altarului cu icoanele Sfinților Ierarhi Vasile cel Mare și Ioan Gură de Aur, și sfânta masă cu moaștele așezate de Episcopul Șacabent. De asemenea, s-a mai păstrat și turla din mijloc, care a fost trecută - nedemontată - pe zidul noului turn, zidit cu 4 metri în fața celui vechi. Pictura în toată biserica a fost executată de pictorii Gheorghe și Corneliu Baba din Caransebeș.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Antologhion (Râmnic, 1752), Apostol (Bucureşti, 1794), Evanghelie (Blaj, 1776) etc.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Preoţi slujitori: Dimitrie Popovici (1717-1750), Nicolae Popovici (1745-1775), Mihail Popovici (1751-1775), Gheorghe Popa (1775-1780), Ioan Popovici (?-1795), Atanasie Popovici (1802), Dimitrie Popovici (1780-1831), Nicolae Popovici, fratele pr. Dimitrie Popovici, păstorind împreună; Ioan Popovici (1815-1867); Ioan Popovici, fiul pr. Ioan (1840-1885); Simion Blajovan (1884), Pantelimon Daniil (1885-1886), Dimitrie Popovici (1886-1914), Gheorghe Popovici (1914-1962), Eftimie Sârbu (1963- 1972), Ștefan Poliță (1973- 1984), Dorel Fercea (1986-2009), Nicolae-Pavel Negrei (din 2009 până în prezent).

C. CIMITIRUL. Parohia Măru deține un cimitir ce se află la intrarea în localitate, în mijlocul căruia o troiță amintește că acolo a fost construită prima biserică a satului. Această frumoasă cruce din lemn datează din anul 1937, fiind sculptată de artistul Șt. Gajo din Timișoara. Ca și personalități înmormântate aici amintim pe pr. Gheorghe Popovici, cel care a construit actuala biserică, dar care în anul 2010, cu binecuvântarea P.S. Lucian, Episcopul Caransebeșului, a fost deshumat, iar osemintele i-au fost depuse în cripta din biserică. Apoi, mai menționăm pe dr. Nicolae Table, secretarul Municipiului Timișoara, fiul satului.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Cea mai veche şcoală era în fiinţă la 1808. Parohia are, mai nou, parteneriat cu Școala Generală din localitate și cu Primăria Comunei Zăvoi; astfel s-a desfășurat, în ultimii cinci ani, festivalul județean ,,Doina Bistrei, în duminica Floriilor, cu participarea a numeroși elevi din tot județul, care au prezentat diferite programe artistice, poezii, rugăciuni, cântece. Apoi, au mai avut loc lansări de cărți în biserică, scrise de fiii satului, iar în fiecare perioadă a posturilor, din cursul anului, elevii pregătesc câte o scenetă la sfânta biserică. După aceea, parohia, în fiecare an, nu uită familiile sărace din localitate, precum şi pe elevii care provin din familii nevoiașe, ajutându-i cu toate cele necesare

traiului zilnic. Anual, în parteneriat și cu școala, se organizează colecte de alimente şi de haine pentru căminele de bătrâni și orfelinate.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Anual, parohia (cu 950 enoriaşi) împreună cu școala și primăria, organizează pelerinaje cu elevii școlii, dar și cu credincioșii, la mănăstirile din țară. Odată cu implementarea Proiectului Patriarhiei Române ,,Hristos împărtășit copiilor'', parohia și-a format un grup de cateheză cu tinerii din sat. Apoi a participat activ la Proiectul ,,Alege școala", implementat tot de Patriarhia Română.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] ,,Pogorârea Sfântului Duh"; [ADRESA] Str. Principală, nr. 291, satul Măru, comuna Zăvoi, județul Caraș-Severin [OFICIU PAROHIAL] Str. Principală, nr. 16, satul Măru, comuna Zăvoi, județul Caraş-Severin.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeşului şi BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, 2012; LOTREANU Ioan, *Monografia Banatului*, Institutul de Arte Grafice ,,Ţara", Timişoara, 1935; Arhiva parohiei.

Parohia ,,Adormirea Maicii Domnului" și ,,Duminica Sfinților Români" – Mâtnicu-Mare

A.ISTORICULCOMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Cel mai probabil, numele localității[1] provine de la nobilii de Mâtnic, întemeietorii cnezatului Mâtnicului, localizat în nord-vestul districtului, pe valea râului cu acelaşi nume care trece actualmente chiar prin mijlocul satului, sat menţionat întâia oară în anul 1352. Familia despre care vorbim era o familie extrem de cunoscută începând cu secolul al XIV-lea, datorită relaţiilor pe care le avea cu conducerea Ungariei şi a Transilvaniei.[2] Aceasta a fost o familie ce a acces în rândul elitei româneşti bănăţene graţie acelor renumiţi membri, Ştefan şi Mihai de Mâtnic, veri după tată, ajunşi bani al Severinului, menţionaţi în acte în jurul anului 1467, urmaşii primului Ştefan de Mâtnic pomenit supra. Localitatea Mâtnicu-Mare face parte din comuna Constantin Daicoviciu (Căvăran), judeţul Caraş-Severin, la o distanţă pe şosea de aproximativ 20 km faţă de Caransebeş şi de aproximativ 26 km faţă de Lugoj. Localitatea se află pe un loc deschis, respectiv pe platoul drept al Timişului, aşezarea sa de formă dreptunghiulară fiind paralelă cu şoseaua Europeană 70 şi linia ferată care leagă Caransebeşul de Timişoara.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Se ştie că satul a avut o altă vatră, cea de astăzi fiind de dată mai recentă. Vechiul amplasament al satului se găseşte în spaţiul numit astăzi *,,morminţii ăi bătrâni*" (= vechiul cimitir)*,* înspre vest, în direcţia de mers spre comuna învecinată, Copăcele. Acolo se mai păstrează locul, marcat cu o cruce din lemn de pe vremea preotului Rusalin Trică în

1 Vezi V. IONIȚĂ, *Nume de locuri din Banat*, Ed. Facla, Timişoara 1982, p. 220.

2 Detalii la L. BOLDEA, *Nobilimea românească din Banat în secolele XIV-XVI*, Ed. Banatica, Reşiţa 2002, p. 282 şi urm.

anul 1956, unde erau îngropaţi morţii satului. Existenţa unei biserici este atestată şi de faptul că satul avea pe sigiliul sătesc ce circula pe la sfârşitul veacului al XVII-lea-începutul veacului al XVIII-lea, gravată o biserică.[3] Biserica din Mâtnic a fost arsă de turci în 1788, iar o locuinţă mică a fost – provizoriu – transformată în biserică.[4] De aici, vatra satului a fost mutată pe actualul loc, pe la sfârşitul veacului al XVIII-lea sau la începutul veacului al XIX-lea.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica actuală a fost zidită în formă de navă, din piatră şi cărămidă nearsă, în anii 1815-1816, prin contribuţia benevolă a credincioşilor din sat, preoţii parohi de la vremea aceea fiind cunoscuţi ca descendenţi ai familiei preoţeşti Tablă, de loc din Mâtnicu-Mare. Va fi acoperită iniţial cu şindrilă, ca şi turla ce se va ridica în anul 1843 din cărămidă arsă, acoperită cu tablă abia în 1866.

[PICTURA] Biserica (13 x 9,8 m) a fost pictată (în ulei) în 1932 de către Traian Bălaşa, apoi a fost repictată în frescă în 1988 de Ioan Albulescu. Refacerea ansamblului pictural de pe iconostas are loc în 2010.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Evanghelie (Bucureşti, 1750), Ceaslov (Râmnic, 1753), Penticostar (Bucureşti, 1783).

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Ianoş (1745), Constantin Enea (1751-1757), Petru Ianoșovici (alias: Ianoş – român, 1757-1783)[5], Naum (1783-1791), Petru Tablă (1815-1825), Matei Tablă (1815-1846), Ion Tablă (1817-1852), Dimitrie Tablă (1833-1870), Ioan Ștefanovici (1845-1888), Nicolae Tablă (1848-1883), Ioan Lația (1873-1899), Ioan Bogdan (1900-1913), Gheorghe Bria (1913-1931), Pavel Cornean (1922), Eftimie Lepăduș (1931-1933), Iova Drăghina (1933-1947); Remus Olariu (Prisaca), Gheorghe Cornean (Ohaba-Mâtnic), Ioan Barbăroșie (Copăcele) – suplinitori în 1947-1948; Iova Drăghina (1948-1954), Rusalin Trica (1954-1972), Ioan Gorcinsky (1972-1973), Gheorghe Șuvăgău (1973-1996), Nicolae Hațiegan (1996-2000), Raul But (2000-prezent).[6]

C. CIMITIRUL. Parohia Mâtnicu Mare are în administrare un singur cimitir, în suprafață de 2,39 ha, după cum reiese din extrasul de Carte Funciară nr. 151, top 188 (2,30 ha) şi top.187(0,09 ha).[7]Dintre personalitățile înmormântate aici amintim: Pr. Ioan Ștefanoviciu, protopop onorific de Mehadia, învățătorii Ioan Roșca și Ștefan Dumitrașcu.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Pe cheltuiala parohiei ortodoxe Mâtnicu Mare se ridică în anul 1791 prima școală confesională a localității. Clădirea acesteia va fi folosită pentru educația copiilor din localitate până în 1894, când, tot pe cheltuiala bisericii parohiale va fi ridicată o altă clădire, cu două săli de această dată. Acestei clădiri i se va adăuga o cameră pentru dascăl în 1934, sub purtarea de grijă a învățătorului de atunci, Ștefan Dumitrașcu. Clădirea școlii se folosește și în prezent. 1913 este anul în care va lua naştere un cor bisericesc şi la Mâtnic. Corul se numi *„PLUGARUL”*. Cu întreruperi şi reluări, corul a supravieţuit până în anul 1985, pe la conducerea lui trecând învăţătorii Ioan Roşca (1918-1920), Corneliu Roşca (1931-1932), Gheorghe Dobreanu (1932) şi **Ştefan Dumitraşcu** (1932-1949), preotul paroh de mai târziu Iova Drăghina, **Ştefăniga** Gheorghe de la nr. 119, Cornean Pavel de la nr. 47, Minea Dimitrie de la nr. 36 şi **Bătrânu Ion** de la nr. 184, care încheie şirul dirijorilor corului.

---

3 Maria VERTAN, *Sigilii de sate, comune şi târguri din Banatul istoric, secolele XVIII-XIX. Catalog*, Ed. Brumar, Timişoara, 2006, p. 28.

4 C. FENEŞAN, *Conscripţia protopopiatelor Lugoj şi Caransebeş din anul 1792 şi semnificaţia ei*, în rev. Mitropolia Banatului, nr. 7-9/1977, p. 488.

5 I.B. MUREŞIANU, *Cartea veche bisericească din Banat*, Ed. Mitropoliei, Timişoara 1985, p. 214 (cu autografele preotului, pur româneşti).

6 LUCIAN, Episcopul Caransebeșului și Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012, p. 68.

7 Arhivele Naţionale Caransebeş, dosar nr. 1/1943, fila 8.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia (având 326 enoriaşi) a organizat diverse activități cultural-misionare, dintre care putem aminti pelerinaje la mănăstirile din Ardeal și Moldova – 2002. Din anul 2003, prin purtarea de grijă a actualului preot paroh, apare în parohie foaia parohială intitulată „Cale, Adevăr, Viață" care, din 2010, cu binecuvântarea Preasfițitului Părinte Lucian, Episcopul Caransebeșului, va apărea în colaborare cu parohia Zăgujeni. Ca realizare pe plan cultural-religios putem aminti contribuţia Parohiei Mâtnicu-Mare şi a tinerilor din Parohie pentru desfăşurarea taberei de vară „Hristos în mijlocul nostru" ediţia I, între 4 şi 11 august 2005, organizatori fiind mănăstirea Brebu, Centrul Eparhial Caransebeş şi Parohia Mâtnicu-Mare. Parohia a organizat cu succes tabăra de vară *„Tinerii în Biserica lui Hristos"* vreme de patru ediții, din 2006 până în 2010, adunând zeci de tineri sub purtarea de grijă a Bisericii. Cu aceștia s-au organizat excursii, concursuri și pelerinaje. De asemenea, în parohie s-au derulat programele catehetice propuse de Patriarhia Româna, în colaborare cu Organizația World Vision, respectiv „Hristos împărtășit copiilor", „Alege Școala", „The Way". De amintit și organizarea serilor duhovnicești în perioada posturilor de peste an, când vreme de șapte zile sunt invitați preoți care, după ce slujesc vecernia, rostesc cuvânt de învățătură spre zidirea sufletească a credincioșilor prezenți. Parohia are un cor de colindători numit *Vestea cea bună,* sub purtarea de grijă a preotesei, cor ce reprezintă cu cinste parohia la evenimente specifice Postului Crăciunului.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Adormirea Maicii Domnului" și „Duminica Sfinților Români"; [ADRESA] loc. Mâtnicu Mare, com. Constantin Daicoviciu, jud. Caraș Severin; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: JOMPAN Dumitru, *Coruri* și *fanfare din Banat, Caraş-Severin*, Timişoara, 2003; Arhivele Naţionale Caransebeş, fond *Plasa Sacul*; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului și BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012.

Parohia „Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel" – Obreja

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/ CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Localitatea este atestată documentar în anul 1547.[1] Etimologic, *Obreja* derivă din apelativul românesc comun *obreją*.[2] În hotarul localităţii Obreja, au existat mai multe aşezări, fie ele şi cătune precum Olan şi Calova, care cu timpul s-au contopit cu Obreja. Sunt cercetări în curs la o biserică medievală descoperită pe raza localității, anterioară anului 1643.[3] De remarcat că localitatea Obreja la început se găsea pe malul drept al râului Bistra. Mutarea satului pe actuala vatră s-a făcut până la anul 1804. În nordul comunei se găsesc Munţii Poiana Ruscăi. Condiţiile climatice ale văii Bistrei sunt de-

1 LUCIAN, Episcopul Caransebeşului şi Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Episcopiei Caransebeşului, 2012, p. 69.
2 V. IONIŢĂ, *Nume de locuri din Banat*, Ed. Facla, Timişoara 1982, p. 213.
3 A. MAGINA, *De la excludere la coabitare*, Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca 2011, p. 95.

terminate de poziţia geografică în sud-vestul ţării, prezenţa barierei muntoase în sudul şi nordul zonei şi fragmentarea accentuată a reliefului.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica actuală din Obreja a fost zidită în anul 1750[4]; pe crucea din turnul bisericii este gravat acest an. În anul 1926 crucea a fost schimbată fiind prea grea (fier masiv forjat) și aşezată pe un postament de beton aproape de cimitir. În anul 1984 s-a făcut încălzire centrală cu refulare de aer cald, pe bază de lemne și s-a construit în spatele bisericii o anexă de 40 m^2 unde au loc diverse activități culturale. În anii din urmă derulăm tot aici programul „Hristos împărtășit copiilor". În anul 1999 s-au pus la geamurile bisericii vitralii și s-a făcut instalație de climatizare. O reparație capitală la exteriorul bisericii s-a făcut în anul 2007, precum și la zidul acesteia. În anul 2014 s-au automatizat (electrificat) cele patru clopote ale bisericii.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este zidită din piatră de râu şi cărămidă, cu grosimea de 4 m a fundamentului şi 1,5 m a zidurilor. O parte din materiale au provenit de la biserica din satul bătrân (Obreja de Jos). Biserica este în stil baroc, are formă de corabie, cu lungimea de 32 m, lăţimea de 12 m; turnul are înălţimea de 32 m. Biserica este împrejmuită cu un zid din piatră, cu înălţimea de 2 m. Biserica a fost acoperită cu tablă de zinc, imediat după construcţie. În interior a fost pardosită în anul 1889 cu plăci de ceramică cu motive populare în mai multe culori, de către maistorul pietrar Pavel Bucovici. În 1920 s-au adus patru clopote noi turnate la firma Novotny din Timişoara și așezate în turn. În anul 1937 turnul a fost acoperit cu tablă de aramă. După alte lucrări în exterior şi interior biserica a fost binecuvântată la 10 oct. 1937.

[PICTURA] La intrarea principală, în interior se află trei pisanii; prima, cu caractere chirilice, face mențiunea că biserica a fost pictată în întregime în anul 1837 de către pictorul Trifon Achimescu din Caransebeş. Suntem siguri că și înainte de această dată biserica a avut pictură; în altar se păstrează pe boltă trei icoane în alt stil. Altarul este despărţit de restul bisericii prin iconostas. Acesta a fost confecţionat din lemn, cu sculptură perforată, în anul 1937 la Oraviţa, de meşterul Ioan Cotârlă şi a fost poleit cu foiță de aur. Probabil iconostasul vechi a fost din cărămidă și piatră ca la bisericile vecine. Pictura de pe iconostas a fost executată de pictorul Ioan Băleanu din Caransebeş. În anul 1936 , în urma degradării picturii interioare, pr. paroh Rădoi Martin, primarul și toți parohienii hotărăsc o lucrare amplă privind pictura. Se adresează directorului Muzeului Banatului din Timișoara, Ioachim Miloia, spre a le trimite un pictor expert. Lucrarea o va executa pictorul Ioan Băleanu. Acesta, după părerea prof. Virginia Videa din București, care a făcut proiectul-deviz de restaurare a picturii în anul 1994, a acoperit toți pereții cu fond negativ și a făcut o nouă pictură în ulei. În 1995, avându-se în vedere degradarea picturii, se demarează o serioasă lucrare de recondiționare. Planurile pentru aprobare, biserica fiind monument istoric, sunt întocmite de Prof. Virginia Videa din București. Se lucrează un an de zile de către pictorul restaurator Damian Mihuț, la o suprafață de peste 600 m^2. Tot acum s-au schimbat mobilierul din biserică, scaunele, stranele și masa epitropilor. Acestea au fost executate din lemn masiv de stejar după modelul celor vechi. Binecuvântarea și sfințirea au fost făcute de P.S. Laurențiu Streza, Episcopul Caransebeșului. Pr. paroh Petru Itineanțu a primit distincția de Iconom stavrofor.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Cazanie (Râmnic, 1748), Evanghelie (Bucureşti, 1760), Biblie (Blaj, 1795) etc.

---

4 N. CORNEAN, *Monografia eparhiei Caransebeş*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeş, 1940, p. 431; I.D. SUCIU (în *Monografia Mitropoliei Banatului*, Ed. Mitropoliei, Timişoara 1977, p. 163) susţinea datarea 1821.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Mihail (1717-1745), Stanciul (1751), Ieremia Popovici (1751-1757), Ioan Ilici sau Iliescu (1791-1802), Matei Avramovici (alias: Avram, 1806-1811), Ioan Avramovici/Avram (1804-1824), Ioan Grozovici (recte: Groza, 1809-1824), Gheorghe Grozovici/Groza 1811-1835), Nicolae Berarovici (de fapt: Beraru, 1804), Toma Seracin (1830-1850), Nicolae Ionescu (1850-1872), Romul Ianoşel (1873-1893), Pantelimon Domil (1893-1906), Patrichie Rădoi (1906-1932), Martin Rădoi (1932-1967), Toma Petru (1967-1974), Trandafir Dumitrescu (1975-1978), Lazăr Voin (1978-1982), Petru Itineanţu (1982-prezent). Ca epitrop la anul 1802 este amintit Petru Ciulei, urmând Puiulescu Ioan, Ţiţoni Petru, Boariu Moisă, Ciulei Toma, Turcin Ioan, Vasile Simion, Țițoni Petru și Țâru Gheorghe. Între cantorii parohiei amintim pe: Trăilă Corode, Nicolae Tanda, Pavel Iova, Ion Grozăvici, pe la anii 1900. Urmează Muntean Nicolae care a avut la casa sa o școală de cantorat. Aici au învățat tinerii din parohie cântarea bănățeană de strană. Acesta cu fiul și nepotul său au asigurat aproape o sută de ani cântarea la strană. În prezent asigură strana Murariu Ion, ajutat și de alți credincioși. Vizite arhiereşti împlinite de: Veniamin Nistor, Vasile Lazarescu, Nicolae Corneanu, Timotei Seviciu, Emilian Birdaş, Antonie Plămădeală, Calinic al Argeșului, Laurenţiu Streza, Visarion al Tulcei și Lucian Mic.

Personalităţi de seamă, născute în Obreja: Moise Groza, luptător în Războiul de Independenţă, şi Achim Nica, doinitorul Banatului.

C. CIMITIRUL. După zidirea bisericii, în anul 1750 s-a format și cimitirul confesional din parohie. A fost la început la marginea localității, dar odată cu înmulțirea locuitorilor și construcția de case noi a fost cuprins în perimetrul comunei. Are suprafața de 7.676 m^2, fiind împrejmuit cu zid de cărămidă. Aici își dorm somnul de veci nenumărați enoriași, preoți, dascăli, inclusiv părinții generalului Moise Groza.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Un cor s-a înfiinţat în 1901, iar şcoala în 1776. În anul 1910 şcoala dispunea de două localuri cu doi învățători. În 1920 la şcoală se înfiinţează al treilea post de învăţător. Mărindu-se efectivul de elevi, în 1926 se creează cel de-al patrulea post de învăţător și se construiește o școală mare. Şcolarizând copiii din clasele V-VIII din cele patru sate ale comunei, localul devine neîncăpător, fapt pentru care în anul 1958 se măreşte prin adăugarea a încă trei săli de clasă şi o cancelarie . În 1979 se dă în folosinţă un nou local de învăţământ cu 8 săli de clasă – 4 pentru şcoală şi 4 pentru grădiniţă –, o cancelarie şi 3 săli pentru păstrarea materialului didactic. Profesorii au fost de specialitate și cu rezultate remarcabile. La Obreja grădiniţa ia fiinţă în 1948, dar neavând local propriu a funcţionat în majoritatea timpului într-o sală de clasă şi la Căminul cultural. Problema localului de grădiniţă la Obreja se rezolvă doar în anul 1979 când se va da în folosinţă un local nou. În centrul localității se află Biserica, Școala , Primăria și Căminul cultural, iar Dispensarul medical uman se găsește pe strada bisericii. Tot în comună funcționează Postul de poliție și un Dispensar medical veterinar.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Ocazional, parohia (cu 1.080 enoriaşi) organizează pelerinaje la mănăstiri cu copiii, deplasări la muzee etc. Cu prilejul vizitelor arhierești s-a mobilizat toată obștea, iar tineretul a îmbrăcat portul popular. În anul 2002, pr. paroh a inițiat, coordonat și editat în două rânduri *Monografia comunei Obreja*, care a cuprins și satele aparținătoare. Au fost publicate mai multe articole și materiale la revistele: *Foaia Diecezană* (Caransebeş)*, Învierea* de la Timișoara*, Lumina* de la București etc. Parohia dispune de o bibliotecă cercetată de parohieni. Avem la biserică și un cor de copii. La parohie se derulează și parteneriate cu școala și grădinița. Copiii au fost trimiși în tabere, bunăoară. Parohia are în vedere și activități filantropice, precum colectele ce vizează Fondul Central Misionar, zidirea Catedralei Mântuiri Neamului , dar și altele privind pe cei nevoiași din parohie și din alte părți.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfinților Apostoli Petru și Pavel";

[ADRESA]; [OFICIU PAROHIAL] Str.. (site oficial, adresa de email oficiala, tel.)

BIBLIOGRAFIE: CORNEAN Nicolae, *Monografia eparhiei Caransebeş*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeş, 1940; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului şi BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Episcopiei Caransebeşului, 2012.

Parohia „Nașterea Maicii Domnului”, Ohaba-Mâtnic

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/ CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Localitatea Ohaba Mâtnic s-a format prin unirea cătunelor Lățcan, Tâmp, Frânc, Copac. Ohaba-Mâtnic este atestată documentar în anul 1370.[1] Din unele izvoare rezultă că așezarea și-a schimbat vatra cel puțin de două ori, penultima fiind pe malurile pârâului Opar Ohebi.[2] Locuitorii erau ohabnici, oameni ce se bucurau de anumite înlesniri și libertăți comparativ cu alții. Localitatea este reamintită în 1745; în anul 1757 avea 84 de case.[3] În 1910 cuprindea 1125 locuitori și 320 de case,[4] în 1935 erau 925 locuitori. Conform Cronicii parohiei, în 1831 au fost: 17 botezați, 5 cununați și 9 decedați; în 1872: 25 botezați, 15 cununați și 20 decedați. În anul 1992 satul avea 328 locuitori, din care 324 credincioși ortodocși. După războiul austro-turc din 1788, numărul locuitorilor satului Ohaba-Mâtnic a crescut simțitor, prin venirea unor supraviețuitori din satul Leordiș (sat dispărut, ce se afla la 4 km de Ohaba Mâtnic) pe care turcii l-au ars în întregime. Așa se explică faptul că multe familii din Ohaba Mâtnic dețin suprafețe de pământ în fosta vatră a satului Leordiș (toponim de origine dacică). Suprafața de pământ arat pentru pășune s-a mărit considerabil după Marea Unire din 1918, prin cumpărare de la vechii proprietari. Învățământul în localitatea Ohaba Mâtnic, ca formă organizată, este atestat în anul 1776, școala fiind confesională.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica, cu hramul „Nașterea Maicii Domnului'', a fost construită în 1867[5], iar în anul 1901 turnul a fost acoperit cu tablă din cupru. Înaintea actualei biserici a existat o biserică veche care a fost incendiată în timpul războiului austro-turc din 1788. Biserica a fost sfințită de P.S.Lucian la 14 iunie 2008. Biserica este impunătoare; au fost înlocuite ferestrele (prin donația famililor Ioan Hațegan și Pavel Hațegan) și beneficiază și de încălzire centrală. Casa parohială a fost construită din lemn și acoperită cu țiglă în anul 1901; alături de aceasta, în 1997 a fost construită alta nouă din cărămidă, compusă din două camere, bucătărie și baie. În perioada interbelică parohia Ohaba Mâtnic deținea

---

1 Coriolan SUCIU, *Dicţionarul istoric al localităţilor din Transilvania,* vol. II, Ed. Academiei Române, Bucureşti, 1967, p. 11.

2 Cf. PESTY Frigyes, *Krassó vármegye törtenete*, II/2, Budapesta, 1885, p. 78.

3 Ioan Dumitru SUCIU, Radu CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, vol. I, Timişoara, 1980, p.189, p. 224.

4 Constantin MARTINOVICI, Nicolae ISTRATE, *Dicţionarul Transilvaniei, Banatului* și *al celorlalte* ținuturi *alipite*, Cluj, 1921, p.179.

5 Nicolae STOICESCU, *Bibliografia localităţilor* şi *monumentelor medievale din Banat*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timisoara, 1973, p.112.

60 de lanțe[6] de pământ. În 2015, conform Titlului de proprietate emis în anul 1999 deține 5,3 arabil, iar 10 ha pădure conform Titlului de proprietate din anul 2002. În sat există trei cruci și în afara satului patru.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Sfântul lăcaș (22x10 m) s-a construit din cărămidă și a fost acoperit cu ţiglă până în anul 1996, când ţigla a fost înlocuită cu table.

[PICTURA] Biserica se află în centrul satului. Iconostasul este din zid, pictat în ulei. Prima pictură, din 1902, aparșine lui Ioan Bagiu. Actuala pictură a fost realizată în anul 2012 de pictorii Damian Mihuț și Damian Mihaela, prin efortul material al credincioșilor.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Cazanie (Râmnic, 1748)[7], Octoih (Bucureşti, 1774)[8], Triod (Bucureşti, 1798).[9]

[ŞIRUL PREOŢILOR]: Lista preoților: Ioan (1745)[10] care slujea ca preot și în satul Prisaca; Petru Popovici (1757)[11], Nicolae Păuleasa (1831-1854), Pavel Galici (1854-1873), Antonie Balaci (1873 -1894), Ioan Lăpăduș (1894-1942), Gheorghe Cornean (1942-1965), Traian Nemoianu (1966-1970), Ioan Pălean (1971-1974), Mihai Sidei (1976-1980), Viorel Ghera (1980-1993), Ioan Lupa (1993-2003), Cristian Franț (2003-2004), Petru Claudiu Ciorogariu (2004-2013), Goloșie Ioan (2014-prezent).

C. CIMITIRUL. Parohia deține un cimitir în suprafață de 0,5 ha, ce se află în afara satului, la o distanță de 0,5 km de biserică. Acest cimitir urmează celui ce se găsea în grădina familiei Petru Hațegan (informație de la batrânii satului), când vatra localității era pe malurile pârâului Opar-Ohebi, la 0,5 km distanță de actuala vatră a satului Ohaba Mâtnic.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. După căderea comunismului (1989), între Biserică, școală și comunitate s-au restabilit relații bazate pe încredere și respect reciproc. Anual elevii școlii au prezentat în biserică momente artistice religioase la marea sărbatoare a Nașterii Domnului și la Sf.Paști. Parohia Ohaba Mâtnic, împreună și sub înaltul patronaj al Episcopiei Caransebeșului, a organizat alături de Asociația scriitorilor în grai bănățean, festivalul ,,Credință și Lumină'' la sediul Episcopiei Caransebeșului, iar în biserica locală concertul de colinde și recitalul de poezie religioasă ,,Asta-i sara, sara-i mare". Parohia din Ohaba Mâtnic a editat foaia bisericească ,,Lumină din lumină" (2 numere, 8 pagini, format A4), cu binecuvântarea Preasfinţitului Părinte Lucian, Episcopul Caransebeșului.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. În fiecare an, parohia (având 196 membri) organizează pelerinaje la mănăstirile din țară. Se colaborează cu Episcopia Caransebeșului și A.S.G.B pentru continuarea proiectelor amintite mai sus. Se muncește, în prezent, pentru formarea unui grup de cateheză și a unui cor bărbătesc al bisericii.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] ,,Nașterea Maicii Domnului''; [ADRESA] str. Platanilor, satul Ohaba-Mâtnic, comuna Copăcele, jud.Caraș-Severin. [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: SUCIU Ioan Dumitru, CONSTANTINESCU Radu, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, vol. I, Timişoara, 1980; STOICESCU Nicolae, *Bibliografia localităţilor şi monumentelor medievale din Banat*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1973; LEU Valeriu, *Cartea veche românească din bisericile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Banatica, Reșita, 1996.

6 1 lanț = 0,58 ha.
7 Valeriu LEU, *Cartea veche românească din bisericile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Banatica, Reşiţa, 1996, p. 71.
8 *Ibidem*, p. 138.
9 *Ibidem,* p. 298.
10 Ioan Dumitru SUCIU, Radu CONSTANTINESCU, *op. cit*, p. 189.
11 *Ibidem*, p. 224.

Parohia „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe" – Ohabiţa

A. ISTORICUL COMUNITĂŢII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia se află în satul Ohabiţa, comuna Păltiniş, judeţul Caraş-Severin. Satul este situat la 15 km sud-vest de Caransebeş.[1] Se învecinează cu Delineşti la vest şi cu Rugi la est. Este atestat documentar la 1433[2], când aparţinea familiei Bizerea. Satul e brăzdat în cotituri de pârâiaşul Pogonici. În 1910 erau 345 de locuitori şi 52 de case, în 1935 avea 394 de locuitori şi 81 de case[3], iar în anul 2002 vieţuiau 121 de locuitori, din care ortodocşi 112 şi baptişti 9. În prezent sunt 74 de parohieni şi 30 de case.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] A existat o biserică construită din lemn cioplit cu barda în jurul anului 1800, cu hramul „Sfântul Gheorghe"[4], fără pictură, iar pardoseala a avut-o din lut; a fost acoperită cu şindrilă. Unii autori o consideră mult mai veche.[5] Aceasta a fost declarată monument istoric, apoi, pentru că era într-o stare avansată de degradare, a fost radiată de pe lista monumentelor istorice şi demolată. În 2013, întregul mobilier al bisericii noi a fost reînnoit, cu altul din lemn sculptat, fiind înlocuite şi uşile împărăteşti. Parohia a avut o casă parohială care a funcţionat ca şcoală confesională prin anul 1900; aici locuia şi preotul paroh. Şcoala a rezistat până în anul 1947. Casa, astăzi, nu mai există datorită degradării, fiind demolată în 1972. Parohia deţine o nouă casă parohială, compusă din 2 camere şi dependinţe.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] În prezent, satul posedă o biserică construită în anul 1985, din ciment şi cărămidă, acoperită cu tablă galvanizată, având dimensiunile: 11,30 x 5,40 m.

[PICTURA] A fost pictată în tempera de pictorii Eugen şi Florica Papici în anul 1989. În 15 iulie 1990 a fost sfinţită de către mitropolitul Nicolae Corneanu în urma lucrărilor de renovare şi pictare a bisericii, sub păstorirea preotului Ioan Cădariu.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Evangheliar (Sibiu, 1806), Triod (Buda, 1816), Octoih (Buda, 1826).

[ŞIRUL PREOŢILOR] Șirul preoților: Simion Ianoşel (1801-1846), Ioan Ulcăteanu (1900-1908), fiind şi învăţător; Teodor Munteanu (1908-1915), a suplinit parohia fiind preot în Delineşti; Petru Dalea (1915-1934), Adrian Cioloca (1934-1941), Pavel Goanţă, din Apadia, suplineşte parohia (1941-1942), Ioan Ferciug (1942-1944), Ioan Bădeţ din Bucovina (1944-1945), Constantin Viniţchi (1945-1949), Coriolan Roşca (1949-1951), fiind preot în Delineşti; Eugen Jucovschi din Bucovina (1951-

---

1 Nicolae CORNEAN, *Monografia Eparhiei Caransebeş*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeş, 1940, p. 439.
2 Coriolan SUCIU, *Dicţionar istoric al localităţilor din Transilvania*, vol. I, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1967, p. 11.
3 Ioan LOTREANU, *Monografia Banatului*, Institutul de Arte Grafice „Ţara", Timişoara, 1935, p. 301.
4 Nicolae CORNEAN, *op. cit.*, p. 439.
5 I. PETREUŢĂ, *Monumente istorice-bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei* şi *Caransebeşului*, Timişoara 1980 (ms.), p. 509; N. ILIEŞIU, *Monografia istorică a Banatului* (ed. D. Ţeicu), Ed. Mica Valahie, Bucureşti 2011, p. 210: *parohie antică.*

1966), Iosif Boita (1966-1970), Romulus Pop (1970-1971) şi Ioan Cădariu (1971- până în prezent). Cântăreţi de seamă au fost Bircea Ioan şi Achim Nicolae.

C. CIMITIRUL. Parohia dispune de un singur cimitir; nu are capelă.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. La şcoala confesională, în 1791 era învăţător Nicolae Petrovici.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia, în perioada posturilor, organizează săptămâni duhovniceşti cu seri de catehizare, la care participă credincioşii împreună cu preoţi invitaţi din alte parohii. Se organizează pelerinaje cu enoriaşii la mănăstirile din ţară şi se desfăşoară periodic activităţi de ajutorare pentru familiile nevoiaşe, sinistraţi din ţară, cât şi de peste hotare. Tot parohia contribuie periodic la buna desfăşurare a cantinelor sociale din cadrul episcopiei, cu alimente şi bani de la parohieni.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe”; [ADRESA] Sat Ohabiţa, comuna Păltiniş, judeţul Caraş-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: CORNEAN Nicolae, *Monografia eparhiei Caransebeș*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeş, 1940; SUCIU Coriolan, *Dicţionar istoric al localităţilor din Transilvania*, vol. I, Editura Academiei Române Bucureşti, 1967; LOTREANU Ioan, *Monografia Banatului*, Institutul de Arte Grafice „Ţara”, Timişoara, 1935.

Parohia „Naşterea Maicii Domnului” şi „Sfântul Arhidiacon Ştefan” – Păltiniş

A. ISTORICUL COMUNITĂŢII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/ CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Localitatea Păltiniş este situată la o distanţă de aproximativ 5 km de oraşul Caransebeş şi la 38 km de Municipiul Reşiţa. Este atestată documentar de la anul 1585[1](cu denumirea Valea Bourului), amintită apoi în 1745[2], 1751[3],1757 când avea 136 de case.[4] În anul 1967 se schimbă denumirea Valea Bourului cu Valea Boului, iar în 1974 devine Păltiniş (după un colţ de pădure de paltin care se afla în apropierea satului).

În Antichitate s-a numit *Caput Bubali*[5], adică *izvorul* sau *Capul bourului*. Deoarece bourul a dispărut din regiune, localnicii au confundat „bourul“ cu „boul“ şi au denumit aşezarea „Valea Boului“. La vremea sa, istoricul bănăţean Constantin Daicoviciu spunea că n-are nici o raţiune schimbarea unui nume de origine romană cu un altul ce nu reprezintă nimic sub aspectul istoriei locale.[6] În vechime,

1 Coriolan SUCIU, *Dicţionar istoric al localităţilor din Transilvania*, vol. II, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1967, p. 30.
2 Ioan Dimitrie SUCIU, Radu CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1980, p.189.
3 *Ibidem*, p.192.
4 *Ibidem*, p. 224.
5 *Istoria românilor* (tratatul academic), II, Ed. Enciclopedică, Bucureşti 2001, pp. 141 şi 808.
6 I. PETREUŢĂ, *Monumente istorice-bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara 1980 (ms.), pp. 534 şi 573 (cu bibliografie); V. IONIŢĂ, *Nume de locuri din Banat*, Ed. Facla, Timişoara 1982, p. 54.

vatra satului era cu cca 1 km mai spre sud de cea actuală. Pe locul de azi s-a mutat către finele sec. XVIII.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Pentru biserica satului din veacul al XVIII – ridicată în locul alteia, mai veche – se sfinţeşte un antimis în anul 1756; ea a fost arsă de turci în 1788. Construcţia bisericii actuale, cu hramurile „Naşterea Maicii Domnului" şi „Sfântul Arhidiacon Ştefan", s-a făcut pe proprietăţile boierilor Gherdanovici şi Beliz care au donat aceste proprietăţi parohiei la anul 1811.[7] Biserica a fost sfinţită pentru prima dată în anul 1906 de către arhimandritul Filaret Musta de la Episcopia Caransebeşului. În anii 1998-2000 s-a înlocuit vechiul mobilier cu altul nou, sculptat din lemn de stejar de către sculptorul Mihai Heghediş din parohie. În anul 2008 s-a refăcut Sfânta Masă din altar la iniţiativa Părintelui Episcop Lucian Mic, deoarece biserica nu poseda moaşte în piciorul Sfintei Mese, având loc în acelaşi an târnosirea şi sfinţirea bisericii, când a primit şi al doilea hram: „Sfântul Arhidiacon Ştefan". În 2015 s-au executat lucrări de reparaţii şi renovare la întregul exterior al bisericii. Lucrările de renovare au fost suportate de către familiile Toma Minea şi Constantin Bustan din parohie. Parohia are casa parohială construită în anul 1945 din cărămidă arsă şi acoperită cu ţiglă, cu un număr de 5 camere şi anexe. Această casă a înlocuit-o pe cea veche din cărămidă crudă, ridicată în 1900.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica a fost construită în stil baroc, din piatră şi cărămidă, acoperită cu tablă, iar turnul din cărămidă şi acoperit cu tablă din cupru. Biserica are lungimea de 23 m, lăţimea de 7,5 m, iar înălţimea de 8-9 m. Turnul are cca 25 m. În interiorul turnului se găsesc 2 clopote turnate la Reşiţa, cele vechi fiind luate în Primul Război Mondial. Pardoseala din biserică este din ceramică ornamentală. Uşile de la cele două intrări sunt din lemn de stejar, sculptate de către Ioan Ghider din Caransebeş, în 1981. Curtea bisericii este împrejmuită cu zid din piatră.

[PICTURA] Pictura murală a fost executată în anul 1906 de către pictorul Bartolomeu Delliomini din Caransebeş, în tehnica uleiului. În decursul timpului, la biserică s-au efectuat mai multe lucrări de întreţinere, cele mai însemnate între anii 1995 şi 2015. Deoarece vechea pictură s-a degradat foarte mult, în 1995 s-a hotărât de către Consiliul Parohial şi Adunarea Parohială ca pictura bisericii să se renoveze, iar în spaţiile nepictate să se completeze cu alta nouă. Prin urmare, s-a întocmit un deviz şi un caiet de sarcini privind lucrările de restaurare şi completare a picturii de către pictorul bisericesc autorizat Victor Jurca din Lugoj, judetul Timiş. Lucrările de restaurare şi completare a picturii au fost executate de către pictorii Ion şi Ana Bădilă din Timişoara, în anii 1995-1996.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Penticostar (Bucureşti, 1782), Cazanie (Viena, 1793), Octoih (Buda, 1826).

[ŞIRUL PREOŢILOR] La parohie se păstrează lista preoţilor slujitori după cum urmează: Secula (1745)[8], Vasile Popovici (1751- post 1794)[9], Iosif Putnic (1780-1806), Petru Ioanovici (=fiul lui Ioan, 1806-1818), Sinesie Radivoivici (1818-1850), Ilie Iacobescu, localnic (1850-1872), Ferdinad Musta (1872-1889), Valeriu Nicolaevici (1889-1924), Liviu Cornean (1924-1927), Ilie Mihuţă (1927-1973), Zamfir Boldea (1973-1981), Mihai Sidei (1981-1991), Petru Damian (1991 şi în prezent). Cântăreţi de seamă: Ion Alexa, Petru Poenaru, Ion Boscotă, Iova Pârvu, Iova Vlad, Vasile Alexa şi Metodie Bocşan.

---

7 Nicolae STOICESCU, *Bibliografia localităţilor şi monumentelor medievale din Banat*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1973, p.117 (după alţi istorici, biserica ar fi fost zidită în 1805).

8 Ioan Dimitrie SUCIU, Radu CONSTANTINESCU, *op.cit.*, p.189 (preotul slujea şi în Caransebeş).

9 *Ibidem,* p.192. A se vedea şi I.B. MUREŞIANU, *Cartea veche bisericească din Banat*, Ed. Mitropoliei, Timişoara 1985, p. 274.

C. CIMITIRUL. Parohia deţine un cimitir parohial cu o suprafaţă de 5.755 m², împrejmuit cu gard din plăci de beton. În incinta cimitirului s-a construit o mică capelă în anul 1988, care a fost renovată în 2015 de către familia Lala Dănuţ Cristian din parohie. În cimitirul parohial este înmormântat şi preotul localnic Ilie Iacobescu.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Şcoala confesională în 1791 avea ca învăţător pe Ioan Popovici. Un cor s-a înfiinţat în anul 1891.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia (având 512 enoriaşi), în perioada posturilor organizează săptămâni duhovniceşti cu seri de catehizare. Se fac pelerinaje la mănăstirile din ţară şi se desfăşoară periodic activităţi filantropice. În momentul de faţă parohia este Centru pastoral-misionar, având în subordine alte parohii din zonă, împreună cu care demarează acţiuni de profil.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Naşterea Maicii Domnului" şi „Sfântul Arhidiacon Ştefan"; [ADRESA] Sat Păltiniş, nr. 1, comuna Păltiniş, judeţul Caraş-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: SUCIU Coriolan, *Dicţionar istoric al localităţilor din Transilvania*, vol. II, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1967; SUCIU Ioan Dimitrie, CONSTANTINESCU Radu, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1980; STOICESCU, Nicolae, *Bibliografia localităţilor şi monumentelor medievale din Banat*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1973.

Parohia „Sfânta Cuvioasă Parascheva" – Peştere

A.ISTORICULCOMUNITĂȚIIPAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/ CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia „Sfânta Cuvioasă Parascheva" este situată în satul Peştere, comuna Constantin Daicoviciu, judeţul Caraş-Severin. Localitatea Peştere este atestată documentar în anul 1577, denumirea provenind de la cele şapte peşteri din care, odinioară, se extrăgeau minereu de fier şi piatră de var. Localitatea este aşezată pe o colină, pe malul drept al râului Timiş, fiind reamintită în documente în 1751, la 1757 când avea 60 de case; în 1910 avea 596 de locuitori şi 183 de case, în 1935 avea 733 de locuitori şi 183 de case. În 1992 trăiau 298 de locuitori din care 238 de credincioşi ortodocşi, în 2002, 264 de locuitori din care 192 ortodocşi, 70 baptişti, 2 romano-catolici.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica cu hramul „Sfânta Cuvioasă Parascheva", amintită în secolul XVIII, a fost incendiată în timpul războiului austro-turc din 1788, după care serviciile divine se ţineau la şcoală.[1] Peste câtva timp, localnicii şi-au înălţat alt sf. lăcaş (demolat în 1892). Biserica actuală s-a ctitorit în anii 1892/94.[2] Reparaţii capitale au fost efectuate în 1950, 2009. În anul 2009 au

1 C. FENEŞAN, *Conscripţia protopopiatelor Lugoj şi Caransebeş şi semnificaţia ei*, în rev. Mitropolia Banatului, nr. 7-9/1977, p. 489.

2 I. PETREUŢĂ, *Monumente istorice-bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara 1980 (ms. dactilo, la Mitropolia Banatului), p. 547.

fost efectuate reparaţii la acoperişul bisericii prin schimbarea tablei şi a crucii; a fost renovată faţada prin tencuire şi zugrăvire, a fost montată o centrală termică, s-au schimbat uşile de la intrare, la fel geamurile de la turnul bisericii, s-a turnat aleea care înconjoară biserica, s-a montat o alee de pavele în faţa sf. lăcaş şi s-a înlocuit poarta de la intrare, fiind realizată din fier forjat. Construcţia casei parohiale a început în anul 1935; actualmente este în curs de modernizare.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Lăcaşul de cult (25 x 10 m) e în stil baroc, construit din piatră şi cărămidă, bolta fiind semicilindrică din lemn şi acoperită cu tablă. Turnul este zidit din cărămidă şi piatră, acoperit cu tablă de cupru.

[PICTURA] Biserica a fost pictată în 1929 de către Gheorghe şi Corneliu Baba.[3] Iconostasul de zid are pictură pe pânză aplicată pe zid, pictura nouă fiind realizată de Ioan Albulescu, în 1985. Pe icoana împărătească ,,Iisus Hristos" se păstrează semnătura pictorului Gheorghe Baba.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Evanghelie (Snagov, 1697), Triod (Râmnic, 1761), Cazanie (Viena, 1793).

[ŞIRUL PREOŢILOR][4] Lista preoţilor slujitori: Zaharia (1745), Marin (1752), Pavel Popovici (1757), Nicolae Cibişteanu (1843), Gheorghe Stan (1862), Nicolae Maniu (1895-1900), Ioan Biberia (1901-1902), Romulus Jurchescu (1902-1928), Bujor Borlovan (1928) Ioan Nimu (1972-1979), Valeriu Belu (1979-1994), Viorel Sorinel Alexe (2007- prezent).

C. CIMITIRUL. Biserica deţine un cimitir în suprafaţă de 1 ha; nu are capelă.

D. ACTIVITĂŢI CULTURALE ŞI FILANTROPICE ÎN TRECUT. O şcoală confesională e atestată documentar deja la 1776, iar un cor de copii activa în 1936.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia (însumând 150 suflete) organizează pelerinaje la mănăstirile din ţară, de fiecare dată când dispune de resursele financiare necesare, având în acelaşi timp o intensă activitate catehetică printr-un dialog permanent cu credincioşii. Biserica a venit în sprijinul celor nevoiaşi oridecâteori a fost nevoie, în măsura posibilităţilor.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] ,,Sfânta Cuvioasă Parascheva"; [ADRESA] Sat Peştere, nr. 104, comuna Constantin Daicoviciu, judeţul Caraş-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeşului şi BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, 2012; Registrele matricole ale parohiei.

3 LUCIAN, Episcopul Caransebeşului şi Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, 2012, p. 76.

4 Registrele matricole ale parohiei. Să se vadă şi I.B. MUREŞIANU, *Cartea veche bisericească din Banat*, Ed. Mitropoliei, Timişoara 1985, p. 233.

Parohia „Adormirea Maicii Domnului" – Petroşniţa

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. În partea de sud-vest a țării și nord-est a județului Caraș-Severin, la 10 km de municipiul Caransebeș se găsește localitatea Petroșnița, pe malul stâng al râului Timiș. Prima atestare scrisă despre localitatea Petroşniţa este din anul 1468 cu ocazia unor donații pe care le face regele Matei lui Ludovic de Armeniş şi Iacob de Măcicaş.[1] Din 1501 Petroșnița devine proprietate a familiei Fiat, la înțelegerea dintre Ioan și Ladislau Fiat, iar din anul 1779 și până în anul 1783 satul Petroșnița face parte din plasa Caransebeșului. Din 1783 este înglobată „Confiniului militar al Batalionului Grăniceresc, aparținând Companiei din Slatina (Timiș)".[2] Prima așezare era la aproximativ 200 m mai jos decât actuala vatră, spre râul Timiş; locul se numește și azi *Sat b*ătrân.[3] Satul avea atunci ca la 500 de numere de case, iar biserica era pe locul numit „Rages", tâlcuit „Rugăciune". Mutarea satului a avut loc în urma unei molime, pe dealurile Jidăi, Râpi, apoi Săliște, iar biserica pe locul numit azi „Cucuiu bisericii".[4] Un caz demn de remarcat este ridicarea Crucii eroilor Petroşniţei, inaugurată la data de 16 august 1924, cu ocazia hramului bisericii. Aici pot fi găsiți înscriși eroi din Primul Război Mondial, în număr de 45, la care s-au adăugat, mai târziu, și cei din al Doilea Război Mondial.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] În Satul Bătrân a existat o biserică, pe seama căreia s-a sfinţit un antimis în anul 1756. Prin mutarea satului pe dealurile Jidăi, Râpi, apoi Săliște, iarăşi locaşul de rugăciune nu a lipsit. Acest loc azi se numește „Cucuiu bisericii", adică „Vârful bisericii", cum s-a mai spus. Actuala biserică a fost construită în anii 1834-1836. Lucrările de construcţie au început în 21 mai 1834, cu binecuvântarea episcopului Maxim Manuilovici (Mănuilă), în prezența protopopului de Caransebeș, Ioan Tomici; preot a fost Metodie Cristoi (venit din Baia de Aramă, jud. Mehedinţi). Lucrările au fost coordonate de meșterul Krivațchi. Hramul bisericii este „Adormirea Maicii Domnului" – 15 august.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Sfântul lăcaș a fost construit din piatră și cărămidă, în stil baroc. Este acoperit cu tablă, iar în turlă se găsesc cele trei clopote din bronz. Turla a fost înălțată din lemn și acoperită cu tablă de cupru, în anul 1898. Biserica are lungimea de 26 m, iar lățimea de 12 m.

[PICTURA] Biserica a fost repictată în 1988 de pictorul Ioan Someșan, iar în anul 1990 a avut loc pictarea iconostasului bisericii adus de la mănăstirea Plumbuita-București. Prima pictură a efectuat-o Trifon Achimescu în 1835.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Penticostar (Buda, 1804), Evangheliar (Sibiu, 1805), Molitfelnic (Sibiu, 1813).

---

1 Prof. Aurel ISAC, Pr. Ioan SÂRBU, *Monografia satului Petroșnița,* Editura Petroșneană, Paris, 2000, p. 18.
2 *Ibidem,* p. 19.
3 *Ibidem,* p. 22.
4 *Ibidem,* p. 22.

[ŞIRUL PREOȚILOR] Preoții care au păstorit sunt cunoscuți încă din secolul al XVIII-lea: Ioan (1751), Moise Gheorghevici (1791-1804), Ioan Gheorghevici (1804-1820), Mihai Popovici și Vasile Bogoievici (= Bogoiu, 1820-1832); Metodie Cristoi (1858-1886), Ilie Popovici (1886-1932), Victor Suru (1932-1940), Rusalin Trică (două luni), Remus Suru (1940-1942), Petru Turcan (1942-1975), Petru Daminescu (1975-1988), Ioan Sârbu (1988-până în prezent). Petroșnița a avut cantori renumiți: dascălul Dumitru Stoichescu care a instruit și alți cantori, profesorul Afilon Verca care a inițiat și un cor bărbătesc, instruit de profesorul Dimitrie Cusma (1947-1950), din care făcea parte și Ilie Isac, cantor până în 1950.

C. CIMITIRUL. Cimitirul se află în partea de sud-vest a satului, având cruci simple, din lemn, metal, piatră, mozaic sau marmură.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Prima şcoală s-a înfiinţat în 1776, învățător fiind Toma Pilu, cu un număr de 24 de elevi. Când satul a avut vatra în locul numit „Numere”, şcoala era pentru copiii din Petroșnița și Vălișoara, la aproximativ 200 m de vatra satului, învățător fiind tot Toma Pilu, având un număr de 32 de elevi. Din anul 1872, în școală se folosea ca limbă de predare maghiara și româna. După 1 decembrie 1918, Marea Unire, școala continuă cu predarea în limba română. Învățătorii cunoscuți R. Corici și D. Stoichescu. Numărul elevilor în cele 7 clase era între 60 și 80. În 1935 s-a ridicat o nouă școală, lângă cea veche, având două săli de clasă și o cancelarie, prin contribuția petroșnenilor. În urma reformei învățământului din anul 1948, școala avea doar 4 clase primare. Între anii 1949-1955, începe școala de alfabetizare, căci mulți din tineri nu terminaseră nici 4 clase primare. Din 1960 s-au reînființat clasele V-VIII. De remarcat este faptul că între anii 1957-1960, se construiește și se dă în folosință un cămin cultural impunător. Sunt și săli anexe cu dimensiunea de 4-5 m la parter și etaj. Cele de la parter au fost folosite ca săli de clasă pentru școală până în 1976. Prin râvna oamenilor din sat se începe construirea unei școli începând cu anul 1970 până în 1975. Pentru această construcție s-au mobilizat peste 150 de cetățeni la îndemnul preotului Petru Turcan, primarul Mihai Lungocea de la Vălișoara, directorul școlii Mihai Anderca și Aurel Isac. Din 1976, școala de la Petroșnița funcționează cu 10 clase primare până în anul 1990 când clasele a IX-X au ajuns în lichidare. Referitor la alte activități cultural-religioase, este de amintit corul bărbătesc pe patru voci, înființat între anii 1947-1950, cor instruit – cum s-a spus – de profesorul de muzică de la la liceul „Traian Doda“ din Caransebeș, Dimitrie Cusma. Acest cor dădea răspunsurile la Sf. Liturghie în biserică precum și la alte servicii religioase. Din anul 1999, sub bagheta domnului profesor Dumitru Jompan și prin osteneala părintelui Ioan Sârbu, un nou cor (mixt) - având un număr de 65 de persoane - făcea și peregrinări prin țară. Nu poate fi uitată nici „Oastea Domnului”, organizație religioasă veche. Petroșnenii sunt cu vocații, au talentul lor artistic ca dansatori, actori de teatru şi muzicanţi. Există, în fine, un muzeu al satului ce conţine manuscrise vechi, datând din anii 1468-1935, și alte obiecte de valoare.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia însumează 609 enoriaşi. Sub conducerea preotului paroh, tinerii din Petroșnița interpretează cântări și prezintă piese religioase în biserică, cămin, școală, dar și în alte parohii, cu diferite prilejuri. Tinerii elevi din Petroșnița au avut o colaborare strânsă, prin părintele Ioan Sârbu și profesorul Aurel Isac și învățătoarea Irina Săsăiac, cu parohia caransebeșeană *Sfântul Mare Mucenic Dimitrie-Izvorâtorul de Mir*, păstorită de Dimitrie Negrei, prezentând programe religioase spre satisfacția credincioșilor din acea parohie. Credincioșii parohiei Petroșnița, răspund la toate acţiunile caritabile, organizate fie de centrul eparhial, fie de Patriarhie. Nu lipsesc nici activitățile pastoral-misionare și catehetice susținute de preotul paroh Ioan Sârbu în colaborare cu preoții din jur, luând parte la Sfânta Taină a Maslului și la seri duhovnicești, în cele două posturi mari (al Naşterii și Învierii Domnului).

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Adormirea Maicii Domnului”; [ADRESA] Sat Petroșnița, nr. 140, comuna Bucoșnița [OFICIU PAROHIAL] Telefon oficiu parohial: 0255519279.

BIBLIOGRAFIE: Prof. ISAC Aurel, Pr. SÂRBU Ioan, *Monografia Satului Petroșnița*, Editura Petroșneană, Paris, 2000; JOMPAN Dumitru, *Coruri din Banat. Lexicon (K-R)*, Ed. Nagard, Lugoj, 2011.

Parohia „Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel” – Poiana

A.ISTORICULCOMUNITĂȚIIPAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/ CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia este situată în localitatea Poiana, comuna Buchin, județul Caraș-Severin. Localitatea este așezată de-a lungul apei Valea Mare sau Valea Buchinului, la sud-vest de orașul Caransebeș. Este atestată documentar în anul 1489[1] și amintită apoi în 1745[2], 1751; în 1757 avea 80 de case[3], în 1910, 1312 locuitori și 254 de case, în 1935 avea 1184 de locuitori[4]. Satul Poiana este atestat cu denumire aceasta în Evul mediu ca servitute a familiei de nobili Fiat care avea multe proprietăți în cadrul Banatului de Severin și care în mod obișnuit locuia în Armeniș.[5] În anii 1531, 1612 și 1615 localitatea apare sub numele de *Poiana* și *Poienița*[6]. În timpul invaziei otomane din 1788, satul a fost parţial pustiit, iar locuitorii s-au așezat apoi pe actuala vatră. A făcut parte din regimentul de graniță, compania a 11-a cu sediul la Caransebeș. În 1992, satul avea 761 locuitori, în 2002 mai erau 647 locuitori.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] A existat o biserică de lemn în veacul al XVIII-lea, când aşezarea îşi avea vatra pe dealurile din proximitate. Cum vom vedea, biserica actuală e mai nouă, din 1850, acoperită iniţial cu şindrilă. Reparații ale bisericii au fost efectuate în anii 1946 când s-a înlocuit țigla de pe acoperiș cu tablă galvanizată, de către Marian Băcilă din Caransebeș. În 1948 s-a reparat exteriorul în întregime și s-au făcut ferestrele de la turn, de către Ion Faur. În anul 1957 s-a înlocuit tabla de pe turn de către Cuzma Nicolae din Caransebeș, iar în 1966 s-a înlocuit tabla de pe acoperişul bisericii și s-a reparat biserica în interior. Casa parohială a fost zidită în 1905-1906 din piatră și cărămidă; este acoperită cu țiglă, fiind compusă din două camere și dependințe.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica, cu hramul „Sfinții Apostoli Petru și Pavel”, a fost construită în anul 1850, în stil baroc. În 1879, biserica a căzut pradă unui incendiu, rămânându-i doar zidurile, fiind refăcută între anii 1879-1881, cu dimensiunile de 23,35 x 7,50 m. Edificiul este

1 Coriolan SUCIU, *Dicţionar istoric al localităţilor din Transilvania*, vol. I, Ed. Academiei Române. Bucureşti, 1967, p. 51.
2 Ioan Dimitrie SUCIU, Radu CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1980, p. 189.
3 *Ibidem*, p. 222.
4 Ioan LOTREANU, *Monografia Banatului*, Institutul de Arte Grafice „Ţara”, Timişoara, 1935, p. 328.
5 Mircea STANCIU, *Date monografice și plasarea în istorie a satului Poiana-Buchin*, Timişoara, 2009, p. 7.
6 *Ibidem*, p. 9.

zidit din piatră și cărămidă, acoperit cu tablă, bolta semicilindrică din lemn și acoperită cu tablă; turnul este construit din același material ca și biserica dar este acoperit cu tablă de cupru. De la biserica din lemn se păstrează ușile iconostasului și patru icoane împărătești pictate pe lemn în 1829 de un pictor necunoscut.

[PICTURA] Pictura bisericii, în ulei pe pânză aplicată pe zid, a fost realizată de pictorul Ioan Băleanu în 1938; același procedeu îl întâlnim şi la pictura iconostasului.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Evanghelie (Blaj, 1776), Cazanie (Viena, 1793), Liturghier (Sibiu, 1798).

[ŞIRUL PREOŢILOR] Stancu Popovici (1757), Ioan Caracoe (1802), Gheorghe Stanciu (1830-1837), Gheorghe Andreevici sau Andrei (1837), Gheorghe Iacobescu (1838), Ioan şi Nicolae Pavlovici (1838), Nicolae Magheți (1839-1842), Ioan Mlădescu (1842-1848), Ioan Mihailovici (alias: Mihăilă, 1848-1855), Ștefan Goian (1855-1893), Romul Tinca (1893), Florea Cioloca (1893-1928), Nicolae Cojocariu (1928-1929), Dumitru Anuțoiu (1929-1939), Petru Turcan (1939-1940), Petru Boieriu (1940-1943), Pavel Bilcă (1943), Dănilă Birtea (1944), Rusalin Simeria (1944-1984), Rusalin Bona (1984 şi în prezent). Cântăreți de seamă: Cornea Matei, Lupșorean Vartolomei, Coilă Mihai, Todor Mihai. Epitropi: Păcuraru Filimon, Jurchița Ion, Faur Ilia, Capeți Ștefan, Cornea Filimon, Capeț Nicola, Gherga Nicolae, Roșu Ion, Mihuța Petru, Jurchița Ion.

C. CIMITIRUL. Cimitirul are suprafața de 1 ha; nu are capelă.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. În trecut, la 1776, era o şcoală la Petroşniţa, frecventată de copiii din Poiana. În sat se află două cruci în memoria eroilor satului: una din marmură, ridicată în 1935 în amitirea eroilor din Primul Război Mondial, și alta din lemn ridicată în 1945 în memoria celor căzuți în al Doilea Război Mondial, iar în hotarul satului este o cruce de lemn.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Actualmente parohia (cu 613 credincioşi) desfăşoară activități de catehizare cu tinerii, precum și acțiuni sociale avându-se în vedere persoanele neajutorate: orfani sau văduve fără venituri. Parohia organizează și colecte de alimente și pentru alte centre sociale din cuprinsul Episcopiei Caransebeșului.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfinții Apostoli Petru și Pavel"; [ADRESA] Poiana, nr. 236, comuna Buchin, județul Caraș Severin; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: SUCIU Coriolan, *Dicţionar istoric al localităţilor din Transilvania*, vol. I, Ed. Academiei Române, Bucureşti, 1967; SUCIU Ioan Dimitrie, CONSTANTINESCU Radu, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1980; STANCIU Mircea*, Date monografice și plasarea în istorie a satului Poiana-Buchin*, Timişoara, 2009.

Parohia „Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel" – Prisaca

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. În depresiunea Caransebeşului, la 12 km de oraș, pe malul stâng al Timișului, în drum spre Timișoara, se află localitatea Prisaca, un sat mic, adunat, specific zonei de câmpie. Prisaca este amintită în documentele vremii începând cu anul 1412, sub denumirile: *Gyepesfalu*[1], *Priszaca*, *Preszaka*, *Priszaka*. În anul 1788, în timpul războiului austro-turc „Satul Bătrân", vechea așezare a satului Prisaca, a fost incendiată de otomani, arzând odată cu el și vechea bisericuță din lemn.[2] Prisăcanii și-au recladit satul şi biserica pe o nouă

1 D. ŢEICU, *Banatul montan în Evul mediu*, Ed. Banatica, Timişoara 1998, p. 363.
2 LUCIAN, Episcopul Caransebeșului și Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed.

vatră (pe cea actuală), mai aproape de apele curgătoare Timiș și afluentul său Măcicaș. În anul 1776, Prisaca avea 142 de case și era unul dintre cele mai mari sate din această zonă.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] După mutarea satului în așezarea sa de acum, întâia biserică a Parohiei ortodoxe române Prisaca a fost construită din lemn pe locul unde astăzi stă mărturie o cruce de marmură, ridicată în anul 1926 de către fostul comerciant Vizantie Babeu și soția Maria. În 1863, în centrul satului, între casele cu numerele 90 și 91, s-a construit biserica de astăzi. *Sfinții Apostoli Petru și Pavel* constituie hramul și ocrotitorii vechi și actuali ai acestei biserici, cu toate că o perioadă de timp hramul nu se sărbătorea la 29-30 iunie, de *Sf. Apostoli Petru și Pavel*, ci la 26-27 octombrie, la *Sfântul Dimitrie*.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica actuală (18 x 9 m) a fost proiectată de arhitectul Hüner din Lugoj și zidită din piatră și cărămidă. Anul zidirii: 1863.

[PICTURA] Iconostasul până în 1905, când s-a pictat, a fost un simplu zid împodobit cu icoane pe lemn, provenite de la vechea biserică; despre sfințirea prin arhiereu o însemnare (Sf. Evanghelie, Sibiu, 1907, fila primei coperte) ne spune că „la 1 iulie 1951 s-a sfinţit Biserica Ortodoxă română din Prisaca, prin I.P.S. Sa Arhiepiscopul și Mitropolitul Doctor Vasile Lazarescu al Timișorii și Caransebeșului”. Atunci preot paroh era Iosif Remus Olariu, răspunsurile la Sf. Liturghie fiind date de corul bisericesc local, sub conducerea cântărețului bisericesc Nicolae Prisăceanu. În anul 1971, în 7 mai, începe pictarea în tehnica frescă a bisericii de către pictorul Vasile Munteanu din Covasna.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Pe parcursul timpului, bisericii i s-au făcut numeroase reparații: în anii 1938 și 1939 s-a reparat tencuiala în exterior și s-a văruit, în 1945 s-a dat jos toată tencuiala de pe soclu și s-a înlocuit cu alta din mortar, ciment și nisip armat cu sârmă. Pentru impunătorul sfânt locaș pe care și-l înălțaseră credincioșii prisăcani, s-a adus de la Arad cu „cociile” trase de cai în cursul anului 1869 clopotul cel mare în greutate de 250 kg. În 29 iunie 1908 s-a suit clopotul mijlociu, iar al treilea clopot era de la biserica veche de lemn, dărâmată în 1866. Toate cele 3 clopote spre sfârșitul Primului Război Mondial au fost rechiziționate de autoritățile Imperiului austro-ungar, locuitorii fiind siliți să le transporte până la gara Zăgujeni unde au fost îmbarcate în tren. În locul lor, biserica şi-a procurat următoarele două clopote: cel mic, cu greutate de 120 kg și cel mare, de 333 kg, sfințindu-se în anul 1936. Ziua de târnosire a sf. lăcaş, 3 iunie 1973, a rămas vie mulți ani în sufletele credincioșilor prisăcani. Dr. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului, a sfinţit această biserică și plăcut impresionat de realizările preotului Iosif Remus Olariu, îl ridică la rangul de iconom. Ultima binecuvântare a unui arhiereu a avut loc în 11 aprilie 2010, când P.S. Sa Lucian Mic Episcopul Caransebeșului a pecetluit din nou Sf. Masă după placarea ei cu marmură.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Ioan (1745-1757)[3], Marcu (cca 1771-1774), Alexie (1773), Zaharia Zuza (1797-1832), Constantin Popovici (1830-1857),

Episcopiei Caransebeșului, 2012, p. 81.

3 I.D. SUCIU, R. CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, I, Timişoara 1980, p.189.

Ioan Jurca (1838)[4] Ioan Zuza (1857-1865), Ioan Lucaciu (1865-1871), Petru Stan (1877-1897), Ioan Lația (1899-1915), Nicolae Popoviciu (1916-1926), Ioan Daicoviciu (1927-1934), Ioan Drăghina (1934-1938), Iosif Remus Olariu (1938-1977), Pavel Curuți (1977-1989), Viorel Barbu (1989-1994), Iosif Negrei (1994-2000), Viorel Dumbravă (2000- în prezent).

C. CIMITIRUL. După noua așezare a satului, cimitirul se află la marginea lui, în partea de nord. Încă de la început a fost proprietatea parohiei și a fost împrejmuit cu gard din stâlpi de fier și ciment. Astăzi cimitirul se prezintă cu multe cavouri din beton mozaicat. Majoritatea crucilor sunt din marmură și mozaic, iar mormintele sunt împrejmuite cu borduri din ciment.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Şcoala primară s-a înfiinţat în anul 1776, iar un cor în 1910.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia (cu 348 parohieni) organizează ocazional pelerinaje la mănăstirile din Banat, iar în posturile mari de peste an, seri catehetice.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel”; [ADRESA] sat Prisaca, nr. 118, comuna Constantin Daicoviciu, cod poştal 327096; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: CORNEAN Nicolae, *Monografia eparhiei Caransebeş*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeş, 1940; LUCIAN, Episcopul Caransebeșului şi BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012.

4 I.B. MUREŞIANU, *Cartea veche bisericească din Banat*, Ed. Mitropoliei, Timişoara 1985, p. 238; preotul dinainte, Marcu, are câteva lucrări în Muzeul arhidiecezan de la catedrală.

Parohia „Adormirea Maicii Domnului” – Prisian

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/ CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Satul, situat în depresiunea Văii Timișului, e atestat documentar în anul 1447, amintit apoi în 1745 -1757 când avea 32 de case[1]; în 1910 avea 490 locuitori în 88 de case[2], în 1935 cei 488 locuitori în 116 case[3], în 1992 erau 464 locuitori din care 392 ortodocşi, 63 baptiști; în 2002, 441 locuitori, din care 367 ortodocşi, 42 baptiști, 26 penticostali.[4] Între anii 1883-1950, satul Prisian făcea parte din plasa Caransebeş[7], apoi din raionul Caransebeș, iar din 1968, când s-a înființat județul Caraș-Severin, a făcut parte din acesta.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] La început, Prisianul era filie a Prohiei Buchin, prisienii frecventând biserica din materă întrucât era aproape. Începând cu anul 1999 s-a

1 Coriolan SUCIU, *Dicţionar istoric al localităţilor din Transilvania*, vol. I, Ed. Academiei Române, Bucureşti, 1967, p. 61.
2 Ioan Dimitrie SUCIU, Radu CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1980, p. 183.
3 *Ibidem*, p. 222.
4 Ioan LOTREANU, *Monografia Banatului*, Institutul de Arte Grafice „Ţara”, Timişoara, 1935, p. 334.

înființat parohia Prisian având ca preot pe Turnea Petru. La 3 decembrie 2000 s-a sfințit locul pentru biserica din Prisian și s-a așezat piatra de temelie de către P.S. Sa Episcop Dr. Laurențiu Streza. Zidirea noii biserici s-a făcut în 2003-2006. A fost sfințită de P.S. Lucian în 23 noiembrie 2008.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica are formă de „navă” cu lungimea de 12 m, lățimea de 6 m; este construită din piatră și cărămidă, acoperită cu tablă galvanizată. Are o turlă pe care se află o cruce de fier. Uşile de la intrare, din lemn de stejar; stranele sunt sculptate.

[PICTURA] Pictura bisericii a fost realizată în ulei, de pictorul Romulus Damian în anii 2006-2008.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Biserica nu deține obiecte de valoare.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Petru Turnea (1999- prezent).

C. CIMITIRUL. Cimitirul a fost cumpărat de către Consiliul Parohial și Pr. Aurelian Jucu de la Parohia Buchin în anul 1998, anume de la Pârvu Ioan din Valea Timișului.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. În 1776 exista o şcoală la Petroşniţa, frecventată şi de elevii din Prisian, unde un cor (1943) va activa temporar.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia (având doar 181 enoriaşi) organizează ocazional pelerinaje la mănăstirile din Banat, iar în posturile mari de peste an, seri catehetice.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Adormirea Maicii Domnului”; [ADRESA] Sat Prisian nr.1, com. Buchin, jud. Caraș-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: LOTREANU Ioan, *Monografia Banatului*, Institutul de Arte Grafice „Ţara”, Timişoara, 1935; SUCIU Coriolan, *Dicţionar istoric al localităţilor din Transilvania*, vol. I, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1967; SUCIU Ioan Dimitrie, CONSTANTINESCU Radu, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1980.

Parohia „Adormirea Maicii Domnului”– Rugi

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia Rugi este situată în satul Rugi, comuna Păltiniș, județul Caraș-Severin. Denumirea sub care, iniţial, apare satul Rugi este *Rusz*, iar prima atestare documentară în 1517. Satul este așezat spre Sud-Vest de municipiul Caransebeș, la o depărtare de aproximativ 12 km şi se învecinează la Est cu hotarul satului Poiana-Buchin, la Vest cu hotarul satelor Delinești, Apadia la Sud cu pădurea ce face parte din islazul satului, iar spre Nord cu comuna Păltiniș.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] În locul bisericii actuale în satul Rugi sălășluia o altă biserică veche din secolul XVIII, fiind

arsă în 1788 în cursul războiului austro-turc.[1] Atunci au ars şi 36 de case.[2] Sătenii după 1792, şi-au refăcut sf. lăcaş care curând va primi şi un antimis sfinţit; va fi demolat în anul 1900. Biserica actuală a fost construită în 1901. Hramul este „Adormirea Maicii Domnului"; a fost zidită pe deal, aflându-se în mijlocul satului, dar sătenii și-au mutat casele mai spre vale, biserica rămânând izolată acum la marginea satului. A fost ridicată de către meșterul Iosif Weber din Caransebeş. În 1966 s-a îngrădit și curtea bisericii cu zid de piatră continuat în sus cu grilaj de fier. În interior biserica a fost pardosită cu mozaic. Acoperişul bisericii este din tablă, iar în curtea bisericii în anul 1971 a fost adusă crucea din fața Primăriei. Clopotele bisericii sunt în număr de trei, cel mijlociu cumpărându-se în 1918 de la Reșița, iar celelalte două sunt achiziţionate în anul 1930 de la Socomet-Reșița. Dr.Vasile Lazarescu, mitropolitul Banatului, a vizitat satul Rugi în ziua de 24 octombrie 1950, cu ocazia sfințirii bisericii, deoarece nu a fost sfințită de episcop. În anul 2001 s-a resfințit biserica de către P.S. Laurenţiu Streza, cu ocazia renovării exterioare a pereților bisericii. La data de 9 iulie 2006, în urma unei nefericite întâmplări, biserica a fost lovită de un fulger luând foc, turnul şi acoperişul deteriorându-se în întregime. În anul 2007, ca urmare a conlucrării credincioșilor din parohie, a Centrului eparhial, a Preasfințitului Lucian, Episcopul Caransebeşului, a Consiliului Județean şi a altor oameni de bine, s-a refăcut structura de lemn a bisericii şi turnul, s-au acoperit cu tablă lindab, s-au refăcut interiorul şi exteriorul bisericii, s-au cumpărat candelabre, s-a spălat şi curățit pictura de pe iconostas de către pictorul Mihai Sănfiu. S-a refăcut la fel Sfânta Masă, placându-se cu marmură şi s-a cumpărat un chivot nou; s-a refăcut încălzirea centrală a bisericii. În 2009 s-a făcut lângă sf. lăcaş o anexă pentru depozit de lemn – corpul centralei şi s-a racordat biserica la rețeaua de apă cu ajutorul primăriei Păltiniș. La data de 6 iulie 2011, în urma acestor eforturi s-a resfințit biserica de către Preasfințitul Lucian, Episcopul Caransebeşului. Începând cu anul 2011 s-au făcut reparații la casa parohială cum ar fi: introducerea încălzirii centrale, construirea unei anexe şi a unui garaj; s-a făcut totodată baia, s-au renovat coridorul, bucătăria și o cameră.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica, cu forma de navă cu un singur turn, are lungimea de 25 m şi lățimea de 8 m. A fost antesfințită de către protopopul Andrei Ghidiu în 14 octombrie 1901, ca delegat al episcopului Nicolae Popea.

[PICTURA] Biserica nu a fost pictată în întregime, doar icoanele aflate pe iconostas au fost pictate pe pânză de către pictorul B. Delliomini. Nici în prezent biserica nu este pictată.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Biserica nu deține obiecte de valoare. [ŞIRUL PREOŢILOR] Preoți slujitori ai bisericii au fost: Vasile Popovici (1757), Solomon Jura (1830)[3], Anania Magheţ (1845)[4], Petru Suru (1896-1939), Pavel Bilcă (1940-1953), Ioan Jucos (1953-1954), Constantin Viniţchi (1954-1967), Virgil Atnagea (1967-1970), Ioan Lupa (1970-1971), Pavel Olaru (1971-1977), Ghrigore Duma (1977-1994), Moise Lazăr (1994-2008), Aron Bob (2008-prezent). Cantori: Ilca Petru (1930), Birtea Grigore, Ilca Adam (1940), Rada Ghiocel, Tantu Ion (Crișan), Ilca Adam (1970), Baba Petru, Stoican Petru, Gogoașă Ion (1985-1999), Rada Ionel, Bob Adriana (2000). Epitropi: Baba Arsenie (1930), Ianoș

---

1 LUCIAN, Episcopul Caransebeșului și Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012, p. 84.

2 C. FENEŞAN, *Conscripţia protopopiatelor Lugoj şi Caransebeş din anul 1792 şi semnificaţia ei*, în rev. Mitropolia Banatului, nr. 7-9/1977, p. 489.

3 V. BIROU, *Un document românesc de la 1830*, în Revista Institutului Banat-Crişana, nr. 27/1940, p. 62.

4 I. PETREUŢĂ, *Monumente istorice-bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara 1980 (ms. în Arhiva Mitropoliei), p. 599.

Iancu (1937), Achim Baba (1951), Birtea Martin (1967), Lerinț Gheorghe (1973), Gruia Ianoș (1981), Birtea Borțun (1990), Birtea Gheorghe (1981-)

C. CIMITIRUL. Cimitirul se află situat în partea de est a satului; este îngrădit cu un gard de sârmă împletită. Cimitirul este proprietatea parohiei şi are o întindere de 1.510 mp.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Elevii din Rugi, în 1776 întâia dată, frecventau şcoala confesională din Caransebeş. Un cor s-a înfiinţat în sat la 1972.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Ocazional, parohia (având 273 membri) organizează pelerinaje la mănăstirile din ţară, apoi seri duhovnicești cu prilejul marilor sărbători (Sf. Paşti, Crăciun). Se predică cuvântul de învățătură ortodoxă la sf. slujbe sau la diferite evenimente din viața credincioșilor (boteze, nunți, înmormântări), pe urmă se strâng periodic alimente și alte bunuri pentru centrul social al Episcopiei sau pentru oamenii defavorizați de soartă din localitate.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] ,,Adormirea Maicii Domnului"; [ADRESA] Sat Rugi, nr. 153, com. Păltiniș, jud. Caraș-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeșului și BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012; CORNEAN Nicolae, *Monografia eparhiei Caransebeș*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeș, 1940.

Parohia „Sfinții Arhangheli Mihail şi Gavriil" – Ruginosu

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/ CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Satul Ruginosu se află la N-V de Caransebeș, la aproximativ 10 km, așezat între păduri și dealuri, aparținând administrativ comunei Copăcele. Satul are un relief deluros; clima este temperat continentală, cu ierni blânde și veri nu prea călduroase. Economia satului se bazează pe cultivarea plantelor și creșterea animalelor, ocupația de bază fiind agricultura. În ce priveşte etimologia, trebuie spus că planta *rogoz* se mai cheamă, în unele părţi, şi *rugină*, de unde îşi are numele satul acesta *Ruginosu*, al cărui nume vechi era - cum susţin unii specialişti – *Rogoz*.[1] Prima atestare documentară a aşezării datează din anul 1370.[2] De notat, în plus, că biserica de lemn a fost construită înainte de anul 1791[3]; se găsea la cca 500 m de cea actuală, în locul cunoscut astăzi sub numirea „La biserica bătrână".

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Prima atestate a bisericii actuale este din anul 1864, când a fost zidită din lemn și piatră în stil baroc[4],

1 V. IONIȚĂ, *Nume de locuri din Banat*, Ed. Facla, Timişoara 1982, p. 27, nota 30.

2 D. ŢEICU, *Banatul montan în Evul mediu*, Ed. Banatica, Timişoara 1998, p. 371.

3 C. FENEŞAN, *Conscripţia protopopiatelor Lugoj şi Caransebeş din anul 1791 şi semnificaţia sa*, în rev. Mitropolia Banatului, nr. 7-9/1977, p. 488.

4 LUCIAN, Episcopul Caransebeșului și Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012, p. 85.

obișnuit în Banat, pe cheltuiala credincioșilor. Satul nu a avut și nici nu are în prezent casă parohială, dar a avut școală confesională (la început în 1776, la Prisaca). Din 1959 până în iarna anului 2002 biserica cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" din Ruginosu a fost filie, aparținând de Ohaba Mâtnic. Din 2002 a devenit parohie având ca preot pe Jelena Nicolae, paroh și în prezent. La 5 septembrie 2004, biserica din Ruginosu a fost târnosită de către P.S. Dr. Laurențiu Streza. Biserica este dotată cu încălzire centrală, cu geamuri și uși termopan; pardoseala e din lespezi de marmură.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica veche a satului a fost dărâmată în 1995 din temelii și rezidită din cărămidă. Turnul a rămas în starea lui originală (din 1897). În vara anului 2000 a fost realizată fațada bisericii de către Turcu Viorel din Botoșani și de Bilan Alexa din județul Olt. Biserica satului (18 x 7,5) este de tip corabie cu altarul spre răsărit; are planul dreptunghiular, împărțit pe secțiuni transversale (nave).

[PICTURA] Din anul 2001 s-a început pictarea bisericii care a durat până în 2002. A fost realizată de pictorul Meilă Samfir din localitatea Prisaca (jud Caraș-Severin) şi este în frescă. Iconostasul a fost sculptat de către Dogariu Nicolae din jud. Neamț.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Liturghier (Bucureşti, 1746), Catavasier (Râmnic, 1753), Cazanie (Bucureşti, 1768), Evangheliar (Râmnic, 1784) etc.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Preoţii slujitori ai bisericii parohiale din Ruginosu au fost: Mihuţ (1745; a slujit şi la Zăgujeni, şi la Jupa), Petru Popovici (1757), Vasile Cornean (1741-1783), Matei Cornean (1783-1821), Simion Ştefanovici (1819-1821), Petru Cornean (1821-1852), Vasile Zgriban (1860), Petru Cornean – junior (1852-1882), Vasile Cornean (1856-1925), Romul Jurchescu (ante 1916-1938), Viorel Filip (1942-1945), Traian Nemoianu (1952-1959), după care Ruginosu a devenit filie la Ohaba-Mâtnic; în anul 2002 redeveni parohie independentă, în frunte cu pr. Nicolae Jelena. Dintre epitropi este de amintit Ștefănigă Petru, cel care a avut cea mai mare contribuție la ridicarea noii biserici a satului.

C. CIMITIRUL. Cimitirul din Ruginosu este proprietatea parohiei şi are o suprafață de 1.510 mp. Cimitirul se găsește pe dealul Bătroanei, în afara satului.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Nu este cazul.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia (cu 105 parohieni) organizează ocazional pelerinaje la mănăstirile din Banat, iar în posturile mari de peste an, seri catehetice.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil"; [ADRESA] 327102, Ruginosu nr. 70, comuna Copăcele; [OFICIU PAROHIAL] Parohia nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeşului și Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012; PETREUŢĂ Ioan, *Monumente istorice-bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului,* Timişoara 1980 (ms.), pp. 599-600.

Parohia „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" – Rusca

A.ISTORICULCOMUNITĂŢIIPAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/ CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Prima atestare documentară a localităţii Rusca este din 1430.[1] Numele localităţii a fost din cele mai vechi timpuri tot *Rusca*. Potrivit unei legende, denumirea se trage de la un anume nobil feudal Ruscai Martin care câştigă un teritoriu pe care îl putu încercui călare pe un cal fără a trece nici o apă curgătoare într-un timp de o zi şi o noapte, teritoriu care avea să poarte numele de Rusca.[2] Satul Rusca este așezat în frumoasa depresiune geografică Caransebeş-Orşova, la o distanţă de aproximativ 35 km spre sud-est de Caransebeș, pe partea dreaptă a pârâului Hideg care izvorăşte din poalele Muntelui Ţarcu şi este afluent al râului Timiş. În vechime vatra satului Rusca era la graniţa cu comuna Teregova, lângă şoseaua ce leagă Caransebeşul de Orşova. Datorită năvălirilor turcești din timpul războiului austro-turc, cetăţenii ruscani se văd nevoiţi să se retragă stabilindu-şi vatra satului pe teritoriul actual, la 3 km înspre nord pe drumul care duce la Cornereva. În fața bisericii se află două monumente ridicate în memoria eroilor căzuţi în Primul Război Mondial, iar celălalt ridicat în memoria celor căzuți în rezistenţa anticomunistă. Pe zidul de incintă al bisericii este o placă din marmură cu numele celor căzuţi în al Doilea Război Mondial. De adăugat că societatea secretă, descoperită în 1834, cu sediul la Rusca, milita pentru „Republica română unită".[3]

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Până a se ctitori actuala biserică parohială frumoasă și încăpătoare, credincioşii din Rusca au avut o biserică mică și sărăcăcioasă, construită în 1775 din gard de nuiele și lipită cu lut, având același hram, *Sfinții Apostoli Petru și Pavel*. Lucrările la actuala biserică au început în 1841 și s-au finalizat în 1844. În 2014 s-a refăcut Sf. Masă din cărămidă arsă şi placată cu marmură. În 2015 s-a pardosit Altarul şi soleea cu un placaj de granit.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este construită în stil baroc, până la streașină din piatră, cu mortar de var, iar turnul din cărămidă arsă.[4] Are forma unui dreptunghi regulat, terminat înspre răsărit în formă semicirculară. Are lungimea de 23 m, iar lăţimea de 10,80 m. Bolta bisericii este construită din cărămidă arsă cu mortar de var și este susţinută de cinci arcuri de sprijin, construite tot din cărămidă arsă. La început a fost pavată cu cărămidă arsă, iar în anul 1912 a fost pardosită cu mozaic. Iconostasul este din cărămidă arsă şi are o lungime de 8,35 m şi o grosime de 0,49 m. Ușile împărătești sunt din lemn sculptat şi au fost cumpărate în 1913 de la Parohia Feneş cu suma de 60 de coroane.

[PICTURA] Pe uşile împărăteşti se află icoana Bunei-Vestiri, fără a se cunoaşte pictorul. Pictura s-a realizat în 1912 de către pictorul Nicolae Popovici din Caransebeș.

1 D. ŢEICU, *Banatul montan în Evul mediu*, Ed. Banatica, Timişoara 1998, p. 371.
2 N. DRĂGANU, *Toponimie şi istorie*, Cluj 1928, p. 76; I. IORDAN, *Toponimie românească*, Ed. Academiei, Bucureşti 1963, p. 282 (lămurirea etimologiei).
3 V. MUNTEAN, *Contribuţii la istoria Banatului*, Ed. Mitropoliei, Timişoara 1990, p. 217.
4 LUCIAN, Episcopul Caransebeșului și Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012, p. 86.

S-au pictat iconostasul și bolțile în stil baroc, cu vopsea în ulei, direct pe zid. În 1996 s-a refăcut pictura de către Ioan Cosma din Timișoara.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Evangheliar (Râmnic, 1784), Apostol (Râmnic, 1784), Cazanie (Viena, 1793) ş.a. În cafasul bisericii se află un steag din muşama roşie ce datează din1855.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Preoţii slujitori: Marian (1751; era preot şi la Zerveşti), Ianăș Peicu (1757), Constantin Smultea (1775), Constantin Iacobovici (1791-1810), Ioan Bumbăcilă (1810-1812), Solomon Crețoni (1812-1822), Gheorghe Bumbăcilă (1823-1837), Voin Sîrbu (1837-1881), Ioan Sîrbu (1881-1926), Ilie Sîrbu (1926-1964), Dănilă Birtea (1964-1981), Ianăș Humița (1981-2013), Bogdan-Gabriel Boicu (2013-prezent).

C. CIMITIRUL. Parohia Rusca deţine două cimitire, unul numit Cimitirul Vechi care se află așezat pe un deal în partea de nord a satului şi unul numit Cimitirul Nou, care se află aproape de ieşirea din sat înspre Cornereva, pe partea stângă a drumului principal. Ambele cimitire sunt îngrădite cu gard de sârmă.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. O şcoală primară aparte documentar la 1808, iar un cor în 1890.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia (având 967 membri) organizează ocazional pelerinaje la mănăstirile din Banat, iar în posturile mari de peste an, seri catehetice.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel"; [ADRESA] Str. Principală, nr. 338, sat Rusca, com. Teregova, jud. Caraş-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Str.. (site oficial, adresa de email oficiala, tel.)

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeșului și Bona Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012; Arhiva Parohiei Rusca.

Parohia „Pogorârea Sfântului Duh" – Rusca Montană

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/ CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Resursele solului şi subsolului au imprimat comunei Rusca Montană o dezvoltare economică şi socială încă de timpuriu. În secolele XVIII-XIX, în această parte a ţării apar ateliere manufacturiere, furnale, turnătorii, deschizându-se o serie de noi mine ce exploatau bogățiile solului. Astfel, în anul 1842, la o expoziţie industrială imperială, Societatea Minieră din Rusca Montană a lui Maderspach Karoly a prezentat email verde şi roşu cernut şi piese din fontă. Aceste exponate de la Rusca Montană au fost foarte apreciate de Curtea imperială de la Viena. Un zăcământ foarte căutat şi apreciat pe piaţa internă şi externă este şi marmura de Ruschiţa. Vegetaţia forestieră a Munţilor Poiana Ruscăi constituie o bogăţie deosebită pentru comună. Deşi evenimentele istorice majore care au marcat secolele al XIX-lea şi al XX-lea şi-au pus amprenta pregnant pe localitatea Rusca Montană, interesul pentru trecutul şi prezentul localităţii rămâne ridicat. Numeroasele schimbări ale structurii economice au generat afluxuri şi refluxuri demografice, astfel că astăzi o mare parte din cetăţenii comunei trăiesc în alte localităţi sau dincolo de hotarele ţării. Comuna Rusca Montană, cu satul aparţinător Ruschiţa, aparţine judeţului Caraş-Severin,

fiind situată la poalele Munţilor Poiana Ruscăi, pe ambele părţi ale râului Bistricioara, ce izvorăşte de sub Vârful Padeş şi are ca afluent principal râul Şoimul. Localitatea se învecinează cu judeţul Hunedoara (Vadu Dobrii, Meria, Poiana Răchiţelii, Lunca Cernii) şi cu judeţul Timiş (Luncani, Coşava, Nădrag). În partea de V-NV zona este mărginită de o culme aproape continuă prin Valea Pleşului, Culmea Nădragului, care câştigă constant în altitudine până în Vârful Padeş (1374 m). În partea de N se individualizează o altă creastă orientată spre V-E şi reprezentată prin culmile Padeş-Moşiuţa-Rusca, cu înălţimi cuprinse între 1180-1350 m. Denumirea comunei Rusca Montană provine de la munţii Poiana Ruscăi, prin Rusca înţelegându-se „*satul de sub munte*". Rusca Montană a luat fiinţă la început sub formă de colonie. În Imperiul austro-ungar, localităţii i se spunea *Ruskabanya* sau *Rusckberg Krassosorny*, cu cătunul *Ruszkicza* (Ruschiţa). Înainte de a începe exploatarea minieră şi a pădurilor, această regiune era nelocuită, pe aceste locuri aflându-se o pădure seculară. Pe la sfârşitul secolului al XVIII-lea au fost aduşi aici colonişti pentru exploatările miniere şi forestiere. Aceştia proveneau din Dognecea, Oraviţa, Anina, Sasca Montană, Moldova Nouă, precum şi din Ungaria, Boemia, Austria şi Italia. Datorită exploatării minereurilor de fier, argint, plumb, zinc, precum şi a marmurei şi a pădurilor, sigur că aici a existat o organizare corespunzătoare. Singurul document ce atestă existenţa localităţii este *Antimisul* descoperit aici şi care se găseşte în prezent la Muzeul Mitropoliei Banatului. Pe el se află următoarea inscripţie: „*S-a sfinţit acest Antimis în anul 1786 şi s-a dat pentru satul Russberg-Rusca Montană, de către Episcopul Vârşeţului, Iosif Ioanoviciu Şacabent".* Acest lucru ne face să credem că dacă viaţa religioasă a românilor de aici a fost aşa de organizată în acel timp, înseamnă că aşezarea datează tot din jurul acestei date.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica actuală s-a zidit între anii 1854-1858, în timpul preotului Nicolae Velovan, cu contribuţia credincioşilor. Cu ocazia renovării turlei bisericii şi acoperirea acesteia cu tablă de cupru (1912), în interiorul crucii de pe turla bisericii s-a găsit un document în care se menţiona: „*Ridicatu-s-a această Sf. Cruce în zilele împăratului Franz Iozef , Excelenţei Sale Andreiu Baron de Şaguna, ilustrului Episcop Ioan Popazu şi a comitetului parohial condus de parohul Nicolae Velovan".*

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este zidită din cărămidă arsă, acoperişul e din tablă de aluminiu, iar turnul acoperit cu tablă de cupru. Biserica, cu hramul „Pogorârea Sfântului Duh", este construită în stil baroc simplu, având 22 m lungime, 8 m lăţime şi 9 m înălţime. Turnul are 30 m. Iconostasul este din lemn, cu icoane portative aplicate.

[PICTURA] Pictura a fost executată de către Nicolae Popovici în anul 1913[1]. Biserica a fost sfinţită de către episcopul Vasile Lazarescu la data de 19 septembrie 1937, în timpul preotului Ştefan Bololoi.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Dintre obiectele cu valoare artistică şi istorică ale bisericii, amintim: Apostolul (Bucureşti, 1784), Triodul de la Buda (1816), precum şi chivotul executat din lemn de tei de către fraţii Nestor şi Iosif Bosioc din Berlişte (1,75x1,60 cm.), în anul 1895.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Șirul preoților: Atanasie Popovici din Voislova o administrează în anii 1813-1825; Nicolae Ianoşel (1825-1836), Zaharia Botoş (1836-1851), Nicolae Velovan (1852-1903), Ioan Velovan (1903-1914), Ioan Imbroane (1914-1923), Valeriu Suru (1925-1927), Iosif Drăgoi (1927-1929), Ştefan Bololoi (1929-1940), Pavel Luca (1940-1943), Gheorghe Adam (1943), Alexandru Ursache (1943-1982), Doinel Puiu Mărgineanu (1982-1997), Toma Sorin Adrian (1997-până

1 CORNEAN Nicolae, *Monografia eparhiei Caransebeș*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeș, 1940, p. 511.

în prezent). De reţinut că pr. Nicolae Velovan a fost tatăl renumitului pedagog Ştefan Velovan (1852-1932).

C. CIMITIRUL. Cimitirul dispune de o capelă construită în 1994.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Prima şcoală confesională apare în anul 1804. În anul 1937 la Rusca Montană se înfiinţează Societatea „Sf.Gheorghe", membrii acestei societăţi continuând activitatea începută de Ştefan Velovan şi notarul Ion Hanzu. Ea a izvorât din grija Bisericii de a supraveghea tineretul şi de a creşte nişte oameni demni pentru societatea de mâine. Odată cu dispariţia fizică a acestor personalităţi, la Rusca Montană a dispărut ceva din cântecul, arta şi tradiţiile acestor meleaguri bănăţene. În decursul timpului, la Rusca Montană exista o viaţă culturală destul de bogată. Aici se organizau serate muzicale cu participarea tuturor intelectualilor de pe Valea Bistrei. În anul 1902 a luat fiinţă corul bisericesc, iar în 1926 a fost creat *Cercul Cultural Bănăţean* şi *Reuniunea de Cetire şi Cântare*, toate la iniţiativa profesorului Ştefan Velovan. Locuitorii din Rusca Montană au dorit să intre în rând cu lumea în anul 1895, aşa cum reiese din textul concursului publicat pentru încadrarea dascălilor la şcoala de aici: *„preferaţii vor fi aceia care vor fi demni a introduce şi cor de cântări"*.Grija organizării şi conducerii au avut-o profesorul Ştefan Velovan, învăţătorii Simion Botescu, Gheorghe Dobreanu, Ion Roiescu şi notarul Ion Hanzu.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia (însumând 1.238 enoriaşi) organizează ocazional pelerinaje la mănăstirile din Banat, iar în posturile mari de peste an, seri catehetice.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Pogorârea Sfântului Duh"; [ADRESA] 327320 Rusca Montană, nr. 1; [OFICIU PAROHIAL] Nr. tel: 0355404461.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeșului și BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012; CORNEAN Nicolae, *Monografia eparhiei Caransebeș*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeș, 1940.

Parohia „Buna Vestire" și „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" – Ruschiţa

A.ISTORICULCOMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia Ruschiţa este situată în judeţul Caraş-Severin, comuna Rusca-Montană; este un sat mic, un sat minier şi de exploatare a marmorei, întemeiat în 1803. Parohia Ruschiţa la început a fost aşezământ monahal social de care se ocupa Pr. Sorin Toma, preot în Rusca-Montană, iar apoi devenind filie a parohiei Rusca-Montană, ulterior parohie misionară.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica are două hramuri şi anume : *Buna-Vestire* şi *Sf. Ap. Petru şi Pavel*; o dată cu cel de-al doilea hram se sărbătoresc şi zilele satului sau ruga. Biserica a fost construită la iniţiativa P.S. Dr. Laurenţiu Streza, Episcopul Caransebeşului, în 1999, deoarece satul Ruşchiţa nu avea biserică şi se săvârşeau slujbele în capela romano-catolică din sat. Biserica a fost finalizată în anul 2000.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este de forma unei nave, cu ziduri groase de piatră. Biserica are dimensiunile: 19 x 9 m.[1] Este acoperită cu ţigle, iar turnul cu tablă.

[PICTURA] Biserica nu este pictată.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Nu deține obiecte vechi de valoare.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Sorin Toma, Mihai Suru, Emanuel Simeria-Neda, Ioan Bircea, actualmente preot paroh (din anul 2014).

C. CIMITIRUL. Parohia Ruschiţa are un cimitir fără capelă; în interiorul său este o troiţă în faţa căreia se săvârşeşte slujba de pomenire a morţilor.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia (având 193 suflete), împreună cu grădiniţa din sat, au o colaborare foarte bună, organizând scenete, serbări la diferite ocazii, iar în ajunul praznicului Naşterii Domnului, preotul, însoţit de copii şi de cântăreț, merge să colinde pe credincioși pe la casele lor.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Buna-Vestire" și „Sfinții Apostoli Petru și Pavel"; [ADRESA] Sat Ruschiţa, comuna Rusca-Montană, cod poştal 327321 [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon si nici site oficial al parohiei.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeșului și BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012; Arhiva parohiei.

1 LUCIAN, Episcopul Caransebeşului și Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012, p. 89.

Parohia „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavril" – Sacu

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/ CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia este situată în comuna Sacu, în nordul judeţului Caraş-Severin, la limita dintre acesta şi judeţul Timiş, pe malul stâng al râului Timiş. În componenţa acestui teritoriu administrativ se regăsesc localităţile: Sacu, Tincova şi Sălbăgelu Nou. Prima atestare documentară a localităţii datează din 1440.[1] La recensământul efectuat de austrieci în 1717, localitatea era înscrisă cu 28 de case şi făcea parte din districtul Caransebeşului. În 1815 (pe vremea administrării de către familia moșierului Hazy) localitatea a fost ridicată la rangul de oraș, cea mai importantă facilitate obținută în urma acestei "titulaturi" fiind aceea de a putea organiza târguri pentru animale, produse agricole și alte mărfuri, unde veneau negustori din toată zona, ajutând la creșterea prosperității așezării. După 1905 au început să se construiască instituții publice noi și toate gospodăriile au fost dotate cu curent electric. La Marea Adunare de la Alba-Iulia din 1918, sătenii din Sacu au trimis o delegație formată din preotul satului, Aurel Spătaru, și un sătean numit Petru Ghiocel. Mai recent, în baza decretului privind reforma administrativă, emis în 1925,

1 C. FENEŞAN, *Documente medievale bănăţene*, Ed. Facla, Timişoara 1981, p. 34, nota 2.

când s-a hotărât ca teritoriul ce cuprindea judeţele Caraş-Severin şi Timiş-Torontal să se împartă în 3 judeţe, localitatea Sacu a devenit un punct administrativ însemnat: reședința Plasei Sacu (care deservea administrativ între 15 și 30 localități). În prezent, conform recensământului efectuat în 2011, populația comunei Sacu se ridică la 1.485 de locuitori, în scădere față de recensământul anterior din 2002, când se înregistraseră 1.681 de locuitori. Majoritatea sunt români (78,18%). Principalele minorități prezente sunt cele de ucraineni (12,26%), romi (3,64%) și maghiari (2,02%). Din punct de vedere confesional, majoritatea locuitorilor sunt ortodocși (74,61%), dar există și minorități de romano-catolici, penticostali sau baptiști. Este de remarcat că vatra anterioară se afla pe colina dinspre sud, la cca 3 km de actuala aşezare, pe locul numit „Satul Bătrân“. Vechea biserică de lemn s-a înălţat în anul 1728. În 1788 a ars pe jumătate datorită turcilor invadatori.[2] S-a refăcut în anul 1793 şi a fost demolată în 1841.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Datorită dezvoltării satului și măririi comunității de credincioși, în 1838 s-a decis înlocuirea bisericii de lemn a satului cu o biserică nouă[3], mai încăpătoare și cu o rezistență crescută. Preotul Aurel Spătaru consemnează că biserica a fost zidită prin osteneala credincioșilor și *„cu ajutorul domnului de pământ, spăia Ştefan Hazy”*. Biserica actuală este acoperită cu tablă de aluminiu vopsită, dar a fost mai înainte și din șindrilă, tablă meagră, tablă zincată etc. Ceasul orginal a fost fabricat în Viena la finele secolului XVIII. Instalația inițială, care presupunea ridicarea greutăților la fiecare 24 ore a fost înlocuită în 1969 cu una care necesită intervenţie umană o dată la 8 zile. După ce s-a defectat la începutul anilor ‘80 și nu a mai putut fi reparat, a fost înlocuit cu unul nou în 1985. Biserica are în prezent trei clopote de dimensiuni diferite, toate funcționale. Clopotul mijlociu și cel mic au fost confiscate de către Statul austro-ungar în 1917, preotul Aurel Spătaru salvând doar clopotul mare (300 kg). În 1923 au fost cumpărate de la un maestru turnător din Timișoara încă două clopote noi (220 kg și 150 kg). Casa parohială a fost zidită din cărămidă în perioada 1977-1979, pe un teren de lângă biserică.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica prezentă este construită din cărămidă și piatră, în formă de corabie, cu dimensiunile 21,50 x 10 m și cu o înălțime de 20 m. Clădirea are 8 ferestre (patru pe fiecare parte) și două uși (una principală și una laterală). Incinta este despărțită parțial de două ziduri care marcau odinioară naosul și pronaosul. [PICTURA] Până în 1909 iconostasul bisericii era construit din cărămidă și piatră însă, odată cu executarea noii picturi, a fost înlocuit cu unul din lemn sculptat, ornat cu picturi în ulei, lucrare realizată de Aurel Cotîrlă din Oravița. Prima pictură a bisericii din Sacu a fost executată în 1857 de către un „moalăr” (anonim), pentru preţul de 808 florentini și 35 creiţari. Pictura actuală a fost executată în ulei în anii 1909-1910 de către un pictor de origine italiană stabilit în zonă – Bartolomeu Delliomini.[4] După 60 ani de la finalizarea ei, în 1971, pictura a fost spălată și restaurată.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Liturghier (Bucureşti, 1728), Triod (Râmnic, 1782), Penticostar (Bucureşti, 1783).

[ŞIRUL PREOŢILOR] Preoții parohi care au slujit în bisericile din Sacu și sunt consemnați în arhiva parohială sunt: Rusaliu Vancea (1697-1704), Iosif Popovici (1741-1757), Moise Popovici (1778-1786), Gheorghe Popovici (1778-1799), Mihai Popovici (1799-1811), Petru Zgriba (1811-1829), Petru Țerovon (1829-1830), Nicolae

2 Idem, *Conscripţia Protopopiatelor Lugoj şi Caransebeş, din anul 1791 şi semnificaţia sa*, în rev. Mitropolia Banatului, nr. 7-9/1977, p. 487.

3 LUCIAN, Episcopul Caransebeșului și Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012, p. 90.

4 Nicolaie CORNEAN, *Monografia eparhiei Caransebeș*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeş, 1940, p. 518.

Blajovan (1832-1863), Dimitrie Blajovan (1843-1887), Aurel Spătaru (1885-1932), Dimitrie Socineanțu (capelan în 1906-1908), Vasile Socineanțu (1929-1952), Traian Constantin (1952-1973), Atanasie Leonte (1973-1975), Mihai Pop (1975-1983), Mihai Rosoha (din 1983, actualul preot paroh).

C. CIMITIRUL. Cimitirul actual al satului aparține parohiei. Are 2,30 ha și este poziționat la marginea satului. Într-o parte a cimitirului există o capelă cu clopot, construită din cărămidă în 1900, renovată recent și funcțională. În parohia Sacu nu mai există în prezent troițe vechi, însă sunt păstrate și întreținute două cruci de hotar din piatră de granit (ridicate în 1908-1909). Pe lângă acestea mai există două cruci de hotar noi, din fier, și o troiță din lemn recent construită.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Un cor ia fiinţă în 1891, iar o şcoală confesională funcţionează încă la 1766, în frunte cu învăţătorul Chiriac Roşu.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. În prezent, Parohia din Sacu (având 642 enoriaşi) a rămas la fel de implicată în viața comunității, jucând atât rol de suport moral şi material în caz de nevoie cât și un rol educativ și de promovare a culturii. Un prim exemplu: implicarea preotului paroh în păstrarea obiceiurilor satului la hramul bisericii: participarea la Liturghia hramului în straie populare, alegerea unei perechi de tineri care să înceapă hora din curtea bisericii. Un alt exemplu este implicarea parohiei în reluarea obiceiului de a organiza Balul bătrânilor (eveniment care nu s-a mai organizat ani de zile în perioada comunistă). În fiecare an, preotul paroh pregătește în postul Crăciunului un cor de bărbați și altul de tineri pentru a duce în ajunul Crăciunului colindul străbun la toate casele din sat. În zilele de sărbătoare, aceste coruri susțin și un concert de colinde în biserică, la finalul Liturghiei. O mare parte din acțiunile filantropice (donații, ajutoare constând în haine sau alimente) au avut ca țintă bătrânii singuri din Centrul pentru persoane vârstnice, aflat în parcul dendrologic din comună. În plus, preotul paroh împreună cu parohienii au contribuit întotdeauna la colectarea ajutoarelor materiale pentru bisericile sărace, sinistrați, nevoiași sau pentru alte categorii sociale defavorizate.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil"; [ADRESA] Str. Principală, comuna Sacu, județul Caraș-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: CORNEAN Nicolaie, *Monografia eparhiei Caransebeș*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeș, 1940; LUCIAN, Episcopul Caransebeșului și BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012.

Parohia „Naşterea Maicii Domnului", Sadova-Nouă

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Localitatea este atestată documentar în anul 1467. Parohia Sadova Nouă se află aşezată în Nord-Estul judeţului Caraş-Severin, în comuna Slatina Timiş, la 24 km de municipiul Caransebeş. Se învecinează la răsărit cu parohia Sat Bătrân, la apus cu parohiile Sadova Veche şi Slatina Timiş, iar la miazănoapte cu parohia Ilova. Localitatea a fost înregimentată în Confiniul militar, făcând parte din compania a 10-a cu sediul la Slatina.[1] În anul 1910 erau 546 locuitori şi 125 de case, în 1935, 533 de locuitori şi 138 de case.[2] Noua Sadovă

1 LUCIAN, Episcopul Caransebeşului și Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Episcopiei Caransebeşului, 2012, p. 91.

2 Ioan LOTREANU, *Monografia Banatului*, Institutul de Arte Grafice „Ţara", Timişoara, 1935, p. 354.

s-a întemeiat de către românii autohtoni din Sadova Veche, care au fost mutaţi de aici la o distanţă de 4 km mai spre munte, vechea aşezare fiind populată în anii 1828-1830 cu colonişti germani catolici; acestora le-a rămas şi edificiul bisericii ortodoxe (ridicată înainte de 1791). Până în anii 1863-66, când s-a zidit în satul nou biserica actuală, slujbele dumnezeieşti s-au oficiat în localul şcolii. Restaurari interioare şi exterioare, atât la biserică cât şi la turnul acesteia s-au făcut în 1931 sub îndrumarea preotului paroh Simion Şandru şi între anii 1964-1966 sub îndrumarea preotului Ioan Nedici, prin jertfa benevolă a credincioşilor parohiei.[3] În anul 2005, o troiţă din lemn sculptat, executată de meşteri maramureşeni şi donată de familiile Stepanescu Gheorghe şi Cena Alexandru a fost amplasată în curtea bisericii şi sfinţită de P.S. Lucian Mic al Caransebeşului, în 2007. Biserica a fost sfinţită în 9 septembrie 2008 de P.S.Lucian, Episcopul Caransebeşului. Curtea bisericii a fost împrejmuită cu zid de piatră şi gard de lemn în anul 1912, iar în 1932 s-a împrejmuit cu gard de fier forjat. Matricolele botezaţilor, cununaţilor şi a decedaţilor datează din 1918. Biserica a fost înzestrată cu 3 clopote, la unul necunoscându-se data şi nici de cine a fost cumpărat, iar celelalte două au fost turnate în 1928 la Topleţ, dându-se la schimb nisip din sat, pentru folosirea lui în procesul tehnologic.[4] În Colecţia de artă veche a Mitropoliei Banatului sunt două icoane realizate de pictorul Gh. Gherdanovici: „Mântuitorul Iisus Hristos”, începutul secolului XIX, şi „Fecioara cu Pruncul“.[5]

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica din parohia Sadova Nouă este situată în centrul localitaţii, pe singura platformă existentă. Biserica, cu hramul „Naşterea Maicii Domnului”, a fost construită – cum s-a spus – în 1863-1866, după un plan de factură apuseană.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica (17 x 7 m; la absidă: 10,5 m) este din piatră şi cărămidă, acoperită cu tablă, cu boltă semicilindrică din lemn, pardoseală din mozaic, iconostasul de zid.

[PICTURA] Biserica nu este pictată.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Triod (Râmnic, 1731), Evanghelie (Bucureşti, 1775), Liturghier (Sibiu, 1798) etc.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Dumitru Bogoevici (alias: Bogoiu, 1802-1833), Gheorghe Bogoevici (1838-1863), Dimitrie Bogoevici (1864-1877), Nicolae Jurca (1877-1881), Gheorghe Ivănici (1888-1924), Simion Şandru (1924-1959), Gheorghe Berceanu (1972-1977)[6]; îm ultimul timp: Ion-Traian Popovici şi Cosmin Oltean (actualul paroh).

C. CIMITIRUL. Cimitirul parohiei, cu suprafaţa de un 1 ha, nu are capelă. În cimitir sunt mai multe lespezi de piatră (znamene) de la mijlocul secolului XIX.

D. ACTIVITĂŢI CULTURALE ŞI FILANTROPICE ÎN TRECUT. O şcoală s-a înfiinţat în 1808, iar un cor activa în jurul anului 1927.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia Sadova Nouă (având 211

3 Pisania bisericii din Sadova Nouă.
4 *Ibidem*.
5 LUCIAN, Episcopul Caransebeşului şi Petru BONA, *op. cit.*, p. 91-92.
6 I. PETREUŢĂ, *Monumente istorice-bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara 1980 (ms.), p. 611.

membri) în colaborare cu Episcopia Caransebeşului şi cu Centrul de Voluntariat „Alexandra Florea" al Episcopiei Caransebeşului, ajută periodic cu alimente, haine şi rechizite şcolare persoanele şi copiii cu o situaţie materială precară. Parohia desfăşoară an de an Campania iniţiată de Episcopia Caransebeşului, intitulată „Să-l cunoaştem pe Moş Nicolae", în care copiii parohiei se spovedesc şi se împărtăşesc, iar la sfârşitul slujbei din 6 decembrie primesc cu toţii daruri. Preotul paroh desfaşoară periodic activitaţi cu tinerii parohiei. Parohia organizează cu precădere în timpul posturilor de peste an, seri duhovniceşti de catehizare în care sunt invitaţi diferiţi preoţi duhovnici din alte parohii, pentru a ţine o cateheză şi a rosti un cuvânt de învăţătură enoriaşilor.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Naşterea Maicii Domnului"; [ADRESA] Sadova Nouă nr. 1, comuna Slatina-Timiş, judeţul Caraş-Severin. [OFICIU PAROHIAL] Parohia nu are telefon şi site oficial.

BIBLIOGRAFIE: LOTREANU Ioan, *Monografia Banatului*, Institutul de Arte Grafice „Ţara", Timişoara, 1935; LUCIAN, Episcopul Caransebeșului și BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012.

Parohia „Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel" – Sadova Veche

A.ISTORICULCOMUNITĂŢIIPAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/ CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia este situată în satul Sadova Veche, comuna Slatina Timiş, judeţul Caraş-Severin. Localitatea este atestată documentar în anul 1467[1], fiind aşezată pe culoarul Timiş-Cerna la o altitudine medie de 350 m şi este străbătută de DN6(E70) şi calea ferată Bucureşti-Timişoara. În anul 1910 avea 636 locuitori, în 1920, 599 locuitori (579 germani, 11 români, 9 unguri) şi 123 case, în 1935, 610 locuitori (majoritatea germani) şi 136 case. Iniţial, localitatea a fost întemeiată de români, dar au fost obligaţi să se mute în Sadova Nouă, locul lor fiind luat de coloniştii germani veniţi din comunele Brebu Nou şi Gărâna. După 1990, când majoritatea germanilor au părăsit localitatea, aici s-au mutat români din satele învecinate şi din alte zone ale ţării, ei fiind acum majoritari (peste 75%).

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Construcţia bisericii actuale, cu hramul „Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel", a început în 1999 şi s-a definitivat în anul 2000.[2] În sâmbăta Sf. Paşti din anul 2000, în mijlocul credincioşilor a poposit P.S Laurenţiu Streza, Episcopul Caransebeşului (actualmente Mitropolitul Ardealului), moment ce a culminat cu săvârşirea slujbei de binecuvântare a noii biserici. Este cunoscut faptul că până atunci slujbele se oficiau în încăperi neadecvate, lucru ce l-a determinat pe domnul Rain Negoiţă şi familia sa să construiască această biserică pentru comunitatea de credincioşi din acest sat. Istoria bisericii se găseşte şi în textul pisaniei, situată la intrarea în biserică, al cărui conţinut este acesta: *Cu ajutorul lui*

1 CORNEAN Nicolae, *Monografia eparhiei Caransebeș*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeș, 1940, p. 518.

2 LUCIAN, Episcopul Caransebeșului și Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012, p. 93.

Dumnezeu s-a ridicat această sfântă biserică cu hramul ,,Sf. Apostoli Petru şi Pavel" în anul Domnului 2000, prin jertfa şi prin osteneala ctitorului Rain Negoiţă împreună cu întreaga sa familie. În anul 2014 s-a început construirea casei parohiale: s-a săpat, s-a cofrat şi s-a turnat fundaţia, apoi s-au ridicat zidurile şi a fost turnată centura, iar în prezent se pregăteşte lemnul pentru acoperirea casei parohiale. Aceste lucrări au fost realizate prin contribuţia credincioşilor şi executate de către domnul Rain Martin.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica (15 x 8 m), în formă de navă, este construită din cărămidă, pe temelie de piatră, acoperită fiind cu tablă. Are o turlă, uşile de la intrare sunt din stejar, iar stranele şi scaunele făcute de un meşter din Sat Bătrân în anul 2005, prin contribuţia credincioşilor. În 2007 s-a instalat centrala termică, în 2008 s-a pictat iconostasul, în 2009 s-au pus geamuri termopan, s-a gletuit biserica şi a fost pregătită pentru pictare, lucru ce s-a realizat în anul 2010, iar în 2011 s-a pus parchet în interior, a fost placată Sf. Masă cu marmură, a fost montată o cruce de marmură în faţa bisericii. În acelaşi an, în 3 iulie, a fost târnosită de P.S. Lucian Mic.

[PICTURA] În 2008, cu binecuvântarea P.S Lucian Mic, Episcopul Caransebeşului, preot paroh fiind Lupulescu Nicolae, a fost pictat iconostasul de către pictorul Damian Mihuţ; întreaga biserică a fost împodobită în anul 2010 de către pictorul Dan Vulcan din Timişoara. Această biserică a fost târnosită de P.S. Lucian Mic, Episcopul Caransebeşului, în 3 iulie 2011.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Parohia nu mai deţine obiecte vechi de cult de valoare însemnată.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Şirul preoţilor parohi este următorul: Constantin Bratoian (1757)[3], Cristian Greuceanu (2000-2004), Ioan Lupa (2005-2006), Trandafir Iustin Albai (2006-2007) şi Nicolae Lupulescu (2007- până în prezent). Cântăreţ al acestei parohii este Rain Ion din Ilova, care slujeşte biserica de mai bine de 15 ani, iar din rândul epitropilor sunt de amintit: Grigorovici Gheorghe, Colţan Petru şi Paşcalău Ionel.

C. CIMITIRUL. Cimitirul, cu o suprafaţă de 1478 mp, nu are capelă. În 2012 s-a împrejmuit cimitirul cu stâlpi de fier şi gard de sârmă, s-au montat uşile la intrare şi a fost amplasată o cruce de marmură la care se iese în procesiune în a doua zi de Paşti. Dintre personalităţile de seamă înhumate, demn de pomenire este Rain Negoiţă (ctitorul bisericii), trecut la Domnul în anul 2011, fiind îngropat în curtea bisericii.

D. ACTIVITĂŢI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Au fost organizate colecte pentru două familii din parohia noastră, cărora le-au fost arse casele, dar şi pentru sinistraţii din Serbia.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia (cu 170 suflete) organizează ocazional pelerinaje la mănăstirile din ţară (în mod deosebit la Mănăstirea Prislop).

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel"; [ADRESA] Sadova Veche, judeţul Caraş-Severin [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon şi site oficial.

BIBLIOGRAFIE: CORNEAN Nicolae, *Monografia eparhiei Caransebeş*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeş, 1940; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012.

3 I.D. SUCIU, R. CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, I, Ed. Mitropoliei, Timişoara 1980, p. 223.

Parohia „Înălțarea Domnului" – Sat Bătrân

A.ISTORICULCOMUNITĂȚIIPAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/ CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Satul numit Sat Bătrân, comuna Armeniş, este aşezat pe culoarul Timiş-Cerna la o distanţă de 66 km de municipiul Reşiţa, la 26 km de municipiul Caransebeş şi la 53 km de staţiunea turistică Băile Herculane. Satul este situat în centrul judeţului Caraş-Severin, cu dezvoltare pe axa E-V, având vecini comuna Teregova la S-V şi în partea de nord satul SadovaVeche. În vechime, vatra Armenişului (atestat documentar la 1428)[1] se găsea la cca 5 km spre N-E de cea actuală, în Satu Bătrân. Spre finele veacului XVIII, o parte din locuitori s-au stabilit pe malul Timişului înfiinţând prezenta aşezare Armeniş.[2] După anul 1945, localnicii din Sat Bătrân şi-au schimbat vechile sălaşe cu case propriu-zise. Localitatea antică *Gaganae* din Tabula Peutingeriana, de precizat că ultimele cercetări topometrice au localizat-o în zona Sat Bătrân, comuna Armeniş. De adăugat că pe „Dealul bisericii", înălţime izolată ce domină satul, au fost descoperite vestigiile unei construcţii din piatră legată cu mortar, cu dimensiunile 16 x 10 m.[3]

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Cu privire la existența bisericii, cronica parohiei menționează că locuitorii din Sat Bătrân erau nevoiți să parcurgă pe jos sau cu căruța, pe vreme bună sau rea, distanţa (dus-întors) până în comuna Armeniș, unde era o biserică cu un preot. Morții îi puneau în căruțe și îi duceau să-i îngroape în cimitirul din această comună. Preotul venea în Sat Bătrân numai de două ori pe an (de Ziua Crucii și în Ajunul Bobotezei). În aceste condiții atât de grele, oamenii fără a fi ajutați de nimeni s-au străduit și au cumpărat în mijlocul satului un loc pentru cimitir unde să-și poată îngropa morții, pentru a nu fi nevoiți să-i ducă în altă parte. Marea majoritate a locuitorilor din Sat Bătrân nu au asistat niciodată la o Sfântă Liturghie.

Din dorința firească de a avea un preot și un duhovnic al lor, în anul 1980 o delegație de locuitori în frunte cu Mihai Dragomir de la nr. 44, merg peste deal la Sadova Nouă, o localitate apropiată, unde iau legătura cu protopopul pensionar Gheorghe Bihoi, care își petrecea împreună cu soția vara acolo, convingându-l să-i ajute la înființarea unei filiale bisericești a Parohiei Armeniş. Acesta acceptă și în data de 8 iunie 1980 se săvârșește în cimitirul din sat prima liturghie, la umbra unui măr, în asistența a peste 300 de credincioși. Totodată se alege un comitet format din fruntașii satului, care împreună cu preotul Gheorghe Bihoi purced a pune bazele unei filiale a Parohiei Armeniș, în localitatea Sat Bătrân. În toamna anului 1980, unul din credincioșii satului, Gheorghe Mia, care avea o casă liberă (clădire veche), de tipul sălașelor în care trăiau în trecut locuitorii, o pune la dispoziție pentru a fi amenajată ca locaș de rugăciune. În această clădire, cu contribuția credincioșilor din Sat Bătrân, sub îndemnul preotului Gheorghe Bihoi, în scurt timp se amenajează o încăpere de 45 mp pentru capelă și alături o cameră pentru preot și soția acestuia, unde timp de 10 ani s-au

1 D. ŢEICU, *Banatul montan în Evul mediu*, Ed. Banatica, Timişoara 1998, p. 292.
2 Cristian-Matei, VULPEȘ, *Armeniș. Istorie şi spiritualitate*, Ed. Nagard, Lugoj, 2012, p. 14.
3 Luminiţa MUNTEANU-DUMITRIU, *Itinerare arheologice bănăţene*, Ed. Sport-Turism, Bucureşti 1988, p. 115.

săvârșit slujbele religioase. Astfel a trecut timpul și în 1987 oamenii din sat împreună cu preotul Gheorghe Bihoi reușesc, cu sprijinul Mitropolitului Nicolae Corneanu al Banatului, să obțină o autorizație de construcție pentru o capelă nouă amplasată în cimitirul satului, cu ideea nemărturisită de a construi de fapt o biserică „în conditiile vitrege ale acelor vremuri când biserici erau demolate și nu se puteau obține aprobări legale pentru construcția unei noi biserici”.

La 31 martie 1987 se pune piatra fundamentală a noii construcții de protopopul Gheorghe Bihoi. Cu sprijinul tacit al unor oameni de la Comisia de Sistematizare și Arhitectură din Reșița și a primarului din Armeniș, de care aparține satul Sat Bătrân, preotul Gheorghe Bihoi, ajutat de toți credincioșii din sat în frunte cu Toma Țăst, Ion Drumașu, Nicolae Boștioca și Ion Humița, își asumă riscul – abătându-se de la devizul aprobat inițial – și încep zidirea acestei biserici. În timpul construcției, atât preotul cât și locuitorii au fost amenințați de către organele județene din acea vreme pentru a renunța, dar aceștia cu sprijinul material și moral al Mitropolitului Nicolae al Banatului, au continuat lucrările și în anul 1989 s-a săvârșit prima Liturghie în noua biserică. De la Mitropolia Banatului s-au primit 240.000 lei pentru construcție și pictură, iar toți credincioșii din Sat Bătrân au contribuit cu 400.000 lei pentru material, iar manopera (cu excepția picturii) a fost executată în întregime de către meșterii și locuitorii satului. „Priceperea lor, dragostea față de Dumnezeu și credința strămoșească, dorința fierbinte de a avea o biserică a lor, au condus la realizarea acestui lăcaș de închinăciune, mândrie și mulțumire pentru ei și urmașii lor “[4], consemna Pr.Gheorghe Bihoi în cronica parohiei. Biserica s-a târnosit în 12 iulie 1992 de către Mitropolitul Nicolae, însoțit de Protopopul Dr. Marcu Bănescu, fost preot paroh al Armenișului și fiu al Slatinei Timișului. Cu acest prilej, preotul paroh Gheorghe Bihoi a fost ridicat la rangul de iconom stavrofor, primind și crucea ce o purta însuși Mitropolitul Nicolae. Cronica parohiei descrie acest mare eveniment din viața satului, răspunsurile la Sf. Liturghie fiind date de corul bisericii dirijat de cântărețul diplomat, Vasile Dragomir, viitor preot paroh și discipol al protopopului Gheorghe Bihoi. Mobilierul a fost executat în anii 1991-1994 de Petru Dragomir. Apoi, în 1993 se realizează chivotul. „Prin rânduiala lui Dumnezeu, Duminică 4 iunie 2000, am slujit Liturghia în Parohia Sat Bătrân pentru a binecuvânta noul clopot al bisericii, rostuit a chema credincioșii spre împlinirea nevoilor sufletești și a serviciului liturgic din biserica atât de frumoasă și împodobită a Satului Bătrân. Am binecuvântat totodată și strădaniile vrednicilor credincioși ai acestei parohii, care în frunte cu Pr. Prot. Gheorghe Bihoi, fost protopop de Oravița, au reușit să ridice în vremuri de restriște o asemenea frumoasă biserică, acum rânduită cu un nou preot, Vasile Dragomir”[5] , consemna în cronica parohială Înaltpreasfințitul Laurențiu Streza, Episcop al Caransebeșului, în prezent Mitropolitul Ardealului. În anul 2004 se realizează încălzirea centrală în biserică, iar în 2006 se înlocuiește țigla de pe acoperiș cu tablă lindab.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica (15 x 8 m) a fost construită – cum s-a spus – în 1987, din piatră şi cărămidă, acoperită cu tablă.

[PICTURA] A fost pictată în anul 1991 de Ion Albu.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Parohia nu deține obiecte vechi de valoare.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Preoții slujitori au fost: Gheorghe Bihoi (8 iunie 1980 -1 octombrie 1994), Petru Rain (1 octombrie 1994 - 1 octombrie 1996), Ioan Mâțu (octombrie 1996-noiembrie 1997), Gheorghe Bihoi (noiembrie 1997- 6 decembrie

4 Cronica Parohiei din Sat Bătrân, p. 4

5 *Ibidem*, p. 19.

1998), ieromonah Hristofor Bucur, stareţul de la Schitul Piatra Scrisă (decembrie 1998-iulie 1999), Vasile Dragomir (25 iulie 1999-1 noiembrie 2010), Suru Nistor (1 noiembrie 2010 - 2016), Ion Vela (2016- prezent). În strană, biserica a avut în permanenţă cântăreţi de seamă, fără plată, care în grup au dat răspunsurile liturgice şi au format corale din bărbaţi şi femei. Amintim pe Ion Nestorescu din Armeniş (1987-1990), Vasile Dragomir, cântăreţ diplomat (1990-1999), Ion Dragomir (1999-2006), Iacobici Ilie (2000-2006), Mariţescu Toma (2006- în prezent). Epitropii cunoşteau ritualul bisericesc şi urmăreau mereu obţinerea de fonduri pentru buna întreţinere a bisericii. Sunt de amintit Vintilă Toma (1987-2008), Humiţă Mihai (1987-2015), Dragomir Mihai (2005-2014).

C. CIMITIRUL. Parohia deţine un cimitir aflat în intravilanul satului, pe acest teren fiind construită şi biserica .

D. ACTIVITĂŢI CULTURALE ŞI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Nu este cazul.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Ocazional, parohia (având 280 membri ortodocşi) organizează pelerinaje la mănăstirile din ţară şi anual, în parteneriat cu primăria, iniţiază activităţile cultural–educative dedicate hramului bisericii şi rugii (nedeii) din sat.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Înălţarea Domnului”; [ADRESA] satul Sat Bătrân, comuna Armeniş, nr. 86, judeţul Caras-Severin. [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon şi site oficial.

BIBLIOGRAFIE: Cronica Parohiei din Sat Bătrân, 1992-2009; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Episcopiei Caransebeşului, 2012; VULPEŞ, Cristian-Matei, *Armeniş. Istorie* şi *spiritualitate*, Ed. Nagard, Lugoj, 2012.

Parohia „Înălţarea Domnului” şi „Sfântul Ierarh Nicolae” – Sălbăgelu Nou

A. ISTORICUL COMUNITĂŢII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia este situată în satul Sălbăgelu Nou, comuna Sacu, judeţul Caraş-Severin. Sălbăgelul Nou a fost înfiinţat în anul 1896[1], de către Banca Populară din Arad, pe fosta moşie a baronilor Brukenthal de la Sălbăgel. Noua colonie a fost ridicată la 2 km distanţă de satul Sălbăgel, o localitate mult mai veche. Astăzi localitatea vecină se află dincolo de limita administrativă, în judeţul Timiş. Primii locuitori au fost colonişti germani, iar satul a fost unul german în mare parte din istoria lui, până după 1989, când mare parte dintre germani au părăsit satul. În anii 1970, în zonă au început să se aşeze ucraineni din nordul Maramureşului sau Bucovina. În decurs de câteva decenii au devenit principala comunitate etnică. Când a fost înfiinţat, a primit numele maghiar *Gyulatelep* iar germanii i-au spus *Eichenthal*. După unirea Banatului cu România, a primit numele de astăzi. În perioada interbelică avea

1 LUCIAN, Episcopul Caransebeşului şi Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Episcopiei Caransebeşului, 2012, p. 93.

aproape 500 de locuitori, majoritatea germani. Astăzi Sălbăgelu Nou este locuit în întregime de ucraineni.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI, ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Fiind un sat mic cu credincioși ucraineni veniti din zona Maramureşului, în sat nu a existat o biserică; astfel, până în anul 2012 parohia a funcţionat ca filie la parohia Sacu. În sat nu a existat o capelă, astfel slujbele divine se oficiau în casa familiei Rosuș Mihai din Sălbăgel. Începând cu 2010, preotul Albai Trandafir, pe atunci preot misionar al Protopopiatului Caransebeş, a primit misiunea de a sluji în această filie. Nefiind un loc potrivit pentru oficierea slujbelor religioase, cu ajutorul Episcopiei Caransebeșului, al Primăriei Sacu și al credincioșilor din sat s-a amenajat un paraclis, cu hramurile Înălțarea Dom*nului* şi *Sfântul Ierarh Nicolae*, în incinta fostei grădinițe din sat. Cu data de 1 noiembrie 2012, prin hotărârea Consiliului Eparhial, conform Deciziei nr. 1966-B/1 noiembrie 2012, s-a hotărât înființarea Parohiei Sălbăgelu Nou pe stil vechi, fiind trecută la categoria misionară. Dorinţa credincioșilor din Sălbăgelu Nou a fost aceea de a construi o biserică. Astfel, în primăvara lui 2014, de praznicul Bunei-Vestiri pe stil vechi – 7 aprilie –, prin purtarea de grijă a Preasfinţitului Părinte Lucian, Episcopul Caransebeșului, s-a pus piatra de temelie pentru construirea unei biserici în satul Sălbăgelu Nou. În primăvara anului 2015, s-au început lucrările, respectiv s-a turnat fundația bisericii (13 x 8 m).

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Parohia nu deține obiecte vechi de cult.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Mihai Pop (?-1989) și părintele Mihai Rosoha (preotul paroh al Parohiei Sacu), în perioada 1989-2010, Albai Trandafir (2010- prezent).

C. CIMITIRUL. Pentru cimitirul acestei parohii misionare nu s-au găsit acte. La data preluării filiei (2010), cimitirul era împădurit, iar crucile celor înmormântaţi erau răvășite de vreme. Nu se cunoaște nici suprafața și nici modul dobândirii. În mijlocul cimitirului se afla o veche troiţă veche.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Nu este cazul.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Actualmente, Parohia Sălbăgelu Nou este formată dintr-o comunitate mică de credincioși ucrainieni, 16 familii cu 52 de suflete. Locașul a fost sfințit în ajunul sărbătorii Sf.Ierarh Nicolae, 18 decembrie 2010. În 7 aprilie 2011, la praznicul Bunei-Vestiri pe stil vechi, s-a săvârșit Acatistul Bunei-Vestiri la care a participat Preasfințitul Părinte Lucian, Episcopul Caransebesului împreună cu un sobor de preoți. Parohia s-a bucurat de o a doua vizită a Preasfințitului Părinte Lucian, Episcopul Caransebesului, care a slujit în parohie Sfânta Liturghie arhierească cu ocazia hramului bisericii, de Sf.Nicolae pe stil vechi, în 19 decembrie 2013.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Înălțarea Domnului" și „Sfântul Ierarh Nicolae"; [ADRESA] com. Sacu, sat Sălbăgelu Nou, f.n., cod poştal 327325, jud. Caraş-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeșului și BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012.

Parohia „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil”, Slatina-Timiș

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/ CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia este situată în comuna Slatina-Timiş, pe culoarul Timiş-Cerna, la o distanţă de 60 km de municipiul Reşiţa, la 20 km de municipiul Caransebeş. Comuna este situată în centrul judeţului Caraş-Severin, cu dezvoltare pe axa V-E, având vecini comuna Brebu Nou la vest, comuna Teregova la sud-vest, comuna Armeniş la sud-est, comuna Bolvaşniţa la nord-est şi comuna Bucoşniţa la nord-vest. Localitatea Slatina-Timiş îşi are originea din timpul stăpânirii romane în Dacia. Este o localitate veche, des amintită de istorici, mai ales de istoricii bănăţeni. Apare pentru prima dată ca localitate în Tabula Peutingeriana, ca *Masclianis,* o *mansio* (loc de popas) pe drumul principal ce ducea – de lângă gura Cernei – spre Tibiscum, lângă Caransebeşul de astăzi. La Masclianis era un castru ale cărui urme s-au aflat nu departe de gara comunei Slatina, pe țărmul stâng al pârâului Sadova. La 600 pași de drumul de țară , un șanț care pe vremuri împrejmuia cetatea, indică locul castrului. La 1871 s-a găsit pe teritoriul acesta o piatră de mormânt de proveniență romană, cu inscripții. Monumentul acesta epigrafic a fost destinat Muzeului Banatului. Denumirea comunei Slatina este de origine slavă. Solul sărat (sărătura) era numit *salină*, dar în cazul de faţă are sensul special de „punct de aprovizionare cu sare“, extrem de important în economia pastorală a unei zone montane.[1] Întâia dată, Slatina apare documentar în anul 1433.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Cu privire la existența bisericii mai vechi, nu avem nici un document. Totuși tradiția grăiește despre această biserică veche de la care au rămas două icoane mari, a Sfântului Ierarh Nicolae și a Sfântului Ioan Botezătorul. A existat o biserică de lemn în centrul satului, ridicată după anul 1775 (până atunci slătinenii mergeau la biserica din Armeniş; vechiul lăcaş va fi demolat în 1888).[2] Între anii 1738-1739 are loc războiul austro-turc, prințul Francisc de Lotharingia, soțul Mariei Terezia și fratele său Carol, rătăcind de trupele lor, care erau așezate pe o câmpie între Slatina și Ilova - Câmpul Fomii, au fost scăpați de niște haiduci și drept mulțumire se zidește o capelă romano-catolică. Apoi, în anul 1771 se clădește biserica romano-catolică actuală. Începând din 1888, credincioșii își adună material pentru o biserică nouă din cărămidă. Actuala biserică este zidită în locul celei vechi; a fost terminată prin contribuția credincioșilor, sub păstorirea Pr. Gheorghe Ivănici, fost întâi învățător în diferite sate. În fruntea credincioșilor, pe lângă preotul Gheorghe Ivănici, a fost și tânărul învătător Nicolae Udrea, originar din Cornea, care trăgea lemnele în pădure, pentru biserică. Lucrarea a fost executată de meșterul Vidu. La 14 octombrie 1890, biserica este antesfințită de către arhimandritul vicar episcopesc Filaret Musta din Caransebeș. Antimisul, din 1916, este de la episcopul Miron Cristea. Acoperișul era din șindrilă, peste care se va pune tablă zincată; și turnul este acoperit cu

1 D. ŢEICU, *Banatul montan în Evul mediu*, Ed. Banatica, Timişoara 1998, p. 375.

2 I.D. SUCIU, R. CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, Ed. Mitropoliei, Timişoara 1980, p. 223.

tablă din aramă. Interiorul este pardosit cu cărămidă, peste care în anul 1942 se toarnă ciment din mozaic pe cheltuiala cântărețului Dumitru Radu și a tatălui său Ilie Radu, zidar. Lucrarea este executată de maistrul Gheorghe Barbu din Craiova.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica (15 x 7 m) este în stil baroc, iconostasul e din cărămidă. În anul 1947, sub păstorirea Pr. Gheorghe Bihoi, prin contribuția credincioșilor se pictează iconostasul. Pictura este executată pe table de furnir, de pictorul Ioan Băleanu din Caransebeș, în stil neobizantin.

[PICTURA] În anul 1984 a început pictarea bisericii în tehnică tempera; lucrarea s-a terminat în 1985. În anul 1994 tabla zincată a acoperișului este înlocuită cu tablă de aluminiu, lucrarea fiind executată de Petru Fălosu din Ilova. Se mai construiește o marchiză (un acoperiș) din tablă de aluminiu, la intrarea de pe latura de apus a bisericii. În 9 iulie 1995 episcopul Emilian Birdaş al Caransebeşului a sfințit și binecuvântat lucrările de pictură a bisericii și lucrările din exterior.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Antologhion (Râmnic, 1752), Ceaslov (Bucureşti, 1785), Cazanie (Viena, 1793) etc.

([ŞIRUL PREOŢILOR] Preoții slujitori au fost: Petru (în jurul anului 1700)[3], Dimtrie Pătrașcu (1831), Petru Bogdan (1832), Dimitrie Bogoevici sau Bogoiu (1832), Ioan Stoica (1832-1835), Vasile Bogoevici (1835-1840), Gheorghe Bogoevici (1840-1862), Dimitrie Bogoevici (1862-1878), Nicolae Jurca (1876-1881), Romulus Tinca (1881-1883), Petru Domil (1883-1884), Pavel Magdescu (1884-1888), Gheorghe Ivănici (1888-1917), Simion Șandru (1917-1934), Gheorghe Bihoi (1934-1952), Traian Alionte (1952-1981), Nistor Șuru (1982-2011), Vasile Dragomir (2011 și în prezent).[4]

C. CIMITIRUL. Parohia deține un cimitir aflat în intravilanul satului, pe un deal, la o distanță de 800 m de biserică. Cimitirul vechi este extins prin concesionarea unei grădini vecine, primită prin schimb de teren din islazul comunal în martie 1936.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. La școala confesională din 1781 preda învățătorul George Avram.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Ocazional, parohia (având 538 enoriași) organizează pelerinaje la mănăstirile din țară și are un grup de cateheză, format odată cu implementarea Proiectului Patriarhiei Române – *Hristos* împărtăşit *copiilor*. În parteneriat cu Fundația Bărbaților Creștini din Slatina Timiș -KWB- Organizația Muncitorilor Catolici din Beligia –GEEL, Comitetul parohial organizează anual Crosul Primăverii și oferă cadouri copiilor participanți la cros și la activitățile de Ziua Copilului. În fiecare an se adună produse care se duc la Azilul de bătrâni din Sacu și Caransebeș. Consiliul parohial a organizat împreună cu Căminul cultural lansările de carte ale prozatorului Florin Bănescu – descendentul protopopului Marcu Bănescu, fiu al satului (*Moara de apă*, *La trei ape*, *Calendar de o sută de ani*). Urmărit un timp de regimul communist, regretatul M. Bănescu (1911-1995) s-a dovedit un foarte competent teolog și talentat publicist.[5]

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil"; [ADRESA] sat Slatina-Timiș, comuna Slatina-Timiș, nr. 263, județul Caraș-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: Registre cu procese-verbale ale Consiliului parohial 1897-2015; SIMU, Traian, *Drumuri* și *cetăți romane* în *Banat,* Editura Tipografia Națională, Lugoj, 1924; LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, și BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Diecezană, Caransebeș 2012.

3 C. FENEȘAN, *O încercare nereușită de unire religioasă în Banatul de munte*, în Banatica, 20/2, Reșița 2010, p. 209.

4 Registre cu procese-verbale ale Consiliului parohial, 1897-2015.

5 Pr. C. PANȚURU, *Parohia ortodoxă română Timișoara – Fabric*, Ed. Astra Museum și Partoș, Timișoara 2013, pp. 237-243.

Parohia „Înălţarea Domnului" – Sub Margine

A. ISTORICUL COMUNITĂŢII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Satul este amplasat în culoarul Timiş-Cerna, la 30 km sud de municipiul Caransebeş şi la 4 km est de Armeniş. Satul a fost doar un cătun al Armenişului. A devenit sat în 1954. La recensământul din 2002, localitatea Sub Margine avea 235 locuitori, toţi români.[1]

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Cătunul Sub Margine este o filie a Parohiei Armeniş până în anul 2003. Bunii şi vrednicii credincioşi din Sub Marginea veneau cu regularitate la sfânta biserică din Armeniş, iar o dată pe an în timpul verii, preotul, corul şi credincioşi din Armeniş, mergeau acolo, unde în aer liber, se săvârșea Sfânta Liturghie. În 2003, fostul preot al Feneşului, Manea Domilescu, mobilizează credincioşii în vederea ridicării unei biserici aici. O femeie cu credinţă în Dumnezeu, Maria Godean (Armaş) nr. 64, donează un teren de lângă şcoală, pentru construcţia bisericii. Astfel în acest an, Preasfinţitul Părinte Laurenţiu Episcopul Caransebeşului, pune piatra de temelie. În anul 2005, cu ajutorul lui Dumnezeu, prin râvna şi zelul evlavioşilor credincioşi submărgineni şi a părintelui Manea, cu ajutorul susţinut al A.C.H. Feneş prin dl. Ing. Gabriel Popescu, şi cu alte ajutoare, se finalizează construcţia bisericii. Bucuria acestei izbânzi este încununată de târnosirea săvârşită în același an, la 14 iulie, de acelaşi Preasfinţit Părinte Laurenţiu al Caransebeşului. Astfel ia fiinţă Parohia Sub Margine.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica cu hramul „Înălţarea Domnului" (14 x 9 m) este construită din piatră şi cărămidă, acoperită cu tablă.

[PICTURA] Din anul 2009 se începe pictura de către pictorii Dănuţ Dorin Neda, Andrei Roşca şi Doru Creţu şi se termină în 2011. În 27 noiembrie 2011, are loc slujba de binecuvântare a picturii de către Preasfinţitul Părinte Lucian, Episcopul Caransebeşului.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Parohia nu deține obiecte de valoare.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Manea Domilescu (2003-2016), Alexandru Brejancă (2016-prezent).

C. CIMITIRUL. Parohia deține un cimitir.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Nu este cazul.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia (cu doar 170 enoriași) organizează ocazional pelerinaje la mănăstirile din Banat, iar în posturile mari de peste an, seri catehetice.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Înălţarea Domnului"; [ADRESA] 327009, Sub Margine, f.n., comuna Armeniş; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeșului și BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012; Arhiva parohiei.

1 LUCIAN, Episcopul Caransebeșului și Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012, p. 95.

Parohia „Sfântul Mare Mucenic Dimitrie Izvorâtorul de Mir" – Teregova

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Primele urme de locuire la Teregova sunt cele ale castrului roman *Ad Pannonios*, situat în partea nordică a actualei aşezări, la confluenţa Timişului cu Hidegul, dar prima atestare documentară a Teregovei datează din anul 1447. Este cunoscut faptul, atât din documente cât și din tradiția orală, că localitatea de astăzi a mai avut cel puţin două vetre de locuire, dintre care una a fost pe valea râului Timiş, la aproximativ 3 km distanță de cea actuală. Documentele medievale amintesc pe platformele din estul Semenicului mai multe localităţi, păstrate azi ca toponime: Strâmba de Sus, Strâmba de Jos, Grădişte, Rătcoanea, Băjina, Lazu, Măstacăn, Văracica, precum şi altele pe platformele Ţarcului: Plop, Ohaba Mare".[1] Aceste aşezări au fost abandonate în urma măsurilor luate de austrieci care, începând cu anul 1777, au sistematizat localităţile pentru a avea un control mai bun asupra lor. În consecinţă, „satul adunat" a fost aşezat pe frumoasa vale a Timişului şi Hidegului, pe ambele maluri ale pârâului Teregova. Teregova număra în anul 1910, 3.590 de locuitori, atingând un maxim demografic în 1930, când numărul locuitorilor a ajuns la cifra de 3.764, pentru ca apoi începând cu anul 1960 să înregistreze o scădere continuă a natalităţii. Dacă în anul 1960 Teregova număra 3.742, la recensământul din 1992 au fost raportate un număr de 3.463 persoane, dintre care români 3.348, ţigani 84, maghiari 13, germani 11, ucraineni 5, cehi 2. În ultimul deceniu (2002-2012) numărul locuitorilor a scăzut la 2.975. Teregova este localitatea a cărei economie rurală se bazează pe creşterea animalelor, agricultură şi pomicultură. Între acestea, ponderea cea mai mare o ocupă creşterea animalelor (ovine, bovine), demonstrată de existenţa întinselor fâneţe (6.262 ha fâneţe) şi păşuni (2.079 ha), de volumul de produse lactate comercializate, comparativ cu alte categorii de produse. Deşi doar 3% din suprafaţa totală a localităţii este teren arabil, agricultura s-a dezvoltat în strânsă legătură cu creşterea animalelor. Proprietăţile funciare ale teregovenilor fiind răspândite pe dealurile din jurul vetrei satului, nu au putut fi colectivizate în anii 1949-1962, astfel că cea mai mare parte a pământului a rămas proprietate particulară. Aceasta a contribuit la conservarea tradiţionalismului, a specificului local, a unei reale industrii istorice, care încă supravieţuieşte prin: brutărie (1), distilărie ţuică (7), ateliere particulare de tăbăcărie şi pielărie, ateliere de tâmplărie (5), moară mare cu valţ (1), moară de apă –râşniţă (1). Abia după anii 1970-1980 apar schimbări mai importante în mentalitatea şi activităţile economice ale teregovenilor, ca urmare a accentuării mişcării populaţiei şi a contactelor cu oraşele. Începând din 1990, s-au înregistrat mai multe iniţiative particulare.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] A existat o biserică de lemn înainte de 1756.[2] Noua biserică parohială a fost ridicată în anii 1782-1784.[3] Din nefericire, la nici patru ani de la construirea ei, în timpul războiului austro-turc din 1787-1790, turcii au năvălit şi în Teregova şi au transformat biserica în

1 Nistor IORGA, *Toponimia şi antroponimia localităţii Teregova*, Timişoara,1988, lucrare grad I, p. 1.
2 I.D. SUCIU, R. CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, I, Ed. Mitropoliei, Timișoara 1980, p. 222.
3 LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, P. BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Diecezană, Caransebeş 2012, p. 96.

magazie de furaje pentru cai. Când turcii au părăsit localitatea, au incendiat sf. locaş, rămânând doar zidurile. Din cauza pagubelor provocate, a lipsei cărţilor liturgice, timp de cinci ani în parohie nu s-a săvârşit Sf. Liturghie. În această situaţie, credincioşii s-au nevoit să suporte şi cheltuielile de refacere a sfântului locaş. Astfel, se explică faptul că lăcaşul sacru actual din Teregova a fost sfinţit pentru prima dată în 15 august 1799, la praznicul Adormirii Maicii Domnului, de către Episcopul de Vârşeţ Iosif Ioanovici Șacabent, care a donat cu această ocazie icoana „Mântuitorul pe cruce".

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Arhitectura sfântului lăcaş se încadrează stilului bazilical, dar cu bolta în formă de tunel, fiind realizat după planul meşterului Petru Corb. Construcţia are o lungime de 27 m până unde începe semicercul, iar acesta are 16 m. Lărgimea ei este de 13,5 m, având o grosime a pereţilor de 1,80 m şi un iconostas din cărămidă. În exterior are un turn în formă de piramidă, acoperit cu tablă de aramă.

[PICTURA] Pictura murală, realizată în ulei şi tempera, este opera lui Dimitrie Popovici din Oraviţa, fapt confirmat de inscripţia cu litere chirilice datată 1841. Probabil, în jurul anului 1860, a fost pictată bolta în stil baroc, de către nişte pictori vienezi, dacă informaţiile tradiţiei orale sunt corecte. Cea mai nouă pictură este cea din altar şi de pe iconostas, realizată de către pictorul caransebeșean, de origine italiană, Bartolomeu Delliomini în 1898. Din cauza timpului, pictura a început să sufere degradări, ceea ce a determinat restaurarea[4] acesteia în anii 2000-2003.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] În biserica parohială din Teregova, alături de pictura murală, se găsesc icoane pe lemn, dar şi pe alte materiale. Cea mai veche icoană se află pe solee, în partea stângă a sfântului altar şi o reprezintă pe Maica Domnului cu Pruncul Iisus (1864). La început biserica a avut patru clopote turnate în anul 1803, dar în 1916, trei dintre acestea(cu excepţia clopotului mic) au fost rechiziţionate de armata austro-ungară. Din acest motiv, în 1926, s-au turnat la Timişoara trei clopote de mărimi diferite (468 kg, 253 kg,144 kg). În biblioteca parohială, cele mai vechi cărţi au fost seria de mineie, tipărite la Râmnic în anii 1780, 1794 şi 1796.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoților: Ioan Popovici sau Popa (1751-1775), Mihai şi Nicolae Pop, Marcu Bumbăcilă (1774-1775)[5], Teodor Bumbăcilă (1780-1803), Ioan Bumbăcilă (1803-1816), Mihail Grozavescu (1805-1872), Mihail Bârsescu (1816-1828), Petru Bumbăcilă (1816-1840), Ioan Bumbăcilă (1828-1866), Gheorghe Bumbăcilă (1838-1848), Ioan Grozăvescu (1852-1886), Gheorghe Grozavescu (1860-1868), Nicolae Bogoevici (1868-1877), Petru Grozăvescu (1875-1877). Ioan Bumbăcilă (1878-1888), Pavel Şandru (1888-1920), Ioan Bogoeviciu (1888-1929), Ilie Sârbu (1922-1925), Dumitru Stoichescu (1926-1979), dr. Traian Coşeriu (1933-1944), Alexandru Nicolici (1945-1949), Moise Ciorei (1950-1992), Dumitru Ghimboaşă (1979-1985), Aron Ştaier (1985-1994), Madina Petru (1994-1996), Puiu Doinel (1998-2002), Simion Bica (1992-prezent), Ioan Smultea (2002- prezent). Cântăreţi: Ianăş Ianoşiga (1889-1926), Gheorghe Juca (1900-1932), Romulus Bica (1915-1935), Ioan Başulescu (1932), Petru Bica (1932), Gheorghe Bica (1943), Ioan Ianoşiga (1945), Dumitru Dumescu (1939), Dumitru Grozăvescu (1939), Ioan Stepanescu (1939), Dumitru Librimir (1959-2001), Surdu Ioan (2001- prezent). Epitropi: Iancu Bârsescu (1781-1783), Ianăş Popa (1781-1803), Gh. Bumbăcilă (1786-1801), Ianăş Burai (1801-1804), Mariţescu Romulus (1890-1900), Ilie Stoichescu (1900-1930), Gh. Berzescu (1930-1946), Teodor Roşeţ (1946-1949), Bica Petru (1949-1975), Bica Ion (1975-2015).

---

4 Biserica din Teregova se află pe lista monumentelor istorice la nr. 3147.

5 LUCIAN, Episcopul Caransebeșului și Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012, p.98.

C. CIMITIRUL. Conform actului încheiat de Consiliul Popular al Comunei Teregova la data de 3 noiembrie 1972, Parohia primește în folosință veșnică cele patru cimitire comunale: „la Suliță" (5.040 mp), „la Teregovița" (4.320 mp), „la Criva" (1.260 mp), „la Adam" (2.850 mp). Nu există capele funerare.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. O primă școală confesională la Teregova funcționa din 1765.[6] Până în anul 1891 a avut statut de şcoală comunală, cu limba de predare română şi maghiară, iar în 1899 şcoala devine instituţie de stat cu limba de predare numai maghiara. În anul şcolar 1929-1930, şcoala avea în clasele I-VII un număr de 363 elevi. Creşterea continuă a populaţiei şcolare a determinat comunitatea teregoveană să ridice un nou corp de clădire, inaugurat în 1968, unde astăzi funcţionează Liceul Tehnologic *Sf. Dimitrie* Teregova. Activitatea culturală a comunităţii, la sfârşitul secolului al XIX-lea şi în prima jumătate a secolului al XX-lea, se desfăşura în mod obişnuit în cadrul „Casinei populare". După al Doilea Război Mondial, în timpul primarului Caciuc Teodor (1951-1953) s-a construit actualul cămin cultural. Activitatea corală a început în anul 1920, odată cu înfiinţarea unui cor bisericesc de către învăţătorul Vasile Ijac, format din ţărani şi intelectuali. Formaţia corală reunea numai voci bărbăteşti şi a activat, cu mici întreruperi, până în 1926. În 1944, preotul refugiat Dalacu, a constituit din cantorii bisericii şi intelectuali ai satului o nouă formaţie corală, dar în 1945 s-a desfiinţat odată cu plecarea preotului. Societatea religioasă „Sf. Gheorghe", întemeiată la Teregova în vara anului 1946 sub conducerea părintelui Alexandru Nicolici, reunea studenţi şi elevi de religie ortodoxă, cu vârste cuprinse între 15 şi 24 de ani. Din nefericire, societatea a funcţionat numai până în anul 1947, când a fost desfiinţată în baza unui ordin dat de forurile superioare. *Oastea Domnului* a luat fiinţă şi a funcţionat sub conducerea preoţilor Alexandru Nicolici şi Dumitru Stoichescu, însă a fost desfiinţată în 1955.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia Teregova se remarcă prin contribuţia anuală a credincioşilor la Fondul Central Misionar, prin colecte în bani, alimente, haine pentru mănăstiri, pentru centre sociale (Centrul social Sf. Vasile cel Mare din Caransebeş, Centrul de zi pentru copii „Emanuel" tot din Caransebeş.), pentru persoane aflate în dificultate etc. În ziua de 13 decembrie 1992, s-a început formarea şi instruirea actualei corale, sub îndrumarea părintelui Bica Simion. În timpul existenţei sale, formaţia corală a fost dirijată de prof. Viorica Grozăvescu (1993-2000), căreia i-a urmat cântăreţul bisericesc Ioan Surdu (2000 până în prezent). De asemenea, corul bisericesc din Teregova a preamărit pe Dumnezeu şi în alte locaşe sfinte din Episcopia Caransebeşului, fiind prezent şi la diferite evenimente ale obştei. La 31 martie 1993, la iniţiativa pr. paroh Bica Simion, s-a imprimat primul număr al ziarului local, cu apariţie trimestrială, intitulat sugestiv „Teregova". Din motive obiective, apariţia ziarului a fost întreruptă în anul 1995. În cadrul Proiectului „Hristos împărtăşit copiilor", dar şi al proiectului „Alege şcoala", aprobate de Patriarhia Română, s-au desfăşurat mai multe competiţii. În 2010, trei eleve din clasele VII-VIII au participat la un concurs de retorică, iar în anul următor la Concursul naţional de creaţie intitulat „Copilul în familie", organizat pe două secțiuni, una literară și una artistică. Din parohia Teregova, la secțiunea literară a participat eleva Stoichescu Vali Mioara cu eseul intitulat „Darul Botezului", iar la cea artistică a participat elevul Bica Simion cu desenul „Botezul Mântuitorului", ambii elevi în clasa a VII-a. În 2012, în cadrul concursului „Şcoala mea", parohia Teregova a participat cu lucrări la toate cele trei secţiuni stabilite de organizatori . În fiecare an, în perioadele de pregătire sufletească întru întâmpinarea praznicelor împărăteşti, credincioşii iau parte la Sf. Taină a Maslului, dar şi la un program de catehizare, organizat sub forma unor seri duhovniceşti. Numărul actual al parohienilor: 3.697.

6 I.D. SUCIU, R. CONSTANTINESCU, *op. cit.*, p. 334.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfântul Mare Mucenic Dimitrie”; [ADRESA] Satul Teregova, nr. 350, comuna Teregova, judeţul Caraş-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon şi site oficial.

BIBLIOGRAFIE: Arhiva Parohiei ortodoxe române Teregova, fond Corespondenţă, fond Cronici parohiale; Arhiva Primăriei Teregova, Fond Registre agricole; CORNEAN Nicolae, *Monografia eparhiei Caransebeş*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeş, 1940; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului și BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012.

Parohia „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” – Tincova

A.ISTORICULCOMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Satul Tincova este așezat în nord-vestul județului Caraș-severin, pe malul drept al Timișului, pe drumul județean Obreja-Lugoj. În vechime a aparţinut când districtului Caransebeş, când al Lugojului. Veacuri de-a rândul a fost proprietatea familiei Măcicaş, nobili de Tincova. La cererea acestei familii, regele ungar Sigismund dispune în anul 1411 reglementarea hotarului satului. La 1699 se găsea în proprietatea lui Petru Măcicaş, prefectul Severinului. Numele se trage probabil de la pârâul ce trece prin mijlocul localității, numit „Tincovița“. În hotarul satului s-au făcut săpături arheologice și s-a descoperit o așezare paleolitică. De adăugat că, în punctul *Râpa mare,* s-au aflat urmele unei așezări din veacurile VIII-IX.[1] În timpurile vechi, în hotarul satului au existat mine din care se extrăgeau minereuri de fier, cupru și argint.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Anul înființării parohiei nu se cunoaște cu exactitate. Primul preot cunoscut se numește Nicolae Popovici (1741-1791) și a servit într-o biserică făcută din nuiele,[2] incendiată de turci în 1788. Actuala biserică (21 x 7 m) s-a construit în anii 1796-1802, în timpul păstoririi preotului Moise Popovici (1791-1804). Biserica a fost înzestrată cu trei clopote ce au fost luate cu forța de stăpânire. În anii 1919 și 1925 s-au procurat alte clopote de la firma Novotny din Timișoara. Datorită stării de degradare avansată, în 1979, în timpul păstoririi preotului Ioan Dumitrașcu, întreaga clădire a fost supusă unui proces amplu de reparații. Astfel acoperișul a fost înlocuit, efectuându-se tencuieli interioare și exterioare, balcon de cor, centuri de rezistență, pardoseală, mobilier din stejar sculptat, uși, geamuri, instalație electrică și în final pictură. Deoarece biserica nu a fost târnosită de arhiereu, aceasta a avut loc în anul 1992 când Dr. Nicolae Corneanu, mitropolitul Banatului, a așezat sfintele moaște în Sf. Masă nou construită, slujind Sfânta Liturghie înconjurat de un impresionant sobor de preoți și diaconi. Din sobor au făcut parte și preoți din America, veniți într-o delegație condusă de arhimandritul

1 M. MARE, *Banatul între secolele IV-IX*, Ed. Excelsior art, Timișoara 2004, p. 209.
2 Ioan Dimitrie SUCIU, Radu CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1980, p. 189.

Roman Braga. Casa parohială s-a construit în anul 1917, în timpul păstoririi preotului Petru Adam, și s-a reparat radical în 2000.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Sf. locaș este în formă de corabie, în stil baroc, obișnuit în Banat.[3] Turnul clopotniței s-a construit în anul 1840 . Întreaga clădire este din piatră. În turn există și cărămidă. Inițial a fost acoperită cu șindrilă. Mai târziu în urma unor reparații, s-a acoperit cu tablă. Dimensiunile bisericii: lungime 23 m, lățime 8 m.

[PICTURA] Pictura pe pânză s-a făcut în 1852 de către Lazăr Zbăgan din Lugoj, costând 350 forinți valută austriacă. În anii 1982-1983, după o reparație capitală s-a făcut și pictură în tehnica „frescă", executată de către pictorița Maria Tudur. Pictura în tehnica ulei, făcută pe cheltuiala credinciosului Iova Dănilă în 1852, nu se păstrează.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărți vechi: *Carte sau lumină* (Snagov, 1899), Penticostar și Evanghelie (Râmnic, 1743 și 1760), Cazanie (Viena, 1793) ș.a.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoților: Nicolae Popovici (1741-1791), Moise Popovici (1791-1805), Simion Avramovici (1805), Constantin Popovici (1805-1818), Petru Tablă (1818-1821); Simion Ștefănigă (1822-1825); Ion Ianoșel (1825-1838); Nicolae Ianoșel (1838-1839), Ion Popovici (1840-1847), Nicolae Popovici (1847-1862), Dionisie Popovici (1862-1911), Aurel Spătan (1911-1916), Petru Adam (1916-1950), Alexandru Voștinariu (1950-1975), Ion Dumitrașcu (1975-prezent). Cântăreți de seamă: Petru Biriescu, Gheorghe Drăghina, Mircea Stoichescu, Ioniță Roșu, Dumitru Danciu, Petru Mezinca, Ilie Popovici, Ion Stănescu, Gheorghe Gălan, Petru Gălan, toți răposați. Epitropi: Nicolae Todorescu, Nicolae Dumitrașcu, Silviu Zgriba, Nicolae Jeberean, Traian Jeberean, toți decedați .

C. CIMITIRUL. Sunt două cimitire, fiecare în suprafață de 5.800 mp; nu au capelă.

D. ACTIVITĂŢI CULTURALE ŞI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Din 1776 elevii tincoveni mergeau la școala din Jdioara, în sat având școală abia din 1791. În localitate există Cămin cultural ce poartă numele compozitorului Timotei Popovici (1870-1950), fiul satului. Tatăl său era preotul Dionisie Popovici. Există o bibliotecă parohială, pusă la punct. Înainte de 1934 ființa un cor de copii, iar anterior anului 1956 – un cor de adulți.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Legătura cu școala și grădinița este permanentă. Ființează și un parteneriat școală – biserică – grădiniță. Împreună cu grădinița și școala , cu cadrele didactice și profesorul de religie, se întreprind activități ce urmăresc o bună educație moral-religioasă și civică a copiilor.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil"; [ADRESA] Tincova Nr. 118, jud. Caraș-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: STOICESCU Nicolae, *Bibliografia localit*ăților ș*i monumentelor medievale din Banat*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1973; SUCIU Ioan Dimitrie, CONSTANTINESCU Radu, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1980.

3 Nicolae STOICESCU, *Bibliografia localităților și monumentelor medievale din Banat*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1973, p. 174.

Parohia „Sfânta Cuvioasă Parascheva", Turnu-Ruieni

A.ISTORICULCOMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Localitatea este compusă din două sate: Turnu, care apare atestat documentar din 1467 şi Ruieni, atestat documentar din 1458. Satele sunt aşezate pe malul drept al râului Sebeş (amonte), la poalele Muntelui Mic, în partea de Nord-Est a judeţului Caraş-Severin. Se învecinează la Nord-Vest cu satul Dalci, la Vest cu satul Zerveşti, la Sud cu satul Zlagna, iar la Est cu satul Borlova. Localităţile, mai tîrziu, apar menţionate astfel: Turnu în 1745, 1751; în 1757 avea 40 de case, 1774 cu 52 case, iar în 1910 avea 495 locuitori şi 101 case. Tot în acest an, în Ruieni se găseau 710 locuitori şi 145 case; în 1935 Turnu avea 441 locuit ori, iar Ruieni 696 locuitori şi 158 case. Satul a făcut parte din Regimentul de graniţă, compania a 11-a cu sediul la Caransebeş. În 2002, în satul Turnu-Ruieni mai erau 963 de locuitori.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Este amintită – în actele vremii – o biserică de lemn (ctitorită în 1775) şi mai apoi una de piatră înainte de 1832, ce purta hramul „Sfântul Apostol Toma".[1] Biserica actuală a fost ridicată în 1968, după cum reiese din pisania zugrăvită pe zidul din pronaos: *Din mila lui Dumnezeu şi prin jertfelnicia credincioşilor s-a înălţat acest sfânt lăcaş de închinare cu hramul Sf. Apostol Toma în anul 1968, sub păstoria Preafericitului Patriarh Justinian Marina, a* Înaltpreasfinţitului *Mitropolit al Banatului, Nicolae Corneanu, Protopop fiind Dimitrie Grama.* Hramul actual „Sfânta Cuvioasă Parascheva" s-a dat, după mărturia credincioşilor, de către Mitropolitul Banatului Nicolae Corneanu, în 17 iunie 1990, când - împreună cu un numeros sobor de preoţi şi diaconi - a participat la resfinţirea bisericii.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Sf.lăcaș s-a ridicat pe locul vechii biserici din piatră, în stil baroc, păstrându-se doar turnul care în anul 1970 a fost supraînălţat şi acoperit cu tablă galvanizată. Şarpanta bisericii actuale este acoperită cu tablă din cupru (2015). Biserica are plan de navă, cu dimensiunile de 18,50 m lungime şi 7,30 m lăţime; materialele folosite sunt piatră, cărămidă şi lemn.

[PICTURA] Pictura de dinainte a fost executată de Ştefan Popovici împreună cu Dimitrie Popovici, iar mai târziu de Vasa Teodorovici din Caransebeş. Pictura actuală în frescă a fost realizată în anii 1975-1977 de către Elvira Nica-Dăscălescu împreună cu soţul Andrei Dăscălescu.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Apostol (București, 1784) și Penticostar (Sibiu, 1805).

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Nicolae Şula (1774), Nicolae Adamovici (alias: Adam, 1785-1805; luat ostatic de către turci, împreună cu soția și cei 4 copii. După 2 ani, în 1790, se întoarce din captivitate), Pavel Țoican (1824-1852), Pavel

1 LUCIAN, Episcopul Caransebeșului și Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012, p. 101.

Ambruș (1852/1882), Solomon Seracin (1890-1899)[2], Nicolae Cojocariu (1901-1925), Mihuţ Seracin (1925-1942), Aurel Lazăr (1942-1945), Viorel Filip (1945-1953), Iosif Semenic (1953-1966), Isaia Suru (1966-1969), Andrei Jucos (1970), Eftimie Sârbu (1970-1973), Gheorghe Bruznican (1973-1982), Nicolae Puiulescu (1982-2010), Petru-Cristian Ciric (2010-prezent).

C. CIMITIRUL. În Cartea Funciară, din 20 iulie 1911, apare cimitirul parohiei având o suprafaţă de 1.957 m^2; nu are capelă.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. O școală confesională e atestată documentar în 1808.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia ortodoxă Turnu-Ruieni (cu 469 enoriași) a demarat împreună cu Şcoala Generală „Trandafir Cocârlă“ din Turnu-Ruieni, în cursul vremii, mai multe proiecte de parteneriat, bucurându-se de implicarea celor micuţi în aceste proiecte; ocazional parohia organizează ieșiri în aer liber cu cei mici pe teme de cateheză şi împlinește de asemenea proiectul Patriarhiei Române şi Organizaţiei World Vision – România „Hristos împărtăşit copiilor“ şi „Alege Şcoala“.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfânta Cuvioasă Parascheva”; [ADRESA] Str. Principală, nr. 235, comuna Turnu-Ruieni, judeţul Caraş-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon şi site oficial.

BIBLIOGRAFIE: Cronica parohiei; LUCIAN, Episcopul Caransebeșului și BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012.

2 I. PETREUȚĂ, *Monumente istorice-bisericești din Arhiepiscopia Timișoarei și Caransebeșului*, Timișoara 1980 (ms. în Arhiva Mitropoliei), p. 740.

Parohia „Sfântul Ioan Botezătorul” – Valea Bistrei

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/ CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. La 3 km distanță de comuna Zăvoi se află satul Valea Bistrei, această distanță arătând unitatea locuitorilor dintre cele două sate. Valea Bistrei este la o depărtare de 25 kilometri nord-est de Caransebeș. Se învecinează cu Zăvoi la vest și cu Voislova la est. Vechiul nume al localității este Valea Mare. Prima atestare documentară, în 1397.[1]

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] O mărturie despre credința locuitorilor acestei parohii şi despre nădejdea de a-şi construi propria biserică se găsește într-o însemnare făcută de preotul George Adam pe fila de început a unei Evanghelii donată de bunii creștini din parohia Glimboca la data de 26 octombrie 1947. *„Credincioșii din comuna Valea-Mare (Valea-Bistrei) de mult s-au frământat cu gândul să-și zidească locaș de închinăciune , așa că strămoșii au murit cu dorul de a avea biserică, iar pe noi, urmașii lor , ne-a învrednicit Dumnezeu ca acest dor să-l înfăptuim și să-l vedem cu ochii noștri spre lauda și mărirea Lui Dumnezeu și*

1 D. ȚEICU, *Banatul montan în Evul mediu*, Ed. Banatica, Timişoara 1998, pp. 388-389.

spre mângâierea și fericirea noastră și a copiilor noștri . Împreună cu primarul Apostol Baba, un bun credincios și în înțelegere cu poporul, s-au adunat piatra, cărămida necesară și ceva bani ca să se înceapă zidirea bisericii. Veni războiul la toată lumea , din care cauză zidirea nu s-a început. După terminarea războiului, cei veniți din război împreună cu cei de acasă s-au adunat în fața pimăriei, în frunte cu tânărul primar Iovițǎ Boldea și au hotărât cu toții să înceapă zidirea bisericii, după planul aprobat de Consiliul Eparhial din Caransebeș , sub conducerea domnului arhitect Iorga din Lugoj. Deși nu aveam bani, dar aveam credință că Dumnezeu ne va ajuta și Dumnezeu ne-a ajutat, ne-a dat dragoste, bună înțelegere și îndemn la lucru și jertfă pentru biserică. Așa că de la 15 ani la 70 de ani cu toții am lucrat și ne-am jertfit pentru biserică, așa după cum a cerut trebuința. Sub primarul Iovițǎ Boldea, s-a ridicat în roșu și s-a acoperit. A urmat primarul Iosif Mălăiescu sub care biserica s-a terminat. Acum când sărbătorim bucuria sfințirii bisericii, e bine și frumos să ne aducem aminte cu cinste și recunoștință de toți aceia care ne-au ajutat la ridicarea bisericii noastre și anume: Firma din Zăvoi care , prin domnul director Stern, ne-a dat lemnul necesar; Uzina Ferdinand (Oțelu-Roșu), ne-a dat tinicheaua, cuiele și fierul necesar la preț redus; Direcțiunea Silvică din Lugoj ne-a dăruit din pădurile statului 30 de metri cubi de brad gratuit; Comunitatea de avere din Caransebeș ne-a dat lemn de fag gratuit; De la domnul Vașarÿ am primit material lemnos gratuit, dar și alte obiecte pentru împodobirea bisericii. Dar lucrarea noastră s-a încoronat și terminat cu cele 40 milioane lei , primite de la Înaltul Guvern Groza, prin domnul ministru Alexandrini. Mai aveam și un comitet de construcție format din toți zidarii și lemnarii satului în frunte cu domnul învățător Alexandru Moica și cei doi cântăreți bisericești Ion Baba și Ion Avrămuț. Iar femeile din sat în frunte cu Maria, soția preotului George Adam și Olga, soția învățătorului Alexandru Moica, s-au îngrijit și s-au jertfit pentru împodobirea cu cele necesare. Laudă se cuvine acestui popor care în aceste zile grele și-au ridicat lăcaș de închinăciune, spre lauda și mărirea lui Dumnezeu. Biserica a fost sfințită în data de 16 Noiembrie 1947 cu rugăciunile Prea Onoratului Părinte Protopop al Caransebeșului Isaia Suru și a preoților George Adam din Voislova și Valea-Bistrei, George Popovici din Măru, Ionel Turcan din Cireșa și Ioan Racoveanu din Oțelu-Roșu".

Vechiul mobilier a fost înlocuit în totalitate cu mobilier din lemn de cireș și paltin în 2000. În anii 2006-2007 s-a restaurat exteriorul bisericii, curățindu-se tencuiala până la cărămidă, retencuindu-se și zugrăvindu-se, Tot în acești ani s-a revopsit tabla de pe biserică și turnul și s-a înlocuit crucea veche de pe turn cu una făcută din inox. Tot acum s-au înlocuit covoarele vechi și s-a pus mochetă în toată biserica. În urma încheierii lucrărilor exterioare, biserica a fost sfințită în anul 2007, cu ocazia hramului, de către Preasfințitul Lucian, Episcopul Caransebeșului.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica actual, cu hramul „Soborul Sfântului Ioan Botezătorul", a fost zidită în anii 1946-1947, din piatră și cărămidă, în stil baroc și a fost acoperită cu tablă galvanizată[2]. Dimensiunile sf. lăcaş: 16 x 9,4 m, iar la absidă: 11,6 m.

[PICTURA] Pictura bisericii a fost executată în frescă în anii 1995-1996, împreună cu iconostasul care este zidit și pictat tot în frescă de către pictorul Ionică din Bucova. Pictura bisericii a fost sfințită de către Preasfințitul Dr. Laurențiu Streza în 1996.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Penticostar şi Antologhion, ambele tipărituri râmnicene (1742 şi 1745). Matricolele botezaților, cununaților și decedaților se păstrează din anul 1910.

2 LUCIAN, Episcopul Caransebeșului și Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012, p. 103.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Parohia Valea-Bistrei este de categoria a III-a și a fost păstorită de-a lungul vremii de preoții: Ion Mărganu Mihailovici (Mihăilă, 1775)[3], George Adam (1947-1952), Ioan Chioaru (1952-1973), Aurel Lazăr (1973-1979), Mihai Suru (1979-1988), Petru Juca (1988-1998), iar din 1998 păstorește ca preot paroh Ioan Seracin (fiind primul preot paroh, deoarece până în anul 1998, a fost filie a parohiei Voislova). Răspunsurile la sfintele slujbe le-au dat de-a lungul anilor următorii cântăreți bisericești: Ioan Baba, Ioan Avrămuț, Simion Moica, Alexantru Gașpar și Nicolae Sârbu. În prezent răspunsurile la sfintele slujbe sunt date de credinciosul Gheorghe Lungu, membru al „Oastei Domnului“. În sfântul altar au ajutat preotul la serviciile religioase crâsnicii Andrei Daia, Petru Georgescu, Preda Samson și Burdea Gheorghe care ajută și în prezent.

C. CIMITIRUL. Cimitirul aparține comunei Valea Bistrei.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. În anul 1808 este pomenită documentar prima şcoală confesională.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Ocazional parohia (având 282 membri) organizează pelerinaje la mănăstirile din țară, precum și săptămâni de cateheze în postul sărbătorilor „Învierea Domnului“ şi „Naşterea Domnului“.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfântul Ioan Botezătorul”; [ADRESA] Sat Valea-Bistrei, nr.16, comuna Zăvoi; [OFICIU PAROHIAL] Telefon: 0355404330.

BIBLIOGRAFIE: Arhiva parohiei; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului şi BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012.

3 I.D. SUCIU, R. CONSTANTINESCU, *Documente priviitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, I, Ed. Arhidiecezană, Timişoara 1980, p. 341.

Parohia „Sfântul Proroc Ilie Tesviteanul” – Valea Timișului

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/ CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Localitatea Valea Timișului s-a numit până în 1964 Cârpa și se află așezată pe malul drept al râului Timiș, la o distanță de 8 km spre sud-est de Caransebeș, fiind atestată documentar încă din anii 1690-1700.[1] În 1690 este amintită în harta lui Korabinsky cu numele *Körpa*.[2] Deși inițial satul avea o altă vatră, din cauza incendierii de către turci, locuitorii s-au mutat pe actualul loc. Localitatea Cârpa a făcut parte din Regimentul de graniță cu sediul la Caransebeș. Satul este menționat din nou în 1745, 1751, în 1757 având 65 case; în 1910 avea 1057 locuitori și 219 case.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] În localitate a existat o biserică de lemn înălțată în 1750[3]. Biserica s-a ridicat în vremea

1 Coriolan SUCIU, *Dicţionar istoric al localităţilor din Transilvania*, vol. I[I], Ed. Academiei Române, Bucureşti, 1967, p. 233.

2 Arhiva parohiei Valea Timișului.

3 Ioan Dimitrie SUCIU, Radu CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, vol. I, Ed. Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1980, p. 223.

păstoririi preotului Simion Zaharievici, român de origine, dar pentru a fi preot a trebuit să-și schimbe numele din Zaharia în cel sârbesc de Zaharievici.[4] Până în anul 1892 biserica a fost acoperită cu șindrilă. Turnul bisericii era din cărămidă, acoperit cu tablă de cupru, iar iconostasul era de zid. În 1904, sub preotul Nicolae Uzonescu, au fost scoase lespezile cu care era pavată biserica și înlocuite cu mozaic. Reparații ulterioare au fost executate în 1968 și 2003, pe fațadă fiind 3 mozaicuri reprezentând pe Sf. Petru, Sf. Pavel, Sf. Ilie. Biserica a fost construită din daniile credincioșilor, pe locul vechii biserici. Sfințirea bisericii, cu hramul *Sf. Proroc Ilie*, a avut loc în vremea păstoririi Episcopului Ioan Popasu (1865-1889) al Caransebeșului, antimisul purtând semnătura vrednicului ierarh și data de 20 decembrie 1884. Casa parohială, din piatră și cărămidă, a fost cumpărată în 2004 și are 3 camere și dependințe. [ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica actuală (21,5 x 8,5 m) a fost zidită în 1836[5], din piatră și cărămidă, acoperită cu țiglă, pardoseala fiind din mozaic.

[PICTURA] Biserica a fost pictată în 1937 de Petru Drăgilă din Orșova; icoanele au fost pictate în ulei pe pânză și aplicate pe zid. Scenele reprezentate erau doar din Noul Testament. În anii 1979-1980 biserica este repictată în întregime de pictorul Vasile Nițulescu din Brașov, în tehnica frescă.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Molitfelnic (Râmnic, 1730), Octoih (Blaj, 1770), Cazanie (Bucureşti, 1768). Amintim şi chivotul de lemn, având înscris pe el anul 1837. De asemenea se păstrează o icoană pe pânză din 1873, reprezentând Pogorârea Sfântului Duh, dimensiunile icoanei fiind 63x53 cm, precum și două sfeșnice de argint cu postament dantelat, cu 8 adâncituri, înalte de 48 cm, cu vârful în formă de pară.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Dintre preoții slujitori amintim pe: Alexandru (1751), Nicolae Pop (1775), Nicolae Popovici (1782-1790), Pavel Zaharievici (de fapt: Zaharia, 1790-1812), Ioan Popa, Mihai Petrovici (1812-1813), Simeon Zaharievici/ Zaharia (1813-1850), Gheorghe Uzonescu (1850-1886), Nicolae Uzonescu (1886-1925), Victor Suru (1925-1965), Iacob Crețiu (1965-1971), Ioan Lupa (1971-2002), Ioan Lupa (2002-prezent).

C. CIMITIRUL. Cimitirul are o suprafață de 3.770 m şi este situat în partea de nord a satului, fiind împrejmuit cu gard din fier.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. La şcoala confesională, în anul 1799 era învăţător Ioan Olariu.[6]

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia (având 442 enoriaşi) organizează ocazional pelerinaje la mănăstirile din Banat, iar în posturile mari de peste an, seri catehetice.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfântul Proroc Ilie"; [ADRESA] Comuna Buchin, sat Valea Timișului, jud.Caraș-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: SUCIU Coriolan, *Dicţionar istoric al localităţilor din Transilvania*, vol. I[I], Ed. Academiei Române, Bucureşti, 1967; Arhiva parohiei Valea Timișului; SUCIU Ioan Dimitrie, CONSTANTINESCU Radu, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, vol. I, Ed. Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1980; STOICESCU Nicolae, *Bibliografia localităţilor și monumentelor medievale din Banat*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1973.

4 Arhiva parohiei Valea Timișului.
5 Nicolae STOICESCU, *Bibliografia localităților și monumentelor medievale din Banat*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1973, p. 184.
6 I.B. MUREŞIANU, *Cartea veche bisericească din Banat*, Ed. Mitropoliei, Timişoara 1985, p. 274.

Parohia „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” – Vama Marga

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/ CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Satul este atestat din anul 1885, având 7 case. A fost filie până în anul 2009, aparţinând de parohia Marga. Satul Vama Marga este amplasat în culoarul Bistra, în partea de nord-vest a Munţilor Ţarcu, pe malul stâng al râului Bistra. Este traversat de drumul naţional DN68 Caransebeş-Haţeg, distanţa până la Caransebeş fiind de circa 30 km. Se învecinează la est cu parohia Băuțarul Inferior, la sud cu parohia Marga, iar la vest cu parohia Voislova. Parohia are doar 65 de suflete.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Piatra de temelie a bisericii a fost pusă la 26 noiembrie 2006 de PS Lucian, Episcopul Caransebeșului. Târnosirea lăcașului de cult s-a făcut la 21 noiembrie 2008 de acelaşi P.S. Lucian.[1]

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Construcția este din cărămidă și are dimensiunile de 20 m lungime, 5 m lățime, 5 înălțime.

[PICTURA] A fost pictată în anii 2014-2015 de pictorul Mihuț Damian din localitatea Zăvoi.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Nu deține obiecte de valoare.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Preoții slujitori: Romulus Frîncu (1 martie 2009 - 8 septembrie 2013), Vidu Marius Vasiloni (1 decembrie 2013 - 31 iulie 2014), Ioan Tuștean (1 august 2014 - prezent).

C. CIMITIRUL. Cimitirul este administrat de parohie.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Nu e cazul.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Nu e cazul.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfinții Apostoli Petru și Pavel”; [ADRESA] 327261, Vama Marga, f.n., comuna Marga; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeșului și BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012.

1 LUCIAN, Episcopul Caransebeșului și Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012, p. 106.

Parohia „Sfântul Mare Mucenic Dimitrie" – Var

A.ISTORICULCOMUNITĂȚIIPAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/ CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Localitatea este așezată pe valea Bistrei și face parte din comuna Obreja; este atestată documentar în anul 1411, în actul emis din porunca regelui Sigismund de Luxemburg. Satul Var, situat la poalele Dealului Cremenea, este un sat de tip adunat în lungul „Drumului Mare", adică uliţei principale. Numele vine de la cuptoarele de var, care ardeau piatra de var adusă din dealurile din apropiere, arsă la marginea localității spre a fi apoi vândută. Astăzi se pot vedea locurile acelor vechi ,,varnițe".

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Prima biserică datează din secolul XVIII (1749) şi a fost pe locul numit astăzi „Crucea Viilor"; nu se cunoaşte din ce a fost construită. O a doua biserică, despre care se vorbeşte în tradiţia locală, a fost în actualul cimitir, fiind construită din nuiele şi acoperită cu şindrilă, dar în anul 1900 a fost demolată[1]. Pisanie. În Altar se află o pisanie veche care face unele precizări despre biserica actuală; o citām mai jos: *„Acest sfânt locaş s-a ridicat întru mărirea lui Dumnezeu, de credincioşii ortodocşi români din Var în anul 1824, iar în anul 1910 s-a zugrăvit din nou, prevăzându-se cu iconostas şi tot mobilierul necesar, cu cheltuiala sfintei biserici şi a românilor de lege ortodoxă orientală şi s-a sfinţit în ziua hramului Sf. M. M. Dimitrie, adecă în 26 octombrie 1910. Dumnezeu să fie cu noi şi cu urmaşii noştri"*.

Biserica a avut de la început iconostas din piatră, ca majoritatea bisericilor de pe Valea Bistrei; în anul 1910 s-au făcut scaune noi, din lemn de stejar, tronul Arhieresc, al Maicii Domnului, precum şi iconostasul din lemn sculptat. Toate aceste lucrări au fost executate de cei mai vestiţi meşteri din vremea aceea, fraţii Ioan şi Aurel Cotârlă din Oraviţa. Aceştia au lucrat mobilierul şi la bisericile din Obreja şi Glimboca, parohii vecine. Nu avem date despre prima sfinţire a bisericii; imediat după zidirea ei, cunoaştem doar numele preotului paroh de atunci, Gheorghe Guliman. A fost ales hramul *Sf. Mare Mucenic Dimitrie.* Nu ştim cu exactitate numele pictorului de atunci; s-au descoperit mai târziu patru icoane în Sf. Altar din prima pictură; după stil se pot atribui lui Trifon Achimescu care a pictat prin zonă în acea vreme (în 1837-1838 a pictat biserica din Obreja, apoi pe cea din Ciuta).

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Actuala biserică a fost zidită – cum s-a spus – în anul 1824, în stil baroc, cu o turlă principală de 26 m înălţime deasupra pronaosului. Biserica este lungă de 20 m, lată de 8 m şi înaltă de 7 m. Nu se cunoaşte arhitectul care a făcut planurile. Este zidită din piatră de râu, aflată din belşug în aceste locuri, şi cărămidă, pe un fundament de piatră de munte. Costul acestei lucrări a fost suportat de toţi locuitorii satului.

Turnul e zidit din cărămidă, cu intrare de piatră şi a fost acoperit cu tablă zincată. Bolta bisericii este semicilindrică, cu trei arcuri; de o parte şi de alta sunt trei geamuri.

---

1 LUCIAN, Episcopul Caransebeșului și Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012, p. 106.

În sf. Altar de asemeni există trei geamuri, iar în turnul bisericii un ceas, aşezat în anul 1957. Este de remarcat faptul că altarul bisericii din Var nu este îndreptat spre răsărit, o regulă generală pentru bisericile ortodoxe, ci spre nord.

[PICTURA] În anul 1910 s-a pictat a doua oară biserica de Nicolae Popovici din Caransebeş[2]. Iconostasul, din lemn cu stâlpi prevăzuţi cu capiteluri, are o pictură pe cinci registre. Tronul Arhieresc are pictat chipul mitropolitului Andrei Şaguna al Ardealului, cel mai reprezentativ ierarh din secolul XIX, şi nu un ierarh al locului. În 1910, cu prilejul binecuvântării bisericii, s-a oferit Sf. Antimis de episcopul Miron Cristea al Caransebeşului, viitorul patriarh. Pictura a fost spălată şi au fost făcute unele rectificări în anul 1972 de Burdea Ioan din Oţelu Roşu. Restaurarea complexă a picturii s-a făcut în 1997 de către Aurelia şi Damian Mihuţ şi prin purtarea de grijă a preotului paroh Sârbu Eftimie.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Biserica are obiecte vechi de cult: Chivotul, care se află aşezat pe Sf. Masă în Altar, din a doua jumătate a secolului XIX; o cruce cu postament traforat din anul 1824, ca o donaţie de la ofiţerii austro-ungari cantonaţi la Var în cadrul Regimentului de graniţă, precum şi cărţi de ritual: Evanghelie (Bucureşti, 1682), apoi Cazanie, Octoih şi Antologhion (tipărite la Râmnic în 1748, 1750 şi 1766).[3] Parohia a mai posedat un prapor din mătase galbenă, cu icoana Învierea Domnului, adus din oraşul Galaţi de tinerii din Var, care au luptat în războiul Crimeii, având această inscripţie: *„Acest prapor s-a întocmit în 25 mai 1855. Pre ţara Moldovei, în oraşul Galaţi, prin osteneala acestor din jos numiţi ostaşi spre a lor pomenire şi împodobirea Sf. Bisericii a Sf. Dimitrie, în satul Var aflători, adecă străjeneşte Procopie Ciutean, Cap. Andrei Balint"*.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Șirul preoților: Mihai Ivanovici (1745-1795), Preda Popovici (1757), Ioan Grozovici (*de facto*: Groza, 1790), Mihai Bistrian (1797-1808), Gheorghe Prisecan (1809), George Crişan, Nicolae Adamovici (1813), Emanoil Harambaşa (1813-1824), Gheorghe Guliman (1824-1838), Nicolae Popovici (1838-1858), Ioan Balint (1858-1864), Nicolae Bistrian (1864-1909), Sinesie Bistrian (1909-1939), Gheorghe Golopenţa (1939-1942), Nicolae Bojin (1942-1973). Din anul 1973, 1 septembrie şi până în prezent păstoreşte parohia Pr. Sârbu Eftimie.

C. CIMITIRUL. Cimitirul localităţii este confesional. Are suprafaţa de 6.500 mp. Se găseşte în partea de sud a localităţii, este bine îngrijit şi împrejmuit cu gard. O personaliatate remarcabilă a localității a fost pr. Sinesie Bistrian (1859-1946), fiul preotului Nicolae Bistrian, patriot luminat şi luptător neînfricat pentru drepturile românilor din Banatul de munte. Profesorii Romulus Ciric și Isaia Ștefănigă, trăitori în secolul XIX și începutul sec. XX, fac parte din elita învăţământului din Caransebeş, ieşiţi din rândul ţăranilor bănăţeni, al grănicerilor de altă dată din localitatea Var.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. O şcoală confesională e semnalată în 1808, învăţător fiind Ioan Stan. În parohia Var în trecut au fost multe activități culturale legate în special de folclor. Sunt cunoscuți aici instrumentiști de valoare : Sandu Tită și Constantin Gherghină – trompetiști, dar și formațiile de jocuri populare și călușerul. În ceea ce privește activitatea filantropică, aceasta e promovată de biserică. La colectele Fondului Central Misionar cât și la colecta pentru Catedrala Mântuirii Neamului contribuie enoriașii parohiei. La fel sunt sprijiniţi material – dintre parohieni – cei trăitori în condiţii precare.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Ocazional, parohia (cu 270 enoriaşi) organizează pelerinaje la mănăstiri și are în atenție catehizarea credincioșilor și a tineretului. Cu prilejul vizitelor arhierești, s-a mobilizat toată obștea, iar tineretul a

2 Nicolae CORNEAN, *Monografia eparhiei Caransebeș*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeș, 1940, p. 604.

3 I.B. MUREŞIANU, *Cartea veche bisericească din Banat*, Ed. Mitropoliei, Timişoara 1985, pp. 274-275.

îmbrăcat portul popular. În anul 2002 pr. paroh de la Obreja, Petru Itineanțu, a redactat *Monografia comunei Obreja*, care a cuprins și parohia de față. Parohul de aici a oferit informații și materiale de interes, iar la apariția lucrării s-a făcut o lansare și în biserica din Var.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfântul Mare Mucenic Dimitrie"; [ADRESA] 327288, Var, nr. 170, comuna Obreja; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

Parohia „Adormirea Maicii Domnului" – Vălişoara

A. ISTORICUL COMUNITĂŢII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Prima atestare documentară apare în 1468. În 1603 satul se uneşte cu aşezarea *Copaci*, situată pe locul numit „Vâlcele". De atunci satul creşte ca întindere şi populație, circumscripția din anul 1854 indicând 811 locuitori. Satul era situat la izvorul pârâului Vălişoara, pe locul numit „Sălişte", şi de aici la anul 1760 este mutat de-a dreapta Timişului pe locul numit „Lunca", iar în 1820, din cauza inundațiilor, satul se aşează pe actuala vatră. Satul este amintit şi în 1745, 1751, 1757, 1774, 1910, 1935[1] ; a făcut parte din Regimentul de Graniță Slatina. Într-o mențiune a preotului Valeriu Suru din anul 1967, satul avea 991 de locuitori. Numele satului este legat şi de adunarea populară din Vălişoara din 10 noiembrie 1918 care decide constituirea Consiliului Naţional Român şi a Gărzii Naţionale Române. Din Consiliul Naţional Român au făcut parte: Anderca Nicolae, Traian Damşescu, Toma Nicolici, Laurenţiu Beja, Spunei Vichentie, Trasteş Rusalin, Seracin George, Rusalin Dorca, Vichentie Lungocia, Anderca Mihai. Preşedinte este ales Anderca Nicolae, vicepreşedinte Laurenţiu Beja. În Garda Națională au fost aleşi următorii: Ion Seracin, Ilia Trasteş, Oprea Nicolae, Petru Seracin, Petru Peica.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Date certe despre existenţa unei biserici în satul Vălişoara înainte de anul 1832 nu avem, însă denumirea de „Dealul Bisericii"[2] ne îndreptăţeşte să credem că în „Satul Bătrân", vatra veche a satului, pe locul numit „Sălişte", a existat o biserică din lemn; de la această biserică a rămas o icoană pe lemn reprezentându-l pe Sf. Ioan Botezătorul. Pe actuala vatră, în anul 1832, prin grija preotului Mihail Petrovici, se construieşte o biserică din lemn cu hramul „Adormirea Născătoarei de Dumnezeu". După 50 de ani se dărâmă biserica de lemn, pe locul acesteia construindu-se actuala biserică. În 25 aprilie 1882, în timpul păstoririi preotului Florea Suru, comunitatea parohială din Vălişoara hotărăşte zidirea unei noi biserici. Consistoriul diecezan aprobă zidirea ei *„pe baza planului şi specificaţiunei de mesuri şi de spese, făcute de capitanul pensionar Dimitrie*

1 Ioan Dimitrie SUCIU, Radu CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1980, p.189-223.
2 Petru BONA, *Episcopia Caransebeşului. Contribuţii istorice*, Ed. Marineasa, Timișoara, 2006, p. 142.

Miculescu în luna lui maiu a. c.”.[3] Zidirea bisericii se termină în anul 1884. Biserica nu a fost pictată, iconostasul era din cărămidă, iar mobilierul foarte sărac: 12 jilţuri, 1 dulap epitropesc şi 2 strane. Biserica are hramul de dinainte: „Adormirea Născătoarei de Dumnezeu”. Biserica s-a antesfinţit în 30 ianuarie 1884 de preotul locului Florea Suru, Ilie Crisotoi al Petroşniţei şi trimisul consistorial Gheorghe Buru, pe atunci capelan protoprezbiteral în Caransebeş. Distrugându-se acoperişul de şindrilă, în 1894 acoperişul se reface, biserica acoperindu-se cu ţiglă. Casa parohială a fost ridicată în anii 1923-1924, din cărămidă arsă şi piatră, fiind acoperită cu ţiglă. Pentru ridicarea casei parohiale s-a cheltuit suma de 150.000 lei, cheltuielile fiind suportate de credincioşii parohiei. Clopotele vechi au fost rechiziţionate în Primul Război Mondial şi înlocuite în anul 1929. În 1930 preotul paroh Valeriu Suru renovează biserica, refăcând din nou acoperişul cu ţiglă şi tinichea. Atunci s-a reparat tencuiala în interior şi exterior, s-a pavat biserica cu beton, s-au confecţionat 50 de jilţuri, dulapul epitropilor, stranele cântăreţilor, tronul arhieresc şi Mormântul Domnului. Cupola turnului, după ce a fost construită din lemn, s-a acoperit cu aramă, fiind prevăzută cu parafulger. Tot acum s-a împrejmuit biserica cu gard de beton şi fier. Toate aceste reparaţii, costând 400.000 lei, au fost plătite de enoriaşi. Biserica s-a resfinţit în 16 noiembrie 1930 de către preotul Valeriu Suru, părintele Daniel al Bucoşniţei şi trimisul consistorial, protopopul Andrei Ghidiu.[4] În anul 1943 antimisul vechi a fost predat, noul antimis având pe el următoarea grafie: *„Cu darul preasfântului şi de viaţă făcătorului Duh, s-a sfinţit acest antimis prin rugăciunile Preasfinţitului Dr. Veniamin Nistor, dreptcredinciosul episcop al eparhiei Caransebeşului, spre întrebuinţare la dumnezeieştile slujbe în sfânta biserică din Vălişoara, cu hramul Adormirii Născătoarei de Dumnezeu, în ziua de 7 Ianuarie anul Domnului 1943. † Veniamin, episcop”.*

În 4 aprilie 1948, Episcopul Veniamin Nistor a făcut o vizită canonică în parohia Vălişoara, săvârşind Sfânta Liturghie, asistat fiind de preoţii: Valeriu Suru, paroh în localitate, Remus Suru al Bucoşniţei, Petru Turcan al Petroşniţei, Dănilă Birtea al Buchinului, Ilie Sârbu din Rusca. Cu această ocazie s-a hirotonit întru preot diaconul Ţunea Gheorghe pentru parohia Petrila şi s-a sfinţit diacon absolventul de teologie Ioan Teodorovici din Caransebeş pentru parohia Măidan. În anii 1977-1980 preotul Bocicai Ioan, ajutat de Consiliul parohial şi de întreaga parohie, a adus o seamă de îmbunătăţiri acestei biserici: bolta de lemn a fost înlocuită cu actuala boltă de cărămidă, a construit un cafas de beton, mărind mult spaţiul de folosit în interior, a închis spaţiul de sub clopotniţă, obţinând o amplă tindă închisă, a pus centură de beton armat sub boltă, a acoperit cu tablă nouă sf. lăcaş, a realizat tencuirea interioară şi exterioară.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Actuala biserică – cum s-a zis – a fost ctitorită între anii 1882 și 1884. Lucrările de construcție le-a executat Frantz Stauber. Biserica (21,5 x 8,5 m) este zidită din piatră și cărămidă, în stil baroc. Turnul a fost construit din lemn în anul 1930, acoperit cu aramă, iar bolta de formă semicilindrică din lemn, acoperită cu țiglă.

[PICTURA] Tot interiorul a fost retencuit cu mortar gras, pregătit special pentru frescă. Tâmpla nu avea icoane, aşa că ele au fost pictate din nou, pe lemne dimensionate corect şi montate cu cadre pe tâmpla de zid. Înainte de a se face aceste lucrări de consolidare a construcţiei, biserica a fost decorată în interior cu tablouri pictate în ulei pe tablă. În anul 1985 Consiliul parohial hotărăşte începerea lucrărilor de pictură a bisericii, iar în 1987 pictorul Dan Decebal Caceu din Timişoara începe pictarea bisericii din Vălişoara. Pictura a fost executată în 1963-1964 pe tablă în ulei de pictorul Petru Lazăr.

---

3 *Arhiva Episcopiei Caransebeş*, fond B, dosar nr. 620/1882.

4 CORNEAN Nicolae, *Monografia eparhiei Caransebeș*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeş, 1940, p. 607-609.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Psaltire, Penticostar şi Octoih de la Râmnic (1736, 1743 şi 1750), Evanghelie (Bucureşti, 1775).

[ŞIRUL PREOŢILOR] Dintre preoții slujitori amintim pe[5]: Alexandru Cuculescu (1757), Gligor Pop Bercovici (alias: Berca, 1775)[6], Grigorie Petrovici (1776-1804), Mihail Petrovici (1804-1841), Gheorghe Petrovici (1842-1843), Pavel Bota (1843-1857), Pavel Traia (1857-1859), Vasile Popovici (1860-1863), Ioan Goga (1863-1870), Mihai Borca (1871-1879), Florea Suru (1880-1930), Valeriu Suru (1931-1976), Ioan Bocicai (1976-1988), Alexandru Gaiţa (1988-2004), Bănăduc Pătruţ (2004-2007), Stelian Laurențiu Georgescu (2007-prezent).

C. CIMITIRUL. Cimitirul cu o suprafața de 1 ha și 1.510 mp, este împrejmuit cu gard de piatră și ciment; lângă cimitir este o cruce ridicată în anul 1935.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. O şcoală ia fiinţă în 1808, iar un cor la 1951.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia (având 574 parohieni) organizează ocazional pelerinaje la mănăstirile din Banat, iar în posturile mari de peste an, seri catehetice.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Adormirea Maicii Domnului"; [ADRESA] Comuna Bucoșnița, sat Vălișoara, județul Caraș-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: Arhiva Episcopiei Caransebeş; Arhiva parohiei Vălişoara; SUCIU Ioan Dimitrie, CONSTANTINESCU Radu, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1980; BONA Petru, *Episcopia Caransebeșului. Contribuții istorice*, Ed, Marineasa, Timișoara, 2006; SURU Valeriu, *Cronica parohiei Vălişoara* (ms), Vălişoara, 1951, în Arhiva Mitropoliei Banatului, fond *Monografii*; CORNEAN Nicolae, *Monografia eparhiei Caransebeș*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeș, 1940.

5 Arhiva parohiei Vălişoara.
6 I. PĂTRUŢ, *Studii de limba română şi slavistică*, Ed. Dacia, Cluj 1974, p. 177.

Parohia „Naşterea Maicii Domnului" – Vârciorova

A.ISTORICULCOMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. La poalele masivului Țarcu, în sud-estul orașului Caransebeș și la o distanță de 18 km de acesta, e așezat într-o regiune deluroasă satul Vârciorova; actualmente, face parte din comuna Bolvașnița de care este mai aproape. Investigaţii arheologice au identificat în punctul numit „La copaci" urmele unei aşezări din veacurile XIII-XIV.[1] În anul 1825, numărul

1 D. ŢEICU, *Bantul montan în Evul mediu*, Ed. Banatica, Timişoara 1998, p. 392.

familiilor era de 116 și toți erau români. Locuitorii se ocupau cu creșterea vitelor, pomicultura și agricultura, îndeletniciri care se practică și astăzi. În ceea ce privește plantarea de pomi fructiferi, satul se situează pe un loc fruntaș în județul Caraș-Severin. Chiar din vremea Primului Război Mondial s-a format un însemnat bazin pomicol în hotarul satului. Din vechime se amintește de trei Vîrciorova, răspândite pe colinele văii. În locul numit „Copaci și Copăcel" s-au putut observa urme de fundații de piatră și cărămidă, acoperite de pământ.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Cea dintâi biserică (din 1755), de care amintesc bătrânii și unde a fost așezat și satul, a fost biserica din Valea Muscelului, în dreptul pârâului și vîlcelei ce se numește „Ogaşul Bisericii", iar la depărtare de un kilometru, în aval, a fost cimitirul; acolo s-au găsit oseminte când s-a construit drumul forestier. Odată cu anii 1750-1760, satul a început a se muta pe locul unde este așezat astăzi, la confluența pârâului Văii Muscelului cu pârâul Bolnicioara. Noua biserică a fost sfințită de Episcopul Vichentie Popovici al Vârșețului și Caransebeșului, la 11 octombrie 1780. Antimisul vechi a fost sfințit de Iosif Ioanovici de Șacabent în anul 1792[2] și a fost folosit până în 1948. Clopotele vechi, rechiziționate în Primul Război Mondial, au fost înlocuite cu clopote noi, unul din fier turnat la Reșița în anul 1919 și altul din bronz donat de minele de cărbuni din Vârciorova și turnat la Timișoara. În primăvara anului 1973, a fost făcut cel de-al treilea clopot de către turnătoria Electro-Banat din Timișoara și a costat 21.000 de lei, sumă ce a fost suportată de către credincioșii satului. O amplă lucrare de renovare s-a efectuat în perioada 1952-1955, când a fost refăcută partea altarului care a suferit în urma unui trăsnet în anul 1913 și în urma cutremurului din 1940. S-a renovat în întregime acoperișul, s-au făcut 2 turnuri, s-a refăcut locația corului, ferestrele au fost confecţionate din fier, iar pardoseala din cărămidă din 1780, a fost înlocuită cu una nouă din ciment. În locul iconostasului din cărămidă a fost confecționat unul nou din lemn, sculpat de Ştefan Gajo din Timișoara. Ultimele lucrări, mai ample, au fost executate în anul 2012, când biserica a fost resfințită de către PS. Dr. Lucian Mic, Episcopul Caransebeșului; lucrări efectuate cu ajutorul parohienilor.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica (25 x 12 m) s-a ridicat în partea vestică a satului, din piatră și lemn, în anii 1778-1780. Costurile lucrărilor au fost acoperite din economiile părintelui Solomon Popovici, a cărui avere a rămas parohiei, el nefiind căsătorit și neavând moștenitori. Biserica a fost înălţată pe terenul dăruit de preotul Mihai Stanovici, în timpul căruia s-a și ctitorit. Biserica este construită din cărămidă cu var, cu iconostas de lemn înfrumuseţat cu icoane pictate. Restaurări importante exterioare și interioare s-au făcut în anii 1884-1885, când s-a construit în stil baroc turnul bisericii din piatră, acoperit cu aramă. Biserica, fiind acoperită cu șindrilă, în 1897 a fost reparată șindrila și peste ea s-a pus tablă neagră și s-a vopsit în roșu.

[PICTURA] În anul 1898 biserica a fost zugrăvită și pictată parţial de Bartolomeu Delliomini. În interior, pereții sunt pictați în stil neobizantin de Petru Lazăr din Caransebeș, iar în perioada 1996-1998 biserica a fost pictată integral de către pictorii Florica şi Eugen Papici din Mehedinți.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Octoih (Râmnic, 1750), Penticostar (Bucureşti, 1783).

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoților: Mihai (1745), Gheorghe (1751), Solomon Popovici (1775), Dimitrie Popovici (1778), Mihai Stanovici sau Stan (1778-1794), Ion Jigorea (1816), Aron Bogoevici (recte: Bogoiu, 1816-1838), Mihai Petrovici (1838-

2 Nicolae CORNEAN, *Monografia Eparhiei Caransebeş*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeş, 1940, p. 611.

1839), Ioan Jigorea (1839-1852), Matei Stoican (1852-1854), Ioan Jurca (1854-1885), Nicolae Jurca (1885), Valeriu Nicolaevici (1885-1889), Mihai Uzonescu (1889-1890), Ioan Dumitrescu (1890-1895), Patrichie Rădoi (1895-1896), Martin Vernichescu (1895-1915; 1917-1929), Nicolae Cojocaru (1930-1942), Zamfir Boldea (1943-1973), Nicolae Puiulescu (1973-1983), Matei Ioan (1983-1990), Simion Cornea (1990-1998), Sorin Mîțu (1998-2008), Claudiu Velici (2008-prezent).[3]

C. CIMITIRUL. Cimitirul, cu suprafața de 0,5 ha, nu are capelă.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. O şcoală apare în anul 1808, iar un cor înainte de 1935.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia (însumând 660 enoriaşi) organizează ocazional pelerinaje la mănăstirile din Banat, iar în posturile mari de peste an, seri catehetice.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Naşterea Maicii Domnului"; [ADRESA] 327036 Vârciorova, nr. 1, comuna Bolvaşniţa; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeșului și BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012; CORNEAN Nicolae, *Monografia eparhiei Caransebeș*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeș, 1940.

3 LUCIAN, Episcopul Caransebeșului și Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012, p. 111.

Parohia „Sfântul Mare Mucenic Dimitrie" – Voislova

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Satul este aşezat spre nord-est de Caransebeş, la o distanţă de vreo 30 km pe valea Bistrei în sus, înconjurat de munţi şi păduri. Localitatea se aminteşte la finele secolului al XIV-lea, nu că de atunci ar exista, ca şi celelalte aşezări româneşti, ci fiindcă atunci încep a se întări prin diplome regale nobilii în stăpânirea feudelor lor. Deşi este aşezată la extremitatea de răsărit a fostei „graniţe militare", Voislova abia în anul 1783, odată cu Caransebeşul, este încorporată Regimentului Româno-Bănăţean Nr. 13, având compania la Ohaba. Populaţia aici scade îngrijorător, îndeosebi prin trecerea la sectanţi. Ortodocşi români, mai nou, sunt 587 suflete; baptişti – 75; romano-catolici – 10; 4 nazarineni şi 2 evrei.[1] Înainte de sistematizarea austriacă din secolul al XVIII-lea, vechiul sat s-a aflat spre nord, pe drumul judeţean Voislova – Rusca Montană, unde exista şi o biserică. Din povestirile bătrânilor satului, biserica s-ar fi aflat la intrarea drumului forestier care duce ***„În Gura Merii".***

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] A doua bi-

1 Petru OPRUȚ, *Voislova (monografie),* Ed. Marineasa, Timișoara, 2008, p. 114.

serică**,** tot din lemn, s-a ctitorit pe strada cimitirului, iar a treia – cea actuală – în 1831. Biserica a suferit în timp mai multe modificări şi renovări. Și acum pisania: *«Această Sfântă Sobornicească şi Apostolească biserică cu hramul „Sf.M.M. Dimitrie" s-a ridicat în secolul al XIX-lea. Pictura s-a făcut de către pictorul bisericesc Mihuţ Damian şi soţia Aurelia în anul 1991 şi s-a continuat în 1993, pe cheltuiala credincioşilor din satul Voislova, preot paroh fiind Petru Juca, secretar al parohiei credinciosul Nicolae Sârbu, iar protopop Ioan Nicola. Sfinţirea bisericii a fost făcută în anul 1997 de către Prea Sfinţitul Laurenţiu Streza, episcopul Caransebeşului. Pomeneşte Doamne pe cei ce aduc daruri şi fac bine Sf. Bisericii acesteia"».*

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica de forma unei nave este zidită din piatră, doar la turn are ceva cărămidă arsă, de la locul unde s-a înălţat în anul 1926[2]. Este acoperită cu tablă, atât corpul ei cât şi turnul. Iconostasul este din cărămidă, iar bolta e în formă de semicerc.

[PICTURA] Biserica (18,5 x 8,5 m) a început să se picteze în întregime în anul 1991 de pictorul Damian Mihuţ, după cum este consemnat în „Pisania" de la intrarea din spate a bisericii.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Triod, Evanghelie şi Penticostar, toate tipărituri râmnicene (1731, 1746 şi 1785), Apostol (Bucureşti, 1784) etc.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Clericii cunoscuţi şi care au slujit la parohia ortodoxă Voislova de-a lungul timpului: preot nenumit (1745)[3], apoi Nicolae, Damian Popovici (1808-1831), Nicolae Petrovici (1831-1867), Georgiu Ivănescu (1867-1868), Traian Balea (1868-1905), Constantin Opriţa (1905), Nicoale Ivănescu (1905), Gheorghe Adam (1907-1955), Ioan N. Chioaru (1955- 1974); Lazăr Aurel (1974-1978), Ioan Turcan (1978-1979), Suru Mihai (1979-1988), Rusalin Simeria (1988-1989), Petru Juca (1989-1999); Mihai Boran (1999; este şi fiu al satului, fiind actualul preot al Voislovei).

C. CIMITIRUL. După construirea bisericii s-a format şi cimitirul, la marginea satului. Este împrejmuit cu un gard de sârmă. În acest cimitir se înmormântează şi credincioşi baptişti. În cimitir, mormintele sunt străjuite de cruci din lemn, metal şi în cea mai mare parte din marmură albă de Ruschiţa. Are suprafaţa de 13 arii.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. A existat, în trecut, un mic cor (din 1926) condus de preotul Gheorghe Adam, dar nu se ştie cât timp a funcţionat, astăzi nemaiexistând un astfel de cor bisericesc. În 1776, elevii din Voislova mergeau la şcoala din Obreja.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia organizează ocazional pelerinaje la mănăstirile din Banat, iar în posturile mari de peste an, seri catehetice.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfântul Mare Mucenic Dimitrie"; [ADRESA] Voislova, nr. 19A; [OFICIUL PAROHIAL] Voislova, nr. 19 B, com. Zăvoi, cod 327442, tel. 0255/524111.

BIBLIOGRAFIE: OPRUȚ Petru, *Voislova (monografie),* Ed. Marineasa, Timișoara, 2008; LUCIAN, Episcopul Caransebeșului și BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012.

2 LUCIAN, Episcopul Caransebeșului și Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012, p. 112.

3 F.D. SUCIU, R. CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, I, Ed. Mitropoliei, Timişoara 1980), pp. 189.

Parohia „Sfânta Cuvioasă Parascheva" – Zăgujeni

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII/ CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia este situată în satul Zăgujeni. Localitatea Zăgujeni este așezată pe malul drept al râului Timiș, lângă drumul internațional E 70 și calea ferată ce face legătura între Timișoara și București. Face parte din comuna Constantin Daicoviciu, având drept vecini satele Prisaca și Jupa. Distanța până la orașul Caransebeș este de 10 km. Săpăturile arheologice au dezvăluit multe dovezi ale viețuirii din cele mai vechi timpuri. În 1977 s-au scos la suprafață, pe malul râului Măcicaș, la 1,5 km de localitate, fragmentele unei așezări neolitice. Și epoca Bronzului este reprezentată aici prin descoperirea în 1979, în spatele gării C.F.R., a unor fragmente ceramice din acea perioadă. În anul 1981, pe malul drept al Măcicașului, s-a descoperit o construcție romană, în legătură cu castrul de la Tibiscum. Multe localități din aceste zone au avut un „sat bătrân", care mai apoi a fost strămutat de la poalele pădurii spre căile de acces. Anul 1784 schimbă radical viața satului. Prin ordinul din 3 octombrie 1783, cu privire la regularizarea satelor, satul se mută lângă „drumul mare", unde se construiesc locuințe și se întemeiază noi gospodării. În anul 1821 o mare parte a moșiilor din Zăgujeni sunt cumpărate de Jakabffy Mikloș, care mai deținea și majoritatea pădurilor din deal precum și vechiul conac.[1] O altă familie cunoscută este Iuhoș, cu mari averi în Austria și proprietara unei oțelării în Viena, care cumpără alt conac în Zăgujeni, acesta fiind reședința ei de vară. În 1948 conacul Iuhoș este expropriat de regimul comunist.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica din Zăgujeni a funcționat și la „satul bătrân" foarte multă vreme, fiind una de lemn (din 1715). Locul acesteia este marcat printr-o cruce tot de lemn, deasupra albiei pârâului Măcicaș. După ordinul Mariei Tereza din 3 octombrie 1773, satul se mută, iar biserica veche este părăsită după o perioadă de timp. În 1789 este atestată o nouă bisericuță de lemn (cea anterioară a fost arsă de turci în 1788), care arde într-un incendiu la 1850. În primăvara anului 1851 se începe construcția actualei biserici, având fundație solidă și ziduri groase din cărămidă arsă. În timpul zidirii acesteia, păstorea preotul Gheorghe Petrovici. Biserica, având hramul *Sf. Mare Mucenic Gheorghe*, a fost terminată în 1853; de notat că lemnul și partea financiară au venit din partea baronului Heydte. În 1951 are loc aniversarea a 100 de ani de la începerea zidirii bisericii la care participă Mitropolitul Banatului, dr. Vasile Lazarescu. În 1976 are loc un al doilea eveniment în cadrul bisericii și anume sfințirea ei și aniversarea a 125 de ani. Participă Mitropolitul dr. Nicolae Corneanu, împreună cu alte oficialități. În Evanghelia parohiei a rămas o însemnare legată de acest eveniment: *„Astăzi, duminică 31 octombrie 1976, s-a binecuvântat biserica din parohia Zăgujeni după ce a fost reparată la exterior și interior și pictată de pictorii Vasile Muntean, Silviu Dârstariu și Zamfir Meilă, prin purtarea de grijă a P.C. Părinte Cornel Mezinca și jertfelnicia bunilor săi enoriași"*. În biserica parohială

1 Construcția are peste 300 de ani, fiind renovată de mai multe ori; actualmente - centrul „Casa Noastră".

există o pisanie care spune: *,,Cu voia Tatălui și cu ajutorul Fiului și cu săvârșirea Sf. Duh, s-a zidit această sfântă biserică, cu hramul Sf. Mare Mucenic Gheorghe, în anul 1851. S-a pictat prima dată în ulei în 1919 de pictorul Delliomini. În anul 1975 s-a pictat în frescă sub conducerea pr. paroh Cornel Mezinca, prin strădania* cântărețului Coriolan *Jurj, a Consiliului parohial și a tuturor credincioșilor din Zăgujeni, cântăreț fiind Avram Muntean, crâsnic Sfidosie Bot, pictor Vasile Muntean din Covasna și elevii Silviu Dârstariu și Samfir Meilă (Ișfan). Mărire Tatălui și Fiului şi Sfântului Duh. Amin."* În 23 ianuarie 2011, P.S. Lucian, Episcopul Caransebeşului, a vizitat parohia Zăgujeni pentru a binecuvânta lucrările săvârșite. Au mai fost și alte vizite arhierești în localitate, unde ierarhul locului a fost întâmpinat fie la biserică, fie la centrul pentru copii „Casa Noastră".

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica, deși în formă de cruce, aparține stilului baroc. Are fundație din piatră, ziduri groase din cărămidă arsă, cu turla pe pronaos. Acoperișul este din tablă galvanizată, vopsită recent. Lungimea e de 20 m, lățimea de 10 m la strane; ușile de la intrare sunt din lemn de stejar masiv, stranele și scaunele sunt sculptate în jud. Alba.

[PICTURA] A fost pictată prima dată – cum s-a anticipat – în ulei, în 1919, de pictorul Bartolomeu Delliomini, apoi la 1975 în frescă de pictorul Vasile Muntean din Covasna. Iconostasul a fost refăcut în 2014 de pr. Raul Vasile But de la parohia Mâtnicul Mare.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Octoih (Târgovişte, 1712), Liturghier (Râmnic, 1747), Antologhion (Râmnic, 1745).[2]

[ŞIRUL PREOŢILOR] Șirul preoților: Mihuţ Popovici (1745-1757), Petru și Ianoș (1751), Pavel Prodan (1757), Nicolae Murariu (1831-1840), Adam Musta (1840-1843), Gheorghe Petrovici (1843-1855), Barbu Stanciu (1855-1864), Ioan Lața și Lazăr Vasi – administratori parohiali, Gheorghe Popovici (1876-1915), Gheorghe Bria – administrator parohial (1915), Gheorghe Sperlea (1915-1939), Gheorghe Cornean (1939-1946), Gheorghe Sperlea (1947-1964), Cornel Mezinca (1964-2000), Alin Bona (2000-2008), Aurelian Petru Jucu (2008-).[3] Cântăreți: Jurj Coriolan, Jurma Petru, Șuvăgău Pavel, Duma Gheorghe, Muntean Avram, Nicorescu Andronică, Borlovan Ioan. Epitropi: Panga Ion, Bot Sfidosie, Duma Gheorghe, Cardaș Alexandru, Cardaș Stelian, Duma Trifu.

C. CIMITIRUL Cimitirul aparține parohiei, fiind intabulat. Nu există capelă funerară.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Un cor s-a întemeiat în 1893. Deja la 1766 a luat ființă o școală la Zăgujeni. Printre dascălii care au predat la Școala din Zăgujeni amintim pe: Răbagia Ion, Maxim Dalea, Elisei Șchiopu, Cornean Nicolae, Cornean Ion, Cornean Elisabeta. Începând cu anul 1907, se construiește prima clădire a școlii, unde dimineața țineau cursuri clasele I-IV, iar după-amiaza clasele V-VII.[4] În 1953 apare un internat care găzduia elevi din toată zona. Din 1963 școala funcționa în clădire proprie, iar din 1973 s-a mutat la fostul Sfat popular local, care a fost dotat în mod corespunzător pentru o școală. Căminul cultural s-a construit în 1958, sala de festivități și scena fiind gata în 1960. A fost dotat cu aparat de proiecție, spre bucuria cetățenilor, care puteau viziona filme și documentare. În anul 1956 s-a înființat o bibliotecă care în 1966 deținea un fond de 4.200 volume. După pierderea statutului de comună, biblioteca se mută la comuna Constantin Daicoviciu, de care aparține Zăgujeniul. În anul 1980 luă ființă, cu sediul

2 I.B. MUREȘIANU, *Cartea veche bisericească din Banat*, Ed. Mitropoliei, Timişoara 1985, p. 284.
3 LUCIAN, Episcopul Caransebeșului și Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeşului, 2012, p. 114
4 Azi este locuința cetățeanului Drăgulece Antonie.

la fostul castel Jakabffy, o casă de copii preşcolari ce avea 90 de locuri și patru cadre didactice.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Astăzi, parohia Zăgujeni (având 311 enoriaşi) este una dinamică, învățând din experiența înaintașilor și căutând accederea la noi valori spirituale. Din când în când, în funcție de posibilitățile credincioșilor, se fac pelerinaje la mănăstiri sau la obiective religioase turistice. Mai mulți copii de la Școala Generală I-VIII au participat la proiectul „Hristos împărtășit copiilor", inițiat de Patriarhia Română și Organizația World Vision – România. Există un parteneriat cu Centrul „Casa Noastră", care găzduieşte copii cu probleme materiale în familie sau chiar din familii dezorganizate. Este înființat un nou Centru de tineret, unde elevii desfășoară diferite activități spirituale și recreative. Școala din Zăgujeni este alături de parohie prin parteneriatul parafat de ambele părți și prin susținerea de activități comune (concerte, excursii, vizionare de filme religioase, seri de rugăciune etc).

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfânta Cuvioasă Parascheva"; [ADRESA] com. Constantin Daicoviciu. Sat Zăgujeni, nr. 151, jud. Caraș-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeşului și BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012; Cronica parohiei.

Parohia „Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel" – Zerveşti

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/ CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia este situată în satul Zerveşti, comuna Turnu Ruieni, județul Caraș-Severin, la o distanță de 6 km spre răsărit de orașul Caransebeș, pe șoseaua principală turistică ce duce spre Muntele Mic. După tradiție, satul datează de prin secolul al XV-lea, având atunci aproximativ 30 de familii, „îngrămădite" în circa 20 de numere de casă. După documente, datează din 1591. Satul era situat pe același loc unde este și astăzi. Are patru „ulițe" în formă de cruce. Casele sunt așezate una lângă alta. Ocupațiile locuitorilor erau și atunci, precum și în prezent, agricultura, creșterea vitelor, munca în unele fabrici și instituții din Caransebeș. Râul Sebeș udă pământul satului Zervești în partea de miazăzi, unde se află o poiană cu narcise. Se învecinează spre răsărit cu satul Turnu Ruieni, la o distanță de 4 km, la nord cu satul Dalci, la o distanță de 8 km și la Sud cu satul Zlagna, la o distanță de 8 km.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Prima biserică, de lemn, s-a ridicat în 1721 (va fi demolată în 1857). Construcția bisericii actuale, cu hramul *Sfinții Apostoli Petru și Pavel*, a început în anul 1857. Biserica a fost sfințită, după o reparație capitală, la 29 octombrie 1937 de Mitropolitul Dr. Vasile Lazarescu. La data de 30 septembrie 1973 s-a luat hotărârea modificării bolții interioare a bisericii. Astfel, bolta din cărămidă a fost făcută de credinciosul Ghiță Berneanțu din Zervești. În anul 1978 se aprobă devizul pentru executarea iconostasului la atelierele de la Plumbuita, acesta fiind instalat un an mai târziu. Toate aceste lucrări de reparații (schimbare boltă, pictură, iconostas), începute în anul 1973, s-au terminat în 1980. Curtea bisericii este împrejmuită

cu zid de piatră și cărămidă. Biserica este situată în mijlocul satului. Lucrări de întreținere s-au făcut și în 2009-2014 prin strădania Pr. Gheorghe Țuican și a credincioșilor parohiei. Lucrările care au fost executate în această perioadă sunt: repararea și vopsirea tablei bisericii, înlocuirea burlanelor, placarea mesei Sf. Altar cu marmură, înlocuirea instalației electrice vechi cu una nouă. Casa parohială este așezată, la fel, în mijlocul satului, la o distanță de circa 60 m de biserică. Este construită din piatră și cărămidă, fiind cumpărată în anul 1903 prin contribuția parohienilor. Este o casă veche, care necesită reparații mari, dar care pe moment nu se pot face.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica (23 x 8,3 m) este zidită din piatră și cărămidă, în stil baroc. Turnul, construit din piatră și cărămidă și acoperit cu aramă în anul 1884, este opera lui David Berneanțu din Zervești. Bolta plană, din scândură, a fost acoperită la început cu șindrilă, apoi înlocuită cu ţiglă, iar în anul 1937 cu tablă galvanizată.

[PICTURA] Restaurări interioare și exterioare la biserică s-au făcut în anii 1937-1957. Zugrăveala, înlocuirea pardoselii de cărămidă cu parchet, spălarea icoanelor de pe iconostas, vopsirea mobilierului, acoperirea cu tablă și electrificarea au fost făcute în anul 1962, prin donații de la credincioși. La 14 martie 1976 s-a hotărât de către Consiliul Parohial, în frunte cu Pr. Andrei Adam, pictarea bisericii în frescă, pictură realizată de pictorul Ion Minulescu din București.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Liturghier (Râmnic, 1733), Molitfelnic (Bucureşti, 1764), Evangheliar (Râmnic, 1784) ş.a.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoților parohiei (atestați documentar): Marian Popovici (1751-1775), Petru Buharenovici (1781-1798), Emanuil Harambaşa (1799-1800), Emanuil Dimovici (= Dima, 1801-1815), Ioan Vladu (1815-181827), Petru Banciu (1828-1832), Constantin Popovici (1833-1834), Petru Ţuican (1833-1834), George Guliman (1833-1834), Nicolae Vladu (1835-1898), Ioan Jucos (1899-1945), Ioan Cocârlă (1945-1978), Andrei Adam (1972-1994), Bălu Afilon (1995-2008), Țuican Gheorghe (2008-prezent).

C. CIMITIRUL. Cimitirul se află la o distanță de circa 200 m de biserică. Are o suprafață de 3.833[1] m^2. Nu există capelă. Este împrejmuit cu gard din plăci de beton în partea din față și în rest cu zid de cărămidă.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Şcoala confesională, amintită întâi în 1808, avea dascăl pe Petru Banu.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia Zerveşti (cu 228 enoriaşi) desfășoară activități pastorale și catehetice cu tinerii și credincioșii satului. Se fac vizite în familiile nevoiașe, în casele credincioșilor bolnavi care nu pot participa la sf. slujbe. Biserica este mereu alături de toți fiii săi, la necazuri și la bucurii. În ceea ce privește activitatea filantropică, parohienii îşi oferă obolul lor: haine, bani, alimente pentru săraci, pentru bolnavi.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel"; [ADRESA] Sat Zervești, Strada Principală, nr. 53; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeşului și BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 201; Cronica parohiei.

1 LUCIAN, Episcopul Caransebeşului și Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012, p. 116.

Parohia „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil” – Zlagna

A. ISTORICUL COMUNITĂŢII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/ CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Spre Sud-Est de Municipiul Caransebeş, la 8 km distanţă, pe malul drept al pârâului ce poartă acelaşi nume, se află satul Zlagna, ascuns între 2 coline. În partea de Nord a satului, se află colina numită „Dealul Zerveştiului”, iar în partea de Sud a satului e colina „Dealul Romanata”, la 206 m înălţime. Satul este mic, având 108 numere de case, dintre care 80 sunt locuite de localnici. Spre Nord, satul Zlagna se învecinează cu satul Zerveşti, la Sud cu Valea-Timişului, spre Vest şi Sud-Vest cu Municipiul Caransebeş, spre Est cu Borlova, la Nord-Est cu Turnu-Ruieni, spre Sud-Est cu satul Bolvaşniţa. Numele satului Zlagna este de origine slavă, provenind de la „zlato = aur”, care s-ar fi găsit în nisipul pârâului care trece prin sat; de fapt, se spune că în trecut ar fi existat aşa-zisa „moară de aur”, un jgheab cu postav prin care trecea apa cu nisip, iar aurul rămânea pe fundul jgheabului. Locul acesta se numeşte şi astăzi „La moara popii”. Dacă primul document despre existenţa satului datează din 1503, cu privire la numărul de locuitori nu avem date decât din anul 1757, când în statistica bisericească a Eparhiei Caransebeşului din 15 ianuarie, este menţionat şi satul „Zlakna”, cu 30 de case. Satul a evoluat, dar numărul de locuitori a scăzut, ajungând la aproape 300 de ortodocşi şi baptişti, în prezent.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] A existat o biserică de nuiele care s-a demolat în anul 1796, când începe construirea bisericii de lemn, cum rezultă din documente.[1] Existenţa unei biserici înainte de 1749 o demonstrează şi faptul că un loc din zona „Satul bătrân”, o grădină, fosta proprietate a locuitorului Moise Bota, are o movilă de pământ numită de locuitori „La Biserică”. Se vorbeşte şi despre existenţa unei mănăstiri, desfiinţată în perioada ocupaţiei austro-ungare. Unde a fost locul acelei mănăstiri nu se ştie, dar pe locul unde se găseşte acum cimitirul satului a existat o biserică. În acest caz, un sat de 15-20 de familii cu 2 biserici, referindu-ne la locul numit „La Biserică” şi la cea de pe deal din cimitir nu poate fi vorba, deci se poate crede că una dintre ele a fost aşezare monahală. La 1834 se ridică o biserică de lemn în actuala vatră a satului, pe locul unde este şi astăzi. Biserica a fost construită de locuitorii satului, cu lemnul adus de la vechile biserici din Delineşti şi Borlova. Biserica a fost demolată în anul 1906. Prima sfinţire a bisericii noi, din anii 1906-1907, s-a făcut în 1948 de către Veniamin Nistor, Episcopul Caransebeşului.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] În 1907 – cum s-a spus – a fost ridicată o nouă biserică de către preotul Nichifor Lazăr, din piatră şi cărămidă, care este şi astăzi şi pe al cărei turn se poate vedea anul ridicării ei, iar piatra de temelie s-a pus la 30 iulie 1906.[2] Biserica are 18 m lungime şi 8 m lăţime, fiind acoperită cu tablă galvanizată, iar turnul cu aramă, totul pe cheltuiala credincioşilor şi a preotului paroh. Constructorul a fost David Berneanţu din Zerveşti,

1 Nicolae STOICESCU, *Bibliografia localităţilor şi monumentelor medievale din Banat*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1973, p. 190 şi 192.

2 LUCIAN, Episcopul Caransebeşului şi Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Episcopiei Caransebeşului, 2012, p. 117.

ajutat de 4 meşteri din Caransebeş, iar forma bisericii este în stil neobaroc. Iconostasul din lemn sculptat, până în 1946 nu a avut pictură pe el ci doar icoanele de la vechea biserică de lemn.

[PICTURA] În 1946, preotul Aurel Lazăr a început lucrările de pictură pe iconostas şi zugrăvirea pereţilor prin pictorul Petrică Lazăr, fiu al satului, pictura fiind realizată în ulei, în stil neobizantin. În interiorul bisericii, se găseşte un balcon sub clopotniţă, de unde corul dă răspunsuri liturgice şi de unde se trag clopotele la sfintele slujbe. Hramul sfintei biserici este „Sf. Arh. Mihail şi Gavriil"; icoanele cu cei doi arhangheli se află pe faţada bisericii, la început pictate pe tablă, iar după lucrările de renovare din anii 1978-1980-1981 s-au confecţionat din bucăţi de ceramică colorată. Din 1977, prin grija preotului paroh Dimitrie Negrei, s-a trecut la lucrări de renovare totală a bisericii, începând cu gardul de împrejmuire, tencuiala exterioară şi interioară, pregătindu-se pereţii pentru pictura în frescă, executată în 1980 de pictorul Dan Decebal Caceu din Timişoara. Au fost schimbate ferestrele ca şi pavajul bisericii cu plăci de ciment colorate. Lucrările au fost terminate în anul 1982, iar la 4 iulie 1982 biserica a fost sfinţită de P.S. Timotei Lugojanul, episcop vicar al Arhiepiscopiei Timişoarei şi Caransebeşului.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Triod (Râmnic, 1761), Apostol (Bucureşti, 1784), Ceaslov (Viena, 1793).

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoților: Marian Popovici (1757), Martin Gheorghevici (= fiul lui Gheorghe, 1757), Ioan Pepa (1797-1810), Pavel Dobrovici (1810-1812), Gheorghe Guliman (1812-1829), Emanoil Dimovici sau Dima (1830-1839), Trifon Popovici (1830-1839), Ioan Jigorea (1830-1839), Nicolae Cristescu (1830-1839), Petru Popovici (1830-1839), Nicolae Novacovici sau Novac (1830-1839), Ioan Jurca (1839-1854), Constantin Davidovici (1854-1856), Dimitrie Petraşcu (1858), Pavel Ambruş (1858), Mihail Popovici (1858-1862), Pavel Ambruş (1863-1864), Nicolae Bistrianu (1864-1871), Mihail Dragalina (1872), Petru Banu (1872-1876), Pavel Ambruş (1876-1878), Nicolae Uzonescu (1878), Ioan Stoianu (1879-1881), Romulus Ivănescu (1881-1884), Vasile Nicolae Viciu (1885), Romul Tinca (1885-1887), Solomon Seracin (1887-1889), Ioan Jucos (1889), Aurel Lazar (1946-1972), Pavel Negrei (1973), Dimitrie Negrei (1974-1984), Pavel Oprea (1985- până în actualitate).

C. CIMITIRUL. Parohia are un cimitir împrejmuit natural, cu locuri de odihnă îngrijite de familiile ce le au în folosinţă.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. O şcoală primară apare documentar în 1808. Parohia nu are activităţi culturale deosebite, dar, din punct de vedere filantropic, atunci când se face apel atât din partea parohului, cât şi din partea Episcopiei Caransebeşului, parohienii răspund cu promptitudine.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia (cu 218 parohieni) organizează ocazional pelerinaje la mănăstirile din Banat, iar în posturile mari de peste an, seri catehetice.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil"; [ADRESA] 327411 Zlagna nr. 88, comuna Turnu Ruieni, Caraş-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeşului și BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Episcopiei Caransebeşului, 2012; STOICESCU Nicolae, *Bibliografia localităţilor şi monumentelor medievale din Banat*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1973; Direcţia judeţeană a Arhivelor Naţionale Caraş-Severin, fil. Caransebeş, Dosar 898/1943.

Parohia „Sfinţii Arhangheli Mihai şi Gavriil” – Zorile

A.ISTORICULCOMUNITĂŢII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Satul Zorile este așezat nesistematic pe o vale, având o lungime de aproximativ 5 km. Populația satului este aproape în întregime de naționalitate ucraineană, venită aici între anii 1907-1919 din satele de dincolo de Tisa Maramureșului, Subcarpaticul Mic: Calaceava de Sus și de Jos, Sineverul de Jos și de Sus, Studenii, Volovoc, Podoboveți, Leahoveți, Negroveți, Lați, Ricica, Dohoe,Ripenoie, Berezov, Bîstroe, Horincovo, Dubavîie și altele, care pe atunci au aparţinut de Imperiul austro-ungar. La început, satul Zorile a fost acoperit de pădure, care cu timpul a fost defrișată. Denumirea satului provine de la cele două localități învecinate: Zorlencior și Zorlențu. Locuitorii satului au fost muncitori forestieri și agricultori și cu timpul unii dintre ei s-au calificat la diferite întreprinderi din împrejurimi ca: Lugoj, Caransebeș, Reșița, Timișoara etc. Satele învecinate cu Zorile sunt: la est Copăcele, la sud Ohaba Mâtnic, la vest Zorlencior și la nord Mâtnicu Mare și Căvăran (azi Constantin Daicoviciu). Ieșirea spre șoseaua principială se face prin satul Copăcele, centrul de comună, la o distanță de 3 km.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica, cu hramul *Sf. Arhangheli* din parohia Zorile, a fost zidită în anul 1929 pe locul primei biserici ridicate în 1910. La început, locuitorii satului au fost de religie ortodoxă și greco-catolică, dar au dominat greco-catolicii ce au aparţinut de parohia greco-catolică Zgribeşti. În 1919, parohia Zorile devine de sine stătătoare, cu primul preot numit Deciu Vasile. Cu timpul, biserica a suferit mai multe lucrări de consolidare; paralel a existat și o mică biserică ortodoxă care s-a demolat în 1956. În 1957 s-a înlocuit acoperișul de țiglă cu tablă zincată. În 1964 s-au turnat 3 stâlpi contraforți, din beton, pentru susținerea pereților la exterior, iar la interior, la nivelul iconostasului, pereții au fost întăriți cu șine de fier . Prima revenire la ortodoxie a avut loc în 1919, a doua revenire în anul 1929, iar a treia revenire la ortodoxie a fost în 1948, când toți credincioșii greco-catolici, câți au mai rămas, au trecut la ortodoxie cu preotul lor Crescesen Iosif, când același preot aduce de la Alba-Iulia un antimis sfințit de episcopul Veniamin Nistor. De atunci încoace, locuitorii din Zorile au rămas ortodocși, nefiind alte confesiuni în sat. În 1948, trecerea la ortodoxie s-a făcut cu toate bunurile imobile și mobile. În 27 septembrie 1967 are loc prima Sf. Liturghie arhierească, slujită de Dr. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului, când biserica este înzestrată cu tot ce este necesar exercitării cultului ortodox. Se slujește în limba slavonă, după cărțile aduse de credincioși când au venit în Zorile. În 2003 s-a introdus în biserica parohială încălzirea centrală pe lemne în timpul preotului Clempuşac Olivian și al cărei cazan a fost înlocuit în dec. 2014. Tot în 2014, din contribuția benevală a credincioșilor, s-a executat drenajul din jurul bisericii contra igrasiei, în timpul preotului Cucu Gheorghe. Tot în această perioadă, biserica a mai fost dotată cu un chivot, cu candele pe iconostas, veşminte și îmbrăcăminte pentru sf. lăcaş. Casa parohială a fost zidită în 1940 și în 2011 renovată. În 2012, s-a introdus la casa parohială încălzirea centrală, finanțată integral de Consiliul Județean. Apoi s-au adăugat anexe din cărămidă, bucătărie, o sală și camera cazanului de încălzire, toate

din contribuția credincioșilor. Casa parohială a fost împrejmuită cu gard nou din fier forjat. Tot pe terenul bisericii, în 1952 s-a construit o școală cu 7 clase, iar în 1958 căminul cultural. În 1964, în continuare s-a construit magazinul comercial, iar în 1970 dispensarul uman arondat la circumscripția medicală din Ohaba-Mâtnic.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] În 1929, cum s-a anticipat, biserica anterioară (pare-se din lemn) a fost demolată și, în locul ei, s-a construit actuala biserică (20x9) m, după planul arhitectului Iosif Ternovici din Lugoj. Temelia bisericii este din piatră, beton; este zidită din cărămidă, în stil baroc[1], și acoperită cu țiglă. Pe atunci, parohia număra 150 de familii.

[PICTURA] În 1980-1981 biserica a fost pictată în frescă de pictorul Popescu Grigore și soția sa Maria, în timpul preotului Albiciuc Gheorghe și sfințită în anul 1981 de Dr. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului, eveniment consemnat în Hrisovul bisericii, scris pe stâlpul de la epitropia bisericii, iar pe celălalt stâlp, alături, se află un tablou cu toți preoții slujitori începând din anul 1919-2015 (10 preoți).

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Biserica nu posedă obiecte de valoare istorică sau de patrimoniu, decât o icoană mai aparte, procurată în 1922 din orașul Ușhorod, pe atunci în Cehoslovacia, pictată pe tablă pe ambele părți.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Vasile Deciu (1919-1929), Sextius Coloman (1926-1933), Iosif Crescesen (1933-1946), Constantin Viniţchi (1947-1953), Timotei Agarici (1953-1960), Nicolae Joloncovschi (1960-1977), Gheorghe Albiciuc (1977-1986), Teodor Sauciur (1987-1996), Olivian Valerian Clempușac (1996-2010), Gheorghe Cucu (2011-prezent).

C. CIMITIRUL. Parohia are un cimitir parohial ortodox și o capelă construită din lemn și tencuită.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Nu este cazul.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia (având 230 enoriaşi) organizează ocazional pelerinaje la mănăstirile din Banat, iar în posturile mari de peste an, seri catehetice.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil"; [ADRESA] 327103, Zorile nr. 110, comuna Copăcele; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon sau site oficial.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeșului și BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012; Arhiva parohiei.

1 LUCIAN, Episcopul Caransebeşului şi Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012, p. 121.

PROTOPOPIATUL REŞIŢA
– scurt istoric –

Orașul Reşiţa a devenit protopopiat în anul 1950, când s-a transferat aici sediul protoieriei Bocşa Montană, desfiinţată în acel an. În continuare, numele protopopilor şi administratorilor protopopeşti: Dr. Iosif Ieremia (1950-1959), Victor Cazacu (1959-1975), Dr. Vasile Petrica (1975-2007), Nicolae Mirişan (2007-2013), Petru Berbentia (2013-2016) şi Gheorghe Adrian Şuveţi (2016 - prezent).

Centrul Protopopiatului reşiţean, pe vremea Pr. dr. I. Iremia, se găsea la parohia Reşiţa Montană iar în timpul protopopului Victor Cazacu, la parohia Reşiţa Română; sub conducerea prot. Dr. Vasile Petrica se obţine un nou sediu, în vecinătatea Oficiului parohial Reşiţa-Centru, Parohia *Sf. Iosif de la Partoş*.

În anul 1985, în aceeaşi locaţie a fost construită o clădire pentru colecţia de artă veche bisericească, în care se află în prezent sediul Protopopiatului Reşiţa. Materialul din care a fost construită clădirea – beton şi cărămidă. A fost renovată în interior pe timpul prot. Nicolae C. Mirişan 2007-2011, fiind pregătite birouri pentru personalul angajat, dar şi în timpul prot. Gheorghe Adrian Şuveţi s-au amenajat grupurile sanitare, o magazie şi două spaţii pentru Biroul social şi de misiune cu tinerii.

În proprietatea protopopiatului se găsesc clădirile centrelor pastoral-misionare: Moniom, *Adormirea Maicii Domnului* – Reşiţa, *Sf. Arhangheli* – Reşiţa. Acelaşi protopopiat a avut o colecţie muzeală, dar a fost transferată la sediul Episcopiei Caransebeşului.

În Protopopiatul Reşiţa există 7 centre de tineret în care se desfăşoară diverse activitaţi: pictură, sculptură, abilităţi practice, programe cultural-catehetice, meditaţii biblice, meditaţii la limbi străine şi altele. Parohiile implicate: Moniom, Reşiţa Montană, *Sf. Arhangheli Mihail şi Gavriil* – Reşiţa, Bocşa Vasiova, Bocşa Română 1, Bocşa Montană, Anina- *Sf. Treime*.

Centre pastoral-misionare sunt 3: Reşiţa-Anina, Bocşa, Valea Caraşului, care se întâlnesc o dată pe an în prezenţa Preasfinţitului Părinte Lucian, Episcopul Caransebeşului, apoi se mai întâlnesc şi în alte perioade din an, stabilite de coordonatorii de centre.

În prezent, Protopopiatul Reşiţa cuprinde 63 de parohii şi 6 filii, cu 73 preoţi activi, 68 biserici de zid şi 2 de lemn (Calina şi Ersig), dintre care sunt declarate monumente istorice 12: Câlnic, Reşiţa („Adormirea Maicii Domnului"), Bocşa Montană, Bocşa Română, Ersig, Valeapai, Secăşeni, Calina, Cârnecea, Surducu Mare, Ramna şi Vărădia. Există un sf. locaş scos din uzul liturgic, la Bărbosu (în stare de ruină).

Case parohiale sunt 60, capele paraclise 2, case mortuare 3, şi alte imobile 3.

Adresa: localitatea Reşiţa, str. Libertăţii, nr. 38. Telefon oficiu**:** 0255213181; Site: www.protopopiatulortodoxresita.ro; E-mail**:** prot.ortodoxresita@gmail.com

Bibliografie: PETREUŢĂ, Ioan, *Monumente istorice-bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara 1980 (ms. dactilo. în Arhiva Mitropoliei Banatului), pp. 49-50 şi 594; Gh. JURMA – V. PETRICA, *Istorie şi artă bisericească*, Ed. Timpul, Reşiţa 2000, pp. 48-49; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Diecezană, Caransebeş 2013, pp. 125-126.

Parohia „Sfântul Iosif cel Nou de la Partoş" – Reşiţa

A. ISTORICUL COMUNITĂŢII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII / CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia „Sfântul Iosif cel Nou de la Partoş" este situată în centrul Municipiului Reşiţa, tot aici fiind şi sediul Protopopiatului ortodox. Cu toate că există indicii arheologice despre existenţa în secolele XIV-XV a unei aşezări omeneşti pe vatra oraşului Reşita, întâile menţiuni documentare datează din secolul al XVII-lea, prima din 1648, apoi a doua din 1673 (într-un „catastif de biruri" turcesc), alături de alte aşezări din împrejurimi.[1] Mai târziu, după trecerea Banatului sub stăpânirea austriacă, se începe o exploatare sistematică şi intensivă a regiunii Reşiţa-Bocşa. Izvoarele confirmă că în anul 1757 au fost strămutate 20-30 de familii româneşti din Reşita Română, extinzând vatra Reşitei în amonte pe râul Bârzava. Cu această mică colonie de cărbunari, care extrăgea manganul pentru furnalele din Bocşa – înfiinţate anterior (1719) – începe istoria acelei părţi din Reşita care se va mări treptat cu colonişti străini, devenind cunoscută mai târziu sub numele de Reşita Montană (*Nemet-Resicza* sau *Resiczabanya*), în raport cu vechea Reşiţă – Reşiţa Română (*Olah Resicza* sau *Resicza Kamerala*). Astăzi Reşita a evoluat într-un oraş modern, european, în care trăiesc aproximativ 75000 de locuitori, în scădere totuşi faţă de anul 1989, când oraşul atinsese cota de 110.260 de locuitori.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE.[ISTORIA ZIDIRII EI] Parohia are un număr de 1.840 familii, însumând un număr de 7.785 de credincioşi. Biserica a fost zidită în 1846-1866; ulterior (în anul 1930) a fost mărită.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Materialele de construcţie folosite sunt cărămida şi piatra; este acoperită cu ţiglă, iar turla cu tablă.[2]

[PICTURA] Între anii 1983-1987, biserica a fost pictată de Elvira Dăscălescu în frescă.[3] În aceeaşi perioadă a fost realizat şi iconostasul din lemn de stejar, sculptat de Constantin Fuşalău. Prima pictură a fost realizată de Alexandru Sas din Lugoj[4] în 1938-1942. Între anii 2007-2008 a fost recondiţionată de către Rita Aldea şi fiul ei, Dan Vulcan, iar iconostasul a fost poleit în foiţă de aur. A fost schimbată pardoseala prin placarea cu gresie pe toată suprafaţa bisericii; Sfânta Masă a fost placată cu marmură, iar în interiorul Sfântului Altar s-a refăcut pardoseala cu parchet din lemn de stejar. De asemenea, în veşmântar s-a înlocuit pardoseala prin placarea cu gresie, schimbându-se mobilierul cu unul nou. A fost cumpărat un nou policandru (grecesc). Întreaga instalaţie termică a fost înnoită şi biserica a fost dotată cu instalaţie de aer condiţionat. Biserica are dimensiunile: 20 x 8,40 x 8,50 m. Pridvorul are dimensiunile: 8 x 3 x 3 m. La 15 septembrie 2008, P.S. Lucian, Episcopul Caransebeşului, a binecuvântat pictura bisericii, a înnoit Sfânta Masă prin spălarea şi pecetluirea acesteia, sfinţind icoana sfântului ocrotitor, *Ierarhul Iosif cel*

[1] I.D. SUCIU, R. CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, I, Ed. Mitropoliei, Timişoara 1980, p. 107; N. ILIEŞIU, *Monografia istorică a Banatului* (ed. D. Ţeicu), Ed. Mica Valahie, Bucureşti 2011, p. 252; D. ŢEICU, *Geografia eclesiastică a Banatului medieval*, Presa Universitară Clujeană, 2007, p. 209.
[2] Pe latura sudică, un turn de mici dimensiuni.
[3] Gheorghe JURMA, Vasile PETRICA, *Istorie şi artă bisericească,* Ed. Timpul, Reşiţa, 2000, p. 103.
[4] *Ibidem*, p.104.

Nou de la Partoş, realizată în mozaic în exteriorul locaşului de cult. Lucrările de amenajare şi recondiţionare au continuat şi în anul 2009, când biserica a fost înnoită cu 41 de scaune noi din lemn sculptat, precum şi cu un pangar modern. Tot în acest an a fost construit şi amenajat un lumânărar nou pe exteriorul zidului de apus al bisericii. În primăvara anului 2010 au demarat lucrările de renovare exterioară (tencuire nouă şi zugrăvire), precum şi de înlocuire a acoperişului bisericii. În 2014, gardul ce împrejmuieşte a fost recondiţionat şi placat cu gresie, iar în anul 2015, P.S. Lucian, Episcopul Caransebeşului a sfinţit o frumoasă troiţă sculptată în lemn de nuc, care a fost amplasată în curtea exterioară a bisericii. Starea de conservare a locaşului de cult este foarte bună. Casa parohială a fost construită în 1957 şi este compusă din patru camere şi dependinţe. În parcul din imediata apropiere a bisericii s-a înălţat în anul 1990 o cruce de lemn sculptat în stil maramureşean, în memoria foştilor deţinuţi politici şi deportaţi. Crucea de marmură din faţa bisericii este nedatată. Parohia nu deţine teren arabil, fâneţe ori pădure.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Număr topografic din cartea funciară: 22/2, 23/2, 24/2/1 (Reşiţa Română).[5] Arhiva parohiei cuprinde o bogată colecţie de studii teologice, reviste centrale ale Patriarhiei Române şi ale Mitropoliei Banatului şi Ardealului, începând cu anul 1950. Matricolele de botezaţi, cununaţi şi înmormântaţi se află în arhiva parohiei, începând cu anul 1965.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Ioachim Frenţiu (1864-1899), Nicolae Hoza (1891-1920), Ioan Maxer (1921-1947), Vasile Borda (1947-1948), Victor Toldi (1948-1959), Nicolae Iorgovan (1959-1964), Ioan Gherman (1964-1968), Vasile Petrica (1968-1975), Ioan Bude, Ioan Mateia, prot. Nicolae C. Mirişan, Viorel Andrei, Damaschin Tătaru, Olimpiu Bogdan Viorel Silaghi, Mihail Sevastian Pană (paroh).

C. CIMITIRUL. Parohia nu deţine vreun cimitir; cel de pe raza sectorului parohial aparţine domeniului public şi are două camere mortuare.

D.ACTIVITĂŢICULTURALEŞIFILANTROPICEÎNTRECUT.Nuestecazul

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Ocazional, parohia organizează pelerinaje la mănăstirile din ţară şi are un grup de cateheză, format odată cu implementarea proiectului Patriarhiei Române şi Organizaţiei World Vision – România, „Hristos împărtăşit copiilor". Grupul de cateheză desfăşoară şi o importantă activitate filantropică. Astfel enoriaşii parohiei participă benevol la acţiuni social-filantropice derulate cu prilejul sărbătorilor importante, acţiuni care vizează ajutoarea persoanelor vârstnice sau a familiilor cu probleme de ordin material. Sunt realizate semnificative colecte în alimente şi îmbrăcăminte, iar sprijinul duhovnicesc, spiritual este îmbinat în mod constant şi firesc cu ajutorarea materială a credincioşilor aflaţi în diferite nevoi. Începând cu anul şcolar 2011-2012, Parohia „Sf. Iosif cel Nou de la Partoş", reprezentată de preotul paroh, a implementat şi derulat cu rezultate frumoase un parteneriat educaţional cu şcoala şi grădiniţa ce sunt arondate parohiei. În cadrul acestor parteneriate s-au realizat cateheze în biserică, şcoală şi grădiniţă. Copiii au fost familiarizaţi cu învăţătura şi viaţa liturgică a bisericii, au fost implicaţi în acţiuni caritabile (vizite la azilul de bătrâni şi la centrul de copii „Primăvara" – Reşiţa) şi au susţinut şi participat la diferite activităţi cu caracter cultural-artistic.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfântul Iosif cel Nou de la Partoş"; [ADRESA] Str. Libertăţii nr. 38, municipiul Reşiţa, judeţul Caraş-Severin; [OFICIU PAROHIAL]

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului,* Ed. Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012; JURMA Gheorghe, PETRICA Vasile, *Istorie şi artă bisericească,* Ed. Timpul, Reşiţa, 2000; PETREUŢĂ Ioan, *Monumente istorice-bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara 1980 (ms.), p. 595.

[5] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului,* Ed. Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012, p. 170.

Parohia „Adormirea Maicii Domnului" – Reșița Montană

A. ISTORICUL COMUNITĂŢII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Contemporani cu germanii romano-catolici, colonizaţi de Habsburgi, românii de aici[1] s-au constituit într-o parohie separată abia în jurul anului 1800, construindu-şi biserică în 1818[2], până la acea dată aparţinând de parohia vecină, Reşiţa Română. Viaţa comunei Reşiţa Montană evoluează paralel cu înfiinţarea Uzinelor de Fier „K. K. Privilegierte Österreichische Staatseisenbahn Gesellschaft". Parohia ,,Adormirea Maicii Domnului" – Reșița Montană este așezată în partea de partea de sus a municipiului Reșița, „orașul vechi", așa cum este cunoscută această parte a localității.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Prima biserică este datată în secolul XVIII (1754), pentru care episcopul Ioan Georgevici sfințește un antimis, în 1756. Biserica nouă pe care reşiţenii o numesc Catedrală, pentru monumentalitatea ei, a fost edificată în anii 1938-1941, în locul bisericii vechi. A fost un mare efort al reşiţenilor, al Uzinelor şi al protopopului dr. Iosif Ieremia, care după câţiva ani s-a încununat cu un splendid lăcaş de cult, pentru care adesea s-au folosit termeni ca: monumentală, falnică, maiestuoasă[3] Biserica a fost târnosită de Dr. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului, la 3 septembrie 1972.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Clădirea cu o suprafaţă construită de 790 mp, având dimensiunile planului 34,00 m x 22,20 m, și 32 m înălțime, este alcătuită din zidărie portantă pe contur legată prin cei opt stâlpi pătraţi de beton armat, şi acoperită cu tablă. Proiectul bisericii aparţine arhitectului Victor Vlad și este o construcţie în stil neobizantin, cu plan cruce greacă înscrisă, cu braţe egale, cu pronaos, naos şi altar. Naosul bine dezvoltat, pentru a cuprinde un număr cât mai mare de enoriaşi, este acoperit cu o cupolă centrală largă, flancată de alte patru cupole mici pe colţuri, legate una de alta prin bolţi semicilindrice.

[PICTURA] Alături de o arhitectură impunătoare cu două balcoane suprapuse, cu 14 stâlpi de susținere în interior din marmură artificială și un iconostas cu frumoase ornamentaţii murale, pictura bisericii, care are drept scop desăvârşirea spaţiului sacru, a fost realizată în tehnica frescă, între anii 1967-1970, de renumitul pictor Gheorghe Vânătoru din Bucureşti, prin grija preotului paroh Nicolae Bocșan. Uşile şi scaunele bisericii au fost sculptate din lemn de stejar de către Traian Novac din Timişoara, precum şi polincandrul poleit în toamna anului 1963. Cu un deosebit realism al artei religioase, regăsim în biserică ca ornamentaţie: păuni, viţa de vie, crenguţele de măslin, din arta simbolică a creştinismului răsăritean.

---

[1] În privinţa etimologiei *Reşiţei*, sunt de acceptat reflecţiile lui I. Iordan, *Toponimia românească*, Ed. Academiei, Bucureşti 1963, pp. 97-98.
[2] Nicolae CORNEAN, *Monografia Eparhiei Caransebeşului*, Editura Diecezană, Caransebeş, 1941, p. 493.
[3] Gheorghe JURMA și Vasile PETRICA, *Istorie și artă bisericească*, Editura Timpul, Reșița 2000, p. 112-114.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] În colecţia de icoane a Episcopiei Caransebeșului se păstrează câteva lucrări mai vechi dintre care, una datată din 1900, este semnată „George Marişescu", reprezentând pe *Sf. Ioan Botezătorul*; icoana „Adormirii Maicii Domnului" din 1899, lucrată tot în ulei, dar pe tablă, deşi nesemnată, este de acelaşi autor; „Încoronarea Maicii Domnului", în ulei pe pânză, aparţine pictorului Filip Matei. Cărţi vechi: Evanghelie (Buda, 1812), Penticostar (Blaj, 1820), Octoih cu Catavasier (Buda, 1826).

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoților care au administrat această parohie: Nicolae Teodorovici (=Teodor, 1815), Pavel Georgevici (1818), George Pocreanu (1847-1889); în anii 1889-1890 administrează parohia Ioan Stoica; David Terfeloagă (1890-1903), Ion Popovici (1903-1921), (1921-1963) – protopop Dr. Iosif Ieremia (1921-1963), (1964-1989) – Nicolae Bocșan (1964-1989), Jurca Eugen (1989-1995), Dorel Cimponeriu (1995-2006), din 1 octombrie 2006 până în prezent preot paroh fiind pr. dr. Borislav Tasici, alături de preotul coslujitor Manole Gheorghe Cristian și diaconul Băcilă Nicolae.

C. CIMITIRUL. Parohia are în proprietate două cimitire, dar în prezent asupra lor dreptul de folosință îl are Primăria Reşiţa prin serviciul ei specializat.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. La parohie au avut loc expoziţii de icoane, pictură şi sculptură cu tematică religioasă. Din punct de vedere filantropic, parohia (având 3.540 enoriaşi) a desfăşurat mai multe proiecte de ajutorare a celor cu probleme sociale, având o bună colaborare cu Universitatea Eftimie Murgu – Reșița și cu alți parteneri. Ajutoarele oferite diferitelor familii nevoiașe au constat în hrană și îmbrăcăminte.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia are un grup coral ce susţine cântarea la strană, precum şi concerte la marile sărbători, dar și la diferite evenimente culturale. Din anul 2013, se derulează diverse activități în cadrul Centrului de Tineret Reșița Montană. În sala de festivități a parohiei au loc frecvent întâlniri cu credincioșii, în care se vizionează diferite filme documentare. Acțiunile se înscriu în cadrul activităților catehetico-misionare, pe care parohia și Centrul de Tineret Reșița Montană le promovează în seria evenimentelor „Serile de film catehetic – Documentarele Credinței", și care se bucură de prezența credincioșilor și a tinerilor, receptivi la temelor patristice și teologice din documentarul vizionat. Din anul 2015 în cadrul parohiei s-a amenajat sediul Centrului Cultural-Misionar TABOR, care are în vedere mai multe activități, cum ar fi: Cerc de studiu biblic, Cerc de pictură, Centru de voluntariat pentru tineri, masă pentru copiii proveniți din familii nevoiașe, sală pentru repetiții corale. Parohia are o bogată colaborare pe linie culturală cu: Direcția pentru Cultură Culte și Patrimoniul Cultural National Caraș-Severin, U.A.P. Reșița, Școala Gimnazială nr. 2, precum și Colegiul Naţional „Traian Lalescu" din Reșița, prin participarea la diferite evenimente comune, unele numărând deja câteva ediții.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Adormirea Maicii Domnului"[ADRESA] Str. Laminoarelor, nr. 16, Reșița; [OFICIU PAROHIAL]

BIBLIOGRAFIE: JURMA Gheorghe și PETRICA Vasile, *Istorie și artă bisericească*, Editura Timpul, Reșița 2000; Nicolae CORNEAN, *Monografia Eparhiei Caransebeşului*, Editura Diecezană, Caransebeş, 1941.

Parohia „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” - Reșița Română

A. ISTORICUL COMUNITĂŢII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII / CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO - DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Reșița este municipiul reședință al județului Caraș-Severin, Banat, România. Orașul este considerat ca fiind împărțit în două zone distincte, el fiind format din unirea a două sate numite Reșița Montană şi Reșița Română.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Imediat după preluarea parohiei ortodoxe din Reșița Română de către preotul Matei Bălan (1859-1910) în anul 1862, au început lucrările pentru ridicarea bisericii actuale. În acel an a fost turnată fundația **şi**, apoi, **î**n 1863 s-au construit zidurile până la nivelul ferestrelor. În anul 1863, Banatul a fost lovit de o foamete cumplită, care a sărăcit populația, țărănimea în primul rând. Efectele crizei s-au întins pe mai mulți ani. Plugarii din Reșița Română și-au vândut animalele, şi-au ipotecat bunuri şi pământul, pierdute în cele mai multe cazuri datorită insolvenței. Din lipsă de fonduri, lucrările la sfânta biserică au fost sistate până în anii 1870-1871. **Î**n acest interval de timp, peste zidurile bisericii au crescut buruieni, încât construcția arăta ca o ruină. Sub conducerea « fruntașului» Ioan Avram Gârlişteanu şi a comerciantului şi judelui comunal George Nicolaevici, cu sprijinul autorităților locale şi cercuale de la Bocşa din acea vreme, a Societății de cale ferată (STEG), lucrările au fost reluate în anul 1871, când a fost sfințită crucea de pe turnul bisericii de preoții George Pocrean din Reșița Montană şi Matei Bălan din Reșița Română. În 15 august 1872, în noua biserică a fost oficiată slujba de protopopul Oraviței, Gh. Popovici, însoţit de un sobor de patru preoţi. Biserica a primit hramul *Sfinții Arhangheli Mihail şi Gavriil*. Au fost turnate patru clopote la Uzinele reșițene care, după ce au fost expuse la Viena, au fost aduse şi amplasate în turnul bisericii. În timpul Primului Război Mondial, clopotele au fost rechiziționate pentru front. După încheierea războiului au fost turnate alte trei clopote care funcționează până astăzi. În anul 1873 au fost realizate scaunele din biserică (licitate de credincioși) şi podul corului construit din lemn. **Î**n 1876, credinciosul Nicolae Drăgălina a împrejmuit biserica cu zid de piatră şi gard, în interior amenajându-se straturi cu flori şi plantându-se brazi. Biserica cu hramul Sfinții Arhangheli Mihail şi Gavriil a avut un destin aparte, fiind singura construcție translatată din Banat. Translatarea s-a datorat noului plan arhitectural (schița de sistematizare ISART, 1971) din zona centrală a Reșiței, devenită reședință de județ. Autorul proiectului de translație a fost inginerul Eugen Iordăchescu (primarul Reșiței în funcție la vremea respectivă). Translatarea a **î**nceput în ziua de 11 octombrie 1985, orele 9,30, în prezența ÎPS Nicolae, Mitropolitul Banatului, Ilie Matei, președintele Consiliului popular județean Caraș-Severin, a primarului Reșiței, Eugen Iordăchescu, a P.On. Protopop Vasile Petrica şi a unui numeros public. Biserica în greutate de 21.000 tone a fost translatată pe o distanță de 55 m, pe un plan înclinat de 2%, timpul fiind de 22 ore și 49 minute, cu o viteză de 2,44 m/oră. După ce biserica a ajuns pe amplasamentul final, au fost executate lucrările de betonare sub cadrul purtător realizându-se o nouă fundație. Având în vedere faptul că, în acest fel, în subsolul clădirii s-a creat un spațiu util, a fost executată o hidroizolație corespunzătoare şi orificii de ventilație (aerisire). Astfel, la final biserica a fost

ridicată cu 1,10 m față de planul inițial şi a dobândit o încăpere mai puțin obișnuită unei biserici – pivnița. Deplasarea s-a făcut prin tragere cu trolii electrice, comandate de la un pupitru de comandă, pe 34 de boghiuri pe o cale de rulare alcătuită din șine de cale ferată. În anul 2000 s-a construit pridvorul bisericii, o lucrare foarte necesară datorită spațiului restrâns pentru numărul mare de credincioși. În același timp a fost construit și aghiazmatarul pe latura de sud a bisericii, cu acces direct din pridvor. În 2007 s-a construit sacristia pe latura de miazăzi a altarului.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica cu hramul *Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil* a fost construită în stil baroc, în formă de corabie, din zidărie de piatră intercalată cu cărămidă arsă. Turnul a fost ridicat numai din cărămidă arsă. Bolta bisericii are formă cilindrică ce se sprijină pe opt stâlpi construiți din piatră (patru pe o parte, patru pe cealaltă parte). Între stâlpi sunt ferestrele, iar între perechea de stâlpi dinspre altar este montat iconostasul realizat din lemn, sculptat de frații Cotârlă din Oravița. Biserica a fost pictată în anul 1914 de pictorul Virgil Simonescu din Lugoj. În anii 1957-1964 s-au executat mai multe lucrări în interiorul şi exteriorul bisericii. Podul corului, până atunci din lemn, a fost construit din fier şi beton armat, au fost înlocuite ferestrele, ușa de la intrare şi s-a refăcut tencuiala. Acoperișul bisericii a fost executat inițial cu șarpantă din lemn şi ţiglă tip „solzi". Partea de pe altar este acoperită cu tablă galvanizată, iar pe turn este tablă de aramă. În anul 1962, țigla veche a fost înlocuită cu țiglă în dublu falț. În anii 1964-1965 s-a refăcut pictura de către pictorul Iosif Vasu din București. În ziua de 14 mai 1967 biserica a fost sfințită (pentru prima dată!) de regretatul ierarh Nicolae Cornean, Mitropolitul Banatului. Biserica a mai fost vizitată de un ierarh în 29 mai 1938, de Episcopul Caransebeșului, Vasile Lazarescu.

[PICTURA] După translatare, biserica a fost repictată în 1986 de către Elvira Nica Dăscălescu din București. Ultima pictură s-a executat între anii 2008-2010 de către Maria Tudur Sârbu din Reșița, în timpul păstoririi preoților Ioan Albu şi Rusalin Chincea.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Parohia nu deține obiecte de valoare.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Șirul preoților slujitori începe cu Iosif Teodorovici (= Teodor, 1836) și se continuă cu Eftimie Popovici (1838), Vichentie Popovici (1839-1840), Constantin Tulbure (1840-1842), Ioan Nicolaevici (1842-1859), Matei Bălan (1859-1910), Romulus Ancușa (1906-1909), Ioan Vida (1910-1952), protopop Constantin Tismănariu (1952-1956), protopop Victor Cazacu (1957-1975), preot Gheorghe Țunea (1970-1987), Ioan Lăpuște (1975-1996), Ioan Albu (1988-2014), Rusalin Chincea (1997- până în prezent) și Gheorghe Șuveți (2014 – până în prezent); mai nou, pr. Gheorghe-Cristian Manole.

C. CIMITIRUL. Parohia are în proprietate cimitirul nr. 7, însă nu este acționată punerea în posesie, deși în extrasul de carte funciară, nr. 94, se precizează că Biserica Reșița Română este proprietară, având nr. top 260. Parohia are o capelă ce a fost construită în 1983. Între anii 1929-1930 s-a construit o troiță de piatră ce a fost amplasată lângă podul de fier, dar care mai apoi, în perioada comunistă, a fost mutată în cimitirul nr. 7, pe aleea centrală.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Pe lângă această parohie a funcționat o școală confesională, atestată întâi la 1776, primul învățător fiind Atanasiu Nicolaevici, urmat de către Ianăș Nicolaevici (Nicolae, român), Ștefan Albu și Ioan Mărilă. Școala era amplasată în apropierea bisericii și a funcționat până în anul 1919. Palatul cultural al plugarilor a fost condus de membrii Consiliului parohial care erau și membri în Reuniunea de cântări și muzică înființată în anul 1894. Primul dirijor a fost învățătorul de origine germană Adalbert Henn, apoi învățătorul Ioan Mărilă și I. Iliasă – plugar. Acest cor a participat la mai multe concursuri locale și regionale. În

anul 1934 se sfințește steagul acestui cor, cu ocazia serbării a 40 de ani de la înființare.[1]

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia – având 6.582 enoriaşi – organizează diferite activități pastoral-misionare cu tinerii și cu celelalte categorii de credincioși, în anumite perioade ale anului.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil"; [ADRESA] Str. Piața 1 Decembrie 1918, nr. 30, Reșița, jud. Caraș-Severin**;** [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: JOMPAN Dumitru, *Corurile din Banat*, vol. II, Editura Nagard, Lugoj, 2011; ȚEICU Dumitru, *Geografia eclesiastică a Banatului medieval,* Presa Universitară Clujeană, 2007, p. 209; P. RADU, D. ONCIULESCU, *Contribuţii la istoria învăţământului din Banat până la 1800*, Ed. Litera, Bucureşti 1977, p. 289.

1 Dumitru JOMPAN, *Corurile din Banat*, vol. II, Editura Nagard, Lugoj, 2011, p. 54.

Parohia „Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel" – Govândari, Reşiţa

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII/CARTIERULUI D.P.D.VGEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia „Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel" este situată în partea de Nord a localităţii (ieşirea spre Timişoara şi Caransebeş, etc.), în cartierul „Lunca Bârzavei", având în componenţă Microraioanele I şi III.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE.[ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica este primul lăcaş ortodox ridicat în cartierul Lunca Bârzavei, din municipiul Reşiţa, deşi primii locuitori s-au stabilit aici în anii deceniului 4 al sec. XX. Biserica „Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel" din Microraionul III din cartierul „Lunca Bârzavei" Reşiţa s-a zidit între anii 1995-1998, din contribuţia financiară a ortodocşilor din cartier şi cu ajutorul Primăriei Municipiului Reşiţa şi al Consiliului Judeţean Caraş-Severin. S-a târnosit în 26 decembrie 1998, de către P.S. Laurenţiu Streza, episcopul Caransebeşului, protopop al Reşiţei fiind P.On. Vasile Petrica, preot paroh Petru Berbentia, iar primar al Reşiţei – Mircea Popa. Între 2002-2004 s-a construit Oficiul parohial.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Proiectul bisericii a fost întocmit de Diana Gaga şi Mariana Stoian din Timişoara. Toate transformările ulterioare, precum şi toate îmbunătăţirile aduse proiectului au fost făcute de Paraschiva Disagă din Reşiţa. Biserica, în formă de navă, cu turlă pe pronaos şi abside mari în dreptul stranelor, are lungimea de 50 m, lăţimea de 9 m; este construită din structura de beton armat cu ziduri de închidere din BCA (beton auto-clavizat), pe temelie din beton armat şi este acoperită cu ţiglă (turla şi altarul – tablă).

[PICTURA] Pictura, realizată în tempera, a fost executată de Rita Aldea din Reşiţa. Planul iconografic respectă erminia picturii bizantine. Culoarea dominantă este verdele, iar petele de căldură sunt oferite de roşu şi ocru, precum şi de împodobirea echilibrată cu „ foiţă de aur". Iconostasul monumental, lucrat în ipsos, precum şi uşile împărăteşti şi cele diaconeşti au fost împodobite cu icoane pictate tot de Rita Aldea. Toate icoanele sunt pictate pe lemn, în tehnica „ tempera" şi sunt acoperite

cu ,, foiţă de aur”. Uşile Sfântului Altar au fost lucrate în lemn de tei, sculptate cu motivele tradiţionale ale Ortodoxiei: viţa de vie, frunza de acant şi au fost împodobite cu icoanele celor patru evanghelişti şi cu icoana *Bunei-Vestiri.*

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Biserica nu deţine obiecte de valoare.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Primul preot al parohiei este Petru Berbentia (din 1995 şi până în prezent). În parohie mai slujesc pr. Romolus Şandru, pr. Mihai Ţunea şi pr. Emil Varga –inspector de Religie la Inspectoratul Şcolar al jud. Caraş-Severin.

C. CIMITIRUL. Cimitirul din cartier este folosit de toate parohiile din cartier; este comunal şi interconfesional.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ŞI FILANTROPICE ÎN TRECUT. La parohie s-au desfăşurat lansări de carte, concerte de muzică bisericească şi clasică, expoziţii de icoane şi expoziţii foto cu tematică religioasă. Din punct de vedere filantropic, parohia sare în ajutorul celor cu probleme sociale, prin oferirea de prânz cald şi prin împărţirea de alimente neperisabile, precum şi de pachete cu haine. Biserica a fost şi este implicată în activitatea de asistenţă socială. Astfel, din resurse proprii, precum şi din sponsorizări speciale, s-au acordat ajutoare materiale celor ce sunt în situaţii dificile; la fel sunt sprijinite acţiunile tinerilor voluntari reşiţeni, etc.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI Se desfăşoară numeroase proiecte cu copii, precum şi parteneriate cu şcolile din parohie. Parohia (numărând 12.279 enoriaşi) are un grup coral bărbătesc numit „Strana Strămoşească”, ce susţine cântarea la strană precum şi concerte la marile sărbători. Parohia continuă acţiunile culturale: prezentări de carte, spectacole literare şi muzicale închinate unor evenimente religioase, colaborări cu artişti din ţară şi străinătate, precum şi cu actorii Teatrului de Vest din Reşiţa etc. Tinerii prezenţi în strană reprezintă cu cinste Biserica strămoşească în concerte susţinute şi peste hotarele ţării, la parohiile româneşti din Serbia (Voivodina şi Valea Timocului) şi Ungaria, parohii cu care avem încheiate protocoale de bună frăţietate. O altă activitate susţinută de ei este prezentarea comorilor Ortodoxiei în parohii romano-catolice din Germania, Italia sau Austria. Parohia editează de peste 13 ani o revistă numită „Foaia Govândarului”, ce cuprinde articole scrise de tinerii noştri, dar şi de personalităţi ce şi-au manifestat această dorinţă.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel”; [ADRESA] Str. Aleea Trei Ape, nr. 6, Reşiţa, jud. Caraş Severin; [OFICIU PAROHIAL] Str. (site oficial, adresa de email oficiala, tel.) site oficial: www.biserica-petru-şi-pavel.net.

BIBLIOGRAFIE: Arhiva parohială; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Diecezană, Caransebeş 2012, pp. 169-170.

Parohia „Schimbarea la Faţă a Domnului” și „Sfântul Ierarh Ioan Gură de Aur” – Reşiţa

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia este situată în cartierul Govândari din Municipiul Reşiţa, având microraioanele II şi IV; terenul s-a primit în anul 1991. S-a stabilit ca biserica să se ridice la intrarea în Parcul Tricolor, perpendicular pe axa bulevardului Republicii, spre Gara de Nord. Odată încheiată documentaţia, pe data de 1 martie 1999 s-a început decopertarea a zeci de tone de pământ pentru pregătirea spaţiului viitoarei biserici.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Catedrala din Govândari, aşa cum îi spun reşiţenii, este concepută după modelul bisericii Caşin din Bucureşti. Datorită bunăvoinţei domnului arhitect Adrian Borcănescu din Bucureşti, originar din Lugoj şi a domnului inginer de rezistenţă Ioan Berariu tot din Lugoj, s-a obţinut proiectul bisericii care atunci se construia în Lugoj, la un preţ modic. Toate acestea s-au realizat în anul 1998, având concursul dlui primar de atunci Mircea Ioan Popa, care a sprijinit şi construirea bisericii la iniţiativa preotului paroh Nicolae Nicoară. La începutul lunii iulie 1999, săpând pentru fundaţie, în zona viitorului altar, la o adâncime de aproximativ 4 metri, s-a descoperit o cruce de lemn, adusă de râul Bârzava. Dumnezeu a rânduit dinainte locul bisericii. În anul 2000 s-a ajuns la cota zero, încheindu-se lucrările la demisol, care a devenit astfel funcţional la 8 aprilie 2000. De atunci slujbele bisericeşti s-au săvârşit la acest demisol. Biserica este acoperită cu tablă de cupru; crucile de pe cele patru turle şi de pe cupola centrală sunt din inox. În data de 13 noiembrie 2011 a avut loc târnosirea bisericii de către 4 ierarhi: Î.P.S. Laurenţiu Mitropolitul Ardealului, P.S. Lucian Episcopul Caransebeşului, P.S. Nicodim Episcopul Severinului și Strehaiei, P.S. Gurie Episcopul Devei şi Hunedoarei, plus un sobor de preoţi şi diaconi. În anul 2015 s-au executat lucrări exterioare la biserică cu firma autorizată SC. Waterfall SRL din Reşiţa reprezentată prin domnul director Buda Dorin Simeon: curăţarea şi vopsirea crucilor în nuanţă aurie de pe cele 5 turle ale sf. lăcaş; curăţarea, repararea şi înlocuirea jgheaburilor care au prezentat fisuri şi racordarea lor la canalizare; curăţarea – şi aplicarea unui strat de lac protector – a cupolelor şi apsidelor de cupru; reparaţii faţadă exterioară; aplicarea unui strat poligrund pe faţada exterioară a bisericii; zugrăvirea cu vopsea exterioară lavabilă.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Edificiul este construit în stil neobizantin (plan în cruce greacă cu trei abside de mari dimensiuni). Biserica are cinci turle din care turla principală este ridicată deasupra naosului, în punctul cel mai înalt fiind pictat Pantocratorul; acoperişul este din tablă de cupru, pardoseala din gresie. Are următoarele dimensiuni: 27 x 26,60 x 30 m[1].

[PICTURA] În anul 2014 biserica s-a înzestrat cu un frumos iconostas şi mobilier sculptat dim lemn de stejar.Tot în 2014 s-a pictat Sfântul Altar şi Iconostasul de către Rita Aldea şi fiul ei Dan Vulcan.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Parohia nu deține obiecte vechi de valoare. [ŞIRUL PREOŢILOR]Lista preoților: Nicolae Nicoară, Sorin Buşoi, Sorin Oţelaru, Costina Cornel, Nicolae Ioan Haţiegan, Petru Claudiu Ciorogariu.

C. CIMITIRUL.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. În toamna anului 2009 s-a înfiinţat Centrul de tineret ,,Sfântul Ierarh Nicolae”. La demisolul clădirii sunt construite 2 anexe unde o clasă a ciclului primar din cadrul Liceului de Arte ,,Sabin Păuţa“ Reşiţa şi-a desfăşurat activitatea zilnică pe parcursul a patru ani.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Numărul parohienilor: 12.974. Din toamna anului 2013, centrul de tineret ,,Sfântul Ierarh Nicolae” se bucură de un număr mai mare de tineri de la toate şcolile arondate parohiei. Tinerii desfăşoară activităţi cul-

[1] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului,* Ed. Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012, p. 173.

tural-artistice, pelerinaje, cateheze sub îndrumarea profesorilor de religie care predau la cele trei şcoli arondate parohiei. În fiecare an, au loc la biserica noastră festivalurile corale: „Ioan Românu" şi „Iosif Velceanu". Parohia are un numeros cor, condus de d-na prof. Cozâltea Elena, care dă răspunsurile la Sfânta Liturghie şi ne reprezintă cu cinste la festivalurile corale.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Schimbarea la Faţă a Domnului" şi „Sfântul Ierarh Ioan Gură de Aur"; [ADRESA] Reşiţa, Parc Central, f.n., Cod poştal: 320026; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon şi site oficial.

BIBLIOGRAFIE: Arhiva parohială; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Bona PETRU, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului,* Ed. Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012.

Parohia „Pogorârea Sfântului Duh" – Govândari, Reșița

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII / CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO - DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Reșița este cel mai vechi centru siderurgic al României.[1] Orașul are formă simplă, fiind așezat în mare parte pe dealuri și văile acestora, urmărind traseul străbătut de râul Bârzava, care vine dinspre Văliug, din estul orașului, din Munții Semenic. Astfel că drumul principal urmărește și el traseul format de râul Bârzava între văi.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Parohia ortodoxă *Pogorârea Sfântului Duh* din Reşiţa a fost înfiinţată din iniţiativa Î.P.S. Laurenţiu Streza, Mitropolit al Ardealului, pe atunci episcop al Caransebeşului, în anul 2002, luna mai. Prima liturghie a fost oficiată în data de 27.10.2002 în sala de sport a Liceului „Traian Vuia", preot paroh fiind desemnat prin concurs Emil Crăciun care va avea şi misiunea de a ridica o biserică în parohia nou înfiinţată. Între anii 2002-2003 Sfintele slujbe se vor desfăşura în incinta sălii de sport a Liceului „Traian Vuia›› din Reşiţa, iar după nici un an, conducerea şcolii nu mai agreează o astfel de activitate duhovnicescă în şcoală, fapt ce l-a determinat pe pr. paroh Emil Crăciun să găsească un alt loc în care parohia să-şi poată continua existenţa. După câteva eforturi disperate se va găsi un nou spaţiu la Liceul „Mircea Eliade" care, prin dl. director Nicolae Magiar, îi va primi pentru desfăşurarea Sf. Slujbe în sala de sport a liceului timp de un an, între 2003-2004, după care o nouă şi grea încercare se abate asupra preotului şi a credincioşilor, căci direcţiunea şcolii îi scoate în stradă fără nici o somaţie, pe aceleaşi criterii de incomodare a activităţii şcolare în zi de duminică. Dumnezeu rânduieşte ca să fie găsită o nouă locaţie în incinta Punctului Termic nr. 33 de pe Calea Caransebeşului, unde din vara anului 2004 să poată fi desfăşurată activitatea bisericii conform canoanelor acesteia. Şi aici se va pune bazele unei capele ortodoxe în incinta P.T. nr.33. În acest timp, pr. paroh Emil Crăciun face demersurile necesare pentru atribuirea unui teren pe care să se construiască viitoarea biserică a parohiei. Abia în septembrie 2004, parohia primeşte un teren chiar în vecinătatea P.T. nr.33, în spatele fostei cantine a U.C.M.R, în zona Căminelor. Proiectul tehnic al bisericii va fi realizat de d-na arh. Adina Bocicai

[1] Gheorghe JURMA, Vasile PETRICA, *Istorie și artă bisericească,* Ed. Timpul, Reșița, 2000, p. 22.

din Reşiţa, iar structura de rezistenţă de dl. ing. Ion Beraru din Lugoj. Va fi pusă piatra de temelie de către P.S. Lucian Mic, Episcopul Caransebeşului în data de 29.08.2006, la sărbătoarea Sf. Ap. Petru şi Pavel, ocrotitorii şi patronii acestui oraş, în prezenţa unui numeros sobor de preoţi, a oficialităţilor locale şi a credincioşilor. Lucrările de construcţie la biserică au fost demarate la data de 20.06.2007, iar finalizarea fundaţiei a avut loc în luna noiembrie a anului 2007. În cursul anului 2008 biserica a fost înălţată la cota de +4m, după care lucrările au fost sistate din lipsa fondurilor financiare. În luna martie a anului 2009, s-au reluat lucrările, ajungându-se ca în luna iunie a anului 2009 să se ajungă la cota de +6 m. Lucrările vor continua până în luna noiembrie a anului 2009 prin firma S.C.EM. Oareu Com. S.R.L. din Reşiţa, care va turna balconul corului şi se va finaliza cu zidăria din cărămidă arsă, turla principală de pe naos ajungând la cota +12 m iar celelalte 2 turle mici la cota de +10 m. În anul 2010 luna septembrie, se reușește finalizarea şarpantei bisericii prin firma S.C. Oxana S.R.L. din Vinga, apoi se acoperă turlele şi absidele cu membrană bituminoasă tip Tegola, naosul fiind acoperit cu ţiglă metalică, tip Lindab. Pe cele trei turle vor fi aşezate cruci metalice aurite, aduse de pr. paroh Emil Crăciun din Ucraina şi cumpărate prin jerfa credincioşilor şi sfinţite în ziua hramului, în prezenţa P.On. Părinte Protopop Nicolae Mirişan. În 2011 s-au realizat bolțile interioare din scândură, care s-au ignifugat și izolat termic cu vată minerală prin firma S.C. Oxana S.R.L. din Vinga. De asemenea, s-a împrejmuit curtea bisericii cu bordură de beton pe care s-au așezat panouri de gard zincate cu stâlpi vopsiți în verde. S-au montat geamuri termopan și uși metalice la intrările secundare și din termopan la intrarea principală. De asemenea, s-au pus obloane din lemn la turlele mici. În luna iunie 2011, s-a turnat pardoseala și s-a tencuit în totalitate interiorul bisericii, turnându-se și scările exterioare. S-a zidit Sf.Masă din Altar, care s-a placat cu faianță-marmurată din Italia. În 9 octombrie 2011 s-au binecuvântat lucrările prin Preasfinția Sa Lucian, Episcopul Caransebeșului. În anul 2012, luna ianuarie, s-au cumpărat 5 panouri radiante de tip Sunjoy pe bază de radiație infraroșie pentru încălzirea bisericii, utilizând ca sursă energetică curentul electric; apoi, în toamna lui 2016 se va finaliza termoizolația exterioară cu polistiren de 10 cm a întregii biserici, precum și tencuiala decorativă în alb. De asemenea, a avut loc punerea brâului din polistiren sub cornișă şi turnarea trotuarului de gardă în jurul bisericii. În 2013 s-a placat la exterior tot soclul bisericii cu plăci ceramice tip burgund plus, iar la interior se vor turna din nou scările interioare și se vor tencui și finisa stâlpii interiori. În anul 2014 s-a tencuit și finisat cu glet alb toată biserica, se plachează cu gresie toată biserica, inclusiv balconul corului, stâlpii se finisează și vopsesc cu vopsea Stucco venețian, se montează paratrăsnetul, se finalizează instalațiile electrice interioare, se montează cele 2 candelabre aduse din Ucraina precum și cele laterale cu 3 brațe. De asemenea, se montează toate corpurile de iluminat la interior și exterior. În 2015 s-a cumpărat un proscomidiar, un veșmântar, o vitrină pentru colportaj bisericesc, o icoană Axionita a Maicii Domnului cu Pruncul, sculptată în lemn de stejar; icoana este o donație a pictoriței Rita Aldea. De asemenea, o cruce „Hristos răstignit", pictură realizată pe lemn de stejar, pusă la intrarea în biserică și o altă cruce „Hristos răstignit" pictată pe lemn de stejar pentru Sf. Altar. Prin eforturi însemnate s-a realizat catapeteasma din lemn de stejar prin meșteri din jud. Neamț. De la 1 decembrie 2012 a fost numit un nou preot slujitor în persoana părintelui Damaschin Tătaru. Parohia are în componență 7 străzi arondate, iar preoții slujitori deservesc un număr de aproximativ 2.300 familii ortodoxe cu 5.774 enoriaşi.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCȚII] Biserica este în *formă de cruce*, cu turlă octogonală pe naos și cu 2 turle hexagonale pe pronaos, cu acoperiș în 2 ape pe naos, cu lungimea de 25 m, lăţimea de 9 m şi 16 m la strane și înălțimea până la crucea de pe turla centrală de 23 m, fiind construită din cărămidă arsă și beton armat, fundație din beton armat. Acoperirea interioară a bolților

s-a realizat cu scândură ignifugată și straturi de vată minerală, iar în exterior cele trei turle s-au acoperit cu membrană bituminoasă tip Tegola și pe naos cu învelitoare de ţiglă metalică tip Lindab, pardoseala acoperită cu gresie, exteriorul bisericii a fost izolat termic cu polistiren de 10 cm peste care s-a tencuit și vopsit cu vopsea Tifel în culoarea alb.

[PICTURA] Biserica nu are încă pictură, fiind zugrăvită doar în alb.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Biserica nu deține obiecte de valoare.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Pr. Emil Crăciun (2002-până în prezent, primul preot al parohiei)[2], Pr. Damaschin Tătaru (2012-până în prezent).

C. CIMITIRUL. Parohia nu deține cimitir.

D.ACTIVITĂȚICULTURALEȘIFILANTROPICEÎNTRECUT.Nuestecazul.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Ocazional parohia organizează pelerinaje atât în țară, *cât și în străinătate*, cu predilecție în țările ortodoxe, prin agenția de pelerinaj „Basilica Travel" a Patriarhiei Române. Susține de două ori pe an în biserică, în preajma marilor praznice împărătești, concerte de muzică clasică cu „Cvartetul Musikfreunde", proiecte cu tinerii și prezentare de filme documentare sau artistice *și cu caracter* religios.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Pogorârea Sf*ântului* Duh"; [ADRESA] Str. Căminelor, Nr.1 A, CP 320167, loc. Reșița, jud. Caraș-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: JURMA Gheorghe, PETRICA Vasile*, Istorie și artă bisericească,* Ed. Timpul, Reșița, 2000; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului,* Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012.

2 LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA; *Parohiile Eparhiei Caransebeşului,* Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012, p.172.

Parohia „Sf. Vasile cel Mare" și „Sf. Martiri Brâncoveni" – Reșița

A. ISTORICUL COMUNITĂŢII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII / CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia „Sfântul Vasile cel Mare" și „Sfinții Martiri Brâncoveni" – Reşiţa este situată în partea de sud a oraşului, la intersecţia bulevardului Al.I.Cuza cu strada Sportului, lângă Poliția Municipiului Reșița (ieșirea spre Muntele Semenic), având în componenţă cartierul Moroasa, Lunca Pomostului precum și jumătate din Bulevardul Alexandru Ioan Cuza.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE.[ISTORIA ZIDIRII EI] Parohia Ortodoxă *Sf. Vasile cel Mare* şi *Sf. Martiri Brâncoveni* din Reşiţa a fost înfiinţată din iniţiativa I.P.S. Laurenţiu Streza, Mitropolit al Ardealului, pe atunci episcop al Caransebeşului, în anul 2002, luna septembrie.[1] Prima liturghie a fost oficiată în data de

[1] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului,* Ed.

22.09.2002 în „Amfiteatrul Liceului Metalurgic – Reșița”, preot paroh fiind desemnat prin concurs Daniel Țăpîrdea, căruia i s-a dat şi îndatorirea de a ridica o biserică în parohia nou înfiinţată. Lipsa unei biserici parohiale pe o distanță de aproximativ 5 km, precum și dorința credincioşilor din zonă de a avea un locaș de închinare, l-a determinat pe P.S. Episcop Laurențiu Streza să înființeze o nouă parohie. În perioada ce a urmat, 2002-2007, s-a căutat un spațiu potrivit pentru ridicarea unui nou locaș. Trebuie să menționăm faptul că toate spațiile propuse de Consiliul Local Reșița au fost improprii, deoarece erau traversate de magistrale cu utilități sau nu puteau fi scoase din domeniul public. Pentru locația actuală au fost foarte mari dispute, dar prin hotărârea Consiliului Local Reșița s-a dat autorizația cu nr. 270/15 octombrie 2007. Proiectul bisericii a fost realizat de firma S.C. Unidesign SRL – Timișoara, administrată de Dl. Ioan Rohan Șandru, un renumit arhitect al Timișoarei, iar proiectarea a făcut-o S.C. Colhicum SRL în persoana Dl. Ing. Ovidiu Bădescu, un specialist al acestui domeniu. Dirigenția lucrărilor i-a revenit Dl. Ing. Feieș Cristian. Toate aceste lucrări, de arhitectură, proiectare, rezistență și dirigenție au constituit un act de donație din partea celor trei specialiști. Piatra de temelie a noului lăcaș a fost pusă de Preasfințitul Episcop Lucian Mic al Caransebeșului, la 4 aprilie 2007, în prezenţa unui numeros sobor de preoţi, a oficialităţilor locale şi a credincioşilor, iar lucrările de săpătură la fundație au început la 18 martie 2008. Firma care a câștigat licitația ridicării noului locaș a fost S.C. Montaj Edilitar – Reșița, administrată de ing. Gherman Ioan (+ 2014). În aprilie 2010 firma a intrat in insolvență reușind să ajungă cu lucrările până la cota 0, iar din anii 2011 lucrările au fost continuate de firma S.C. Case S.A. administrată de Dl. Aghescu Pavel, care a reușit sa ridice noul lăcaș până la cota +12 m. Cupola bisericii (cota +16 m) a fost realizată de firma S.C. Cristicons SRL, în primăvara anului 2014, firmă administrată de Dl. Ioan Georgescu (și fiul) și Ioan Jula (și fiul). Acoperișul bisericii, confecționat din tablă pe suport lemnos, a fost executat în lunile august-octombrie 2014 de firma S.C. Fany and Mary SRL – Cluj, administrată de Dl Ștefan Batiz. În octombrie 2014, se reușește finalizarea tencuielii interioare, iar în 2 noiembrie 2014 s-au binecuvântat lucrările la biserică în prezența PS. Lucian, Episcopul Caransebeșului. Din această dată, în biserica nou zidită se săvârșesc toate slujbele religioase. În perioada care va urma se va continua cu încălzirea în pardoseală, placarea interiorului bisericii cu gresie porțelenată, realizarea tencuielilor și a izolațiilor exterioare, precum și confecţionarea catapetesmei, a celor 2 strane și a scaunelor din lemn de stejar. De la 1 aprilie 2012 a fost numit un nou preot slujitor în persoana părintelui Nichifor-Gheorghe Tănase. Parohia are în componență 10 străzi arondate, iar preoții slujitori deservesc un număr de aproximativ 1.700 familii ortodoxe cu 4.840 enoriaşi.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica, în *formă de navă pătrată cu cruce înscrisă*, este cu turlă pătrată pe naos și cu o absidă la Sf. Altar, cu acoperiș în 4 ape pe naos și pronaos, marcat prin 4 abside semirotunde, cu lungimea de 13 m, lăţimea de 13 m şi 18 m la Altar. Înălțimea până la crucea de pe turla centrală este de 16 m. Este construită din cărămidă arsă, poroterm și beton armat, fundație din beton armat; învelitoarea s-a realizat cu scândură ignifugată și straturi de vată minerală, iar exteriorul s-a acoperit cu tabla tratat*ă și pigmentată de culoare aurie*.

[PICTURA] Biserica nu are încă pictură, fiind zugrăvită doar în alb.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Biserica nu deține obiecte de valoare.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Pr. Paroh Daniel *Țăpîrdea* (2002 – până în prezent, primul preot al parohiei), Pr. Tănase Nichifor-Gheorghe (2012 – până în prezent).

C. CIMITIRUL. Parohia nu deține cimitir.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Nu este cazul.

Episcopiei Caransebeșului, 2012, p. 173.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Ocazional parohia organizează pelerinaje atât în țară, *cât și în străinătate* prin intermediul Patriarhiei Române. Susține proiecte în parteneriat cu Colegiul Tehnic, proiecte cu tinerii; la fel, prezintă filme religioase sau cu conținut documentar.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfântul Vasile cel Mare" și „Sfinții Martiri Brâncoveni"; [ADRESA] Str. Bd. Alexandru Ioan Cuza, F.N. CP 320108, loc. Reșița, jud. Caraș-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Nu are site oficial.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului,* Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012; JURMA Gheorghe, PETRICA *Vasile, Istorie și artă bisericească,* Ed. Timpul, Reșița, 2000.

Parohia „Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel", Marginea Lend – Reşiţa

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/ CARTIERULUI D.P.D.VGEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia „Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel" Marginea Lend Reşiţa este situată în partea de sud-est a localităţii (ieşirea spre munţi: Văliug, Gărâna, etc.), în Oraşul Vechi cuprinzând zonele: Driglovăţ, Stavila, Minda, Başovăţ, Lend sau Marginea Lend.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE[1]. [ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica „Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel" din incinta C.I.A. (Căminul de îngrijire bătrâni – azil) Reşiţa, s-a zidit între anii 2000-2004. Ctitorii principali şi donatorii au fost: Simion Ioan Mocianu şi soţia Persida din Los Angeles, SUA, şi Petru Raicu din Germania. Au mai fost mulţi ostenitori şi binefăcători din Reşiţa şi cartierul Marginea-Lend. La intrare, în naos, în partea stânga se află portretele ctitorilor; o parte a istoriei bisericii se găseşte în textul pisaniei, situată la intrarea în biserică. S-a sfinţit în anul 2005, ziua de 21 august, de P.S. Laurenţiu Streza, episcopul Caransebeşului, protopop al Reşiţei fiind P.On. Vasile Petrica, preot paroh Nicolae Haţegan. În 2006 s-a primit ca donaţie Tronul Născătoarei de Dumnezeu de la judecătorul Valentin Cipu, iar în 2007 s-a înzestrat biserica cu mochetă, covoare, veşminte preoţeşti, acoperăminte pentru Sfântul Altar. În 2008 s-a construit cu ajutorul credincioşilor veşmântarul, s-a donat masa Sfântului Altar din marmură de către familia dr. Ioan Roi. În 2009, 1 martie, P.S. Lucian, episcopul Caransebeşului, a sfinţit biserica aşezând sfinte moaşte în masa nouă a sfântului altar. *Clopotniţa,* detaşată de biserică, este construită în anul 2004 de către enoriaşi, din stâlpi de fier şi învelită cu tablă. În 2014 s-a început construcţia casei parohiale.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica, în *formă de navă,* cu turlă pe pronaos, cu lungimea de 17 m, lăţimea de 8 m, este construită din cărămidă, pe temelie de piatră, acoperită cu ţiglă (turla – cu tablă).

[PICTURA] Bolta sfintei biserici a fost pictată de Iulian Vitalis Cojocaru, altarul, iconostasul şi pereţii laterali din naos de Rita Aldea, iar pronaosul de Samfir Meilă.

---

[1] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului,* Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeș, 2012, p.169.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Parohia nu deține obiecte de valoare.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Primul preot al parohiei Nicolae Ion Haţegan (2000-2006), urmat de preot Moise Linu (2007-prezent).

C. CIMITIRUL. Nu este cazul.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Nu este cazul.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Ocazional, parohia (având 1.069 enoriaşi) organizează pelerinaje la mănăstirile din ţară şi derulează proiecte sociale în parteneriat cu Episcopia şi cu instituţiile publice de pe raza judeţului. De asemenea, preotul paroh este prezent în mijlocul credincioşilor aflaţi la căminul pentru persoane vârstnice, ajutând duhovniceşte şi material după posibilităţi.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel"; [ADRESA] Reșița, str. Sodol, nr. 14; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: Arhiva parohială; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului,* Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeș, 2012; *https://istoriabanatului.wordpress.com.*

Parohia „Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel" Câlnic – Reșița

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII / CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO - DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Localitatea Câlnic se află la nord-vest de centrul civic al municipiului Reşiţa, la o distanţă de aproximativ 5 km. Denumirea sub care apare pentru prima oară în documente a fost cea de „Kölnic" (1459).[1] În prezent, din punct de vedere administrativ, este localitate componentă a municipiului Reşiţa, începând din anul 1968, când centrul comunal a fost desfiinţat. Lipsit de lunca largă a Bârzavei, unde se găseşte în prezent cartierul Govândari (oficial Lunca Bârzavei), aparţinătoare odinioară de hotarul Câlnicului, teritoriul actual este deluros, cu o altitudine medie faţă de nivelul mării de 400 m, cu forme de relief predominante de dealuri domoale, dar şi de versanţi abrupţi, respectiv tâlve, ogaşe, văi, mai largi în partea de nord a hotarului. La conscripţia din 1717, localitatea este menţionată ca având 28 de case şi aparţinea de districtul Vârşeţului, cercul Caraşovei.[2] În 1745 avea deja 169 de case şi o biserică de lemn. Parohul Gheorghe Păleanu a scris o scurtă istorie a bisericii şi a parohiei, în care susţine că *„până la reforma agrară din 1781, comuna a fost răsfirată între dealuri, pe văi, fiind locuitorii adăpostiţi în colibe de nuiele, mai multe la un loc, în cătune, de frica turcilor care ardeau şi pustiau orice le venea în cale"*.[3] Conform însemnărilor preotului Petru Ieremia, după amintirile octogenarului Luca Petrică consemnate în 1921, exista legenda care susţinea că *„după invazia turcească din 1788, locuitorii s-au* aşezat pe vatra actuală a comunei".

[1] D. ŢEICU, *Banatul montan în Evul mediu*, Ed. Banatica, Timişoara 1998, p. 315.
[2] Gheorghe JURMA, Vasile PETRICA, *Istorie şi artă bisericească*, Editura Timpul, Reşiţa, 2000, p. 156.
[3] IONIŢĂ, Vasile C, *Monografia localităţii Câlnic (judeţul Caraş-Severin)*, Editura Timpul, Reşiţa, 1997, p. 14.

Primele familii care s-au statornicit pe actuala vatră au fost Corbu, Todor şi Truţan. Odată cu construcţia uzinelor din Reşiţa în 1771 şi dezvoltarea lor rapidă, mulţi dintre câlniceni au început să lucreze la uzine. În 1854, Câlnicul, împreună cu toată valea Bârzavei, intrau în proprietatea companiei S.T.E.G (*Staats Eisenbahn Gesellschaft,* în traducere „Societatea privilegiată cezaro-crăiască austriacă de căi ferate de stat") care deţinea şi uzinele reşiţene. După ce Banatul a intrat sub administraţia maghiară, au fost puse în aplicare măsuri drastice de maghiarizare şi de limitare a vieţii culturale şi spirituale ale românilor din Câlnic. În decursul anilor, Câlnicul este arondat diverselor administraţii, de la cea otomană la cea austriacă. În anul 1788 este amintită trecerea împăratului Iosif al II-lea, care a găzduit o noapte în casa preoţilor Ioan, Iosif şi Toma Popovici, iar de aici s-a îndreptat spre Lugoj.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE.ISTORIA ZIDIRII EI Hramul bisericii este „Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel". Prima biserică a fost din lemn masiv de stejar, fiind situată la aproximativ 15/20 m de cea actuală. Ea a fost ridicată în anul 1745 sub episcopul Isaia, având doi preoţi: Radul şi Mihail. Din lipsa cărţilor de cult, dascălul Marcu Popovici Stolojanul copiază un miscelaneu pentru preotul Mihai în anul 1773. Nu ştim însă despre care preot este vorba: cel menţionat la ridicarea primei biserici (Mihail) sau de un altul. Această Biserică a servit nevoilor pastorale până în 1799, când după construirea celei actuale din piatră masivă, a fost vândută comunei Butin (azi în judeţul Timiş), în anul 1806 cu 155 de florini. De la această biserică se păstrează 4 icoane, pictate de Nedelcu Popovici şi aflate în prezent la Muzeul de Istorie din Timişoara, precum şi o cutie metalică pentru Sf. Mir (1767). Construcţia noii biserici a început în anul 1794, dispunându-se de un capital de 843 florini şi 26 de coroane. Lucrările s-au terminat în 1804. Găzduirea împăratului Iosif al II-lea, în casa acestor preoţi, a adus cu siguranţă şi beneficii parohiei, căci biserica actuală s-a făcut şi cu sprijinul fiscului regesc din Bocşa, la porunca împăratului, vădit mulţumit de primirea călduroasă şi ospitalitatea care i s-a oferit din partea câlnicenilor. Întreg edificiul a costat, potrivit însemnărilor rămase, 3.655 florini şi 15 coroane, sume ca s-au adunat din tas şi din donaţii.

ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII Biserica (26 m x 8,30 m) a avut trei clopote, aşezate pe scaun din grinzi de lemn: primul cumpărat în anul 1829 (345 florini), existent şi azi; al doilea, în anul 1851, în greutate de 411 funţi (208 kg), cu 1.145 florini şi al treilea, în greutate de 421 kg. În 1916 s-au demontat clopotul mare şi cel mijlociu de către austro-ungari. Biserica a fost deservită de un singur clopot până în anul 1921, când prin contribuţia credincioşilor s-au cumpărat două clopote de la Fabrica Novotny din Timişoara, primul în 1921, iar al doilea în 1923. În anul 1971 s-a spart clopotul mijlociu care a fost returnat în atelierele Patriarhiei la Mânăstirea Plumbuita. În urma colectării de aramă s-a mai turnat un al patrulea clopot, în greutate totală de 60 de kilograme. În 1907, biserica şi parohia a fost vizitată de arhimandritul Filaret Musta, însoţit de protosingelul dr. Traian Badescu, viitor episcop al Caransebeşului. În 29 iunie 1933, biserica primeşte vizita canonică a chiriarhului Vasile Lazarescu, ocazie cu care se sfinţeşte biserica prin aşezarea de sfinte moaşte în prestol. La 10 aprilie 2005, P.S. dr. Laurenţiu Streza, episcop al Caransebeşului (1996-2005), binecuvântează şi sfinţeşte lucrările de renovare interioară a picturilor din biserică, ocazie cu care săvârşeşte şi Sf. Liturghie. În Pisania din pronaos au fost consemnate următoarele: *Acest sfânt locaş, cu hramul „Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel" s-a zidit între anii 1794-1803. În anii 1996-2000 şi 2003 pictoriţa autorizată Maria Tudur restaurează scenele reprezentând „Patimile Domnului, Adam şi Eva, Vameşul şi Fariseul" şi creează pictură nouă în tehnica tempera cu ou, prin strădania credincioşilor din parohia* Câlnic, în timpul păstoririi pr. *Goşa Gheorghe, pr. Popovici Sorin-Valentin, pr. on. dr. Vasile Petrica, protopopul Reşiţei şi arhipăstoririi P.S. dr. Laurenţiu Streza, episcopul Caransebeşului. Sfinţirea s-a făcut la 10 aprilie 2005.* În anul 2007,

la 13 mai, P.S. Lucian Mic, Episcop al Caransebeşului, slujeşte Sf. Liturghie, prilej cu care sfinţeşte o troiţă de lemn, amplasată în curtea bisericii, iar la 20 septembrie 2009 resfinţeşte Sf. Masă şi lăcaşul de cult. În 2009, lăcaşul de cult a fost reabilitat în întregime, în exterior, cu o tencuială nouă şi lucrări de drenaj a apei pluviale, izolaţie exterioară şi acoperiş nou. În prezent, biserica este dotată cu o staţie audio performantă, dispunând şi de sistem antiefracţie şi antiincendiu.

PICTURA Prima pictură a bisericii a fost executată de Mihail Velceleanu în 1830 şi 1841. Ulterior, în perioada 1996-2003 a fost restaurată de către pictorul Maria Tudur-Sârbu. În anul 1829 se face Tronul Arhieresc, iar în 1910 se realizează Mormântul Domnului şi Tronul Născătoarei de Dumnezeu (acestea din urmă executate de Tata Oancea din Bocşa). În anul 1932 tâmpla veche, din zid de piatră, a fost demolată și înlocuită cu una din lemn de tei şi brad, sculptată în stil baroc de Petru Oancea. În 1937 tâmpla a fost aurită de către Eugen Spang din Timişoara. Icoanele de pe tâmpla actuală au fost pictate în tempera, pe pânză şi aplicate pe lemn, de pictorul Nicolae Popovici din Grădinari.

ŞIRUL PREOŢILOR. Lista preoţilor: Mihai Tulbure (1756); Mihai Ioanovici (= Ioan, ante 1773-1783); Ioan Popovici (1786-1811), Iosif (Ioşa) Popovici (1811), Toma Popovici (1786-1800), Mihai Popovici (1794-1805), Constantin Mihailovici (= Mihăilă, 1800-1818), Arsenie Lerinţ (1805-1834), Moise Tulbure (1817-1859), Iosif Capeţan (1819-1847), Moise Mihailovici/Mihăilă (1821-1834), Ioan Popovici (1834-1847), Constantin Tulburescu (1839-1850), Zaharie Capeţan (1847-1870), Antonie Ştefoni (1850-1867), Alexa Capeţan (1856-1886), Traian Tulbure (1863-1864), Moise Tulbure (1863-1864), Dimitrie Perian (1865-1873), Moise Capeţan (1865-1875), Iosif Ieremia (1868-1923), Petru Ieremia (1893-1940), Iosif II Ieremia (1919-1923), Petru Albeanu (1927-1971), Gheorghe Păleanu (1941-1981), Lazăr Voin (1981-1990), Gheorghe Goşa (1990-2001), Sorin – Ion Sfeia (misionar, 2005-2012), Sorin – Valentin Popovici (paroh) (2001-prezent).

De amintit că în Câlnic s-a născut Macarie Guşcă, preţuit duhovnic. Cărţi vechi: Octoih (Bucureşti, 1746); Cazanie, Triod şi Psaltire (Râmnic, 1748, 1761 şi 1764).

C. CIMITIRUL. Parohia Câlnic dispune de 3 cimitire parohiale. În cimitirul „Gruni" este înhumat preotul şi juristul dr. Moise Ienciu, semnatar al actului Marii Uniri de la 1918 şi director general la ministerul Cultelor în perioada interbelică.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Prima şcoală confesională apare în anul 1776.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Ocazional parohia – cu 1.365 enoriaşi – organizează pelerinaje la mănăstiri din ţară şi de peste hotare (de exemplu, Serbia). Are un grup de cateheză format odată cu implementarea Proiectului Patriarhiei Române şi Organizaţiei World Vision – România, *Hristos împărtăşit copiilor* şi *Alege Şcoala*. Parohia, totodată, se preocupă de ajutorarea familiilor nevoiaşe din localitate.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel" ADRESA: Parohia Ortodoxă Română Câlnic, municipiul Reşiţa, localitatea Câlnic, str. Grădişte, nr. 46, cod poştal: 320001, jud. Caraş-Severin. [OFICIU PAROHIAL] Nu are site oficial.

BIBLIOGRAFIE: IONIŢĂ Vasile C., *Monografia localităţii Câlnic (judeţul Caraş-Severin)*, Editura Timpul, Reşiţa, 1997; JURMA Gheorghe, PETRICA Vasile, *Istorie şi artă bisericească*, Editura Timpul, Reşiţa, 2000.

Parohia „Sfântul Mare Mucenic Dimitrie" – Cuptoare cu filia Secu

A. ISTORICUL COMUNITĂŢII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII / CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO - DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Din anul 1554[1] găsim primul document despre Cuptoare, sub denumirea de atunci: *Kuptor*. În 1716, turcii sunt alungaţi, iar Banatul este păstrat ca domeniu al coroanei Austriei. Atunci se face şi primul recensământ de către austrieci, de unde rezultă că satul Cuptoarea (*Kuptora*) avea 17 case. În timpul ultimei invazii turceşti în Banat, în 1783, turcii după ce bat armatele austriace, care se retrag până la Lugoj, ocupă întreaga parte sudică a Banatului cu Orşova, Mehadia, Panciova, Biserica Albă, Vârşeţ, Deta, nimicesc instalaţiile miniere şi metalurgice de la Moldova Nouă, Sasca, Bocşa şi Dognecea. Aceeaşi soartă o aştepta şi noua instalaţie de la Reşiţa, căci populaţia germană de aici, muncitori, colonişti şi conducătorii lor, s-au refugiat la Timişoara. Atunci se ridicară locuitorii din Cuptoarea, Târnova şi Reşiţa Română şi în mai multe lupte crâncene înving toate detaşamentele militare turceşti pătrunse pe valea Bârzavei şi până la Ţerova şi reuşesc astfel să mântuie avuţia lor, dar şi uzinele de la Reşiţa de curând construite. În anul 1862, colonia Secul a fost adăugată satului Cuptoarea devenind o unitate administrativă nouă: Cuptoare-Secul. Populaţia în Cuptoare-Secul creşte mult. Astfel, de la 492 locuitori cât avea satul Cuptoarea în anul 1839, ajunge la 1591 locuitori cât avea împreună cu Secul în anul 1890, din care: 572 români, 696 germani, 85 unguri, 21 slovaci, şi 171 ceho-moravi şi italieni , acesta fiind şi anul de vârf după care vin descreşteri. Primul preot atestat în Cuptoarea a fost Simeon Popovici din Cacova (Grădinari), care a păstorit de la 22 septembrie 1795 până la 18 mai 1809, timp de 14 ani, în care timp a construit şi prima biserică. În anul 1968, autorităţile de atunci desfiinţează comuna şi trimit cele două sate în administrarea primăriei din Reşiţa. Ultimul recensământ din anul 2002 înscrie în satul Cuptoarea 346 locuitori.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE.[ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica ortodoxă se află aşezată în centrul satului. Planurile bisericii au fost întocmite de arhitectul Victor Vlad, profesor la şcoala Politehnică din Timişoara. Construcţia s-a executat de arhitectul Constantin Purcariu din Lugoj, în anii 1928-1931. Fundaţia s-a turnat din beton, zidurile şi turnul au fost construite din cărămidă arsă, iar acoperişul cu tablă zincată. Pictura de pe iconostas a executat-o Ioachim Miloia din Timişoara, în anul 1931. Iconostasul şi întregul mobilier le-a lucrat firma Măruţa şi Cotârlă din Oraviţa. Cele trei clopote le-au furnizat Uzinele Metalurgice din Timişoara, în timp ce ceasul din turlă a fost lucrat de către firma I.Ionescu din Bucureşti. Împrejmuirea ogrăzii cu zid din piatră şi beton, deasupra grilaj de fier, a executat-o firma Nemeth, din Reşiţa. Supravegherea întregii lucrări a avut-o arhitectul Constantin Aurel Runcan, împreună cu ing. Dansberg din Oraviţa, ing. Mihai Serengău din Reşiţa şi Mihai Belcea, preotul comunei. În anul 1951, în 22 iulie, Dr. Vasile Lazarescu, arhiepiscop al Timișoarei și Caransebeșului, sfințește biserica din comuna Cuptoare-Secul.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica are plan de navă, iar turnul este atașat în partea sudică (o particularitate)

[1] Simion MEDA, *Monografia comunei Cuptoarea-Secul* , Ed. Neutrino, Reșița, 2009, p. 32.

lângă biserică, susținut de doi contraforți generoși la sud; este construită din piatră și cărămidă, acoperită cu tablă galvanizată; are 23,80 x 8 x 8,50 m.

[PICTURA] Istoria pictării bisericii reiese din pisania aflată la intrarea principală (vestică): *„Cu voia și ajutorul Tatălui ceresc acest sfînt lăcaș zidit in anii 1928-31 în timpul preotului Mihai Belcea a fost pictat în anii 1976 -77, la stăruința preotului Lazăr Voin, ajutat de epitropii Petru Gogoșan și Traian Mia, de cîntăreții bisericii: Toma Bululuc și Rusalin Văran, de membrii consiliului parohial Nicolae Bululuc, Trandafir Chincea, Ion Meda, Nicolae Fara și Ion Herac și de bunii credincioși și credincioase din parohie al căror sprijin moral și material s-a revărsat din plin pînă la* încheierea lucrărilor de pictură*, creația pictorului bisericesc Guriță State D-tru cu soția și ajutoarele sale din București. Doamne m*întuiește-*i pe toți care s-au ostenit pentru zidirea și înfrumusețarea SfîntuluiTău Lăcaș”*.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Parohia nu deține obiecte de valoare.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Simeon Popovici (1795-1809), Zaharie Ivanovici (= *fiu lui* Ioan, 1843), Ştefan Iovanovici (= Iovan, 1869-1896), Mihai Belcea (1931-1937), Constantin Cotârlă (1937-1947), Pavel Beutură (1947-1963), Liviu Tulcan (1963-1969), Lazăr Magheți (1969-1971), Lazăr Voin (1971-1978,1990), Gheorghe Goşa (1978-1990), Aurel Tincu (1991-1998), Daniel Ţăpârdea (1998-2002), Ciprian Costiș (2002-2011), Andrei Teofil Vîlcu (2011-prezent).[2]

C. CIMITIRUL. Pe raza localității se găsesc două cimitire: unul parohial, cu o suprafață de 11.509 mp, situat în locul numit Pogăr, iar celălalt în locul numit Ursulița, administrat tot de către parohie fără a deține însă titlu de proprietate; se află pe domeniile primăriei Reșița. Cimitirul din filia Secu, administrat de către biserica romano-catolică, se găseşte tot pe domeniile primăriei Reşiţa, acolo efectuându-se doar înhumări.

D.ACTIVITĂȚICULTURALEȘIFILANTROPICEÎNTRECUT.AtâtînCuptoare, cât și în Secu există cămine culturale, în cadrul cărora au funcționat biblioteci care astăzi nu mai sunt. În 1914 se formează primul taraf sub conducerea țambalistului Mora Vasile; în 1918 apare prima fanfară a satului cu 12 instrumentiști, iar în 1956 se formează o altă orchestră. Primul cor ia ființă în anul 1922, având la bază 18 persoane de diverse vârste, fiind condus de către preoții și învățătorii satului; după 1970 nu mai activează, în lipsa unui dirijor. În anul 2003 se reia tradiția, înființându-se un cor de copii de toate vârstele, care activează doar câțiva ani. Petru Micloșină în 1920 înființează formația de dansuri și în 1924 se pun bazele unui grup de călușari; aceste grupuri și-au încetat activitatea de-a lungul timpului, iar multe obiceiuri ale satului dispar odată cu ele. Școala este atestată documentar la 1791 când este menționat Matei Popovici, învățător care preda în română și sârbă, având 38 de copii din totalul de 50 existenți în localitatea Cuptoare. Construcția școlii s-a realizat în 1842 fiind din lemn, pe fundație de piatră și acoperită cu țiglă. În 1937 se pun bazele unei noi școli pe fundație de beton din zidărie și acoperiș în terase pe trei niveluri, cu efortul oamenilor din sat, cu sprijinul inginerului Ion Popescu, conducătorul minei Secu, lucrarea finalizându-se în 1940; funcționează până în 1990, când situația demografică impune închiderea ei. Căminul cultural se ridică în anul 1956 pe locul vechii primării; aici au loc activități felurite: ședințe, serbări, nunți, botezuri etc.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. În cadrul Centrului misionar Reșița-Montană, se săvârşeşte cel puţin de două ori pe an, în fiecare parohie, în perioada postului Nașterii Domnului și Sfintelor Paști, Sfântul Maslu şi au loc seri duhovnicești, întruniri cu profesorii de religie și alte activități pastoral-misionare.Vieţuiesc 160 parohieni (materă) şi 94 în filie.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfântul Mare Mucenic Dimitrie";

[2] LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, Caransebeș, 2012, p. 142.

[ADRESA] loc. Reşiţa, cartier Cuptoare, nr. 178, Cod poştal 320002, judeţul Caraş-Severin; [OFICIU PAROHIAL] mail: *parohiaortodoxarominacuptoare@yahoo.com*. telefon: 0255233855.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012; MEDA Simion, *Monografia comunei Cuptoarea-Secul*, Ed. Neutrino, Reşiţa, 2009.

Parohia „Adormirea Maicii Domnului" Doman – Reşiţa

A. ISTORICUL COMUNITĂŢII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/ CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Doman este este atestat documentar în anul 1370, amintit în anii 1648, 1652 şi 1757, când împreună cu satul Cuptoare avea 93 de case. În anul 1910, avea 1192 de locuitori şi 206 case, iar în anul 1935 erau 1016 locuitori şi, în cele din urmă, în 1992 populaţia era de 800 de persoane. La recensământul din 2002, populaţia era de 731 de locuitori, iar în prezent, numărul credincioşilor ortodocşi este de 520. Localitatea este poziţionată geografic la 4 km de centrul Reşiţei, în drumul spre Anina, într-o zonă deluroasă[1]. Odată cu anul 1770, când se descoperă la Doman, zăcăminte de cărbune, începe perioada modernă a localităţii, când alături de vatra veche a satului apar două colonii: Carolina şi Slamina (între anii 1870 şi 1912). Localitatea a deţinut un dispensar dotat cu sală de naşteri ce a funcţionat până în anul 1990. Primele mine au fost date în folosinţă antreprenorilor descoperitori începând cu anul 1788, dată care marchează începutul înlocuirii treptate a cărbunelui provenit prin arderea lemnului (mangal) cu cărbunele mineral. Minele de cărbune de la Doman au rămas în posesia micilor antreprenori capitalişti până în 1846. O bună parte din locuitorii Domanului au lucrat până în preajma anului 2000 la mină sau la Uzinele din Reşiţa (C.S.R sau U.C.M.R). A funcţionat şcoala cu învăţământ gimnazial până în anul 2005. De asemenea, programul de gradiniţă s-a desfăşurat într-o clădire separată. În prezent, în localitate, funcţionează doar Grădiniţa cu program normal, în regim de „simultan" (toate grupele au aceeaşi educatoare). În centrul satului, a fost ridicată în 1880 o troiţă. Până în anul 1967, localitatea a deţinut statutul de comună, după care a devenit cartier al Municipiului Reşiţa.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" a fost construită în anul 1782. Lucrări de renovare ample s-au realizat în 1936-1939; în ultimul an Episcopul Vasile Lazarescu a sfinţit biserica. Între anii 1992-1996 au avut loc repictarea, schimbarea acoperişului, turnarea unei alei împrejurul bisericii şi tencuirea exterioară, iar în anul 2008, după placarea Sfintei Mese cu marmură, Preasfinţitul Episcop Lucian a târnosit-o şi pecetluit-o cu sfinte moaşte.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Arhitectura este în stil baroc[2], din piatră, iar cărămidă s-a folosit doar în zona ferestrelor.

[1] *https://banatulmontan.wordpress.com/2012/04/14/doman.*

[2] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura

Este acoperită cu tablă galvanizată, iconostasul de zid îmbrăcat în lemn, iar pardoseala din mozaic, bolta din lemn, turnul de cărămidă acoperit cu tablă galvanizată. Are dimensiunile 18 x 6, 50 x 5, 20 m.

[PICTURA] Biserica a fost pictată în anul 1862 de Mihai Velceleanu, iar renovarea picturii s-a făcut în 1936, apoi în 1996 de Maria Tudor. Iconostasul a fost sculptat de Pavel Pocker, iar icoanele au fost pictate în ulei pe lemn de către Victor Jurca în 1992. Totodată, aici se află un caz unic de pictură în eparhia Caransebeşului în ceea ce priveşte uşile împărăteşti, şi anume faptul că acestea au icoanele *Arh.Gavriil* şi *Sf. Barbara* în locul icoanei *Buna-Vestire*, iar pe uşile diaconeşti sunt pictaţi Sf. Gheorghe şi Arh. Mihail.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Referitor la cărţile mai importante din această parohie, amintim următoarele care se află la Direcţia Judeţeană a Arhivelor Naţionale Caraş-Severin: Evanghelia de la Bucureşti din 1742, Octoihul de la Râmnic din 1763, Triodul de la Blaj de la 1800, precum şi registrele de stare civilă pe anii 1824-1920.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoților: Grigorie (1751), Ioan Popovici (1794-1801), Mihai Popovici (1802-1828), Dimitrie Popovici (1828-1838), Gheorghe Pocreanu (1839-1847), Gheorghe Gherga (1847-1855), Adam Musta (1855-1860), Ion Colojoară (1861-1866), Alexei Capeţianu şi Ştefan Ioanovici (1867), Ion Oprea (1868-1930), Mihai Belcea (1930-1933), Ioan Franţ (1933-1935), Ioan Uzum (1936-1960), Pavel Goanţă (1961-1983), Crîsta Cănicean (1984-1987), Aurel Bendariu (1988-1996), Păuniţă Secula (2000-2002), Gheorghe Cristian Manole (2002-2012) şi Casian Văleanu (2012-prezent).

C. CIMITIRUL. Parohia deţine două cimitire.

D.ACTIVITĂȚICULTURALEȘIFILANTROPICEÎNTRECUT.Primaşcoală confesională e amintită în anul 1776, iar un cor ia fiinţă la 1893.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI .Ocazional, parohia organizează pelerinaje la mănăstiri ,insistă pe angrenarea tinerilor în activităţile specifice bisericii: cântarea la strană, paraclisierie, ajutorul acordat la diverse lucrări de ordin administrativ-gospodăresc. Totodată desfăşoară un parteneriat cu grădiniţa locală.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Adormirea Maicii Domnului”; [ADRESA] Doman, nr.149, jud. Caraș-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Parohia nu are site oficial, dar are telefon: 0255233419.

BIBLIOGRAFIE: Cronioca parohiei; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeș, 2012; *https://banatulmontan.wordpress.com/2012/04/14/doman.*

Episcopiei Caransebeşului, 2012, p.149-150; Cronica parohială.

Parohia „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” Moniom – Reșița

A.ISTORICULCOMUNITĂȚIIPAROHIALE.[PREZENTAREAGENERALĂ A LOCALITĂȚII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia este situată la 6 km de municipiul Reșița și aparține din punct de vedere administrativ de municipiul reședință de județ. Referitor la prima atestare documentară a localității Moniom, cei mai mulți cercetători menționează anul 1717, satul apărând sub denumirea *Muniovo.*[1] Satul era așezat în trecut cu 1,5 km mai spre est de vatra actuală, pe Valea Moniomului, pe locul numit *Juroni*. La anul 1793, odată cu „reașezarea satelor“ rânduită de stăpânirea austriacă, satul este „scos la drum“, fiind așezat pe actuala vatră. În prezent, satul cu

[1] Dușan BASISTA, *Moniom, oameni și locuri,* Ed. Pro Marketing, Reșița, 2005, p. 13.

ulițele în forma unei cruci, este situat pe malul stâng al râului Bârzava, iar accesul se face direct din drumul național care leagă Reșița de Timișoara. Ca și forme de relief predominante, satul este înconjurat de dealuri ale căror culmi se situează între 220 m și 517 m. În ceea ce privește realitățile de ordin istorico-demografic, primele informații referitoare la populația satului le avem tot de la anul 1717, când existau aici 18 case, deci în total aproximativ 90 de locuitori, așa cum se apreciază de către demografia istorică.[2] La anul 1800 populația depășea 150 de suflete, ca peste un secol să ajungă la peste 500. Vârful în ceea ce privește numărul de locuitori a fost atins în anul 1971, când satul avea 641 de locuitori, după care s-a înregistrat un declin demografic evident (376 de locuitori în 2002, iar în prezent 278 de credincioși ortodocși).

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Înainte de a avea un sf. lăcaş propriu, credincioşii din Moniom vor fi frecventat biserica din Câlnic (la 2 km distanţă). În 1786, ei primesc de la Ticvaniu Mare o biserică de lemn. În 1800 se ctitoreşte biserica de piatră ce rezistă până la începutul sec. XX. Biserica actuală a parohiei a fost ridicată prin efortul comunității, fiind sfințită pentru prima dată la 19 decembrie 1904 de către *„Prea On. Domn protopresbiter tractual Maxim Popoviciu, ca trimis al Prea Sânției Sale Domnului Episcop Diecezan, asistat de preoții Iosif și Petru Ieremia din Câlnic, precum și de Macarie Gușcă, ierodiacon“*.[3] Lucrările însă au fost finalizate în anul 1905. Clopotele bisericii au fost făcute la Reșița, primele două fiind montate în 1905, obținute prin topirea celor trei clopote de la biserica cea veche zidită la 1800. Cel de-al treilea clopot a fost cumpărat de credinciosul Ioan Păuța în 1904 cu suma de 140 coroane.[4] Casa parohială s-a ridicat în imediata vecinătate a bisericii, încă de la zidirea acesteia și a suferit, de-a lungul timpului, mai multe lucrări de renovare și modernizare, ultimele în decursul anului 2014.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este construită din piatră, după planurile arhitectului Dimitrie Boitor din Oravița, în stil neobaroc; are formă de arcă, o lungime de 25 m, lățimea 12 m, iar turnul – construit deasupra pronaosului, în partea de apus – are înălțimea de 15 m. Grosimea pereților bisericii este de 78 cm, înălțimea geamurilor este de 2,20 m, iar înălțimea totală a bisericii este de 35 m.

[PICTURA] Deși au existat intenții de pictare a bisericii încă din 1935, acest lucru s-a reușit mult mai târzu, biserica fiind pictată între anii 2004-2005 de către cunoscuta pictoriță Rita Aldea, prin contribuţia credincioșilor parohiei. Pictura a fost binecuvântată de către Preasfințitul Părinte Laurențiu Streza , episcopul Caransebeșului din acea vreme, la praznicul Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil, exact în ziua când s-au împlinit 100 de ani de la sfințirea bisericii. Iconostasul este realizat încă de la zidirea bisericii, din lemn de tei, pictat în ulei de către pictorul George Marișescu din Bocșa.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Parohia nu deține obiecte vechi de cult și nici manuscrise. Cele mai vechi cărți de cult care se păstrează în bibilioteca parohială sunt: un Ceaslov din anul 1922, un Triod (1930) și un Manual de Tipic (1934).

---

[2] Ștefan PASCU, *Populație și societate. Studii de demografie istorică*, vol. I, Cluj-Napoca, 1972, p. 386.
[3] Dușan BASISTA, *op.cit.,* p. 57.
[4] *Ibidem,* p. 70.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Cronologic, parohia a fost păstorită de următorii preoţi (cunoscuţi): Ioan Simu (1800), Vichentie Balea (1861-1862), Zaharia Căpeţan (1862-1863), Alexie Căpeţan (1863), Toma Popovici (1865-1876), Pavel Adam (1876-1885), Iosif Ieremia (1886-1890), Petru Popovici (1890-1891), Alexie Groza (1898-1903), Petru Ieremia (1903-1906), George Costescu (1906-1911), Alexandru Dobrescu (1912-1925), Petru Vuc (1915-1916), Petru Albeanu (1925-1926), George Ogârlaciu (1926-1927), Trăilă Bogdan (1927-1930), Victor Sciopoane (1930-1931), Ioan Simu (1931-1932), Petru Ieremia (1932-1934), Cornel Țânțariu (1935-1940), Petru Albeanu (1940-1941), Coriolan Drăghici (1941-1947), Ioan Meilă (1948-1950), Ioan Țurcanu (1950-1964), Gheorghe Păleanu (1965), Ioan Simu (1965-1977), Ioan Milotin (1977-1994), Ioan Pașca (1995-2009), Gigi Adrian Mager (2009-2013), Mihai Ciucur (2013-prezent).

[CÂNTĂREȚI ȘI EPITROPI DE SEAMĂ]. Dintre cântăreții de strană al căror nume este cunoscut, au rămas în memoria colectivă următorii: Petru Ștefan, Traian Lucaci, Petru Vuc, Petru Miller, Petru Gruia, Pavel Crina, Iulius Conac, Petru Rus, Ioan Rus, Ioan Gheța, Nicolae Milotin, Alin Chicoș. Din rândul *epitropilor* care s-au îngrijit de-a lungul istoriei de bunurile materiale ale bisericii, merită amintiți următorii: Ion Ștefan, Ion Ciulă, Nicolae Meilă, Petru Vuc, Ioan Stângu, Iulius Conac, Moise Stângu, Petru Crâsta, Trăilă Avrămuț, Moise Gâscă, Petru Dalea, Ion Lupșa.

C. CIMITIRUL. Actualul cimtir al parohiei este situat la o mică distanță de sat (aproximativ 200 m), pe un deal; are o suprafață de 11.510 mp și este împrejmuit cu gard de sârmă. În cimitir atrag atenția crucea de marmură a preotului Alexie Groza, cel care a început ridicarea actualei biserici (trecut la Domnul în anul 1903), precum și o troiță închinată eroilor satului (13 tineri morți pe câmpul de luptă).

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. În anul 1781 învăţător era George Popoviciu, iar un prim cor bisericesc s-a înfiinţat înainte de 1914. O efervescență deosebită în plan cultural la Moniom s-a înregistrat în perioada interbelică, mai precis între anii 1934-1937, perioadă în care s-a înființat Căminul cultural „Mihail Gașpar“ (1936), corul bărbătesc (1936), corul mixt (1937) și a fost editată prima revistă a satului („Știe Multe“ – 1934), toate aceste realizări fiind puse pe seama învățătorului Emil Florescu. Acesta a funcționat la școala din Moniom în anii 1934-1941 și a fost un *„excelent pedagog care a luminat sătenii prin știința de a citi, socoti, a se comporta în societate și care s-a ocupat, cu foarte bune rezultate, de gospodărirea școlii și de viața culturală a satului“*.[5]

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. În prezent, parohia desfășoară o susținută activitate pastoral-misionară cu copiii și tinerii prin programele catehetice, culturale și educative implementate în cadrul *Centrului de tineret „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil“* coordonat de actualul preot paroh. Centrul funcționează, cu binecuvântarea ierarhului și în colaborare cu autoritățile locale, în fosta școală din sat începând cu 1 martie 2014 și reunește 35 de copii și tineri din Moniom, dar și din municipiul Reșița. Dintre realizările notabile ale centrului, amintim *Diploma de excelență pentru activitatea misionară cu copiii din anul 2014* acordată de Preasfințitul Părinte Lucian – Episcopul Caransebeșului, precum și *Diploma omagială Sf. Ioan Gură de Aur* înmânată de către Preafericitul Părinte Patriarh Daniel la București în 21 mai 2015, când parohia a reprezentat Episcopia Caransebeșului la concursul național de miniproiecte cu caracter filantropic *„Mâini întinse spre lucrarea poruncilor lui Dumnezeu“*. De asemenea, parohia a găzduit în vara anului 2014 Școala de vară *„Credința altfel“* – ediția a II-a, organizată de Episcopia Caransebeșului.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil”; [ADRESA] Sat Moniom, nr. 52, municipiul Reșița, județul Caraș-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

[5] *Ibidem*, p. 108.

BIBLIOGRAFIE: BASISTA, Dușan, *Moniom, oameni și locuri*, Ed. Pro Marketing, Reșița, 2005; PETRICA, Vasile, JURMA, Gheorghe, *Istorie și artă bisericească: Biserici din Protopopiatul Ortodox Român Reșița,* Ed. Timpul, Reșița, 2000; PETREUȚĂ Ioan, *Monumente istorice-bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara 1980 (ms.), pp. 478-479.

Parohia „Pogorârea Sfântului Duh" Țerova – Reșița

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.VGEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia Țerova este situată la 4 km de Municipiul Reşiţa, iar prima atestare documentară a localităţii datează din anul 1433, cu numele *Cherova* și ceva mai târziu ca donaţie a lui Ioan Huniade. În perioada ocupaţiei turceşti a fost locuită, iar după cucerirea Banatului de către austrieci, este menţionată în recensământul din 1717 cu numele *Zerobo*, având 23 de case şi fiind arondată districtului Vârşeţ. Mai este amintită în documente în 1751; în 1757 avea 60 de case, în 1935 avea 834 de locuitori și 150 de case, iar în 2002, din totalul de 557 locuitori, 553 erau credincioşi ortodocşi, 2 romano-catolici, 7 penticostali și 4 baptiști[1]. Locuitorii Țerovei au fost în majoritate muncitori la uzinele reșițene, păstrând îndeletniciri pastoral-agricole.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] În anul 1757, într-un document al vremii, în dreptul satului Țerova se scria: nu are biserică[2]. Dar la sfârşitul secolului al XVIII-lea (după aprecierea lui V. Leu, *Cartea veche românească din bisericile Eparhiei Caransebeşului*, Reşiţa 1996, p. 197) datează o însemnare preţioasă pe o Cazanie de la Râmnic (din 1781): „Întâiul preot a fost Barbu Ştefanovici în Țerova. Al doilea preot a fost Filip Ştefanovici în Țerova. O adevărată dinastie de preoți și dascăli Ștefanovici este consemnată în diverse însemnări pe cărți vechi; între aceștia, Ioan Ștefanovici la 1818, feciorul lui Ioan, adică Filip Ștefanovici, preot în Țerova și preoțit în 1818 mai 17, apoi Ioan Ștefanovici teolog și învățător 1845; la 1825 învățătorul Simion Ștefanovici (același care într-o însemnare din 1828 scrie că e învățător din 1804) notează: „am strâns bani de văruială și mielărit". O cronică parohială menţionează faptul că în anul 1877, când s-a demolat vechea biserică de lemn, s-a găsit în iconostas o scândură pe care erau scrise anul 1788 și numele preotului „Popa Barbu Ştefanovici". În locul vechii biserici din lemn, împrejmuită cu gard de nuiele, se zidește o biserică nouă sub îndrumarea arh. Ştefan Volsz din Vârşeţ. Lucrările au început la Rusalii în 1877 și la praznicul Naşterii Domnului al aceluiaşi an s-au încheiat. În partea stângă în biserică s-a păstrat vechea pisanie, iar în dreapta actuala pisanie. În fața bisericii, în 1946, a fost ridicat monumentul eroilor din Primul Război Mondial. Parohia Țerova a fost vizitată de vicarul episcopesc Filaret Musta, în anul 1908, iar mai târziu de Episcopul Dr.Vasile Lazarescu în 1935.

[1] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Episcopiei Caransebeşului, 2012, p.180.
[2] Gheorghe JURMA şi Vasile PETRICA, *Istorie şi artă bisericească,* Ed. Timpul, Reşiţa, 2000, p. 112-114.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Vechea biserică din lemn datează din 1788 , ea fiind reclădită mai târziu, în anul 1877, în stil navă. Este construită din piatră (până la nivelul ferestrelor) şi cărămidă, bolta din cărămidă, iconostasul din zid, pardoseala din plăci de gresie veche, turnul din cărămidă acoperit cu ţiglă, până în anul 1935 când a fost înlocuită cu tablă galvanizată; la fel și biserica (23 x 8 x 7,60 m). Biserica este amplasată în mijlocul satului, pe locul vechii biserici de lemn. În anii 1966-1967 au fost executate alte reparaţii, în 2011 s-a revopsit tabla de pe biserică. Biserica s-a construit sub îndrumarea preotului Iulian Bumbescu. În documentele vechi ale parohiei s-au consemnat donaţii importante ale credincioșilor, însuşi împăratul Francisc Iosif I a contribuit cu suma de 100 de florini. Biserica este prevăzută cu două clopote făcute la Reşiţa, cel mare în anul 1920 și cel mic în 1928. Matricole există din 1781. Casa parohială a fost construită în 1900 din piatră și cărămidă nearsă, acoperită cu ţiglă, compusă din trei camere și dependințe. Au avut loc lucrări substanțiale, fiind renovată atât în exterior şi în interior și dotată cu toate utilităţile între anii 1999-2008, în timpul pr. Hotea Florin.

[PICTURA] În anii 1970-1972 a fost pictată de Teodor Constantinescu din București, din inițiativa pr. Ioan Țigriș și terminată sub îndrumarea pr. Ioan Enășel. Biserica a fost târnosită de către Dr. Nicolae Corneanu Mitropolitul Banatului, în 19 august 1973. Datorită degradării picturii, prin binecuvântarea Preasfințitului Lucian, Episcopul Caransebeșului, biserica a fost repictată în tehnică tempera grasă de pictorul Gurmai Ștefan din Bocșa, în anii 2008-2010. La 5 decembrie 2010, s-a binecuvântat noua pictură de către Preasfințitul Lucian, Episcopul Caransebeşului. În această perioadă s-a înnoit Sf. Masă prin placarea cu marmură, s-a instalat centrală termică, s-au montat geamuri şi uși termopan, s-a înlocuit mobilierul vechi cu unul nou, iar în 2014 a fost schimbată crucea de pe turla bisericii cu altă cruce de inox.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Cazanie (Râmnic, 1781), Cazanie (Viena, 1793), Chiriacodromion (Sibiu, 1855).

[ŞIRUL PREOŢILOR]: Lista preoţilor: Grigorie (1751), Barbu Ștefanovici (1788), Ioan Ștefanovici (1818), Filip Ștefanovici (1843), Iulian Bumbescu (1871-1921), Ioan Pincu (1921-1925), Ion Franţ (1929-1965), Ioan Ţigriş (1966-1970), Ioan Enăşel (1971-1993), Ioan Milotin (1994-1998), Florin Hotea (1998-prezent). De reţinut că toţi Ştefanovicii de mai sus au fost români; numele sârbizat Ştefanovici înseamnă: fiul lui Ştefan.

C. CIMITIRUL. Parohia are două cimitire, fiecare având 17.264 mp; doar unul este folosit. În cimitir încă se mai găsesc pietre funerare (znamene de piatră) care erau puse în loc de cruce.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Întâia şcoală apare documentar la 1779, iar un cor se înfiinţează înainte de anul 1918.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Ocazional, parohia (având 411 enoriaşi) organizează pelerinaje la mănăstiri. A avut un grup de cateheză și a fost implicată în proiectul ,,Hristos împărtășit copiilor".

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM],,Pogorârea Sfântului Duh"; [ADRESA] Str. G-ral Traian Doda, nr. 4, Țerova, jud. Caraș-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon şi site oficial.

BIBLIOGRAFIE: JURMA Gheorghe şi PETRICA Vasile, *Istorie şi artă bisericească,* Ed. Timpul, Reşiţa, 2000. p. 112-114; LUCIAN, Episcopul, Caransebeşului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Episcopiei Caransebeşului, 2012.

Parohia „Sfinții Împărați Constantin și Elena" – Anina

A. ISTORICUL COMUNITĂŢII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII / CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Anina şi-a luat numele actual după ce anterior i se zicea Steierdorf, nume dat de autorităţile austro-ungare, care au înlocuit pe mai vechiul românescul Aniniş (cf. *Aninis* din anul 1940). Etimologic, înseamnă „loc cu mulţi anini".[1] Anina este un oraș montan, fiind situat în inima Munților Aninei din Munții Banatului și este atestat documentar în 1733, fiind situat la o altitudine cuprinsă între 550-800 metri. A fost o localitate preponderent minieră, care s-a dezvoltat în jurul exploatărilor de huilă, după 1989 înregistrând un puternic regres economic. În timp, în această aşezare s-au stabilit mai mulţi lucrători nu numai din zonă (români), ci şi din părţile Austriei şi Ungariei etc.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE.[ISTORIA ZIDIRII EI] Asistenţa religioasă a locuitorilor români iniţial a fost asigurată de preotul din satul vecin Maidan (Brădişorul de Jos). Însă ei simţeau nevoia şi a unui locaş de cult propriu. În acest sens, în martie 1908 românii decid înfiinţarea unui fond pentru zidirea bisericii lor în Anina. Din păcate, abia în 21 sept. 1930 s-a reuşit a se pune piatra de temelie a acestei ctitorii sacre.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Stilul bisericii este neobizantin, iar arhitectura acesteia a fost concepută de către profesorul arhitect Victor Vlad. Dimensiuni: 28,50 x 14 m.

[PICTURA] Pictura bisericii va fi realizată de către Ioachim Miloia, iconostasul fiind sculptat de către maestrul Ştefan Gajo. Prima sfinţire a bisericii va fi oficiată de către fostul mitropolit al Banatului, Vasile Lazarescu, pe data de 12 noiembrie 1939, iar cea de-a doua (în urma refacerii integrale a picturii de către pictorii Dumitru Bănică şi Gheorghe Bondoc) este făcută în 21 mai 2009, de către Preasfinţitul Lucian Mic, episcopul Caransebeşului. De amintit este şi faptul că prima pictură a fost executată în tempera.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI]

[ŞIRUL PREOŢILOR] Dintre preoții care au slujit în biserica ortodoxă *Sfinții* Împărați *Constantin* şi *Elena* din Anina, îi amintim pe: dr. Marcu Bănescu (1939-1943, devenit ulterior consilier al Mitropoliei Banatului din Timişoara), Iacob Stoian (1943-1962), Petru Vasile (1962-1976), Damian Teodor (1976-2008, în timpul căruia au fost inițiate lucrările de repictare a bisericii, săvârșită prin contribuția integrală a familiei Burlui, pictura fiind începută în anul 2004), pr. dr. Muntean Alin, în timpul căruia a fost finalizată lucrarea de pictură (2008); este conducător al oficiului și în prezent. Între colaboratorii apropiaţi ai parohului demn de pomenit este dirijorul Pavel Miclea.

C. CIMITIRELE. Cimitirele sunt comunale. Dintre personalitățile înmormântate amintim pe: doctorul Nicolae Belu, inginerul Vasile Poboran – directorul minelor din Anina, inginerul Gheorghe Onciu, învățătorul Ioan Ștefan, maiștrii: Josef Moravetz, Constantin Orăvicean și Alexander Belanzky, doctorul Gheorghe Vucu[2] şi Petru Manciu.

---

[1] V. IONIŢĂ, *Nume de locuri din Banat*, Ed. Facla, Timişoara 1982, pp. 53 şi 152; V. FRĂŢILĂ et alii, *Dicţionarul toponimic al Banatului (A-B)*, Timişoara 1984, p. 17.

[2] A fost unul dintre cei care au cunoscut martirajul temniţelor comuniste.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. La 16 ianuarie 1920 s-a înfiinţat *Reuniunea română de cântări, muzică şi lectură Anina* (*Rumänischer Gesang, Musik und Leseverein Anina*) în prezenţa a 14 membri fondatori. Dirijorul reuniunii a fost directorul şcolii, învățătorul Ioan Ștefan, iar inițiatorul și primul preşedinte a fost ales Petru Manciu, funcţionar la întreprinderile din Anina şi participant la *Marea Adunare Naţională* de la Alba Iulia. Reuniunea dispunea de un local propriu, în Căminul Cultural, aşa-zisul Cazinou al muncitorilor, şi de o valoroasă bibliotecă (peste 2.000 de volume) la care şi-au adus aportul: Nicolae Iorga, R.S. Molin, Iancu Conciatu, dr. Nicolae Belu, etc. În 23 mai 1926 inspectorul minier, inginerul Karl Chodora, sprijinit de dr. Nicolae Belu, „având şi colaborarea Reuniunii române de cântări şi cetire şi orchestrei muncitorilor din Anina", montează opereta *Crai Nou* de Ciprian Porumbescu. Spectacolul este o reuşită şi a fost vizionat, chiar în Anina, „de miniştrii Tancred Constantinescu şi dr. Ioan Lupaş".[3] A fost remarcat talentul domnişoarelor Dobl şi Schweiger şi, urmare succesului obţinut, la data de 13 iulie 1926[4], prezentarea piesei a fost reluată şi la Oraviţa. În 13 iulie 1926 *Asociaţia de Muzică şi Cânt din Anina*, sub conducerea inginerului Karl Chodora, prezintă opereta *Crai Nou* şi un libret de Vasile Alecsandri publicului din Oraviţa, în sala teatrului. În 14 iunie 1945 de Înălţarea Domnului, după Liturghie, preotul Iacob Stoian, în fruntea credincioşilor ortodocşi, împreună cu „multă lume, mulţi copii, organizaţiile muncitoreşti"[5] etc. toţi merg la cimitir unde este sfinţit monumentul eroilor, amenajat la insistenţele preotului ortodox. Prezența la Anina a celor trei ierahi: Lucian al Caransebeșului, Sebastian al Slatinei și Romanaților, și Gurie Gorjeanul: „La 27 aprilie 2009, cu ocazia pelerinajului din cea de-a doua zi a hramului catedralei episcopale din Caransebeș, Prea Sfințitul Părinte Lucian – episcopul Caransebeșului, Prea Sfințitul Părinte Sebastian – episcopul Slatinei și Romanaților, și Prea Sfințitul Părinte Gurie Gorjeanul – episcop vicar al Arhiepiscopiei Craiovei, au poposit în orașul nostru".[6] În 21 mai 2009 are loc sfințirea bisericii cu hramul «*Sfinții Împărați Constantin și Elena*» de către Preasfințitul Lucian, episcopul Caransebeșului. În decembrie 2013: aducerea la Anina a moaștelor Sfinților Împărați Constantin și Elena de către Prea Sfinţitul Lucian al Caransebeșului și Prea Sfinţitul Varsanufie Prahoveanul, episcop – vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor. Miercuri, 12 noiembrie 2014, a avut loc la Anina aniversarea a 75 de ani de la târnosirea bisericii cu hramul *Sfinții Împărați Constantin și Elena*. Cu această ocazie, în prezența a numeroși credincioși, a fost săvârșit un parastas de pomenire a preoților slujitori răposați ai acestei biserici, cât și a tuturor ctitorilor și minerilor care au contribuit la ridicarea ei. Slujba a fost oficiată de către un sobor de preoți, în frunte cu părintele Petru Berbentia, protopopul Reșiței. După slujba de pomenire a urmat un moment de poezie și cântare religioasă, susținut de copiii școlilor *Mathias Hammer* și *Generală I*, din cartierul Celnic, coordonați de către părintele Alin Muntean, cât și de doamnele profesoare Floare Nicola și Anca Ruva. Momentul principal l-a constituit lansarea cărții *Biserica Ortodoxă din Anina. Trecut și prezent*, avându-i ca autori pe preotul Muntean Alin și pe istoricul Cristian Liviu Mosoroceanu.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Înființare de centre sociale în regim *after – school,* precum Centrul de Zi pentru copii *Sfântul Mare Mucenic Gheorghe*, sfințit de către Prea Sfințitul Lucian al Caransebeșului, pe data de 27 martie 2012, cât și

---

[3] Ionel BOTA, *Noi documente din colecţia Sim. Sam. Moldovan*, articol din săptămânalul cultural editat de Teatrul vechi Oraviţa, Teiul, nr. 6-7 / 29.06- 06.07.1998, p. 84.

[4] În *Reuniunea română de cântări, muzică şi lectură din Anina* – material nesemnat şi publicat într-un Almanah din anul 1928 (p.162) - este indicată data la care reprezentaţia a avut loc la Oraviţa: 13 iunie 1926.

[5] Iacob STOIAN, *Carnetul zilnic al Preotului Iacob Stoian începând dela 9 Martie 1943*, manuscris pus la dispoziţie de către fiica fostului preot.

[6] *Biserica Ortodoxă din Anina, resfințită după 70 de ani!*, articol publicat de către Cristian și Liviu Mosoroceanu în „Jurnal de Anina", Anul II, nr. 5, mai 2009, p. 2.

Centrul Social pentru copiii sărmani din zona Orașul Nou – Celnic și Anina, inaugurat pe 13, respectiv 20 ianuarie 2014. Desfășurarea de activități didactice (programul catehetic *Hristos împărtășit copiilor*) cu elevii claselor I-XII, cât și calificarea elevei Antonia Mărilă la faza națională a Olimpiadei de Religie, în anii 2012, 2013 și 2014 și ocuparea locului al II-lea și al III-lea pe țară, în anii 2013 și 2014 (fata a mai luat o mențiune la faza națională și în 2011), dar și suținerea unor concerte de colinde și poezii de Crăciun cu copiii, în anii 2011 (la Casa de Cultură) și 2013 (în biserică). Mai menționăm găzduirea unui concert prepascal de muzică simfonică prin participarea Operei Române din Timișoara în cadrul unui proiect de promovare culturală a orașului, în anul 2014, cât și organizarea unor vernisaje de fotografie religioasă, în cadrul aceluiași proiect, primul pe data de 18 mai 2014, avându-l ca invitat pe domnul Dan Mihalcea, celălalt fiind un vernisaj de fotografie și pictură religioasă, în cadrul aceluiași proiect, pe data 22 iunie 2014, susținut de către familia Schinteie Matei și Cornelia din Covasna (originară din Anina), cât și de către domnul Mikola Zoltan (din Covasna).

Numărul parohienilor: 2.716.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfinții Împărați Constantin și Elena"; [ADRESA] str. Sfânta Varvara, nr. 18, Anina, jud. Caraș-Severin; [OFICIU PAROHIAL] tel. 0255240227.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA Petru, *Parohiile din Eparhia Caransebeşului*, Ed. Diecezană, Caransebeş 2012, pp. 197-198; JURMA Gheorghe și PETRICA Vasile, *Istorie și artă bisericească*, Ed. Timpul, Reșița 2000, pp. 49-51; PETREUȚĂ Ioan, *Monumente istorice-bisericești din Arhiepiscopia Timișoarei și Caransebeșului*, Timișoara 1980 (ms.), pp. 63-64.

Parohia „Sfânta Treime", Anina – Steierdorf

A. ISTORICUL COMUNITĂŢII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII / CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO – DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Oraşul Anina este situat în Munţii Aninei, Grupa Munţilor Banatului (Carpaţii Occidentali) şi este poziţionat în apropiere de paralela de 45 º lat. N. Pe teritoriul actual al comunităţii, în anul 1773 au venit primele familii de colonişti austrieci[1], întemeind colonia muncitorească Steierer-Dorf, ulterior Steierdorf. În anul 1846 colonia de cărbune Steierdorf s-a transformat într-un centru minier, iar în 1854 exploatările miniere au fost preluate de către „Societatea imperial-regală a căilor ferate de stat". A fost demarat un program de valorificare complexă a cărbunelui şi sideritelor din subteran.[2] Parohia „Sfânta Treime" – Anina este situată în oraşul Anina, cartier Sterierdorf şi cuprinde coloniile: Steierdorf, Unterish, Sommerfrishe, Hildegard şi Sigismund. În urma exodului populaţiei de etnie germană din Steierdorf – Anina spre teritoriile germane, în acest cartier, populat în vechime numai cu etnici germani, a crescut numărul cetăţenilor români şi, implicit, al credincioşilor ortodocşi. Existenţa unui singur locaş de cult orto-

[1] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Episcopiei Caransebeşului, Caransebeș, 2012, p. 197.
[2] www.anina.ro/informatii.htm.

dox în cartierul Breuner şi distanţa mare pentru locuitorii cartierelor mai îndepărtate a reprezentat un argument solid pentru înfiinţarea aici a unei noi parohii ortodoxe. Având în vedere această situaţie, Consiliul eparhial al Episcopiei Caransebeşului a înfiinţat la data de 01.02.2001 Parohia Ortodoxă Română Anina II – Steierdorf, cu personalitate juridică proprie, în conformitate cu art. 186 din *Statutul de Organizare şi funcţionare al Bisericii Ortodoxe Române*.[3]

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE.[ISTORIA ZIDIRII EI] După înfiinţarea parohiei, Primăria Oraşului Anina a cedat acesteia un apartament pe strada Victoriei, nr. 12, unde a fost amenajată o capelă pentru desfăşurarea serviciilor religioase. Ocrotitorul spiritual al capelei Parohiei Ortodoxe Române Anina II. – Steierdorf a fost *Sfântul Proroc Ilie Tesviteanul*. În anul 2005 s-au demarat lucrările pentru construirea bisericii parohiale cu hramul *„Sfânta Treime”*, lucrări ce au fost finalizate în 2009. La 1 noiembrie 2009, biserica a fost târnosită de către Preasfinţitul Părinte Lucian, Episcopul Caransebeşului.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica are planul în formă de navă, cu o turlă patrulateră peste pronaos, cu o lungime de 18 m, lăţime de 9 m şi înălţime de 15 m. Este construită pe temelie de piatră, materialul de construcţie folosit fiind lemnul şi cărămida. Biserica este acoperită cu tablă. În anul 2013 au început lucrări de zidire la clopotniţă, construcţie detaşată de biserică. Clopotniţa este construită din zid, cu acoperiş octogonal învelit cu tablă. În exterior urmează să fie pictată în tehnica frescă. În curtea bisericii se află şi un altar de vară, în care se săvârşesc slujbele la prăznuirea hramului. Parohia nu deţine casă parohială. Parohia are în proprietate vechea şcoală din colonia Sigismund, care urmează să fie renovată cu destinaţie de casă parohială. Tot în aceeaşi clădire se vor amenaja săli pentru activităţile membrilor Centrului de tineret „Sfântul Voievod Ştefan cel Mare” al parohiei. PISANIA de la intrarea în biserică consemnează: *S-a zidit acest sfânt locaş, cu hramurile „Sfânta Treime” şi „Sfântul Proroc Ilie Tesviteanul”, cu contribuinţa credincioşilor din localitatea Anina, între anii 2005-2009, sub arhipăstorirea Preasfinţiei Sale Lucian, Episcopul Caransebeşului, Protopop al Oraviţei fiind Ion Văran şi preot paroh Gheorghe* Şuveţi. *Lucrările de pictură s-au efectuat în tehnica frescă, astfel între anii 2009-2011 interiorul bisericii, cu cheltuiala d-lor Adrian Burlui şi Ion Lala, de către pictorii Dumitru Bănică şi Gheorghe Bondoc, iar în anul 2011 pridvorul bisericii de către zugravul Remus Lucian Ştefan şi ucenicul Vasile Antoce.*

[PICTURA] Pictura bisericii a fost realizată în tehnica frescă, fiind executată – cum s-a specificat mai sus - de către pictorii Dumitru Bănică din Bucureşti şi Gheorghe Bondoc din Curtea de Argeş. Pictorul Ștefan Lucian din Neamț a pictat pridvorul bisericii. În 6 noiembrie 2011 a avut loc sfinţirea picturii.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Biserica nu deţine obiecte de valoare.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Primul preot al parohiei a fost părintele Gheorghe **Şuveți**, născut la Anina. A fost hirotonit diacon la parohia Ruginosu, în 27 august 2000 şi preot la Reşiţa, două zile mai târziu, în 29 august 2000. A păstorit până la data de 01 martie 2014 când a devenit preot paroh al bisericii *Sfinţii Arhangheli Mihail și Gavriil* din Reșița. În data de 27 iulie, tânărul teolog Horia Mailat, a fost hirotonit preot de către Preasfinţitul Lucian, Episcopul Caransebeşului, în cadrul Sfintei Liturghii oficiate cu ocazia hramului Schitului *Sfântul Pantelimon* din Caransebeş. În 10 august 2014 a fost instalat preot paroh al parohiei *Sfânta Treime* din Anina, de către părintele Petru Berbentia, protopopul Reşiţei.

[3] Alin MUNTEAN, *Biserica ortodoxă din Anina – trecut şi prezent,* Ed. Eubeea, Timișoara, 2014, p. 42.

C. CIMITIRUL. Parohia nu deţine vreun cimitir. Cimitirul care se află pe teritoriul administrativ al parohiei (colonia Sigismund), este administrat de către Primăria Oraşului Anina. În cimitir se află un monument din anul 1920 care aminteşte de catastrofa minieră când şi-au pierdut viaţa 217 minieri. Tot în incinta cimitirului se află şi un monument al eroilor neamului (9 ostaşi din divizia 19 infanterie, căzuţi pe câmpul de luptă la 14.09.1944), 6 dintre ei fiind cunoscuţi şi 3 necunoscuţi.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Din anul 2013, activităţile cu tinerii au fost organizate într-un centru de tineret cu numele „Sfântul Voievod Ştefan cel Mare". În preajma sărbătorilor, împreună cu celelalte parohii din oraş, se împart daruri bătrânilor de la „Centrul pentru Persoane Vârstnice". Aici se săvârşeşte în fiecare vineri rânduiala vecerniei (cu regularitate, alături de preoţii Alin Muntean şi Marius Negoiţă) şi Taina Sfântului Maslu în postul Crăciunului şi al Paştelui.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Ocazional – cu 1.204 enoriași – organizează pelerinaje la mănăstirile din ţară, este integrată în cercul pastoral-misionar Oraviţa – Anina, care are în vedere organizarea de săptămâni duhovniceşti (în special în post) în care se face catehizare şi se oficiază Taina Sfântului Maslu. Tinerii de la centrul de tineret beneficiază de meditaţii la matematică şi geografie, de tabere tematice; participă activ la rânduiala slujbelor (în strană şi ca paracliseri), la catehizare, seri de film, atelier de lucru manual şi pelerinaje.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfânta Treime"; [ADRESA] Str. Mihail Kogălniceanu, nr. 11 A, cartier Steierdorf, oraş Anina, jud. Caraş-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Tel: 0255140764.

BIBLIOGRAFIE: MUNTEAN, Alin, *Biserica ortodoxă din Anina – trecut și prezent,* Ed. Eubeea, Timişoara, 2014; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012; *www.anina.ro/informatii.htm.*

Parohia „Naşterea Maicii Domnului" Anina – Celnic cu filia Brădet

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII / CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia „Anina Celnic cu filia Brădet" este situată în oraşul Anina, cartier Celnic-nord şi cuprinde cartierul Celnic-nord şi coloniile Oraşul Nou şi Brădet.[1]

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE.[ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica de lemn din cartierul Celnic Nord, cu hramul Naşterea Maicii Domnului a fost ridicată între anii 2010-2011, prin contribuţia credincioşilor şi cu sprijinul Primăriei oraşului Anina şi al Consiliului Local, de către firma S.C.Mar Construct XXI S.R.L. În ziua de 18.04.2011, în curtea bisericii a fost ridicată clopotniţa cu cele două clopote noi, cel mare având 65 kg, iar cel mic 55 kg. Clopotele au fost confecţionate de către Vasile Fitigau, reprezentant al firmei S.C Gutinmet.S.R.L din Baia Mare. În prima duminică după Înălţarea Sfintei Cruci (18.09.2011), Preasfinţitul Părinte Lucian a târnosit biserica

[1] Alin MUNTEAN, C.L. MOSOROCEANU, *Biserica Ortodoxă din Anina- trecut și prezen*t, Editura Eubeea, Timișoara, 2014, p. 18.

de lemn din Celnic.[2] În urma şedinţei Consiliului Eparhial de la Caransebeş, din 21 octombrie 2014, se va constitui parohia misionară Anina Celnic cu filia Brădet, aceasta fiind a treia parohie ortodoxă a oraşului Anina începând cu data de 1 noiembrie 2014. Capela filiei Brădet a fost amenajată în anul 2001 de către preotul Şuveţi Gheorghe împreună cu credincioşii din această colonie. Această capelă se află într-un spaţiu pus la dispoziţie de către Primăria Oraşului Anina. Parohia nu deţine casă parohială.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este construită pe temelie de piatră, materialul de construcţie folosit fiind lemnul, iar acoperişul realizat din şindrilă bituminoasă.

[PICTURA] Locaşul de cult are iconostasul confecţionat din lemn, pictura fiind executată de către soţii Matei şi Maria Cornelia Schintei (fii ai oraşului nostru).

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Biserica nu deţine obiecte de valoare.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Parohul bisericii cu hramul „Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena", Alin Muntean a ctitorit şi slujit aici până în anul 2014. În data de 05 aprilie 2014, tânărul teolog Negoiță Marius, a fost hirotonit preot de către Preasfinţitul Lucian, Episcopul Caransebeşului. În data de 04 mai 2014 a fost instalat preot slujitor pentru filiile Celnic şi Brădet din Anina, de către părintele Petru Berbentia, protopopul Reşiţei.

C. CIMITIRUL. Cimitirul din cartier este folosit de toate parohiile din oraş, fiind administrat de serviciul specializat al Primăriei oraşului Anina.

D. ACTIVITĂŢI CULTURALE ŞI FILANTROPICE ÎN TRECUT. În preajma sărbătorilor împreună cu celelalte parohii din oraş, se împart daruri bătrânilor de la „Centrul pentru persoane vârstnice", unde se săvârşeşte în fiecare vineri rânduiala vecerniei (cu regularitate alături de preoţii Alin Muntean şi Horia Mailat) şi Taina Sfântului Maslu în postul Crăciunului şi al Paştelui.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Ocazional se organizează pelerinaje la mănăstirile din ţară; parohia – cu 579 membri – este integrată în cercul pastoral-misionar Oraviţa – Anina care are în vedere organizarea de săptămâni duhovniceşti (în special în post), în care se țin cateheze şi se săvârşeşte Taina Sfântului Maslu.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Naşterea Maicii Domnului"; [ADRESA] Str. Celnic-Nord oraş Anina, jud. Caraş-Severin [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon şi site oficial.

BIBLIOGRAFIE: MUNTEAN Alin, MOSOROCEANU C.L., *Biserica Ortodoxă din Anina – trecut și prezen*t, Editura Eubeea, Timişoara, 2014; *Lumina*, ediția de Banat,anul II,din 20 septembrie 2011, p. 16; Arhiva parohiei.

[2] *Lumina*, ediția de Banat, anul II, din 20 septembrie 2011, p. 16.

Parohia „Pogorârea Sfântului Duh" – Bocșa Montană

A.ISTORICULCOMUNITĂȚIIPAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII / CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Prima menţionare sigură a localităţii datează din 1534, totuşi aşezarea e mult mai veche. Graţie minereului de fier şi aramă aflat în subsolul din împrejurimi, aici a apărut mai târziu o industrie minieră. Pentru înflorirea acesteia, au fost aduşi – în preajma anilor 1720 – mineri specialişti din părţile Austriei; ulterior s-au stabilit în localitate şi români veniţi din Ţara Românească.[1] Bocşa este un oraş din judeţul Caraş-Severin, situat într-o mică depresiune din nordul Munţilor Dognecea, pe râul Bârzava, străjuit de Culmea Mare la sud şi de Dealul Areniş la nord, la 24 km nord vest de municipiul Reşiţa. Cu cei 8 km lungime, este una din cele mai lungi localităţi din ţară. Obiective turistice întâlnite pe teritoriul localității Bocșa sunt: Cetatea Cuieşti (secolul al XIV-lea), Biserica cu hramul „Sfântul Nicolae" (1795), Biserica cu hramul „Pogorârea Sfântului Duh" (1798), Biserica romano-catolică (secolul al XVIII-lea), Mănăstirea de maici „Vasiova" cu biserica cu hramul „Sfântul Ilie" (1905), Clădirea Primăriei (secolul al XIX-lea) Muzeul *Spațiul și Lumină Constantin Lucaci* (2012). Parohia Bocșa Montană se află situată în partea de est a orașului Bocșa, la intrarea dinspre Municipiul Reșița.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE.[ISTORIA ZIDIRII EI] Hramul bisericii a fost şi este *Pogorârea Sfântului Duh*. Vechimea acesteia este, în unele locuri, datată la 1796[2], iar Nicolae Cornean susţine ceva similar, construirea ei între 1793-1798.[3] Un eveniment deloc de neglijat ar fi că în anul 1915 comunitatea de credincioşi ai Bocşei-Montane comemora centenarul bisericii. Evenimentul a fost surprins în oficiosul Eparhiei Caransebeului.[4] În cazul ambelor afirmaţii (1796 sau 1815), se găsesc izvoare prin care se certifică vechimea ei, fiind justificat faptul că e înscrisă pe lista monumentelor istorice la poziţia 11 B 127. Cu siguranţă va fi existat aici, ca şi în celelalte cazuri ale parohiilor bocşene, o biserică de lemn, dată fiind vechimea acestei localităţi.

În anul 1973, sub păstorirea părintelui Victor Toldi, are loc o spălare (curăţare) a picturii, împreună cu alte lucrări de înfrumuseţare a sfântului lăcaş, în urma cărora se va sfinţi la data de 13 mai 1973 de către Mitropolitul Banatului, Nicolae Corneanu. În anul 1983, sub păstorirea părintelui Nicolae Nicoară, s-au realizat lucrări de consolidare a bisericii, cu precădere în zona Sfântului Altar, în urma apariţiei mai multor fisuri în zid. O nouă spălare-restaurare a picturii s-a realizat în 1987, precum şi pictarea icoanelor de la noul iconostas, sculptat în lemn de stejar de către meşterul nemţean Constantin Fuşalău. Pictura iconostasului, precum şi spălarea-restaurarea întregului ansamblu iconografic din biserică au fost realizate de către pictorul bisericesc Ştefan Gurmai.

[1] I. PETREUŢĂ, *Monumente istorice-bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara 1980 (ms.), p. 114. Pentru etimologie, a se vedea I. PĂTRUŢ, *Studii de limba română şi slavistică*, Ed. Dacia, Cluj 1974, p. 214.

[2] . http://www.banaterra.eu/romana/toponimii/b/bocsa/index.htm.

[3] CORNEAN Nicolae, *Monografia Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Tipografia Diecezană, Caransebeş, 1940, p. 147.

[4] *Foaia Diecezană*, Caransebeş, nr. 39 din 26 septembrie, 1943.

Din spaţiul pictural vechi încă se mai păstrează, la proscomidiar, o scenă biblică neotestamentară, a Rugăciunii din grădina Ghetsimani, care a fost realizată de către unul dintre ucenicii pictorului bisericesc Filip Matei, pe nume Mihail Spineanu. Este firesc să amintim despre aceste persoane, deoarece este bine ştiut că în Bocşa a existat o şcoală de pictură (şi de pictori bisericeşti), aflată sub îndrumarea meşterului Filip Matei. În cadrul acestei şcoli s-a iniţiat şi pictorul academic Ioan Zaicu din Fizeş, care a avut privilegiul de a-şi continua studiile printr-o bursă la Viena, fiind unul dintre puţinii artişti care şi-a depăşit maestrul. Preotul Constantin Ciobotea a înfrumuseţat edificiul în anul 1999, acoperindu-l cu stropi albi de ciment şi terasit (praf alb de marmură).

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este zidită din piatră şi se înscrie în stilul unei arhitecturi baroce cu turnul pe pronaos, având naos de tip navă şi altar. Întreg ansamblul bisericesc este acoperit cu tablă galvanizată (1976) şi grunduită, iar turla bisericii este acoperită cu tablă galvanizată, dimensiunile sf. lăcaş fiind de 25 m x 8,10 m x 7 m.[5]

[PICTURA] Pictura interioară a fost realizată târziu, în 1843, de către pictorul Dimitrie Turcu sub păstorirea vrednicului părinte Pavel Ioilovici şi restaurată în 1931 de către Ioachim Miloia din Timişoara.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Octoih (Bucureşti, 1746), Penticostar (Râmnic, 1785), Liturghier (Sibiu, 1835).

[ŞIRUL PREOŢILOR] În biserica din Bocşa-Montană au slujit următorii preoţi: Ignatie Mihailovici (alias Mihăilă, 1796-1800), Ignatie Munteanu (1800-1805), Simion Popovici (1805-1816), Petru Popovici (1816-1817), Trifon Iancovici sau Iancu (1817), Pavel Ioilovici (1817-1849), Siminic Iacobescu (1849-1850), Vasile Mitrofan (1850), Nicolae Popovici (1850-1851), Arcadie Avram (1851), Zaharia Batoş (1851-1886), Paul P. Batoş (1872-1874), Simion Popa (1874-1885), Solomon Andreescu (1860-1885, Vasile Nemoianu (1877), Timotei Petru (1877), Ioan Velovan (1887-1889), Ioan Popa (1887), Vasile Nemoianu (1889). Din anul 1891, Bocşa-Montană devine sediu protopopesc, avându-l pe Maxim Popovici ca prim protoprezbiter. Şirul preoţilor slujitori continuă astfel: Coriolan Zuiac (1908), Petru Ieremia (1908-1911), Mihail Gaşpar (1911-1928, instalat ca protopop la data de 24 iulie 1911), Coriolan Zuiac (1928-1929), Petru Ieremia (1928-1929), George Munteanu (1931), Teodor Priţcu (1931-1940), Nicolae Iorgovan (1940-1959, a fost ultimul din şirul protopopilor de Bocşa-Montană, sediul protopopesc fiind mutat la Reşiţa în 1950), Victor Toldi (1959-1976); Trăilă Gherga (1976-1981), Ilie Sârbu (1981, a slujit doar 3 luni la această parohie), Nicolae Nicoară (1981-1996), Constantin Ciobotea (1996-2002), dr. Daniel Crecan (2002-2010), Ciprian Costiş (2011-prezent).

CÂNTĂREŢI ŞI EPITROPI DE SEAMĂ: Radu Teodor (1916-1997) este cunoscut bocșenilor, mai ales celor din Bocșa Montană, datorită activității de dirijor al corului bisericii de aici. El a reușit să-i conducă pe coriști timp de 40 ani, învățându-i să cânte după partituri.

C. CIMITIRUL. Parohia are un cimitir, aflat în proprietate, în suprafață de 2 hectare, cu o capelă în mijloc, ridicată în 1914. Dintre personalitățile înhumate în cimitirul parohiei amintim: Pr. Mihail Gaşpar și Pr. Petru Ieremia (protopopi), Dr. Petru Borlovan (donatorul oficiului parohial).

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. În jurisdicţia teritorial-canonică a parohiei există şi trei importante troiţe: cea dintâi, ridicată de protopopul Mihail Gaşpar, cea de-a doua, ridicată de către dr. Petru Borlovan şi cea din urmă, la Colţani, ridicată de către şeful Ocolului Silvic din Bocşa-Română, inginer silvic Mihai Piluţ. Troiţa de la Colţani a fost ridicată în anul 2005 şi a fost sculptată

[5] LUCIAN, Episcopul Caransebeșului și Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012, p.131

de către Sălăjan Ioan din comuna Doclin, judeţul Caraş-Severin. De sublinit că foaia parohială, sub denumirea *Drum Nou*, a fost înființat*ă de p*rotopopul și scriitorul Mihail Gaşpar și a durat în perioada 1924-1929.

De adăugat că autorul primei Enciclopedii Române, dr. Corneliu Diaconovici, s-a născut în Bocşa Montană.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Ocazional, parohia (cu 806 membri) organizează pelerinaje la mănăstirile din țară și are un grup de cateheză, format odată cu implementarea Proiectului Patriarhiei Române și Organizației World Vision – Romania *Hristos împărtășit copiilor*. Desfăşoară și activități în cadrul proiectului *Alege școala.* Din anul 2015, în cadrul parohiei funcționează un Centru pentru copii și tineret. Parohia susține activitățile filantropice ale Centrului Eparhial, dar și organizează în preajma marilor sărbători, colecte în bani și alimente pentru cazurile sociale din parohie. În fiecare an, în perioada vacanței de vară, au loc tabere de vară cu copiii din parohie, în cadrul cărora se urmărește o apropiere a copiilor de Biserică. Începând cu anul 2014, la nivelul parohiei se reeditează în format nou foaia parohială *Drum nou*, care are în colectivul redacțional, pe lângă preotul paroh Ciprian Costiș, mai mulți profesori și alţi intelectuali ai parohiei.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Pogorârea Sfântului Duh"; [ADRESA]Str. Mureșului, nr. 6, Bocșa, județ Caraș-Severin; [OFICIU PAROHIAL]

BIBLIOGRAFIE: JURMA Gheorghe, PETRICA Vasile, *Istorie şi artă bisericească,* Ed. Timpul, Reşiţa, 2000; GAȘPAR, Mihail, *Date monografice referitoare la comuna Bocșa Montană*, Tipografia Diecezană, Caransebeş, 1914; CORNEAN Nicolae, *Monografia Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Tipografia Diecezană, Caransebeş, 1940; LUCIAN, Episcopul Caransebeșului și BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Editura Episcopiei Caransebeșului, 2012. *http://www.banaterra.eu/romana/toponimii/b/bocsa/index.htm.*

Parohia „Sfântul Ierarh Nicolae" – Bocşa Română

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII / CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO - DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Oraşul Bocşa se află la 80 km de Timişoara şi la 18 km de Reşiţa pe DN 58. Vatra actuală a Bocşei a fost locuită încă din antichitate. Din epoca romană avem ca dovezi existenţa unor galerii de exploatare a minereului de fier, plumb şi argint; pe dealul numit Cracul cu Aur s-au descoperit accesorii necesare minerilor şi mărturii arheologice caracteristice procesului de extracţie a minereului. Date fiind interesele dezvoltării industriale a localităţii, în anul 1719 a fost ridicat aici un furnal şi o turnătorie. În 1961 ia fiinţă oraşul Bocşa prin unificarea așezărilor Bocşa Română, Vasiova, Bocşa Montană şi Colţani.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Dată fiind vechimea lui, cel mai vechi lăcaş de cult ortodox din Bocşa a fost declarat monument istoric, fiind înscris în lista monumentelor de patrimoniu la poziţia 11B 134.[1]

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica cu hramul „Sfântul Ierarh Nicolae" a fost zidită în stil baroc în anul 1750,

[1] *http//www. Banatera.eu/romana/toponimii/b/bocsa/index.htm.*

din piatră şi cărămidă, cum se arată în statistica eparhiei Caransebeşului din 1757[2] sau după alte aprecieri, în 1795[3]. Biserica este acoperită cu ţiglă; turnul actual din cărămidă acoperit cu tablă galvanizată a fost construit în 1911, pardoseala e din plăci de mozaic, altarul are pardoseala din parchet, iconostasul din lemn a fost realizat în 1913 de sculptorul Petru Oancea. Biserica are dimensiunile de: 23,20 x 8 x 6,80 m.[4]

PICTURA] Biserica a fost zugrăvită în 1810, iconostasul a fost pictat în 1918 de Virgil Simonescu din Lugoj. Lăcaşul de cult a fost din nou pictat de Alexandru Popp din Timişoara şi dotat cu mobilier nou, iar la 18 decembrie 1938, chiriarhul Dr. Vasile Lazarescu sfinţeşte biserica.[5] În perioada 1973-1975 pictura în frescă interior-exterior a fost realizată de Eremia Profeta din Bucureşti. Biserica s-a sfințit la 6 noiembrie 1977 de către PS Episcop-vicar Timotei Lugojanul al Arhiepiscopiei Timişoarei şi Caransebeşului. Din pictura veche s-a păstrat în naos pe peretele nordic, deasupra stranelor scena unui martiriu în care apar 17 personaje. Iconostasul, de o frumuseţe artistică deosebită are icoanele pictate în ulei pe pânză şi aplicate pe lemn. În exterior se remarcă pictura „ Acatistul Sfântului Ierarh Nicolae", iar deasupra intrării din partea vestică este mozaicul reprezentând icoana hramului. Lucrări de renovare şi restaurare a bisericii s-au realizat in perioada 2006-2008 de către pictorul Viorel Coţoiu din Bocşa, iar în 28 decembrie 2008 biserica a fost resfinţită de către Preasfinţitul Părinte Lucian Mic, Episcopul Caransebeşului.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] În colecţia de artă bisericească de la Episcopia din Caransebeş - se păstrează o icoană cu scene din viaţa lui Iisus, pictată de M. Velceleanu, 1850 (nr. inv. 741) şi icoana „Maicii Domnului cu Pruncul", ulei pe pânză, sec. XIX ,de un pictor necunoscut (nr. inv. 744).[6] Cărți vechi: Octoih, Buzău, 1700; Cazanii, Râmnic, 1748; Octoih, Râmnic, 1750, 2 exemplare; Penticostar, Râmnic, 1767; Apostol, Bucureşti, 1784 etc.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor slujitori: Andrei Ioanov, Zaharia Dimitrievici, Marcu Martinov (adică: Andrei Ioan, Zaharia – fiul lui Dimitrie şi Marcu Martin), preoţii care au păstorit la sfinţirea bisericii (cca 1750); Ioan Sperneac (1778-1782), Marcu Sperneac (1778-1782), Iancu Sperneac (1778), Ioan Popovici (1778-1807), Petar Popovici (1782-1785), George Popovici (1783-1805), Petru Popovici (1783-1813), Damaschin Popovici (1805-1847), Petru Popovici (1811-1875), Grigore Popescu (1814-1857), Nicolae Popovici (1833-1876), Ioan Popovici (1839-1846), Alexa Popescu (1843-1906), Pavel Stan (1861-1904), Ioan Popovici (1847-1905), Iancu Işfan Stan (1898-1916), Petru Vuc (1908-1931), Nicolae Popovici (1910-1912), Ioan Guţiu (1917-1921), Gheorghe Munteanu (1922-1949), Valeriu Ionescu (1924-1930), Ioan Meilă (1950-1951), Cornel Işfan Stan (1930-1973), Constantin Miloş (1973-2008), Gheorghe Ştefan (1995-2006), Răzvan Sas (2009-2014), Silviu Ferciug (2006 şi prezent).[7] Cântăreţi de seamă: Nicolae Oancea, Constantin Ciulă, Cornel Ghercea, Petru Antalag s.a. În curtea bisericii se află un monument ridicat în anul 1930 în memoria eroilor din Primul Război Mondial şi două troiţe, una ridicată în memoria eroilor din al Doilea Război Mondial şi cealaltă în memoria eroilor martiri căzuţi în revoluţia din decembrie 1989. Casa parohială este construită din piatră şi cărămidă, acoperită cu ţiglă, fiind compusă din trei camere, biroul parohial, magazinul de obiecte bisericeşti, sala corului şi o sală pentru evenimente bisericeşti şi activităţi cu tinerii. În prezent se realizează ample lucrări de renovare şi amenajare a oficiului parohial.

---

[2] Gheorghe JURMA, Vasile PETRICA, *Istorie şi artă bisericească,* Ed. Timpul, Reşiţa, 2000, p. 61.

[3] N. STOICESCU, *Bibliografia localităţilor şi monumentelor medievale din Banat,* Editura Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1973, p. 23. (Pisania menţionează anul construcţiei 1770).

[4] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului,* Editura Episcopiei Caransebeşului, 2012, p. 133.

[5] „Foaia Diecezană", LIV, nr. 1/1 ianuarie 1939, p. 4-5.

[6] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *op. cit.,* p.133.

[7] Lista cu preoţii slujitori este expusă în biserică.

De notat că pr. prof. Nicolae Popovici s-a născut în Bocşa Română.

C. CIMITIRUL. Parohia deţine două cimitire. În fiecare cimitir există câte o capelă funerară. Personalităţi înhumate în cimitirele parohiale: Dr. Gheorghe Vucu personalitate a Bocşei, om de cultură, dirijor de cor şi orchestră, este înhumat la demisolul capelei din cimitirul nr. 1, capelă ctitorită de familia acestuia şi care a fost donată bisericii în anul 1975.

D.ACTIVITĂȚICULTURALEȘIFILANTROPICEÎNTRECUT.Înanul1754, la Bocşa exista şcoala în limba maghiară, iar în anul 1776, sprijinită de Biserică, se înfiinţează şcoala românească.[8] Parohia deţine bibliotecă şi arhivă. În timpul păstoririi părintelui Constantin Miloş a existat o perioadă cu revista parohială numită ,,Cuvânt duminical". Începând cu anul 1875 la Bocşa Română activează corul bisericesc. Acesta a fost înfiinţat de către înv. Ion Tina şi Dimitrie Pruneş. În 1912, preotul dirijor Petru Vuc îl transformă din cor bărbătesc în cor mixt sub numele ,,Reuniunea de cântări şi muzică". În anul 1922 întâlnim o nouă formaţie corală ,, Societatea muzicală" sub bagheta dirijorului Dr. Gheorghe Vuc, iar în anul 1929 dirijor devine Nicolae Mureşan. Începând cu 1928, înv. Cornel Pancan este dirijorul ,,Reuniunii de cântări şi muzică", cor numit ,,Liga temperanţa" după anul 1932. Cele două coruri fuzionează în anul 1940 sub numele Corul ,,Astra", dirijori fiind Nicolae Mureşan şi Cornel Pancan. În anul 1991 se înfiinţează ,,Liga tineretului ortodox Bocşa" sub coordonarea lui Petru Pantiş. Profesorul Nicolae Petrişor reorganizează corul bisericesc în anul 1994 cu numele ,,Armonia", formaţie corală ce activează şi astăzi.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia (având 1.405 enoriaşi) organizează diverse activităţi cu copiii şi tinerii în parteneriat cu şcolile şi grădiniţele din Bocşa, concerte, piese de teatru, pelerinaje la mănăstiri, vizite la căminul pentru persoane vârstnice din localitate. În fiecare duminică seara are loc cateheza şi repetiţia pentru corul de copii.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfântul Ierarh Nicolae"; [ADRESA] Str. Republicii, nr. 99, oraşul Bocşa, judeţul Caraş-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: JURMA Gheorghe, PETRICA Vasile, *Istorie şi artă bisericească,* Ed. Timpul, Reşiţa, 2000; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012; STOICESCU, Nicolae., *Bibliografia localităţilor şi monumentelor medievale din Banat,* Editura Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1973; TIPERCIUC Gabriela, *50 de ani de bibliotecă publică la Bocşa,* Editura Timpul, Reşiţa, 2003. *www.Banatera.eu/romana/toponimii/b/bocsa/index.htm; coralaarmoniabocsa.blogspot.com*.

[8] *http//www.Banatera.eu/romana/toponimii/b/bocsa/index.htm.*

Parohia „Adormirea Maicii Domnului" –Bocșa Română

A.ISTORICULCOMUNITĂȚIIPAROHIALE.[PREZENTAREAGENERALĂ A LOCALITĂȚII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Orașul Bocșa este așezat pe Valea Bârzavei, între Reșița și Voiteni. Se învecinează la sud-est cu comuna Ocna de Fier, la sud-vest cu satul Biniș, la nord-vest cu comuna Berzovia. În anul 1717, Bocșa Română apare cu 82 de case în documentele administrative ale stăpânirii habsburgice. În anul 1718, în Bocșa apar primele familii de coloniști din Tirol și Boemia, mineri și topitori. Cancelaria aulică este informată în 1722 de consilierul Baron von Rebentisch, că numai în districtul Bocșa, cu minereurile identificate, pot funcționa 10

furnale. În anul 1719 se construiește la Bocșa primul furnal pentru topirea fierului. În timpul războiului ruso-turc, început în anul 1737, instalațiile de pe valea Bârzavei sunt devastate, abandonate și zona este depopulată. În anul 1740, după încheierea păcii de la Belgrad din 1 septembrie 1739, se reiau exploatările din Banat, iar Ignatz von Born, în raportul său, menționează starea de decădere a exploatărilor din Bocșa din cauza tăierii pădurilor. Potrivit unor documente, în anul 1754 în Bocșa exista o școală în limba maghiară, iar în anul 1776, cu sprijinul Bisericii, se înființează școala românescă.[1] În anul 1871 începe construirea liniei ferate pe distanța Reșița – Bocșa Română, inaugurată la 3 septembrie 1873, iar la 3 septembrie 1874 se dă în funcțiune linia ferată cu ecartament normal Voiteni-Bocșa. Începând cu anul 1898, la Bocșa Română se fabricau mașini și unelte agricole, iar la 28 noiembrie 1908 se dă în exploatare linia ferată normală Oravița-Berzovia-Bocșa-Reșița. În anul 1920, se înființează Societatea U.D.R., având ca principal participant Societatea S.T.E.G. (care avea concesionată întreaga industrie din Banat încă din 1854), din care făceau parte și fabrica de mașini agricole de la Bocșa, fabrica de cherestea de la Bocșa, fabrica de var de la Colțan și fabrica de acid sulfuric și gudron de la Bocșa. Din punct de vedere politico-administrativ, la 1 ianuarie 1961, Bocșa a fost declarat oraș și a luat ființă prin unirea comunelor Bocșa Română, Bocșa Montană și Vasiova (cărora li s-au alăturat anterior localitățile Bichiștin, Altwerk și Neuwerk). Industria în Bocșa a luat avânt, trecând de la costrucția de mașini agricole la macarale turn și portuare, poduri rulante și excavatoare gigant pentru exploatările miniere de suprafață.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica parohială cu hramul *Adormirea Maicii Domnului* este în construcție într-o zonă de blocuri.[2] Construcția a început în 2005, iar în 21 iulie 2007 a fost binecuvântată de către P.S. Lucian al Caransebeșului, serviciile religioase oficiindu-se în demisol. Lateral stânga de biserică este o cruce ridicată în anul 1892.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este construită în formă de navă, având 30 m lungime și 9 m lățime. Materialele folosite sunt betoane armate și blocuri ceramice. Construcția a juns la 8,5 m peste cota zero.

[PICTURA] Nu există. [OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Biserica nu deține obiecte de valoare.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Pr. Gheorghe Ștefan funcționează din anul 2007 până în prezent.

C. CIMITIRUL. Parohia deține un cimitir de 0,58 ha, teren donat de familia Pușcașu, având acte notariale de donație și documente juridice de proprietate(extras de carte funciară).Nu există o capelă mortuară.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Cu ocazia sărbătorilor de Crăciun și de Paști, se organizează serbări cu școlarii și preșcolarii, tematica acestora fiind legată de aceste praznice. Copiii participă și la concursuri și festivaluri religioase, ex. *Gânduri către Dumnezeu*, *Poezie în grai*. Se organizează concerte de colinde și pricesne la diferite sărbători. Biserica se implică în acțiuni

[1] Dan GHINEA, *Enciclopedia geografică a României,* Editura Enciclopedică, Bucureşti, 2000, p. 42.

filantropice ajutând familiile mai nevoiașe din parohie. În fiecare an cu prilejul Crăciunului, al Sf. Paști, precum și cu alte ocazii (8 Martie, Ziua persoanelor vârstnice), sunt vizitați și cercetați, împreună cu grupuri diverse de elevi, bătrânii internați în Căminul pentru personae vârstnice din oraș.Copiii prezintă programe religioase și oferă pachete, precum și mici atenții confecționate de ei.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. În fiecare an parohia – cu 1.606 membri –organizează pelerinaje la mănăstirile din ţară. Grupul catehetic a participat și va participa la proiectele naționale bisericești, ce se derulează în cadrul Patriarhiei.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Adormirea Maicii Domnului"; [ADRESA] Str. Furnicularului, nr. 69, orașul Bocșa, jud.Caraș-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Nu există casă parohială. Oficiul parohial funcționează în locuința proprietate personală a preotului paroh.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului,* Ed. Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012; GHINEA, Dan, *Enciclopedia geografică a României,* Editura Enciclopedică, Bucureşti, 2000; LOTREANU, Ioan, *Monografia Banatului,* Institutul de Arte Grafice „Ţara", Timişoara, 1935.

Parohia „Intrarea în biserică a Maicii Domnului" – Bocșa Română

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII / CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Această parohie a fost înființată în anul 2009. Evoluție administrativ-economică: fost sector al Parohiei Bocșa Vasiova până în anul 1997, apoi al parohiei „Sfântul Ierarh Nicolae" Bocșa Română până în anul 2007, apoi al parohiei „Adormirea Maicii Domnului" Bocșa Română II până în anul 2009. În acest an s-a înființat „Parohia Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" Bocșa Română III, având 110 familii, fiind catalogată la gradul III urban. Prezentare generală a localității: din punct de vedere geografic localitatea Bocșa este situată la 22 grade nord de paralela 45, altitudinea este de 170 metri deasupra cotei zero. Clima este temperată, cu influențe mediteraneene. O serie de obiecte de fier, unelte de minerit și urme de cuptoare de redus minereul de fier din sec. XVI-XVII au fost descoperite pe valea Bichiștinului, pe teritoriul parohiei noastre. În perioada stăpânirii habsburgice s-au conturat trei comune distincte: Bocșa Română, Vasiova și Bocșa Montană. Preocuparea localnicilor era agricultura, creșterea animalelor dar și mineritul și prelucrarea minereului de fier în cuptoare construite în vecinătatea Bârzavei. În perioada dualismului austro-ungar componența demografică era alcătuită din români 60%, germani 25%, maghiari 10% și sârbi 5%. În anul 1931 Bocșa este menționată ca localitate turistică, datorită băilor amenajate în Bocșa Montană. În perioada comunistă industria a luat un avânt fără precedent prin uzina de construcții metalice (cca 8.000 de angajați), uzina de prelucrare a lemnului dar și intreprinderea minieră. După 1990 industria a decăzut mult, majoritatea intreprinderilor existente aici desființându-se.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE.[ISTORIA ZIDIRII EI] Hramul – „Intrarea în biserică a Maicii Domnului". Așa cum menționează pisania din pridvorul bisericii, construcția a început în luna august a anului 2005 și s-a finalizat în luna martie

a anului 2009. Actualul preot Negrea Caius este și ctitorul bisericii care a fost susținut în mod constant până la finalizarea construcției de către Mănăstirea Kikkou din Cipru, Mănăstirea Aghia Skepis Attika și comunitatea românească din Atena. Biserica s-a construit în cadrul Așezământului eclesial-social „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului”, cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Laurențiu Mitropolitul Ardealului, atunci episcop la Caransebeș și prin hotărârea nr. 1.045 a Consiliului eparhial din 25 iunie / 2005. În martie 2009 s-a înființat Parohia Bocșa Română III în jurul acestei biserici, cea mai mică din cele cinci parohii existente în orașul Bocşa. În 21 noiembrie 2009 biserica a fost târnosită de către Preasfințitul Lucian episcopul Caransebeșului, tot atunci binecuvântându-se și temelia cu demisol a Așezământului social-filantropic din curtea bisericii. Este o clădire mare pe trei niveluri, având 500 mp locuibili, din care demisolul și nivelul unu sunt finalizate. Pisania se află la intrare, în dreapta ușii dinspre apus.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCȚII] Arhitectura bisericii e în stil bizantin, cruce greacă înscrisă, cu cupola pe naos; lungime 14 metri, lățime în pronaos 6 metri, iar în naos 8 metri, înălțime 14 metri până la crucea de pe cupolă. Structura de rezistență a bisericii este formată din stâlpi, centuri, planșee și cupola din beton armat, pereții fiind zidiți din blocuri ceramice.

[PICTURA] Pereții nu sunt pictați, dar iconostasul este construit din cărămidă ornamentală cu icoanele din mozaic și sticlă de Murano. Biserica este nouă și nu a necesitat lucrări de renovare.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRȚI VECHI] Nu are obiecte de patrimoniu.

[ŞIRUL PREOȚILOR] Primul preot paroh Negrea Caius.

C. CIMITIRUL. Parohia fiind nou înființată, nu are cimitir parohial, troițe sau monumente vechi.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Este o parohie mică, cu 275 enoriaşi, gradul III urban, dar cu multă activitate pastoral-misionară într-o zonă defavorizată economic, afectată de prozelitismul neoprotestant. Așezământul social-economic în jurul căruia cu binecuvântarea Preasfințitului Lucian, s-a înființat și parohia în anul 2009, desfășoară o intensă și susținută activitate filantropică începând cu anul 2010. La început s-a oferit un prânz cald la 15 persoane nevoiașe după fiecare Liturghie din duminici și sărbători, în demisolul Așezământului. De la 1 ianuarie 2014 activitatea socială s-a intensificat, zilnic servind prânzul 15-20 de nevoiași, orfani și bătrâni cu pensii sub 500 lei.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Intrarea în biserică a Maicii Domnului”; [ADRESA] Str. Dornei, Localitatea Bocșa, cod poştal 325300, județul Caraș-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Nr. Tel. 0255551036.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, şi BONA Petru, Parohiile Eparhiei Caransebeşului, Ed. Diecezană, 2012, pp. 134-135; Arhiva parohială.

Parohia „Nașterea Maicii Domnului” - Bocșa Vasiova

A.ISTORICULCOMUNITĂȚIIPAROHIALE.[PREZENTAREAGENERALĂ A LOCALITĂŢII / CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Vatra actuală a orașului Bocșa a fost locuită din antichitate, găsindu-se vestigii din perioada culturii Coțofeni datând cu 1.800-1.600 ani î.Hr. Prima atestare a Vasiovei o găsim la 1437[1], și de-a lungul timpului localitatea a fost denumită sub diferite forme în documentele

[1] D. ŢEICU, *Banatul montan în Evul mediu*, Ed. Banatica, Timişoara 1998, p. 390.

vremii. În 18 iunie 1544 apare vocabula *Whezyova*, apoi la 24 iulie 1597 *Vazouia*; în anul 1780, într-un document bisericesc întâlnim denumirea *Vasiova Românească*. Fără discuție, denumirea localității a fost slavizată, deoarece multe dintre localitățile bănățene, începând cu secolul VI, sunt toponime cu terminațiile „ița" sau „ova".[2] Vasiova, din punct de vedere administrativ, a făcut parte din domeniile Coroanei până în 1855, când a trecut în proprietatea STEG-ului. În secolul XIX, comunitatea vasioveană avea următoarele cartiere: Seliștea, Godinova, Dealul Cetății și Talabi, poseda 2.245 lanțe cadastrale și 249 numere de casă.[3] Tot în această perioadă, Vasiova intră în componența plășii Bocșa, comitatul Caraș-Severin, având primărie proprie, până în 1943, când se va uni cu Bocșa Montană sub aceeași administrație. Vasiovenii aveau, ca preocupări, cultura cerealelor pe lunca Bârzavei, obținerea cărbunelui mineral, creșterea vitelor, prelucrarea lemnului.[4]

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Prima biserică după tradiție a fost cea din 1656; arsă în 1695, a doua a fost construită în 1704-1720, incendiată în 1738; a treia biserică construită în 1745 pe a cărei temelie s-a construit în 1763 actuala biserică.[5] Construirea turnului a avut loc în 1784 și a fost refăcut în forma actuală în 1854; în 1957 au fost construite două abside laterale.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este construită din piatră și cărămidă, acoperită cu tablă galvanizată; turnul e din piatră și cărămidă acoperit cu tablă de cupru, pardoseala din mozaic, bolta din lemn, iconostasul sculptat din lemn. Biserica are planul în formă de cruce, cu dimensiunile 22,40 x 6 x 6,70 m.

[PICTURA] Prima pictură a fost făcută în 1897 de Filip Matei, iar a doua și actuala pictură în frescă a fost efectuată de Gheorghe Vânătoru și Traian Crisbășanu în 1958-1959; pictura exterioară a fost executată de Eremia Profeta în 1975-1976.[6]

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Icoane vechi: "Tăierea capului Sfântului Ioan Botezătorul" și "Intrarea lui Iisus în Ierusalim" (ulei pe pânză), „Coborârea de pe cruce", de un pictor necunoscut; toate se află pe scara interioară din biserică.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoților: Popa Ianoș (1592), Andrei Florea (1695-173), Ioan Căminar (1745-1763), Ignatie Mihailovici (alias Mihăilă, 1778-1800), Nicolae Teodorovici (=Teodor, 1800-1803), Iancu Petcovici (= Petcu, 1803-1806), Simeon Popovici (1806-1814), Trifon Iancovici (= Iancu, 1814-1833), Avram Arcadie (1842-1854), Avram Arcadie-fiul (1854-1866), Basiliu Nemoianu (1866-1899), Coriolan Zuiac (1899-1942), Plinius Oancea (1946-1952), Ioan Lupinca (1952-1984), Ioan Vâșcu (1984-2011), Doru Melinescu (2011 până în prezent).

Personalităţi marcante: basul Nicolae Florei (membru al Academiei de Ştiinţe din New York; bun creştin), apoi înzestratul compozitor Zeno Vancea, cu compoziţii şi în

[2] Mihai VIŞAN, Daniel CRECAN, *Istorie şi administraţie la Bocşa multiseculară*, Timişoara, 2013, p. 46.
[3] *Ibidem*, p. 47.
[4] *Ibidem,* p. 48.
[5] LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, Caransebeș, 2012, p.135.
[6] *Ibidem.*

plan religios (a publicat şi cartea *Muzica bisericească corală la români*, Timişoara 1944), la care se adaugă poetul şi sculptorul Petru Oancea (Tata Oancea), o figură legendară.

C. CIMITIRUL. Cimitirul e confesional, în suprafaţă de 1 ha; are capelă din anul 1982, pictată în interior.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Şcoala primară apare documentar în 1776; în 1781 era învăţător Ioan Adamovici (recte: Adam). Corul bisericesc Doina s-a *întemeiat în 1899,fiind* dirijat de preotul Coriolan Zuiac.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Ocazional, parohia (cu 920 enoriaşi) organizează pelerinaje la mănăstirile din țară și are un grup de cateheză, format odată cu implementarea Proiectului Patriarhiei Române și Organizației World Vision – Romania *Hristos împărtășit copiilor*. În februarie 2014 a fost înființat Centrul de tineret Bocșa Vasiova, în prezența Preasfinţitului Episcop Lucian al Caransebeşului.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Naşterea Maicii Domnului"; [ADRESA] Str. Frunzei, nr. 5, oraşul Bocşa; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: JURMA, Gh. – PETRICA, V., *Istorie şi artă bisericească*, Ed. Timpul, Reşiţa 2000; LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, Caransebeș, 2012; VIȘAN Mihai, CRECAN Daniel, *Istorie și administrație la Bocșa multiseculară*, Timișoara, 2013; *http://www.banaterra.eu/romana/toponimii/b/bocsa/index.htm.*

Parohia „Sfântul Mare Mucenic Dimitrie" – Apadia

A.ISTORICULCOMUNITĂȚIIPAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII/ CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia este situată în satul Apadia, atestat documentar din 1423.[1] În anul 1757 avea 72 de case[2], iar în 1910 număra 131 de case[3] cu 340 de locuitori, în anul 1935 însuma 685 de locuitori şi 158 de case[4]. Mai târziu, odată cu trecerea anilor, satul a început să scadă semnificativ ca populaţie, recensământul din 2002 indicând doar 293 de locuitori; credincioşii ortodocşi erau 249, iar nazarineni 41 şi 3 penticostali.[5] Multe case şi-au pierdut numărul, ruinându-se, pentru că mulţi locuitori şi-au cumpărat case în oraşele apropiate şi prin Occident, în sat rămânând doar bătrânii. Astăzi, aşezarea mai cuprinde numai 194 parohieni ortodocşi.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Satul a avut o biserică veche din 1756; era de lemn. La cea nouă (din 1896-1897) au fost

1 Coriolan SUCIU, *Dicţionar istoric al localităţilor din Transilvania* , vol. I, Ed. Academiei, Bucureşti 1967, p. 40.

2 Ioan Dimitrie SUCIU, Radu CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timişoara 1980, p.224.

3 C. MARTINOVICI, N .ISTRATI, *Dicţionarul Transilvaniei, Banatului şi al celorlalte ţinuturi alipite*, Cluj 1921, p. 9.

4 Ioan LOTREANU, *Monografia Banatului,* Timişoara, 1935, p. 37.

5 LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Ep. Caransebeşului, Caransebeș, 2012, p. 126.

efectuate mici reparaţii în 1929, iar în 2014 s-au executat lucrări de consolidare. Tot în anul 2014 s-au realizat lucrări de refacere a faţadei, retencuire; unde a fost nevoie mai apoi s-a aplicat un strat de tinci, după care s-a făcut finisajul, iar la final s-a zugrăvit cu lavabilă exterioară. Aceste lucrări au fost suportate în proporţie de 40% de domnul inginer Radu Nimigean şi de Adam Topală, iar restul din donaţiile credincioşilor parohiei. În anul 2015, tot cu ajutorul credincioşilor a fost renovat integral interiorul bisericii, pregătindu-se pentru pictură. Totodată, s-a recondiţionat şi mobilierul bisericesc. Actuala casă parohială a fost casa familiei Corneanu, care a fost confiscată de către Statul Român şi a fost folosită ca şcoală şi dispensar, iar în anul 2010 a fost concesionată de Primăria comunei Brebu parohiei. Datorită faptului că este o construcţie veche şi a fost lăsată în paragină, a necesitat reparaţii atât interioare cât şi exterioare pentru a fi locuibilă.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica actuală, cu hramul „Sfântul Mare Mucenic Dimitrie", s-a construit în anul 1896/97, în stil baroc, fundaţia fiind din piatră, iar zidurile din cărămidă, turnul la fel, acoperit şi el cu tablă. Biserica are lungimea de 22 m, iar lăţimea de 8,5 m.

[PICTURA] Iconostasul, din lemn, a fost sculptat de către Ioan Cotârlă[6] și pictat în anul 1907 de Bartolomeu Delliomini (pictură în ulei pe pânză aplicată pe panourile tâmplei), iar în 1998 a fost recondiţionat în foiţă de aur din donaţiile credinciosului Bert.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Evanghelie şi Penticostar (Bucureşti, 1775 şi 1783), Antologhion (Blaj, 1838). În biserică se păstrează două icoane, una cu „Maica Domnului" şi alta cu „Sfântul Nicolae", pictate de către C. Otonoga, iar pe peretele absidei altarului este o icoană „Iisus cu coroana de spini" (de inspiraţie apuseană), pictată în ulei pe pânză în anul 1957 de către L. Mitter.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoților: Martin (1745), Matei Iacobici (1757), Gheorghe Drăgoi (1804), Petru Popovici (1804-1826), Nicolae Purcariu (1828-1836), Simeon Lupşa ((1836-1867), Nicolae Corneanu (1886-1939), Pavel Goanţă (1949-1961), Ioan Nimu (1962-1972), Ioan Puiu (1974-post 1980), Nicolae Răduţa (?-1998), Gheorghe Ţuican (1998-2009), Ioan Tuştean (2009-2012), preotul actual - Alin Moisă Şendroni.

C. CIMITIRUL. Parohia are două cimitire. Cimitirul cel mare are o suprafaţă de 0,5 ha. În centrul satului se află un monument de marmură alb, ridicat în memoria eroilor din Primul Război Mondial, iar în curtea bisericii se află o cruce veche de piatră cu un text în chirilică; totodată, aici se găseşte şi cripta familiei Corneanu. De menţionat că în Apadia s-a născut (în 1884) dr. Cornel Corneanu, o figură reprezentativă a românilor din părţile Caransebeşului (unchiul ex-mitropolitului Nicolae Corneanu).

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Comună cu Delineştiul, fiinţa o şcoală confesională din 1776. Un cor se întemeiază la 1897.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia organizează în posturi seri duhovniceşti, cu preoţi din diferite zone, pentru hrana spirituală a credincioşilor. Pe timp de vară, când copiii sunt în vacanţă, se ţin ore de învăţătură creştină. La sărbătorile mari (Paşti, Crăciun) se organizează cu copiii din sat diferite piese, scenete cu tentă religioasă.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfântul Mare Mucenic Dimitrie" ; [ADRESA]; Apadia, comuna Brebu, judeţul Caraş-Severin [OFICIU PAROHIAL] nr. 140, Apadia, comuna Brebu, judeţul Caraş-Severin.

BIBLIOGRAFIE SUCIU Ioan Dimitrie, CONSTANTINESCU Radu, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timişoara 1980; LOTREANU Ion, *Monografia Banatului,* Timişoara, 1935; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Ep. Caransebeşului 2012; PETREUŢĂ, Ioan*, Monumente istorice-bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului,* Timişoara 1980 (ms.), pp. 64-65; GROZA, Liviu*, Dr. Cornel Corneanu*, Ed. Nagard, Lugoj 2012.

6 *Ibidem,* p. 127.

Parohia „Înălțarea Domnului" – Berzovia

A.ISTORICULCOMUNITĂȚIIPAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII / CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Situată aproape de hotarul cu județul Timiș, pe drumul de legătură dintre Reșița și Timişoara, Berzovia se desfăşoară pe malul stâng al râului Bârzava, la intrare în Câmpia Moraviței. Prin așezarea la răscrucea drumurilor, Berzovia este și un important nod de cale ferată dar și de șosele foarte importante pentru vestul țării. Astfel, la 3 km spre Timișoara este satul aparținător Gherteniș, la 9 km spre Oravița întâlnim alt sat aparținător, Fizeș, la 4 km spre Lugoj întâlnim Ramna și la 12 km spre Buziaș, întâlnim comuna Vermeș. Populația a fost din cele mai vechi timpuri românească. Localitatea Berzovia este o veche așezare ce datează de pe vremea dacilor şi a Imperiului Roman, cunoscută sub denumirea de „Berzobis". În urma săpăturilor arheologice, la Berzovia a fost descoperit castrul „Legiunii IV Flavia Felix" situat pe un platou din stânga râului Bârzava. Scrierile lui Cassius Dio, medicul lui Traian, precum și sculpturile de pe columna lui Traian, ne informează despre înaintarea trupelor imperiale prin Banatul românesc. Drumul înscris în Tabula Peutingeriană, în segmental VII, amintește și de localitatea Berzovia. Este de remarcat faptul că pe o hartă ce indică descoperiri de obiecte paleocreştine se află trecut şi Berzobis.[1] Oficialităţile române, pornind de la dacicul *Berzobis*, în 1926 au denumit localitatea de faţă Berzovia.[2] Odată cu retragerea romană, după anul 274-275, Berzovia intră în anonimat până în secolul XIV, când este amintită aşezarea Remetea, localizată la Berzovia de azi, în vecinătatea Ghertenişului.[3] Între anii 1690-1711, localitatea acum numită Jidovin[4] apare în notițele lui Marsigli, ca făcând parte din districtul Bocșei. În conscripția din 1717, satul avea 57 de case aparținând de districtul Vârșețului, iar din 1810 trece în districtul Ciacovei. După 1848 Berzovia nu mai iese în evidența istorică, aici găsindu-și locul mai multe etnii datorită așezării geografice, care a permis conviețuirea românilor cu nemții, ungurii, slovacii și în cele din urmă cu rromii. Vatra aşezării înainte de 1800 se găsea în vecinătatea satului Gherteniş, având cu siguranţă un sfânt locaş de lemn. Actuala comunitate parohială fiinţează din anul 1812, când locuitorii au zidit o nouă biserică din piatră și cărămidă, în mijlocul prezentei localități. Biserica a primit hramul „Înălțarea Domnului".

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] În anul 2012 a fost serbat bicentenarul bisericii parohiale „1812-2012", cu slujirea Sfintei Liturghii arhierești. În anul 1927 se fac primele renovări interioare și exterioare, în timpul preotului Gheorghe Ogârlaci. Turnul bisericii datează din 1881. Reparații majore s-au efectuat în anii 1961-1963 când s-a introdus în biserică curentul electric; între 1973-1975 s-a prelungit pronaosul cu cinci metri. În anul 1986 turnul clopotniță a fost

[1] *Istoria românilor* (tratatul academic), II, Ed. Enciclopedică, Bucureşti 2001, p. 588.
[2] V. FRĂŢILĂ et alii, *Dicţionarul toponimic al Banatului (A-B)*, Timişoara 1984, p. 77.
[3] D. ŢEICU, *Banatul montan în Evul mediu*, Ed. Banatica, Timişoara 1998, pp. 367-369; Idem, *Geografia eclesiastică a Banatului medieval*, Presa Universitară Clujeană, 2007, pp. 202 şi 209.
[4] O explicare a toponimelor: Jidovini, Jidovina, Jidova, la A. OIŞTEANU, *Mythos şi logos. Studii şi eseuri de antropologie culturală*, Ed. Nemira, Bucureşti 1998, p. 218 şi urm.

înălțat cu 3,20 metri, folosindu-se cricuri hidraulice la înălțime de către preotul Petru Berbentia.[5] În anul 2006 au avut loc o lucrare de subzidire a bisericii și renovarea exteriorului, în timpul preotului Daniel Mateia. În 2010 în vremea preotului Petrică Zaharie Ghimboașă s-a schimbat acoperișul, s-a refăcut pictura iconostasului și s-a introdus o centrală termică. Biserica păstrează două pisanii care evocă evenimentele importante din viața parohiei cum ar fi: vizita episcopului Lucian Mic în 6 octombrie 2007 și târnosirea bisericii, apoi comemorarea a 200 de ani de la zidirea actualei biserici, cu vizita aceluiaşi episcop în 25 mai 2012.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Construcția bisericii este dreptunghiulară (corabie), cu altarul în formă de semicerc și boltă semicilindrică pe lungimea lăcașului; construcția are caracteristicile stilului „baroc". Biserica are dimensiunile 22x10m. Împrejurul bisericii, sub șarpantă, sunt 126 de medalioane (în ocnițe), reprezentând sfinții și prorocii, iar pe fațada principală sunt trei panouri de mozaic reprezentând pe Sfinții Apostoli Petru și Pavel și praznicul Înălțării Domnului. Biserica este construită din piatră și cărămidă, acoperită cu tablă ondulată, vișinie. Ușile de la cele două intrări sunt din lemn de stejar masiv și sculptate.[6]

[PICTURA] Pictura bisericii este realizată în tehnica „frescă" de către Constantin Savin în anul 1978, pe vremea preotului Coriolan Bota. Iconostasul a fost restaurat în 2009 de către Rita Aldea (prima pictură a aparţinut lui Filip Matei). În curtea bisericii s-a zidit un altar de vară în anul 2009, care s-a pictat de către Rita Aldea în anul 2013.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Biserica a avut obiecte de valoare, dar acestea au fost predate muzeului Protopopiatului Reșița (transferat acum la Episcopie).

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoților slujitori ai parohiei: Ioan Albici (1743), Matei Popovici (1794), Grigore Ioanovici (=*fiul lui* Ioan,1794), Alexandru Popovici (=Popa,1800), Ioan Crețea (1800), Ioan Petcovici (de fapt Petcu, 1824), Grigorie Popovici (1828-1835), Nicolae Cioca (1831), Leontie Belcea (1835), Ștefan Cioca (1849), Vasile Ogârlaci (1859), Ioan Băloni (1882), Vicențiu Găitin (1883), Pavel Stan (1893), Alexandru Ogârlaci (1894-1926), Gheorghe Ogârlaci (1926-1967), Coriolan Bota (1967-1985), Petru Berbentia (1985-1995), Daniel Mateia (1995-2007), Dragoș Vasile Capotă (2007-2008), Ghimboașă Zaharie Petrică (2007-prezent).

C. CIMITIRUL. Parohia deține un cimitir de 2,5 ha. Nu există o capelă.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Întâia şcoală apare în 1775, iar primul cor se întemeiază în 1888. Din anul 1985 preotul Petru Berbentia venind paroh la Berzovia, înfiinţează un cor de copii pe care îl numeşte „Colindița", cor care activează până astăzi. În data de 17 mai 2015, parohia Berzovia a marcat cei 30 de ani de activitate a corului, printr-o liturghie festivă la care a participat Protopopul Reșiței, Petru Berbentia, cel care a desfășurat în biserică o bogată activitate cu copiii și tinerii între 1985-1995. Corul a participat la primele ediții ale festivalurilor de muzică corală religioasă „Ion Românu" și „ Iosif Velceanu", fiind cei care au deschis spectacolele de pe scenă. În anul 1990, acest cor era singurul cor de copii din Caraș-Severin. Biserica se implică în acțiuni filantropice; în urma inundațiilor din anii 2005 și 2014 familiile mai nevoiașe din parohie au beneficiat de ajutor din partea parohiei.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI În fiecare an parohia (având 1.225 membrii) organizează pelerinaje la mănăstirile din țară. Are un grup catehetic. Activitatea corului Colindița este neîntreruptă. Se fac regulat vizite în Serbia la comunitățile românești din Voivodina. Parohia Berzovia este în bune relații cu toate parohiile vecine, dar și cu parohia romano-catolică din Berzovia. În anul 2011, parohia a tipărit cu binecuvântarea

---

[5] Petru BERBENTIA și Elisabeta BERBENTIA, *Monografia Comunei Berzovia*, *ms.* 2002.

[6] P.S. LUCIAN și Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012, p. 128.

P.S. Lucian al Caransebeșului, un volum de antologie religioasă, poezii scrise de către copiii din parohie și care fac parte din cercul literar „Mircea Sântimbrean”, filiala Caraș-Severin. Volumul s-a intitulat „Scrisoare către îngerul meu”.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE [HRAMUL] „Înălțării Domnului”. [ADRESA] Str. Revoluției din decembrie 1989, nr.125, com. Berzovia, jud. Caraș-Severin. [OFICIUL PAROHIAL] Este situat pe str. Avram Iancu, nr. 160, comuna Berzovia, jud. Caraș-Severin.

BIBLIOGRAFIE: BERBENTIA Petru și BERBENTIA Elisabeta, *Monografia Comunei Berzovia*, ms., 2002; P.S. LUCIAN și BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012.

Parohia „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” – Biniș

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Binișul este cunoscut drept centrul olăritului bănățean, păstrând și azi o tradiție specifică, fiind așezat în apropierea orașului Bocșa. Satul este atestat documentar din 1345.[1] În 1757 avea 127 de case, în 1910 avea 1838 locuitori și 359 de case, în 1935, 1024 locuitori și 339 de case; în 2002, erau 816 locuitori, din care credincioși 703 ortodocși, 13 romano-catolici, 32 baptiști, 57 penticostali. Urmele valului lui Traian erau încă vizibile în secolele XIX-XX. Pe vremuri, locuitorii se deplasau cu carele în pustă și mai departe, pentru a-și vinde oalele. Majoritatea locuitorilor s-au ocupat cu agricultura iar o parte au lucrat la uzina din orașul Bocșa.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] În sat a existat o biserică din lemn ridicată în 1750, paroh fiind preotul Vasile Metescu. În centrul localității, în 1918 a fost ridicat monumentul eroilor din prima conflagrație mondială și o troiță de lemn înălțată în 2009; în hotar este o cruce din 1942.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica actuală cu hramul „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” a fost construită în 1809 sau 1855, în stil navă, din piatră și cărămidă arsă, acoperită cu țiglă; bolta e din lemn, pardoseala din ciment, iconostasul din zid, turnul din cărămidă acoperit cu tablă galvanizată. Biserica este amplsată în mijlocul satului, pe locul unde se presupune că a dăinuit biserica de lemn. Biserica a fost renovată în 1937-1938, după planurile arhitectului constructor Dimitrie Boitor (restaurarea turnului, acoperișului și boltei). Biserica are dimensiunile 18x7x7,30m. Casa parohială este construită din piatră și cărămidă, acoperită cu țiglă, compusă din trei camera și dependințe[2]. În anul 2007, în curtea bisericii a fost amenajat un foişor pentru săvârşirea cultului divin pe timpul verii. Odată cu amenajarea acestui foişor a fost turnat un platou de ciment în curtea bisericii şi în jurul bisericii.

[PICTURA] A fost pictată de Filip Matei (1901). Renovată și pictată în 1942 (de Ioan Radu și Dumitru Radu din Ciclova Montană) și târnosită de episcopul Veniamin Nistor, în 29 iunie 1943. A mai fost pictată din nou în anul 1997 de Petru Reghiș. Pictura a fost din nou

[1] V. ACHIM, *Banatul în Evul mediu*, Ed. Albatros, Bucureşti 2000, p. 102-104.
[2] LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, Caransebeș, 2012, p.129-131.

restaurată, iar în urma acestei lucrări biserica a fost binecuvântată de Preasfinţitul Laurenţiu, în 28 iunie 1998, preot fiind Viorel Braia. Între 2004-2009 s-au făcut lucrări de reparaţie la acoperişul bisericii, tencuială exterioară, alee de beton în jurul bisericii, reparaţii la casa parohială şi refacerea mobilierului din biserică în timpul pr. Petru Stan.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Liturghier (Râmnic, 1727), Molitfelnic şi Evanghelie (Bucureşti, 1729 şi 1775) etc.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Vasile Metescu (1751-1757), Ştefan Petrovici (1794-1810), Filip Perneac (1794-1823), Martin Ştefanovici (= *fiul lui* Ştefan, 1810-1823), Petru Stan(1823-1852), Martin Ştefanovici (1827-1830), Pavel Iovanovici (1830-1836), Arcadie Avramovici (alias: Avram, 1836-1837), Dimitrie Iovanovici (= Ioan, 1837-1844), Aron Stan (1845-1856), Vichentie Adreescu (1854-1890), Pavel Popovici (1856-1857),Timotei Petcu (1858-1896), Solomon Andreescu (1886-1933), Grigorie Muntean (1933-1934), Nicolae Mieş (1934-1940), Ioan Vădeanu (1940-1955), Ieremia Ghita (1955-1965), Liviu Liuba (1965-1966),Viorel Braia (1996-2000), Petru Stan (2000 şi prezent).[3]

C. CIMITIRUL.Parohia are două cimitire, unul cu o suprafaţă de 1.300 mp, iar celălalt având o suprafaţă de1.460 mp; nici unul nu are capelă. În cimitir sunt 3 znamene de la sfârşitul secolului al XIX-lea.

D. ACTIVITĂŢI CULTURALE ŞI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Despre prima şcoală se aminteşte în anul 1776; în 1781 era dascăl Moise Mihuţă. Un cor al şcolarilor se înfiinţează în 1915.

E. PROFILULACTUALALPAROHIEI.Ocazional parohia (având 504 enoriaşi) organizează pelerinaje la mănăstiri; totodată ajută familiile nevoiaşe din localitate; a avut un grup de cateheză şi este implicată în proiectul *Hristos* împărtăşit *copiilor*.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel"; [ADRESA] Sat Biniş, nr. 112, jud. Caraş-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon şi site oficial.

BIBLIOGRAFIE: JURMA Gheorghe şi PETRICA Vasile, *Istorie şi artă bisericească,* Ed. Timpul, Reşiţa, 2000; P.S. LUCIAN şi BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Episcopiei Caransebeşului, 2012.

[3] Gheorghe JURMA şi Vasile PETRICA, *Istorie şi Artă Bisericească*, Ed. Timpul, Reşiţa, 2000, p. 57-58.

Parohia „Înălţarea Domnului" – Brebu

A. ISTORICUL COMUNITĂŢII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia Brebu este aşezată pe malul stâng al râului Pogăniş, la 21 km distanţă de Caransebeş şi cca 22 km Nord-Est de marea cetate de foc, Reşiţa. Ca vecini, are la est comuna Păltiniş, la Sud-Est comuna Târnova, la Sud comuna Ezeriş, la Vest comuna Zorlenţu Mare şi la Nord comuna Copăcele. Prima atestare documentară este în anul 1577. La recensământul din 1717 este amintită sub numele de *Prebul*, cu circa 80 case. Se pomenesc aici în comună sate ca Valea Calului, Igazăul, Secaşul şi Ţila, păstrate azi doar

în toponimia comunei.[1] Satul Brebu a fost reşedinţă de comună de la înfiinţare. Ca sate componente a avut pe Zorlenţul Mare până în iunie 1911, când devine comună, se alătură comunei Brebu satul Valeadeni care a aparţinut până atunci de comuna Delineşti. Satul Apadia revine comunei la reorganizarea din 1968, care aparţinuse de asemenea comunei Delineşti. În categoria Monumente şi ansambluri de arhitectură se încadrează biserica Înălţarea Domnu*lui,* construită în 1791. Prin hotarul comunei trece vechiul drum, Cozlarul, care a legat odinioară Berzovia cu Tibiscul.[2]

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] În satul Brebu a fost o biserică de lemn cu hramul *Sfântul Chiriac Sihastrul*, înălţată în 1728 şi incendiată în timpul războiului austro-turc din 1788. A fost ridicată o altă biserică cu hramul ,,Înălţarea Domnului", în anul 1791, şi reparată în 1913. La 11 septembrie 1938 Episcopul Dr. Vasile Lazarescu a vizitat parohia însoţit de corul catedralei, de protodiaconul Teodor Roşca, fiul comunei şi de consilierul eparhial Nicolae Cornean, fratele preotului comunei.[3] Biserica a fost târnosită în anul 2009 de Preasfinţitul Lucian, Episcopul Caransebeşului, alături de Preasfinţitul Andrei Făgărăşanul, Episcop vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, însoţiţi de un numeros sobor de preoţi şi diaconi.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este în stil baroc, având dimensiunile 24 x 8,5 x 7,5, fiind susţinută de 12 contraforturi. Bolta bisericii este din lemn, iconostasul de zid, pardoseala naosului şi pronaosului din mozaic; soleea şi altarul sunt pardosite cu marmură albă iar acoperişul este din tablă galvanizată.[4]

[PICTURA] Pictura a fost realizată de Eugen şi Florica Papici în 1985-1987, iar în anul 2013 a fost restaurate icoanele împărăteşti de pe iconostas.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] În colecţia de artă bisericească a Episcopiei Caransebeşului este o icoană a *Sfântului Nicolae* din secolul al XIX-lea, plus icoanele din secolul al XVIII-lea: *Mântuitorul Iisus Hristos*, *Maica Domnului*, *Sfântul Nicolae* şi *Arhanghelul Mihail.*[5] Cărţi vechi: Penticostar (Râmnic, 1743), Octoih (Râmnic, 1750), Apostol (Bucureşti, 1784), Penticostar (Râmnic, 1785), Liturghier (Sibiu, 1798).

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Vasile (1745-1751), Daniil (1751), Nicolae Popovici (1791-1799), Filip Ioanovici (1791-1808), Toma Popovici (1795-1799), Petru Popovici (1800-1808), Ioan Pârvu (1801-1808), Ioan Păcurariu (1831-1843), Dimitrie Păcurariu (1831-1857), Dimitrie Galan (1853-1867), Nicolae Jivanovici sau Jivan (1858-1859), Nicolae Micloşină (1859-1863), Nicolae Maidan (1861-1878), Vichentie Goiţiu (1863-1865), Eremia Popovici (1866-1868), Nicolae Groza (1866-1872), Ioan Muntean (1878), Ioan Meda (1878-1879, 1898-1899, 1901-1911), Mihai Borca (1879-1897), Antoniu Atnagea (1877-1888, 1931-1933), Teodor Popovici (1900-1909), Emanuil Pirtea (1909-1921), Nicolae Popovici (1911-1916), George Dogariu (1916-1919), Adrian Cioloca (1921-1931), Ioan Ivan (1931-1932), George Corneanu (1933-1939), Coriolan Drăghici (1939-1940), Vichentie Stepănescu (1940-19469), Grigorie Ştefan (1945-1946), Serghie Radonschi (1945-1946), George Corneanu (1946-1973), Nicolae Romulus Popoviciu (1973-2014)[6], Mureşan Florin din 2014 şi până în prezent.

1 Nicolae CORNEAN, *Monografia Eparhiei Caransebeş*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeş, 1940, p. 165.
2 *Ibidem.*
3 *Ibidem*, p. 166-167.
4 LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului,* Ed. Episcopiei Caransebeşului, 2012, p. 137.
5 *Ibidem.*
6 *Ibidem.*

Parohia „Adormirea Maicii Domnului” – Cârnecea

A. ISTORICUL COMUNITĂŢII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII / CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO - DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Localitatea Cârnecea se află în apropierea comunei Ticvaniu Mare, de care aparține din punct de vedere administrativ și la 45 de km de reședința județului Caraş-Severin, Reșița, unde se află și protopopiatul de care aparține. Din punct de vedere istoric, localitatea este atestată documentar încă din secolul al XVI-lea, în defterele otomane din 1554-1578.[1] În anul 1597 a fost donată ca și proprietate nobilului Nicolae Negul, care avea în stăpânire întreg ținutul din jurul actualei comune Doclin. În anii 1660 și 1666 în catastiful de mile către Patriarhia de la Ipek, este menționată localitatea cu un anume preot Ștefan, cu donații de bani și alte obiecte, făcute în nume propriu și al parohiei, iar la 1690 localitatea este indicată ca aparținând de districtul Vârșeț, la fel ca și în conscripția din 1717.[2] În anul 1824, Cârnecea trece proprietatea nobilului sârb Spasie Iagodici, fiindu-i donată de Coroana austriacă. Acest nobil a fost originar din orașul Palanca. Anul 1918 aduce, ca și în alte locuri, furia ungurilor care împușcă doi locuitori, din motive naționaliste.

Locuitorii din Cârnecea au fost și sunt buni gospodari, având în permanență case și gospodării frumoase, deși terenul din hotarul localității este destul de auster. Ocupația de bază este agricultura, creșterea vitelor și cultivarea pomilor fructiferi.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI]. Localitatea Cârnecea, veche și bine organizată, a avut o biserică de zid cu mult înaintea multor localități din această zonă. Se presupune că a fost ridicată prin secolul al XIV-lea și a fost distrusă de turci după căderea Timișoarei, în secolul al XVI-lea. Ruinele se mai păstrează și astăzi, fiind vizibile pe „Dealul Bisericii”. De la această biserică se vedea până la biserica din Cacova (Grădinari), iar de aici până la mănăstirea Călugăra. După dărâmarea ei de către turci, s-a ridicat o biserică de lemn, pe la 1738, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului” pe aceeași coamă a dealului, nu departe de vechea „Biserică de Piatră”, așa cum i-a rămas numele până astăzi. Vitregiile timpului au făcut ca și aceasta să fie distrusă[3]. Cea de a treia biserică ridicată, cea în care și acum se slujește, este situată în centrul satului și s-a construit între anii 1834-1836, la inițiativa și pe cheltuiala sârbului Iagodici, conform contractului ce se află în arhiva parohiei și a costat 1800 de florini, atât construcția în sine, cât și dulgheria.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Se spune că terenul pe care s-a zidit biserica a fost unul mlăștinos, iar pentru întărirea fundației s-au bătut în pământ, cu berbecul, stâlpi de băgrin (salcâm). Biserica este construită din piatră și cărămidă arsă, având lungimea de 23 m, lățimea de 10 m, iar înălțimea de 32 m. Ctitorul Spasie Iagodici este înmormântat la intrarea în biserică în anul 1895, loc însemnat cu o placă de marmură. De asemenea, o lespede de marmură

---

[1] D. ŢEICU, *Geografia eclesiastică a Banatului medieval*, Presa Universitară Clujeană, 2007, p. 152.

[2] Nicolae CORNEAN, *Monografia Eparhiei Caransebeş*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeş, 1940, p. 87-88.

[3] Protopop Ion VĂRAN, *Monografia Protopopiatului Oravița*, Oravița, 2003, p. 62.

roșie este așezată în mijlocul bisericii, însemnând mormântul surorii ctitorului, Eufimia Iagodici, în anul 1860.

[PICTURA] Biserica a fost pictată imediat după zidire de către pictorul aromân Gheorghe Popovici, care ulterior s-a stabilit în Forotic.[4] La finalul lucrărilor în 1839 a fost sfințită de către episcopul sârb de la Vârșeț, Iosif Raiacici, iar în anul 1847 a fost resfințită de către episcopul Caransebeșului-Vârșețului, Ștefan Popovici. Prima restaurare a picturii din biserică, adică bolta și iconostasul, s-a efectuat în 1936 de către preotul-pictor Nicolae Popovici din Cacova (Grădinari), iar în anul 2014 s-a început spălarea picturii. Deși biserica a avut parte de două slujbe de sfințire, în Sfânta Masă nu au fost puse sfinte moaște, lucru pentru care masa Sfântului Altar s-a îmbrăcat în marmură (2014) și așteaptă târnosirea.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] În patrimoniul bisericii sunt câteva cărți cu slove chirilice, ce pot fi datate aproximativ în jurul anului 1850: Evanghelie, Triod și un Octoih.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Șirul preoților slujitori: Ștefan (1660), Florea Ilievici (recte Ilie, 1751-1757), Damaschin Popovici și Avram Blidariu (1784-1806), Martin Popovici şi Ioachim Pincu (1806-1846), Toma Simu (1906-1949), Septimiu Sever (1948-1976), Rusalin Bona (1976-1984), Păuniță Secula (1984-prezent).[5] Cântăreți și epitropi de seamă au fost: Molin Vichentie, Micu Cornel, Veselin Lazăr și Ion Marina Cărăbașu, iar dintre personalități amintim pe: Romulus S. Molin (1886-1946), publicist și scriitor, Virgil Molin, publicist, publicistul Timotei-Pavel Jurca (1941-1993) și țăranul scriitor Petru Petrica.

C. CIMITIRUL. Prezența unei vieți bisericești vechi este întărită de prezența unor morminte și cruci funerare cu o vechime de peste cinci secole. Cele trei cimitire, dintre care două cu o vechime considerabilă, au dat la iveală cruci de tip latin (crucea malteză), specifică sec. XV-XVI.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. O primă şcoală datează din 1776. Tot parohia Cârnecea are un cor înființat în anul 1906 de către învățătorul Sava Molin, cu numele de „Reuniunea de cântări și muzică *DOINA*”. În 1910 a luat ființă și fanfara satului, având instrumente aduse de la Viena.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. În prezent parohia – cu numai 227 membri –se confruntă cu problema depopulării, dar viața bisericii este activă, prin seri de catehizare și seri duhovnicești, precum și prin cercetarea și ajutorarea celor neputincioși și nevoiași.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] ,,Adormirea Maicii Domnului”; [ADRESA] loc. Cârnecea, com. Ticvaniu Mare, nr. 1, cod poştal 327396; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012; CORNEAN Nicolae, *Monografia eparhiei Caransebeș*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeş, 1940; VĂRAN Ion, *Monografia Protopopiatului Oravița*, Oravița, 2003.

[4] *Ibidem,* p.63.

[5] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012, p. 444; I. PETREUŢĂ, *Monumente istorice-bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara 1980 (ms.), p. 214.

Parohia „Adormirea Maicii Domnului" – Ciudanovița

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII / CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO - DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Localitatea Ciudanovița este așezată la poalele Munților Aninei, la aproximativ 22 km de orașul Oravița. Este înconjurată de grădini, cu pomi fructiferi și păduri cu aer ozonat. Vechimea localității depășește 470 de ani; mai multe lucrări vorbesc despre prima atestare documentară - anul 1535[1]. Ciudanovița e menționată și în 1751.[2] În 1757 localitatea avea 56 de case[3], în 1910 avea 159 de case şi 648 locuitori[4], în 1935 – 589 locuitori, în 1992 – 958 locuitori; în anul 2002 erau 586 locuitori, din care 513 credincioși ortodocși, 16 bapitşti, 27 penticostali, 14 romano-catolici, greco-catolic 1; azi mai sunt 299 ortodocşi. La nord se învecinează cu localitatea Goruia, la est cu munții Aninei, la sud cu Brădișorul de Jos, iar la vest cu localitatea Jitin. Forma dominantă a reliefului este reprezentată de dealuri de origine piemontană, cu înălțimi cuprinse între 200-450 m. Clima zonei este integrată climatului continental-moderat subtipului bănățean, cu nuanțe submediteraneene.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE.[ISTORIA ZIDIRII EI] A existat o biserică de lemn din 1733[5]; biserica actuală, cu hramul ,,Adormirea Maicii Domnului", a fost construită în anul 1904.[6]

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este construită în stil baroc, ca material de construcție predominând piatra; e acoperită cu tablă. Iconostasul este de zid, cupola de lemn, pardoseala din beton. Casa parohială este construită din piatră și cărămidă, acoperită cu țiglă, compusă din trei camere, bucătărie și dependințe; în 2010 s-a renovat parțial.

[PICTURA] Biserica a fost pictată de Igor Isac în 2010. Ușile împărătești au o pictură veche; nu sunt uși diaconești.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ȘI CĂRȚI VECHI] Chivotul datează din 1893 (probabil rămas din biserica veche). Cărţi vechi: Evanghelie (Bucureşti, 1723), Octoih şi Catavasier (Buda, 1826), Penticostar (Sibiu, 1841) etc. Un antimis din 1733 a intrat în patrimoniul Muzeului Banatului din Timișoara.[7]

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoților din parohia Ciudanovița: Ioan și Toma (1751)[8], Timotei Mazaran (1843), Gheorghe Milovan (1903-1931), Nicolae Giuca (1932-1951), Teodor Turlici, Iosif Braicher, Mihail Oțil (1970-1978), Fiu Neamțu (1979-2003), Ioan Borchescu (2006-2010), Solomon Dragotă (2010-prezent).

---

[1] N. ILIEȘIU, *Monografia istorică a Banatului* (ed. D. Țeicu), Ed. Mica Valahie, Bucureşti 2011, pp. 95-98.
[2] Ioan Dimitrie SUCIU, Radu CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*,vol. I, Timişoara, Ed. Mitropoliei Banatului, Timişoara,1980, p.192.
[3] *Ibidem*, p. 237.
[4] Constantin MARTINOVICI, Nicolae ISTRATI, *Dicționarul Transilvaniei, Banatului și al celorlalte ținuturi alipite*, Ed. Institutul de arte grafice ,,Ardealul", Cluj, 1921, p. 69.
[5] Biserica a fost dată comunității de la Greoni și apoi a fost donată credincioșilor din Calina.
[6] Nicolae STOICESCU, *Bibliografia localităților și monumentelor medievale din Banat*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1973, p. 49.
[7] Ion VĂRAN, *Monografia protopopiatului Oraviţa*, Ed. Marineasa, 2003, p.163.
[8] I.D. SUCIU, R. CONSTANTINESCU, *op. cit*. p.192.

C. CIMITIRUL. Cimitirul are suprafața de 0,5 ha; nu are capelă mortuară. Sunt șapte cruci de piatră de la sfârșitul secolului XIX și începutul secolului XX. Există un monument al eroilor căzuți în Primul și al Doilea Război Mondial.

D.ACTIVITĂȚICULTURALEȘIFILANTROPICEÎNTRECUT.Primaşcoală din sat e atestată documentar în 1781, când era învăţător Alexa Gaita. La Ciudanoviţa s-a născut dr. Ilie Trăilă, cunoscut scriitor şi om de cultură.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Din 2010 până în prezent în cadrul parohiei s-au desfășurat activități cu aproximativ 70 de copii de la Școala cu clasele I-VIII Ciudanovița, cu care există un parteneriat de colaborare. Tot cu acești tineri s-a mers în mai multe tabere culturale şi în pelerinaje la mănăstirile din țară. De praznicele împărătești, se pregătesc concerte de muzică religioasă, colinde, piese de teatru și scenete, pe care copiii le interpretează în fața credincioșilor. Activitățile filantropice privesc ajutorarea persoanelor nevoiașe din parohie, prin strângerea de haine, alimente și toate cele necesare acestor oameni. S-au făcut colecte pentru F.C.M, s-au adunat alimente pentru Seminarul Teologic din Caransebeș și pentru cei afectați de inundații, plus donații către Clinica Mănăstirii Nera.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Adormirea Maicii Domnului”; [ADRESA] Cod poştal 327085, Ciudanoviţa, f.n [OFICIU PAROHIAL] Cod poştal 327085, Ciudanoviţa, nr. 1A.

BIBLIOGRAFIE: MARTINOVICI, Constantin, ISTRATI, Nicolae, *Dicționarul Transilvaniei, Banatului și al celorlalte ținuturi alipite*, Ed. Institutul de arte grafice,, Ardealul”, Cluj, 1921; STOICESCU, Nicolae, *Bibliografia localităților și monumentelor medievale din Banat*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1973; LEU, Valeriu, *Cartea veche romanească în bisericile din eparhia Caransebeșului*, Ed. Banatica, Reșița, 1996; VĂRAN, Ion, *Monografia protopopiatului Oravița*, Ed. Marineasa, Timişoara 2003.

Parohia „Nașterea Maicii Domnului” – Comorâște

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII / CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia este situată în satul Comorâşte, comuna Forotic, judeţul Caraş-Severin. Prima atestare documentară a aşezării datează din anul 1362.[1] În jurul anului 1597 era proprietatea Anei Rakoviczay. Prin anul 1686, satul Comorâşte era proprietatea unui turc pe nume Namig Aga, înmormântat în cimitirul satului. Cu ocazia conscripţiei din anii 1690-1700, satul Comorâşte figurează în districtul Vârşeţului, cu 90 de case locuite. La începutul sec. al XVIII-lea, satul Comorâşte devine proprietatea a trei familii de boieri sârbi: Despinici, Lazarovici şi Milutinovici. În anul 1796 s-a făcut prima sistematizare a satului. În Comorâşte, la intrarea în curtea bisericii, în partea stângă este amplasat monumentul eroilor, ridicat prin grija primarului de atunci Achim Grema junior şi s-a sfinţit la 1 iunie 1936, în Duminica Rusaliilor.

[1] D. ȚEICU, *Banatul montan în Evul mediu*, Ed. Banatica, Timişoara 1998, p. 316. Pentru etimologie, vezi V. IONIȚĂ, *Nume de locuri din Banat*, Ed. Facla, Timişoara 1982, p. 83. S.A. Luca (în *Repertoriul arheologic al jud. Caraş-Severin*, Ed. Economică, Bucureşti 2004, p. 52) vorbeşte despre o mănăstire la Comorâşte, pentru anul 1579.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE.[ISTORIA ZIDIRII EI] Înainte de biserica de azi, exista un sf. locaş din 1725. Construcţia bisericii actuale, cu hramul ,,Naşterea Maicii Domnului”, s-a făcut între anii 1810-1820. Lucrările au început în anul 1810 şi s-au terminat în anul 1817, dar până în anul 1820 s-au mai făcut unele completări; aşa că se poate considera perioada de construire anii 1810-1820[2], în vremea episcopului Caransebeşului şi Vârşeţului Petru Ioanovici Vidac, cu cheltuiala credincioşilor din această parohie, preot fiind Damaschin Botoş. Deoarece biserica, la data construirii era acoperită cu şindrilă, care cu timpul s-a stricat, între anii 1895-1896 şindrila a fost înlocuită cu tablă zincată de către meşterul Gaşpar Braun din Kutriţ, iar în anul 1905 şi turla a fost acoperită cu tablă zincată de alt meşter tot din Kutriţ, Ignat Kunert. În anul 1996, în vremea preotului Petru Boru, tabla degradată a fost schimbată cu ţiglă de acoperiş dublu arsă. Terenul pe care a fost construită biserica, a fost donat de Aron Despinici, unul din boierii satului din sec. XIX, care a pus şi jumătate din cheltuieli, iar cealaltă jumătate venind de la credincioşi. Datorită acestor donaţii i s-a îngăduit să-şi construiască un cavou în curtea bisercii pentru familie, care în prezent nu mai există. În anul 1996, la 10 octombrie, biserica a fost târnosită de episcopul Caransebeşului Dr. Laurenţiu Streza şi P.S. Sa Calinic episcopul Argeşului şi Muscelului. În urma unor lucrări exterioare şi a schimbării mobilierului cu unul nou, în 10 octombrie 2009 biserica a fost resfinţită de către Preasfinţitul Părinte Lucian, episcopul Caransebeşului. În turla bisericii se găsesc trei clopote: două din anul 1928 şi unul din 1978. Curtea bisericii este îngrădită cu gard din beton şi grilaje de fier cu plasă. Casa parohială construită în anul 1895 prin contribuţia credincioşilor, se află astăzi în stare bună.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica are o lungime de 26 de metri şi o lăţime de 8 metri.

[PICTURA] În anul 1927, interiorul bisericii a fost pictat de către pictorul Nicolae Mărăşescu[3] din Bocşa Montană, în vremea preotului Iosif Nicolaevici. Deoarece pictura s-a degradat în timp, în 1996 s-a schimbat atât pictura cât şi structura bolţii prin lambriuri de lemn şi icoane pe lemn şi pânză. Pereţii au fost retencuiţi şi au fost aplicate icoane pe pânză. Pictura a fost executată de pictoriţa Rita Aldea din Reşiţa. Toate aceste lucrări s-au făcut prin contribuţia credincioşilor acestei parohii, în vremea preotului Petru Boru.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Antologhion – 1838, Evanghelie – 1841 şi Penticostar – 1841, toate tipărite la Bucureşti.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Damaschin Brenca (1729-1738), Jivan Ghiurovici (recte: Giura) şi Nicolae Brancovici (alias Brancu, 1751-cca 1757), Pavel Popovici (1778-1783), Nicolae Brenca (1778-1787), Maxim Borca (1787-1789), Pavel Popovici (1787-1814), Maxim Popovici (1787-1818), Damaschin Brenca (1787-1794), Damaschin Botoş Andronic (1794-1828), Ioachim Brenca (1799-1832), Matei Cherciu (1818-1836), Pau Botoş Andronic (1819-1840), Ion Mitar (1832-1857), Ion Iancu Botoş Andronic (1832-1878), Pavel Cherciu (1836-1844), Ioachim Botoş Andronic (1855-1885), Ioachim Cherciu (1862-1870), Pavel Penda (1864-1907), Matei Cherciu (1869-1891), Ioachim Dabici (1891-1903), Petru Şuşan (1907-1948), Iosif Nicolaevici (1919-1951), Ion Miciuru (1952-1964), Gheorghe Pleavă (1964-1980), Petru Boru (1980- prezent).

C. CIMITIRUL. Cimitirul este proprietatea parohiei şi se află la marginea satului, pe o suprafaţă de 1 ha.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Şcoala confesională era amintită întâia oară în 1776. La 1896 s-a înfiinţat un cor.

---

[2] Nicolae CORNEAN, *Monografia eparhiei Caransebeș*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeș, 1940, p. 221.
[3] LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, Caransebeș, 2012, p. 217.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia (cu 500 enoriaşi) organizează periodic excursii şi pelerinaje la mănăstirile din zonă, cu copiii cuprinşi în proiectul Patriarhiei Române şi Organizaţiei World Vision-România „Alege şcoala”.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Naşterea Maicii Domnului”; [ADRESA] Comorâşte, comuna Forotic, nr. 143, judeţul Caraş-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon şi site oficial.

BIBLIOGRAFIE: CORNEAN Nicolae, *Monografia eparhiei Caransebeş*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeş, 1940; LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, Caransebeș, 2012.

Parohia „Naşterea Maicii Domnului” – Dezeşti

A. ISTORICUL COMUNITĂŢII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. În județul Caraș-Severin, la jumătatea drumului dintre Reșița și Lugoj, aparţinător comunei Fârliug este satul Dezești. Satul se învecinează cu comuna Zorlențu Mare și comuna Fârliug, astfel trecerea dintr-o comună în alta se face prin localitatea Dezești. Localitatea este atestată documentar în 1420.[1] De-a lungul anilor, așezarea geografică a localității a suferit mari modificări. În trecut satul se afla la câțiva kilometri în partea deluroasă a zonei, iar cu timpul locuitorii au început să-și construiască case în partea joasă, unde terenul era drept și spațios. Astfel, satul s-a mutat cu totul și a rămas aici până în ziua de astăzi. Fiind o localitate aparţinătoare Banatului de câmpie, principalele îndeletniciri ale locuitorilor Dezeştiului sunt axate pe următoarele direcții: agricultură, creşterea animalelor, legumicultură, apicultură, cultura cerealelor.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Prima biserică a fost construită din lemn în anul 1797 și reclădită în 1912. Dacă în anul 1797 a fost construită acea biserică, înseamnă că prima comunitate creștină a existat dinaintea anului menționat mai sus; probabil mărindu-se au simțit nevoia unui lăcaș de cult propriu. Din mărturiile credincioșilor aflăm că vechea biserică era așezată la câțiva metri distanță de cea actuală. Parohia deține două cimitire cu suprafața totală de 1,5 ha, fără capelă[2], de asemenea mai deține 26 ha de teren agricol și 6 ha de pădure. În Foaia Diecezană din anul 1914, într-un articol intitulat „ Starea bisericilor din protopresbiterat”, se arată că în Dezești s-a ridicat o biserică nouă, cu prețul de circa 30.000 coroane. În 2009, Preasfinţitul Lucian, Episcopul Caransebeșului, a târnosit biserica.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este construită în forma de navă; are dimensiunile: 19,30 x 7 x 7, 72 m. Biserica a fost zidită în stil baroc, din piatră și cărămidă, acoperită cu tablă galvanizată. Turnul din cărămidă este acoperit tot cu tablă galvanizată, iconostasul e din lemn, bolta din lemn și pardoseala din gresie. Icoanele iconostasului sunt pictate în ulei pe pânză și

[1] D. ŢEICU, *Banatul montan în Evul mediu*, Ed. Banatica, Timişoara 1998, p. 321; V. ACHIM, *Banatul în Evul mediu*, Ed. Albatros, Bucureşti 2000, p. 29.
[2] LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului,* Ed.Diecezană, Caransebeș 2012, p.143.

aplicate pe lemn. În prezent, biserica a trecut printr-un proces de modernizare, astfel că ferestrele vechi s-au înlocuit cu unele din termopan, ușile la fel au fost înlocuite. Soba cea veche, de care povestesc bătrânii, afuma toată biserica; a fost înlocuită cu încălzire centrală pe lemne. S-a pus gresie pe jos în naos și pronaos, iar pe solee și în altar, mochetă. În 2013 Sfântul Altar a fost renovat, zugrăvit și mobilat, iar recent printr-un proiect social, ajutați de Fundația Triumful Inimii din Bocșa, s-a primit pentru acoperirea bisericii țiglă nouă (700 mp) adusă din Germania, în valoare de 4.600 euro.

[PICTURA] Biserica nu este pictată.

OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Evanghelie şi Molitfelnic (Râmnic, 1746 şi 1782), Penticostar (Bucureşti, 1783).

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor (cunoscuţi): Barbul Munteanu (1751-post 1757), Damaschin Frenţ (1843), Aurel Avramescu (1907-1908), Iacob Dabiciu (1908-1928), Gheorghe Ienciu (1933-1948), Dănilă Birtea (1949-1964), Lazăr Magheţ (1965-1969), Virgil Atnagea (1969-1973), Nicolae Pereş (1975-post 1980)[3], Mihai Boran, Doru Mogoșescu, Mutu Adrian, Gana Alexandru Florin.

C. CIMITIRUL. Cimitirele au suprafața totală de 1,5 ha.

D.ACTIVITĂȚICULTURALEȘIFILANTROPICEÎNTRECUT.Primaşcoală confesională apare documentar în anul 1776. Cu siguranță că preoții ce au slujit în parohia Dezești s-au implicat în viața locuitorilor, a școlii, pentru o educație cât mai bună. Bătrânii își aduc cu drag aminte de Părintele Lazăr Maghet care a chemat toți copiii la biserică. Cei mai mari trebuiau să cânte în strană, în timp ce părintele îi acompania cu vioara, ca nu cumva să greșească notele muzicale.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Pastorația și misiunea de astăzi este dificilă, pentru că pe lângă cei 40 % care vin regulat la sfânta biserică, se dorește aducerea unor persoane noi, care nu au frecventat biserica. Pentru aceștia se pregătesc diferite evenimente culturale și religioase spre a fi atrași la biserică, se dăruiesc cadouri copiilor și se organizează cu aceștia diferite activități. S-a încercat să se facă publicitate și în ziarele locale, pentru a atrage tineretul plecat din sat. Parohia numără doar 170 enoriaşi.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Nașterea Maicii Domnului”; [ADRESA] Localitatea Dezeşti, com. Fârliug, Nr. 114, judetul Caraş-Severin. Nu are telefon şi site oficial.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, Caransebeş, 2012; LEU Valeriu, *Cartea veche românească din bisercile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Banatica, Reșița, 1996; STOICESCU Nicolae, *Bibliografia localităților și monumentelor medievale din Banat*, rev. Mitropolia Banatului, nr. 10-12/1972.

3 I. PETREUȚĂ, *Monumente istorice-bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara 1980 (ms.), p. 271.

Parohia „Adormirea Maicii Domnului" – Doclin

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Satul Doclin e consemnat în documente începând cu jumătatea veacului al XVI-lea şi faptul că el este menţionat în mai multe deftere turceşti (1564-1569, 1579) indică cu mare probabilitate existenţa sa încă înainte de perioada stăpânirii otomane în Banat. Hotarul de azi al comunei Doclin o desparte spre nord de localitatea Biniş, spre nord-vest de localitatea Tirol, spre vest şi sud-vest de localităţile Fizeş, Surducu Mare şi Forotic, spre sud de localitatea Cârnecea, iar către est de Dognecea. La sfârşitul secolului XVI, în 1597, luna august, satul este menţionat cu movilele sale de hotar laolaltă cu satul Biniş, fiind amândouă în proprietatea caransebeşeanului Negul (Neagu).[1] Localitatea există neîntrerupt în epoca otomană, fiind menţionată sub numele *Doklen* la 1690-1700, în conscripţia contelui Marsigli, ca şi în conscripţia austriacă din 1717-1718, în hărţile veacului XVIII (a lui Mercy din 1723 ş.a.). Numele satului apare sub forma *Doklen*, *Dochlan*, *Doklin* etc. şi, după părerea cercetătorului reşiţean Vasile Ioniţă, etimologia acestuia ar fi sârbo-croată.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Se presupune că a existat o veche biserică de lemn, în locul căreia, după războiul austriecilor cu otomanii din 1716-1718 s-a înălţat o biserică de lemn ctitorită în 1733. Aceasta a fost înlocuită cu actuala biserică în jurul anului 1790. Biserică de lemn a fost pe actualul islaz comunal, în locul numit *Dealul Bisericii.* Despre alegerea noului amplasament pentru zidirea actualei biserici există o legendă locală, conform căreia o gâlceavă între localnici privind amplasarea noii biserici, a fost stinsă de Episcopul de Vârşeţ. Acesta, conform legendei, a purtat în braţe un bolovan cât l-au ţinut puterile, până la locul pe care s-a înălţat apoi noua biserică.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Această mică biserică din cărămidă cu absidă semicirculară şi turn patrulater, a fost înzestrată după renovarea din 1891, cu un iconostas din lemn. Biserica are formă de corabie. Zidurile de la fundaţie şi până la acoperiş sunt din piatră. A fost acoperită cu ţiglă solz, actualmente cu ţiglă mare, iar Sfântul Altar cu tablă zincată. Turnul este din cărămidă arsă şi tablă de cupru. Dimensiunile bisericii[2] sunt: 22 x 6,20 x 6 m. În anul 1903, se consolidează biserica cu brâu din bare de oţel.

[PICTURA] În 1911 biserica se pictează de pictorul academic Ion Zaicu din Fizeş. Tot în aceşti ani se toarnă pardoseala din ciment şi se execută iconostasul, stranele şi tronul arhieresc de vestitul sculptor în lemn Nestor Bosioc din Berlişte, ajutat de fiul său Iulius. Amintim faptul că în 16 august 1935 locuitorii parohiei Doclin s-au bucurat de binecuvântarea Preasfinţitului Episcop Vasile Lazarescu, care a fost aşteptat cu călăreţi şi trăsură la intrarea în sat, urmând să binecuvânteze Monumentul eroilor din Doclin căzuţi pe câmpul de luptă în Primul Război Mondial şi să pună piatra de temelie a şcolii din sat

[1] Nicolae, CORNEAN, *Monografia eparhiei Caransebeș*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeș, 1940, p. 260.
[2] LUCIAN Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Episcopiei Caransebeşului, 2012, p. 145.

(actuala şcoală). Toate aceste lucruri s-au realizat prin strădania domnului Furlugianu Octavian, fiu al satului. În anul 1964 s-a făcut restaurarea (spălarea) picturii şi s-a completat iconostasul cu unele icoane care lipseau, de către pictorul Simion Băcală din Petroman, preot paroh fiind Irimia Belu Ghita. Cu această ocazie, în acelaşi an s-a făcut antesfinţirea de către protopopul Gheorghe Cotoşman, vicarul Mitropoliei Banatului, iar în 26 septembrie 1965, târnosirea de către Nicolae Corneanu, Mitopolitul Banatului, în cadrul unor importante manifestaţii religioase. Cu ocazia terminării reparaţiei bisericii şi a spălării din nou a picturii sub păstorirea preotului Daniel Crecan, pe data de 13 iunie 1999, lucrările au fost binecuvântate de către I.P.S. Laurenţiu Streza, Episcopul Caransebeşului. În anul 2008 s-a reînnoit Sfânta Masă, s-a înfrumuseţat Sfântul Altar şi s-a montat o centrală termică. Lucrările au fost binecuvântate de către P.S. Lucian Mic, Episcopul Caransebeşului, în 16 noiembrie 2008. În 12 august 2012, P.S. Lucian slujeşte Sfânta Liturghie alături de un sobor numeros de preoţi şi diaconi, după care binecuvintează casa parohială care a fost renovată.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Octoih (Bucureşti, 1746), Triod (Râmnic, 1782), Cazanie (Viena, 1793).

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Martin Luchici (1749), Barbu Muntean (1751-1757; Constantin Martin: 1757-1778; Ignatie Gruia şi Nicolae Brancovici (= Brancu): 1778-1787; Nicolae Trailovici (= Trăilă, 1787-1824), Iancu Stoia şi Ion Dimitrescu (1824-1825), Pavel Crestici şi Pavel Zacharie (1825-1831), Simion Blidariu şi Irimie Zacharie (1831-1838), Ioachim Blidariu (1838-1856), Iosif Blidariu (1856-1887), Ion Pepa (1887-1902), Pavel Drăgan (1887-1928), Teodor Şandru (1902-1920), Teofil Bucşă (1920-1923), Petru Ghita (1923-1938), Irimia Belu Ghita (1940-1967), Ioan Mateia (1967-1980), Ştefan Gheorghe (1980-1993), Crecan Daniel (1994-2002), Tănase Nichifor Gheorghe (2003-2007), Mezeniuc Ovidiu Petru (2008 – şi prezent).

În această localitate s-a născut poetul Octavian Doclin ce a tratat şi subiecte religioase.

C. CIMITIRUL. Parohia are 2 cimitire, ambele în uz, unul în spatele bisericii, iar celălalt la intrarea în localitate. În 1995 a fost prohodit şi înmormântat în parohia natală Doclin, în cimitirul din spatele bisericii, preotul Ieremia Belu Ghita în prezenţa Episcopului Emilian Birdaş. În cimitirul de la intrarea în sat este înmormântat Octavian Furlugianu, fost prefect şi senator.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Şcoala primară apare documentar în 1776, iar un cor înainte de anul 1916.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Ocazional, parohia (însumând 409 enoriaşi) organizează pelerinaje la mănăstiri, acţiuni filantropice şi activităţi cu copiii.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Adormirea Maicii Domnului”; [ADRESA] Nr. 84, Doclin, judeţul Caraş-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Doclin, nr. 133, judeţul Caraş-Severin.

BIBLIOGRAFIE: CORNEAN Nicolae, *Monografia eparhiei Caransebeş*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeş, 1940; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012.

Parohia „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe” – Dognecea

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia este situată în comuna Dognecea, județul Caraș-Severin. Dognecea este atestată documentar în 1722. Locuitorii actuali ai localității sunt urmașii românilor care au emigrat din Oltenia din cauza birurilor grele și s-au stabilit în Bocșa Montană, Ocna de Fier, Dognecea, Reșița, etc. În anul 1722 au fost aduși din Austria și Württemberg coloniști de origine germană care trebuiau să lucreze la furnalele și topitoriile așezate în partea de est a comunei Dognecea. Coloniștii din Oltenia s-au stabilit în jurul celor două lacuri. În 1724 au fost construite cele două lacuri la ordinul generalului guvernator al Banatului, contele Mercy. Cele două lacuri sunt reprezentate pe harta din anul 1765. Gloria și faima Dognecei au fost zăcământul de cupru din minele de la Simon și Iuda care i-a adus lui David Hubner din Timișoara o mare bogăție, titlul de consilier minier și înnobilarea.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] PRIMA BISERICĂ S-A RIDICAT PE LOCUL NUMIT GURA VÂRÂŢULUI. CONSTRUCȚIA BISERICII ACTUALE, CU HRAMUL „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe”, a început în anul 1750 și s-a finalizat în 1792, an în care s-a primit antimisul. În curtea bisericii este ridicată o cruce cu „Răstignirea Domnului”; în apropiere mai există o cruce înălțată în memoria evenimentelor din decembrie 1989 din Timișoara.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este în formă de navă, în stil baroc, din piatră și cărămidă, acoperită cu tablă de cupru. Iconostasul este de zid, peste care s-a aplicat unul de lemn, bolta din cărămidă, pardoseala din plăci de marmură gălbuie, turnul tot din cărămidă acoperit cu tablă de cupru.[1] Biserica are dimensiunile: 25 x 7,20 x 7 m.

[PICTURA]Biserica a fost pictată în 1859 de D. Turcu, iconostasul fiind pictat împreună cu D. Popovici. Pentru biserică, a pictat icoane între 1867 și 1869, Matei Popovici. Pictura bisericii din Sfântul Altar și iconostas este în stil renascentist. Întreaga pictură a fost restaurată în 1925 de Nicolae Mărișescu; ultima restaurare s-a făcut în 1999 de Ștefan Gurmai. Biserica a fost sfințită de Preasfințitul Părinte Lucian, Episcopul Caransebeșului în 9 decembrie 2007. Mai există un paraclis în cimitirul din partea estică a comunei cu hramul „Pogorârea Sf. Duh”, construit din piatră și cărămidă între 1935-1937, târnosit prima dată în 27 noiembrie 2002 de Preasfințitul Părinte Laurențiu Streza, Episcopul Caransebeșului din acea vreme. De asemenea, a fost resfințită în 3 mai 2015 în urma placării mesei Sfântului Altar cu marmură, de către Preasfințitul Părinte Lucian, Episcopul Caransebeșului. Casa parohială este construită din cărămidă crudă și acoperită cu țiglă; are 3 camere și un birou. Biserica nu deține obiecte de valoare.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ȘI CĂRȚI VECHI] Biserica a avut picturi mai vechi aflate acum în grija Episcopiei Caransebeșului, din care amintim:

---

[1] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeş*, Ed. Episcopiei Caransebeşului, 2012, p.147.

„Fecioara cu Pruncul”, secolul XIX, ulei pe lemn, de un pictor anonim (nr. inv. 634). Biserica s-a servit de următoarele cărți: Triod (București, 1746), Penticostar (Râmnic, 1767), Adunarea Cazaniilor (Viena, 1793) ș.a.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Preoții slujitori: Ioan (1751), Ioan Tomici (1795-1804), Petru Nestorovici (= fiul lui Nistor, 1808-1844), Mihai Velceanu (1838-1883), Lazăr Băleanu (cca 1884-1924), Constantin Tismănariu, Gheorghe Patriciu Lugojan (1928-1975), Aurel Bendariu (1975-1989), Mihai Vucu (1989-2002), Ioan Petrică (2002-2004), Datcu Florin Ioan (2004-2008), Doru Melinescu (2008-2011), Cosma Florin Cosmin (2011-prezent).[2] Dintre marile personalități ce le-a avut localitatea Dognecea, amintim pe Mihail Velceanu – preot, traducător. S-a născut în 1815, în Dognecea şi a decedat la 12 sept. 1883, tot în Dognecea. Gimnaziul l-a făcut în Seghedin (1827-1833), studiile teologice la Seminarul din Vârșeț (1833-1837). A fost preot – cum s-a spus – *în Dognecea (1838-1883) și profesor la Institutul* teologic din Caransebeș (1865-1870). Are traduceri și prelucrări din limba latină, precum și alte lucrări.

C. CIMITIRUL. Parohia are în administrare 3 cimitire în suprafață totală de 13.712 mp; cel principal dar și cel mai mare are și capelă construită în 1892 de familia Tismănariu, în subsolul căreia sunt și înmormântați. *În acelaşi cimitir* mai sunt *înmormântați* Pr. Prof. Mihail Velceanu și Prot. Tismănariu Constantin.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. O şcoală montanistică e amintită în 1741, iar un cor ortodox se întemeiază la 1894.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia (având 947 membri) catehizează în fiecare sâmbătă și duminică seara după slujba vecerniei. Catehizarea a început odată cu implementarea Proiectului Patriarhiei Române și Organizației World Vision – Romania *Hristos împărtășit copiilor*. De asemenea, se are în vedere amenajarea pentru anul 2016 a unui centru de tineret lângă biserică pentru o și mai bună activitate cu tinerii și nu numai. Oamenii vârstnici și cu probleme de sănătate sunt cercetați periodic de preotul paroh.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe”; [ADRESA] Str. Principală, nr. 185, comuna Dognecea, cod poştal 327180, judeţul Caraș-Severin. [OFICIU PAROHIAL] Nr. tel. 0255236406.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN Episcopul Caransebeşului, Bona PETRU, *Parohiile Eparhiei Caransebeș*, Ed. Episcopiei Caransebeşului, 2012; GOICU, Viorica şi SUFLEŢEL, Rodica, *Dicţionarul toponimic al Banatului (D-E)*, Timişoara 1986, p. 57 (pentru etimologie); PETREUŢĂ, Ioan, *Monumente istorice-bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara 1980 (ms.), pp. 273-275; JURMA, Gheorghe, PETRICA, Vasile, *Istorie şi artă bisericească*, Ed. Timpul, Reşiţa 2000, pp. 72-74; ILIEŞIU, Nicolae, *Monografia istorică a Banatului* (ed. D. Ţeicu), Ed. Mica Valahie, Bucureşti 2011, pp. 114-115.

[2] *Ibidem.*

Parohia „Sfânta Cuvioasă Parascheva" – Duleu cu filia „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" – Valea Mare

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia este situată în localitatea Duleu, comuna Fârliug din județul Caraș-Severin. Prima atestare documentară este în anul 1690[1], fiind vorba despre însemnările lui Marsigli despre aşezările din Banat, în care apare cu numele *Duleg.*[2] Pavel Ioanovici a fost comerciant în Timișoara, și a ocupat funcția de consilier la Curtea de Apel a comitatului Caraș. La data de 15 mai 1800 cumpără domeniul Duleu și Valea Mare, anul următor, fiind înnobilat de către împăratul Francisc I al Austriei. Ansamblul de clădiri construit la Duleu în secolul al XIX-lea cuprindea, pe lângă clădirea palatului (evaluat în 1910 la 56.199 coroane), și 10 clădiri anexe. În spatele palatului Ioanovici era un parc întins, cu arbori impunători. Pentru frumusețea sa, locul a fost numit „Raiul", denumire păstrată și astăzi pentru acea parte de intravilan. Proprietatea era înconjurată de un zid de piatră, cu stâlpii de cărămidă și gard de fier, iar în față avea de asemenea multe flori bine îngrijite. Ultimii proprietari – după cel de-al doilea război – vând acest parc, parcelă cu parcelă, unde se vor construi mai apoi case noi. Pentru atitudinea patriotică manifestată de Gh. Ioanovici în timpul Revoluției de la 1848, se va pune sechestru pe averea lui, iar în 4 octombrie 1850, pe baza hotărârii guvernamentale s-a ridicat sechestrul. După moartea lui Gh. Ioanovici, în iunie 1910, moștenitorii săi fac succesiunea și vând proprietățile sale din Duleu.[3] De la 1 ianuarie 1965, în baza decretului Consiliului de Stat satul își schimbă demunirea din Dulău în Duleu. La recensământul din 2002, localitatea Duleu avea 247 locuitori, din care 240 români şi 7 de alte naţionalităţi.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] În anul 1906, Gh. Ioanovici, bătrân fiind, a venit la Duleu, s-a dus la biserică, și după terminarea slujbei le-a spus oamenilor: „Ce aveți de gând, că pică biserica pe voi?" Oamenii i-au răspuns: „suntem săraci, nu avem cu ce ne face biserica". El le-a spus că le va da 2.000 de coroane și lemnul din pădurea sa, și carele să aducă materialele, iar oamenii să contribuie cu brațele de muncă. Imediat s-a început construirea bisericii care s-a terminat în 1908 sub preotul Nestor Damșa. Atunci, în 1906 a fost dărâmată biserica veche de zid, care a fost construită în anul 1797. În această biserică veche s-a păstrat un măsai (față de masă) pentru altar, brodat cu fir de aur de mâna Sofiei Ioanovici, care l-a donat bisericii în 1886. Cele două clopote ale bisericii, turnate la Timișoara, au fost instalate unul în 1923, iar celalalt în 1936. Este posibil ca vechile clopote ale bisericii să fi fost rechiziționate și topite în timpul Primului Război Mondial, pentru producția de tunuri, așa cum s-a întâmplat în multe sate bănățene. În anul 1940, pictura avea numai iconostasul, fiind făcută de către Ion Bagiu. Prin testament, Gh. Ioanovici a lăsat 1.000 de coroane bisericii din Duleu, și

[1] Coriolan SUCIU, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania,* Ed. Academiei, București, p. 212.
[2] Ilieşiu, NICOLAE, *Monografia istorică a Banatului: Judeţul Caraş*, Editura Mica Valahie, Bucureşti, 2011, p. 118.
[3] D. Braharu, *Un colaborator a lui Șaguna – Gheorghe Ioanovici de Duleu și Valea Mare*, Cartea Românească, Cluj, 1932, p. 53.

alte 1.000 de coroane bisericii din Valea Mare. Suma lăsată prin testament, după cum reiese din protocolul parohial Duleu din 20 iunie 1910, se afla la Casa Diecezană din Caransebeș, fiind necesară la plata datoriei către firma care a edificat biserica.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este zidită în stil baroc, din piatră și cărămidă.[4] Este acoperită cu tablă galvanizată; turnul este din piatră, iconostasul din lemn, pardoseala din ciment, bolta din cărămidă. Biserica are dimensiunile: 19 x 7 x 6,85 m.

[PICTURA] Biserica a fost pictată în anul 1974, numele pictorului nu se cunoaşte; pictura pereților laterali a fost restaurată în 2002 și s-a pictat doar bolta.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Din cărțile provenite din biserica din Duleu, la arhiva Episcopiei Caransebeșului se află un Penticostar (Râmnic, 1743), Antologhion (Râmnic, 1745), Octoih (Râmnic, 1750), Adunarea Cazaniilor (Viena, 1793) şi un Triod (Blaj, 1800).

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Iancu Adam, Petru Popovici (1767), Ioan Popovici (1773-post 1776), Pavel Crăinicescu (1800-1823), Vasile Popovici (1837-1870), Nestor Damşa (1924), Teofil Nistor (1927), Petru Damşa (1928-1948), Melchisedec Eftimie (1948-1968), Ioan Ardean (1971-1977), Petru Tomescu (1977-2002), Dragoş Vasile (2002-2012), Vali Petrică Ungar (2012- prezent).

C. CIMITIRUL. Cimitirul are o suprafață de 2 hectare.

D.ACTIVITĂȚICULTURALEȘIFILANTROPICEÎNTRECUT.Primaşcoală confesională e menţionată în anul 1776.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Ocazional, parohia (având doar 149 enoriaşi) organizează pelerinaje la mănăstiri.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sf. Cuv. Parascheva"; [ADRESA] Sat Duleu, com. Fârliug, jud.Caraș-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

Filia Ortodoxă Română Valea Mare

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.VGEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Satul este atestat documentar în 1458.[5] Este amintit în 1717 cu 32 de case. În sat, în anul 1992 erau 132 credincioși ortodocși, în 2002 erau 139 ortodocși, 15 baptiști și 8 penticostali; azi mai sunt 73 de suflete. Localitatea s-a aflat în domeniul deținut de Gheorghe Ioanovici de Duleu și Valea Mare.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] La 1749 s-a ctitorit o biserică de lemn; nu a fost singura, după tradiţie. Biserica actuală, monument istoric, cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", din filia Valea Mare, a fost ridicată între anii 1800 și 1804. Ctitorii bisericii au fost enoriașii comunei. Biserica a fost construită în stil baroc, cu zidurile de piatră; turnul e construit din lemn, acoperit cu tablă, iar bolta semicilindrică din scândură, pictată. Pictura a fost realizată din culori vegetale,

[4] LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Editura Episcopiei Caransebeșului, 2012, p. 150.
[5] D. Ţeicu, *Banatul montan în Evul mediu*, Ed. Banatica, Timişoara 1998, p. 389.

în ulei, autorul fiind necunoscut. Iconostasul este confecționat din scândură, pictată.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica a fost construită în stil baroc; are dimensiunile 13,80 x 5,80 x 5,15 m.

[PICTURA] Nu se știe anul pictării bisericii.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Antimisul datează din 1916 și a fost emis de episcopul Ilie Miron Cristea. Restaurări interioare sau exterioare, la biserică şi turn, s-au făcut în anii 1910, 1933, 1960. Patrimoniul mobil cuprinde icoane din sec. XVIII, 18 icoane-prăznicar, cărți vechi de ritual: Penticostar (Horezu, 1743), Penticostar (Râmnic, 1743), Antologhion (1745), Cazanie (Viena, 1793). Clopotele nu sunt cele vechi; ele datează din 1922, celelalte fiind rechiziționate în timpul Primului Război Mondial. S-a păstrat aproape întreaga arhivă a bisericii, cu matricolele botezaților, cununaților și morților încă din anul 1800.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Isac Popovici (1757), Ion Mărgan Mihailovici (alias Mihăilă, 1775), Ioan Ioanovici (1800), Trifon Mihailovici sau Mihăilă (1800-1818), Gheorghe Mihăilă (1818-1840), Constantin Bratovici sau Bratu (1845-1850), Dimitrie Constantinoviciu (1850-1862), Ioan Popovici Radovan (1862-1875), Eugeniu Georgin (1880-1882), Ioan Sfercoci (1884-1904), Teofil Nistor (1910-1927), Constantin Târziu (1937-1941), Nicolae Toca (1948-1954), Petru Tomescu (1977-2002), Dragoş Vasile (2002-2010), Ioan Damir (2010-2012),Vali Petrica Ungar (2012- prezent).

De reţinut că fiul satului, pr. prof. dr. Ioan Sauca, în prezent este directorul Institutului ecumenic de la Bossey (Elveţia).

C. CIMITIRUL. Cimitirul are o suprafață de 1 hectar; nu are capelă funerară.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. O şcoală primară este atestată în 1776.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Nu este cazul.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sf. Arh. Mihail şi Gavriil”; [ADRESA] Str.; [OFICIU PAROHIAL] Str. Sat Valea Mare, com. Fârliug, jud. Caraș-Severin.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Editura Episcopiei Caransebeșului, 2012; LOTREANU Ioan, *Monografia Banatului*, Institutul de Arte Grafice „Ţara”, Timişoara, 1935; LEU Valeriu, *Cartea veche românească din bisercile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Banatica, Reșița, 1996; BRAHARU D., *Un colaborator al lui Șaguna – Gheorghe Ioanovici de Duleu și Valea Mare*, Cartea Românească, Cluj, 1932.

Parohia „Adormirea Maicii Domnului" – Ersig

A. ISTORICUL COMUNITĂŢII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia este situată în satul Ersig, comuna Vermeş, judeţul Caraş-Severin. Numele localităţii a fost mereu schimbat.[1] În secolul XX, mai ales după anul 1918 localitatea a purtat numele de Iersig, ca după anul 2000 să rămână apelativul de Ersig. Prima menţiune documentară a aşezării datează din anul 1369.[2] În ceea ce priveşte istoria locală, este ştiut faptul că până în 1835 când apar primii colonişti maghiari, satul a fost locuit doar de români. Majoritatea şcolilor româneşti din Banat se înfiinţează între anii 1774-1776, iar la Ersig şcoala confesională românească este ridicată în 1776. În a doua jumătate a secolului XIX, ca în majoritatea localităţilor din Banat, s-a dus o puternică acţiune de maghiarizare. Fiind un sat mic al Banatului de munte, Ersigul nu este o localitate foarte cunoscută, deşi în trecutul istoric satul a fost o comunitate renumită a regiunii. Satul este printre puţinele sate bănăţene care apare în Harta iosefină a Banatului din perioada 1769-1772.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica cu hramul ,,Adormirea Maicii Domnului" a fost ridicată în anul 1713 pe ruinele unei biserici mai vechi, ctitorită în secolul al XV-lea. Preotul George Nicorescu, în anul 1928, printr-un act oficial trimis Muzeului din Timişoara, precizează că: *,,biserica ortodoxă* română *este zidită în anul 1713, an ce se află inscripţionat pe stâlpul de lemn al peretelui din Sf*ânta *Biserică"*.[3] Din păcate, acest însemn nu se mai păstrează datorită renovărilor repetate şi reconstruirii bisericii în 1979.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Istoricul Ioachim Miloia arată în 1931 că biserica (13 x 5,70 m) este formată ,,dintr-un corp de bârne, astăzi acoperit cu mortar, având un mic cerdac sprijinit pe stâlpi de lemn".[4] Pereţii exteriori sunt acoperiţi cu lipitură de pământ[5], iar acoperişul este de şindrilă, turnul e în stil baroc vienez cu o înălţime de aproximativ 5 metri.

[PICTURA] Legat de pictură, preotul George Nicorescu, într-un act oficial din 1928 susţinea că pictura de pe boltă este de la 1838, necunoscându-i-se autorul.[6] În ce priveşte calitatea stilistică, e vorba de un ţăran mai răsărit, din seria ,,moalărilor". Din păcate, astăzi pictura din biserică abia se mai zăreşte, din pricina faptului că înainte de 1979 biserica se afla într-o stare avansată de degradare.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Biserica nu deţine obiecte de valoare.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Cel dintâi cleric slujitor este preotul Mihai din secolul XV.[7] Alţi preoţi: Gruia Martinovici (=Martin,1758-1776), Gheorghe Nicolescu (1796-

---

[1] V. GOICU, R. SUFLEŢEL, *Dicţionarul toponimic al Banatului (D-E)*, Timişoara 1986, p. 107.
[2] D. ŢEICU, *Banatul montan în Evul mediu*, Ed. Banatica,Timişoara 1998, p. 325.
[3] Arhiva Muzeului Banatului Timişoara, *Răspuns la Chestionarul istorico-arheologic al Muzeului Bănăţean*, Timişoara, 1928, nr. arhivă 272 21-823/378.
[4] I. MILOIA, *Biserica de lemn din Ersig*, Analele Banatului, Timişoara, 1931, p. 115.
[5] Nicolae SĂCARĂ, *Bisericile de lemn ale Banatului*, Ed. Excelsor, Timişoara, 2001, p. 75.
[6] Arhiva Muzeului Banatului Timişoara, *Răspuns la Chestionarul istorico-arheologic al Muzeului Bănăţean*, Timişoara, 1928, Nr. Arhivă 272 21-823/378.
[7] Ioan Dimitrie SUCIU, *Monografia Mitropoliei Banatului*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1977, p. 67.

1843), Traian Linu, Augustin Aldan, Iosif Birta, George A. Dogariu, Valeriu Blajovan, Miron Băleanu, Alexandru Ogârlaci, George Nicorescu (ante 1918-1937), Alexandru Ursache (1937-1943), Pavel Barus, Eugen Suciu, Tiberiu Dragalina (1936-post 1980), Ştefan Spiridon, Gabriel Băbuţă (2005-2008), Dragoş Vasile Capotă (2009-2012) şi Flaviu-Cătălin Florea (în prezent).

C. CIMITIRUL. Biserica are un cimitir, dar nu se cunosc date cu privire la istoricul acestuia.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Nu este cazul.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Ocazional, parohia noastră (având doar 97 enoriaşi) organizează seri de film catehetic pentru tinerii din parohie.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Adormirea Maicii Domnului”; [ADRESA] Str. Principală, Nr. 1, sat Ersig, comuna Vermeş, jud. Caraş-Severin;

BIBLIOGRAFIE: Arhiva Muzeului Banatului Timişoara, *Răspuns la Chestionarul istorico-arheologic al Muzeului Bănăţean*, Timişoara, 1928, nr. arhivă 272 21-823/378; MILOIA Ioan, *Biserica de lemn din Ersig*, Analele Banatului, Timişoara, 1931; SĂCARĂ Nicolae, *Bisericile de lemn ale Banatului*, Ed. Excelsor, Timişoara, 2001; SUCIU, I.D., *Monografia Mitropoliei Banatului*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1977; PETREUŢĂ, Ioan, *Monumente istorice-bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara 1980 (ms.), pp. 294-295.

Parohia „Adormirea Maicii Domnului” – Ezeriş

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/ CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Satul este amintit de la 1319; localnicii îl numesc Iezeriş sau Igeriş. Vechea vatră a fost în locul numit „Zidita”, de unde s-a mutat pe locul actual.[1] În 1788, turcii au făcut o invazie. Hezerişenii s-au retras cu toţii în pădurile lui Smida spre Bocşa. Bătrânii şi copiii au stat cu carele în ogaşul cu meri înspre Ramna şi Bocşa. Au venit turci mulţi, împreună cu steagul lor, pe care hezerişenii i-au atacat, iar turcii s-au retras. Au atacat satul din nou dând foc bisericii (din 1742) și luând în robie unii români.[2]

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica „Adormirea Maicii Domnului” datează din anul 1801. Construcţia a început 1798, iniţiator a fost Ianăş feciorul lui Gavril Necşa; „prin a lui curaj s-a zidit această biserică din piatră, în doi ani, cu jeţuri şi moalăr cu tot”[3]. În 1883 s-a făcut o reparaţie capitală, înălţându-se zidurile cu un metru. Acoperişul a fost întâi din şindrilă, apoi înlocuit cu ţiglă, iar în 1883 cu tablă neagră. În 1914 s-a demolat vechiul turn şi s-a clădit cel de azi. În 1920 s-au cumpărat de la UDR actualele clopote. În 1970-1971 s-a construit bolta din beton armat şi tot atunci s-a introdus lumina electrică.[4] În 2008 s-au pus geamuri termopan şi

[1] Gheorghe JURMA, Vasile PETRICA, *Istorie şi artă bisericească*, Ed. Timpul, Reşiţa, 2000, p. 76.
[2] Informație culeasă de la Păleanu Petru, 88 ani.
[3] Ioan Dimitrie SUCIU, *Monografia Mitropoliei Banatului*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1977, p. 132.
[4] Gheorghe JURMA, Vasile PETRICA, *op. cit,* p. 77.

patru uşi la fel; tot atunci s-a făcut o clădire în curtea bisericii pentru centrală, scoțându-se astfel din biserică. S-a pus mochetă în toată biserica. Aceste lucrări au fost făcute cu ajutorul oamenilor din sat, cu concursul primarului Rusu Ioan. În anul 2010, s-au făcut înnoiri la Sfânta Masă, aceasta fiind îmbrăcată în marmură adusă de la Ruschiţa şi donată de tatăl părintelui paroh Preda Ioan din comuna Marga. Târnosirea bisericii a fost făcută în anul 2011 de către Preasfinţitul Lucian Mic, Episcopul Caransebeşului.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] [PICTURA] Pictura a fost făcută de Teodor Gherdanovici din Lugoj, după zidire, iar mai apoi de Filip Matei din Bocşa. Biserica a fost sfinţită întâia dată în 1802 de către episcopul Iosif Ioanovici Şacabent.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Evanghelie (Bucureşti, 1750), Antologhion (Râmnic, 1752), Penticostar (Bucureşti, 1782) etc.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Şirul preoţilor slujitori: Manea Popovici (cca 1751-1757), Ianăş Păleanu, Florea Petrovici (1788-1800), Vasile Păleanu (1791-1826), Mihail Ştefoni (1801-1842), Martin Oprea (1826-1861), Ion Oprea (1836-1883), Petru Ieremia (1840-1872), Nicolae Micloşină (1856-1902), Mihai Ieremia (1855-1918), Ioan Stoica (1880-1919), Ioachim Jurca (1888-1924), Lazăr Voin (1922-1949), Şteier Aron (1977-1983), Şandru Romolos (1983-1996), Popovici Sorin Valentin (1996-2001), Grozăvescu Pavel Florin (2001-2006), Preda Ion Daniel (2006-prezent).

C. CIMITIRUL. Parohia Ezeriş are patru cimitire dintre care doar trei se folosesc.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Şcoala e atestată documentar la 1776. În anul 1931 s-a înfiinţat un cor.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Periodic se fac pelerinaje la mănăsirile din țară. Parohia numără 315 suflete.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Adormirea Maicii Domnului”; [ADRESA] comuna Ezeriş, nr. 288, cod poştal: 327195, jud. Caraş-Severin..; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: JURMA Gheorghe, PETRICA Vasile, *Istorie şi artă bisericească*, Ed. Timpul, Reşiţa, 2000; SUCIU, I.D., *Istoria Mitropoliei Banatului*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1977; PETREUŢĂ, Ioan, *Monumente istorice-bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara 1980 (ms.), p. 297.

Parohia „Sfinții Arhangheli Mihail și Graviil” – Fizeș

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Numele oficial al localității este Fizeş; în vechime locuitorii pronunţau *Fizegiu*. În anul 1787 satul poartă numele de *Fissech.*[1] Într-o vreme se numea „Sălcoasa”, după terenul mlăștinos din mijlocul satului. Satul este așezat pe un teritoriu semideluros. Are două străzi paralele intersectate de alte șapte străzi, într-o ordine perfectă. Este împărțit în două prin linia ferată Berzovia-Oravița. Atestarea localității datează din anul 1328.[2] După ultimul recensământ din 2002, în Fizeș erau 950 de locuitori de naționalitate și religie diferită. Astăzi, ortodocşi sunt 605 de suflete. În Fizeș s-a născut pictorul Ioan Zaicu. În parcul din fața bisericii s-a ridicat monumentul eroilor în anul 1938.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Înainte de biserica de aztăzi, a existat un sfânt lăcaş de lemn, ctitorit în 1735. Biserica actuală s-a zidit între anii

[1] Nicolae CORNEAN, *Monografia Eparhiei Caransebeș*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezene, Caransebeș, 1940, p. 289.

[2] D. ŢEICU, *Banatul montan în Evul mediu*, Editura Banatica, Timişoara 1998, p. 327.

1758-1763.[3] Biserica a fost târnosită mai intâi în anul 1763 de Episcopul Ioan Georgevici de la Vârșeț. A mai fost sfințită de două ori, și anume în 1948 de Mitropolitul Vasile Lazarescu, respectiv în 2008 de Episcopul Caransebeșului, Lucian Mic.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica are formă de corabie, fiind lungă de 25 m și lată de 10 m; grosimea zidului este de 1 m, fundația din piatră, iar zidurile din cărămidă arsă.

[PICTURA] Pictorul care a zugrăvit-o prima dată nu este cunoscut. A doua oară, a fost pictată în anul 1872 de Mihai Velceleanu din Vasiova. Din aceasta pictură nu s-a păstrat nimic. A treia oară, a fost pictată în tehnica frescă în 1983 de pictorul Savin Constantin din București. Această pictură se păstrează în condiții bune și în prezent.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Parohia deține o icoană de o anumită valoare artistică: „Femeia Samarineancă" de Ioan Zaicu. Cărți vechi: Octoih (Râmnic, 1706), Chiriacodromion (Bucureşti, 1732), Evanghelie (Bucureşti, 1742) etc.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Gheorghe şi Ioan Comanov (recte: Coman, 1751-cca 1757), Ştefan Trailovici (alias Trăilă, 1787-1796), Gheorghe Pavlovici (= fiul lui Pavel, 1787-1803), Ioan Luchici (1788-1811), Pavel Stoianovici (= Stoian, 1812-1828), Ştefan Mioc (1813-1827), Trifon Pavlovici (înainte şi după 1843, ca şi Iosif Gaitovici = Gaita), Damaschin Popovici (1836-1860), Alexandru Popovici (1849-1881), Pavel Botos (1852-1895), Iosif Crăciunel (1863-1914), Victor Sciopone (1911-1941), Iosif Pascu (1911-1925), Teodor Pliţcu (1938-1948), Ioan Capotescu (1948-1970), Tiberiu Şuta (1971-post 1980), Dobre Gheorghe, Vasilică Mutaşcu.[4] Cântăreţi: Nicolae Cramba, Ioan Crăciunel, Ioan Petru Marcu, Adam Mircea, Andreeş Ana; Epitropi: Petru Budău, Adam Crașovan, Ioan Almăjanu, Petru Mircea.

C. CIMITIRUL. Parohia Fizeș are în proprietate cinci cimitire în suprafaţă totală de 5 ha.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Şcoala primară apare documentar la 1776, iar un cor la 1894. În anul 1958 a început construirea unui cămin cultural. A fost și este dotat cu sală de spectacole, sală de lectură, bibliotecă, etc. Deja în 1863 învățătorul Martin Ţapul a înființat un cor de copii. Corul ajunge la apogeu prin conducerea lui Coste Lazăr din Chizătău, funcționând până în anul 1990. A participat la diferite concursuri, obținând premii.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI Împreună cu Școala cu clasele I-VIII din localitate, potrivit parteneriatelor, se organizează întruniri la biserică și școală. Serbările de Crăciun și de sfârșit de an se țin la biserică sau la căminul cultural. În privința activității filantropice, pe lângă cele organizate de unitățile ieparhice superioare, parohia sprijină material asociația comunitară „Montana" din Ciclova Montană, precum şi persoanele nevoiaşe locale.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfinții Arhangheli Mihail și Graviil"; [ADRESA] Fizeș, nr. 136, comuna Berzovia, județul Caraș-Severin [OFICIU PAROHIAL] Nr. tel: 0255236122; nu are site oficial.

---

[3] P.S. LUCIAN, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, Caransebeș, 2012, p. 155.
[4] I. PETREUŢĂ, *Monumente istorice-bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara 1980 (ms.), p. 311.

BIBLIOGRAFIE: CORNEAN N., *Monografia Eparhiei Caransebeş*, Ed. Autorului, Tipografia Diecezană, Caransebeş, 1940; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Episcopiei Caransebeşului, 2012.

Parohia „Naşterea Maicii Domnului" – Fârliug

A. ISTORICUL COMUNITĂŢII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia Fârliug se situează la o distanță de 32 km față de Municipiul Reșița și la 22 km față de Lugoj, fiind plasată în Depresiunea Ezeriș și străbătută de un afluent al râului Pogonici.[1] Fârliugul a fost întotdeauna centru de comună, aparținându-i satele: Dezești, Remetea-Pogănici, Scăiuș și Valea-Mare. În decursul timpului, localitatea a fost cunoscută sub mai multe denumiri: *Furliuc*, *Furliug*, *Furluc*, *Fârliuc*, dar și sub numele de *Aizis*. Localitatea Fârliug a fost atestată documentar prima dată într-un document numit ,,Tabula Peutingeriană"[2], care de fapt este o hartă care plasează localitatea Aizis pe drumul care leagă Lederata de Tibiscum.[3] Însă aşezarea de azi este din 1690-1700.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica actuală cu hramul ,,Nașterea Maicii Domnului", monument istoric, a fost construită în anul 1789, dar fără îndoială lăcașuri de cult trebuie să fi existat și anterior. Despre construcția bisericii, dar și despre înfrumusețarea realizată de-a lungul timpului, vorbește însăși pisania care întâmpină credincioșii chiar la intrarea în sfântul locaș: *Cu voia Tatălui, cu ajutorul Fiului și cu puterea Sfântului Duh, această Sf*ântă Biserică, monument istoric *al Parohiei Fârliug, cu hramul "Nașterea Maicii Domnului", s-a împodobit cu pictură nouă de către pictorul Gheorghe Costurin între anii 1983-1985, sub păstorirea Î.P.S.S. Dr. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului, Protopop al Reșiței fiind P. On. Dr. Vasile Petrica, prin purtarea de grijă a Preotului Ioan Mateia.*

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Din punct de vedere arhitectural, biserica s-a construit în stil baroc, din piatră, pe alocuri și cărămidă, cu iconostas de zid și fiind acoperită cu tablă galvanizată. Biserica are următoarele dimensiuni: 20,10 X 7,80m.[4]

[PICTURA] Biserica din Fârliug a fost repictată, după cum ne arată și pisania, între anii 1983-1985, de către Gheorghe Costurin, deoarece din pictura inițială nu se mai păstrează decât semicalota Sfântului Altar cu icoanele: „Sfânta Treime", „Sfânta Fecioară Maria", „Cei patru Evangheliști" și „Cete de Îngeri", toate pictate în tempera pe piele, prinsă pe scânduri de lemn.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Penticostar (1743), Antologhion (1745), Evanghelie (1746) etc., toate tipărite la Râmnic.

---

[1] CRISTIAN Franț, *Monografia localității Fârliug*, 2003 (ms.), p. 4.
[2] *Ibidem,* p. 9.
[3] Ioan Dimitrie SUCIU, *Monografia Mitropoliei Banatului*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1977, planșa IV/6.
[4] LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012, p. 154.

În colecția de artă bisericească a Mitropoliei Banatului este o icoană reprezentându-o pe Maica Domnului, care datează din anul 1757, în tempera pe lemn, de un pictor necunoscut, având dimensiunile: 74,5 x 52 cm.[5]

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Badiul Popovici/Popa şi Drăgui Popovici (1767), Matei (1774), Ioan Dimitrie, Mihail Belgea (?-1831), Ioan Belgea (1831-1843), Nicolae Avrămescu (?-1838), Leontie Avrămescu (1836-1857), Sava Chevereşan (1833-1838), Dimitrie Drăghici (1834-1838), Nicolae Groza (1838-1872), Teodor Catona (1838-1858), Simeon Avrămescu (1855-1901), Aureliu Avrămescu (1894-1937), Nicolae Popovici (1937-1953), Alexe Lupanos (1953-1980), Ioan Mateia (1981-1992), Bogdan Berdacicu (1993-2000), Cristian Florin Franț (2001-2003), Mogoșescu Doru (2003-2014), în prezent parohia fiind păstorită de Popescu Daniel-Cosmin.

C. CIMITIRUL. Parohia Fârliug deține patru cimitire, dar nu are capelă mortuară.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT.Este menționată o școală confesională în anul 1776, iar între anii 1941-1950 a existat un cor bărbătesc bisericesc condus de un dirijor din Lugoj.[6]

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. În prezent, în parohia Fârliug (cu 556 enoriaşi), în fiecare post și nu numai (și la solicitări) sunt cercetați, spovediți și unde este cazul și împărtășiți toți credincioșii parohiei imobilizați la pat. Se mai desfășoară și o „masă duminicală", oferită tuturor copiilor fără posibilități financiare, dar și bătrânilor singuri. Din anul 2014 în parohia Fârliug există și un centru de tineret menit să catehizeze tinerii comunei și implicit să-i apropie de biserică.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Naşterea Maicii Domnului"; [ADRESA] Fârliug, nr. 114, Cod poştal 327200, jud. Caraş-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Fârliug nr. 113, Cod poştal 327200; Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Episcopiei Caransebeşului, 2012; FRANȚ Cristian, *Monografia localității Fârliug* (ms.), 2003; SUCIU, I.D., *Monografia Mitropoliei Banatului*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1977.

5 *Ibidem.*
6 CRISTIAN Franț, *Monografia localității Fârliug*, p. 27.

Parohia „Învierea Domnului" – Forotic

A.ISTORICULCOMUNITĂȚIIPAROHIALE.[PREZENTAREAGENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Comuna Forotic este situată în partea de nord-vest a judeţului Caraş-Severin. Prima atestare documentară a localităţii Forotic datează din anul 1597[1], a doua din 1648.[2] Referitor la toponimul Forotic, părerile sunt împărțite. După presupunerile localnicilor, numele de Forotic, ar veni de la cuvintele maghiare „FORO" şi „TOK", care ar însemna „dovleac copt". Cercetând lucrarea *„Toponimia românească"* a lui Iorgu Iordan, constatăm că toponimul Forotic nu figurează.[3] Nicolae Cornean, în lucrarea *Monografia Eparhiei Caransebeş* din anul 1940, menționează că în trecut satul Forotic s-ar fi numit Narostea, după numele pârâului care trece prin mijlocul satului. În anul 1699, satul este amintit ca moşie a fiscului şi sat al comitatului Severin, cu numele de *Forotyk*. În harta lui Mercy se numeşte *Koradik*, în anul 1855 trecând în proprietatea Căilor ferate austro-ungare.

[1] N. ILIEŞIU, *Monografia iostorică a Banatului* (ed. D. Ţeicu), Ed. Mica Valahie, Bucureşti 2011, p. 124.
[2] Ioan Dimitrie SUCIU, Radu CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la Istoria Mitropoliei Banatului*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1980, pag, 245.
[3] Doina GRUBĂ, *Monografia istorica a comunei Forotic, Județul Caraş-Severin,* până *la începutul sec. al XX-lea*, lucrare de licență, Facultatea de Istorie-Filozofie, Cluj- Napoca, 1978.

Pesty Frigyes, în lucrarea sa, dedicată județului în cauză, arată că în perioada 1690-1700, în conscripţiile vremii localitatea apare sub numele de *Faratyk*, iar în anul 1717 sub numele de *Horodic*[4], având 73 de case în circumscripția Vârșeț. Ioan Geţia, a publicat în *„Analele Banatului”,* un articol referitor la comuna Buziaş, menţionând toponimul „Forotic”, unde în trecut se scotea nămol negru pentru colorat. Ţinând cont de această menţiune şi de denumirea de *Koradik* din harta lui Mercy, am putea înclina mai mult spre originea turcească a cuvântului Forotic, ştiindu-se faptul că în limba turcă, „kara” înseamnă „negru”.[5] Este posibil, în concluzie, ca localitatea Forotic să fi existat, aşa cum spun bătrânii, iniţial sub numele de Narostea sau Narastie, iar în timpul ocupaţiei turceşti să fi primit numele de Koradik. Ajunsă mai apoi sub stăpânirea austro-ungară, aceasta îi adaptează numele, ajungându-se la toponimul actual de Forotic.[6]

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Potrivit unei statistici din 1757, biserica din Forotic – ce se păstrează – s-a ctitorit în anul 1735 şi s-a înnoit în 1752[7]; a fost sfinţită abia la sărbătoarea Învierii Domnului în anul 1743, de către episcopul Isaia Antonovici. În decursul timpului biserica a suferit mai multe intervenții: la 1896 s-a legat corpul bisericii în cercuri de fier şi s-a împrejmuit biserica cu gard de piatră şi uşi de fier; în 1922 s-a refăcut acoperişul din șindrilă; în 1944 s-a acoperit biserica cu tablă. În 1946 s-au făcut 2 clopote la U.D. Reşita, deoarece cele vechi fuseseră confiscate de către armata maghiară în 1917. În 1958 s-a tencuit exteriorul bisericii; în 2007-2012 biserica a fost renovată integral prin lucrări de subzidire, renovarea acoperişului, tencuire interioară şi exterioară, completarea registrului pictural, instalaţie electrică nouă, instalaţie termică. În anii 2003-2004 s-a construit şi noua casă parohială, din cărămidă, prin donațiile credincioșilor.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Fiind din piatră şi cărămidă, biserica are plan dreptunghiular, o lungime de 22,7 m, o lăţime de 8,00 m, o înălţime la streașină de 4,5 m, la coama de 8,90 m, iar la turn 15,80 m. Turnul patrulater are acoperiş în stil baroc din tablă.[8]

[PICTURA] Iconostasului s-a pictat iniţial în 1826 de către Vasile Micu din Câlnic[9], iar în 1917 s-au pus icoanele - pictate pe tablă - de către pictorul Filip Matei; în 1998 are loc pictarea bolții bisericii în tehnica frescă de către Rita Aldea.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Antologhion şi Triod (Bucureşti, 1736 şi 1747), Triod (Blaj, 1813) etc.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Parohia Forotic a fost păstorită de-a lungul vremii de către preoţii: Ioan Daba (1710-1740), Traian Daba (1740-1802), Matei Petrovici/Petru şi Pavel Mezrov (cca 1751-1757), Iacob Dabici/Daba (1802-1852), Ioachim Dabici (1803-1858), Ioan Dabici (1832-1888), Iosif Popovici (1824-1858), Petru Popovici (1833-1862), Trifon Dabici (1829-1860), Achim Dabici (1832-1862), Petru Popovici (1856-1899), Damaschin Dabici (1862-1900), Ioachim Dabici (1880-1939), Martin Ciulin (1893-1925), Mitrofan

[4] Protopop Ion VĂRAN, *Monografia Protopopiatului Ortodox Român Oravița,* Ed. Marineasa, Timișoara, 2003, p. 135.
[5] Doina GRUBA, *op. cit.*, p. 26.
[6] *Ibidem.*
[7] I.D. SUCIU, R. CONSTANTINESCU, *op. cit.*, p. 232-233.
[8] Ioan GIURGIU, *Proiect lucrări consolidări la biserica ortodoxa Forotic*, p. 4.
[9] Ion VĂRAN, *op cit*, p. 135.

Ciorei (1916-1956), Gheorghe Pleavă (1936-1946), Ieromonah Nectarie Pintilie (1953-1955), Simion Pavel (1955-1957), Ioan Simu (1957-1968), Ion Damian (1968-2002), Olimpiu Bogdan, Viorel Silaghi (2003-2015), astăzi Constantin-Florin Milin.

Constatăm că numele preoţilor iniţiali (români) a fost sârbizat din anul 1802, Daba devenind Dabici.

C. CIMITIRUL. Parohia deţine trei cimitire: Tâlva, Picoanea şi Popesc, cel din urmă fiind folosit din 1950 până în prezent. Acesta a fost donat de către Căile Ferate Austriece în 1907 ca cimitir pentru familia preotului Dabici, iar din 1950 au început să fie înmormântaţi şi credincioşi ai satului în acest cimitir.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Primul cor a luat fiinţă în 1880. Un cor al tinerilor numit „Societatea Sfântul Gheorghe" s-a întemeiat în 1935, steagul acestui cor fiind păstrat şi azi în biserica parohială. În anul 1910 s-a înfiinţat Fanfara cu bani daţi de către Păun Eva, pentru cumpărarea instrumentelor, dirijată de către Pavel Frenţiu. Un rol foarte important l-a reprezentat şi Şcoala confesională, înfiinţată şi finanţată de către biserică încă din 1776. În perioada interbelică au existat poeţi ţărani care au publicat şi o foaie, „Glasul Banatului", tipărită în mai multe numere.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia Forotic – cu 397 membri – este implicată activ în viaţa religioasă, culturală şi social-misionară. Încă din 2003 tinerii au desfăşurat diverse acţiuni prin corul *Codrenii Foroticului,* ca şi activități de misiune şi filantropie. În 2006 s-a realizat prima ediţie a concursului religios *Prin Cruce spre Înviere*. Proiectul „Hristos împărtăşit copiilor", s-a regăsit şi el în agenda de catehizare a tinerilor din parohie, alături de celelalte proiecte, excursii şi activităţi cu tinerii. Parohia a ajutat – şi ajută –prin colecte pe cei greu încercaţi de inundaţii, incendii, dar şi cazurile sociale. Parohia este partener secundar în cadrul unui proiect social de înființare de servicii sociale pentru persoanele vârstnice, prin proiectul Primăriei Forotic, „Renovarea localităților rurale"; deja s-a construit şi dotat la cel mai înalt nivel un Centru de zi pentru vârstnici.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Schimbarea la Faţă"; [ADRESA], Str. Principală, nr. 134, localitatea Forotic, judeţul Caraş-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Str. Forotic, nr. 123, judeţul Caraş-Severin.

BIBLIOGRAFIE: SUCIU, I.D., CONSTANTINESCU R., *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1980; GRUBĂ Doina, *Monografia istorică a comunei Forotic, Județul Cara*ş-Severin*,* până *la începutul sec. al XX-lea*, lucrare de licență, 1978, Facultatea de Istorie-Filozofie, Cluj Napoca; VĂRAN Ion, *Monografia Protopopiatului Ortodox Roman Oravița*, Ed. Marineasa, Timișoara, 2003.

Parohia „Adormirea Maicii Domnului" – Gârlişte

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Satul Gârlişte, aparținător comunei Goruia, jud. Caraş-Severin, pe vremuri era comună, având în structura ei satele Goruia şi Giurgiova. În decursul timpului, administraţia comunei s-a mutat la Goruia şi astfel a devenit comună, fiind formată din satele Goruia, Gârlişte şi Giurgiova. După unele date, satul Gârlişte a fost înfiinţat de Iacob de Gârlişte, între anii 1495-1508. Atunci a luat fiinţă şi Gârliştea veche sau Rudăria de azi. De la înfiinţare până azi, satul se află tot pe acelaşi loc, fiind situat pe ambele maluri ale pârâului Gârlişte care izvorăşte din munţii Aninei. Satul este atestat documentar în 1535, amintit în 1648 și 1652[1] în 1751[2], în 1757, când avea 120 de case, în 1910, având 373 de case și 1632

[1] Ioan Dimitrie SUCIU, Radu CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, vol. I, Ed. Mitropoliei Banatului,Timișoara, 1980, p. 107.
[2] *Ibidem*, p. 192.

locuitori.[3] În 2002, din totalul de 383 locuitori, 369 erau ortodocși, 10 romano-catolici și 3 penticostali.[4]Actualmente, populaţia satului Gârlişte este formată în proporţie de 80% din pensionari, care s-au întors la casa părintească, iar alături de aceştia trăiesc şi orăşeni care şi-au făcut în sat case de vacanţă.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica veche a fost construită din lemn şi s-a aflat pe locul unde se găseşte acum casa cu nr. 29. Conform însemnărilor preotului Axentie Popoviciu, care a păstorit parohia între anii 1902-1945, în 1820 se lucra la construcţia bisericii noi, fiind zidită din piatră de meşterul Iosif Sisler din Oraviţa. În Gârlişte a fost o perioadă în care existau două parohii ortodoxe, însă cu timpul, datorită scăderii populaţiei, a rămas o singură parohie cu un singur lăcaş de cult, având hramul *„Adormirea Maicii Domnului”*. În anul 1926, la biserică s-au cumpărat trei clopote de la U.D. Reşiţa, clopotele vechi din 1916 fiind luate de către stăpânirea ungară. În anul 1929 s-au făcut uşile şi geamurile, apoi s-a pus tabla de aramă pe turn. În 1934 s-a sculptat mormântul Domnului de către preotul Axentie Popoviciu şi de tâmplarul Petru Irimia. În anul 1911, s-a acoperit biserica cu eternit. Casa parohială a fost cumpărată pe banii enoriaşilor în 2006, preot fiind Stoica Mihail.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este aşezată în centrul satului Gârlişte, fiind costruită în stil baroc, construcţia finalizându-se în 1825- 1826.[5] Este construită din piatră și cărămidă, bolta semicilindrică din cărămidă; biserica este acoperită cu tablă, turnul de cărămidă acoperit cu tablă galvanizată, iconostasul de zid de factură barocă; pe jos este placată cu lespezi de piatră. Reparații capitale au fost făcute în 1969 și 2010. Biserica este în stare foarte bună de conservare și are dimensiunile: 24 x 7,70 x 7,55 m.[6]

[PICTURA] Biserica a fost pictată de Dimitrie Turcu în 1865-1868.[7] Pictura în întregime, din ulei pe zid, a fost restaurată în 1967 de pictorul A. Demian și apoi de Rita Aldea în 2009- 2010, pictura originală păstrându-se în condiții deosebite.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Evanghelie (Bucureşti, 1775), Penticostar (Râmnic, 1785), Liturghier (Sibiu, 1798).

[ŞIRUL PREOŢILOR] Documentele mai vechi amintesc de preotul Ioan Bojincă, originar din Brădiceni, jud. Gorj. Preotul Axentie Popoviciu spune în una din însemnările sale: „*Din familia Bojincă au fost aproape două sute de ani preoţi şi învăţători*”. Amintim că aici, în satul Gârlişte, s-a născut la anul 1801 profesorul şi ministrul Damaschin Bojincă. Tot în Gârlişte s-a născut regretatuil istoric Valeriu Leu. Preoţii slujitori au fost: Nicolae (1751), Petru Popoviciu (1778-1831), Matei Ioanoviciu (1805-1845), Matei Bojincă, Matei Popovici (1848), Damaschin Popoviciu, Ștefan Stan (1869-1882), Iosif Popoviciu, Ioan Popoviciu (1882), Eliseiu Drăgălina (1882-1897). Între anii 1897-1902, parohia este vacantă, administrată de diferiţi clerici,

[3] C. MARTINOVICI. Nicolae ISTRATI, *Dictionarul Transilvaniei, Banatului și al celelalte tinuturi alipite*, Cluj, 1921, p. 111.
[4] *Recensământ*, 2002.
[5] Nicolae STOICESCU, *Bibliografia localităților și monumentelor medievale din Banat*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timisoara, Ed. Mitropoliei Banatului, Timisoara, 1973, p. 73.
[6] P.S. LUCIAN, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, Caransebeş, 2012, p. 221.
[7] *Pisania bisericii.*

printre care şi preoţi refugiaţi, unul dintre aceştia fiind Nicolae Grâu, stabilit în Gârlişte. Apoi Axentie Popoviciu (1902-1945), Mihail Văcărescu (1947-1972), Belcea Veronel (1974-200), Stoica Mihail Romulus (2004-2008), Juchi Păunel Martin (2009-2012), Peica Marius (2012- prezent).

C. CIMITIRUL. Parohia deține un cimitir care se întinde pe o suprafață de 2 ha și o capelă mortuară, amplasată în curtea bisericii.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT.Şcoala primară s-a înfiinţat înainte de anul 1770, iar un cor la 1904.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia (având 218 enoriaşi) desfășoară periodic, prin medici de specialitate, consultații medicale, oferind astfel un ajutor credincioșilor bolnavi. De asemenea parohia are o revistă ,,Muguri de lumină", care se tipăreşte semestrial.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Adormirea Maicii Domnului"; [ADRESA] sat Gârlişte, com. Goruia, jud. Caraș-Severin, nr. 327; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: SUCIU Ioan Dimitrie, CONSTANTINESCU Radu, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, Timişoara, 1980; MARTINOVICI C., ISTRATI N.*, Dicționarul Transilvaniei, Banatului și al celorlalte ținuturi alipite*, Cluj, 1921; N. STOICESCU, *Bibliografia localităților și monumentelor medievale din Banat*, Timișoara, 1973; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Episcopiei Caransebeşului, 2012.

Parohia „Adormirea Maicii Domnului" – Gherteniş

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Denumirea satului Gherteniş, localitate aparţinătoare comunei Berzovia din judeţul Caraş-Severin, a suferit multe transformări lingvistice până a ajunge la cea actuală. Începând cu anul 1380 are loc prima atestare istorică, cu ocazia unui proces civil între Csep Istvan şi văduva lui Himfy Petru, localitatea având numele de *Gertianos*[1]. Apoi, au urmat diverse modificări toponimice, precum: *Gurtianus* în 1387, *Gyerthianus* în 1424, *Gerthenisch* în 1723 şi *Gerdinest* în anul 1761.[2] Documentele bisericeşti îl consemnează cu numele de Ghertenişiu în 1756[3] şi Gherteniş din anul 1832 până în ziua de astăzi.[4] Ghertenişul se învecinează la nord-vest cu satul Iersig (sat component al comunei Vermeş), în partea de est cu comuna Ramna, în sud cu satul Fizeş (sat component al aceleiaşi comune Berzovia); la vest cu comuna Măureni, iar la nord-vest cu satul Şoşdea (sat component al comunei Măureni). Relieful este variat, de la zonă deluroasă la câmpie, având pădure de stejari, ulmi, frasini, jugaştri, arţari, păducei, plopi şi salcie.[5]

[1] Ioan ALBU, *Monografia satului Gherteniş*, Editura Marineasa, Timişoara, 2003, p. 17.
[2] Coriolan SUCIU, *Dicţionar istoric al localităţilor din Translivania*, vol. I, 1967, Editura Academiei, p. 258.
[3] Ioan ALBU, *op.cit*, p. 18.
[4] *Ibidem*
[5] *Ibidem,* p. 10.

Populaţia autohtonă a fost dintotdeauna majoritar românească, cu mici imixtiuni din Imperiul austro-ungar (maghiari şi germani colonişti). Demn de consemnat faptul rămâne că în anii 1928 şi 1950 satul Gherteniş a avut administraţie locală şi primari proprii. Cel mai mare număr de locuitori înregistrează în anul 1910, existând 1.560 de suflete. La 1920 erau 1.422 locuitori din care: 1.170 români, 125 maghiari, 75 germani şi 52 alţii. În recensământul din 1992 existau 1.122 locuitori din care: 1.055 români, 41 maghiari, 12 germani, 7 slovaci şi 7 alţii.[6] Actualmente sunt sub 1.000 de suflete (982). În curtea bisericii, s-au ridicat două monumente comemorative cu numele a 52 de eroi din Primul Război Mondial şi cu numele altor 14 eroi din cea de-a doua conflagraţie mondială.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Istoria orală vorbeşte despre existenţa unui prim lăcaş de cult în imediata apropiere a actualei biserici[7], lăcaş ce a primit în 1756 un antimis. Biserica actuală a fost edificată în anul 1824 sub preotul Vasile Popovici şi epitropul Nicolae Simion. Construcţia edificiului s-a realizat în condiţii vitrege şi fără nici un ajutor financiar din afară.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Construcţia bisericii s-a realizat sub formă de navă, cu turn-clopotniţă pe pronaos, din piatră şi cărămidă arsă, fiind acoperită cu tablă galvanizată, având lungimea de 25 metri şi lăţimea de 10 metri.

[PICTURA] Pictura s-a realizat de către Filip Matei şi ucenicul său, Ştefan Lazăr, în anul 1917, ambii din Bocşa-Montană. Hramul bisericii este serbat în fiecare an la 15 august de praznicul „Adormirii Maicii Domnului", iar sfinţirea edificiului s-a făcut în 1935 de către episcopul Vasile Lazarescu al Caransebeşului, în ziua hramului. Pictura a fost restaurată în 1964-1965 odată cu electrificarea lăcaşului sfânt, iar a doua oară în anul 1994 odată cu instalarea iconostasului de lemn sculptat. Edificiul bisericii a fost restaurat radical în 1897, iar turnul s-a construit în anul 1909. Exteriorul sfântului lăcaş a fost din nou refăcut în anul 1978 prin tehnica teraset, dată când s-a pavat şi interiorul. În 2011-2012 s-au schimbat toate geamurile şi uşile edificiului; s-a introdus şi încălzire centrală pe lemne. Casa parohială s-a ridicat în anul 1971 şi a fost sfinţită de către Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului, care a şi liturghisit la data de 5 septembrie.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Dintre cărţile amintim: Evanghelie (Bucureşti, 1723), Penticostar (Râmnic, 1767), Psaltire (Râmnic, 1751) şi Octoih (Bucureşti, 1731).

[ŞIRUL PREOŢILOR] Şirul preoţilor: Moise (1751-1757), Ignatie Georgevici (1765), Vasile Jurcovici (= Jurca, 1794-1807), Ioan Jurcovici (=Jurca, 1801-1843), Vasile Popovici (1824), Ioan Mihailovici (= Mihăilă), Vichentie Goiţu (1913-1916), Petru Şandru (1917-1953), Nicolae Bocşan (1953-1963), Iulian Ştefănescu (1964-1976), Gheorghe Borca (1976-1985), Viorel Cherciu (1985-1994), Viorel Andrei (1994-1997), Ioan Mateia[8] (1997-2002), Simion Bojinescu (2003-2004), Vasile Păvălaş (2004-2011) şi Daniel Crecan (din 2011 până în prezent).

C. CIMITIRUL. Parohia nu deţine cimitir.

D. ACTIVITĂŢI CULTURALE ŞI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Şcoala confesională apare documentar în 1776, iar un cor în jurul anului 1910.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI.În prezent se derulează programe ale Patriarhiei Române, implementate în toate parohiile de către Episcopia Caransebeşului. Parohia are 720 de enoriaşi.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Adormirea Maicii Domnului"; [ADRESA]Str. Principală nr. 288, satul Gherteniş, comuna Berzovia, judeţul Caraş-

[6] *Ibidem*,pp. 30-34.
[7] I.D. SUCIU, R. CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului,* Timişoara,1980, p. 192 şi 233.
[8] Ioan ALBU, *op. cit*, pp. 49-52.

Severin; [OFICIUL PAROHIAL] Str. Principală nr. 287, satul Gherteniş, comuna Berzovia, judeţul Caraş-Severin.

BIBLIOGRAFIE: ALBU Ioan, *Monografia satului Gherteniş*, Editura Marineasa, Timişoara, 2003; CORNEANU Nicolae, *Monografia Eparhiei Caransebeş*, Caransebeş, 1940; SUCIU I.D, CONSTANTINESCU R., *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului,* Timişoara, 1980.

Parohia „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe" – Giurgiova

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Localitatea Giurgiova este așezată în valea Carașului, între Reșița și Oravița. Ea apare atestată documentar întâi în 1285 ca *Gyreug*[1], apoi la anul 1404 ca *Gyurgyew*, iar în 1738 a fost consemnată ca *Zsurzova*. Sunetul „z" a fost confundat cu sunetul „j" și astfel localitatea s-a pronunțat dialectal *Jurjova*.[2] În însemnările lui Marsigli din 1690-1700 e *Gyurgyevatz* în districtul Vârșeț. Conscripția din 1717 dă *Gyurger* cu 72 case tot în districtul Vârșeț. Harta lui Mercy din 1723 are *Schursova*. Cea oficială din 1761 la fel *Schursova*. Harta lui Griselini din 1776: *Schursava.* Vatra satului medieval Giurgiova s-a aflat pe malul stâng al Carașului în zona numită *Săliște,* unde a fost identificată ceramică medievală (sec. XIV-XV). Marginea estică a luncii de la *Săliște* este închisă de panta unui deal, numit *Calea Bisericii*, unde se află ruinele unei bisericuțe. *Valea Giurgiului* delimitează spre nord acest spațiu de locuire medievală. Microtoponomia zonei, *Ogașul Giurgiului*, *Cracul Giurgiului*, pledează pentru identificarea vetrei satului medieval Giurgiova în această zonă de pe malul stâng al Carașului.[3] Parohia ortodoxă Giurgiova a fost încă din timpul preotului Măruța Teodor filie a parohiei Goruia, fiind reînființată ca parohie abia în anul 2009. În interiorul localității se află 4 cruci, 2 din marmură datate din 1903 și alte două din ciment. În curtea bisericii este un monument al eroilor din Primul Război Mondial, ridicat în 1936.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE [ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica parohială, cu hramul *Sfântul Mare Mucenic Gheorghe*, a fost construită între anii 1770-1775, iar turnul în 1841. A fost reconstruită în anul 1880 (dimensiuni: 22 x 7,70 m), arhitect fiind Franz Szittner din Oravița. .Ușile împărătești și cele diaconești au fost sculptate de Nistor Bosioc din Berliște, în anul 1886, iar chivotul a fost realizat în 1892. În decursul anilor s-au efectuat mai multe lucrări, reparații și restaurări. Astfel, între 1929-1944, biserica a fost acoperită cu tablă, iar turnul în 1953. În anul 2010 s-a vopsit acoperișul bisericii și s-au înlocuit burlanele și scurgerile. În anul 2012, cu sprijinul Primăriei Goruia, a fost restaurat exteriorul bisericii, s-au schimbat ușile exterioare și s-a introdus încălzirea centrală în biserică. Aceste lucrări au fost executate la inițiativa preotului paroh Traian Ghiurfălean.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII]

[1] Dumitru ŢEICU, *Banatul montan în Evul mediu,* Ed. Banatica, Timişoara 1998, p. 330.
[2] Mircea SAMOILĂ, *Viața numelui*, Seleuș, 2002, p. 35.
[3] Dumitru ȚEICU, *op.cit.*,p.330.

Materialele folosite la construirea bisericii au fost piatră, nisip, var, cărămidă crudă și lemn, acoperișul fiind din șindrilă. [PICTURA] Pictura a fost realizată in tehnica ulei de către pictorii Gheorghe Putnic din Biserica Albă și Filip Matei din Bocșa, în anul 1882. Spațiile dintre scenele pictate au fost realizate în tempera slabă. În anul 2001, la inițiativa preotului paroh Alexandru Bodea, s-a restaurat pictura din altar și naos, iar pronaosul a fost repictat; icoanele de pe iconostas au fost dezlipite de pe zid, apoi fixate pe placaj și restaurate. Tot acum s-au pictat în nișele de pe fațada bisericii *Sfântul Mare Mucenic Gheorghe* și *Sfântul Mare Mucenic Dimitrie*. Atât restaurarea cât și pictura au fost realizate de pictorii Ștefan Gurmai și Viorica Bodea din Dognecea.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Cazanie (Râmnic, 1781), Triod (Blaj, 1800), Penticostar (Sibiu, 1805).

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Ioan (1751), Ioan Marta (1775), Marcu Ianoviciu (1775-1796), Gheorghe Gruici (=Gruia,1786-1827), Alexie Sterian (1843), Iosif Popovici (1828-1881), Sava Rachici (1848-1880), Sinesie Bistrian (1881-1909), Nicolae Bistrian, George Șdic (1917-1925), Pavel Beutură (? - 1949), Măruța Teodor (1950-1984), Chincea Petru (1984-1997), Florea Teodor (1997-1999), Bodea Alexandru (1999-2004), Iliuș Olariu Mihai Mircea (2004-2006), Dragotă Solomon (2006-2009), Ghiurfălean Traian (2009-2016).

C. CIMITIRUL. Parohia deține cu titlu de proprietate 2 cimitire în afara vetrei satului, având o suprafață de 1,15 ha pe fiecare cimitir. În cimitirul parohial sunt înmormântaţi preotul Teodor Măruța, preoteasa Margareta și fiul lor Doru.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Prima şcoală apare în 1761, învăţător fiind Păun Trailovici (recte: Trăilă). În anul 1906 învățătorul confesional român Ioan Căprița înființează un cor bisericesc. La începutul Războiului Mondial, 1914-1918, fruntașul Nicolae Radici este pus sub pază politică fiind un bun român și cu multă autoritate între locuitori. Voluntari în armata română au fost: Petru Radici, Petru Tătar, Iosif Crăguia, Mândra Crăguia și Pau Bunea, proveniți din captivitatea italiană.[4]

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. În perioada posturilor se săvârșește Taina Sfântului Maslu. De asemenea, au fost organizate seri duhovnicești la care au fost invitați preoții din parohiile învecinate. Parohia (având doar 139 enoriaşi) organizează pelerinaje la mănăstirile din cadrul Eparhiei Caransebeșului, dar și din eparhiile învecinate; s-a semnat protocol de colaborare cu parohia Ticvaniu Mare.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe”; [ADRESA] nr. 13, com. Goruia, jud. Caraș-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și adresă de email.

BIBLIOGRAFIE: ILIEŞIU Nicolae, *Monografia istorică a Banatului*, Ed. Mica Valahie, Bucureşti, 2011; SAMOILĂ Mircea, *Viața numelui*, Seleuș, 2002; ȚEICU Dumitru, *Geografia ecleziastică a Banatului medieval*, Cluj-Napoca, 2007.

[4] N. ILIEŞIU, *Monografia istorică a Banatului* (ed. D., Țeicu), Ed. Mica Valahie, Bucureşti 2011, pp. 136-137.

Parohia „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" – Goruia

A.ISTORICULCOMUNITĂŢIIPAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/ CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Localitatea Goruia este aşezată în Depresiunea Oraviţa, pe cursul inferior al râului Caraş (pe ambele maluri); e situată aproximativ la jumatatea distanței dintre Reșița (20 km) și Oravița (25 km), pe DJ 581. Prima atestare documentară datează din 1418.[1] În 1767 avea 95 de case[2]; în 1910, avea 809 locuitori și 271 case[3]; în 1935 – 171 de case și 661 locuitori; în 1992, erau 433 locuitori, din care credincioși ortodocși 426; în 2002 – 384 locuitori, din care ortodocși 352 și penticostali 26. În 1767 apare sub denumirea de *Goruija* (sau *Goruja*), iar după 1800 este folosită denumirea de astăzi – *Goruia*. Geografic satul Goruia se află la nord de Oravița, fiind străjuită de Munții Aninei (la sud) și de Munții Dognecei (la nord). Vecinii: la sud are ca limită teritoriul orașului Anina, la nord comuna Dognecea, spre nord-vest comuna Ticvaniu Mare, la vest comuna Ciudanovița, iar la est comunele Carașova și Lupac. Forma dominantă a reliefului este reprezentată de dealuri de origine piemontană, cu înălțimi cuprinse între 200-450 m. Clima zonei este integrată climatului continental cu nuanțe submediteraneene. Înainte de biserica de azi, gornienii au avut o biserică de lemn, care a primit un antimis în 1756 de la episcopul locului.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE.[ISTORIA ZIDIRII EI]. Lucrări de renovare la actuala biserică au avut loc în anul 2011, fiind retencuită biserica la exterior, apoi zugăvită și pregătită pentru finisare; la care se adaugă placarea Sfintei Mese cu marmură, instalarea centralei termice (în 2013), montarea ușilor și a geamurilor de termopan în 2014. La casa parohială s-au schimbat geamurile și ușile de termopan (2011), s-au renovat fațada și interiorul casei parohiale (2011).

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica a fost construită în stil baroc în anii 1795-1802.[4] Biserica este din piatră și cărămidă, acoperită cu tablă, turnul din cărămidă acoperit cu tablă galvanizată, iconostasul de zid, pardoseala din gresie. Biserica are dimensiunile: 21 x 8 x 8,50 m; sfințirea s-a săvârșit la 23 octombrie 1802.

[PICTURA] Pictura murală și de pe iconostas a fost realizată în 1818 de Axențiu Iancovici din Vârșeț[5]. Ștefan Popovici a pictat icoanele împărătești pentru iconostasul de zid.[6] Pictura veche nu se mai păstrează, fiind repictată în anul 1912 de Nicolae Haşca. Biserica a fost sfințită și de ierarhii Ioan Popasu, Vasile Lazarescu, Nicolae Corneanu. Pictura actuală a fost realizată în 2005-2007 de pictorul Mihai Bufan din Oravița, fiind

---

[1] V. ACHIM, *Banatul în Evul mediu*, Ed. Albatros, Bucureşti 2000, p. 89.
[2] I.D. SUCIU, R. CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, vol. I, Ed. Mitropoliei Banatului,Timișoara, 1980, p. 192.
[3] C. MARTINOVICI, N. ISTRATI, *Dictionarul Transilvaniei, Banatului și al celelalte ţinuturi alipite*, Cluj, 1921, p. 232.
[4] N. STOICESCU, *Bibliografia localităților și monumentelor medievale din Banat*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1973, p.75.
[5] Nicolae CORNEAN, *Monografia Eparhiei Caransebeș*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezene, Caransebeş, 1940, p.331.
[6] R. VÂRTACIU, *Centre de pictură românească din Banat. Secolul XIX*, Timişoara, 1997, p. 50.

sfințită de P.S. Lucian Mic, Episcopul Caransebeșului, în 21 octombrie 2011.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Evanghelie (Bucureşti, 1682), Liturghier (Râmnic, 1782), Triod (Râmnic, 1784). În biserică sub cafas se află patru icoane, ulei pe pânză (fiecare având dimensiunile: 72 x 103,5 cm), semnate de Ștefan Popovici în 1801: ,,Iisus binecuvântând", ,,Fecioara cu Pruncul", ,,Sfântul Ierarh Nicolae" și ,,Sfântul Ioan Botezătorul".

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoților care au slujit în parohia Goruia: Nicolae Mateevici (1751-1757)[7], Ştefan Curici (Curea, 1811)[8], Mihai Imbri (1814)[9], Nicolae Popoviciu (1843), Matei Popoviciu (1858-1900), Axente Popoviciu (1900-1923), Lazăr Ştefan (1923-1948), Liviu Topală (1948-1955), Petru Bernaz (1955-1965), Teodor Măruţă (1965-1984), Petru Chincea (1984-1997), Florea Todor (1997-1999), I. Bodea (1999-2004), Mihai Iliuș (2004-2006), Solomon Dragotă (2006-2010), Petru Bona (2010 până în prezent).

De amintit că în Goruia s-a născut patriarhul Procopie Ivaşcovici (alias Ivaşcu).

C. CIMITIRUL. Cimitirul are o suprafață de 3 ha și este sub administrația parohiei, nu are capelă mortuară. În curtea bisericii se află un monument de marmură ridicat în memoria eroilor din cele două războaie mondiale, mai există trei cruci de marmură în comună și două cruci în hotar.

D.ACTIVITĂȚICULTURALEȘIFILANTROPICEÎNTRECUT.Primaşcoală este din anul 1776. Un cor a luat fiinţă în 1888. În localitate activează astăzi Școala cu clasele I-VIII. Goruia mai deține și un Cămin cultural unde se țin rugile satului, precum și alte evenimente festive.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Din 2010 până în prezent, în cadrul parohiei s-au desfășurat activități cu aproximativ 70 de copii de la Școala cu clasele I-VIII Goruia, cu care este un parteneriat de colaborare. Copiii au fost duși în mai multe tabere culturale, în pelerinaje la mănăstirile Călugăra, Nera, Prislop, la grădina zoologică din Reșița, la muzeul Mihai Eminescu din Oravița. S-au prezentat piese de teatru, scenete la Învierea Domnului, la Nașterea Domnului, la Ziua Eroilor, concerte de muzică religioasă și colinde. De curând s-a început o colaborare în privința unor cursuri de dansuri pentru copii, promovându-se astfel tradițiile și folclorul românesc. Activitățile filantropice în parohia Goruia se traduc prin ajutorarea persoanelor nevoiașe din parohie în primul rând; s-au iniţiat la fel colecte pentru Filantropie, pentru F.C.M, s-au oferit alimente pentru Seminarul Teologic din Caransebeș, s-au adunat alimente credincioșilor afectați de inundații, s-au făcut donații la Clinica Mănăstirii Nera, s-au strâns alimente și bani pentru persoanele nevoiașe din Serbia. În prezent, parohia Goruia numără 330 membri.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] ,,Sfinții Apostoli Petru și Pavel"; [ADRESA] Goruia, nr. 256, Cod poştal 327225; [OFICIU PAROHIAL] comuna Goruia, nr. 256, Cod poştal 327225, jud. Caraș-Severin; nr. Tel. 0255234530.

BIBLIOGRAFIE: SUCIU I. D., CONSTANTINESCU R., *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, Timişoara, 1980; MARTINOVICI C., ISTRATI N., *Dicţionarul Transilvaniei, Banatului şi al celorlalte ţinuturi alipite*, Cluj, 1921; Pârvulescu D.S., *Pictura bisericilor ortodoxe din Banat între secolul al XVII-lea şi deceniul trei al secolului al XIX-lea*, Timişoara, 2003; VÂRTACIU R., *Centre de pictură românească din Banat. Secolul XIX*, Timişoara, 1997; LEU V., *Cartea veche românească în bisericile din Eparhia Caransebeşului*, Reşita, 1996; CORNEAN N., *Monografia Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Autorului, Tipografia Diecezană, Caransebeş, 1940.

[7] I.D. SUCIU, R. CONSTANTINESCU, *op. cit*. p. 192, 232.

[8] V. LEU, *Cartea veche românească în bisericile din Eparhia Caransebeșului*, Reşiţa,1996, p. 261.

[9] *Ibidem*, p. 261.

Parohia „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe" – Grădinari

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/ CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Deşi, etimologic vorbind, *Cacova* indică o vechime mare (derivă din slavul *kak*-, rădăcină ce înseamnă un loc ridicat)[1] totuşi localitatea e atestată abia în anii 1723-1725[2]; din 1964 se va numi Grădinari. La vremea sa, istoricul Pesty Frigyes remarca: *„Cacova – sat lângă râul Caraş, între Ticvani, Vărădia şi Greoni; s-a găsit doar în harta lui Merczi din 1723, în districtul Vârşeţ"*. La sfârşitul unui Octoih (Râmnic, 1706) găsim următoarea însemnare: *„Să să ştie cum eu Martin Oprea, dinpreunnă cu soţia mea Stana, am cumpărat această carte anume Octoih de la Popa Vasile, drept talere 4 şi o am dat să fie la biserica noastră din Cacova, iar fiind niscvai întâmplări să ne risipim iară, sămânţia noastră să fie volnică a o duce unde vor vrea şi la cine va ajunge ne rugăm să facă bine să ne pomenească, pră Martin şi Stana şi Oprea"*.

În 1780, îndurând multe lipsuri, cei mai mulţi dintre locuitori au pornit către Nicolințul Mare – Serbia, formând acolo Cacova-Mică. În 1731 cacovenii de la noi îşi zidesc biserică[3] nouă în locul „celei a bătrână" care nu-i mai încăpea şi de la care au rămas cărţi de ritual unde numele localităţii capătă atributul de „mare", numindu-se: *Cacova Mare*, *Gross-Kakova* şi *Veliko-Kakova*.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Dezvoltarea vieţii religioase şi economice a parohiei a făcut ca în anul 1906 să se ridice un nou locaş de cult terminat în anul 1909[4], costul lucrărilor ajungând la 90.000 coroane iar grilajul de împrejmuire la valoarea de 10.000 coroane. Arhitectul care a proiectat şi construit biserica actuală (28 x 9 m) a fost Dimitrie Boitor – autor al mai multor lăcaşuri de cult în Banatul românesc şi sârbesc. Terenul pe care este construită biserica s-a donat de Ofelia dr. Hubian (Constantinescu), născută Truia, înmormântată în curtea sfântului locaș. Ctitorii sunt credincioșii din parohie. Biserica a fost antesfinţită la 4/17 octombrie 1909 de protopopul Alexandru P. Popovici şi târnosită de Dr. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului, la 16 mai 1965.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Materialul folosit este piatra şi cărămida arsă; construcția urmărește cu rigurozitate trăsăturile stilului bizantin. Clopotnița e deasupra cupolei şi acoperită cu tablă zincată. [PICTURA] În decursul timpului s-au efectuat diverse lucrări: pictarea interiorului de către Nicolae Popovici (1935)[5], completarea cu pictură și restaurarea altor icoane de către Rita Aldea (2006-2009), decaparea și retencuirea exteriorului (2009).

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRȚI VECHI] Cărţi vechi: Osmoglasnic (Râmnic, 1706), Evanghelie (Bucureşti, 1742), Penticostar (Râmnic, 1743). La ora actuală în biserică se găseşte Sfânta Masă de piatră, din biserica veche.

---

[1] V. FRĂŢILĂ, *Contribuţii lingvistice*, Editura de Vest, Timişoara 1993, p. 160.
[2] N. ILIEŞIU, *Monografia istorică a Banatului* (ed. D. Ţeicu), Ed. Mica Valahie, Bucureşti 2011, p. 141.
[3] P.S. LUCIAN, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, Caransebeș, 2012, p. 226.
[4] Nicolae STOICESCU, *Bobliografia localităților și monumentelor medievale din Banat,* Ed. Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1973, p. 123.
[5] Nicolae CORNEAN, *Monografia eparhiei Caransebeş*, Caransebeş, Ed. Diecezană, 1940, p. 180.

[ŞIRUL PREOȚILOR] Preoții slujitori: Vasile Popa (1713), Petru, Gheorghe Popa (1748), Nedelcu, Mihăilă, (diacon) Iosif (1756), Simeon Martinovici sau Martin (1760-1801), Petru Popovici (= Popa, 1766-1780), Iovan Popovici (1776-1790), Ioan Costici (1790-1810), Pavel Marianovici/Marian (1800-1801), Iacob Martinovici/Martin (1801), Trifon Ştefanovici/Ştefan (1804-1809), Simeon Popovici/Popa (1809-1829), Iacob Ştefanovici/Ștefan (1812-1831), Matei Cizmaşu (1829-1841), Vasile Bordan (1831), Alexie Bordan (1832-1846), Ioan Pincu (1840-1887), Pentru Bordan (1846-1875), Martin Pincu (1868-1913), Fotie Adamescu (1873-1925), Veniamin Bălan (1898-1931), Valeriu Dabici (1899-1933), Ilie Hergan (1930-1975, 1999), Iova Firca (1935-1937), Octavian Popovici (1941-1949; 1975-1982). În anul 1982 vine preot paroh Vichentie Molin care păstoreşte şi în prezent. Se observă uşor cum numele descendenţilor primilor preoţi pomeniţi, anume Popa, a fost – din 1766 – sârbizat: Popovici.

De reţinut că în această localitate s-a născut Iova Firca, preot şi în paralel profesor la Academia teologică din Caransebeş. A trecut la Domnul în 1988, Bucureşti.

C. CIMITIRUL. Cimitirul este în administrarea parohiei, fiind înmormântați credincioși ai parohiei, precum și unii slujitori ai bisericii.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Prima şcoală confesională e atestată documentar în anul 1776. Învăţători ca Traian Linţa şi Ioan Cioc au făcut ca în istoria localităţii să apară şi două coruri care au dezvoltat arta cântării religioase şi laice aşa cum prea puţine aşezări din Valea Caraşului au avut. Cele două coruri au avut două nume generice pentru această zonă: *Doina* şi *Căminul,* care au dezvoltat o cultură corală laborioasă, participând la manifestarea muzicală de la Arenele Romane din Bucureşti în anul 1906. Primul din ele s-a înfiinţat în 1880.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Activităţile actuale sunt cele desfăşurate prin parteneriate alături de Şcoala Gimnazială „Pavel Bordan" din Grădinari, prin programul „Hristos împărtăşit copiilor", cu Casa Culturală „Cacova" şi Centrul Cultural Caraşul din Grădinari. Parohia însumează 1.112 enoriaşi.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe"; [ADRESA] Grădinari, nr.268, Cod poștal 327230, jud. Caraș-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Grădinari, nr. 244, Cod poștal 327230, jud. Caraș-Severin, nr. tel. 0255575825.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Episcopiei Caransebeşului, 2012; STOICESCU Nicolae, *Bibliografia localităților și monumentelor medievale din Banat*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1973; CORNEAN Nicolae, *Monografia Eparhiei Caransebeș*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeș, 1940.

Parohia „Adormirea Maicii Domnului" – Izgar

A. ISTORICUL COMUNITĂŢII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia este situată în comuna Vermeş. Primele date despre localitate apar în anul 1389 când avea denumirea *Isgara* şi era în proprietatea nobilului Heem. După moartea lui Heem între moştenitori s-au iscat neînțelegeri care au dus la un lung proces ce a ajuns până la Curte. Acest for judecătoresc a dat sentința: din cei 16 iobagi şi 4 moşii, câte avea Isgara, Margareta fiica lui Heem primeşte 4 iobagi şi o moşie dinspre Iersig, fiul Blaşiu primeşte pe cnezul Rados (Radu) şi 2 iobagi, precum şi o moşie, iar fiul Ştefan primeşte pe iobagii George, Dionisie, Musa, Milita, Bogdan, Radul şi pe văduva lui Stoian.[1] Şematismul greco-neuniților de la Buda din 1843 arată Izgarul – parohie înfiinţată în 1761, cu matricolele născuţilor şi căsătoriţilor de la 1779, al răposaţilor de la 1789 -, având preot pe Trăilă Jurjulovici (Jurj), administrator parohial pe Ioan Popovici, învăţător pe Iosif Cioba.[2] În 1848 în Izgar erau doi preoţi: Ioţa şi Trăilă (probabil, Jurj). În urma neînţelegerilor pentru stolele parohiei, Trăilă în 1856 trece cu o bună parte din credincioşi la unire.[3]

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] În anul 2011 s-a târnosit biserica de către PS Episcop Lucian al Caransebeşului.[4] În 2008 s-au schimbat ferestrele şi uşile şi s-a zugrăvit în interior. În 2014 s-a schimbat vechiul iconostas, fiind într-o stare avansată de degradare, cu unul nou din lemn de tei sculptat. Casa parohială este construită din bolţari şi cărămidă şi acoperită cu ţiglă.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Una din bisericile vechi s-a ridicat în anul 1805. Biserica actuală, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului", a fost construită în 1873 din piatră şi cărămidă, cu tavan drept din lemn; pardoseala e din ciment, iconostasul de lemn, acoperişul din tablă, turnul din cărămidă şi acoperit cu tablă galvanizată. Biserica are dimensiunile: 22,50 x 7,60 x 7,80 m.

[PICTURA] Biserica nu are pictură, exceptând iconostasul.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Nu este cazul.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Ştefan (1757), Zamfir Marcovici (= Safir Marcu), Ivan Stanciovici (= Ioan Stanciu) şi Trăilă Giurgiovici sau Giurgiu (1767), Ioan Stoianovici (= Stoian) şi Trăilă Şuşulovici (= Şuşul, 1776), Trăilă Jurjulovici (= Jurj, 1843-1848), Aurel Iechim (1882-1885), Gheorghe Morariu (1885- post 1918), Emil Marieşan (1935), Ioan Dragalina (1950-1978), Titus Muţiu (1978-2004), Dumitru Suru (2004-2010), Ianăș Ambruș (2010-prezent).

C. CIMITIRUL. Biserica are două cimitire în suprafaţă totală de 1,5 ha; niciunul nu are capelă.

D.ACTIVITĂȚICULTURALEȘIFILANTROPICEÎNTRECUT.Oşcoalăeste

[1] Nicolae ILIEŞIU, *Monografia istoric*ă a Banatului, Ed. Mica Valahie, Bucureşti, 2011, p. 159. Pârâul Izgar apare documentar din 1369; cf. D. Ţeicu, *Banatul montan în Evul mediu*, Ed. Banatica, Timişoara 1998, p. 340.
[2] N.ILIEŞIU, *op.cit*.,p. 160.
[3] *Ibidem*.
[4] LUCIAN, Episcopul Caransbeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Episcopiei Caransebeşului, 2012, p. 158.

documentată la 1776; dascăl era Martin Sârbul.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Ocazional parohia (având 250 membri) organizează pelerinaje la mănăstirile din Banat.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Adormirea Maicii Domnului"; [ADRESA] Str. Pricipală, sat Izgar, comuna Vermeş, judeţul Caraş-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Izgar nr. 44 A, 327427, comuna Vermeş.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Episcopiei Caransebeşului, 2012; ILIEŞIU, Nicolae, *Monografia istorică a Banatului*, Ed. Mica Valahie, Bucureşti, 2011; PETREUŢĂ, Ioan, *Monumente istorice-bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara 1980 (ms.), p. 399.

Parohia Adormirea Maicii Domnului – Jitin

A. ISTORICUL COMUNITĂŢII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia Jitin este o parohie nou înfiinţată, deoarece din anul 1948 până în 2014, a funcţionat ca filie a parohiei Ciudanoviţa, localitate învecinată, comuna de care şi aparţine satul. Localitatea nu deţine biserică şi casă parohială, acestea funcţionând cu îngăduinţa primăriei în şcoala satului, unde s-a amenajat o capelă şi casă parohială, nefiind deocamdată în proprietatea parohiei. Biserica funcţionează astfel din 2002. Până în anul 2002 comunitatea ortodoxă s-a folosit de clădirea bisericii greco-catolice.[1]

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE.[ISTORIA ZIDIRII EI] Prima atestare documentară a aşezării este din anul 1421.[2] În 1701, datorită preotului Todor Popa, aproape toată comunitatea trece la greco-catolici în frunte cu preotul amintit. În anul 1792 credincioşii din localitatea Jitin primesc o biserică de lemn de la satul Măidan, astăzi Brădişorul de Jos, cartier al Oraşului Oraviţa. În anii 1940 biserica din sat se demolează cu intenţia de a se construi una nouă, mai mare. „Administraţia Ţinutului Timiş a votat în bugetul pe anul 1939 suma de 365000 lei, în data de 15 noiembrie 1938 cu destinaţia de a se o construi o bserică în judeţul Caraş, fiind nominalizat în acest sens satul Jitin".[3] La începutul secolului XX, comunitatea ortodoxă cuprindea 6 familii cu 19 credincioşi, iar comunitatea greco-catolică cunoştea o înflorire, ctitorind în 1907 biserica actuală greco-catolică care – cum s-a spus – a funcţionat pe perioada 1948-2002 ca biserică ortodoxă. Pe locul bisericii vechi s-a construit casa culturală a satului în anul 1965. În curtea locaţiei actuale a bisericii ortodoxe, se urmăreşte construirea unui sfânt locaş ortodox.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Parohia are capela şi casa parohială în curs de amenajare. Ele sunt situate în incinta fostei şcoli a satului, în curtea căreia se preconizează construirea unei biserici, actuala capelă devenind Oficiu parohial.

---

[1] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Episcopiei Caransebeşului, 2012, p. 234.

[2] N. ILIEŞIU, *Monografia istorică a Banatului* (ed. D. Ţeicu), Ed. Mica Valahie, Bucureşti 2011, p. 162.

[3] Ion VĂRAN, *Monografia protopopiatului ortodox român Oraviţa,* Ed. Marineasa, Timişoara, 2003, p.59.

[PICTURA] Nu este cazul.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Evanghelie (Râmnic, 1784), Triod (Blaj, 1800), Octoih şi Catavasier (Buda, 1826).

[ŞIRUL PREOŢILOR] Din 1948, ca filie a parohiei Ciudanovița, au slujit preoții: Nicolae Giuca, Teodor Turlici, Iosif Braicher, Marian Oțil, Fiu Neamțu, Gavrilă Morar, Solomon Dragotă, Mihai-Sorin Lixeanu. Cântăreți mai renumiți: Pau Tilca, Ion Manda, iar epitrop -Iosif Moican. În perioada interbelică au slujit preoții: Filip Voinea şi Teodor Măruța; ca urmare a pastorației deosebite a celor doi, comunitatea ortodoxă se măreşte foarte mult.

De reţinut că la Jitin s-a născut în 1901 sculptorul Romulus Ladea.

C. CIMITIRUL. Cimitirul este proprietatea parohiei, la fel două grădini, una în sat, cealaltă în apropiere, ca de altfel și 15 hectare de fâneață. În total biserica deține 22 ha de teren cu tot cu cimitir. Cimitirul are o suprafață de 1 ha.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Parohia a avut şcoală confesională din 1776, luată cu forţa de greco-catolici în 1800.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Ocazional parohia noastră – cu numai 74 enoriaşi – organizează seri de film catehetic pentru tinerii din parohie.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Adormirea Maicii Domnului"; [ADRESA] Sat Jitin, nr. 35, comuna Ciudanovița, județul Caraș-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Nu are site şi telefon oficial.

BIBLIOGRAFIE: VĂRAN Ion, *Monografia protopopiatului ortodox rom*ân *Oravița*, Ed. Marineasa, Timișoara, 2003; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Episcopiei Caransebeşului, 2012.

Parohia Înălțarea Domnului – Măureni

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia Măureni este o parohie relativ nou înfiinţată, până în anul 1978 funcţionând ca filie a satului Sculea (din 1930). Primul locaş de cult a fost o sală de clasă din cadrul şcolii, ce avea intrare separată. Această sală a fost amenajată de credincioşii Munteanu Gheorghe şi Iosif Faur care au contribuit cu bani, împodobind sala cu cele necesare. În 1930, prin grija preotului Dumitru Botău de la parohia Sculea, au fost primite ca donaţie de la parohia Răchita (jud.Timiș), cele două clopote ce sunt folosite şi astăzi. În anul 1965, sala de clasă amenajată a fost părăsită, iar credincioșii s-au mutat în actualul locaş de rugăciune, închiriat de la Parohia romano-catolică cu suma modică de 1 leu/an. Acest nou locaş, devenit mai apoi capela parohiei, a avut ca destinaţie, hotărâtă de episcopul romano-catolic Augustin Pacha (originar din Măureni), să fie Casa de cultură a tineretului german. Datorită nevoilor financiare ale parohiei romano-catolice, în anul 1972 s-a hotărât ca aceasta să fie vândută şi a fost cumpărată cu suma de 40.000 lei. În 1977 a fost electrificată. Comuna Măureni poartă numele schimbat, din 1951, de către autorităţile de stat, al localităţii de colonişti germani *Moritzfeld*. Denumirea se pare că

a fost preluată de la primul colonist care a poposit aici şi se traduce : „Pământul lui Moritz”. Aceasta a fost întemeiată în anul 1784, cum ne informează monografia întocmită de episcopul Augustin Pacha.[1] Locuitorii au fost aduşi din părţile izvorului Dunării, din Munţii Pădurea Neagră. Printre ei erau şi francezi, dar aceştia cu timpul au fost asimilaţi de germani. Pământul a fost împărţit după familii: familiile fără copii sau cu puţini copii, au primit 16 jugăre, iar familiile cu mulţi copii au primit 32 jugăre. Primul primar al localităţii Moritzfeld a fost Franz Nikolaus[2], iar întâiul preot venit din Germania s-a numit Aloisius Hamf; a decedat în 1790. Prima şcoală a fost zidită în anii 1786-1819, iar actuala, al cărui corp de clădiri este folosit şi astăzi, s-a construit între anii 1873 și 1875, fiind deschisă în 25 ianuarie1875, cu limba de predare maghiara. Electrificarea s-a făcut în 1977.

Localitatea este aşezată în partea de Sud-Vest a ţării, fiind ultima localitate aparţinătoare jud. Caraş-Severin, pe drumul ce leagă Reşiţa de Timişoara. Are sub administraţie satul Şoşdea împreună cu care constituie unitatea administrativă denumită Comuna Măureni. În partea de Est, la o distanţă de 7 km, se învecinează cu localitatea Gherteniş, iar la Vest, la o distanţă de 5 km se învecinează cu oraşul Gătaia. Forma de relief este cea de colină, făcându-se trecerea de la Câmpia Banatului la dealurile Bocşei.

Primii români, care s-au aşezat în preajma localităţii, au venit din părţile Sibiului, mai precis din Porceşti (Turnu Roşu). În primăvara anului 1924, la Turnu Roşu s-a făcut oferta de a merge în Banat spre a se primi pământ şi loc de casă. În vara anului 1924 au poposit la Moritzfeld primele familii care au primit în posesie 8 jugăre de pământ arabil şi 2 jugăre de păşune. Nefiind primiţi de către etnicii germani să locuiască în localitate, aceştia au găsit un loc la o distanţă de aproximativ 6 km, unde şi-au construit primele bordeie. Locul păstrează până astăzi denumirea de „Pustă”. Abia în anul 1928 li s-a permis „coloniştilor sibieni” să-şi construiască case la marginea comunei. Locul păstrează şi în prezent denumirea de „Colonie”. Odată cu trecerea timpului, etnicii germani au ales să emigreze în Germania, aşa că între anii 1972-1989, numărul germanilor din Măureni a scăzut la cca 50, iar în prezent mai sunt 30. În schimb, locul lor a fost ocupat de români veniţi la muncă în IAS. Părţile de unde aceştia au venit sunt: Bistriţa, Moldova, Sălaj. În prezent Parohia ortodoxă Măureni are un număr 396 familii şi un număr de 1168 credincioşi. Odată cu creşterea numărului de credincioşi, locaşul de rugăciune a devenit impracticabil, aşa că s-a hotărât ridicarea unui nou locaş. Ridicarea acestuia se apropie de finalizare, ajungându-se la cota + 14,10 m. Ritmul de viaţă este cel al satului în care activitatea principală este agricultura. În lipsa locurilor de muncă, mulţi cetăţeni sunt plecaţi la muncă pe meleaguri străine.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE.[ISTORIA ZIDIRII EI] În anul 2004 a fost pusă piatra de temelie la construcţia noului locaş de rugăciune de către ÎPS. Laurenţiu Streza, pe atunci episcopul Caransebeşului. În prezent, lucrările de construire se apropie de final.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] [PICTURA][OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Nu este cazul.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Primul preot care a deservit credincioşii din Măureni, a fost Dumitru Botău, apoi fiind filie, şirul preoţilor deservenţi cunoscuţi s-a întrerupt, parohia neavând arhivă până în anul 1978, când a fost cumpărată casa parohială şi când filia Măureni a devenit parohie; primul ei preot a fost Liviu Negoiţă (1982-1984). Din 1984 până în1987, paroh a fost Viorel Cherciu, iar din anul 1987 până în luna martie 1989, Mihai Vucu. Din 5 iunie 1989 şi până în prezent parohia este păstorită de părintele Aurel Radics.

[1] Lucian Pavel MĂGĂRIN, *Monografia satului şi comunei Măureni*, Ed. ETNOS, Braşov, 2013, p. 23.
[2] Toma POSA, *Jurnalul satului Măureni,* scris de cantorul Posa Toma și care privește evenimentele legate de venirea primilor români la Moritzfeld.

Cărţi vechi: Evanghelie – 1742, Ceaslov – 1748, Liturghier – 1746, toate tipărite la Bucureşti.

C. CIMITIRUL. Parohia nu deţine cimitir.

D.ACTIVITĂȚICULTURALEȘIFILANTROPICEÎNTRECUT.Nuestecazul

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia organizează periodic pelerinaje la mănăstirile din cuprinsul Patriarhiei. Are semnat protocol de colaborare cu şcoala şi grădiniţa din localitate, participând la activităţile cu copii din parohie.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Înălţarea Domnului”; [ADRESA] Str. Com. Măureni, Nr. 168, Cod 327265, jud. Caraş-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Str. Com. Măureni, Nr. 379, Cod 327265, jud. Caraş-Severin. (site oficial, adresa de email oficiala, tel.).

BIBLIOGRAFIE: Arhiva parohială; MĂGĂRIN Lucian Pavel, *Monografia satului şi comunei Măuren*i, Ed. ETNOS, Braşov, 2013; POSA Toma, *Jurnalul satului Măureni*, ms.

Parohia „Adormirea Maicii Domnului”– Ocna de Fier

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/ CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Localitatea Ocna de Fier se află la 45° 19’ 60’’ latitudine nordică, la 21° 46’ 60’’ longitudine estică şi la o altitudine de 414 m deasupra nivelului mării. Comuna este situată în partea de nord a judeţului Caraș-Severin. Este situată între oraşul Bocşa, la 7 km, comuna Dognecea, satul Biniş, comuna Lupac şi Moniom. Cel mai înalt punct al zonei este dealul Dănila, al cărui vârf la schelă are altitudinea de 597 m şi străjuieşte platoul de marmură cunoscut sub denumirea de Poiana Dănilii. Prima atestare documentară cu denumirea de Ocna de Fier apare în anul 1760[1], când se desparte de Bocșa și devine comună de sine stătătoare cu jurisdicție proprie.În anul 1803 apare atestat faptul că Comuna Ocna de Fier așa cum apare astăzi este rezultatul contopirii locuitorilor din Valea Moraviței cu locuitorii cu cei veniți de pe dealul Dănila unde era o colonie numită Simon-Iuda și cu cei care se aflau în jurul minei Therezia.[2] Colonia Simon-Iuda , până la anul 1803 a aparținut ca filie de comuna bisericească Dognecea, iar după acest an în urma contopirii lor cu locuitorii de pe valea Moraviței au format o nouă comunitate bisericească care a fost filie la comuna bisericească Vasiova până la anul 1817 când devine parohie de sine stătătoare iar primul preot este Ioan Gheorghevici zis „popa Iancu” (român). Principala ocupaţie a locuitorilor comunei Ocna de Fier din cele mai vechi timpuri a fost exploatarea minereului de fier, a cuprului şi chiar a aurului. Astăzi în urma închiderii minelor locuitorii acestei comune se ocupă cu exploatarea marmurei și a pădurii.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE.[ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica din Ocna de Fier, cu hramul *Adormirea Maicii Domnului,* s-a zidit în anii 1815-1816, în formă de capelă, fără turn, zidurile fiind de piatră, iar plafonul drept, fără boltă. În 1837

[1] Coriolan SUCIU, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, vol. II, Ed. Academiei, București 1967. Vezi şi N. ILIEŞIU, *Monografia istorică a Banatului* (ed. D. Ţeicu), Ed. Mica Valahie, Bucureşti 2011, pp. 206-207; D. ȚEICU, *Banatul montan în Evul mediu*, Ed. Banatica, Timişoara 1998, p. 297.

[2] Pr. Simion NOVAC, *Comuna Ocna de Fier*, monografie dactilografiată, 1962 , p. 17.

încep lucrările pregătitoare pentru zidirea turnului bisericii, lucrări terminate în 1840. În anul 1888 a fost reconstruită vechea biserică, mai toată capela a fost dărâmată, afară de turn şi de cele două ziduri laterale. Acum s-au mai înălţat zidurile laterale, s-a lungit biserica şi s-a construit absida altarului, iar plafonul a fost boltit, aşa cum este în ziua de azi. Reconstruirea bisericii s-a făcut de către inginerul Aurel Diaconovici din Bocşa Montană. În anul 1898 s-a făcut îngrădirea bisericii cu gard de fier. În 1902 s-a făcut pardosirea cu plăci de ciment de către zidarul Ion Munteanu. [PISANIE] Biserica s-a sfinţit la 23 iulie 1903 de către *„mandatarul episcopesc Înalt Prea Cuvioşia Sa Domnul Arhimandrit şi vicariu episcopesc Filaret Musta"*. În 1938 a fost vizitată canonic de către Episcopul dr. Vasile Lazarescu, iar în sept. 1943 de către Episcopul Veniamin Nistor care, în ziua de 24 octombrie a aceluiaşi an, o sfinţeşte. Reparații la exteriorul bisericii s-au efectuat în anii 1956, 1964; alte lucrări: în 1974 – reparații la turnul bisericii, 1976 – schimbare burlane, vopsire acoperiș tablă; 1989 – reparații tencuieli în exteriorul bisericii etc., iar în 2008 s-a îmbrăcat sfânta masă în marmură și s-au turnat alei în jurul bisericii.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica e construită în formă de navă, în stil baroc, din piatră și cărămidă, fiind acoperită cu tablă galvanizată; turnul, din piatră și cărămidă, este acoperit cu tablă de cupru, pardoseala din plăci de piatră, iar bolta e din lemn. Biserica are lungimea de 23 m, lățimea de 7 m și înălțimea de 7 m. În anul 1895 s-a sculptat partea de sus a iconostasului de către sculptorul Pavel Muntean din comuna Berlişte; iar în anul 1903 s-a sculptat şi partea de jos a iconostasului de către Ioan Cotârlă din Oraviţa. Tot Pavel Muntean în anul 1896 a făcut cele două strane pentru cantori.

[PICTURA] În anii 1902-1903 s-a pictat iconostasul şi pereţii bisericii; pictura în ulei este realizată de către pictorul Filip Matei. În 1928-1929, la 25 de ani de la pictarea interiorului bisericii, datorită întrebuinţărilor lumânărilor în incinta lăcaşului, pictura a fost spălată de pictorul Gheorghe Marişescu din Bocşa Montană. Pictura a mai fost restaurată în1999-2000 de pictorul Petru Reghiș.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ȘI CĂRȚI VECHI] Înăuntrul bisericii se află următoarele icoane : *Adormirea Maicii Domnului* – pictură tempera pe lemn, sec. XIX, 64/43 cm; *Sf. Grigorie* – tot tempera pe lemn, sec. XIX, 62/50 cm; *Răstignirea Domnului* – tempera pe lemn, anul 1816, 49/34 cm; *Sf. Petru şi Pavel* – pictură tempera pe lemn, sec. XIX, 47/36; *Sf. Vasile cel Mare* – pictură tempera pe lemn, anul 1898, 48/38; *Naşterea Sfântului Ioan Botezătorul* – pictură tempera pe lemn, sec. XIX, 42/34; *Pogorârea Sfântului Duh* – pictură tempera pe lemn, sec. XIX, 42/34; *Sf. Parascheva* – pictură tempera pe lemn, sec. XIX, 42/34; Învierea Domnului – pictură tempera pe lemn, sec. XIX, 32/24; *Maica Domnului cu Pruncul* – pictură ulei pe tablă anul 1888, 100/69 cm; icoană *Sf. Treime* – pictură ulei pe pânză, sec. XIX, 87/74; *Sfântul Ap. Petru* – pictură ulei pe pânză, sec. XIX, 79/65 cm; *Sf. Treime şi Fecioara Maria* – pictură ulei pe tablă, anul 1888, 105/70cm; *Sf. Ioan Gură de Aur* – pictură ulei pe tablă, anul 1887, 185/55 cm; *Cina cea de Taină* – pictură pânză, anul 1866, 93/72 cm, autor D. Popovici; *Cina cea de Taină* – pictură ulei pe pânză, sec. XX, 158/100. Cărţi vechi: Liturghier (Sibiu, 1798), Octoih (Buda, 1811), Evanghelie (Sibiu, 1844).

[ȘIRUL PREOȚILOR] Ioan Georgevici (1817-1842), Alexa Georgevici (1842-1878), Constantin Păuşan (1880-1910), Aurel Simu (1911-1953), Simion Novac (1953-1975), Spiridon Ştefan (1975-1998), Vasile Dragoş (1999-2001), Ioan Nicolae Căpuţan (2001-2007) şi Alin Chicoş (din 2007).

C. CIMITIRUL. Cimitirul este parohial și datează din anul 1820, având o suprafaţă de 5755 mp. Dintre personalitățile îngropate în acest cimitir amintim pe primul preot paroh Ioan Georgevici, mort în 1842, și pe preotul vrednic de pomenire Constantin Păușan, decedat în 10 ianuarie 1910. Mai amintim și pe dirijorul de cor Izverniceanu Dimitrie şi pe Iosif Ciser, unul din secretarii Adunării naţionale de la Alba Iulia (1918), „întemeietorul Uniunii muncitorilor mineri din România".

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Şcoala confesională s-a întemeiat în 1760. Primul învățător a fost Muntean Ioan. Datorită harnicului preot Păuşan Constantin și înflăcăratului învățător Izverniceanu Dimitrie, în anul 1901 se înființează „Societatea de lectură", cu o bibliotecă compusă din 1033 de volume, iar în 1903 se naşte „Reuniunea de cânt și muzică", cu un cor mixt de 60 de persoane, condus de Izverniceanu Dimitrie. În anul 1960 exista și o echipă de teatru.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. În preajma sărbătorilor împărătești, parohia (având 442 enoriaşi) organizează pelerinaje la mănăstirile din țară. Evenimentele culturale din parohie se bazează pe parteneriatele dintre Biserică și Școală, când la diferite sărbători, au loc serbări.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Adormirea Maicii Domnului"; [ADRESA] Str. Coloniei de jos, nr. 82, comuna Ocna de Fier, jud. Caraş-Severin**;** [OFICIUL PAROHIAL] Str. Vale nr. 95B, comuna Ocna de Fier, jud. Caraş-Severin, nr. tel. 0255527874.

BIBLIOGRAFIE: CORNEAN, Nicolae, *Monografia eparhiei Caransebeşului*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeş, 1940; SUCIU, Coriolan, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, vol. II, Ed. Academiei, București 1967; *Cartea de aur a parohiei Ocna de Fier*, ms.

Parohia „Învierea Domnului" – Ramna, cu filia Bărbosu

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia este situată în satul Ramna, comuna Ramna, judeţul Caraş-Severin. Prima atestare documentară datează din anul 1364, când apare sub numele de *Ravna*. Numele satului apare în diferite documente, sub variate forme: *Ravna*, *Ramna*, *Rabna*, *Rafna*. În Ramna, a fiinţat un sfânt locaş ctitorit în anul 1725. Nu peste mult timp, se va ridica o biserică mai încăpătoare, cum arată şi o pisanie.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] PISANIA. *„Cu voia Tatălui, cu ajutorul Fiului şi cu puterea Duhului Sfânt, acest Sfânt Locaş a fost zidit în anul 1770, din piatră, cărămidă, acoperit cu şindrilă, iar în 1880, şindrila a fost înlocuită cu tablă, preot paroh fiind Velceleanu Ioan.* În 1970 prin grija preotului paroh Ferciug Ioan, s-a făcut e*lectrificarea bisericii, s-a înlocuit tabla veche cu tablă nouă şi s-au strâns o parte din fondurile băneşti pentru pictură (1975)."* Preotul Lupșa Petru a continuat lucrările, ajutat fiind de membrii Consiliului parohial, până la terminarea noii picturi, executată de Elvira Dăscălescu din Bucureşti. Târnosirea s-a oficiat de către mitropolitul Nicolae Corneanu,

înconjurat de un sobor de preoţi, în 2009; schimbarea acoperișului s-a făcut în 2015, iar împrejmuirea bisericii în 2014.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este lungă de 26 m, lată de 9 m, grosimea zidului de 1,4 m; e construită din piatră, cărămidă, tencuită cu var; are 6 ferestre mici, turnul în formă pătrată, iar învelitoarea de tablă.

[PICTURA] Vechea pictură a fost realizată de pictorul Mihail Velceleanu din Bocşa, neştiindu-se cu exactitate anii în care a pictat.[1]

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Nu este cazul.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Radosav (1742), Mihai Dochinovici şi Petru (1751-cca 1757), Iacob, Trifon şi Mihail Popovici (ante 1788), Nicolae Popovici (1788-1790), Ştefan Popovici (1790-1817), Ion Petcovici (alias: Petcu, 1790-1824), Constantin Achim (1817-1827), Gheorghe Popovici (1824-1856), Petru Ţăranu (1826-1863), Ion Popovici (1831-1864), Isidor Ţăranu (1839-1864), Petru Hamat (1841-1842), Nicolae Adamovici (= Adam, 1845-1847), Vasile Popovici (1845-1863), Ioan Velceleanu (1864-1900), Ioan Pincu (1900-1921), Teofil Bucşă (1921-1943), Nicolae Ciurescu (1943-1949), Coriolan Drăghici (1949-?), Ioan Ferciug (1959-1975), Petru Lupşa (1975-post 1980), Gheorghe Ştefan, Coste Dănuţ, Tasici Borislav (1997-2007), Urzicaru Ovidiu (2007-2014), Moteca Adrian (2014 şi în prezent. *Epitropi*: Achim Brebanu, Achim Gostilă, Achim Barna, Achim Durăin, Iancu Petru, Cireşan Petru, Bălan Petru, Florea Romulus.

C. CIMITIRUL. Cimitirele sunt în număr de patru, dar aparţin primăriei.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. A existat o şcoală confesională din 1742. Corul pe patru voci s-a înfiinţat în 1860. Aici s-a născut pictorul Mihail Velceanu (1824-1872).

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Astăzi, parohia (având 701 enoriaşi) desfăşoară o serie de activităţi pastoral-misionare, culturale şi filantropice pentru credincioşii ei.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Învierea Domnului"; [ADRESA] Ramna, nr. 24, jud. Caraş-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: Cronica parohială; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului,* Ed. Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012.

Localitatea Bărbosu, atestată la 1689, azi depopulată, are o biserică din 1828 (în stare de ruină) (unele detalii în volumul „Parohiile Eparhiei Caransebeşului", pp. 127-128).

[1] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului,* Ed. Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012, p. 164.

Parohia „Naşterea Maicii Domnului” – Remetea Pogonici

A. ISTORICUL COMUNITĂŢII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Satul Remetea-Pogănici se situează la o distanţă de 37 de km faţă de Municipiul Reşiţa şi la 20 de km faţă de Lugoj, pe malul drept al Pogănişului (râu de la care îşi trage şi numele), în apropiere fiind vârful Areniş (551 m). Cercetările arheologice, întreprinse de I. Stratan şi de alţi cercetători au scos la iveală o fortificaţie hallsttatiană. După cum arată preotul Petru Ştefănuţ, la marginea satului, pe platoul numit „Dealul Păscoane”, s-a aflat o aşezare omenească, înconjurată cu şanţuri de apărare, care a fost declarată monument istoric, sub numele de „Cetatea de Pământ”. Prima atestare documentară a localităţii este din secolul XIV-lea (1343).[1] Mai este amintit în 1751[2]; în 1757 avea 75 de case[3], în 1910, 659 locuitori şi 104 case[4], în 1935, 591 locuitori şi 115 case[5]. În 1992, în sat erau 203 credincioşi ortodocşi. În 2002, erau 232 locuitori, din care ortodocşi erau 206, baptişti 22, romano-catolici 4.[6] Azi au mai rămas 145 ortodocşi.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] În statistica din 15 ianuarie 1757 se precizează: *„Biserică de lemn, cu hramul Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu, ridicată sub episcopul Isaia în anul 1742*[7]*, pr. Iacob Popovici”*. S-au făcut reparaţii la biserică în 1801-1802. În anul 1886 s-a acoperit biserica cu şindrilă, adusă din Caransebeş, iar în anul 1909 a fost acoperită cu tablă zincată. S-au păstrat picturi, obiecte de cult şi cărţi din secolele XVIII-XIX. Episcopul Vichentie Popovici al Vârşeţului şi Caransebeşului i-a dăruit un antimis în 1776. În anul 1900 preotul N. Ştiopoane declară cum că îşi donează banii comunei bisericeşti pe tot timpul cât el mai trăieşte, pentru a se aduna fond ca să se poată zidi biserica, iar în acest scop comitetul hotărăşte ca fiecare casă să doneze un forint începând cu acest an până la moartea preotului N. Ştiopoane. Biserica din deal era construită din piatră, pardosită cu cărămidă pătrată,cu bolta în formă de semicerc şi turnul ridicat din acoperiş. Iconostasul era făcut din cărămidă, iar partea din faţă a fost pictată pe pânză. Pictura a fost în ulei. Biserica fiind foarte veche şi aşezată pe coasta dealului, din cauza alunecărilor de teren, deplasându-se o parte din altar împreună cu terenul la vale, protopopul Lugojului Tr. Golumba la 15 octombrie 1950 împreună cu preotul F. Mămăligă au făcut referat la consiliul Arhiepiscopiei din Timişoara, ca să fie părăsită, având în vedere că a devenit un pericol. O vreme serviciile religioase au avut loc într-o capelă improvizată în casa parohială (construită în 1954).

[1] Coriolan SUCIU, *Dicţionar istoric al localităţilor din Transilvania,* vol. II, Ed. Academiei, Bucureşti, 1967, p. 76.
[2] Ioan Dumitru SUCIU, Radu CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, vol. I, Timişoara, 1980, p. 193.
[3] *Ibidem*, p. 225.
[4] Constantin MARTINOVICI, Nicolae ISTRATI, *Dicţionarul Transilvaniei, Banatului şi al celorlalte ţinuturi alipite,* Cluj, 1921, p. 207
[5] Ioan LOTREANU, *Monografia Banatului*, I, Timişoara, 1935, p. 346.
[6] Recensământ, 1992, 2002.
[7] Nicolae Stoicescu, *Bibliografia localităţilor şi monumentelor medievale din Banat,* Timişoara, 1973, p. 127.

Actuala biserică a fost construită între anii 1969-1974 prin osteneala Pr. Petru Şefănuţ şi a tuturor credincioșilor din acest sat. În 1974, a avut loc și târnosirea ei de către mitropolitul Nicolae Corneanu.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica, în *formă de cruce*, cu turlă octogonală pe naos, cu lungimea de 19 m, lăţimea de 7 m, este construită din cărămidă, pe temelie de piatră, cu bolta din beton armat, iconostasul de zid; altarul este orientat spre nord. Acoperişul e din tablă galvanizată.

[PICTURA] Biserica a fost pictată în 1974-1975 de pictorul Dumitru Guriţă din Bucureşti.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] În colecția de artă bisericească a Episcopiei Caransebeşului sunt următoarele icoane, ulei pe lemn, secolul XIX, de un pictor necunoscut: *Maica Domnului* și *Pruncul, Iisus Hristos, Sfântul Vasile*, etc. Cărți vechi: Evanghelie (București, 1723)[8], Apostol (Râmnic, 1747), Catavasier (Râmnic, 1747), Molitvelnic (Râmnic, 1747) etc.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Iacob Popovici (1751-1757), Elisei Ioanovici (adică: *fiul lui* Ioan, 1796-1803), Grigore Giucu (1817), Mihail Jurca (1831-1854), Nicolae Știopoane (1866-1917), Alexandru Voştinaru (1919-1950), Petru Ștefănuț (1950-2003), Gelu Petru Moldovan (2003- 2011), Solomon-Alin Ipate (2011 până în prezent).

C. CIMITIRUL. Cimitirul are suprafața de 1 ha și nu are capelă.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT.În 1892 a luat fiinţă un „cor vocal” care cânta pe note. Între anii 1926-1928 a existat un cor mixt, iar după 1935 un cor bărbătesc. În această localitate s-a născut învăţătorul şi folcloristul George Cătană.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Preasfinţitul Părinte Lucian, Episcopul Caransebeşului, a binecuvântat lucrările de restaurare care au avut loc la exteriorul bisericii parohiale. În prezent în parohia Remetea-Pogonici, în fiecare post sunt spovediți și împărtășiți acei credincioși imobilizați la pat. De asemenea la sărbătorile mari și nu numai, se organizează piese și poezii cu copiii din parohie.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Naşterea Maicii Domnului”; [ADRESA] Str. Principală, sat Remetea-Pogonici, comuna Fârliug, judeţul Caras-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Str. (site oficial, adresa de email oficiala, tel.)

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Episcopiei Caransebeşului, 2012; LEU Valeriu, *Cartea veche românească din bisericile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Banatica, Reşiţa, 1996; LOTREANU Ioan, *Monografia Banatului*, I, Timişoara, 1935; MARTINOVICI Constantin, ISTRATE Nicolae, *Dicţionarul Transilvaniei, Banatului şi al celorlalte ţinuturi alipite,* Cluj, 1921; SUCIU Ioan Dumitru, *Monografia Mitropoliei Banatului*, Timișoara, 1977; SUCIU Ioan Dumitru, CONSTANTINESCU Radu, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, vol. I, Timișoara, 1980; STOICESCU Nicolae, *Bibliografia localităţilor şi monumentelor medievale din Banat,* Timişoara, 1973.

[8] Valeriu LEU, *Cartea veche românească din bisericile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Banatica, Reşiţa, 1996, p. 26.

Parohia „Adormirea Maicii Domnului" – Scăiuş

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Satul Scăiuş aparține comunei Fârliug şi se situează la o distanță de 42 km față de municipiul Reşița şi la 24 km de municipiul Lugoj. Este amintit în documente din anul 1637. Denumirea satului provine de la solul neproductiv în care creşteau scăieți, regiunea fiind săracă. Satul Scăiuş, până în anul 1968 a aparținut regiunii Banat, raionul Lugoj și era comună, iar satul Dragomireşti (jud.Timiş) aparținea comunei, iar odată cu împărțirea țării pe județe, Scăiuşul a trecut în județul Caraş-Severin, fiind aparținător comunei Fârliug. Relieful se compune din unități de deal şi luncă, iar pânza freatică este influențată de cota pârâului Pogăniş. Aşezarea – pe vremuri și în acte - a avut numele de *Szkeus*[1], iar pe ştampila primăriei era inscripționată varianta *Skeusi*.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Prima biserică în întregime din lemn a fost ridicată în anul 1726 şi a rămas în memoria oamenilor prin locul unde a fost construită. Este amintită o a doua biserică din lemn construită în 1810 şi demolată în 1940, ce a fost amplasată pe locul actual al căminului cultural. Din această biserică se păstrează cele două clopote făcute la Reşița. Actuala biserică a fost zidită între anii 1942-1947, chiar dacă în monografia Nicolae Cornean se precizează începutul construției încă din anul 1936.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCȚII] Planul bisericii a fost întocmit de arhitectul Constantin Purcariu din Lugoj, fiind ridicată din cărămidă arsă; turnul bisericii a fost construit din cărămidă şi acoperit cu tablă, bolta semicilindrică din scânduri, iar iconostasul din lemn pe care au fost aplicate icoanele. Pardoseala era din cărămidă arsă iar interiorul bisericii a fost zugrăvit în alb cu var. Dimensiunile bisericii[2] sunt: 15,50 x 6,85 x 6,15 m. În 1976 a fost zidită casa parohială, din piatră şi cărămidă arsă, prin jertfelnicia preotului Teodor Cocoreanu şi a credincioşilor. [LUCRĂRI DE RENOVARE] Biserica şi casa parohială au trecut printr-un proces de modernizare în decursul timpului. Exteriorul bisericii a fost renovat în totalitate, în anul 2008 s-au pus geamuri termopan, gresie în naos şi pronaos și s-a instalat o centrală termică. În 2015, 12 octombrie, biserica a fost sfințită de P.S. Lucian, Episcopul Caransebeşului. În anul 2009 s-au schimbat scaunele, fiind lucrate la Bănia, în jud. Caraş-Severin; s-a realizat tronul Maicii Domnului la Sălaj, s-a împodobit biserica cu candelabre, obiecte de cult aurite donate de familia Rusalin din Obreja. În 2010 s-a făcut drenajul bisericii, s-a schimbat acoperişul cu țiglă, cu sprijinul primăriei şi al Fundației „Triumful Inimii" din Bocșa; în 2011 s-a rezidit şi pictat noul iconostas de pictorul Nițu Roman din Lugoj, iar P.S. Lucian în anul 2013 a sfințit acest iconostas. Casa parohială a fost dotată cu centrală termică, acoperiş cu tiglă nouă etc.

[PICTURA] Pictura bisericii a fost realizată prin strădania preotului Gheorghe Berceanu în 1962, de către pictorul Constantin Savin.

[1] Nicolae STOICESCU, *Bibliografia localităților* şi *monumentelor medievale din Banat*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timişoara 1973, p.134.

[2] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Episcopiei Caransebeşului, 2012, p.174.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] În colecția de artă bisericească a Episcopiei Caransebeșului se găsesc icoane pictate în ulei pe lemn în secolul XIX, de un pictor necunoscut.[3] În colecția de carte veche a Protopopiatului Reşița sunt cărțile: Evanghelie, Liov – 1838; Ceaslov, Buda – 1849; Apostol, Sibiu – 1851; Ceaslov, Sibiu – 1854; Evlologhion, Liov – 1873; Octoih Mic, Sibiu – 1894; Evanghelie, București – 1895; Octoih Mic, Brașov – 1898. Cărți mai vechi (aflate odinioară în dotare) : Evanghelie, București – 1742; Triod, București –1746; Liturghii, Sibiu – 1798.

[ŞIRUL PREOȚILOR] Primul preot cunoscut: Damaschin Popovici (1757)[4], apoi Anton Bordus (1843), Dimitrie Frențu (1875), Solomon Petrescu (1907-1912), Cuzman Jianu (1917-1925), Constantin Dănescu (1925-1944), Ioan Rusulescu (1944-1946), Filimon Mămăligă (1946-1962), Petru Ştefănuț (1962-1963), Mihai Stratan (1963-1972), Petru Ştefănuț (1972-1973), Teodor Cocoreanu (1973-1977), Petru Ştefănuț (1977-1978), Gheorghe Berceanu (1978-2002), Ioan Ştefoni (2002-2008), Cristian Guran (2008 şi prezent).

În Secăiuş s-au născut clericii Gheorghe Petrescu (dascăl de muzică bisericească la Institutul teologic din Caransebeş) şi Vasile Petrica (cunoscut publicist şi istoric, fost protopop al Reşiţei).

C. CIMITIRUL. Parohia Ortodoxă Română Scăiuş are patru cimitire, fiecare cu denumirea specifică zonei: Gruniu cu Stâna, Arcariu, Goronița, Dealul Lutului, în suprafață totală de 1 ha. În sat sunt două cruci de lemn şi în hotar trei. Iar în curtea bisericii este o cruce masivă din stejar, asemănatoare cu cea de la Valeadeni; textul săpat în lemn este indescifrabil.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Prima şcoală confesională apare documentar în 1766. În trecut preotul Gheorghe Berceanu a rămas în sufletele oamenilor ca fiind organizatorul de pelerinaje la mănăstirile din țară, bucurând inimile bătrânilor.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. În prezent parohia (cu 189 enoriaşi) are în vedere vizitarea caselor bătrânilor, excursii şi activități cu copiii.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Adormirea Maicii Domnului"; [ADRESA] Localitatea Scăiuş, com. Fârliug, nr. 99 A, județul Caraş- Severin; [OFICIU PAROHIAL] Str. (site oficial, adresa de email oficiala, tel.)

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul, Caransebeşului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Episcopiei Caransebeşului, 2012; LEU Valeriu, *Cartea veche românească din bisericile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Banatica, Reşița, 1996; STOICESCU Nicolae, *Bibliografia localităților şi monumentelor medievale din Banat*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1973; JURMA Gheorghe şi PETRICA Vasile, *Istorie şi artă bisericească*, Ed. Timpul, Reşița, 2000.

[3] Valeriu LEU, *Cartea veche românească din bisericile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Banatica, Reşița 1996, p. 39.
[4] I.D. SUCIU, R. CONSTANTINESCU, *op. cit*, p. 225.

Parohia „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" – Secăşeni și filia „Adormirea Maicii Domnului – Calina

A. ISTORICUL COMUNITĂŢII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. La 20 km de Oraviţa se află parohia Secăşeni. Localitatea este situată între Oravița şi Reşiţa. Secăşeni este un sat de deal, aşezat între râul Caraş şi Munţii Dognecei şi traversat de pârâul Dognecea. Este atestat documentar în 1340.[1] Din anul 1948 satul „Săcăş" se numeşte Secăşeni şi aparţine comunei Ticvaniu Mare.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Vechea biserică de lemn data din 1745. Biserica actuală este situată în mijlocul satului. Este zidită în stilul baroc provincial, cu un singur turn. Hramul bisericii a fost şi este „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil". Biserica s-a construit după unii autori între anii 1664-1668, după alţii în 1848. În decursul timpului biserica a suportat mai multe reparaţii, fiind resfinţită în 1792 de episcopul Iosif Ioanovici Şakabent. Referitor la această resfinţire, preotul Puia Dănilă a pomenit în însemnările sale de o icoană a „Sfinţilor Arhangheli Mihail şi Gavriil" cu inscripţia „1792", cel mai probabil anul sfinţirii locaşului de cult de către episcopul sârb amintit mai sus. Cea mai complexă operă de restaurare de după 1846, anul când biserica a fost acoperită cu şindrilă vopsită, s-a făcut în anul 1937, când s-a mărit pronaosul, prelungindu-se zidurile de sud şi de nord până la înălţimea stâlpilor de vest ai turnului. După aceste modificări necesare consolidării edificiului, locaşul actual are formă de navă dreptunghiulară, cu absidă semicirculară în dreptul altarului spre răsărit. Zidurile bisericii sunt construite din piatră şi cărămidă arsă, aşezate în mod neregulat şi au grosimea de 1 m. În urma amplei restaurări din 1937, lungimea totală a bisericii în interior a ajuns să aibă 21 m, iar lăţimea de 7 m. Locaşul de cult are şi două intrări laterale, pentru bărbaţi pe latura de nord, iar pentru femei pe latura de vest. Iconostasul a fost zidit cu piatră, având o lăţime de aproximativ o jumătate de metru. Turnul bisericii este patrulater, având latura de 4,80 m și este aşezat pe latura de vest a bisericii, sprijinindu-se pe o bază pătrată; acoperişul în prezent este de tablă făcut în două „ape", iar partea superioară a turnului păstrează forme baroce ondulate (tipul „bulbului de ceapă"), fiind şi aceasta acoperită cu tablă. La interior, iconostasul cuprinde o veche pictură în frescă, cu registrul Sfinţilor Apostoli încadrând Sfânta Treime. În anul 1927, pictura bisericii a fost „spălată" de pictorul Nicolae Marişescu din Bocşa Montană. Dacă vreme de generaţii s-a crezut că doar catapeteasma mai păstrează fragmente din vechea frescă iniţială, în urma unor recente lucrări de restaurare demarate de preotul paroh, sub actuala tencuială s-a descoperit o pictură bogată, inedită prin compoziţie, cel mai probabil, opera unor pictori bisericeşti din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea. Locaşul de cult a cunoscut mai multe reparaţii importante şi în anii 1959, 1973, 2000, 2010 şi 2012. Cea mai ilustră figură clericală din şirul lung de preoţi care au slujit în biserica din Secăşeni a fost desigur istoriograful Nicolae Tincu Velia (1814-1867), prieten cu Andrei Şaguna, Eftimie Murgu şi Damaschin Bojincă; s-a bucurat de un mare prestigiu intelectual şi moral printre românii bănăţeni, care l-ar fi dorit episcop al Caransebeşului.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII]

[1] D. ŢEICU, *Banatul montan în Evul mediu*, Ed. Banatica, Timişoara 1998, p. 373. Vezi şi N. ILIEŞIU, *Monografia istorică a Banatului* (ed. D. Țeicu), Ed. Mica Valahie, Bucureşti 2011, pp. 270-273.

Biserica este zidită în întregime din piatră, având ziduri groase de 1,5 m. Bolta este din cărămidă arsă, turnul şi acoperişul sunt acoperite cu şindrilă şi tablă zincată, sf. lăcaș având următoarele dimensiuni: 25 x 8 x 6 m.

[PICTURA] Biserica nu este pictată; are pictură doar pe registrul superior al iconostasului de zid, realizată probabil de Ștefan Popovici în 1823.[2]

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI]

[ŞIRUL PREOŢILOR] Slujitori de-a lungul timpului: Ioan Micle (1757), Toader Buzilă (1831-1860), Sofronie Măruţă (1832-1862), Nicolae Tincu Velia (1862-1867), Alexie Măruţă (1855-1866), Ioan Popovici (1870-1890)[3], Nicolae Popa (1890-1908), Petru Bernaz (1908- 1960), Teodor Linţa (1940-1968), Ştefan Spiridon (1967-1972), Pavel Manda (1972-1996), Mihai Becheru (1996-1999), Ciprian Bulzan (1999-2004), Liviu Bauer (2006-2007), Ovidiu Cărăbaş (2008-prezent).

C. CIMITIRUL. Cimitirele confesionale sunt două. În curtea bisericii este îngropat preotul Petru Bernaz care a fost delegat al Secaşului la Marea Unire din 1918 de la Alba Iulia.

D.ACTIVITĂȚICULTURALEȘIFILANTROPICEÎNTRECUT.Primaşcoală fiinţa în 1776, iar un cor s-a întemeiat în 1904, corul bisericii care activează şi astăzi. Mai nou, au funcţionat o şcoală cu clasele I-VIII şi o grădiniţă; în prezent mai sunt doar clasele I-IV şi grădiniţa. A existat şi există un cămin cultural unde se desfăşoară diferite activităţi culturale şi educative. Ruga, „negeia" satului, are loc în fiecare an la Paşti.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Astazi, parohia (cu cei 136 membri), prin parteneriatele de colaborare cu şcoala şi grădiniţa din Secăşeni, reuşeşte să menţină o strânsă legătură spirituală cu cei tineri care sunt prezenţi de fiecare dată la sărbători și evenimente comemorative.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil"; [ADRESA] [OFICIU PAROHIAL] Oficiul Parohial Secăşeni, nr. 230, județul Caraş-Severin. (site oficial, adresa de email oficială, tel.)

Filia „Adormirea Maicii Domnului" – Calina

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE.[PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.VGEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. La 30 km de Oraviţa este Calina, localitate ce este situată între Dognecea şi Secăşeni. Calina este un sat de deal, aşezat în Munţii Dognecei. Prima atestare documentară datează din 1368. Alte documente care să vorbească despre localitate nu se mai găsesc până la 1690-1700, când este amintită din nou ca localitate care aparţinea de districtul Vârşeţ. Apoi, în secolul al XVIII-lea, a fost proprietate a fiscului, iar din 1855 trece în proprietatea Societăţii de Căi Ferate Austro-Ungare, direcţiunea Dognecea. Calina, deși numără azi doar 50 de familii (110 locuitori), păstrează cele mai vechi tradiţii din Banat. Numele locuitorilor satului, precum: Boru, Vic, Dia, Ghilă, Hersia dezvăluie dăinuirea acestei aşezări, precum şi originile mult mai timpurii ale ei. Denu-

[2] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului,* Ed. Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012, p. 264.

[3] I. PETREUŢĂ, *Monumente istorice-bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara 1980 (ms.), pp. 628-629.

mită Perenna-Premier, apa de Calina se situează între primele 10 din cele mai bune ape minerale naturale necarbogazoase la nivel mondial. Lucru pe care că l-au aflat chiar şi contesele de la Viena, care veneau să se relaxeze prin împrejurimi acum aproape 150 de ani, lucru afirmat chiar de către Costică Gruiescu, un cunoscător al locurilor şi fiu al satului.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE.[ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica a fost construită inițial la Ciudanovița. De acolo a fost dusă la Greoni pentru ca, prin 1780, să ajungă la Calina. Oamenii din partea locului nu și-au permis mai mult, ei neocupându-se cu mineritul, ci cu tăiatul lemnelor și cu creșterea animalelor. Lemnele le vindeau la Cacova (Grădinari). A existat în biserică și o colecție de cărți scrise cu litere chirilice. Chivotul datează din 1892, fiind pictat de pictorul N. Hașca și donat de familia Tudor Drugărin. Icoanele de pe iconostas au fost pictate de Mihai Mustață, un pictor profesionist născut chiar la Calina. Pe scaunele împărătești, plăcuțe metalice cu nume precum Vuc, Boru, Putnic, Trifu, Mustață. Din cele trei clopote funcționează două.

ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII Sistemul constructiv folosit pentru edificarea bisericii, întâlnit și la alte biserici bănățene este cunoscut sub numele de „Fachwerk" (sistemul în paiantă sau în grai popular sistemul „în căței"). Sistemul „în căței" derivă din sistemul Blockbau, doar că, spre deosebire de acesta din urmă, se intercalează de-a lungul peretelui stâlpi verticali denumiți căței sau stobori (denumire utilizată în câmpia bănățeană). Cățeii se fixează jos în talpă și sus în cunună prin „limbi" (sau „mucuri") croite cu securea; ei sunt prevăzuți cu șănțulețe laterale făcute cu dalta în care se introduceau capetele bârnelor orizontale care acum erau mult mai scurte. Bisericile construite după acest sistem aveau pereții exteriori acoperiți cu lipituri de pământ amestecat cu pleavă şi paie tocate, rezolvându-se astfel una dintre deficiențele bisericilor de lemn, și anume cea a frigului în sezonul rece; acest procedeu constructiv a permis mărirea considerabilă a spațiului interior al bisericilor. Acest sistem de construcție a fost inventat din nevoia de a economisi lemnul. Sistemul „în căței" a fost adoptat în Banat probabil pe la începutul secolului al XVIII-lea atunci când lemnul de construcție a devenit din ce în ce mai rar și mai scump. În bisericile de lemn din Banatul montan se păstrează un număr considerabil de icoane pictate pe sticlă; suportul picturii – sticla – era furnizat de către cele două manufacturi de prelucrare a sticlei („glăjării") de la Tomești (așezare situată pe valea Begheiului, jud. Timiș) și cea de la Calina (jud. Caraș-Severin), care funcționau la începutul secolului al XVIII-lea. În biserica din Calina se păstrează și câteva icoane pictate pe tablă.

[PICTURA] Nu este cazul. [OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Parohia nu deține obiecte vechi.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Dimitrie Valuţan (1809), Nicolae Nichita Adam (1843), Petru Bernaz (1956-1962), Todor Drugărin (1944-1967), Ştefan Spiridon (1967- 1972), Pavel Manda (1972-1996), Mihai Becheru (1996-1999), Ciprian Bulzan (1999-2004), Liviu Bauer (2006-2007), Ovidiu Cărăbaş (2008-prezent).

C. CIMITIRUL. Cimitirele, în număr de două, sunt confesionale.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Prima şcoală confesională este din 1781, având în frunte pe dascălul Iancu Topală. Au fiinţat o şcoală cu clasele I-VIII şi o grădiniţă; în prezent sunt închise. A existat şi există un cămin cultural unde se desfăşoară diferite activităţi culturale şi educative. Ruga, „negeia" satului, are loc în fiecare an de hramul bisericii „Adormirea Maicii Domnului".

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Astăzi biserica este singura instituţie cultural-educativă din sat, şcoala fiind închisă .

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Adormirea Maicii Domnului"; [ADRESA] 327397 Secăşeni f.n., comuna Ticvaniu Mare; [OFICIU PAROHIAL] Oficiul Parohial Secăşeni, Filia Calina, nr. 230, judetul Caraş-Severin.

BIBLIOGRAFIE: Arhiva parohială; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului,* Ed. Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012; PĂCURARIU Mircea, pr. prof., *Dicţionarul teologilor români*, ed. a IV-a, Ed. Andreiană, Sibiu 2014, *sub voce* (medalion: Nicolae Tincu Velia).

Parohia Adormirea Maicii Domnului – Soceni

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Localitatea este așezată între două rânduri de dealuri și este menționată documentar în 1452, ca proprietatea lui Ioan Bizerea.[1] Se pare că numele de Soceni derivă de la soc, soci (Sambucusnigra), plantă care crește din abundență în hotarul comunei. Prima atestare documentară în care apare localitatea este cu numele de *Zachel*, fiind în districtul Caransebeș. În anul 1492 este amintită din nou cu denumirea de Szocel, tot în proprietatea familiei Bizerea.[2] La scurtă vreme după izgonirea turcilor din Banat de către austrieci, apare în documente comuna Soceni. Astfel este menționată localitatea *Soschen* (*Sosen*). Din punct de vedere geografic, localitatea Soceni se află aproape de paralela 45, care trece de altfel prin centrul județului Caraș-Severin. Din decembrie 1918, Soceniul face parte din România Mare, iar din 1927 este inclus în județul Caraș-Severin. Din anul 1950, localitatea Soceni face parte din raionul Reșița și aparține administrativ de comuna Ezeriș, unde este primăria. În 1967 reapar județele în România și localitatea Soceni face parte din județul Caraș-Severin, dar aparține administrativ tot de primăria Ezeriș.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica a fost zidită înainte de anul 1700 însă fără turn, pentru că turcii nu permiteau nici clopotniță, nici folosirea clopotelor pentru ca locuitorii să nu poată fi alarmați în caz de pericol. Turnul a fost adăugat în 1812; după alţi autori, anul ctitoririi sf. locaş ar fi 1750. În 1867 turnul a fost acoperit cu alamă și până în 1897 se vedea scris pe turn anul 1867. În anul 1897 a fost renovată biserica și tot atunci a fost înlăturat gardul de nuiele care înconjura biserica și s-a construit altul din piatră și fier forjat. Biserica a fost sfințită în primăvara anului 1816 de episcopul Petru Vidac. Din registrele botezaților rezultă că hramul bisericii este *Adormirea Maicii Domnului*. Bătrânii din sat spuneau că ocrotitorii satului ar fi *Sfinții Apostoli Petru și Pavel*, de aceea ruga satului se și ține la 29 iunie, diferit de hramul bisericii. În 1972 a fost sfințită de mitropolitul Nicolae Corneanu. În 1991 se renovează exteriorul bisericii, în 1993 se binecuvintează lucrările de renovare. În anul 2008 se recondiționează Sfânta Masă, fiind resfințită de către PS Lucian Mic al Caransebeșului.[3]

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] În anul 1960-1964 s-a reconstruit biserica (22 x 8 m) din temelii, din cărămidă arsă.

[PICTURA] Pictura bisericii a fost realizată de către Angela Voiticeanu Cărămidă.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Liturghier (Râmnic, 1733), Evanghelie (Bucureşti, 1750), Antologhion (Bucureşti, 1785) etc.

---

[1] Gheorghe JURMA și Vasile PETRICA, *Istorie și artă bisericească*, Ed. Timpul-Reșița, 2000, p. 106.
[2] Nicolae MAGIAR, *Soceni. O perspectivă monografică*, Ed. Modus PH, Reşiţa, 2000, p. 10.
[3] Informație primită de la localnica Voina Atanasie, 95 ani.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Gheorghe Popa (1735), acelaşi cu Gheorghe Popovici din anii 1751-1757, acum având însă numele sârbizat: Popa a devenit Popovici; Petru Popovici/Popa (1778), Teodor Petrovici (1778-1787), Ioan Mihailovici (alias Mihăilă, 1779-1794), Vichentie Popovici (1787-1794), Ianăș Popovici (1790), Nicolae Știopoane (1807-1810), Toma Știopoane, Gheorghe Liuba (1823), Luca Știopoane (1824-1851), Petru Știopoane (1824-1853), Adam Știopoane (1854-1859), Petru Cotreanță (1860-1869) Dănilă Știopoane (1839-1896); Trifon Stoica (1858-1873), Traian Stoica (1876-1906), Antonie Foiașiu (1902-1940), Meilă Ion (1940-1948), Terfeloagă Ilie (1948-1975), Chincea Petru (1975-1981), Șodâncă Constantin (1981-prezent). Drintre cântăreții de seamă amintim pe: Belu Nicolae (Băgiță), Rus Petru (Iancu), Bucateș Petru (Grăvilă), Berdacicu Nicolae jr., Berdacicu Cornel, Stroia Petru (Țeicu), iar la epitropi – pe Buzărin Vasile.

C. CIMITIRUL. Parohia Soceni deține două cimitire.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Prima şcoală a apărut în 1776, iar în anul 1904 a luat ființă corul bărbătesc al bisericii care se menține până în prezent.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. *În prezent, parohia* (cu 510 enoriaşi) desfăşoară activităţi pastoral-misionare, culturale, social-filantropice, precum şi diferite activităţi cu tineretul.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Schimbarea la Faţă"; [ADRESA] sat Soceni nr. 91, cod poştal 327196, comuna Ezeriș, [OFICIU PAROHIAL] sat Soceni, nr 70, cod poştal 327196, jud. Caraș-Severin.

BIBLIOGRAFIE: JURMA Gheorghe și PETRICA Vasile, *Istorie și artă bisericească*, Ed. Timpul, Reșița, 2000; MAGIAR Nicolae, *Soceni. O perspectivă monografică*, Ed. Modus PH, Reșița, 2000.

Parohia „Naşterea Maicii Domnului" – Surducu Mare

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Surducu Mare este un sat din județul Caraș-Severin, care aparține administrativ de comuna Forotic. De amintit, întâi, că *Centum Putea*, castru roman, a fost localizat ipotetic la Surduc. Localitatea este atestată documentar în 1324[1], iar în 1757 Surducu Mare avea 149 de case. În 1910 erau 1.119 locuitori și 176 de case.[2] În 1935 localitatea avea 945 de locuitori și 246 de case. În 1992 erau 481 de locuitori din care 460 de credincioși ortodocși; azi sunt 270 ortodocși. În evidențele administrației de stat nu figurează date referitoare la numirea localității Surduc, ci doar menționarea în cadastrul de stat a hotarului localității Surduc, între localitățile Forotic, Brezon și Doclin. În secolul al XVIII-lea, Surducul avea 8.823 jugăre de pământ, țarini mai importante fiind: Rovina, Valea Afundată, Valea Nanoviște și hotarul Bohoron-Dia (Bocorondia de azi) și care își trage numele de la un sat care a fost

[1] D. Țeicu, *Banatul montan în Evul mediu*, Ed. Banatica, Timişoara 1998, p. 377; N. ILIEȘIU, *Monografia istorică a Banatului* (ed. D. Ţeicu), Ed. Mica Valahie, Bucureşti 2011, pp. 286-288.
[2] P.S. LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, p. 269.

pe vremuri aici și de unde au mai rămas câteva case mici, pe care locuitorii le-au luat drept sălașe, mai de mult. În arhive, se găsesc și însemnări despre faptul că în armata română – în luptele de la Mărășești – au participat ca voluntari doi surduceni: Gheorghe Micuci și Gheorghe Fortuz. În Surduc nu s-a înființat garda națională în 1918, întrucât populația a fost paşnică; în schimb, se ştie că sârbii, care au ocupat vremelnic aşezarea, au furat la plecare jumătate din vitele satului și le-au dus în Serbia.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica fost construită în anul 1721[3]. Are hramul „Naşterea Maicii Domnului" (8 septembrie) și se află pe noua listă a monumentelor istorice.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica, în formă de cruce, are dimensiunile: 12 m lungime, 4,90 m lățime, 4,60 m înălțime. A fost construită din piatră și cărămidă și este acoperită cu țiglă. Iconostasul este de zid, pardoseala din gresie; în pronaos și naos, pe solee și în altar este pardoseală cu parchet laminat.

[PICTURA] Biserica a fost pictată de Mihăilă Nicolaevici în 1752, împreună cu Ioan Popovici. Cu siguranță iconostasul a fost pictat de către acești pictori, pentru că se păstrează inscripția de pe ușile împărătești. Pictura actuală este realizată de Dan Chendi în 1989. Pictura veche se păstrează pe ușile împărătești și este făcută în ulei pe pânză aplicată pe lemn.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Clopotniţa, detaşată de biserică, este construită din schelet metalic şi învelită cu tablă. Casa parohială a fost cumpărată în anul 1972 și are cu tot cu teren 3.129 mp. Biserica nu deţine obiecte de valoare.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Ioan Iancovici (recte: Iancu, 1751-1757), Popovici (1827), Sofronie (1832), Petru Munteanu (1846-1889), Ioachim Meda (1887-1889), Ioan Biruiescu (1889-1916), Martin Ciulei (1917-1919), Constantin Băleanu (1919-1929), Cornel Stan (1930-1932), Lazăr Mladescu (1933-1942), Mihail Văcărescu (1943-1946), Ilie Stoca (1946-1953), Mitrofan Ciorei (1953-1956), Tiberiu Şuta (1957-1971), Plinius Oancea (1971-1982), Petru Stan (1982-2002), Simion Martinescu (2003-2008), Casian Văleanu (2008-2012), Găină Dan (2012-prezent).[4]

C. CIMITIRUL. Cimitirul are 5.755 mp.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Şcoala confesională e atestată, întâia oară, la 1776.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Ocazional, parohia (având 270 enoriaşi) organizează pelerinaje la mănăstirile din țară. Cu şcoala primară din sat, există o legătură destul de strânsă, organizând împreună diferite activități pastoral-misionare și catehetice. În primăvara anului 2013, cu ajutorul financiar al Primăriei şi al Consiliului local Forotic, precum şi cu sprijinul credincioşilor din parohie, s-a ridicat în curtea bisericii un altar de vară (foișor), sfinţit de Preasfinţitul Părinte Lucian, Episcopul Caransebeşului.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Naşterea Maicii Domnului"; [ADRESA] Str. Surducu Mare, nr. 64, comuna Forotic, 327213, jud Caraş-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Surducu Mare, nr. 45, 327213, comuna Forotic. (site oficial, adresa de email oficiala, tel.)

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului; CORNEAN Nicolae, *Monografia Eparhiei Caransebeș*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeş, 1940; PETREUȚĂ Ioan, *Monumente istorice-bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara 1980 (ms.), pp. 660-661.

[3] Nicolae CORNEAN, *Monografia Eparhiei Caransebeș*, Caransebeș, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, 1940, p. 561.
[4] LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, Petru BONA, *op. cit,* p. 271.

Parohia „Duminica Tuturor Sfinţilor" – Şoşdea

A. ISTORICUL COMUNITĂŢII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/ CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Prima atestare documentară a localităţii Şoşdea este legată de numele cneazului Bratan, care în 1343 sau chiar mai înainte (1333), intră în conflict cu nobilii maghiari ce râvnesc la moşiile acestuia, încercând să le însuşească pe orice cale. După cum spune tradiţia locală, vatra satului s-a aflat la Vadul lui Bălan unde a fost şi vechea biserică din lemn, dinaintea celei construite în 1759 în vatra satului.[1] Biserica din lemn, construită în 1759 pe locul prezentei biserici, a fost demolată în anul 1925, ea fiind înconjurată de mai multe morminte. Localitatea Şoşdea este aşezată în Câmpia Gătăii, componentă a câmpiei de Vest, pe malul drept al Bârzavei, la intrarea acesteia în zona de câmpie. Din punct de vedere administrativ, aparţine judeţului Caraş-Severin, constituind extremitatea nord-vestică a acestuia şi alături de satul Măureni, formează comuna Măureni. Se învecinează spre nord-est cu Comuna Tormac (Judeţul Timiş), *în nord-vest cu Oraşul Gătaia,* în sud-est cu satul Gherteniş, iar în sud cu satul Măureni. Suprafaţa totală a satului este de 4.592 ha, din care intravilan 119 ha. *În vederea ridicării unui* monument al eroilor căzuţi în Primul Război Mondial, *în anul 1923 se forme*ază un comitet condus de către Ioan Ciucurel. Astfel se ridică un monument din marmură albă pe care sunt gravate numele celor 32 de eroi morţi pe front. La începutul anilor 1990 la iniţiativa autorită*ţilor şi a C*onsiliului parohial, *în curtea bisericii se ridică* Monumentul eroilor căzuţi în 1941-1945.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] *În urma consultării cu oamenii şi cu primarul Ţuică*, preotul Petru Bohariu trece în 1926 la construirea prezentei biserici. Tradiţia locului spune că primarul a fost cel care a adus prima căruţă de piatră ce a stat la temelia viitoarei biserici, iar *sătenii văzând gestul acestuia*, *în zilele următoare l-au urmat.* Majoritatea locuitorilor au vândut câte o pereche de boi pentru a contribui financiar la ridicarea lăcaşului de cult. Datorită cutremurelor din anii trecuţi şi inundaţiilor din 2005 structura bisericii a slăbit, ea fiind consolidată în 2006, iar în anul următor a fost refăcut exteriorul bisericii şi sfinţită la 11 noiembrie 2007 de către Preasfinţia Sa Lucian, Episcopul Caransebeşului. În anul 2009 s-a montat încălzirea în biserică, s-au cumpărat candelabre noi, s-au schimbat geamurile *şi s-a înnoit Sfânta Masă.* Data de 17 mai 2009 a fost ziua resfinţirii bisericii. În anul 2012 a fost schimbat acoperişul bisericii, au fost zugrăvite turnurile şi s-a construit un altar de vară cu hramurile *Duminica Sfinţilor Români şi Sf. M. Mc. Gheorghe*, fiind binecuvântat în ziua de 17 iunie 2012 de către Preasfinţitul Părinte Lucian Episcopul Caransebeşului.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Construcţia bisericii, în stil arhitectural eclectic, s-a finalizat în 1926, având hramul: *Duminica Tuturor Sfinţilor*, fiind sfinţ*ită de arhiereul Filaret* Musta. Biserica are 25 m lungime şi 12 m lăţime.

[PICTURA] Iniţial, doar iconostasul s-a pictat în 1926 de către I. Băleanu. Biserica a fost pictată de către bucureşteanul Constantin Savin în anul 1977 şi a fost

---

[1] Octavian GRUIŢĂ şi Gavrilă PEIA, *Monografia satului Şoşdea*, Ed. Marineasa, Timişoara, 2013, p. 42. Vezi şi D. ŢEICU, *Banatul montan în Evul mediu*, Ed. Banatica, Timişoara 1998, pp. 378-379.

sfinţită de către Preasfinţitul Episcop Laurenţiu Streza al Caransebeşului. *În* 2008 s-au efectuat ample lucrări de refacere şi înfrumuseţare a interiorului, iar în 2009 s-a pictat din nou interiorul bisericii de către pictorul Dan Vulcan şi mama sa Rita Aldea.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Antologhion -1745, Triod – 1761 (de la Râmnic, ambele), Evanghelie (Sibiu, 1859) etc.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor (cunoscuţi): Stanciu Popovici şi Ioan Constantinovici (= Constantin, 1767), Ioan şi Daniil Popovici (1776), Isac Balcovici (alias Balcă, 1843), Petru Bohariu (1914-1941), Gheorghe Tutunariu (1945-1967), Ilie Itineanţu (1969-1973), Teodor Comiş (1974-1984), Ciprian Blagoe (1985-1993), Ioan Ienăşel (1994-2007), Sorin Belu (2007- prezent).

C. CIMITIRUL. *În cuprinsul Parohi*ei Şoşdea se află două cimitire, amândouă fiind în proprietatea parohiei.[2]

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. La şcoala confesională din 1776 preda dascălul Nicolae Radul. Corul s-a înfiinţat în 1914, iar o formaţie de căluşari a debutat în anul 1922.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. *În prezent Parohia Şoşdea* (având 653 enoriaşi) desfăşoară activităţi pastoral-misionare, culturale, social-filantropice şi activităţi cu tineretul.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Duminica Tuturor Sfinților”; [ADRESA] Str. Şoşdea f.n., comuna Măureni, 327266; [OFICIU PAROHIAL] *Şoşdea*, Nr. 324, comuna Măureni. Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: GRUIŢĂ Octavian şi Peia GAVRILĂ, *Monografia satului Şoşdea*, Ed. Marineasa, Timişoara, 2013; P.S. LUCIAN al Caransebeşului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului,* Ed. Episcopiei Caransebeşului, 2012; PETREUŢĂ Ioan, *Monumente istorice-bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara 1980 (ms.), pp. 679-680.

2 LUCIAN,episcop al Caransebeșului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului,* Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012, p. 178.

Parohia „Învierea Domnului” – Ticvaniu Mare

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII / CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Numele este atestat documentar din 1437, într-un document emis de vicecomitele de Caraş în care se aminteşte un anume Petru Tygwan. Într-un alt document din 1555 se menţionează existenţa unei localităţi cu numele *Thykwo.*[1] Vechiul Ticvan era amplasat pe locul numit Valea satului, unde cercetările arheologice au scos la iveală rămăşiţe de locuire. Această localitate a existat în timpul ocupaţiei turceşti, pentru că Marsigli, în însemnările sale din 1690-1700, o menţionează cu numele *Tikvan*, în districtul Vârşeţului. După cucerirea Banatului, apare în conscripţia austriacă din 1717 cu numele *Dikvan*, în districtul Vârşeţului, având 122 de

[1] Coriolan SUCIU, *Dicționarul istoric al localităților din Transilvania*, vol. I, II, Ed. Academiei, București, 1967, p.144.

case.[2] Pe harta contelui Mercy din 1723 apare pentru prima dată denumirea *Mali Dikvan* (Ticvaniul Mic), în plasa Răcăjdia, districtul Palanca Nouă. Cel mai probabil, în această perioadă caracterizată de reorganizări şi ample colonizări, s-a înfiinţat noua aşezare, pe malul stâng al Caraşului. Ticvaniu Mare s-a conturat ca localitate separată pe malul drept, ambele sate fiind regularizate.[3] În Evul Mediu exista un singur sat cu numele Ticvaniu, amplasat pe malul râului Caraş. Fiind o vale roditoare, aici se practica legumicultura. Din punct de vedere geografic localitatea este situată în sud-vestul județului Caraș-Severin, pe drumul județean (DJ) 581, ce leagă localitățile Reșița, reședința județului, de Grădinari. La recensământul din anul 2011 au fost înregistrați 520 de cetățeni, din care 120 plecați peste hotare, din aceștia 146 români, 249 etnici romi, 2 germani și 3 maghiari, din care 420 ortodocși, 70 greco-catolici, 5 romano-catolici, 20 baptiști și 5 penticostali.[4] Astăzi sunt în jur de 400 ortodocşi.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE.[ISTORIA ZIDIRII EI] Anterior actualei biserici, se găsea o biserică de lemn (din 1712, sau din 1743) care în 1786 e donată satului Moniom. Primul sf. locaş de zid s-a clădit în 1772; fiinţează şi azi fiind declarat monument istoric. În 1879 a ars acoperişul, dar îndată a fost refăcut.[5] Primul preot cunoscut este „popa Ianăș a lu´ Iancu Gabor", în 1724, dascăl al școlii satului, după cum este menționat pe un Minei descoperit în podul bisericii de către Iuliu Birou, tatăl scriitorului Virgil Birou. Anul 1852 este marcat de introducerea uniației, impusă cu ajutorul *jindarilor* (jandarmilor), populația trecând la greco-catolicism cu forța; atunci biserica și averea bisericii trec în patrimoniul uniților. Puținele familii de ortodocși vor pribegi, ținându-și slujbele sfinte în case particulare. În anul 1923 majoritatea sătenilor revin la religia ortodoxă, dar tensiunile dintre greco-catolici și ortodocși vor contiuna până în anul 1927. Biserica ortodoxă și-a desfășurat activitatea în casa lui Pavel Purec, epitrop și cântăreț bisericesc, până în anul 1947, când noua biserică a fost terminată, prin strădiuințele preoților Ioan Simu și Ioan Oprean. Noua biserică, ridicată în anii 1943-1946, este târnosită de către episcopul-vicar Timotei Lugojanul, la 5 noiembrie 1978.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Zidăria este făcută din piatră de calcar și cărămidă, pardoseala din piatră de mozaic, iar acoperișul din țiglă. Biserica cu hramul „Învierea Domnului" (același hram ca și la biserica veche) este construită în stil neobizantin; iconostasul din lemn este înlocuit cu unul din lemn de cireș, sculptat în anul 1990, când s-au confecționat și 30 de scaune pentru credincioși. Biserica este de dimensiuni relativ mici: 17/7 m, în dreptul stranelor 7 m.[6] Deși a fost o construcție nouă, până la sfinţire a suferit unele intervenții precum: o nouă tencuială exterioară și interioară (1974), înlocuirea acoperișului de țiglă (1976) și acoperirea cu tablă zincată a celor trei turle; iar în 1976 s-a zugrăvit la interior și s-a pavat cu mozaic. Anul 2002 a adus zugrăvirea interiorului, instalarea centralei pe lemne, montarea a 13 geamuri mici și 13 geamuri mari de termopan și retencuirea exteriorului; iar curtea bisericii a fost betonată.

[PICTURA] În anul 2013 s-a procedat la decopertarea interioară a bisericii, până la zidărie, din cauza infiltrațiilor de apă; s-a izolat și retencuit, pregătindu-se și peretele pentru o ulterioară pictură în tehnica tempera. Lucrările de pictură au demarat în luna iunie a anului 2014 sub coordonarea pictorului Țighir Cristian.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] În patrimoniul

[2] Ioan LOTREAN, *Monografia Banatului*, Ed. Institultului de Arte Grafice „Țara", Timișoara, 1935, p. 223.
[3] Nicolae ILIEȘIU, *Monografia istorică a Banatului: Judeţul Caraş*, Editura Mica Valahie, Bucureşti, 2011, p. 89.
[4] Recensământ 2011.
[5] I. PETREUŢĂ, *Monumente istorice-bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara 1980 (ms.), p. 691.
[6] P.S. LUCIAN al Caransebeșului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului,* Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012, p. 274.

bisericii figurează doar câteva icoane-prăznicare cu două fețe, pictate pe tablă, ce se pot data în jurul anului 1900. Cărţi vechi: Penticostar (Râmnic, 1743), Triod (București, 1746), Ceaslov (București, 1785), Strastnic (Blaj, 1800).[7]

[ŞIRUL PREOŢILOR] Șirul preoților slujitori: Ianăș Gabor (1730-1778), Petru Pasculovici (alias Pascu, 1751-1796), Martin Goicovici (recte: Goicu, 1770-1820), Ioan Popovici (1784-1825), Iacob Popovici (1815-1845), Vichentie Popovici (1847-?), Iacob Popovici (1870-1885), Iosif Pasculovici (1885-1900), Petru Pascu (1910-1925, Petru Bernaz (1925-1930), Ioan Simu (1934-1951), Ioan Oprean (1948-1950), Horia Șdic (1952-1972), Teodor Comiş (1973-1974), Iosif Toc (1974-1999), Sorin Sfeia (1999-2006), Florin Telehoi (1999-2010), Sergiu Dalea (2010-prezent).

De reţinut că aici, în 1816, s-a născut Nicolae Tincu Velia, istoric şi fost dascăl la Teologia din Vârşeţ.

C. CIMITIRUL. Cimitirul comunal este în administrarea Primăriei și Consiliului local. Deoarece pe raza cimitirului au fost localizate 35 de cruci de piatră, din secolele XIX-XX, cimitirul a fost înscris pe lista monumentelor istorice, pentru unicitatea acestor cruci. Despre aceste cruci a scris și Virgil Birou, fiu al satului, în cartea *Crucile de piatră de pe Valea C*ărașului. La intrarea în cimitir sunt înhumaţi patru eroi din al Doilea Război Mondial: Ion Scărlătescu, Enache (Ene) Dumitru, Marin Dumitru și Bordia Tudor, ce au făcut parte din Regimentul 95 infanterie, sau, așa cum sunt cunoscuți local, Batalionul 25 Sărata.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Prima dată, şcoala confesională e atestată documentar în 1724; un cor ia fiinţă prin 1880.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Din luna iulie 2010, aici se editează o revistă parohială, *Periodic bisericesc*, ce abordează diverse teme culturale, religioase și de tradiții populare. Din anul 2014, cu sprijinul primăriei, revista își schimbă înfățișarea tipărindu-se profesional, primind totodată și ISSN-ul, ca încununare a eforturilor de 4 ani de muncă. În fiecare an, în ultima duminică din septembrie sunt pomeniți printr-o slujbă de parastas preoții, epitropii și toți slujitorii, cântăreții, coriștii și membrii ai fanfarei ce au slujit Biserica și Neamul; anual, din 2011 până în prezent, are loc o expoziție tematică dedicată fie Anului Omagial propus de Sf. Sinod, fie o temă locală; se organizează colecte, în special în timpul posturilor, dar și cu alte evenimente, pentru ajutorarea familiilor nevoiașe sau cu diferite probleme. Parohia organizează cu tinerii din sat pelerinaje și excursii cu caracter cultural la obiectivele din județ sau din județele învecinate. În anul 2011 un grup de 3 tineri au fost în tabăra organizată în cadrul proiectului *Hristos împărtășit copiilor*, cu sprijinul Patriarhiei Române și Fundației World Wision România.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Învierea Domnului"; [ADRESA] Loc. Ticvaniu Mare, jud. Caraş-Severin, cod poştal 327395; [OFICIU PAROHIAL]: Ticvaniu Mare, nr. 372, cod poştal 327395. Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: SUCIU Coriolan, *Dicționarul istoric al localităților din Transilvania*, vol. II, Ed. Academiei, Bucureşti, 1967; ILIEȘIU Nicolae, *Monografia istorică a Banatului: Judeţul Caraş*, Editura Mica Valahie, Bucureşti, 2011; P.S. LUCIAN al Caransebeşului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului,* Ed. Episcopiei Caransebeşului, 2012; LEU Valeriu, *Cartea veche românească în bisericile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Banatica, Reșița, 1996.

[7] Valeriu LEU, *Cartea veche românească în bisericile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Banatica, Reșița, 1996, p. 176.

Parohia „Sfânta Treime” – Tirol

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII / CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Localitatea Tirol este așezată la vest de orașul Bocșa, în județul Caraș-Severin.[1] Localitatea Tirol a luat fiinţă în 1810-1811 prin colonişti veniţi din Tirolul austriac, care sunt împroprietăriţi în hotarul comunei Fizeş. Primul grup a sosit în vara anului 1810, venind cu vaporul pe Dunăre, Tisa şi Bega; au fost în număr de 25 de familii tiroleze ajunse atunci în Banat; au refuzat iniţial două oferte de a se aşeza în câmpie, preferând un teren mai înalt, aşa cum fuseseră obişnuiţi să trăiască înainte. Din acest motiv au ales o fâşie de teren situată între localităţile Fizeş şi Doclin, obţinând şi aprobarea de a se stabili acolo. Noii veniţi au fost instalaţi la început în localitatea Fizeş, iar din august 1810 au pornit construirea primelor case pe locul destinat familiile lor. În septembrie 1810 a sosit în Banat şi un al doilea grup de tirolezi, compus din 16 persoane, sub conducerea lui Jeremias Eisenstecken. În aceeaşi lună ei se aflau la Timişoara, unde au fost ajutaţi cu câte 30 de creiţari şi o măsură de pâine sau cu jumătate de măsură de grâu zilnic şi cu câte 70-75 de florini pentru a-şi putea cumpăra haine şi ustensile casnice. Iar în primăvara lui 1811 a ajuns şi cel de-al treilea grup, sub conducerea preotului Johann Mathias Stuefer. Componenţii grupului au fost adăpostiţi în Măureni până la terminarea caselor de care aveau nevoie. Noua localitate care se ridica, a fost numită la început *Tiroler Dorf* (Satul Tirol), apoi *Tiroler Treue* (Credinţa Tirolului), *Neu-Tirol* (Tirolul Nou) şi *Tyrol*. Printr-o decizie a autorităţilor din 16 septembrie 1812, numele coloniei a fost stabilit *Königsgnade* (Bunăvoinţa Regelui), iar inaugurarea noii localităţi, care număra pe atunci 30 de case, a avut loc la 29 septembrie 1812. Printr-o patentă oficială, noii veniţi au fost împroprietăriţi, primind şi alimente, porumb şi orz pentru semănat şi lemne de foc la preţuri avantajoase. Pentru prima dată ei au arat pământul în 1811, cea dintâi recoltă fiindu-le lăsată în întregime. Iar până în anul 1814 au fost ridicate 56 de case, cu anexele gospodăreşti necesare, precum şi şcoală, farmacie, brutărie, fierărie, atelier pentru reparat căruţe, depozit de mărfuri etc. Localitatea astfel întemeiată a început să facă primii ei paşi. În 1812 fuseseră 87 de familii în noul sat, fiind în pericol acum să dispară. Prin urmare, printr-o decizie a Curţii de la Viena din 16 iulie 1818, s-a admis ca în locul lor să se poată aşeza şi alţi locuitori. În consecinţă, la Königsgnade au venit în 1823 colonişti din Boemia şi Bavaria, în 1828 craşoveni din satele Rafnic şi Iabalcea, iar în 1848 slovaci din Ungaria de Sus. Viaţa localităţii a putut continua datorită acestor nou veniţi. Satul, care a fost redenumit Királykegye în 1888 şi Tirol în 1927, a dispus încă din 1810 de un notariat. Mai târziu, în timpul U.D.R.-ului (anii 1930-1940), a fost construită cunoscuta cramă din Tirol, existentă şi astăzi, începând plantarea diferitelor soiuri de viţa de vie. Confiscată de stat în timpul colectivizării, podgoria din Tirol avea în perioada comunistă o suprafaţă totală de 437 ha. Tirolul a continuat să rămână una dintre cele mai cunoscute mărci de vinuri din Banat. Abia în 1945 se face amintire de câteva familii de români veniţi aici ca și funcţionari. Odată cu plantaţiile viticole din anul 1947 se stabilesc aici mai multe familii de români.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Sub raport bisericesc creştinii ortodocşi din Tirol au aparţinut de parohia Fizeş, iar în anul 1990

[1] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului,* Ed. Diecezană, 2012, Caransebeş, p.180.

a devenit filie la parohia Fizeş. Din dorinţa ca localitatea sa aibă o biserică ortodoxă proprie, sub conducerea preotului Gheorghe Dobre s-a întocmit în anul 1993 documentaţia necesară şi s-au demarat lucrările. În anul 1999 s-a făcut recepţia şi a avut loc şi târnosirea bisericii de către P.S. Episcop Laurenţiu al Caransebeşului la acea vreme.

[ARHITECTURA, PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este în formă de cruce, cu lungimea de 12 m, lăţimea de 7 m și este construită din cărămidă, pe temelie de beton și acoperită cu ţiglă[2]. Iconostasul şi mobilierul au fost donate de Mănăstirea Vasiova, iconostasul fiind sculptat de către Tata Oancea iar icoanele pictate de către protosinghelul Vichentie Mălău (1887-1945).

[PICTURA] Pictura din biserică a fost executată de Silviu Apostol, student la Arte Plastice în Timişoara şi de pictorii Ştefan Gurmand şi Viorel Coţoiu din Bocşa. Binecuvântarea lucrărilor de pictură a avut loc în octombrie 2007 de către P.S. Lucian Mic, Episcopul Caransebeşului.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Nu este cazul.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Parohia Tirol a aparținut de parohia Fizeș, devenind parohie de –sine – stătătoare abia în anul 2009 prin numirea aici a preotului Petru Trainoschi.

C. CIMITIRUL. Parohia nu deţine, cimitir parohial.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Deoarece anterior parohia a fost filie, nu s-au desfășurat astfel de activități.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. În fiecare an, de hramul bisericii, după Sfânta Liturghie, la care au participat mai mulți preoți, s-a organizat o agapă frățească în curtea bisericii, unde au participat toți credincioșii, bucurându-se de sărbătoarea parohiei. Parohia însumează cca 200 membri. Există colaborare cu personalul didactic de la Școala cu cls. I-VIII din Tirol la toate evenimentele majore: s-au realizat mai multe proiecte educaționale și culturale între parohia ortodoxă din Tirol și Școala cu clasele I-VIII Tirol, precum și împreună cu alți parteneri, după cum urmează: Proiect Școală-Biserică *Importanța Paștelui în viața noastră,* Proiect parteneriat Gradiniță-Biserică *Micul Creștin, p*roiect de parteneriat Școală-Biserică *Drumul cel bun.* În cadrul acestor proiecte, s-au organizat activități diverse, constând în vizionarea unor filme religioase împreună cu copiii, participarea lor la biserică în diferite sărbători precum și spovedirea și împărtășirea acestora, realizarea de către ei a unor obiecte artistice cu caracter religios (picturi, încondeierea ouălor de Paști etc.).

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfânta Treime"; [ADRESA] Str. Tirol, Com.Doclin, jud. Caraș-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Parohia nu are site oficial, adresa de email oficiala, tel.

BIBLIOGRAFIE: P.S. LUCIAN Episcopul Caransebeșului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului,* Ed. Diecezană, Caransebeş, 2012; Arhiva parohială.

[2] *Ibidem*.

Parohia „Adormirea Maicii Domnului” și „Pogorârea Sfântului Duh” – Târnova şi filia Bratova – „Sf. Împ. Constantin şi Elena“

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Comuna Târnova se află la 9 km nord de municipiul Reșița, reședință a județului Caraș-Severin, de care este legată printr-o șosea asfaltată. Este așezată într-o zonă de deal, pe Valea Tîrnovei (Valea Satului), afluent al râului Ezeriș, și se întinde pe o suprafață de 4.966 ha, din care 51 ha reprezintă construcții.[1] Denumirea satului este de origine slavă; derivă din cuvântul *trunu*, care tradus în limba română înseamnă *mărăcine, spin* sau *arbust spinos*. Este amintit în documente pentru prima oară în 1428.[2] Cu trei veacuri și ceva în urmă se afla pe locul numit azi Tîlva Orașului (Satul Bătrân). Aici se mai păstrează urmele unor ziduri despre care se presupune că ar fi rămășițele fostei biserici din vechea așezare.[3] Comunei îi este subordonat satul Bratova, situat la cca 4,5 km de comună, pe Dealul Bratova. Satul este format din sălașe care au devenit reședința acestor tîrnoveni. În sat a existat o școală primară. Comuna se prezintă sub forma unei așezări nucleare, în jurul căreia gravitează sălașele în număr foarte mare, ceea ce dă impresia unei așezări de tipul satului risipit. Un mare număr de sălașe au fost construite pe Valea Bârzavei, de-a lungul râului Bârzava, aici existând și o școală primară. În anul 1963, odată cu începerea construcției lacului de acumulare Secu, acestea dispar, zona fiind inundată.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] În anul 1757 comuna Tîrnova avea 190 de case și o biserică de lemn cu hramul Învie*rea Domnului*, înălțată în 1749. Cea de zid datează de la finele veacului al XVIII-lea. În anul 1857 Constantin, fiul lui Nicolae Văran, împreună cu frații Nicolae și Drăgoi Văran încheie un act al uniației în Reșița, sub preotul greco-catolic Iosif Teodoroviciu și protopopul Iosif Berceanu. În anul 1876, în urma unui cutremur biserica *Adormirea Maicii Domnului* a crăpat, iar serviciile divine se făceau în școală. Datorită acestui fapt, o parte din credincioși, în frunte cu primarul Petru Țibru, trec la greco-catolici. În anul 1887 trec la uniați 131 de familii cu 768 de suflete. Consistoriul din Caransebeș suspendă pentru un an pe preoții Miclea și Cioloca și încredințează administrarea parohiei preotului Ion Stoica din Ezeriș. Biserica cu hramul *Adormirea Maicii Domnului* a fost refăcută, apoi pictată de Lazăr Zbăgan. În 15 mai 1888, după celebrarea serviciului divin îndătinat, în prezența întregului popor s-a înălțat crucea pe turnul bisericii.[4] În anul 1937 în comună erau 2907 ortodocși și uniați 1178. La 23 iunie 1935 în comună are loc un eveniment deosebit de important: vizitarea parohiei pentru prima dată de către un episcop român ortodox, în persoana chiriarhului Vasile Lazarescu. Biserica cu hramul *Adormirea Maicii Domnului* între anii 1964-1969 se acoperă cu tablă și se reface tencuiala exterioară. În 1970 se reface tencuiala interioară, fiind și pictată în frescă de către Andrei și Elena Răileanu, iar în 20 sepembrie este sfințită de către

[1] Petru PAGU, *Monografia comunei Târnova*, Ed. Dalami, Caransebeș , 2006, p. 9.
[2] N. ILIEŞIU, *Monografia istorică a Banatului* (ed. D. Ţeicu), Ed. Mica Valahie, Bucureşti, 2011, p. 296.
[3] Gheorghe JURMA și Vasile PETRICA, *Istorie și artă bisericească*, Ed. Timpul, Reșița, 2000, p. 110.
[4] *Foaia diecesană*, III, nr. 22, 29 mai/10 iunie 1888, p. 7.

mitropolitul Nicolae Corneanu. În anul 2006 se fac lucrări de izolație exterioară, iar în 25 martie 2007 este târnosită de P.S. Lucian al Caransebeşului.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica cu hramul *Pogorârea Sfântului Duh* a fost construită între anii 1938-1942 din piatră și cărămidă pe locul fostei capele din 1887. Din punct de vedere arhitectural aparține stilului baroc, având trei turle după modelul „Trei Ierarhilor" din Iași. Iconostasul a fost executat din stejar sculptat și decupat de împletituri de către preotul sculptor Liviu Tulcan din Cuptoare-Secu.

[PICTURA] Pictura a fost executată de pictorul Andrei Răileanu. Biserica a fost sfințită de Dr Nicolae Corneanu în 27 august 1972. Întrucât la biserica actuală s-au făcut unele lucrări de renovare, în anul 2012, în lunea Rusaliilor, aceasta a fost resfințită de P.S. Lucian Mic.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Penticostar (Râmnic, 1785), Cazanie (Viena, 1793), Ceaslov (Blaj, 1804) ş.a.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Mihail Boron (1751- cca 1757), Teodor Cioloca (1831-1839), Mihail Fara (1831-1847), Gheorghe Cimponeriu (1839-1857), Iosif Dalea (1843-1857), Ioan Miclea (1859-1893), Ioan Turnea (1894-1939), Vichentie Stepănescu (1932-1940), Ioan Terfeloafgă, Constantin Dalacu, Lazăr Ştefan (1951-1964), Alexandru Nicolici (1964-1974, a suferit temniţă comunistă), Ştefan Poliţă (1965-1970), Ioan Lăpuşte (1970-1975), Rusalin Chincea (1975-2000), Dinu Bihoi (1976-2000), Emil Crăciun (2001-2003), Ioniţă Gheorghiţă (2003-2006), Ovidiu Bostan (2004-2006), Liviu Munteanu (2006-2008), Traian Florei (2007-?), Ion Ştefoni (2008-prezent) şi coslujitorul actual Cristian-Petru Maidan.[5]

C. CIMITIRUL. Parohia are un singur cimitir ; se întinde pe o suprafață de cca 2 ha.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Prima şcoală elementară e pomenită în 1776. Încă din 1918 au existat două coruri (unul dinainte de 1898) și două fanfare. În prezent activează doar cele două coruri.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Ocazional se organizează pelerinaje la mănăstirile din zonă, împreună cu credincioșii parohiei.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Adormirea Maicii Domnului și Pogorârea Sfântului Duh"; [ADRESA] Str. Principală, nr. 1, Târnova, cod poştal 327385, județul Caraș-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: PAGU Petru, *Monografia comunei Târnova*, Ed. Dalami, Caransebeș, 2006; JURMA Gheorghe și PETRICA Vasile, *Istorie și artă bisericească*, Ed. Timpul, Reșița, 2000.

Filia Bratova

Bisericuţa „Sf. Împăraţi Constantin şi Elena" (6,80 x 5,40 m) a fost ctitorită în 2005 de către familia Matei, din piatră şi cărămidă. Sf. locaş este acoperit cu tablă galvanizată, pardosit cu gresie, având un pridvor deschis; e lipsit însă de podoaba picturii.

Numărul enoriaşilor: 38.

[5] I. PETREUŢĂ, *Monumente istorice-bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei* şi *Caransebeşului*, Timişoara 1980 (ms.), pp. 730-731.

Parohia „Naşterea Maicii Domnului” – Valeadeni

A.ISTORICULCOMUNITĂŢIIPAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/ CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. La o distanţă de 20 de km faţă de Reşiţa şi la 20 km de Caransebeş, este situată localitatea Valeadeni, care aparţine de comuna Brebu, această comună situându-se la cca 3 km de satul Valeadeni. Centrul comunal are în componenţa sa trei sate: Apadia, Valeadeni şi Brebu. Legătura între sate este asigurată de drumul judeţean Reşiţa - Caransebeş, drum care trece prin comuna Brebu şi la nord de intravilanul Valeadeni (cca 1 km).[1] Din punct de vedere administrativ, satul Valeadeni este încadrat în următoarele repere geografice: la nord se învecinează cu teritoriul satului Cornuţel-Banat, la est cu teritoriul satului Apadia, la sud cu teritoriul satului Târnova, iar la vest se învecinează cu teritoriul satului Brebu. Suprafaţa locuită este de 18 km, iar pământul arabil , pentru muncile agricole, este de 1045 ha. Satul este înconjurat de păduri şi dealuri care îl apără de furia naturii. Locuitorii comunei Valeadeni se mai ocupă şi cu negoţul, localnicii satului duc bunurile lor la vânzare la Reşiţa, în special alimente, iar la Caransebeş fac negoţ cu animale. Satul Valeadeni are în componenţa sa patru străzi, una principală pe care se găsesc şi instituţiile cele mai importante din sat şi anume: Şcoala cu clasele I-IV, Căminul cultural, Magazinul mixt (cooperativa) şi Oficiul parohial. Localitatea se numea la început *Vlădeni*, fiind o aşezare locuită de urmaşii lui Vlad, personaj care a stăpânit, se pare, terenuri întinse, până aproape în vecinătatea Reşiţei, căci între Valeadeni şi Reşiţa găsim locuri numite *Vladu*, *Valea lui Vlad* etc. De-a lungul timpului, numele Vlădeni a fost modificat prin intermediul formelor oficiale maghiare, astfel încât românescul *Vlădeni* a devenit *Valadeny*. După ce noua formă s-a încetăţenit, s-a creat un nou toponim, *Vâna Deniei*, cum se numeşte pârâul ce trece prin Valeadeni, Apadia şi Brebu.[2] Satul are vatra pe care este aşezat acum de peste 220 de ani. Înainte de această dată, satul era aşezat pe dealul Cozlariului. Despre existenţa acestui sat, până în anul 1548 nu avem date, însă sunt multe legendele legate de aceste meleaguri, legende pe care George Cătană, marele folclorist bănăţean, le-a adunat în scrierile sale. Prima atestare documentară a localităţii Valeadeni datează din anul 1548. După stăpânirea otomană, cum se ştie, Banatul a fost cedat Casei de Austria în urma Tratatului de pace încheiat la 21 iulie 1718. În anul 1774 localitatea Valeadeni făcea parte din districtul Caransebeşului, cercul Bucoşniţei.[3] În 1923 localitatea Valeadeni se afla deja în plasa Reşiţa, judeţul Caraş-Severin, iar înainte cu vreo zece ani se ţinea de cercul naţional al Delineştiului, dar după 1923 se ţine de cercul notarial Brebu.[4] Din 1923 şi până în prezent localitatea aparţine centrului comunal Brebu, alături de satul Apadia. Dar ceea ce a făcut localitatea Valeadeni deosebită este peisajul de pe aceste coline şi într-un

1 Direcţia Judeţeană a Arhivelor Naţionale Caraş-Severin (D.J.A.N.C.S.), Fond *Primăria comunei Brebu*, Inv. 1324, Dosar 4 / 1971, fila 5.
2 Vasile IONIŢĂ, *Nume de locuri din Banat,* Editura Facla, Timişoara, 1982, p. 63-64.
3 Johann Jacob EHRLER, *Banatul de la origini până acum (1774)*, Editura Facla, Timişoara, 1982. p. 131.
4 D.J.A.N.C-S., Fond *Colecţia de documente George Cătană*, dosar 13/1923-1929, fila 1.

mod aparte Centrul Militar Antiaeriană care a fost înfiinţat în 1984-1985 şi a rezistat până în anul 2004.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Înainte de biserica prezentă a existat una din lemn de stejar, de care s-au folosit localnicii şi în secolul al XlX-lea, ridicată sub episcopul Ioan Gheorghievici.[5] Biserica actuală s-a zidit în mijlocul satului, în anul 1909. În 1966, sub îndemnul preotului Gheorghe

5 I.D. SUCIU, R, CONSTANTINESCU, *op. cit.,* p. 224.

Parohia Ortodoxă Română „Adormirea Maicii Domnului" – Valeapai

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/ CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Satul Valeapai se situează în nordul judeţului Caraş-Severin, la 7 km nord de Ramna, pe drumul judeţean DJ585 Bocşa- Visag. Râul Pogăniş trece prin mijlocul satului. Localitatea Valeapai este menționată prima dată în documentele otomane în anul 1597. După intrarea Banatului sub stăpânire habsburgică, în 1716, localitatea trece în administrația districtului Ciacova, fiind menționată în conscripţia din 1717 și pe hărţile din 1723 şi 1776. Mai târziu, când Banatul intră în gestiune maghiară, localitatea Valeapai va aparține comitatului Caraş. Astăzi așezarea depinde administrativ de comuna Ramna. Localitatea Valeapai în anul 1776 avea 210 case, în anul 1910 – 1199 locuitori şi 222 case, în anul 1935 – 1053 locuitori şi 253 case; în anul 1992 erau 409 credincioşi ortodocşi, în 2002, din totalul de 472 locuitori, 308 erau ortodocşi, 152 baptişti, 2 penticostali, 2 greco-catolici; azi sunt cca 200 ortodocşi. În localitatea Valeapai găsim un număr de cinci troițe și cruci: o troiță amplasată între localitatea Valeapai și Duleu (troița este împrejmuită de un gard de lemn și este înaltă de 300 cm); o altă troiță din lemn, înaltă de 300 cm, situată între localitățile Valeapai și Vermeș. Pe fațadă este montată o icoană pe tablă reprezentând *Învierea Domnului; o cruce* pe un postament de beton în două trepte, pe un soclu se ridică o cruce de marmură (crucea este împrejmuită cu un gard de șipci); o cruce se află în apropierea bisericii (din lemn, înaltă de 250 cm și împrejmuită cu șipci de lemn); o altă cruce, pe un postament de beton cu soclu, deasupra căruia se înalță o cruce treflată. La baza crucii este inserat anul 1979.[1]

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE.[ISTORIA ZIDIRII EI] Satul a avut o biserică de lemn înălţată în 1725 (probabil pe „Dealul Pietrii", unde a fost prima vatră a satului). Parohia nu are casă parohială. Vechea casă parohială a fost naționalizată în 1949 iar acum este o ruină. Ca epitropi de seamă ai parohiei amintim pe Iacob Novac şi Nicolae Stoian, iar ca membri ai comitetului (consiliului) parohial pe: Trifon Căta, Iosif Vancea, Iosif Danciu, Trifon Stana, Petru Milutinoviciu, Ioan Iancu, Dumitru Zorlenţian, Iacob Stoian, Costa Voilă, Trifon Danci, Pavel Danci, Toma Căta, Nichita Pepoenari şi Iosif Miloşi.

[1] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, Alin SCRIDON, *Repertoriul troițelor și crucilor din Eparhia Caransebeșului,* Editura Diecezana, Caransebeș 2013, p. 14.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (monument istoric) a fost construită în 1834, *în* stil baroc, din piatră şi cărămidă, acoperită cu tabl*ă galvanizată, la fel şi turnul;* pardoseala este acoperită din plăci vechi de gresie, iconostasul este de zid, bolta semicilindrică din lemn (spaţiile dintre scânduri sunt prevăzute cu fâşii de piele). Biserica are dimensiunile: 20 x 7,20 x 7 m (C.F. 15, nr. top. 38).[2]

[PICTURA] Pictura a fost realizată de Teodor Săiman în 1834 şi de un pictor necunoscut în 1886, în timpul păstoririi preotului Basiliu Popovici (1863-1898). Pictura recondiţionată între anii 1945-1946 se păstrează în condiţii bune. Se remarcă pictura pe boltă în special. Pe stranele mari sunt pictaţi: *„Sfântul proroc Ilie*" *şi „Sfinții Împărați Constantin şi mama sa Elena"*, *„David"* şi *„Sfântul Eftimie cel Mare".* Pe un tetrapod s-a păstrat pictura veche pe trei laturi, reprezentând: *„Adormirea Maicii Domnului și Naşterea Domnului".* În pronaos sunt pictaţi ctitorii bisericii, iar sub pardoseală se presupune a fi necropola acestora. În exterior sunt icoane pictate pe plăci de faianţă şi aplicate pe zid, sub *şarpantă.*

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] În arhiva bisericii este un registru de consemnare a botezaţilor, cununaţilor şi decedaţilor *î*ncepând cu anul 1718, partea I. În colecţia de carte bisericească a Episcopiei Caransebeşului sunt următoarele cărţi: Minei, ianuarie, februarie, Sibiu 1853 (nr. inv. 68, 286), Minei, aprilie, iunie, iulie, august, Sibiu, 1854 (nr. inv. 322, 235, 274, 227), Minei, octombrie, Sibiu (nr. inv. 226), Minei, decembrie, 1856 (nr. inv. 208). Mitropolia Banatului posedă în colecţie o Cazanie, Râmnic, 1746 (nr. inv. 1939).[3]

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: *Ștefan Popovici (1767), Vasile Popovici (1769-1810), Gheorghe* Ianoșev (recte: Ianoș – român, 1771- post 1776), Trifon Curuți (1812), Trifon Popovici (1812-1846), Nicolae Popovici (1820), Iosif Popovici (1832-1833), Basiliu Popovici (1863-1898), Ioan Popovici (1897-1904), Emil Stoian (1904-1946), Cornel *Ţînţariu* (1946-1947), Coriolan Drăghici (1947-1949), Dimitrie Potgoreanu (1949-1964), Ioan Jumanca (1965-1971), Adam Rugaci (1972-1991), Ioan Achim (1992-2011), Solomon Sârbu (2011-2013), George Adrian Moteca (2013-2014) şi Mihăiţă Dicu (2014 până în prezent).

C. CIMITIRUL. Parohia deține două cimitire, unul în suprafață de 1,7 ha, iar celălalt în suprafață de 0,6 ha; nu au capelă.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Școala confesională s-a întemeiat în 1776, iar un cor înainte de anul 1892. Parohia a inițiat acțiuni de ajutorare a familiilor cu probleme financiare din parohie.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia organizează ocazional pelerinaje la mănăstirile din țară.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Adormirea Maicii Domnului"; [ADRESA] Str. nr. 25, Valeapai, 327312, jud. Caraș-Severin.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA Petru, SCRIDON Alin, *Repertoriul troițelor și crucilor din Eparhia Caransebeșului,* Ed. Diecezană, Caransebeș, 2013; MUREȘIANU, Ion B., *Cartea veche bisericească din Banat*, Ed. Mitropoliei, Timișoara 1985, pp. 273/274; PETREUȚĂ, Ioan, *Monumente istorice-bisericești din Arhiepiscopia Timișoarei și Caransebeșului*, Timișoara 1980 (ms.), p. 765.

[2] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeșului, Caransebeş , 2012, p. 184.
[3] *Ibidem*.

Parohia „Naşterea Maicii Domnului” – Văliug

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V. GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Comuna s-a reîntemeiat în 1730[1] de către românii sosiți din Oltenia. S-au înfiinţat mici colective de români, stabilite în cele 15 cătune din pădurile din jurul Văliugului: Groposul, Cozia, Secu, Crainic, Breazova, Răchita (sat strămutat, actualmente aflându-se în acel loc lacul Gozna), Cuca-Bogatul, Săliștiuța, Delocian, Bălenilor, Prunii Ponoranilor, Valea lui Iuga, Poiana Vasile, Sestover, Râul Alb. După înfiinţarea fabricilor de la Reşiţa în 1770, a început defrişarea pădurilor din zonă, astfel comuna s-a extins, aşezându-se noi coloniști aici, atât români cât şi germani, dar şi maghiari şi cehi. În vara anului 1793 se obţine aprobarea de la Viena pentru colonizarea a 71 familii pentru zona Văliug. În 1858-1859, 40 de familii din Austria s-au stabilit în Crivaia. În anul 1872, 21 de familii se cantonează în locul numit Poiana Văliugului (*Iosefinental*). Întemeietorul acestui cartier a fost Georg Brenan, directorul societăţii de căi ferate. El a denumit zona după numele soţiei sale, Iosefina. Personalităţi de seamă ale comunităţii: Musta Adam Dumitru (1770) – preot în Văliug; Petre Sava Băleanu – regizor şi mare personalitate în TVR; Belcea Ion – inginer şef la ocolul silvic Văliug; Fuicu Eugen (n.1930) – militar de carieră, colonel; Gruescu Silviu (n. 1918) – contabil şef la Uzinele şi Domeniul Reşiţei; Martin Toma învăţător în Văliug în 1934; Badea Busuioc dirijor de cor până în 1987.[2] Un urmaș al preotului Adam Musta a fost arhiereul-vicar Filaret Musta (1839-1930).

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE.[ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica ortodoxă din Văliug a fost construită în 1759; preot şi învăţător era Adam Musta. În anul 1887 pe temelia acelui locaş mai vechi, s-a zidit noua biserică.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Construcția sfântului locaș a fost realizată de Pettinger şi Gartner în stil baroc, cu turla pe naos, având următoarele dimensiuni: înălțime – 20 m, lungime – 26 m, lăţime 11 m. Este construită din piatră şi cărămidă arsă, acoperită cu tablă. Uşile de la intrare sunt din lemn masiv, la fel şi cele din lateral dreapta. Scaunele şi stranele nu sunt sculptate. Cele trei obiecte din biserică sunt sculptate şi au fost confecționate între anii 1969-1970: Tronul Arhieresc, Tronul Maicii Domnului şi Mormântul Domnului.

[PICTURA] Biserica şi tablourile (10 de pe iconostas) au fost pictate în ulei, în stil realist, în anul 1926 de pictorul Gh. Marişescu. În 1939 pictura a fost restaurată de pictorul Ioan Băleanu. În 1987 din nou pictura a fost restaurată de Maria Tudur din Reşiţa. Casa parohială este din 1810.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Biserica are în spate o magazie de lemne şi o încăpere pentru centrală, împrejmuită cu gard de piatră. Biserica nu deţine obiecte sau cărţi de valoare.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoților: Adam Musta (1759-1770), Simion Popovici (1805), Ioan Georgevici și Nicolae Teodorovici (de fapt, *fiii lui* George și Teodor, 1815), Dimitrie Dobromirescu (1819-1843), Ilie Bălănescu (1887), Petru Popescu (1901-1904),

[1] Legat de vechimea așezării, un document din 1448 vorbește despre 2 moșii: Țerova și Văliug; cf. D. ȚEICU, *Banatul montan în Evul mediu*, Ed. Banatica, Timișoara 1998, p. 390.
[2] Bujor GEORGESCU*, Monografia Comunei Văliug,* Reşiţa, 2004, p. 46.

Teodor Șandru (1904-1908), Romulus Ancușa (1910-1915), iar Teodor Şandru (1916-1917), Miron Mănescu (1922-1952); Lazăr Magheți (1952-1957); Mihai Avramescu (1958-1961), Pavel Beutură (1962-1969), Nicolae Bivol (1970-1986), Miron Brebenar (1987-2000), Cornel Barbure (2000-2002), Mihai Sevastian Pană (2003-2011), Dinu Ionuţ Irinel (2011 - prezent).

C. CIMITIRUL. Cimitirul a luat naştere odată cu înfiinţarea parohiei. Are suprafața de 8.000 mp.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. La sfârşitul secolului XVIII se pun bazele învăţământului atât în limba română cât şi în limba germană. În perimetrul ce cuprinde toate cele 15 cătune, o bună parte din copii au reuşit să înveţe carte de la preoţii şi învăţătorii din acele timpuri. Prima şcoală românească înfiinţată la Văliug datează din 1790. În 1793, coloniştii austrieci au adus şi un învăţător pe nume Anton Iosef Priklmayer, au construit o şcoală primară cu predare în limba germană, ce a funcţionat până în anul 1962. În prezent, la Văliug a rămas doar şcoală cu clasele I-VIII. Piatra de temelie a Căminului cultural a fost pusă la 22 august 1948 și s-a construit de Combinatul Siderurgic Reşiţa. La sfârşitul secolului XIX s-au format echipe cultural-artistice, cântăreţi, solişti vocali şi instrumentişti de fluier, clarinet, taragot, vioară, orgă, grupuri de dansatori, echipă de căluşari. O mare importanţă au avut-o preoţii care pe atunci aveau şi profesia de învăţători, dar şi directori de şcoli. Dintre etnicii germani amintim pe Iacob Sperchert şi familia Mathias Karl – preot şi învăţător. La Văliug, activitatea de culturalizare continuă cu mare zel şi datorită prezenţei lui Iosif Velceanu (n. 1874) – compozitor şi dirijor de coruri şi fanfară, iar la germani grație prietenului său Krischer – un virtuos la armonie. Primul cor menţionat în acte este un cor bărbătesc ortodox (din 1898) şi unul de copii. Alături de cele două coruri catolice, cele ortodoxe participau împreună la programe adecvate. Activitatea corală a fost condusă de dirijori ca: Vezoc, Anzim, Peia Aurel, Badea Busuioc, până în 1987. Viaţa culturală a progresat pe măsura dezvoltării condiţiilor materiale (săli, iluminat). În 1952 Văliugul s-a bucurat de lumină electrică, fiind denumit *Oraşul Văliug*.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia (cu 780 enoriași) desfășoară activități pastoral-misionare și sociale, de ajutorare a familiilor nevoiașe ale comunității. Ocazional, parohia organizează și pelerinaje la mănăstirile din ţară.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Naşterea Maicii Domnului"; [ADRESA] Str. nr. 39, Văliug, 327415, jud. Caraş-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Str. nr. 39, 327415, Văliug.

BIBLIOGRAFIE: ILIEȘIU, Nicolae, *Monografia istorică a Banatului* (ed. D. Țeicu), Ed. Mica Valahie, București 2011 (sub voce); PETREUȚĂ, Ioan, *Monumente istorice-bisericești din Arhiepiscopia Timișoarei și Caransebeșului*, Timișoara 1980 (ms.), pp. 773-774; LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Diecezană, Caransebeș 2012, pp. 185-186; GEORGESCU, Bujor, *Monografia Comunei Văliug,* Reşiţa, 2004.

Parohia „Înălţarea Domnului" – Vermeş

A. ISTORICUL COMUNITĂŢII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Cercetările arheologice indică, pe vatra Vermeşului, prezenţa unei aşezări daco-romane databile în sec. III-IV. Localitatea este atestată documentar în 1368. Pe lângă locuitorii băştinaşi, un baron maghiar pe nume Vermesy, a adus iobagi din Transilvania și Ungaria; de la el localitatea îşi trage numele. În 1650, Dieta din Ardeal declară Vermeşul ca fiind bun al fiscului. La recensământul din 1717, Vermeşul avea 100 de case, făcând parte din districtul Ciacova. În timpul Mariei Tereza, vermeşenii din felurite cătune au fost siliţi să-şi grupeze casele, pentru a fi mai uşor supravegheați de către autorităţi, luând astfel fiinţă vatra actuală a satului.[1]

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE.[ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica veche, care a precedat-o pe cea actuală, s-a ctitorit în anul 1751. Biserica prezentă datează dinainte de 1786, fiind reclădită în 1853 şi renovată în 1946. A fost sfinţită în anul 1946, la 20 iulie, de către Veniamin Nistor, episcopul Caransebeşului. La 11 noiembrie 2007 s-a pecetluit şi binecuvântat Sfânta Masă, acum din marmură, și s-au sfinţit icoanele de pe exteriorul bisericii de către P.S. Lucian, episcopul Caransebeşului. Casa parohială este construită din piatră şi cărămidă, acoperită cu ţiglă, compusă din două camere şi dependinţe. PISANIA Pisania situată deasupra uşii bisericii relatează următoarele: *„Cu voia Tatălui, cu ajutorul Fiului* şi *cu puterea Sfântului Duh acest sfânt lăcaş al Parohiei Orodoxe Române Vermeş, cu hramul* Înălţarea *Domnului zidit* în *anul 1853, s-a* început î*mpodobirea cu pictură nouă* în *frescă de către pictorul Radu Jitariu* şi *s-a continuat cu Ioan Albulescu, prin iniţiativa preotului Ioan Albu* şi *Dănuţ Radosav* şi *cu osteneala preotului paroh Petru Vintilescu* şi *a bunilor credincioşi ai parohiei* în *anul 2000, s-a* înfăptuit *sub arhipăstorirea P.S. Dr. Laurenţiu Streza, episcopul Caransebeşului, protopop al Protopopiatului Reşiţa fiind P. On. Dr. Vasile Petrica. Scrie, Doamne,* în *cartea vieţii tale pe toţi ostenitorii care au trudit la frumuseţea casei Tale. Cu voia lui Dumnezeu s-a sfinţit această biserică* în *anul 2003, luna iulie, ziua 27 de către P.S. Dr. Laurenţiu Streza episcopul Caransebeşului"*.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este zidită din piatră şi cărămidă pe fundaţie de piatră şi buşteni de stejar, sub supravegherea antreprenorului Wenczel din Lugoj. Stilul este baroc; turnul s-a zidit din cărămidă în 1894 şi s-a acoperit cu tablă.

[PICTURA] Cum s-a mai spus, fresca e pictată de către Radu Jitariu şi continuată de Ioan Albulescu în anul 2000. Biserica are dimensiunile de: 24 x 7,70 x 6,10 m.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Antologhion – 1745, Evanghelie – 1746, Octoih – 1776, toate tipărituri râmnicene. În biserică s-a păstrat un epitaf de pânză din 1886, pictat de Georgiu Murgu.[2]

[1] M. CĂRUNTU, *Comuna Vermeş, date monografice*, Cotidianul Banatului 24 Ore, nr. 11 din 4 iulie 2006.
[2] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeş*, Ed. Episcopiei Caransebeşului, 2012, p. 187.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Constantin Dimitrievici (1767), Petru Ianoşevici (alias Ianoş – român, 1767-post 1776), Constantin Stancov (recte: Stancu, 1776), Martin Albani (1776), Ştefan Popovici (1767-1789), Aron Stan, Pavel Vuianovici (= Vuia), Trifon Popovici (1789-1843), Pavel Popovici (1853), Petru Mamut (trecut în 1853 la greco-catolici), Vasile Popovici, Teodor Pocanu, Ioan Tinca, Nestor Damşia, Simion Nedici, Aureliu Avramescu, Augustin Aldan (în jurul anului 1900), Alexandru Ursache, Toma Vernichescu (1938-1975), Ioan Albu (1975-post 1980), Dan Radosav, Petru Vintilescu (1995-prezent).

În Vermeş s-au născut scriitorul Cassian Munteanu (1892-1921) şi protopopul actual al Timişoarei, dr. Ioan Bude – publicist.

C. CIMITIRUL. Biserica are două cimitire, unul cu o suprafaţă de 22.789 mp, celălalt de 20.645 mp; nu au capelă.[3]

D. ACTIVITĂŢI CULTURALE ŞI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Şcoala confesională e amintită întâi în 1776, iar un cor ia fiinţă în 1886.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Ocazional parohia (având 635 enoriaşi) organizează pelerinaje la mănăstirile din Banat şi din ţară.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Înălţarea Domnului”; [ADRESA] Str. Principală nr. 1, 327427, comuna Vermeş, judeţul Caraş Severin; [OFICIU PAROHIAL] Str. Principală, 327427, Vermeş; tel. 0255526451.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Episcopiei Caransebeşului, 2012; PETREUŢĂ Ioan, *Monumente istorice-bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara 1980 (ms.), pp. 778-779.

[3] *Ibidem*.

Parohia „Naşterea Maicii Domnului” – Zorlencior

A. ISTORICUL COMUNITĂŢII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia este situată în satul Zorlencior, comuna Zorlenţu Mare, jud. Caraş-Severin. Prima menţiune documentară a localităţii Zorlenţu Mic (Zorlencior) datează din 1603. În anul 1600, în localitatea Zorlenţu Mare erau doi conducători ai obştii săteşti, Găman şi Şimon. În 1601, între cei doi au intervenit unele neînţelegeri, astfel că nobilul Şimon s-a stabilit la 4 km înspre nord, unde a fost întemeiată aşezarea care ulterior s-a numit Zorlenţu Mic, figurând în documentele vremii cu această denumire până în 1924. Aici, noii veniţi au avut de înfruntat atacuri ale turcilor, fapt care a determinat pe membrii aşezării să se mute pe locul numit Floroane; apoi la începutul sec. al XIX-lea, s-au mutat din nou pe locul unde se găseşte localitatea în momentul de faţă. Localitatea s-a dezvoltat şi a avut două cartiere, fapt demonstrat de existenţa celor două cimitire din sat. De-a lungul timpului, localitatea a fost cunoscută sub mai multe denumiri: „Kis-Zorlencz” , „Sorleans Mick”, „Zorlenzmik”, „Felsozorlencz”, iar din anul 1924

sub numele de „Zorlencior”.[1] În momentul de faţă, satul Zorlencior aparţine de comuna Zorlenţu Mare. Până în 1918 a făcut parte din plasa Timiş iar în perioada interbelică a aparţinut de plasa Sacu şi a avut un număr de 112 case şi 950 de locuitori.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] În Zorlencior a existat o biserică de lemn având hramul „Înălţarea Domnului”, care a fost construită în anul 1753, aceasta fiind sfinţită de către episcopul Ioan Georgevici.[2] La acea dată, localitatea avea 80 de locuitori. În timpul războiului cu turcii din anul 1788, biserica a fost arsă. În anul 1824, încep pregătirile pentru construirea unei biserici noi, se fac planurile acesteia, se confecţionează circa 30.000 de cărămizi, iar în perioada 1826-1833[3], se ridică actuala biserică, în timpul preotului Atanasie Smaia; după tradiţie ar fi construită în 1880. S-a acoperit cu tablă galvanizată în 1970. Începând cu anul 2006, biserica din Zorlencior dar şi casa parohială au fost renovate în interior şi exterior. S-a turnat trotuar de jur împrejurul bisericii şi s-au executat lucrări de drenaj. S-a renovat gardul bisericii. În 19 octombrie 2008, biserica a fost târnosită pentru prima oară de P.S. Lucian, Episcopul Caransebeşului. În 2013 s-a introdus încălzirea centrală atât în biserică cât şi în casa parohială. În anul 2014 s-a schimbat tabla de pe acoperiş cu tablă lindab, s-a vopsit turnul şi s-a împodobit cu patru cruci de inox aurit. Tot în 2014 s-a pus lambriu de jur- împrejurul zidurilor interioare. S-au cumpărat scaune noi şi s-au sculptat cele 2 uşi diaconeşti, având icoane pictate.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este în stil baroc, cu dimensiunile de 17 m x 17,15 m x 7,40 m; este construită din piatră şi cărămidă, cu un strat de praf de marmură. Există un singur turn clopotniţă în partea din faţă, împodobit cu o cruce de inox aurit, alte trei cruci de dimensiuni mai mici fiind montate: două la baza turlei, iar una la Sfântul Altar. Geamurile şi uşile de la intrare sunt din termopan. Pardoseala din pronaos şi soleele sunt din gresie, naosul şi altarul având pardoseala din parchet melaminat. Bolta este din lemn, iar iconostasul de zid.

[PICTURA] Pictura bisericii a fost executată de către pictorul Gheorghe Marişescu din Reşiţa, în 1904.[4] Cu trecerea timpului, din vechea pictură nu s-a mai păstrat decât „Icoana Bunei-Vestiri” de pe uşile împărăteşti. Din anul 2011 până în 2014 s-a efectuat pictarea bisericii. Pictura bisericii a fost sfinţită în 25 mai 2014 de P.S. Lucian. Pictura bisericii are suprafaţa de 300 de m^2. Bolta a fost realizată în tempera pe suport de glet, în stil neobizantin, în anii 2011-2012, de către pictorul Adrian Garoiu – Reşiţa. Pereţii şi iconostasul au fost pictate de către preotul pictor Cornel Barbure în anii 2013-2014.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Apostol şi Octoih (Râmnic, 1747, 1750), Psaltire (Bucureşti, 1780), Cazanie (Viena, 1793) etc. Biserica deţine un potir vechi de argint, având gravat pe el cei patru Evanghelişti.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista clericilor cunoscuţi: Atanasie Smaia (1811-1848), Dionisie Smaia (1843-1875), Lazăr Smaia (1876-1885), Petru Belu (1885-1930), Cornel Ţucu (1932-1949), Lazăr Benone Magheţi (1949-1950), Mihai Cociug (1950-1964), Timotei Agarici (1964-1972), Gheorghe Bihoi (1972-1978), Moise Borlovan (1978-1988), Constantin Neda (1988-1989), Virgil Atnagea, Moise Borlovan (1991-2004), Marian Bona (2004-2005) şi, din 2006 până în prezent, Andrei-Doru Oproiu.

1 Ioan HAŢEGAN, *Dicţionar istoric al localităţilor din Banat, sec. XI-XX. Atestări documentare şi cartografice*, Ed. Art Press Banatul, Timişoara, 2013, p. 409.

2 Ioan Dimitrie SUCIU, Radu CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, Ed. Mitropoliei Banatului,Timişoara 1980, p. 208.

3 Nicolae STOICESCU, *Bibliografia localităţilor şi monumentelor medievale din Banat*, Timişoara 1973, p. 191.

4 Nicolaie CORNEAN, *Monografia eparhiei Caransebeș*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeş, 1940, p. 641.

C. CIMITIRUL. Parohia are două cimitire.

D.ACTIVITĂŢICULTURALEŞIFILANTROPICEÎNTRECUT.Documentar, se arată că elevii din Zorlencior frecventau iniţial (din 1776) şcoala din Zorlenţu Mare. Un cor se întemeiază înainte de 1906.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. S-au proiectat filme cu conţinut duhovnicesc şi s-au ascultat predici şi învăţături ale unor mari duhovnici. Parohia are doar 89 membri.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Naşterea Maicii Domnului”; [ADRESA]; sat Zorlencior, com. Zorlenţu Mare, jud. Caraş-Severin. [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon şi site oficial.

BIBLIOGRAFIE: HAŢEGAN, Ioan, *Dicţionar istoric al localităţilor din Banat, sec. XI-XX. Atestări documentare şi cartografice*, Ed. Art Press Banatul, 2013; CORNEAN Nicolae, *Monografia eparhiei Caransebeş*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeş, 1940; SUCIU Ioan Dimitrie, CONSTANTINESCU Radu, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1980; STOICESCU Nicolae, *Bibliografia localităţilor şi monumentelor medievale din Banat*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1973.

Parohia „Adormirea Maicii Domnului” – Zorlenţu Mare

A. ISTORICUL COMUNITĂŢII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Numele comunei Zorlenţu Mare, menţionată documentar pentru prima dată în 8 august 1499, provine de la numele românesc Zorilă.[1] Localitatea Zorlenţu Mare este amplasată pe cursul râului Pogonici, care desparte satul în două şi este locuită din cele mai vechi timpuri, aşa cum au demonstrat săpăturile arheologice care au descoperit urme chiar din perioada neoliticului.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Satul a avut o biserică de lemn, cu hramul „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe”, înălţată în 1737[2], incendiată în timpul războiului austro-turc din 1788, reclădită în 1793-1795, ctitor fiind Martin Ţapu, refăcută în 1970-1973, când a rămas doar turnul vechi.[3] Pisania bisericii ne aminteşte de strădania preoţilor şi credincioşilor care, prin jertfe şi râvnă, au reuşit construirea acestui locaş de cult: *Cu voia Tatălui, cu ajutorul Fiului şi cu puterea Sfântului Duh, între anii 1970-1973 s-a construit această Sfântă Biserică cu hramul Adormirea Maicii Domnului, în timpul cuvioşilor* Părinţi *Lazăr Voin şi Lazăr Magheţ, pentru trebuinţele sufleteşti ale credincioşilor şi credincioaselor din parohie, sub păstorirea patriarhului Bisericii Ortodoxe Române I.P.S. Sa Doctor Iustin Moisescu, Arhiepiscop şi Mitropolit al*

1 I. PĂTRUŢ, *Nume de persoane şi nume de locuri româneşti*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti 1984, pp. 49-50. Vezi şi N. ILIEŞIU, *Monografia istorică a Banatului* (ed. D. Ţeicu) Ed. Mica Valahie, Bucureşti 2011, pp. 344-346; D. ŢEICU, *Banatul montan în Evul mediu*, Ed. Banatica, Timişoara 1998, pp. 400-401.

2 Ioan Dimitrie SUCIU, Radu CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1980, p. 225.

3 Nicolae Stoicescu, *Bibliografia localităţilor* şi *monumentelor medievale din Banat*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1973, p. 191.

Banatului I.P.S. Sa Doctor Nicolae Corneanu, iar ca protopop al Reşiţei P.C. Vasile Petrica şi preot Victor Virgil Atnagea, ajutat de consiliul parohial; lucrările de pictură şi tehnică frescă s-au efectuat de către pictorul Guriţă State Dumitru şi soţia sa între anii 1979-1980. Binecuvântează, Doamne, pe toţi cei ce au slujit şi slujesc ţie. În anul 2012 se recondiţionează acoperişul şi în 2013 se realizează lucrările de introducere a încălzirii centrale atât la biserică cât şi la casa parohială, care este în curs de amenajare, construcţia ei fiind începută în anul 2003.

Biserica din deal s-a zidit în 1902 cu sprijinul Societăţii Căilor Ferate Maghiare, fiind pictată de Filip Matei în 1909. Această biserică a fost ridicată pentru credincioşii greco-catolici. În prezent nu mai există nici un credincios greco-catolic, biserica aparţinâd cultului ortodox. Ultima reparaţie exterioară a fost efectuată de către preotul paroh Murariu Ilie Adrian în anul 2013, când se recondiţioneză acoperişul şi faţada. În prezent, biserica nu este pictată; doar iconostasul de lemn de factură barocă este pictat. În perioada 2013-3014 se efectuează lucrările de introducere a încălzirii centrale la această biserică, cât şi la casa parohială. Din anul 2014, în parohie păstoreşte doar preotul paroh Murariu Ilie Adrian, preotul Lăudat Cătălin transferându-se în Banatul sârbesc, parohia Bobova, protopopiatul Dacia Ripensis. Datorită depopulării comunei Zorlenţu Mare, s-a desfiinţat postul II de preot slujitor.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica are azi hramul „Adormirea Maicii Domnului”. Biserica, în stil baroc, are dimensiunile: 23 x 8,30 x 7 m; este construită din piatră şi cărămidă, bolta din beton armat, iconostasul de zid (pictat şi în partea interioară a altarului), pardoseala din gresie. A doua biserică, numită şi „biserica de sus” sau „din deal”, este construită și ea în stil baroc; dimensiuni: 16 x 6,45 x 6,75 m.

[PICTURA] Biserica veche a fost pictată în 1797, biserica actuală a fost pictată de Dumitru State Guriţă în 1971.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Cazanie (Râmnic, 1748), Evanghelie (Bucureşti, 1760), Octoih (Buda, 1811) etc.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Mincul (prin 1700)[4], Zaharia Popovici (1745), din nou Zaharia Popovici cu Damaschin, Constantin şi Ieremia Popovici (1751)[5], Ioan Vasilevici (= fiul lui Vasile, 1768)[6], Pavel Crăciun (1770, amintit ulterior cu numele sârbizat: Crăciunovici), Dumitru Bumbăcilă (1791-1800), Vichentie Popovici (1791-1810), Ilie Pavlovici (1795-1810), Dumitru Petrovici (1795), Pavel Crăciunovici (1795-1810), Emanuil Petrovici (1803-1814), Nicolae Popovici (1814), Nicolae Balaci (1816-1839), Ion Belcea (1816-1858), Emanoil Belcea (1816-1839), Gheorghe Ţapu (1829-1839) (care mai târziu trece la uniţi), Daniil Belcea (1832-1840), Ştefan Belcea (1839-1857) (trece la uniţi), Lazăr Ţapu (1840-1876), Nicolae Belcea (1849-1854), Iacob Dabiciu (1858-1910), (1888-1924) Antonie Atnagea (1888-1924), Atanasie Atnagea, Iacob Dabiciu (1927-1939), Atanasie Atnagea, Coriolan Drăghici (1940-1942), Atanasie Atnagea (1943), Sergiu Radonschi, Dumitru Bulmenza, Dumitru Lupaşcu (1943-1945), Atanasie Atnagea (1944-1945), Lazăr Voin (1945-1941), Atanasie Atnagea, Lazăr Voin (1946-1948), Virgil Atnagea (1975-1983), Vasile Dariciuc (1999-2002), Nicolae Crinciu (2002-2003), Iosif Frenţ (2003-2007), Cătălin Lăudat (2007-2014), Murariu Ilie Adrian (2010-prezent). De reținut că, la început, în comuna Zorlenţu Mare existau 4 parohii.

C. CIMITIRUL. În comună sunt 4 cimitire, având o suprafaţă de 1 ha fiecare; acestea sunt împrejmuite cu gard din sârmă şi lemn. Crucile sunt din piatră şi lemn,

---

4 C. FENEŞAN, *O încercare nereuşită de unire religioasă în Banatul de munte (1699)*, în Banatica, 20/2, Reşiţa 2010, p. 209.

5 I.D. SUCIU, R. CONSTANTINESCU, *op. cit*., p. 225.

6 I.B. MUREŞIANU, *Cartea veche bisericească din Banat*, Ed. Mitropoliei, Timişoara 1985, p. 288.

cele din lemn fiind din secolul al XIX-lea, unele având o sculptură deosebită. În ultima perioadă au apărut în cimitire multe cruci de marmură, monumente funerare şi cavouri. În cimitirul din Vereşeni este ridicată o cruce din piatră masivă în memoria preotului Martin Ţapu, cu următoarea inscripţie: *,,Aici odihneşte servu lui Dumnezeu Martin Ţapu, în etate de 69 de ani, răposat în 1862, soţia lui Natalia, în etate de 76 ani, răposată în 1866, Maria, fiica preotului Lazăr Ţapu, în etate de 26 ani, răposată în 1879".* La intrarea în comună, pe partea stângă se află ridicată o cruce din piatră, bătrânii comunei spunând că această cruce a fost ridicată lângă un izvor care avea o apă cu puteri tămăduitoare. Ea a fost ridicată de către un călător bolnav, care după ce a consumat apa din izvorul respectiv s-a însănătoşit, iar crucea a fost ridicată drept mulţumire şi este cunoscută sub denumirea de Crucea Albă.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. În 1763 deja era o școală confesională, în timp ce un cor se va înființa în 1892. La Zorlenț s-a născut cel mai mare pictor bănățean din secolul al XIX-lea, Nicolae Popescu († 1877).

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia (având 672 enoriași) organizează ocazional pelerinaje la mănăstirile din Banat, iar în posturile mari de peste an, seri catehetice.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Adormirea Maicii Domnului"; [ADRESA] 327450 Zorlenţu Mare, nr. 355; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: SUCIU Ioan Dimitrie, CONSTANTINESCU Radu, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1980; STOICESCU Nicolae, *Bibliografia localităților și monumentelor medievale din Banat*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1973.

PROTOPOPIATUL BĂILE HERCULANE

Deoarece această protoierie – ca dată de întemeiere – este cea mai tânără, e necesar chiar de la început a-i prezenta structura sa. În prezent, în jurisdicţia Protopopiatului Băile Herculane sunt 38 de parohii şi 5 filii, în total 43 unităţi de cult: 1. Parohia Băile Herculane, hram „Schimbarea la faţă”; 2. Parohia Pecinişca – Băile Herculane, hram „Sfântul Apostol Toma”; 3. Parohia Bănia, hram „Naşterea Maicii Domnului”; 4. Parohia Bârza, hram „Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel”, 5. Parohia Bogâltin, hram „Sfântul Proroc Ilie Tesviteanul”, cu filiile Dobraia (hram „Naşterea Sf. Ioan Botezătorul”) şi Ineleţ (hram „Naşterea Maicii Domnului şi Înălţarea Domnului”; 6. Parohia Borlovenii Noi, hram „Naşterea Maicii Domnului”; 7. Parohia Borlovenii Vechi, hram „Adormirea Sf. Ap. şi Ev. Ioan”; 8. Parohia Bozovici, hram „Înălţarea Domnului”; 9. Parohia Cănicea, hram „Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel”; 10. Parohia Cornea, hram „Adormirea Maicii Domnului”; 11. Parohia Cornereva cu filiile Ohaba şi Ramna, hram „Adormirea Maicii Domnului”; 12. Parohia Cruşovăţ, hram „Sfânta Cuv. Parascheva”; 13. Parohia Cuptoare, hram „Înălţarea Domnului”; 14. Parohia Dalboşeţ, hram „Naşterea Maicii Domnului”; 15. Parohia Domaşnea, hram „Sfântul Atanasie cel din Atos”; 16. Parohia Eftimie Murgu, hram „Înălţarea Domnului”; 17. Parohia Gârbovăţ, hram „Naşterea Maicii Domnului”; 18. Parohia Globu Craiovei, hram „Sfântul Ierarh Nicolae”; 19. Parohia Globurău, hram „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil”; 20. Parohia Iablaniţa, hram „Naşterea Sfântului Ioan Botezătorul”; 21. Parohia Lăpuşnicel, hram „Sfântul Apostol Toma”; 22. Parohia Lăpuşnicu Mare, hram „Pogorârea Sfântului Duh”; 23. Parohia Luncaviţa, hram „Sfântul Proroc Ilie Tesviteanul”; 24. Parohia Mehadia, hram „Sfântul Ierarh Nicolae”; 25. Parohia Mehadica, hram „Naşterea Maicii Domnului”; 26. Parohia Moceriş, hram „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe”; 27. Parohia Pătaş, hram „Sfântul Prooroc Ilie Tesviteanul”; 28. Parohia Pârvova, hram „Sfântul Proroc Ilie Tesviteanul”; 29. Parohia Petnic, hram „Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel”; 30. Parohia Plugova, hram „Adormirea Maicii Domnului”; 31. Parohia Prigor, hram „Adormirea Sf. Ap. şi Ev. Ioan”; 32. Parohia Prilipeţ, hram „Adormirea Maicii Domnului”; 33. Parohia Putna, hram „Naşterea Maicii Domnului”; 34. Parohia Şopotu Nou cu filia Stăncilova, hram „Sf. Ap. Toma” şi biserică în construcţie „Sf. Ap. Petru şi Pavel” (filie); 35. Parohia Şopotu Vechi, hram „Înălţarea Sfintei Cruci”; 36. Parohia Topleţ, hram „Sfântul Arhidiacon Ştefan”; 37. Parohia Valea Bolvaşniţa, hram „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe”; 38. Parohia Verendin, hram „Sfântul Ierarh Nicolae”.

După reactivarea Episcopiei Caransebeşului în anul 1994, pentru o mai bună gestionare a eparhiei s-a înfiinţat, în 1995, Protopopiatul Băile Herculane, prin rearondarea parohiilor și filiilor din protoprezbiteratele Caransebeș și Oraviţa. Protopopiatul nou înfiinţat se revendică de la protopopiatul Mehadia, unde şi-a avut sediul din 1745, dar în anul 1928, cu toate că a rămas cu numele de Protopopiatul Mehadia, sediul a fost mutat la Orșova, localitate principală a Banatului de Sud. Protopopiatul Mehadiei s-a desfiinţat după alipirea Episcopiei Caransebeșului la Arhiepiscopia Timișoarei (1949), iar parohiile au fost împărţite între protopopiatele Caransebeș și Oraviţa. Mai mult, teritoriile Orșovei și împrejurimile au trecut la judeţul Mehedinţi, după reînfiinţarea Episcopiei Caransebeșului, protopopiatul nemaiputând fi reactivat la Orșova. Cum cea mai importantă localitate din arealul fostului protopopiat al Mehadiei a fost Băile Herculane, sediul noii structuri administrative bisericești a fost stabilit aici.

După înfiinţare sa în 1995, protopopiatul nu a avut un sediu propriu. A funcţionat într-o clădire oferită de Societatea „Hercules" S.A. din Băile Herculane, apoi în Vila Doboșan, proprietate a Episcopiei Caransebeșului şi în apartamentul parohial al Parohiei *Schimbarea la Faţă* din localitate. Abia în anul 2009 Protopopiatul Băile Herculane s-a stabilit într-un sediu nou, construit în 1950 din cărămidă, însă modernizat, cu birouri şi sală de ședinţe.

Centre pastoral-misionare: Centrul Valea Cernei, Centrul Domașnea, Centrul Valea Almăjului.

Conducătorul Oficiului protopopesc este pr. ic. stavr. Nicolae Pereş (1995 – prezent).

În cadrul protopopiatului există 40 biserici de zid, 2 de lemn, 10 monumente istorice, 2 capele-paraclise, 39 case parohiale.

Adresa: oraş Băile Herculane, str. Cernei nr. 6; tel.: 0255560371; e-mail: protopopiatulbăileherculane @ yahoo. com.

Bibliografie: Arhiva protopopiatului; PETREUȚĂ, Ioan, *Monumente istorice-bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara 1980 (ms. dactilo., în Arhiva Mitropoliei Banatului), pp. 46 şi 49; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului şi BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Caransebeş 2012, p. 285.

Parohia „Schimbarea la Faţă" – Băile Herculane

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Staţiunea Băile Herculane se află în partea de S-V a ţării, pe valea râului Cerna, la o altitudine de 170 de metri, între munţii Cernei şi ai Mehedinţiului. Descoperirea la Băile Herculane a numeroase monede din timpul împăraţilor Traian (98-117) şi Hadrian (117-138) ne duce firesc la concluzia că amenajarea staţiunii a început chiar în timpul domniei lui Traian. Staţiunea a intrat de la început în toponimia romană sub denumirea de *Ad aquas Herculi sacras ad Mediam*. Apele termale de aici au fost considerate de romani sacre; în mentalitatea lor, ele i-au aparţinut lui Hercules, precum şi altor divinităţi cum au fost Esculap şi Hygeia. La Herculane și în împrejurimi s-au descoperit piese paleocreştine.[1] La începutul secolului al X-lea așezările Mehadia și Băile Herculane făceau parte din Voievodatul lui Glad. Urmează, după 1028, stăpânirea maghiară, mai târziu cea otomană. După 1718 (Pacea de la Passarovitz) începe istoria Băilor Herculane în cadrul Imperiului austriac, iar după al Doilea Război Mondial, localității i-a fost acordat titlul de oraș și din 2011 acela de stațiune balneară.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Construcţia bisericii a început în anul 1803, cum afirmă Nicolae Stoica de Haţeg: *„Eu începui beseărica la băi"*.[2] Construcţia ridicată la dorinţa episcopului în stil gotic cu bolţi, fără bârne de susţinere şi acoperită cu ţiglă, a putut fi sfinţită în ziua de 15 august 1805 de către episcopul Iosif Ioanovici Şacabent al Vârșețului. În luna octombrie a aceluiași an, datorită unor ploi apele râului Cerna au crescut mult provocând puternice inundații, încât s-a prăbuşit bolta bisericii, împreună cu acoperişul gotic. Biserica a fost refăcută între anii 1806 și 1808. În 1808 s-a obţinut de la prinţul Ludovic, inspector de graniţă, un teren pentru curtea bisericii. În 1820 a început pictarea bisericii prin donaţii ale unor boieri din Ţara Românească, precum și din partea episcopului Costandie Filitti al Buzăului. Pictura a fost executată de pictorii Franz Xaver şi Moisi Bergovici din Caransebeş, valoarea lucrării fiind de 650 de florini. Executarea picturii s-a terminat în anul 1822, iar ultima sumă de 93 de florini a fost achitată de protopopul Nicolae Stoica de Haţeg. În 1825, comisarul regal Sava Tekelija din Arad a donat noii bisericii din Băile Herculane un clopot de 300 kg, a înălţat turnul, iar în 1830 acoperişul din șindrilă al biserici a fost înlocuit cu unul de ţiglă. Timp de 60 de ani, biserica şi-a desfăşurat neîntrerupt misiunea de propovăduire a cuvântului lui Dumnezeu. Necazul cel mare a venit în anul 1863 când noile autorități habsburgice au cerut ca biserica să fie demolată. Noua biserică, ridicată în 1864, nu a fost sfinţită, se pare, până în anul 1994.

Pisania, întocmită cu ocazia sfinţirii bisericii, glăsuieşte astfel: *„Cu voia Tatălui, cu ajutorul Fiului şi cu puterea Sfântului Duh, această sfântă biserică cu hramul Schimbarea la Faţă a Parohiei Ortodoxe Române din Băile Herculane, s-a zidit în anul 1864, sub păstorirea preotului Vasile Popovici, apoi s-a împodobit cu pictură nouă în tehnica frescă şi tempera de pictorul Traian Horea Petrescu, sub arhipăstorirea* Î.P.*S. Dr. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului, în anul 1989, protopop al Tractului*

[1] V. MUNTEAN, *Monografia Arhiepiscopiei Timişoarei*, I, Ed. Învierea, Timişoara 2012, p. 30 şi urm.
[2] Nicolae STOICA DE HAŢEG, *Cronica Banatului* (ed. D. Mioc), Ed. Facla, Timişoara, 1981, p. 300.

Caransebe fiind prea onoratul preot Dimitrie Grama, Paroh Protopop Stravofor Ieremia B. Ghita, preoţi slujitori Nicolae Pereş şi Constantin Cilibia, cu sprijinul consiliului şi comitetului parohial, al credincioşilor localnici şi al celor veniţi la tratament. A fost sfinţită în zilele desfăşurării lucrărilor celui de-al doilea Congres al Spiritualităţii Româneşti, de către Prea Sfinţitul Părinte Emilian Birdaş, episcop al reînviatei episcopii a Caransebeşului, la anul 1994, luna octombrie, ziua 16". Sfântul lăcaș a fost resfințit în ziua de 7 septembrie 2014, prin purtarea de grijă a Preasfințitului Părinte Dr. Episcop Lucian Mic al Caransebeşului, înconjurat de un numeros sobor de preoți și diaconi, în prezența autorităților locale, precum și în fața unei mari mulțimi de credincioși. S-a sfințit, mai întâi, exteriorul bisericii, Sfântul Altar cu pictura cea nouă, apoi Sfânta Masă cu toate cele de trebuință exercitării cultului divin. În piciorul Sfintei Mese, se află următorul hrisov care glăsuieşte peste veacuri: În numele Tatălui și al *Fiului și al Sfântului Duh, sfințitu-s-a această biserică cu hramul „Schimbarea la Față a Domnului", din parohia Băile Herculane protopopiatul Băile Herculane întru mărirea lui Dumnezeu Celui Atotputernic, pentru fericirea și mântuirea celor ce cu frica Lui Dumnezeu, cu credință și cu dragoste vor intra și se vor închina într-însa, în anul de la Nașterea Domnului 2014, ziua a 7-a din luna septembrie în timpul arhipăstoririi Preasfinției Sale Lucian, episcopul Caransebeșului, preot paroh al acestei sfințite biserici fiind protopop Nicolae Pereș, preot slujitor Constantin Cilibia* (…). Începând cu 2013, prin osârdia preoților slujitori și a bunilor credincioși, s-au inițiat demersurile legale pentru extinderea sf.lăcaș spre răsărit cu 50 mp. În urma obținerii avizelor, s-au demarat lucrările de construcție, schimbându-se deopotrivă poziția sf.altar dinspre partea de nord înspre partea estică, pictându-se noul spațiu de către Damian Mihuț din Zăvoi. Totodată s-a efectuat restaurarea exteriorului bisericii.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Actuala biserică, cum s-a anticipat, datează din anul 1864 şi este zidită din piatră şi cărămidă, în stil bizantin, în formă de cruce grecească, având cupolă centrală sprijinită pe patru coloane; a fost pardosită cu plăci de ciment. Vechiul iconostas a fost pictat în 1864 de pictorul vienez Alexandru Guth, în stil baroc. Sculptura a fost lucrată simplu, iar icoanele pictate pe pânză au fost aplicate pe lemn. Dimensiunile actuale ale bisericii 18,5 x 15m.

[PICTURA] Vechea pictură murală în tempera cuprindea 14 scene biblice, atât din Vechiul Testament cât şi din Noul Testament, fiind executată în stil neobizantin în 1936-1937 de pictorul Ioan Băleanu din Caransebeş. Datorită fumului de la lumânări, pictura s-a deteriorat şi s-a impus o nouă pictură care a fost executată între anii 1987şi1990, în frescă, de pictorul Traian Horia Petrescu din Bucureşti. Iconostasul vechi a fost înlocuit cu unul nou, de o valoare artistică deosebită, executat cu măiestrie în anii 1988-1990 de renumitul sculptor Dumitru Gafton din Târgu Neamţ. Pictura de pe catapeteasmă a fost executată de pictorul Alexandru Petre din Bucureşti. În cupola bisericii tronează Iisus Hristos ca *Pantocrator*. Icoana *Cina cea de Taină* se află pe cafas și este opera familiei Papici, pictori bisericești din Drobeta -Turnu Severin. Pe arcadele boltei centrale se află numeroase chipuri biblice atât din Vechiul cât și din Noul Testament, completate cu alte chipuri de mucenici, mucenițe, cuvioși și cuvioase. Pictura noului altar ridicat în 2007 a fost executată în tempera de pictorul Damian Mihuț din comuna Zăvoi; au fost pictate noi scene biblice.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] În depozitul județean de carte veche Caraș-Severin se află, cu nr. de inventar 884, un Octoih tipărit la Buda în anul 1730 și un Apostol cu nr. inv. 827, tipărit în 1784 la București, care au aparținut bisericii din Băile Herculane.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Între preoţii slujitori la vechea biserică amintim pe: protopopul Nicolae Stoica de Haţeg (1795-1832), urmat de Lazăr Radac (1833-1841), de origine sârbă, Iacob Popovici (1841-1850) şi Dimitrie Iacobescu (1850-1864).

Slujitorii bisericii actuale: Vasile Popovici (1864-1918), Dimitrie Popovici (1918-1943), Dimitrie Anuţoi (1944-1966), Nicolae Văleanu (1966-1967), Ieremia B. Ghita (1967-1994). Al doilea post de preot, începând cu anul 1984, a fost ocupat de Nicolae Pereş, paroh între 1994- 1995, din 1995 protopop de Băile Herculane, iar paroh din același an și până la 1 iulie 2013 a fost preotul dr. Constantin Cilibia. Între anii 1998-2000 a slujit şi preotul Antonie Zorilă de la Sibiu.

C. CIMITIRUL. Pe teritoriul orașului Băile Herculane există două cimitire interconfesionale, unul administrat de Oficiul parohial, iar celălalt de Primăria orașului. Ele se găsesc în apropiere unul de celălalt, iar cel nou dispune și de o capelă mortuară, construită la inițiativa fostului primar Oprescu Ion, în anul 2006, din fondurile primăriei; a fost sfinţită de Preasfinţitul Părinte Episcop dr. Lucian Mic al Caransebeşului în ziua de 8 septembrie a aceluiași an.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Funcţiona o şcoală primară la Mehadia, din 1744, iar un cor e menţionat – întâia dată – la 1934.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia cuprinde 2.903 enoriaşi. În prezent biserica parohială din Băile Herculane, cu hramul *„Schimbarea la Față”,* este vizitată de numeroşi credincioşi sosiți la tratament balnear, atât din ţară cât şi din străinătate. În felul acesta, ameliorarea sănătății trupești este completată de sănătatea sufletească, regăsită în rugăciunile și slujbele sfinte.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Schimbarea la Față”; [ADRESA] Băile Herculane, str. Castanilor, nr. 26; [OFICIU PAROHIAL] str. Trandafirilor, nr. 38, ap. 3.

BIBLIOGRAFIE: STOICA DE HAŢEG, Nicolae, *Cronica Banatului,* Timişoara, 1981; TRÎPCEA, Theodor N., *Băile Herculane*, Ed. Sport Turism, București, 1976; RADU, P. – ONCIULESCU, D., *Contribuţii la istoria învăţământului din Banat până la 1800*, Ed. Litera, Bucureşti 1977; JOMPAN, Dumitru, *Coruri din Banat*, I, Ed. „Banatul Montan“, Reşiţa 2005.

Parohia Sfântul Apostol Toma, Pecinișca –Băile Herculane

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII/CARTIERULUI2 D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Localitatea se află foarte aproape de oraşul Băile Herculane, nu departe de vărsarea râului Belareca în Cerna. Numele satului provine de la dispăruţii pecenegi, popor migrator de origine asiatică şi de neam turcic.

Vatra anterioară a satului se afla la 1 km depărtare de cea actuală. Până astăzi localnicii păstrează în memorie aşezarea vechii localităţi pe care o numesc „Satul bătrân”. Satul este traversat de pârâul Pecinişca, pe care în trecut funcţionau nouă mori pe apă. Odată cu trecerea timpului, oamenii s-au retras în vatra actuală, alcătuind satul Pecinişca de azi, care de fapt este o stradă ce aparţine oraşului Băile Herculane.

Prima menţionare privind satul Pecinişca datează din anul 1540[1], reamintit într-un alt document din 1751.[2] A făcut parte din Regimentul de Graniță,

[1] I.D. SUCIU, *Monografia Mitropoliei Banatului*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1977, p. 32.
[2] I.D. SUCIU, R. CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1980, p. 193.

compania a V-a, cu sediul la Mehadia[3], multă vreme neavând biserică proprie. În anul 1757 existau în Pecinișca 25 de case, iar în 1774 se aflau 46 de case.[4] În anul 1910 se găseau 148 case cu 701 locuitori. Cu prilejul recensământului din 1992 s-au înregistrat 642 locuitori, dintre care 622 ortodocși, 7 romano-catolici, 18 baptiști, iar în urma recensământului din anul 2002 vedem numai 623 locuitori, din care 599 ortodocși și 6 romano-catolici[5], în 2012 se aflau 568 locuitori, din care 560 ortodocși și 6 romano-catolici, plus 2 protestanți.

B.ISTORICULBISERICIIPAROHIALE.[ISTORIAZIDIRIIEI]Înafarădebiserica actuală, nu se mai cunosc urmele vreunei alte biserici. Până în anul 1892, filia Pecinișca a depins de parohia Mehadia, după care a devenit parohie independentă, cu preot propriu, de care aparţineau şi Băile Herculane. Biserica actuală are ca hram pe *Sfântul Apostol Toma* şi a fost construită în 1884-1885, la iniţiativa preotului Vasile Popovici (1873-1918).

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica din Pecinișca (22 x 8,5m) are formă de corabie, fiind prevăzută cu o turlă mare la intrare, unde se află cele două clopote. Turla este acoperită cu tablă zincată pe care stă înscris anul ei de construcție. Biserica a fost pardosită cu cărămidă arsă, iar în 1970 a fost introdus curentul electric. Lucrări de reparaţie exterioară au avut loc în toamna anului 1994. Ample lucrări de reparaţie au avut loc între anii 2003-2006, la inițiativa protopopului Nicolae Pereş, a preotului dr. Constantin Cilibia precum şi a lui Popovici Ion, primar al oraşului Băile Herculane, în acelaşi timp fiu al satului Pecinişca. Cu această ocazie a fost consolidat acoperişul bisericii şi s-a înlocuit ţigla măruntă cu alta nouă. A fost reparat exteriorul bisericii, iar la inițiativa Pr. Constantin Cilibia, biserica din Pecinişca a mai fost înzestrată cu un policandru grecesc de dimensiuni mari, prin donaţia credincioşilor. Ca urmare a lucrărilor ce au avut loc, biserica parohială din Pecinişca a fost sfinţită şi înzestrată cu sfinte moaşte prin purtarea de grijă a Preasfinţitului Părinte dr. Lucian, întâistătător al Episcopiei Caransebeşului, în ziua de 29 aprilie 2007.

[TROIȚĂ] În fața bisericii se află amplasată o *Troiță baldachin* din lemn masiv de stejar, fiind fixată într-un postament de beton în forma unui trunchi de piramidă.[6] Crucea este foarte veche, probabil din sec. XVII, iar pe unul din brațele ei încă se disting urmele iataganelor turcești din timpul războiului austro-otoman din anul 1788.

[PICTURA]. Lucrările de pictură au început în luna mai 1903 şi s-au încheiat în luna septembrie a aceluiaşi an. Vechea pictură a fost executată în tehnica tempera, de pictorul bănăţean Nicolae Haşca, pe cheltuiala doctorului Alexandru Popoviciu din Băile Herculane. Între 2003-2006 pictura veche a fost înlocuită cu una nouă, în tempera, executată de pictorul Damian Mihuţ din localitatea Zăvoi. Lucrările de sculptură au fost executate de profesorul Nicolae Trăilescu din Pecinişca. Pictura de pe catapeteasmă îi aparţine preotului pictor Damian Tuluc din Cluj-Napoca.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Slujitorii bisericii din Băile Herculane au slujit şi la filia Pecinişca, până în anul 2006 când a devenit parohie: Gheorghe Dragulov (= Dragul; 1757), Gheorghe Popovici/Popa (1757)[7], Ilie și Toma Popovici (1775)[8], Vasile Popovici (1864-1918), Dimitrie Popovici (1918-1943), Dimitrie Anuţoi (1944-1966), Nicolae Văleanu (1966-1967), Ieremia B. Ghita (1967-1994), Nicolae Pereş (1984-2006), din anul 1995 protopop de Băile Herculane, și preotul dr. Constantin Cilibia (1988-2006), Florin-Petru Papavă (2006-2013), Găină Pavel (2013-prezent).

---

[3] A. MARCHESCU, *Grănicerii bănățeni și comunitatea de avere*, Caransebeș, 1941, p. 170.

[4] I.D. SUCIU, R. CONSTANTINESCU, *op. cit.,* p. 342 *et passim.*

[5] LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, Petru BONA. *Parohiile Eparhiei Caransebeșului,* Editura Episcopiei Caransebeșului, 2012, p. 335.

[6] LUCIAN Episcopul Caransebeșului, Petru BONA, Alin SCRIDON, *Repertoriul troițelor și crucilor din Eparhia Caransebeșului,* Editura Episcopiei Caransebeșului, 2013, p. 21.

[7] I.D. SUCIU, Radu CONSTANTINESCU, *op. cit.,* vol. I, p. 230.

[8] *Ibidem,* p. 342.

C. CIMITIRUL. Mormântul preotului Vasile Popovici se găseşte în cimitirul din parohia Pecinișca, iar pe crucea-i de piatră citim următoarele: *„Până la obșteasca înviere, aici odihnesc întemeietorul Sfintei Biserici ort. rom. din Pecinișca și totodată cel dintâi preot al ei Vasile Popovici, născut la 1836 în Rudăria, decedat în anul mântuirii noastre naționale 1918, și soția lui preoteasa Crucița, recte Stana,* născută Șulma *la 1840 în Pecinișca, decedată la 1903. Binecuvântată fie pomenirea lor!"*

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Nu este cazul.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Numărul actual al credincioşilor este de 557. În lucrarea social-filantropică, preotul este ajutat de Comitetul parohial şi de alţi buni credincioşi, organizând colecte în bani şi alimente pentru cei nevoiaşi. Parohia are un proiect de colaborare cu Liceul „Hercules".

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfântul Apostol Toma"; [ADRESA] Pecinişca, nr. 111, Băile Herculane; [OFICIU PAROHIAL] parohiapecinisca@gmail.com.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, BONA, Petru. *Parohiile Eparhiei Caransebeşului,* Editura Episcopiei Caransebeșului, 2012; LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, BONA, Petru, SCRIDON, Alin, *Repertoriul troițelor și crucilor din Eparhia Caransebeșului,* Editura Episcopiei Caransebeșului, 2013; MARCHESCU, A., *Grănicerii bănățeni și comunitatea de avere*, Caransebeş, 1941; SUCIU, I.D., *Monografia Mitropoliei Banatului*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1977; SUCIU, I.D., CONSTANTINESCU, R., *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, vol. I, Ed. Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1980.

Parohia „Naşterea Maicii Domnului" – Bănia

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE [TOPONIMIE, PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC] Parohia Bănia este situată în partea sudică a Depresiunii Văii Almăjului. La nord Comuna Bănia se învecinează cu Bozoviciul, la sud cu Berzasca, la est cu Eftimie Murgu, iar la vest cu Gârbovățul. Cercetările arheologice din perimetrul comunei, atestă faptul că omul a populat aceste ținuturi încă din perioada preistorică. Prima atestare documentară a localității este din anul 1453, când apare sub numele de *Banya*.[1] În timp, satul a avut diferite denumiri: *Banya* (1484, 1717, 1829), *Bania* (1603), *Bandia* (1750), *Pania* (1776), *Bannia* (1799), *Bănia* (1919). Cert este faptul că locuitorii satului care au fost doar români, și-au numit satul lor Bănia, indiferent cum a fost scris în documente.

Etimologic, *Bănia* înseamnă „locul de reşedinţă al banului". Potrivit tradiţiei, un ban Sebastian şi-a avut sediul în hotarul aşezării. Nu are nici o legătură cu maghiarul *bánya* (= mină); în acest caz se opune accentul care ar fi trebuit să se păstreze pe prima silabă.[2]

B. STORICUL BISERICII PAROHIALE [ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica veche (din 1750), aşezată în alt loc, era din lemn. De la ea se păstrează câteva icoane. Ridicarea noii biserici, cu hramul "Nașterea Născătoarei de Dumnezeu", a început în anul 1780, pe pământul donat de către preotul Dimitrie Bogoevici. Construcția acesteia

[1] N. ILIESCU, *Monografia istorică a Banatului* (ed. D. Ţeicu), Ed. Mica Valahie, Bucureşti 2011, p. 34.

[2] V. FRĂŢILĂ et alii, *Dicţionarul toponimic al Banatului (A-B*), Timişoara 1984, p. 53.

a durat cinci ani, până în 1785 când a fost sfințită de către episcopul Iosif Ioanovici Șakabent.[3] După foametea din 1864-1865 s-a înființat Comuna Bisericească, pentru a ajuta pe oamenii nevoiași. Astfel, dispunând de bani, aceasta a ajutat de-a lungul timpului mai multe familii nevoiașe din localitate, a cumpărat în 1894, 7 jugăre și jumătate de pământ în Lunca Nerei, iar în 1896 dispunea de capitalul necesar pentru pictarea și renovarea bisericii. Într-un act din anul 1896, preoții Dimitrie Bogoevici și Vichentie Pirtea consemnează următoarele: *”Dorim urmașilor noștri să aibă zile mai senine, să țină strâns la datinile străbune, mai presus de toate să își iubească religia, limba și națiunea, căci acestea ridică vaza unui popor și țin pe dușman la respect”*.[4] În 1899 biserica este resfințită de către episcopul Nicolae Popea care a găsit aici clădirea restaurată a bisericii, ca o adevărată perlă. În 1915 parohia a fost nevoită să predea autorităților austro-ungare un clopot, pentru a fi topit și transformat în afet de tun.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Edificiul bisericii este din piatră și cărămidă, având o lungime de 23,50 m și o lățime de 7,82 m. Stilul arhitectural este barocul vienez provincializat. În 1836 s-a adăugat turla bisericii, fiind acoperită cu tablă în anul 1867, la recomandarea episcopului Ioan Popasu al Caransebeşului, care vizitase parohia Bănia.

[PICTURA] În 1895 biserica este pictată de către Nicolae Haşca, în schimbul sumei de 1200 florini. Pictura este executată în ulei, în stil realist. Din pictura originală se mai păstrează doar cea de pe pereții laterali interiori, pentru că în 1981 cupola, care se degradase în timp, a fost repictată în stil neobizantin de către pictorul restaurator Nicolae Sava din Bucureşti[5].

Într-un document din 1896, sunt amintiți meşterii Alexandru Craia și Dănilă Stroca, care se obligă să execute lucrările de sculptură. Astfel, aceştia au executat sculptarea catapetesmei, în lemn de tei, a chivotului și a cafasului pentru cor, în schimbul sumei de 406 florini.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] În 1979, obiectele de cult, icoanele și cărțile vechi sunt transferate la Muzeul Mitropolitan din Timișoara, în custodia căruia se găsesc până astăzi. În biserică se mai păstrează doar două icoane pe lemn, anterioare anului 1780, şi chivotul sculptat în lemn de tei în 1896.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Șirul preoților: Radul (1751), Ioan Avramovici (= Avram) și Preda Ștefanovici-Radulovici (recte: Preda Ştefan-Radul, 1775), Gheorghe Damianovici (=Damian, 1776), din nou Ioan Avramovici (1778-1780), Ioan Nicolaevici (=Nicolae, 1782-1786), Ioan Piţigae (1786-1787), Gheorghe Protea (1791-1820), (1824-1831), Gheorghe Birtia (1808), Dumitru Bogoevici (1824-1850), Radovan Pirtea (1831-1832), (1848-1850), Ioan Bogoevici (1847-1850), Vichentie Pirtea (1859-1901), Ioan Bogoevici (1894), Dimitrie Bogoevici (1902-1915), Ioan Careba, Pavel Bogoevici, Silviu Novacovici (1923-1960), Pavel Bogoevici junior (1960-1980), Gheorghe Verindeanu (1981), Dănilă Băcilă (1982-prezent).

În Bănia s-a născut în 1862 protosinghelul Ghenadie Bogoevici, ex-paroh în Budapesta şi administrator al Fundaţiei Gojdu. Tot aici a văzut lumina zilei Cumbria Murgu, mama lui Eftimie Murgu.

C. CIMITIRUL. Parohia Bănia deține în proprietate două cimitire. Nu sunt înmormântate personalități de seamă în cele două cimitire, exceptând preoții care au slujit la altarul bisericii.

D. ATIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. [ACTIVITA-

---

[3] I.D. SUCIU, R. CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, Timișoara, 1980, p.193.

4 Arhiva personală a înv. Gheorghe RÂNCU, *Colecție de documente*.

[5] Ana STRĂIN BĂCILĂ, *Sărbătoare la Bănia*, în revista „Almăjana”, nr. 2/1999, p. 2; Dănilă SITARIU, *Valea Almăjului, file de istorie și credință*, Editura Timpul, Reșița, 2003, p.141.

TE CULTURALĂ, ACTIVITATE FILANTROPICĂ] În Parohia Bănia a funcţionat o şcoală din anul 1783, cu învăţătorul Petcu Mihailovici (= Mihăilă). Un cor e amintit în 1902; a existat încă din 1922 şi o fanfară, prezentă la toate activitățile și evenimentele comunității: botez, nuntă, înmormântare, dar și la diferite procesiuni religioase sau întâmpinări de ierarhi. În 1895 s-a înființat - cum s-a spus deja - Comuna Bisericească Bănia, un fel de Casă de Ajutor Reciproc, pentru familiile nevoiașe din parohie.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI [ACTIVITĂȚI PASTORAL-MISIONARE, CULTURALE, EDITORIALE, FILANTROPICE, CATEHETICE ş.a.] Parohia (având 1.100 enoriaşi) organizează, prin implicarea activă a doamnei profesoare de religie Ana Băcilă și a preotului paroh, excursii tematice pentru tineret; apoi, un grup vocal de copii cântă în cadrul serviciilor divine. Se iniţiază şi alte activităţi cultural-artistice cu tinerii. De menţionat că parohia a fost vizitată în mai multe rânduri de episcopii Caransebeşului: Înaltpreasfinţia Sa Laurențiu Streza și Preasfinția Sa Lucian Mic, slujind Sfânta Liturghie.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] ,,Naşterea Maicii Domnului"; [ADRESA], Comuna Bănia, nr. 389; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon, site oficial ori sediu parohial.

BIBLIOGRAFIE: ANDREI, Nicolae, *Monografia localității Bănia,* Editura Tim, Reșița, 2007; BURACU, Coriolan, *Cronica istorică a Almăjului,* în "Țara Almăjului, cercetări monografice realizate de Institutul Social Banat-Crișana", 1939; SITARIU, Dănilă, *Valea Almăjului, file de istorie și credință*, Editura Timpul, Reșița, 2003; SMEU, Liviu, *Contribuţii la istoria Almăjului,* Editura Litera, Bucureşti, 1977; STRĂIN-BĂCILĂ, Ana, *Sărbătoare la Bănia*, în revista „Almăjana", nr. 2/1999; SUCIU, I.D., CONSTANTINESCU, R., *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, Timișoara, 1980; ILIEŞIU, Nicolae, *Monografia istorică a Banatului* (ed. I. Ţeicu), Ed. Mica Valahie, Bucureşti 2011.

Parohia „Sfântul Proroc Ilie Tesviteanul" – Bogâltin, cu filiile „Naşterea Sfântului Ioan Botezătorul" – Dobraia şi „Naşterea Maicii Domnului şi Înălţarea Domnului" – Ineleț

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia Bogâltin este așezată din punct de vedere geografic în sudul județului Caraș-Severin, şi străbătută de râul Ciumerna afluent al râului Belareca. La începutul localității, aici s-au așezat două familii: cea a lui Radu și a lui Dragu, păstori veniți din Vlașca. Aşezarea Bogâltin este atestată documentar în anul 1452, aflându-se în districtul Mehadia, la poalele muntelui Arjana. În anul 1480 apare sub numele de *Bogoltyn*, iar în 1528 ca *Bogâltin*. În 1774 trece în conscripția regimentului de graniță nr. 13, aparținând de Compania Cornea, iar după 1872 trece în pretura Teregovei. În anul 1910, la inundaţii, au pierit 93 de case, dar nici un om nu a fost luat de apă. Satul Bogâltin este răsfirat, fiind compus din 14 cătune: Negiudin, Borugi, Mesteacăn, Costâș, Bogâltin-centru, Pogară, Poiana Lungă, Dobraia, Cracu' Teiului, Țațu, Scărișoara, Ineleț, Cracu' Mare și Prisăcina.

În anul 1878 localitatea Bogâltin avea 20.867 de jugăre și 526 de stânjeni. Existau la acea vreme 298 de case și 3954 de suflete. Astăzi în toate cătunele parohiei Bogâltin, conform circumscripției parohiale, mai sunt 433 de suflete.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII BISERICII DIN BOGÂLTIN] Înaintea bisericii actuale în Parohia Bogâltin a existat o biserică de lemn din 1775.[1] În anul 1854 a fost dărâmată iar în următorii doi ani, până în 1856, pe același loc a fost construită o biserică de zid. Piatra de temelie a fost pusă de preotul Petru Popoviciu, iar la construcția bisericii fiecare credincios a participat prin aducerea a cinci lespezi mari de piatră din muntele Arjana. Piatra de var a fost extrasă din muntele Ciumerna, din apropierea satului, varnița fiind situată în grădina lui Valușescu Petru, astăzi decedat. Varul gata stins a fost dus cu traista până la biserică, lucru care nu se mai obișnuiește de o bună perioadă de timp. Este de admirat străduința preotului paroh Petru Popoviciu și a credincioșilor din parohie de a construi și împodobi biserica în doar doi ani.[2] Datorită vremurilor vitrege, biserica *Sfântul Proroc Ilie* din Bogâltin, nu și-a primit târnosirea până în 27 iunie 2010, prin lucrarea mâinilor P.S. Lucian, episcopul Caransebeșului. La târnosirea bisericii a fost prezentă foarte multă lume, precum și preoții, fii ai satului Bogâltin, biserica primindu-și deplinătatea după o așteptare de 154 ani.[3]

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica parohială este construită în stil navă cu un singur turn, zidurile fiind din piatră și cărămidă iar iconostasul doar din cărămidă. În anul 1913 a fost acoperită cu tablă. Zidarii au fost aduși de departe și au fost plătiți de Compania ce își avea reședința în Cornereva. Planul arhitectural a fost întocmit de arhitectul Karl Koscho în 1853. Curând după terminarea construirii sfântului locaș, turnul s-a dărâmat. După acest eveniment neplăcut turnul bisericii s-a zidit din nou după planurile bisericii din Buchin. Pentru efectuarea acestor lucrări au fost aduse 20 de care de grinzi din pădurile de la Dubova.[4] Dimensiunile bisericii sunt: L-32 m, l-12 m și h-30 m (până la vârful crucii de pe turn). În jurul bisericii se află un zid de piatră.

[PICTURA] În anul 1876 pictorul Nicolae Hașca din Topleț a pictat iconostasul. Pe peretele interior din naos au fost picturi de Gheorghe Baba și Corneliu Baba din 1926. Din păcate în 1983 când s-a pictat biserica în întregime, acestea nu s-au mai putut salva din cauza degradării avansate. În anul 1983 Biserica a fost împodobită cu pictură executată de Elvira Dăscălescu iar anul 1984 lucrările au fost sfințite, de către P.S. Timotei Seviciu, episcop vicar: *„…din inițiativa preotului paroh Ion Pălean, ajutat de cantorul Lazăr Sorescu (Pereș), epitropii Ion Cionca (nr. 55), Ion Cionca (nr. 190)* și Pavel Rădoi și cu sprijinul tuturor enoriașilor de pe aceste meleaguri s-au făcut la această Sfântă Biserică reparații capitale înlocuindu-se tencuiala și împodobind interiorul cu pictură murală…”.[5]

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] În patrimoniul bisericii se găsesc 36 icoane din anii 1899-1902. Unele sunt semnate de pictorul Nicolae Hașca din Topleț, celelalte, cel mai probabil pictate tot de el, nu au nici o semnătură. Cărţi vechi: Evangheliar (Râmnic, 1784), Cazanie (Viena, 1793) etc. De asemenea, biserica mai deține 12 mineie din anul 1901.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Șirul preoților cunoscuți: Ioan de Ţară (1764-1780), Dimitrie Marta (1780-1788), Ioan Rădoi (1789-1830), Petru Rădoi (1830), George Petrașcu (1830-1832), Marian Iencea (1832-1833), Nicolae Cristescu (1833-1842), Ioan (Ianăș) Popovici (1842-1843), Petru Popovici (1843-1852), Nicolae Ursulescu

[1] *Actele Arhivei militare*, I, Bucureşti 1952, pp. 45 şi 46.
[2] Informații preluate din *Nomenclatorul* parohiei întocmit în 1950 de pr. Trifon Grozăvescu.
[3] Pr. Cristian RĂDULESCU, *Parohia Bogâltin: Tradiție și contemporaneitate,* lucrare de disertație, ms., 2011, p. 8.
[4] Pr. Remus VĂLEANU, *Cronica Parohiei Bogâltin*, 1952, p. 5, în Arhiva Mitropoliei Banatului, act nenumerotat.
[5] Pisanie, în biserica Sf. Proroc Ilie Tesviteanul – Bogâltin.

(1852-1853), George Dimitrievici (1853-1854), Petru Popovici (1854-1856), Ioan Iacobescu (1856-1857), Petru Popovici (1857-1891), Nestor Brânzei (1891-1895), Ioan Grozăvescu (1895-1896), Corneliu Ghilezan (1896-1897), Alexandru Munteanu (1897-1898), Eremia Borchescu (1898-1901), Nicolae Coca (1901-1906), Ioan Grozăvescu (1904), Grigore Vasilescu (1906-1930), George Belcotă (1930-1935), Gheorghe Pălean (1936-1941), George Belcotă (1941-1942), Trifon Grozăvescu (1942-1952), Remus Văleanu (1952-1964), Constantin Grozavescu (1964-1976), Ioan Pălean (1976-2007), Cristian Rădulescu (2007 și prezent).[6]

[ISTORIA ZIDIRII BISERICII DIN FILIA DOBRAIA] Cătunul Dobraia apare în documente târziu, în 1954. Biserica de la Dobraia nu are o istorie prea lungă, construcția terminându-se în anul 2004 iar târnosirea a avut loc în 24 iunie 2005 cu ocazia prăznuirii hramului bisericii: Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul. „Până la construirea acestei Biserici, în locul unde s-a zidit era doar o Sfântă Cruce unde se slujea în fiecare an pe data de 24 iunie. Biserica este mică, cât o capelă, fiind reprezentativă pentru cătunele aparținătoare. Este pictată parțial iar pardoseala este din gresie. Zidurile sunt de lemn, acoperite cu tablă pentru a rezista mai mult. Acoperișul este din tablă. Biserica este dotată cu două clopote: unul donat de Petru Oprescu din Orșova, fiu al satului, iar celălalt donat de mănăstirea Nașterea Maicii Domnului din Băile Herculane.[7] Cu ocazia sărbătoririi hramului, la această biserică vin foarte mulți credincioși din cătunele aparținătoare dar și din localitățile învecinate, peisajul fiind unul mirific. De specificat că din 70 de credincioși cât aparțin de această biserică, atunci când se săvârșește Sfânta Liturghie cel puțin 40 sunt prezenți de fiecare dată.

[ISTORIA ZIDIRII BISERICII DIN FILIA INELEŢ] B.3 Cătunul Ineleţ apare în documente din 1956. La 30 km de centrul satului Bogâltin se află capela de la Ineleț. Fundația este din piatră, iar zidurile din lemn acoperite cu tablă ca și acoperișul. În cătunele din jurul bisericii, oamenii nu au energie electrică şi nici acces rutier. La această biserică se poate ajunge pe la km 22 pe Valea Cernei după un drum anevoios, cu urcuș greu și scări de lemn prinse pe stâncă. Este un adevărat Athos românesc. Suprafața de teren pe care se află biserica și cimitirul au fost donate de Drăghicescu Pavel (Curtu) de la numărul 317. Ridicarea bisericii s-a terminat în 1973 iar sfințirea s-a făcut în 1975 de P.S. Timotei Seviciu.[8] În anul 2012 la această biserică s-au efectuat lucrări de reparație începute de preotul paroh Cristian Rădulescu și terminate de ieromonahul Nectarie Câșlariu. În 7 septembrie același an, prin P.S. Lucian al Caransebeșului s-au sfințit lucrările de renovare. Această capelă a aparținut parohiei Bogâltin până la 1 februarie 2013. La această dată a fost transformată în schit, fiind dată în administrare ieromonahului Nectarie Câșlariu care ulterior s-a îngrijit și de pictarea ei.

C. CIMITIRUL. La 500 m de sat, după un drum anevoios ce pleacă exact din centrul satului, se află cimitirul parohial în care își găsesc odihna înaintaşii locuitorilor de astăzi. Are o suprafață de 1ha și 30 de arii. Înaintea actualului cimitir au mai existat încă două cimitire: unul lângă râul Belareca, în locul numit Părăie (s-a mutat din cauza inundațiilor frecvente) iar celălalt, mai vechi, la locul numit Vad (acesta s-a mutat din cauza suprafeței mici).[9] În anul 1950 era împrejmuit cu piatră și gard viu. Tot la acea dată nu existau în cimitir capelă, cripte sau clopote. Actualmente există o încăpere ce servește drept adăpost pentru prapurii folosiți la înmormântări și o criptă chiar la intrarea în cimitir. Majoritatea crucilor din cimitir sunt din mozaic și marmură. [CIMITIRUL DIN DOBRAIA] În anul 2009 s-a înfiinţat cimitirul din Dobraia, terenul fiind donat de

[6] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012, p. 291-292.
[7] Pr. Cristian RĂDULESCU, *op. cit.,* p.10.
[8] *Ibidem*, p. 9.
[9] Informație dată de credinciosul Vișescu Mihai, 93 ani.

familia Răduța Ion (Tulbure) [CIMITIRUL DIN INELEŢ] Cimitirul de la Ineleț se află împrejurul bisericii, fiind înființat în 1968. Suprafața aproximativă este de 10 arii, până în prezent fiind înmormântate aici peste 100 de persoane.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. În anul 1781 este pomenit în acte învăţătorul Demetriu Bănescu.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia Bogâltin este foarte răsfirată, casele credincioșilor fiind depărtate una de alta. Sunt credincioși care merg aproape două ore pentru a ajunge duminica la biserică și totuși vin cu regularitate. Preotul este prezent permanent în mijlocul credincioșilor și răspunde întotdeauna chemării enoriașilor pentru nevoile duhovnicești, chiar dacă uneori merge și 6-7 ore prin zăpadă într-o zi.

Cu ocazia sărbătorilor de iarnă, și nu numai, puținele familii sărace și cu mulți copii din parohia noastră, sunt ajutate de comunitate. În caz că se întâmplă vreun necaz asupra vreunei familii (incendiu, inundații), preotul și comunitatea creștină se îngrijesc ca aceste familii să fie ajutate. Cu ocazia Naşterii Domnului se organizează, în parteneriat cu şcoala, serbare la biserică și tradiționalul colind împreună cu tinerii, vestind Nașterea Pruncului Iisus din casă-n casă. Cu binecuvântarea P.S. Lucian, parohia noastră a fost prezentată la Trinitas TV în cadrul emisiunii „Preoți slujitori în parohii sărace”. Revistele religioase sunt prezentate de preot credincioșilor, iar celor mai apropiați de biserică li se dăruiesc spre folos duhovnicesc.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] Parohia „Sfântul Proroc Ilie Tesviteanul” Bogâltin. [ADRESA] com. Cornereva, sat Bogâltin, nr. 144, jud. Caraș-Severin. [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: Arhiva Primăriei Cornereva; GROZĂVESCU, Trifon, *Nomenclatorul parohiei Bogâltin*, ms., 1950; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeșului, Caransebeș, 2012; RĂDULESCU, Cristian, *Parohia Bogâltin: tradiție și contemporaneitate,* Lucrare de disertație, ms., 2011; VĂLEANU, Remus, *Cronica Parohiei Bogâltin*, ms., 1952.

Parohia „Naşterea Maicii Domnului” – Borlovenii Noi

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [TOPONIMIE, PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI2 D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC] Parohia este situată în localitatea Borlovenii Noi, comuna Prigor, județul Caraș-Severin. Din punct de vedere geografic, satul este așezat într-o vale semipodiș, la poalele Muntelui Semenic, înconjurat de două râuri: Țerova la răsărit și Brezovița la apus[1]; se întinde pe o suprafață de 3 km lungime și 1 km lățime. Satul era format în 1801 din colibe răzlețe; aparținea de satul Borlovenii Vechi. În 1829, în urma unui ordin al Curții vieneze, ia naștere oficial satul Borlovenii Noi, pe locul numit „Breazu”, prin așezarea a 48 de familii din satul Borlovenii Vechi.[2] În zonă i se mai

[1] Pr. Traian CĂLŢUN, Pr., *Scurt istoric al parohiei*, ms. aflat în Arhiva parohială, p.3.
[2] Țara *Almăjului*: *Cercetări monografice realizate de echipa Institutului social Banat-Crișana în*

spune satului Borlovenii Noi și Breazova, după denumirea terenului pe care este așezat. Profitând de poziția sa strategică, pe drumul ce leagă Almăjul de o altă arteră de largă circulație, cea a Mehadiei[3], aici s-a înființat o poștă de cai prin 1811. Conducătorul poștei a fost, pentru început, învățătorul satului Ioan Pușchiță.

B.ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Sătenii au fost păstoriți de preotul din Borlovenii Vechi până în anul 1877, când locuitorii își termină biserica existentă. Biserica, cu hramul „Nașterea Maicii Domnului" din Borlovenii Noi, a început a se zidi în 1871, cu un aport deosebit din partea credincioșilor . Cei care au pus mai mult suflet la construcție sunt deseori pomeniți: preotul David Popovici, învățătorul Ioan Pușchiță, prim-codreanul Loghin Imbrescu. Lemnul a fost oferit gratis de statul român; restul cheltuielilor au fost achitate din fondul bisericesc înființat în anul 1862.[4] [ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCȚII] Biserica s-a construit în stil baroc, în formă de corabie, din piatră și cărămidă, cu dimensiunile 20,20 x 6,70 m[5], fiind acoperită la început cu șindrilă; în anul 1912 șindrila a fost înlocuită cu țiglă, iar în 1984 cu tablă galvanizată. Turnul este din cărămidă și acoperit cu tablă de cupru, bolta din lemn, iconostasul din zid; stranele și ușile Sf. Altar sunt sculptate în Maramureș. Primele clopote, cumpărate în 1888, au fost confiscate în Primul Război Mondial de Austro-Ungaria; între anii 1918-1938 se face colectă și se cumpără de la Reșița alte clopote.

Biserica este renovată în 1977. În anul 2014 au fost înlocuite geamurile, Sfânta masă placată cu marmură și exteriorul renovat.

[PICTURA] Prima pictură s-a început în1877 de către Dimitrie Turcu, apoi biserica a fost pictată de ginerele său Nicolae Hașca, în anul 1879. Din pictura executată de Turcu și Hașca nu se mai păstrează nici o icoană.[6] Biserica a fost repictată în anii 2000–2005 de Valeriu Dragomir. A fost antesfințită în 8 octombrie 1878 de către protopopul Ion Ştefanovici, preot paroh fiind Iancu Popovici; târnosirea s-a făcut abia în 8 noiembrie 1964, de către regretatul chiriarh Nicolae, Mitropolitul Banatului, precum se specifică și în Hrisovul păstrat în arhiva parohială: *„Astăzi s-a sfințit de către Înalt Prea Sfinția Sa Dr. Nicolae Corneanu, Arhiepiscopul ortodox al Timișoarei și Caransebeșului și Mitropolit al Banatului, biserica din parohia ortodoxă Borlovenii Noi, în cinstea și pomenirea Nașterii Maicii Domnului, în anul de la Nașterea Mântuitorului Iisus Hristos 1964, în ziua de opt a lunii noiembrie, preot slujitor al acestei sfinte biserici fiind ieromonahul Paisie* Răileanu, *iar epitrop Dumitru Moți"*. A fost resfințită în 28 septembrie 2014 de către Preasfinția Sa Lucian Mic, Episcopul Caransebeșului, preot paroh fiind Ilie Nicolicea. Casa parohială s-a zidit în anul 1966 pe cheltuiala parohiei și cu ajutorul primit de la credincioși, fiind construită din piatră și cărămidă și acoperită cu țiglă.

Cărţi vechi: Octoih (Râmnic, 1776), Cazanie (Viena, 1793).

[ŞIRUL PREOŢILOR] Preoții care au slujit: Iancu Popovici (1877-1879) - primul preot al parohiei, David Popovici (1889), Gheorghe Dimitrievici (1889-1891), Petru Popovici (1891-1902), Vasile Popovici (1902-19040, Timotei Borchescu (1904-1909), Ioanichie Călțun (1909-1910), Traian Călțun (1910-1958) (care ia parte alături de Dr. Ion Sârbu, delegatul Văii Almăjului, la adunarea de la Alba Iulia (1918)[7], iero-

---

anul 1939, Ediție îngrijită de Ion Marin Almăjan. Timișoara 2003, p. 46. Într-o statistică eparhială, Borlovenii Noi apar în 1751; cf. I.D. SUCIU, R. CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, Timișoara 1980, p. 193.

[3] Gheorghe RANCU-BODROG*, Istoria Bisericilor Ortodoxe din Almăj*, Reșita, 2007, p.34.

[4] *Ibidem,* p. 36.

[5] LUCIAN Episcopul Caransebeșului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului,* Editura Episcopiei Caransebeșului, 2012, p. 292.

[6] *Ibidem*.

[7] Nicolae ILIEȘIU, *Monografia Istorică a Banatului județul Caraș,* (ed. D. Țeicu), Editura Mica Valahie, București, 2011, p. 63.

monah Paisie Răileanu (1959-1967), Ilie Drăghici (1967-2008) și Ilie Nicolicea (din 2009 până în prezent).

C. CIMITIRUL. Parohia are un cimitir ce apare în documente începând cu anul 1867, constituit prin donarea terenurilor de către credincioși, și având o suprafață de 4.000 m^2. În cimitir sunt încă 132 znamene din secolul XIX.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. [ACTIVITATE CULTURALĂ, ACTIVITATE FILANTROPICĂ] Începând cu anul 1960 până în 1990, a existat o fanfară ce a reprezentat comunitatea la diferite manifestări culturale.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. [ACTIVITĂȚI PASTORAL-MISIONARE, CULTURALE, EDITORIALE, FILANTROPICE, CATEHETICE ș.a.] Parohia (cu 343 enoriași,) în parteneriat cu școala, organizează periodic cateheze și excursii la mănăstirile din țară.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „*Nașterea Maicii Domnului*". [ADRESA] com. Prigor, Borlovenii Noi, nr. 25, jud. Caraş-Severin. [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon şi site oficial.

BIBLIOGRAFIE: BONA, Petru, *Lespezi și cruci de piatră din parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Editura Episcopiei Caransebeșului, 2015; CĂLȚUN, Traian, Pr., *Scurt istoric al parohiei*, manuscris aflat în Arhiva parohiei Borlovenii Noi; Colectiv, Țara Almăjului: Cercetări *monografice realizate de echipa Institutului social Banat-Crișana în anul 1939*, Ediție îngrijită de Ion Marin Almăjan, Timișoara, 2003; ILIEȘIU, Nicolae, *Monografia istorică a Banatului: județul Caraș*, Editura Mica Valahie, București, 2011; LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, BONA, Petru *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Editura Episcopiei Caransebeșului, 2012; RÂNCU-BODROG, Gheorghe, *Istoria Bisericilor Ortodoxe din Almăj*, Reșița 2007.

Parohia „Adormirea Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan" – Borlovenii Vechi

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [TOPONIMIE, PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC] Parohia Borlovenii Vechi este situată în latura nord-estică a Văii Almăjului, în sudul județului Caraș Severin, la poalele Munților Semenic. Vecinii localității Borlovenii Vechi sunt: Borlovenii Noi la est, Prigorul la sud, Pătașul la vest și Muntele Semenic în nord.

De-a lungul istoriei, localitatea a purtat mai multe denumiri, în funcție de ortografia și pronunția limbii celor care au stăpânit aici. La 1603 numele localității apare ortografiat ca *Borloveny*. După 1718, imperialii habsburgi i-au spus *Porloven*, iar în secolul XIX a purtat denumirea maghiară de *O Borloveny*, adică Borlovenii Vechi, în comparație cu Borlovenii Noi, sat care se formase în 1829, după venirearea din satul-matcă a mai multor familii.[1]

Numele localității Borlovenii Vechi este menționat pentru prima dată,cum s-a anticipat, într-un document oficial din 1603, cu ocazia conscripției făcute de cancelaria regatului feudal maghiar. Descoperirile arheologice însă deja o existență umană preistorică în aceste locuri. Astfel situl arheologic de la locul denumit Leu, la aproximativ 2 km de actuala vatră a satului,

[1] Pavel GÂRJOABĂ, *Monografia localității Borlovenii Vechi, Editura Prisma,* Râmnicu Vâlcea, 2009, p. 4.

a scos la iveală o așezare fortificată neolitică, plus o cetate dacică și un așezământ bisericesc ortodox medieval[2].

După anexarea Banatului la Imperiul habsburgic în urma războiului austro-turc din 1716-1718, ca măsură administrativă și organizatorică, este impusă mutarea unor sate din Valea Almăjului de pe vechile vetre pe actualele vetre, printre care și Borloveniul, mai precis compactarea localității pe actuala vatră.[3] În urma militarizării Graniței bănățene, locuitorii Borloveniului, în frunte cu preotul lor din acea vreme, se opun acestei dispoziții a Curții de la Viena, văzând în această hotărâre o acțiune îndreptată împotriva neamului și a credinței lor străbune. Drept urmare, printr-o decizie imperială, satul urma să fie strămutat în pusta Banatului, între Timișoara și Cenad, datorită nesupunerii. Cel care a salvat localitatea de la strămutare a fost generalul von Papilla (român de neam), invocând faptul că această dispoziție contrazice legea pentru organizarea regimentului valaho-ilir.[4]

În anul 1781 se construiește în Borloveni cazarma militară, unde erau detașați un ofițer, doi subofițeri și mai mulți militari de la Compania din Prigor.

În 1824, la Borlovenii Vechi se naște Alexandru Guran, primul român care va deține gradul militar de general.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE [ISTORIA ZIDIRII EI] Vechea biserică era din bârne şi acoperită cu şindrilă; s-a ridicat după 1750, căci în acel an borlovenii n-aveau locaş de cult. Piatra de temelie a bisericii parohiale, cu hramul „Adormirea Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan”, a fost pusă în anul 1800. Datorită foametei din acea perioadă, ridicarea bisericii va începe abia în 1806, urmând apoi o perioadă de stagnare. Biserica a fost terminată în anul 1824 și antesfințită prin protopopul și cronicarul Nicolae Stoica de Hațeg, ca delegat al episcopului de Vârșeț. O contribuție deosebită la ridicarea edificiului sacru au avut familia nobiliară Boldea din localitate, dar și militarii detașați la cazarma din Borlovenii Vechi și subordonați locotenentului Moise Guran.[5]

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este zidită în stilul arhitectural al barocului vienez, din piatră de carieră, cu o grosime a zidurilor de 1,30 m, lungimea de 19,6 m, iar lățimea de 6 m.

[PICTURA] Pictura bisericii a fost executată de Dimitrie Turcu în anul 1847 și recondiționată de Nicolae Hașca în 1870. În anul 2002 biserica a fost renovată; s-a repictat de V. Dragomir. În 1957, biserica a fost târnosită de către Mitropolitul Banatului, Vasile Lazarescu, iar în 2010 de către Preasfințitul Lucian Mic, Episcopul Caransebeșului.[6]

Cele trei clopote au fost donate de către colonelul Romulus Boldea care a înzestrat biserica în 1940 cu toate cărțile necesare pentru serviciile religioase și cu obiecte bisericești. De asemenea, Familia Boldea a donat parohiei din Borloveni 10 ha de pământ.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] În biserică se păstrează câteva icoane-prăznicare pe lemn, anterioare anului 1780; la fel, icoane pe lemn de dimensiuni mai mari datând din anul 1840. Cărţi vechi: Ceaslov (Bucureşti, 1767), Evanghelie (Râmnic, 1784), Triod (Bucureşti, 1784) etc.

---

[2] Liviu SMEU, *Contribuții la istoria Almăjului,* Editura Litera, București, 1977, p. 22; Alexandru NEMOIANU, *Borloveni*, Editura Clusium, Cluj-Napoca, 1999, p. 29.

3 Menționăm că în urma incursiunilor istorice a populațiilor migratoare și în ultimă fază a incursiunilor otomane, locuitorii satului Borlovenii Vechi au luat calea codrilor, stabilindu-se în așezări răsfirate pe versanții Munților Semenic. Până în ziua de astăzi se mai păstrează urmele acestor așezări, atât în toponimia locală cât și în continuitatea existenței periodice și sezoniere în aceste vetre.

[4] Grigore POPIȚI, *Date și documente bănățene,* Timișoara, 1939, p. 75; Nicolae ILIEȘIU, *Monografia istorică a Banatului,* Editura Mica Valahie, București, 2011, p.143.

[5] Arhiva Familiei Boldea, dosar „Note și însemnări” (însemnarea preotului Iancu Pistrilă), f.1.

[6] Petrică ZAMELA, *Mitropolitul Vasile Lazarescu al Banatului (1894-1969). Monografie istorică,* Editura Universității din Oradea, 2011, p.158.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Preoții slujitori: Traian Moți (1750-1775); Petru Stanislav Popovici (1775-1778); Constantin Giurginca (1778-1820); Iancu Pistrilă (1816-1824), Ioan Pistrilă (1820-1866); Hristofor Petrucean (1831-1849); Petru Popovici (1879-1883); Pavel Boldea (1883-1888); Vasile Popovici (1889-1890); David Popovici (1890-1897); Iosif Serafin (1897-1900); Timotei Borchescu (1900-1942); Alimpie Aldescu (1942-1976); Gheorghe Vlasie (1977-2011); Petrică Zamela (2011-prezent).[7]

C. CIMITIRUL. Parohia deține un cimitir parohial în suprafață de 1,2 ha. În cimitir se păstrează unele pietre funerare vechi, cea mai veche datând din anul 1775.[8] Aici odihnesc: Protoprezbiterul colonel Pavel Boldea, o figură națională importantă, apropiat al Curții imperiale vieneze și militant pentru drepturile românilor, colonelul Romulus Boldea, luptător pentru unirea românilor din Ardeal și Banat cu Țara-Mamă și fost deținut în timpul regimului comunist.

D. ACTIVITĂȚI FILANTROPICE ȘI CULTURALE ÎN TRECUT [ACTIVITATE CULTURALĂ, ACTIVITATE FILANTROPICĂ La 1791 este amintit documentar învăţătorul Rîca Petrescovici (românul Petrescu). În cadrul Parohiei a existat din 1888 până în anul 1975 un cor bărbătesc pe patru voci, compus din aproximativ 40 de membri. De asemenea, a existat până în 1982 o fanfară și un grup vocal feminin, prezent în multe manifestări culturale la Televiziunea Română[9].

În timpul păstoririi la Borlovenii Vechi, protoprezbiterul colonel Pavel Boldea (1883-1888) a înființat o magazie cu alimente a parohiei din care ajuta familiile nevoiașe.[10]

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. [ACTIVITĂȚI PASTORAL-MISIONARE, CULTURALE, EDITORIALE, FILANTROPICE, CATEHETICE ș.a.] Parohia – cu un număr de 312 enoriaşi – organizează activități cu tinerii, pelerinaje la mănăstiri. De asemenea, parohia a fost vizitată de cinci ori de către Preasfințitul Lucian, Episcopul Caransebeșului, slujind aici Sfânta Liturghie, binecuvântând lucrările de renovare a bisericii și a casei parohiale și sfințind mai multe troițe, printre care cea mai înaltă cruce de lemn din țară (18 m).

F. DATE DE CONTACT PAROHIE [HRAM] „Adormirea Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan". [ADRESA] com. Prigor, sat Borlovenii Vechi, jud. Caraș-Severin. [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon şi site oficial.

BIBLIOGRAFIE: Arhiva Familiei Boldea, dosar „Note și însemnări"; BONA, Petru, *Episcopia Caransebeşului,* Editura Marineasa, Timișoara, 2006; Idem, *Lespezi şi cruci de piatră din parohiile Eparhiei Caransebeşului,* Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2015; GÂRJOABĂ, Pavel, *Monografia localității Borlovenii Vechi,* Editura Prisma, Râmnicu Vâlcea, 2009; ILIEȘIU, Nicolae, *Monografia istorică a Banatului,* Editura Mica Valahie, București, 2011; NEMOIANU, Alexandru, *Borloveni*, Editura Clusium, Cluj Napoca, 1999; POPIȚI, Grigore, *Date și documente bănățene,* Timișoara, 1939; SMEU, Liviu, *Contribuții la istoria Almăjului,* Editura Litera, București, 1977; ZAMELA, Petrică, *Mitropolitul Vasile Lazarescu al Banatului (1894-1969). Monografie istorică,* Editura Universității din Oradea, 2011.

[7] Pavel GÂRJOABĂ, *Monografia localității Borlovenii Vechi, Editura Prisma,* Râmnicu Vâlcea, 2009, p. 154; Petru Bona, *Episcopia Caransebeşului,* Editura Marineasa, Timișoara, 2006, p. 56. Idem (în colab.), *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. diecezană, Caransebeş 2012, p. 294.

[8] Petru BONA, *Lespezi şi cruci de piatră din parohiile Eparhiei Caransebeşului,* Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeș, 2015, p. 45.

[9] Pavel GÂRJOABĂ, *op.cit*., p.178.

[10] *Ibidem,* p.154.

Parohia „Înălțarea Domnului" – Bozovici

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [TOPONIMIE, PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC] Parohia Bozovici este situată în partea de S-E a județului Caraș-Severin în depresiunea Almăjului[1] la confluent râurilor Miniș și Nera, pe artera națională Oravița-Băile Herculane. Deşi investigaţiile arheologice au identificat urme de locuire din veacul al XIV-lea, prima atestare documentară apare abia la 1484[2], în cadrul districtului privilegiat Almăj. În anul 1551 Petru Popovici, ban de Severin, a donat satul Bozovici familiilor Lazăr Bokoș și Laczugh (Lățug).[3] Bozoviciul de-a lungul istoriei Almăjului a fost centru politic şi administrativ al așezărilor din acest ținut.

Între 1658-1687 turcii stăpânesc și administrează Almăjul prin beiul turcesc ce a locuit la Bozovici. Perioada anilor 1687-1718 a fost tulbure datorită războiului dintre turci și austrieci pentru stăpânirea acestui ținut. Din anul 1718 până în 1872 Almăjul se află sub stăpânirea austriacă, satele fiind militarizate şi administrate direct de Curtea de la Viena.[4] Între 1745-1750 se zidește cazarma de la Bozovici în scopuri militare. Între anii 1872-1918 Almăjul se află sub administrația maghiară. Din 1782 până după al Doilea Război Mondial comuna Bozovici a fost reședință de plasă în cadrul județului Caraș.[5]

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Despre existența unei biserici în Bozovici avem date din anul 1732[6]; despre ea se afirmă că a fost construită din lemn, acoperită cu șindrilă și frumos ornamentată. Locul vechii biserici a fost pe locul numit crucea lui Witak. Biserica a fost arsă la o incursiune a turcilor în Almăj între 1788-1790.

Actuala biserică a fost zidită în anii 1798-1803[7] de către antreprenorul Max sau Mihai Barth din Biserica Albă. Cei care au mobilizat comunioanele din Bozovici, să sprijine prin muncă şi băneşte zidirea bisericii, au fost preoţii Mihai Popovici şi Gheorghe Stanoilovici ajutaţi de către diaconul Grigorie Obradovici. Biserica a fost sfințită de episcopul Iosif Ioanovici Șacabent.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este construită în stil baroc, în formă dreptunghiulară, cu altarul îndreptat spre răsărit. Fundația este din piatră, iar zidurile din cărămidă arsă și piatră, având grosimea de 1,30 m. În exterior sunt 20 coloane (imitație) romane și 5 firide în care sunt pictate icoane. Turnul e înalt de 20 m, acoperit cu tablă de cupru, iar biserica este acoperită cu ţiglă. În turn se găsesc 3 clopote şi ceasornicul. În exterior, pe partea de miazăzi, este confecționat

---

1 Nicolae MAGIAR, Eduard MAGIAR, *Monografia localității Bozovici*, Ed. Tim Reșița, p. 9.

2 D. ŢEICU, *Banatul montan în Evul mediu*, Ed. Banatica, Timişoara 1998, p. 305; Liviu SMEU, *Contribuții la istoria Almăjului,* Ed. Litera, 1977, p. 179.

3 Ada D. CRUCEANU, *Un veac de cânt coral la Bozovici,* Ed. Modus PH. 1998, p. 22.

4 Liviu SMEU, *Almăjul Grăniceresc,* Ed. Litera, București, 1980, p. 21.

5 Liviu SMEU, *Contribuții* ..., p. 181.

6 I.D. SUCIU, R. CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, Ed. Mitropoliei, Timişoara 1980, p. 231.

7 Nicolae CORNEAN, *Monografia Eparhiei Caransebeș*, Ed. Tipografia Diecezană Caransebeș 1940, p.162.

un ceas solar care indică orele de la 9 dimineața până la 3 (15) după amiază, datând din 1854. Biserica are dimensiunile de 23,70 m lungime și 7,60 m lățime.[8]

[PICTURA] Pictura bisericii a fost efectuată în anul 1821 de către pictorul Mihai Popovici. După incendiul din 1847 biserica a fost pictată din nou de Dimitrie Turcu în 1857, pentru suma de 50 florini de argint. Singura icoană rămasă de la 1847 este icoana Preacuratei de pe stâlpul din spatele tronului Maicii Domnului. Restaurări ale picturii au avut loc în 1938 și 1978, iar ultima în anul 2007, sub păstorirea preotului paroh Ion Cherescu; biserica a fost sfințită la data de 1 iunie 2008 de către P.S. Lucian, Episcopul Caransebeşului.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] În curtea bisericii se păstrează o cruce din piatră din anul 1882.[9] Cărţi vechi: Triod (Râmnic, 1731), Apostol (Bucureşti, 1784), Penticostar (Râmnic, 1785) etc.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor de la parohia I: Dinu Dimitrievici (1790), Gheorghe Dimitrievici (1790-1819), Pavel Dimitrievici (1819-1868), Gheorghe Dimitrievici (1834-1868), Gheorghe Dimitrievici (1868-1897), Nicolae Bihoi (1900-1929), Ioan Goanță (1929-1973), Ioan Craia (1975-1977), Gheorghe Verindeanu (1977-1999), Ion Cherescu (2000-prezent). La parohia II: Nicolae Popovici (1751-1775), Mihai Popovici (1790-1803), diaconul Gheorghe Obradovici (1798-1803), Gheorghe Stanoilovici sau Stanoilă (1780-1824), diaconul Ilie Cizmaru (1800), Cristofor Petrucean (1824-1831), Nicolae Petrucean (1831-1872), Gheorghe Petrucean (1872-1879), Nicolae Brânzei (1880-1900), Ioan Brânzei (1897-1910), Aurel Balea (1910-1919), Romulus Novacovici (1923-1929), Dr. Iacob Crețu (1932-1938), Ioan Voin (1940-1984), Mihai Țunea (1984-2000), Vasile Grecu (2000-prezent).

[VIZITE CANONICE] Vizite arhiereşti: Episcopul Caransebeşului Vasile Lazarescu (1934), Episcopul Armatei Partenie Ciopron (1940), Episcopul Caransebeşului Veniamin Nistor (1943, 1948), Nicolae Mitropolitul Banatului (1965), Episcopul Emilian al Caransebeşului, Episcopul Calinic al Argeşului şi Episcopul Gherasim Putneanu (1995), Episcopul Laurenţiu al Caransebeşului (1997, 1998, 2000), Episcopul Lucian al Caransebeşului (2006, 2007, 2008, 2010), Episcopul Siluan al Ungariei, Episcopul Nicodim al Severinului, Episcopul Gurie al Devei şi Hunedoarei, Episcopul Lucian al Caransebeşului (2011), Episcopul Lucian al Caransebeşului (2012, 2013, 2014). De adăugat că în anii 1949-1951 şi 1956-1968, Bozoviciul a fost sediu de protopopiat.

C. CIMITIRUL. Parohia deține un cimitir propriu, având o suprafață de 5000 m^2. În cimitir se păstrează câteva pietre funerare vechi. Aici au fost înmormântaţi preoţi care au slujit în această parohie, dascăli, personalități ale comunei dintre care amintim: Prof. Liviu Smeu, Prof. David Blidaru, precum și cunoscutul dirijor și interpret de muzică populară Ion Luca Bănățeanul.

D. ACTIVITĂŢI CULTURALE ŞI FILANTROPICE ÎN TRECUT. [ACTIVITATE CULTURALĂ, ACTIVITATE FILANTROPICĂ] De notat, întâi de toate, că în 1774 este atestat documentar învăţătorul Ioan Popovici. În cadrul parohiei există o tradiție corală neîntreruptă de peste 117 ani. În anul 1898 este aprobat statutul corului bisericesc.[10] În 1906 corul din Bozovici este invitat de corul Carmen din Bucureşti. După evoluția scenică, atât corul cât şi dirijorul Ilie Ruva primesc medalia de aur. Între anii 1932-1935 corul participă la emularea corurilor din Almăj. A existat și o fanfară condusă de către Prof. Ion Cucu Bănățeanul, iar mai apoi de Înv. Floarea Matei din Bozovici. În cadrul parohiei a existat fundația Dănilă Verindeanu pentru

[8] LUCIAN, episcopul Caransebeșului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012, p. 295.
[9] Gheorghe RÂNCU, *Istoria bisericilor ortodoxe din Almăj*, Ed. Neutrino, Reșița, 2007, p. 167.
[10] Ada CRUCEANU, *op. cit.,* p. 71.

ajutorarea copiilor dotați la învățătură, dar cu venituri reduse. Localitatea posedă bustul lui Eftimie Murgu, realizat de sculptorul Romul Ladea în 1965.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. [ACTIVITĂȚI PASTORAL-MISIONARE, CULTURALE, EDITORIALE, FILANTROPICE, CATEHETICE ș.a.] Parohia – azi, cu un număr de 1.412 enoriaşi – începând cu anul 2000 organizează activități cu tinerii, pelerinaje și excursii la mănăstiri şi obiective turistice. La marile praznice se oferă pungi cu dulciuri copiilor, precum şi alimente unor familii nevoiașe. La sărbătoarea Bobotezei, Floriilor și Rusaliilor se fac procesiuni cu tinerii îmbrăcaţi în costume populare pentru a păstra și duce mai departe tradiția, obiceiurile și portul. În prezent parohia susține, prin plata taxei de școlarizare, o tânără orfană de ambii părinți. Parohia este implicată în cadrul proiectelor Patriarhiei *Alege Școala* şi *Hristos împărtășit copiilor*. Activitatea corală este continuată de corul mixt „Anastasis“, condus și instruit de Prof. Cherescu Claudia. Corul are în repertoriul său atât cântece religioase cât şi laice.[11] Acesta participă la festivaluri de muzică religioasă și laică. Tot în cadrul parohiei activează și Asociația „Oastea Domnului“.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Înălțarea Domnului". [ADRESA] com. Bozovici, nr. 304, jud. Caraş-Severin. [OFICIU PAROHIAL] tel. 0255242377.

BIBLIOGRAFIE: CORNEAN, Nicolae, *Monografia Eparhiei Caransebeș,* Ed. Tipografia Diecezană Caransebeş 1940; CRUCEANU, Ada D., *Un veac de cânt coral la Bozovici,* Ed. Modus PH 1998; LUCIAN, episcopul Caransebeșului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului,* Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012; MAGIAR, Nicolae, MAGIAR, Eduard, *Monografia localității Bozovici*, Ed. Tim Reșița; RÂNCU, Gheorghe, *Istoria bisericilor ortodoxe din Almăj,* Ed. Neutrino, Reșița, 2007; SMEU, Liviu, *Almăjul Grăniceresc*, Ed. Litera București 1980; Idem, *Contribuția la istoria Almăjului* Ed. Litera 1977; TOMI, Ioan, *Lexicon. Muzicieni din Banat,* Ed. Eurostampa, Timișoara 2012.

11 Ioan TOMI, *Lexicon. Muzicieni din Banat*, Ed. Eurostampa, Timișoara, 2012, p. 56.

Parohia „Sf. Ap. Petru și Pavel" – Cănicea

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. În secolul XVII erau două sate cu același nume, ce și-au schimbat vatra de mai multe ori. Satul este atestat documentar în 1535[1], amintit apoi în 1745[2], 1751, 1757 când se menționează că era format din 30 de case[3], la 1774 cu 55 de case; în 1910 satul avea 491 de locuitori și 109 case[4], iar în 1935, 474 locuitori.[5] A făcut parte din Regimentul de graniță, Compania a 8-a cu sediul la Cornea. În 1992 erau 434 locuitori, în 2002, 410 locuitori și cu toții erau ortodocși. Până în anul 2005 a fost filie a parohiei Domașnea, iar din 2006 a primit statut de parohie.[6]

1 Coriolan SUCIU*, Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, vol. I, II, Ed. Academiei, București, 1967, p. 125.
2 SUCIU I.D., CONSTANTINESCU R., *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, vol. II, Timișoara, 1980, p. 189.
3 *Ibidem,* p. 192.
4 C. MARTINOVICI, N. ISTRATI, *Dicționarul Transilvaniei, Banatului și celorlalte ținuturi alipite*, Cluj, 1921, p. 50.
5 I. LOTREANU, *Monografia Banatului*, I, Timișoara, 1935, p. 113.
6 LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Editura Episcopiei Caransebeșului, 2012, p. 298.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Înainte de actuala biserică, a existat o biserică de lemn, ctitorită după anul 1757. Biserica, cu hramul „Sf. Ap. Petru şi Pavel", zidită în 1828[7], cu dimensiunile de 16 x 6,50 m, este construită din piatră şi cărămidă, bolta din lemn; este acoperită cu tablă galvanizată, pardoseala e din gresie. Turnul încorporat este construit din cărămidă şi acoperit cu tablă galvanizată. Reparaţii au fost efectuate în 1968-1972. În prezent se fac, cu binecuvântarea Prea Sfinţitului Episcop Lucian, Episcopul Caransebeşului, reparaţii capitale la exteriorul bisericii.

[PICTURA] Pictura murală a fost realizată de Dimitrie II Popovici în 1830.[8] Pictura actuală din anii 1970-1972, aparţinând Ioanei Magheru Moga, se deteriorează necesitând în viitorul apropiat restaurări serioase.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] În colecţia de artă bisericească a Protopopiatului Reşiţa se păstrează următoarele icoane pictate în ulei pe lemn din secolul XIX, de către un pictor necunoscut: „Iisus Hristos" (nr. inv. 356), „Sf. Ap. Petru şi Pavel" (nr. inv. 357), „Învierea Domnului" (nr. inv. 358), „Sf. Nicolae" (nr. inv. 359), „Maica Domnului şi Sf. Nicolae", pictură de Vasa Teodorovici din anul 1823.[9] Cărţi vechi: Apostol (Bucureşti, 1784), Penticostar (Sibiu, 1805), Ceaslov (Buda, 1841) etc.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Şirul preoţilor cunoscuţi: Dimitrie Petrovici (= Petru, 1775)[10], Bobean Augustin (2006) şi Moise Olariu (2008-prezent).

C. CIMITIRUL. Cimitirul are suprafaţa de 3.000 mp; nu are capelă.

D. ACTIVITĂŢI CULTURALE ŞI FILANTROPICE ÎN TRECUT. La 1774 este amintit în acte învăţătorul Ioan Popa, ceea ce indică existenţa şcolii confesionale.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Ocazional, parohia (având 320 enoriaşi) se implică în activităţi cu tineretul şi copiii, prin participarea acestora la serbările prilejuite de sfintele sărbători, făcând cadouri, în plus fiind alături de familiile neajutorate.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „*Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel*"; [ADRESA] Cănicea, nr. 60, com. Domaşnea, jud. Caraş-Severin.

BIBLIOGRAFIE: CORNEAN, Nicolae, *Monografia eparhiei Caransebeş,* Caransebeş, 1940; LOTREANU, I., *Monografia Banatului*, I, Timişoara, 1935; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, 2012; MARTINOVICI, C. ISTRATI, N. *Dicţionarul Transilvaniei, Banatului şi al celorlalte ţinuturi alipite*, Cluj, 1921; PÂRVULESCU, D.S.*, Pictura bisericilor ortodoxe din Banat între secolele al XVIII-lea şi deceniul trei al secolului al XIX-lea*, Editura Excelsior Art, Timişoara, 2003; STOICESCU, N., *Bibliografia localităţilor şi monumentelor medievale din Banat*, Timişoara, 1973; SUCIU, Ioan Dumitru, CONSTANTINESCU, Radu, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, vol. I, Timişoara, 1980.

[7] I. PETREUŢĂ, *Monumente istorice-bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara 1980 (ms.), p. 175; s-a târnosit în 1833.

[8] D.S. PÂRVULESCU*, Pictura bisericilor ortodoxe din Banat între secolele al XVIII-lea şi deceniul trei al secolului al XIX-lea*, Editura Excelsior Art, Timişoara, 2003, p. 180.

[9] Nicolae CORNEAN, *Monografia eparhiei Caransebeş,* Caransebeş, 1940, p. 183. Icoana provine de la biserica veche.

[10] I.D. SUCIU, R. CONSTANTINESCU, *op.cit.,* p. 341.

Parohia „Adormirea Maicii Domnului" – Cornea

A.ISTORICULCOMUNITĂȚIIPAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/ CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Comuna Cornea se află în partea mediană în depresiunea Caransebeş-Mehadia, din cunoscutul culoar tectonic Timiş Cerna – Bistra.

Localitatea este atestată documentar în 1539[1], amintită apoi în anul 1757 cu 100 de case, în 1774, cu 181 case; în 1910 avea 1499 locuitori şi 364 de case[2], în 1935 avea 1475 locuitori şi 410 case. A făcut parte din Regimentul de graniţă, compania a 8-a, cu sediul aici. În 1992 satul avea 821 locuitori, din care 817 erau credincioşi ortodocşi şi 3 baptişti, în 2002 erau 798 locuitori, din care 792 ortodocşi, 3 baptişti, 1 penticostal. În 2012 erau 695 locuitori, toţi ortodocşi. În prezent localitatea este comună, cu satele aparţinătoare Cuptoare şi Cruşovăţ.[3]

Monumentul eroilor căzuţi în cele două războaie mondiale (40 eroi din Primul Război Mondial şi 12 eroi din al Doilea Război Mondial), din marmură albă, este amplasat în faţa bisericii.

B.ISTORICULBISERICIIPAROHIALE.[ISTORIAZIDIRIIEI]Primabiserică, din lemn, s-a ridicat în 1727. Biserica cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" a fost construită în anii 1775-1779[4], incendiată de turci în 1788, şi refăcută şi mărită în 1792-1794. Comparativ, casa parohială este nouă, construită din piatră şi cărămidă, acoperită cu ţiglă, având 4 camere, 2 holuri, pivniţă, curte, bucătărie şi grădină.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este construită din piatră şi din cărămidă, în stil baroc, cu dimensiunile de 26 x 9,30 m, având bolta aplatizată din cărămidă, iconostas de zid; e acoperită cu tablă de aluminiu. Turnul din cărămidă este acoperit cu tablă din cupru. Uşile de la intrare sunt din lemn de stejar compartimentate; stranele şi scaunele din lemn sculptat de tei şi stejar, au fost realizate de Gaşpar Petru la Gătaia în anul 1985, cu ocazia sfinţirii bisericii.

[PICTURA] Pictura veche a bisericii a fost efectuată în 1824 de Dimitrie Popovici[5], fiind reînnoită în 1862 de Mihai Velceleanu. Pictura actuală a fost realizată de Florica şi Eugen Papici în 1993-1995. Iconostasul pictat de Dimitrie Popovici a fost acoperit de pictura lui Lazăr Zbăgan din 1855.[6]

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Antologhion (Râmnic, 1745), Evanghelie (Bucureşti, 1760), Cazanie (Viena, 1793) etc.

[1] Coriolan SUCIU, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, vol. I, Ed. Academiei, București, 1967, p. 166.
2 Constantin MARTINOVICI, Nicolae ISTRATE, *Dicționarul Transilvaniei, Banatului și al celorlalte ținuturi alipite*, Cluj, 1921, p. 76
[3] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012, p. 298.
[4] Nicolae STOICESCU, *Bibliografia localităților şi monumentelor medievale din Banat*, Timișoara, 1973, p. 52.
[5] Dorina Sabina PÂRVULESCU, *Pictura bisericilor ortodoxe din Banat între secolul al XVIII-lea şi deceniul trei al secolului al XIX-lea*, Ed. Excelsior Art, Timişoara, 2003. Pe icoana „Cina cea de taină", din 1829, este semnătura lui „Dimitrie Popovici maler"; Rodica VÂRTACIU, *Centre de pictură românească din Banat. Secolul XIX*, Timişoara,1997, p. 60, 130.
[6] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *op. cit.*, p. 299.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Cristea Popovici (1757), Petru Drăgănescu şi Nicolae Drăgănescu (1770-1775), Petru Popa (1770-1778), Nicolae Stoica (1778-1795), Andrei Drăgănescu (1793-1815), Ioan Drăgănescu (1815-1822), Mihai Mihulescu (1822-1843), Ignatie Văleanu (1816-1857), Petru Văleanu (1857-1860), Micșa Văleanu (1847-1867), Pavel Tătucu (1867-1869), Nistor Brânzei (1876-1883), Simion Lalescu (1860-1908), Nicolae Goanță (1907-1909), Nicolae Văleanu (1909-1914, 1918-1965), Nicolae Coca (1914-1915), Vasile Usonescu (1915-1918), Remus Văleanu (1967-1984), Iosif Iocșa (1985 şi prezent).[7]

Nicolae Stoica de Haţeg a fost dascăl şi preot în Cornea. Părinţii matematicianului Traian Lalescu erau originari de aici. Apoi, reputatul istoric Nicolae Iorga a vizitat Cornea de trei ori: în 1931 şi în 1939 (de două ori). Însuşi Mihai Viteazul, în drum spre Praga (în 1600) s-a oprit aici pentru puţin timp.

C. CIMITIRUL. Cimitirul cu suprafața de 2.500 mp nu are capelă. Aici sunt mai multe cruci de piatră din secolul XIX şi trei cruci de fier din anul 1882. Gardul cimitirului s-a refăcut integral în anul 2009, din fier.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Pe lângă şcoala confesională din ultimul sfert al secolului al XVIII, trebuie menţionat corul amintit prima dată în 1901.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Cu ocazia sfintelor sărbători ale Naşterii Domnului, Învierii Domnului, Rusaliilor şi Adormirii Maicii Domnului, se organizează activităţi cultural-religioase cu elevii claselor I-VIII din parohie, cu care se ţine permanent legătura, prezenţa lor la sfânta biserică fiind foarte bună. De asemenea, se fac colecte pentru ajutorarea celor nevoiaşi, pe lângă darurile oficiale ale parohiei ce numără 672 de membri.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Adormirea Maicii Domnului"; [ADRESA] com. Cornea, nr. 242, jud. Caraş-Severin.

BIBLIOGRAFIE: GROZA, Liviu, *Contribuții la istoria Regimentului de graniță româno-bănățean nr. 13 Caransebeș,* Lugoj, 2002; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012; MARTINOVICI, Constantin, ISTRATE, Nicolae, *Dicționarul Transilvaniei, Banatului şi al celorlalte ținuturi alipite*, Cluj, 1921; PÂRVULESCU, Dorina Sabina, *Pictura bisericilor ortodoxe din Banat între secolul al XVIII-lea și deceniul trei al secolului al XIX-lea*, Ed. Excelsior Art, Timișoara, 2003; STOICESCU, Nicolae, *Bibliografia localităților și monumentelor medievale din Banat*, Timișoara, 1973; VÂRTACIU, Rodica, *Centre de pictură româneasca din Banat. Secolul XIX*, Timișoara,1997.

[7] *Ibidem*, p. 300.

Parohia „Adormirea Maicii Domnului" – Cornereva

A.ISTORICULCOMUNITĂȚIIPAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/ CARTIERULUI/D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Localitatea Cornereva este amplasată în extremitatea estică a judeţului Caraş-Severin. Cea mai mare parte a comunei se găseşte la o altitudine de aproximativ 700 m. Comuna se întinde pe o suprafaţă mare. Dovezi de viaţă umană există pe teritoriul comunei Cornereva încă din epoca pietrei, din paleolitic. Astfel, s-au găsit schelete umane în peştera Gogâltan și vestigii preistorice la vârful lui Gogâltan, unde era o aşezare de tip Coțofeni. Tot pe aria comunei Cornereva s-au găsit un topor neolitic şi monede medievale.[1] Pe actuala rază a Cornerevei a existat o aşezare dispărută astăzi, care a făcut parte din stăpânirea familiei Temeşel.

Comuna este atestată documentar în anul 1518 şi aparţinea de districtul Caransebeş după cum reiese dintr-o diplomă nobiliară. În 1531 un dregător din Caransebeş a încheiat o înțelegere cu More Ianoş, prilej cu care moşiile Conereva (înainte nu avea pe *r*), Domaşnea și Cănicea vor face parte din aceeaşi casă nobiliară. Localitatea cuprinde peste 40 de cătune, fiind una din aşezările cele mai întinse ca suprafaţă din ţară. Este amintită în 1751[2], în 1757 este menţionată cu 100 de case, în 1774 avea 204 case; în 1910 avea 4.249 locuitori şi 991 de case.[3] În 1775 s-a constituit regimentul iliro-român numărul 13, prin contopirea batalionului român de la Jupalnic cu cel iliro-sârb. Cornereva cu Bogâltinul aparţineau companiei Mehadia, ce avea 750 de soldaţi. Din 1845 a devenit căpitănie de-sine-stătătoare. Recensământul populaţiei din 2002 al Cornerevei ne arată că populaţia comunei se cifra la 3.334 de persoane. Actualmente parohia are 536 familii cu 2.173 credincioşi.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] În sat a existat o biserică de lemn cu hramul „Înălţarea Domnului", ridicată în 1740[4], incendiată de turci în 1788. Biserica actuală, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului", a fost construită între anii 1799-1803.[5] Casa parohială s-a ridicat în anii 1906-1907, din piatră şi cărămidă, fiind acoperită cu ţiglă, compusă din 3 camere şi dependinţe. Parohia deţine 54 ha teren agricol (din care 24 teren arabil, restul fâneţe şi păşune).

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este construită în stilul baroc, având dimensiunile: 22 x 6,8 m. Este din piatră şi cărămidă, acoperită cu ţiglă, bolta semicilindrică din cărămidă, pardoseala din scânduri, iconostasul de zid, peste care a fost aplicat unul de lemn; turnul e din cărămidă acoperit cu tablă de cupru. Biserica a fost reparată în anii 1821-1836, 1888, 1935, 1975 şi 1982. Ultimele reparaţii capitale au fost efectuate în 2011.

[PICTURA] Biserica a fost pictată în anul 1855 de Liubomir Alexandrovici,

---

[1] P. SORESCU, *Monografia Comunei Cornereva*, 1986, p. 50.

[2] I. D. SUCIU, R. CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului,* Editura Mitropoliei Banatului,Timişoara 1980, p. 193.

[3] C. MARTINOVICI, N. ISTRATI, *Dicţionarul Transilvaniei, Banatului şi al celorlalte ţinuturi alipite*, Cluj 1921, p. 76.

[4] I. D. SUCIU (colab.), *op. cit.*, p. 230.

[5] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului şi P. BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. diecezană, Caransebeş 2012, p. 301, n. 166.

apoi de Gheorghe Baba în 1936-1937, după care pictura acestuia a fost rasă şi pictată din nou de Victor Jurca din Lugoj în anul 1966. În 2011 pictura a fost curăţată de pictorița Rita Aldea. Biserica a fost sfinţită la început de către episcopul sârb Iosif Ioanovici Şacabent.[6]

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Lăcaşul de cult deţine 4 icoane împărăteşti, ulei pe pânză (secolul XIX), de un pictor necunoscut: „Iisus Pantocrator", „Fecioara Maria cu Pruncul", „Sf. Ioan Botezătorul", „Sf. Nicolae", 22 icoane prăznicar, ulei pe tablă, un chivot de argint, o lespede funerară (zmanena). Cărţi vechi: Cazanie (Râmnic, 1748), Penticostar (Râmnic, 1767), Evanghelie (Bucureşti, 1775) şi altele.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Stanciu Ioanov sau Ioan – român (1757)[7], Radu Cârstescu (1775), Ştefan Muntean (1779-1827), Nistor Popescu (cca 1799-1805), Constantin Ursulescu (1816-1843), Pavel Drăghicescu (1833-1836), Gheorghe Baros (1836-1840), Petru Popovici (1840-1842), Nicolae Daşcovici (1842-1844), Nicoară Ursulescu (1843-1858), Nicolae Bogoevici (1856), Nistor Brânzei (1883), Nicolae Coca (1901), Ioan Grozăvescu (1902), Gheorghe Belcotă (1909), Dănilă Puia (1940), Visarion Hrişcă (1944), Vasile Chiticariu (1945), Vladimir Panciac (1947), Vasile Florescu (1955-1977), Lucian Idomir (1977-post 1980), Ion Pălean, Nicolae Martin Văluşescu (din 2009 paroh).

C. CIMITIRUL. Cimitirul parohial are suprafaţa de 1,2 ha. În sat sunt 2 troiţe: una din marmură albă ridicată de preoţii Ioan Grozăvescu şi Gheorghe Belcotă şi cealaltă ridicată în anul 2007.

D. ACTIVITĂŢI CULTURALE ŞI FILANTROPICE ÎN TRECUT. În 1774 şcoala confesională avea dascăl pe Vasile Lăpădat. Un cor este menţionat, întâia dată, în anul 1903.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia Cornereva are în prezent un Centru de Tineret ce desfăşoară activități culturale, catehetice și filantropice; s-a format odată cu implementarea Proiectului Patriarhiei Române şi al Organizației World Vision – Romania „HRISTOS ÎMPĂRTĂȘIT COPIILOR". Tinerii din parohia Cornereva au mai participat și la una dintre etapele proiectului „Tinerii în Biserică", ce s-a desfășurat în cadrul Episcopiei Caransebeșului, dar și la una dintre taberele ortodoxe de creație „Credință și artă pentru toți", organizată tot de către Centrul Eparhial.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Adormirea Maicii Domnului"; [ADRESA] sat Cornereva, com. Cornereva, jud. Caraş-Severin, nr. 324 .

BIBLIOGRAFIE: CORNEAN, N., *Monografiei Eparhiei Caransebeşului*, Caransebeş 1940; MARTINOVICI, C., ISTRATI, N., *Dicţionarul Transilvaniei, Banatului şi al celorlalte ţinuturi alipite*, Cluj 1921; SORESCU, P., *Monografia Comunei Cornereva,* 1986. SUCIU, I. D., CONSTANTINESCU, R., *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, vol. I, Editura Mitropoliei Banatului, Timişoara 1980.

[6] N. CORNEAN, *Monografia Eparhiei Caransebeşului*, Caransebeş 1940, p. 224.
[7] I.D. SUCIU (colab.), *op. cit.,* p. 230.

Parohia „Cuvioasa Paraschiva" – Cruşovăţ

A. ISTORICUL COMUNITĂŢII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/ CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Satul Cruşovăţ aparţine Banatului montan din judeţul Caraş-Severin, comuna Cornea. Localitatea face parte din teritoriul numit în vechime de locuitori Craina. Localitatea a avut vechea aşezare în locul numit „Săliştea bătrână" pe care locuitorii satului o mai numesc „Oboară".[1]

Despre sat se aminteşte în cronicile maghiare în anul 1447, când Ioan Huniade îl donează unor nobili din acea vreme. Noua aşezare s-a făcut, probabil, după anul 1750, când stăpânirea austriacă a trecut la sistematizarea satelor din această zonă, strămutând satul pe malul drept al râului Mehadica. Se învecinează cu satele: Cuptoare, la nord, la sud cu Iablaniţa şi Petnic, la est cu Globu Rău şi la vest cu Globu Craiovei. Relieful predominant este format din dealuri care urcă până la înălţimea de 400 m. Pantele domoale ale dealurilor sunt folosite de locuitori pentru agricultură, pomicultură şi zootehnie.[2] Mijloacele de transport pentru localitate sunt asigurate de calea ferată Bucureşti-Timişoara, cu gara Cruşovăţ, şi şoseaua europeană E70, care este situată la est de sat.

Administrativ, comunitatea aparţine de comuna Cornea, judeţul Caraş-Severin. A mai aparţinut de raionul Orşova. Oficiul poştal se găseşte în satul Cuptoare – Cornea. Astăzi numărul locuitorilor este în jur de 450 persoane, majoritatea români. Sunt şi persoane de naţionalitate ucraineană (femei) care au ajuns în sat prin căsătorie.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] În anul 1751 satul Cruşovăţ este amintit ca făcând parte din Eparhia Caransebeş, districtul Mehadia, iar în 1753 este indicat cu 22 de case. În anul 1773 satul avea 48 de case, iar preot era Oprea Vlăduceanu.[3] Pisania bisericii menţionează că în 1775 a fost construită biserica din sat.[4] Bătrânii spun că a existat o biserică în vechea aşezare a satului, situată în vechiul cimitir.

Actualmente parohia „Cuvioasa Paraschiva" din satul Crușovăț nu are casă parohială în proprietate, dar preotul satului s-a îngrijit ca parohia sa beneficieze de o clădire care funcționează ca și casă parohială. În decursul vremii a existat o casă parohiala construită în curtea bisericii, între anii 1959-1962, prin grija preotului Grigore Ștefan, dar care - nu se știe din ce motive - a fost demolată la puțin timp după ce a fost terminată.[5]

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este zidită în anii 1805-1810 din piatră și cărămidă, în stilul baroc obișnuit în Banat. Turnul e construit din cărămidă și acoperit cu tablă de aramă; bolta semicilindrică e din cărămidă și acoperită cu ţiglă. Biserica are un vestibul mic (tindă) sub turnul-

[1] Dumitru VIȘESCU, *Monografia satului Crușovăț*, ms., p. 3.
[2] *Ibidem.*
[3] *Ibidem.*
[4] Conf. Pisaniei.
[5] Informație obținută de la credinciosul Domil Petru (87 de ani)

clopotniță, pronaos (sub cafas) naos și altar și dimensiunile 19,20 x 9,00 m.[6] Lăcașul de cult a fost inclus în lista monumentelor istorice.

[PICTURA] Biserica a fost pictată de un pictor necunoscut în 1824, iar în 1834 Popovici Dimitrie finalizează lucrările de pictură. Pictura a fost refăcută în anul 1938 de Petru Drăgilă din Orşova, în 1986 din nou refăcută de către doamna Vid Maria[7], iar în anul 2008 pictura a fost curățată de către Truțan Ion.[8]

Cărţi vechi: Strastnic (Blaj, 1773), Octoih (Bucureşti, 1774), Antologhion (Râmnic, 1786) etc.

[ŞIRUL PREOŢILOR] La început au păstorit preoţii din Cornea, apoi la 1775 este menţionat Oprea Vlăduceanu, urmat de Grigore Vasilescu (1790-1839), Petru Văleanu (1839-1841), Isac Trailovici sau Trăilă (1842-1847), Ivan Trailovici (1875-1927), Ilică Ipolit (1951-), Nicolae Goanţă (1928-1963), Iosif Raţec (1963-1966), Ioan Popa (1967-1980), Nicolae Iliescu (1980-1996), Vasile Jurescu (1996 și în prezent).[9]

C. CIMITIRUL. Cimitirul actual a luat fiinţă odată cu strămutarea localităţii şi are o suprafaţă de 1902 mp. Este împrejmuit cu un gard de beton şi fier forjat şi se situează în partea de vest a satului.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. În sat au existat două fanfare care au întreţinut horele populare organizate în sărbătorile religioase, cântând și la nunţi, la botezuri. Dintre conducătorii de fanfară amintim pe Vintilă Tudor şi Pereş Petru. Fanfarele au fiinţat încă din anul 1920.

Pe lângă biserică a fost organizat şi un cor mixt care sprijinea slujbele bisericeşti şi interpreta şi muzică corală laică, având ca dirijor pe Nicolae Bănăduc.[10]

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia Crușovăț actualmente – cu 334 enoriaşi – desfăşoară nu puţine activități cu credincioșii ei, printre care sunt mulți tineri. Aceştia, fiind catehizați, s-au apropiat foarte mult de biserică și datorită acestui lucru prin grija părintelui Vasile Jurescu oamenii nevoiaşi în pragul sărbătorilor au parte de alinare, fiind ajutați cu alimente și întăriţi moral în suferința lor.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfânta Cuvioasă Paraschiva"; [ADRESA] Crușovăţ, nr. 176, com. Cornea, jud. Caraş-Severin.

BIBLIOGRAFIE: Arhiva Parohială Crușovăț; Arhiva Școlii Generale I-IV Crușovăț; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012; VIȘESCU, Dumitru, *Monografia satului Crușovăț*, ms.

[6] Arhiva parohială Crușovăţ, Prof. Dr. Ing. Sevastian Ianca, *Raport expertiză tehnică*, ms., p. 6.
[7] *Ibidem.*
[8] Arhiva parohială Crușovăț, dosar nenumerotat, fila 1.
[9] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012, p. 303.
[10] Arhiva Școlii Generale I-IV Crușovăț, dosar nenumerotat, fila 3.

Parohia „Înălțarea Domnului" – Cuptoare

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia se află în satul Cuptoare, comuna Cornea, județul Caraș-Severin; este situată pe valea apei Mehadica, parte componentă a depresiunii Caransebeș-Mehadia. Această localitate bănățeană este atestată documentar la începutul sec. XVI, dar urmele unei vechi necropole din sec. XII-XV descoperite în hotarul satului dovedesc că această vatră de locuire românească a fost populată şi anterior anului 1501. Denumirea localității Cuptoare provine de la numele unui anume Ștefan Kastrucz (Căstruţ) *Cuptor* înnobilat de regele Ladislau al II-lea printr-un act din 1501, pentru faptele deosebite de arme, când i s-a dat terenul actual al satului Cuptoare drept răsplată. Aceste însemnări despre actul de danie și numele satului se găsesc în lucrarea istoricului maghiar Pesty Frigyes din 1878.[1]

Prima şcoală apare în localitate în anul 1766, fiind condusă de către preotul local care era și învățător. În 1808 învăţător era Ilie Mihuţ.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] În veacul al XVIII-lea a existat un sfânt locaş de lemn. Construirea bisericii actuale a început în anul 1812, fiind terminată în 1825.[1] După ce pictarea bisericii a fost terminată, preoții care au slujit în parohia Cuptoare doar au întreținut ceea ce au făcut înaintașii lor, mai ales începând cu anul 1948 când regimul de tristă amintire pune mâna pe frâiele țării noastre și totodată începe prigonirea Bisericii. Timpul trecea, iar biserica suferea din ce în ce mai mult pentru că parohienii împreună cu conducătorii oficiului parohial care s-au zbătut atât de mult pentru biserica lor, erau de acum legați la mâini, neputând face decât cu greu renovări sau reparații capitale de care sf. locaș avea atâta nevoie.[2]

În anul 1980 prin numirea preotului Nicolae Iliescu a început, totuși, un program de restaurare a întregii biserici. În 1986 s-a confecţionat și mobilierul bisericii de către maistrul Mitroi Alexandru. În anul 1987 s-a construit un monument pentru eroii-ostași din Primul și al Doilea Război Mondial. În 1991 s-a ridicat o troiță în memoria revoluționarului Ruvineanțu Remus, decedat la Reșița. Tot în anul 1991 biserica este sfințită de către mitropolitul Banatului Nicolae Corneanu care a pecetlui sfânta masă, punând în ea sfinte moaște. În 2012, prin cooperare cu consiliul comunal Cornea, biserica din satul Cuptoare intră din nou în reparații exterioare, finanțate de Uniunea Europeană; s-a resfințit în anul 2014 de către Preasfințitul Lucian, Episcopul Caransebeşului.

În 1967-1968 preotul Ioan Popa se îngrijeşte de construirea casei parohiale.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este construită în forma de navă, cu turn, și poartă hramul „Înălțarea Domnului". Arhitectura este în stil baroc; biserica este zidită din cărămidă și piatră,

---

[1] Prof. Ursulescu NICOLAE, *Fișa monografică a localității Cuptoare*, ms., p. 1; D. ŢEICU, *Banatul montan în Evul mediu*, Ed. Banatica, Timişoara 1998, p. 319 (despre necropolă).

[2] *Istoria bisericii din localitatea Cuptoare,* ms. în Arhiva parohială, p. 1.

acoperită cu ţiglă, iar turnul cu aramă. Sfântul locaş are dimensiunile următoare: 18 m lungime, 8 lăţime şi h de 18 m.

[PICTURA] Prima pictură a fost realizată în anul 1939 de pictorul Ioan Băleanu din Caransebeş prin tehnica tempera, cu ajutorul tuturor credincioşilor care au dorit ca prin efortul lor să facă în aşa fel încât biserica din Cuptoare să fie cea mai mândră din valea Mehadicii.[3] În 1981 a început restaurarea exteriorului bisericii şi continuată cu pictura din interior în tehnica frescă, executată de pictoriţa Maria Tudur şi terminată în 1985.[4]

Cărţi vechi: Antologhion (Bucureşti, 1786), Liturghier (Râmnic, 1787), Ceaslov (Sibiu, 1790) etc.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Vasile Popovici (1757), Oprea Vlăduceanu (1775),[5] Grigore Vasilescu (1790-1839), Petru Văleanu (1839-1841), Isac Trailovici sau Trăilă (1842-1874), Ioan Trailovici (1875-1927), Nicolae Goanţă (1928-1963), Iosif Raţec (1963-1966), Ioan Popa (1967-1980)[6], Nicolae Iliescu (1980-prezent).

C. CIMITIRUL. Cimitirul a luat fiinţă odată cu viaţa bisericească din acest sat. A fost împrejmuit în anul 1975 cu zid de beton şi fier forjat, prin grija preotului Ioan Popa.

D. ACTIVITĂŢI CULTURALE ŞI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Un cor este menţionat în documente la anul 1914.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. În parohia „Înălţarea Domnului" din Cuptoare (cu 597 enoriaşi) au loc periodic seri de catehizare, în care se discută despre problemele pe care le întâmpină tinerii astăzi. În fiecare an, de Sfintele Sărbători, parohia este aproape de cei nevoiaşi, aducându-le puţină alinare prin ajutoarele pe care aceştia le primesc prin grija preotului. Pe lângă acestea, măcar odată pe an se face un pelerinaj la o mănăstire din apropiere.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Înălţarea Domnului"; [ADRESA] Cuptoare nr. 25, com. Cornea, jud. Caraş-Severin.

BIBLIOGRAFIE: Arhiva Parohiei Cuptoare; *Istoria bisericii din localitatea Cuptoare*, ms., f.a.; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului,* Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012; URSULESCU, Nicolae, *Fişa monografică a localităţii Cuptoare,* ms.

[3] Informaţie obţinută în urma discuţiilor avute cu credinciosul Iliescu Sabin.
[4] *Istoria bisericii din localitatea Cuptoare*, p. 2.
[5] Conform pisaniei.
[6] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului,* Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012, p. 304.

Parohia „Naşterea Maicii Domnului" – Dalboşeţ

A. ISTORICUL COMUNITĂŢII PAROHIALE [TOPONIMIE, PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC] *„Localitatea Dalboșeț, leagăn milenar al dacilor almăjeni, dezvoltată în simfonia Nerăniului și Blidariului, este prinosul de bună întocmire a vieții care a suit treptele veacurilor până astăzi ca martor al trudei creatoare"*.[1] Comuna Dalboșeț este situată în partea sudică a județului Caraș-Severin, ocupând o suprafață de 8.622 km^2. Ca așezare geografică este amplasată la o distanță de 11 km de comuna Bozovici. Ca vechime este amintită la începutul sec. al XVII-lea, existența acesteia fiind însă cu mult mai veche: posibil 1452.[2] Între anii 1690-1700, satul Dalboșeț apare în documente sub denumirea de *Delbocsecz*, iar din 1774, ca *Talposac*, fiindu-i anexate și alte teritorii din Almăj.[3]

În perioada districtelor valahe (românești), comuna Dalboșeț aparținea Almăjului. În jurul anului 1774 a fost încorporată la Confiniul Militar Bănăţean, având aici sediul o companie militară care avea ca scop apărarea granițelor Imperiului austro-ungar de invaziile turcești. În acele vremuri de restriște, vatra satului era situată mai sus, aproape de pădure, în imediata apropriere a vârfului Blidariu, la locul numit Ostradoc. Mai târziu, vatra satului s-a mutat în zona de câmpie și a luncii râului Nera, zonă potrivită pentru extinderea acestei vetre. Cea mai semnificativă dovadă a prezenței dacilor pe aceste meleaguri ne-o furnizează urmele unei cetăți militare ce datează din secolele IV-II î. Hr., de la locul numit Grădiște, aflat în hotarul localității, având o importantă poziție strategico-defensivă. În urma săpăturilor arheologice, s-au găsit în zona Dragomireana ruinele unei așezări de tip „villa rustica", o reședință rurală întemeiată de romani pe domeniul agricol.

În centrul comunei Dalboşeţ sunt 2 monumente ale Eroilor. Pentru cei din Primul Război Mondial a fost ridicat în anul 1930, prin grija preotului Nicolae Bădin şi cu sprijinul văduvelor de război, iar cel de-al doilea a fost ridicat în anul 1991, din iniţiativa Corului bisericesc din Dalboşeţ.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Pe vatra veche a satului, din spusele bătrânilor, a existat o biserică de lemn, din 1765. *„Biserica aceasta era construită din bârne de lemn, foarte simplă, cu turn şi clopotniţă, iar la intrare avea pridvor. Era acoperită cu şindrilă, pe turn avea o cruce mare iar interiorul bine dotat"*.[4] Această biserică este arsă de turci în timpul uneia din incursiunile făcute în Almăj. *„Biserica de zid a început a se construi în anul 1828 sub preotul Andrei Cîmpianu, care păstoreşte în Dalboşeţ până în anul 1832. Este preotul care a slujit şi în biserica de lemn, sfinţită de Episcopul Vichentie Popovici"*.[5]

---

[1] Danilă SITARU, *Satul Almăjan*, Editura Gordian, Timişoara, 2005, p. 19.

[2] N. ILIEŞIU, *Monografia istorică a Banatului* (ed. D.Ţeicu), Ed. Mica Valahie, Bucureşti 2011, p.106; Luminiţa MUNTEANU-DUMITRIU, *Itinerare arheologice bănăţene*, Bucureşti 1988, p. 113.

[3] Icoana BUDESCU, *Dalboșeț, studiu monografic,* Ed. Tim, Reșița, 2007, p. 76.

[4] Pr.Dănilă PUIA, *Bisericile de odinioară,* ms.

[5] Gheorghe RÂNCU, *Istoria Bisericilor Ortodoxe din Almăj,* Editura Neutrino, Reşiţa 2007, p. 169. NICOLAE STOICA DE HAŢEG, *Cronica Banatului* (ed. D. Mioc), Ed. Facla, Timişoara 1981, p. 226, indică anul 1780, iar N. STOICESCU, *Bibliografia localităţilor şi monumentelor medievale din Banat*,

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica actuală se ctitoreşte în 1780 şi se reclădeşte în stil baroc în 1828; este construită din piatră şi din cărămidă. Turnu,l în forma actuală, a fost ridicat în anul 1894, acoperit cu aramă. Acoperişul cu tablă al bisericii se face în 1901, înainte fiind din şindrilă. Hramul noii biserici „Naşterea Maicii Domnului" a fost păstrat de la cea veche şi este sărbătorit la 8 septembrie, când se organizează Ruga satului. Dimensiunile sf. locaş: 23 x 7,8 m.

Pardoseala este din plăci de gresie, colorate în stil mozaic. În anul 1931 s-a confecționat gardul de fier din faţa bisericii de maestrul Pavel Ioana din Bozovici.

În anul 1951, la 8 septembrie, biserica a fost sfinţită de dr. V. Lazarescu, mitropolit al Banatului. În 1975 pictura a fost spălată, iar în 2006 s-a curățat din nou şi s-au adăugat 10 icoane noi, de către pictorul Igor Isac din Oraviţa. În anul 2007 s-a schimbat tabla veche de pe acoperișul bisericii cu una nouă de tip lindab, iar în 2009 a fost renovat exteriorul.

Toate aceste lucrări au fost binecuvântate de PS. Lucian în 2 vizite canonice, slujind Sfânta Liturghie şi Vecernia cu Litie. Anul trecut s-a achiziţionat un clopot nou, deoarece unul din cele 3 existente era spart.

Casa parohială este construită în 1950. De mai multe ori s-a renovat, păstrându-se în condiţii bune; i s-a reparat acoperişul în anul 2012, făcându-se anexe noi în 2013. Pe raza localităţii sunt 6 troițe.

[PICTURA] Biserică a fost pictată de D. Turcu în 1832 şi de Bartolomeu Delliomini din Caransebeş în 1910 (iconostasul), iar partea decorativă din lemn a fost executată de către Dimitrie Simionovici din Oraviţa, preot-paroh fiind Ilie Imbrescu; tot atunci iconostasul, tronurile şi jilţurile au fost lucrate de către sculptorii Ion şi Aurel Cotârlă din Oraviţa.

Cărţi vechi: Penticostar (Râmnic, 1785), Cazanie (Viena, 1793), Apostol (Bucureşti, 1795) etc.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Din matricolele existente, sunt cunoscuți preoții parohi: Iacob Popovici (1770-1775), Andrei Câmpianu (1794-1832), Ilie Bădescu (1832-1841) Adam Goanţă (1841-1842), Ştefan Câmpianu (1842-1866),Nicolae Câmpianu (1866-1905), Ilie Imbrescu (1905-1915), Arsenie Golumba (1915-1916) Pavel Popescu (1917-1918), Nicolae Novacovici (1918-1920), Nicolae Bădin (1920-1962), împreună cu pr. Macu Cuzmanovici (1951-1954), Ioan Negrei (1963-1978), Iosif Berbentea (1978-1988), Gheorghe Bihoi (1988-2002), Stroiescu Ion (2002 - prezent) .

C. CIMITIRUL. Cimitirul ortodox este situat la locul numit Osoina, având o suprafață de 16.000 mp. În cimitir sunt înmormântați 7 eroi necunoscuți, credincioasele parohiei îngrijindu-le mormintele. Există și mormintele a *„doi binefăcători drept-credincioși români Ion Boboloș și soția Păuna Boboloș"* .[6]

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. [ACTIVITATE CULTURALĂ, ACTIVITATE FILANTROPICĂ] O şcoală primară e atestată deja la 1774. Corul bărbătesc este înființat în anul 1902 sub bagheta preotului Ilie Imbrescu, participând în 1906 la Concursul coral desfășurat la Arenele Romane din București. La această manifestare corului din Dalboșeț i se decernează DIPLOMA DE ONOARE CU MEDALIA DE AUR , iar dirijorului Diploma Specială.

Înființarea în trecut a Casinei Române, a Reuniunii de Cetire și Cântări a Corului bisericesc, iar apoi a fanfarei și a altor formațiuni constituie mărturii ale vocației cultural – artistice a locuitorilor acestor meleaguri. La marile sărbători, se oferă familiilor sărace pachete cu alimente iar copiilor pungi cu dulciuri.

Ed. Mitropoliei, Timişoara 1973, p. 58, ca an al reclădirii sf. locaş dă anul 1828.

[6] Petru BONA, *Lespezi şi cruci de piatra din parohiile Episcopiei Caransebeșului*, Editura Episcopiei Caransebeșului, Caransebeş, 2015, p. 121.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI [ACTIVITĂȚI PASTORAL-MISIONARE, CULTURALE, EDITORIALE, FILANTROPICE, CATEHETICE ș.a.] Ocazional, parohia (cu 850 membri) organizează pelerinaje la mănăstiri din țară; există un grup de cateheză format odată cu implementarea Proiectului Patriarhiei Romane şi Organizației World Vision Romania „Hristos împărtăşit copiilor". Am avut 3 copii care au mers în excursie prin Patriarhie la Mănăstirea Caraiman, iar apoi am avut proiectul „Alege şcoala". Participăm la diferite simpozioane la care suntem invitați.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „*Naşterea Maicii Domnului*". [ADRESA] com. Dalboşeț, nr. 129, jud. Caraş-Severin. [OFICIU PAROHIAL] tel. 0255/243.456.

BIBLIOGRAFIE: BONA, Petru, *Lespezi şi cruci de piatră din parohiile Episcopiei Caransebeşului,* Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2015; BUDESCU, Icoana*, Dalboșeț, studiu monografic,* Editura Tim, Reșița, 2007; PUIA, Dănilă Pr., *Bisericile de odinioară,* ms; RANCU, Gheorghe*, Istoria Bisericilor Ortodoxe din Almăj,* Editura Neutrino, Reșița, 2007; SITARU, Dănilă, *Satul Almăjan,* Editura Gordian, Timișoara, 2005; SMEU, Liviu*, Almăjul grăniceresc 1773-1782,* Editura Litera, București , 1980.

Parohia „Sfântul Atanasie din Atos" – Domaşnea

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Comuna Domașnea este așezată în sud-vestul țării, în partea de sud-est a județului Caraș-Severin, în nordul Depresiunii Domașnea-Mehadia din culoarul depresionar Timiș-Cerna. Această unitate de relief este situată în bazinul superior al văilor Mehadica și Bela Reca la contactul a două mari unități de relief – Carpații Meridionali și Carpații Occidentali – și constituie o zonă depresionară intramontană, fiind înconjurată de înălțimile Munților Almăj, Semenic și Cernei.

Localitatea este limitată, din punct de vedere fizico-geografic, la nord de Dealul Domașnea, aflat la o altitudine de 540 m, la est de lanțul muntos Cernii Vâr, iar spre vest de Dealul Gherdominului.

Din punct de vedere administrativ, comuna se mărginește la nord cu Teregova, la nord-vest cu Rusca, la est cu Cornereva, la sud cu Cornea, la sud-vest cu Mehadica și la vest cu Luncavița.

După ultima reformă administrativ-teritorială din anul 1968, comuna Domașnea este compusă din localitățile Domașnea – reședința de comună – și satul Cănicea, situat la o distanță de 3,5 km de Domașnea. Comuna se întinde pe o vatră formată din 81,75 ha, din care Domașnea deține 63,45 ha și Cănicea 18,30 ha.

De la Domaşnea provine şi o diplomă militară romană din anul 159.[1] Ca sat românesc, apare în acte în 1326.[2]

Anul 1695 este anul când satul a fost ars până în temelie de răzvrătiții lui

[1] Alexandru BORZA, *Banatul în timpul romanilor*, Timişoara 1943, p. 58.

[2] N. STOICESCU, *Bibliografia localităţilor şi monumentelor medievale din Banat*, Ed. Mitropoliei, Timişoara 1973, p. 61; P. RADU – D. ONCIULESCU, *Contribuţii la istoria învăţământului din Banat până la 1800*, Ed. Litera, Bucureşti 1977, p. 266.

Tököly Emeric, conducătorul insurgenților care s-au pus în slujba sultanului Mustafa II și luptau împotriva stăpânirii habsburgice din Transilvania. În timpurile nesigure, populația din Domașnea afla adăpost în păduri și, ieșind după potolirea furtunilor din ascunzișurile lor, își refăceau casele pe ruinele și tăciunii căminelor vechi. Sătenii vor muta vatra satului din apropierea imediată a drumului roman, căutând un ascunziș mai bun și mai îndepărtat de această arteră de circulație. Încă din toamna aceluiași an, 1695, cele 16 familii rămase, printre care: Jurchescu, Cristescu, Pepa, Răduță, Guran, Andrei, Romånu, au început reclădirea satului mai spre răsărit, la poalele codrului Cernii Vâr, pe locul numit Săliște. Au avut biserică de lemn ridicată pe locul numit Gura Godeanului; pe acest loc a fost ridicată o cruce mare din lemn.

Nici de această dată vatra satului nu a avut o soartă mai bună decât cea de la obârșie, deoarece cu ocazia războiului din 1717, satul a fost din nou pârjolit, iar populația a fost nevoită să se refugieze iar în păduri. În toamna târzie a anului 1738 și la începutul lui 1739, detașamente de cavalerie imperială au fost trimise prin satele răsculate, trecând prin foc și sabie pe toți cei care i-au putut prinde dintre colaboratorii turcilor. Această tragedie a făcut ca locuitorii Domașnei să abandoneze satul și să întemeieze o nouă vatră în locul numit Hotare. Biserica construită din lemn în 1744 era lângă apa Domașnei.[3]

În anul 1788 turcii invadează Banatul și toate localitățile montane au avut de suferit. Atrocitățile și distrugerile provocate de ultima incursiune a turcilor au determinat domășnenii să părăsească vatra satului, care era la Hotare, și să se reîntoarcă pe actuala vatră, aceasta fiind și ultima modificare a așezării. Actuala biserică este așezată în mijlocul comunei, pe loc înalt, fiind ctitorită de întreaga obște a credincioșilor.

În fața bisericii, în curte, sunt plasate trei monumente în amintirea fiilor comunei căzuți pe câmpul de onoare în cele două războaie mondiale, respectiv în rezistența anticomunistă din Munții Apuseni.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Datorită faptului că vatra satului a fost de mai multe ori schimbată, putem vorbi de existența mai multor biserici. O biserică din lemn a fost la Gura Godeanului, iar cea atestată documentar în 1744, pe locul numit Hotare. Odată cu schimbarea ultimei vetre a satului se va schimba și biserica.[4]

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCȚII] Piatra de temelie a bisericii din Domașnea a fost pusă în 1807, lucrarea fiind terminată în 1817. La început, actuala biserică a fost acoperită cu șindrilă, dar în anul 1881 se va acoperi cu țiglă solzi și se va construi turla în înălțime de horn, acoperită cu aramă, având patru clopote. Biserica (27,70 x 8,90) este construită în stilul baroc provincial, de autoritățile militare ale regimentului nr. 13 de graniță. Planurile au fost întocmite de inginerul regimentului grăniceresc cu sediul la Mehadia, maiorul Gheorghiță Duca. Materialul din care este construită biserica este piatra, în blocuri mari lespezite, legate cu mortar de var și cărămidă. Pardoseala este făcută din cărămidă arsă, în 1936; există și astăzi.

În anul 2010 exteriorul bisericii a fost tencuit din nou, iar pe data de 17 octombrie 2010 Preasfințitul Lucian, Episcopul Caransebeșului, împreună cu un sobor de șapte preoți a târnosit sfânta biserică.[5] În anul 2011 s-a renovat casa parohială, care nu a mai fost locuită de către un preot de mai bine de 70 de ani.

Datorită monumentalității sale, a picturii ce o împodobește, biserica din Domașnea

---

[3] I.D. SUCIU, R. CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, Timişoara 1980, p. 223.

[4] Petru BONA, *Ortodoxismul graniţei româno-bănăţene*, Caransebeş 1996, p. 71.

[5] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, 2012, p. 307.

a fost vizitată și declarată – în august 1939, de către Nicolae Iorga – monument istoric.

[PICTURA] Biserica a fost pictată de Dimitrie Turcu şi Dimitrie Popovici în 1834.[6] Iconostasul este de asemenea din cărămidă, având 3 registre de pictură. Tronul Arhieresc, maiestuos, este sculptat în lemn de tei și poleit cu aur. Mobilierul din biserică este din stejar, frumos lucrat.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Molitfelnic (Bucureşti, 1747), Mineie (Râmnic, 1774-1778), Triod (Râmnic, 1780), Evanghelie (Râmnic, 1784) etc.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Dintre preoții deservenți cunoscuți amintim pe: Ilie Ciocârlie (1765-?), Vlăduţ Ciocârlie (1775), Dimitrie Petrovici (1765-1790), Nicolae Pepa (1785-1800), Chiriac Pepa (1791-1930), Iosif Pepa (1804-1845), Iosif Pepa (1831-1867), Constantin Pepa (1833-1894), Gheorghe Pepa (1860-1906), Simion Răzvan (1898-1944), Vasile Usonescu (1907-1935), Ilie Adamescu (1937-1979), Ilie Miloș (1945-1976), Lucian Idomir (1976-1977), Dorin Aiuşeriu (1978-1987), Gheorghe Rădulescu (1976-2006), Simion Găvan (1987-2010) și Frenț Iosif (2010-până în prezent).

C. CIMITIRUL. Cimitirul cu o suprafaţă de 1 ha, este confesional, situat pe loc înalt la răsărit de comună; are o capelă construită din cărămidă, pictată pe interior.[7]

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. O şcoală fiinţa la 1774; învăţător era Ioan Popa. În anul 1903 este atestat documentar un cor.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia Domașnea (cu 922 enoriaşi) are în prezent un Centru de Tineret ce desfăşoară diferite activităţi culturale, catehetice, filantropice, care s-a format odată cu implementarea Proiectului Patriarhiei Romane şi Organizaţiei World Vision Romania „HRISTOS ÎMPĂRTĂŞIT COPIILOR“. Tinerii din Parohia Domașnea au mai participat şi la una dintre etapele proiectului, „Tinerii în Biserică”, care s-a derulat în cadrul Episcopiei Caransebeşului, dar şi la una dintre taberele ortodoxe de creație, „Credința şi arta pentru toți”, organizată tot de Centrul eparhial în 2013. Tot cu tinerii din parohia noastră am organizat şi excursii la unele mănăstiri din ţară.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfântul Atanasie din Atos”; [ADRESA] Domaşnea, nr. 318, jud. Caraş-Severin.

BIBLIOGRAFIE: BONA, Petru, *Ortodoxismul graniței româno-bănățene*, Caransebeș, 1996; BORZA, Alexandru, *Banatul în timpul romanilor*, Timișoara 1943; BOȘCOTĂ, Gheorghe, *Comuna Domașnea-caracterizare geografică complexă*, ms., 1992; BUZILĂ, Adriana, *Pătrunderea barocului în Banat,* în *Analele Banatului*, Timișoara, 1982; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, 2012; SUCIU, I.D., CONSTANTINESCU, R., *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, Timișoara, 1980.

[6] *Ibidem.*

[7] *Ibidem,* p. 309.

Parohia „ Înălțarea Domnului”– Eftimie Murgu

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE [TOPONIMIE, PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII/CARTIERULUI2 D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC] Localitatea este situată în partea sudică a Văii Almăjului. O perioadă a făcut parte din districtul bănățean „Almăj”, aparținător Banatului de Severin. Atunci se numea Gîrliște și a fost „cuibul” familiei Gîrlișteanu de pe urma căreia a devenit și localitatea renumită. Satul Gârliște e atestat documentar în 1410.[1] Prin *gârliște* se înțelege *strâmtoare.* Toponimul Rudăria derivă din cuvântul slav „ruda”. Satele Gîrliște și Rudăria au format comuna Rudăria care, începând cu anul 1970, poartă denumirea de *Eftimie Murgu.* Localitatea are cel mai mare complex mulinologic din sud-estul Europei. Localitatea este amintită în 1757 când avea 100 de case[2]; în 1774 avea 187 de case[3], în 1880 avea 322 de familii[4], în 1910, 609 case.[5] Satul a fost cuprins în Regimentul de graniță, în compania a 3-a cu sediul la Prigor.[6] În 1992, satul număra 1702 credincioși ortodocși, în 2002, 1.538, iar astăzi au rămas doar 395 de case cu 1180 de credincioși ortodocși.

[PERSONALITĂȚI] Personalităţi născute în Rudăria: reputatul revoluţionar paşoptist Eftimie Murgu şi Dr. Ion Sârbu, cel mai de seamă istoric român bănăţean.

ISTORICUL BISERICII PAROHIALE [ISTORIA ZIDIRII EI] Prima biserică din a fost construită din lemn, fiind menţionată la anul 1750.[7] Actuala biserică *„a început a se zidi, preot fiind Chirilă Sârbu şi Ioan Popovici. Planul construcţiei i se atribuie lui Lorenţ Seevald* [Sewald] *din Orşova care a condus şi lucrările executate până la acoperiş (1805-1807) când acestea au fost întrerupte din cauza foametei care a cuprins pe toţi. Cu toate greutăţile anului 1807 rudărenii, printr-un efort deosebit , reuşesc să acopere biserica prin meşterul neamţ Fuke din Boşneag (Moldova Nouă). Din 1807 meşterul Lorenţ lucrează la turn timp în care la biserică nu se mai face altceva. Lucrarea la turn durează până în 1819 când Lorenţ Seevald se îmbolnăveşte şi moare. După doi ani se reiau lucrările la turn de către meşterul Ianoş Salh care termină turnul şi bolta . Sunt lucrări costisitoare şi depindeau în mare măsură de meşter. Aşa se face că maestrul lemnar Ludovic finisează lucrările la turn iar maistorul Ianoş Huba face uşile şi ferestrele tot în acelaş an”*.[8]

ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica e zidită din piatră şi cărămidă, în stil baroc, fiind cel mai reprezentativ locaş de

[1] Vasile NEMIȘ, *Despre satul lui Eftimie Murgu*, Ed. Litera, București, 1981, p. 109.
[2] I.D. SUCIU, R. CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, vol. I, Timișoara, 1977, p. 230.
[3] *Ibidem*, p. 343.
[4] A.E.C. (*Arhiva Episcopiei Caransebeșului*), fond bisericesc (III), dosar 286/1881, fila 477.
[5] C. MARTINOVICI, N. ISTRATI, *Dicționarul Transilvaniei, Banatului și al celorlalte ținuturi alipite*, Cluj, 1921, p. 211.
[6] A. MARCHESCU, *Grănicerii bănățeni și Comunitatea de avere*, Caransebeș, 1941, p. 170.
[7] I.D. SUCIU, R. CONSTANTINESCU, *op. cit.*, p. 230.
[8] *Arhiva parohială Eftimie Murgu : Scurt istoric*, text dactilografiat, fără autor, fără an, în dosar *Acte de proprietate*.

cult din Valea Almăjului; are lungimea de 24 m, iar lăţimea de 8,10 m. În 12 iunie 1822 biserica a fost antesfinţită de Nicolae Stoica de Haţeg. În 1864 s-a cumpărat clopotul cel mare. Zidurile bisericii sunt afectate de un cutremur în anul 1887.[9]

Lucrări de renovare: s-a retencuit exteriorul bisericii (în 1996), s-a tencuit zidul din jurul bisericii (în 1997), s-a pus tablă de cupru pe turn (în 1999); în anul 2000 se toarnă beton în jurul bisericii, în 2001-2002 se realizează încălzirea centrală şi se construieşte magazia ce adăposteşte centrala, se pun geamuri termopan (2004), se schimbă ţigla de pe biserică (2005), se aşează parchet laminat în altar și gresie în naos și pronaos (2006), la care se adaugă zugrăvirea exteriorului bisericii, confecţionarea de strane noi, construirea unui Altar de vară şi placarea zidului exterior cu piatră (2010), construirea unei noi magazii pentru lemne de foc și a unei săli multifuncționale (2012-2014). Între anii 2007-2014 s-au făcut ample lucrări de renovare la casa parohială. Ca locuință pentru preotul slujitor a fost cumpărat în anul 2009 un apartament ce a fost renovat în 2010.

[PICTURA] Pictura a fost făcută prima dată în anul 1823 de către Ştefan şi Dimitrie Popovici (tâmpla), iar restul în perioada 1839-1840 de către pictorul Dimitrie Turcu. În 1936 a fost restaurată de pictorul Petru Drăgilă din Oraviţa, iar între anii 1980-1982 Dan Decebal Caceu spală și repictează pictura veche.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Liturghier (Bucureşti, 1728), Triod (Râmnic, 1731), Evanghelie (Bucureşti, 1775), Penticostar (Râmnic, 1790) etc.

[ŞIRUL PREOŢILOR]**:** Şirul preoţilor[10]: *Parohia I-a*: Ionaş Popovici, Dionisie Popovici, Petru Popovici (1790-1796), Nicolae Popovici (1809), Ioan Popovici (1796-1833), Ioan Popovici (1833-1853), Moise Sârbu (1853-1908), Dr. Ion Sârbu (1910-1922), Nicolae Bădin, Nicolae Careba (-1925). *Parohia a II-a*: Chirilă Sârbovici sau Sârbu (1790-1824), Dimitrie Sârbu (diacon, 1802-1849), Dumitraşcu Sârbu, Ion Sârbu (1824-1876), Iacob Sârbu[11] (1876-1908), Dimitrie Bogoevici din Bănia (1908-1910), Ion Goanţă (1925-1929), Tiberiu Şuta (1931-). *O singură parohie***:** Valeriu Popescu (1944-1951), Octavian Popovici (1951-1960), Stroca Valeriu (1960-post 1980), Dragotă Solomon (1991-2001), Gaşpar Mihai (2001-2005), Mökesch Cristian-Ovidiu (din decembrie 2005). La 01.11.2007 este înființat postul de preot coslujitor şi numit Pr. Petru Șerăngău.[12]

B. CIMITIRUL. Parohia are în proprietate două cimitire. Sunt intabulate.

C. ACTIVITĂŢI CULTURALE ŞI FILANTROPICE. [ACTIVITATE CULTURALĂ, ACTIVITATE FILANTROPICĂ]. A ființat o școală poporală (din 1770, învăţător Simion Murăşanu); există un Cămin cultural ce în trecut administra două biblioteci publice. O însemnată activitate religios-culturală a fost desfășurată între anii 1930-1935 de către Fundația Culturală Regală „Principele Carol", care a trimis o echipă în localitate.[13] Corul bisericesc bărbătesc a fost înființat în 1903 de către dirijorul Daniel Radivoievici. I-au urmat la conducerea formației Pr. Dr. Ion Sârbu, înv. Aurel Roșeți, Ion Dancea, Iosif Şuta, Dumitru Popovici (acesta își amintește: *„Participasem cu corul și echipa de dansuri la București, în 1937* […] *unde am luat locul I pe țară la jocurile bărbătești, la brâuri, și locul al II-lea la cor"*)[14], în fine Lazăr Sârbu (1975-2010).

[9] A.E.C., *Raportul din 13 iul. 1887,* fond şcolar (IV), dosar 447/1888, fila 338.

[10] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Episcopiei Caransebeşului, 2012, p. 310.

[11] A.E.C., fond bisericesc (III), dosar 286/1881.

[12] *Ibidem*, p.311.

[13] A.E.C., fond şcolar (IV), dosar 273/1935, f.f.

[14] Nicolae DANCIU PETNICEANU, *Rapsodul din Valea Almăjului*, Ed. Godina, Timişoara 2005, p. 55.

D. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI [ACTIVITĂȚI PASTORAL-MISIONARE, CULTURALE, EDITORIALE, FILANTROPICE, CATEHETICE ș.a.]. Din anul 2010 tradiția corală a fost continuată de un cor mixt pe patru voci dirijat de prof. Ilie Mihăilescu. Există bibliotecă parohială cu acces public. Muzeul sătesc are o secțiune bisericească. Parohia organizează pentru tineri pelerinaje la mănăstirile din Eparhie și are un grup de cateheză.

E. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Înălţarea Domnului". [ADRESA] com. Eftimie Murgu, nr. 405, jud. Caraş-Severin. [OFICIU PAROHIAL] tel. 0786132507.

Bibliografie: *Arhiva parohială Eftimie Murgu, Scurt istoric*, dactilografiat, fără autor, fără an*; Arhiva Episcopiei Caransebeșului*, fond bisericesc (III), dosar 286/1881, fila 477; *Raportul din 13 iul. 1887,* fond școlar (IV), dosar 447/1888, fila 338; fond școlar (IV), dosar 273/1935, f.f.; BRĂTESCU, Constantin, *Istorie şi cultură în arhivele Caraş-Severinului*, Bucureşti, 1997; LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012; MARCHESCU, Antoniu, *Grănicerii bănățeni și Comunitatea de avere*, Caransebeș, 1941; MARTINOVICI, C., ISTRATI, N., *Dicționarul Transilvaniei, Banatului și al celorlalte ținuturi alipite*, Cluj, 1921; PETRICA, Vasile, *Dr. Ion Sârbu (1865-1922), istorie şi preoţie*, Ed. Episcopiei Caransebeşului, 2003; SITARU, Dănilă, Țara Almăjului – o vale a miracolelor, Ed. Waldpress, Timișoara, 2000; SUCIU, I.D., CONSTANTINESCU, R., *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, vol. I, Timișoara, 1977; NEMIȘ, Vasile, *Despre satul lui Eftimie Murgu*, Ed. Litera, București, 1981.

Parohia „Naşterea Maicii Domnului" – Gârbovăţ

A. ISTORICUL COMUNITĂŢII PAROHIALE [TOPONIMIE, PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC] Parohia este aşezată în satul Gârbovăţ, comuna Bănia, judeţul Caraş- Severin. Satul este atestat documentar în anul 1603[1]; cuprindea 10 *portale.*[2] Se situează numeric printre satele fruntaşe din acel timp . În 1604 satul este donat familiei Lody Simon şi soţiei acestuia Boronka Suzana, de către principele Rakoczy Sigismund. În conscrierea *„conacelor"* din 1690 satul GÎRBOVECZ apare în districtul Almăj. În 1774 Gârbovăţul aparţinea de batalionul confiniar din Jupalnic; ulterior va fi încorporat în compania din Bozovici.

În anul 1789 satul număra 36 de case, iar în 1843 erau înregistrate 99 de familii. Conform recensământului din 1992 în Gârbovăţ au fost înregistraţi 773 locuitori, iar în 2002 erau 701 locuitori.[3]

[1] N. ILIEŞIU, *Monografia istorică a Banatului* (ed. D. Ţeicu), Ed. Mica Valahie, Bucureşti 2011, p. 127.
[2] *„porta"* = unitate de dare fiscală care cuprindea între 10 şi 14 familii.
[3] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, P. BONA, *Parohiile eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, 2012, p. 311.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE [ISTORIA ZIDIRII EI] Prima biserică din zid a fost construită în anul 1780, dacă ţinem cont de precizarea din 1788 că biserica veche din lemn *era ruinată* şi necesita una nouă, mai solidă şi mai încăpătoare.[4]

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica s-a rezidit în 1871-1873 prin meşterul zidar Nicolae Creţa din Caransebeş, cu preţul de 1.200 de florini. Biserica este zidită în stil baroc, din piatră şi cărămidă. Grosimea zidului este cuprinsă între 1,20 - 2 m. Acoperişul este din lemn de stejar, plop şi brad; s-a acoperit cu tablă în anul 1978. Turnul construit din acelaşi material lemnos, este acoperit cu tablă zincată; e prevăzut cu paratrăsnet. Dimensiunile sf. locaş: 22,80 x 8,30 m.

[PICTURA] Pictura primei biserici din zid construită în anul 1780 a avut tâmpla pictată de Dimitrie Turcu în anul 1831[5], iar bolta şi pereţii laterali au fost pictaţi de Nicolae Haşca în 1873. În 1876 pictorul Nicolae Haşca donează bisericii din Gârbovăţ mai multe icoane pictate pe lemn. În 1896 Nicolae Haşca pictează pentru preotul Maxim Novacovici o icoană cu 16 scene biblice.[6] În anii 1982-1983 s-a reînnoit vechea pictură printr-un colectiv de pictori din care au făcut parte: Dan Decebal Caceu, Ioan Someşan şi Cornelia Grozdan din Timişoara. Sfinţirea picturii s-a făcut în anul 1983 de către P.S. Episcop-vicar Timotei Lugojanul.[7]

Din 2006 până în prezent, au mai fost efectuate şi alte lucrări: s-a introdus încălzirea centrală, s-au înlocuit uşile şi geamurile vechi din lemn cu termopan, s-au refăcut uşile împărăteşti, uşile diaconeşti, tronul Arhieresc şi tronul Maicii Domnului, sculptate de Dinu Anton; s-au schimbat şi sculptat stranele şi tetrapoadele vechi, s-au făcut reparaţii exterioare, s-a reînnoit Sf. Masă. Biserica a primit ca donaţie o Dacie-papuc servind de car mortuar, din partea credinciosului Lica Ciortuz. Toate aceste lucrări au fost sfințite de P.S. Lucian în 22 noiembrie 2009. Clopotniţa este alipită de corpul bisericii iar clopotele sunt acţionate din interior.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Din inventarul pe anul 1971 desprindem lista cărţilor de cult: *Apostol* (Bucureşti, 1784), *Evanghelie* (Râmnic, 1784), *Antologhion* (Bucureşti, 1786), *Octoih* (Blaj, 1792), *Adunarea cazaniilor* (Viena, 1793), *Penticostar* (Sibiu, 1805), *Triodion* (Blaj, 1813).[8]

[ŞIRUL PREOŢILOR] Preoţii care au slujit la parohia din Gârbovăţ au fost în marea lor majoritate fii ai locului, provenind din familia preoţească Novacovici (= Novac). În anul 1775 era preot în Gârbovăţ Gruia Rădescu din Şopot, apoi Ioan Constantino*vici* (=*fiul lui* Constantin;1770-1803), Ioan Novacovici (1803-1844), Pavel Novacovici (1828-1843), Maxim Novacovici (1873), Dumitru Bogoevici sau Bogoiu (1844-1845), Petru Novacovici (1845-1849), Ioan Bogoevici (1848), Radovan Pirtea (1849-1851), Moise Sîrbu (1849-1851), Maxim Novacovici (1851-1899), Nicolae Novacovici (1874-1939), Valeriu Popescu (1928-1929), Iosif Bololoi (1933-1965), Valeriu Popescu (1965-1969), Dănilă Puia (1969-1975), Pavel Bogoevici (1975-1977), Iosif Surulescu (1977- prezent).

C. CIMITIRUL. Parohia are un cimitir în suprafaţă de 6944 mp, cu mai multe monumente funerare vechi. Aici îşi dorm somnul de veci foşti preoţi şi învăţători ai satului printre care şi mulţi membri din familia preoţească Novacovici.

D. ACTIVITĂŢI CULTURALE ŞI FILANTROPICE ÎN TRECUT [ACTIVITATE CULTURALĂ, ACTIVITATE FILANTROPICĂ] La şcoala locală, în 1804 preda învăţătorul Chidrin Goanţă. În Gârbovăţ a activat şi un cor bărbătesc

---

4 Gh. RÂNCU BODROG, *Istoria bisericilor ortodoxe din Almăj*, Ed. Neutrino, Reşiţa, 2007, pag. 179.

5 Prot. Ion VĂRAN, *Contribuţii la istoria artei bisericeşti din Banatul secolului XIX. Pictorul Dimitrie Turcu*, Ed. TipoArt, Oraviţa, 2005, p. 148.

6 Gh. RÂNCU BODROG, *op. cit*. p. 189.

7 *** *Istoricul bisericii ortodoxe române din Gârbovăţ*, Arhiva bisericii.

8 LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, P. BONA, *op. cit*. p. 312.

înfiinţat în anul 1934, dirijat de învăţătorul Petru Pistrilă, precum şi o fanfară, renumită în Valea Almăjului. În 2013 a fost deschisă Casa memorială Novacovici, prima casă memorială din Almăj.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI [ACTIVITĂȚI PASTORAL-MISIONARE, CULTURALE, EDITORIALE, FILANTROPICE, CATEHETICE ș.a.] Parohia – având 502 enoriaşi ortodocşi – în parteneriat cu școala organizează periodic activităţi cu tinerii comunei, cu prilejul diferitelor sărbători.

D. DATE DE CONTACT PAROHIE [HRAM] *„Nașterea Maicii Domnului”*. [ADRESA] comuna Bănia sat Gârbovăţ, nr.78. [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon, site oficial şi nici casă parohială.

BIBLIOGRAFIE: Arhiva Parohiei din Gârbovăţ; CORNEAN, Nicolae, *Monografia eparhiei Caransebeş*, Caransebeş, 1940; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA, P., *Parohiile eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, 2012; NOVACOVICI, Nicolae, *Cronica parohială Gârbovăţ*, 1930, ms.; RÂNCU BODROG, Gh., *Istoria bisericilor ortodoxe din Almăj*, Ed. Neutrino, Reşiţa, 2007; SMEU, Liviu, *Almăjul grăniceresc 1773-1872*, Ed. Litera, Bucureşti, 1980; Idem, *Contribuţii la istoria Almăjului*, Ed. Litera, Bucureşti, 1977; SUCIU I.D., CONSTANTINESCU, R., *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului,* Timişoara, 1980; ŢEICU; ŢUNEA, Ion, *Monografia comunei Gârbovăţ*, judeţul Caraş, ms., 1947.

Parohia „Sfântul Ierarh Nicolae”– Globu Craiovei

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia este situată în satul Globu Craiovei, comuna Iablanița, județul Caraș-Severin. Satul *Kyralmezeye* ce apare în acte la începutul secolului XV (1428) se identifică cu actuala localitate Globu; adaosul *Craiova* s-a introdus la finele veacului XVII, adaos justificat de o tradiţie populară potrivit căreia pe aici ar fi vieţuit o vreme, în refugiu, legendarul Crai Iovan.[1] Cuvântul *Glob* derivă din toponimul slav *globoka*=adâncitură, adâncime, și determinativul *kraj*= margine, sfârșit, ceea ce corespunde perfect cu așezarea localității într-o microdepresiune, la marginea Cheilor Globului.[2]

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] [ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Actuala biserică, din piatră durabilă, acoperită cu ţiglă, a fost zidită în anul 1836, sub îndrumarea preotului Mihai Popovici și a păstrat hramul *Sf. Ierarh Nicolae* de la vechea biserică din lemn, de la 1750. Antreprenorul construcţiei a fost Ioan Șerbănescu.[3] Alţi autori dau ca an de construcție anul 1806. Pictarea bisericii s-a realizat abia după 73 de ani, deoarece obștea satului nu a mai avut banii necesari, cheltuielile cu construcția

---

1 D. ŢEICU, *Banatul montan în Evul mediu*, Ed. Banatica, Timişoara 1998, p. 331; I. PETREUŢĂ, *Monumente istorice-bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara 1980 (ms.), p. 348.

2 Vasile IONIŢĂ, *Glosar toponimic Caraș- Severin,* Reșița, 1972. Vezi şi V. FRĂŢILĂ et alii, *Dicţionarul toponimic al Banatului, IV (F-G)*, Timişoara 1986, pp. 104-105.

3 Pr. Grigorie POPOVICI, *Cronica parohială a bisericii,* 1949, ms., Mitropolia Banatului.

fiind considerabile. În anul 1903, biserica (19,30 x 6,80 m) a fost reparată radical, atât în interior, cât și în exterior. Începând cu 1984, s-au întreprins mai multe lucrări de amenajare și înfrumusețare a locașului de cult: spălarea și completarea picturii, acoperirea sfintei biserici cu tablă Lindab, împrejmuirea curţii cu gard de fier forjat, instalarea unei centrale termice pe lemne, placarea întregii podele cu gresie și montarea lambriurilor în altar. Aceste din urmă lucrări au fost binecuvântate de către Preasfințitul Părinte Lucian al Caransebeșului în luna decembrie a anului 2014. De menționat că preotul Iosif Boroica s-a îngrijit de achiziționarea unei case parohiale, deoarece biserica nu dispunea de o locație proprie pentru paroh, aceasta fiind cumpărată prin contribuția benevolă a credincioșilor în anii 1989-1990.

[PICTURA] În anul 1909 pictorul Bartolomeu Delliomini din Caransebeș a executat pictura iconostasului (construit din piatră), a bolții, a unor pereți și a altarului. În altar, pictorul Delliomini a realizat două tablouri, unul îi înfățișează pe Sfinții Trei Ierarhi, iar celălalt pe Sfântul Arhidiacon Ștefan. Pictura inițială a fost spălată în 1938 și 1995, când s-au adăugat câteva icoane. Astfel, în naos, pe peretele din stânga, au fost pictate patru icoane ce înfățișează pe: Sf. Dimitrie, Sf. Constantin și Elena, Sf. Ier. Nicolae și Sf. Cuvioasă Paraschiva. Tot acum au fost realizate și picturile în ulei din exteriorul bisericii.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Credincioșii bisericii din Glob, din puțina lor agoniseală, au cumpărat cărți de cult de mare valoare. Aceste cărți au fost cercetate de istoricul Nicolae Iorga în timpul vizitei făcute așezării.[4] E vorba de: *Evanghelie,* București, 1760, *Strastnic,* Blaj, 1773, *Penticostar,* Râmnic, 1785, *Adunarea Cazaniilor,* Viena, 1793, *Triodion,* Blaj, 1800, *Apostol,* Blaj, 1802, *Octoih,* Arad, 1826, etc.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Atât biserica din lemn, cât și cea actuală au fost deservite de preoți români. Astfel, în *Cronica Banatului,* protopopul Nicolae Stoica de Haţeg, când vorbește de pedepsirea unor haiduci de către autoritățile austriece, arată că *„unu plăiași, Mihai Popovici, fu paroh în Globu Craiovei”*[5]*,* dar nu ne mai spune de ce a renunțat la preoție, când și cât a fost preot, evenimentul descris având loc în anul 1772. Primii preoți ale căror nume le știm au fost: Ștefan, amintit în 1751, Barbu Popovici, care era și parohul satelor Crușovăț și Pârvova, și Andrei Popovici în anul 1775. Începând cu 1810 și până în anul 1964 constatăm un fapt puțin obișnuit și anume că familia Popa-Popovici timp de șapte generații (154 de ani) a ținut aprinsă flacăra credinței în satul Globu Craiovei. Primul preot din această familie a fost Dragotă, paroh în anii 1810-1822, apoi au urmat Popa Drăguț (1822-1824), Mihai Popovici (1824-1850), Ioan Popovici (1850-1861), Zaharia Popovici (1861-1900), Zaharia Popovici – junior (1900-1939) și Grigore Popovici (1939-1964). După cele șapte generații de preoți date de familia Popovici, au urmat preotul Nicolae Sinovici (1964-1967), preotul Trifon Grozăvescu (1967-1984), iar din 1984 și până astăzi parohia fiind păstorită de către preotul Iosif Boroica de la Petnic.

C. CIMITIRUL. Parohia deține un cimitir parohial pe care îl administrează.

D.ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Un cor e atestat documentar înainte de anul 1928.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia (având 450 enoriaşi), în parteneriat cu şcoala, organizează periodic excursii la mănăstiri. De sărbătoarea Crăciunului, copiii cântă colinde la biserică, după care se împart daruri celor prezenţi, iar de Ziua eroilor elevii aduc flori și intonează cântece patriotice la monumentele ridicate în memoria lor. Pentru nevoiașii și săracii parohiei se iniţiază diferite activităţi pentru a veni în sprijinul acestora.

---

[4] Icoana CRISTESCU BUDESCU, *Monografia satului Globu Craiovei, județul Caraș- Severin,* Timișoara, Editura Partoș, 2010, pag. 176.

[5] Nicolae STOICA DE HAȚEG, *Cronica Banatului*, Editura Academiei, București, 1969, pag. 195.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] *„Sfântul Ierarh Nicolae”*; [ADRESA] sat Globu Craiovei, nr. 206, com. Iablanița, jud. Caraș-Severin.

BIBLIOGRAFIE: CRISTESCU BUDESCU, Icoana, *Monografia satului Globu Craiovei, județul Caraș-Severin*, Timișoara, Editura Partoș, 2010; IONIȚĂ,Vasile, *Glosar toponimic Caraș-Severin*, Reșița, 1972; POPOVICI, Pr. Grigorie, *Cronica parohială a bisericii*, 1949, ms., Mitropolia Banatului; STOICA DE HAȚEG Nicolae, *Cronica Banatului*, Editura Academiei, București, 1969.

Parohia „Sfinţii Arhangheli Mihail și Gavriil” – Globurău

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Localitatea este înglobată din punct de vedere adminstrativ, în comuna Mehadia.[1] Globurăul se învecinează cu următoarele sate: la sud – satul Plugova; la nord – comuna Cornereva; la nord-est – satul Bogâltin; la sud-vest – satul Crușăvăț. Este străbătut de râul Belareca în partea de est, fiind o apă de munte cu chei și cascade care se succed pe o distanță de câțiva kilometri.

Este greu de stabilit data așezării primilor oameni pe aceste locuri, însă documentar satul este atestat întâia oară la 1584.[2] Prima vatră a satului s-a aflat în partea de vest a actualei vetre și purta numele de „Globșor”, datorită numărului restrâns de case din bârne existente în cuprinsul său. De asemenea nu se știe când și-a modificat satul pentru prima dată vatra (oricum înainte de anul 1700), mutându-se de aici pe malul stâng al râului Belareca, sub dealul ce poartă numele de Șorlița, aflat la circa un km de la Globurău, și care a luat numele de „Vârtop”, denumire păstrată de acel loc până astăzi.

Cu timpul, locul unde se afla fiind insuficient pentru desfășurarea sa, satul a fost întemeiat pe vatra celui de astăzi, dându-i-se numele de Globurâu[3] (deoarece era așezat pe cursul râului Belareca). Abia pe la anii 1895-1896 s-a descoperit o însemnare care amintește satul sub numele *Globe*[4] (folosit probabil ca prescurtare a denumirii Globurâu).

După al Doilea Război Mondial s-a încetățenit denumirea Globurău, păstrată până în ziua de astăzi, exprimând aspectul neplăcut al dealurilor ce străjuiesc satul și care atunci erau golașe.

Vârstnicii satului afirmă că, după cum au auzit și ei de la bătrânii lor, primul om care a locuit pe teritoriul satului a fost un oarecare român din părțile Ardealului pe nume „Scripete”, iar în anul 1808 era pomenit „Toma Scripete din Globurău”.[5] Se cunosc şi alte familii în sat care își au rădăcinile foarte vechi, cum ar fi: Șuvăgău, Greu, Dobre, Peștenariu, Boată, Bubă etc.

---

[1] I.B. GHIȚĂ, *Monografia Parohiei Ortodoxe Române Băile Herculane,* manuscris, p.7.
[2] C. SUCIU, *Dicţionar istoric al localităţilor din Transilvania, vol. I,* București, 1967, p. 266.
[3] Gh. COTOŞMAN, *Inscripții și însemnări din bisericile Mitropoliei Banatului*, în „Mitropolia Banatului“, an XIV, nr. 9-10/1964, p. 597.
[4] C. GHILEZAN, Însemnări în Registrul Exibit, 1895 – 1896, ms. A se vedea şi V. Frăţilă, *Dicţionarul toponimic al Banatului, IV (F-G)*, Timişoara 1986, p. 105.
[5] P. BONA, *Ortodoxismul Graniței româno-bănățene*, Caransebeș 1996, p. 64.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica parohială actuală – înainte exista una din lemn – are o istorie deosebită. Vizita viitorului împărat Iosif al II-lea în aceste locuri la 19 mai 1773 are ca urmare ridicarea unei biserici în sat pentru români, în stil catolic, deși în sat nu era nici un catolic. Biserica era prevăzută cu sacristie, amvon și orgă. Lucrarea a fost finalizată în anul 1775. Din surse bine întemeiate știm că în 1775 biserica a fost sfințită de episcopul Vârșețului Vichentie Popovici; probabil la sfințire a participat și preotul Mehadiei Athanasie Stoica de Haţeg, precum şi preoții din jur, între care amintim pe cel al Plugovei, Lupu Cristescu, astfel că din 1775 preotul Plugovei Lupu Cristescu administrează și parohia Globurău. În 1776, postul fiind vacant, se dorește a fi așezat preot Nicolae Stoica din Mehadia; la anul 1790 – 1792 găsim preot în Globurău pe Lazăr Șuvăgău.[6]

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica are dimensiunile de 21,70 m lungime, 11 m lăţime, 18 m înălţime la turn. Este construită din piatră, acoperită cu ţiglă, având formă de navă; se încheie la răsărit cu o absidă semicirculară, atât la exterior, cât și la interior. Fiind iniţial o biserică romano-catolică, are sacristie adosată, bolta din cărămidă, iconostasul de zid cu lambriuri de lemn, pardoseala din ciment, turnul din cărămidă acoperit cu tablă galvanizată.

[PICTURA] Biserica a fost pictată în 1799 de Popovici Mihai și în 1943 de Nicolae Popovici din Caransebeș. În biserică se păstrează 5 icoane împărătești pictate de N. Popovici și o icoană „Maica Domnului cu Pruncul" la tronul Maicii Domnului pictată de Z. Achimescu în 1876. În pronaos se află o icoană, ulei pe pânză „Naşterea Domnului", iar în altar sunt icoanele mobile, pictate pe placaj: „Sf. Vasile cel Mare", „Sf. Grigorie de Nazianz", „Sf. Ioan Gură de Aur", „Arhidiaconul Ștefan" și icoana pe tablă „Intrarea lui Iisus în Ierusalim", precum și o icoană, ulei pe pânză „Nașterea Domnului".[7]

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista clericilor: Lupu Cristescu, preot la Plugova, administrează biserica din Globurău (1774-1778); Nicolae Stoica de Haţeg, preot la Mehadia, administrează biserica din Globurău (1778-1790), urmat de Lazăr Șuvăgău (1790-1807), Nicolae Baros (1807-1831), Dimitrie Petrașcu (1831), Nestor Popescu (1831-1835), Gheorghe Baros (1835-1858), Dimitrie Iacobescu (1858), Mihai Popovici (1858-1863), Simion Lalescu (1863), Toma Grozăvescu (1863-1873), Grigore Vasilescu (1873-1875), Nicolae Coca (1875-1877), Iancu Domil (1877-1885), Ioan Bogoevici (1885-1888), Constantin Vlăduceanu (1888-1890), Alexandru Ogârlaci (1890-1893), Constantin Vlăduceanu (1893-1895), Cornelie Ghilezan (1895-1908), Zaharia Grozăvescu (1908), Grigore Vasilescu (1908), Gheorghe Tătucu (1908), Ioan Grozăvescu (1909), Gheorghe Belcotă (1910), Iosif Drăgoi (1910-1926), Vasilescu Grigorie (1926-1929), Nicolae Goanță (1948-1949), Ipolit Ilică (1949-1950), Nicolae Careba (1952-1956), Ioan Nedici (1956-1961), Trifon Grozăvescu (1961-1964), Macu Cuzmanovici (1964-1966), Gheorghe Șuvăgău (1967-1973), Gheorghe Rădulescu (1973-1976), Ioan Badea (1976-1995), Nicolae Răduța (1995-2000), Ilie-Ștefan Bubă (2000-2006), Vasile Fordon Gligor (2006-2014), Răzvan Rădoi (2014 - prezent).

C. CIMITIRUL. Cimitirul este situat la ieșirea din sat, spre Plugova, având o suprafață de 450 m.[2]

D.ACTIVITĂȚICULTURALEȘIFILANTROPICEÎNTRECUT.Primaşcoală confesională apare la 1774. La Anul Nou bărbații făceau calendare din ceapă pentru a cunoaște lunile ploioase și secetoase de peste an. În Joia Mare, dimineața mergeau bătrânii la cimitir aprinzând lumânări și dând de pomană alimente.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. În fiecare an, cu ocazia sărbătoririi Sfinților Apostoli Petru și Pavel, preotul împreună cu un număr mare de credincioși merg

[6] N. STOICA DE HAȚEG, *Cronica Banatului,* ediția a II – a, Editura Facla, Timișoara 1981, p. 257.

[7] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeșului, Caransebeș, 2012, p. 315.

în pelerinaj la Schitul cu același hram din Bogâltin, fiind prezenți la Sfânta Liturghie și împărtășindu-se cu Trupul și Sângele Mântuitorului, încununând astfel perioada de post prin care tocmai au trecut. Actualmente, parohia cuprinde 270 enoriaşi.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil"; [ADRESA] nr. 108, sat Globurău, com. Mehadia, jud. Caraş-Severin.

BIBLIOGRAFIE: BONA, P., *Ortodoxismul Graniței Româno-Bănățene*, Caransebeș 1996; GHILEZAN, C., Însemnări în Registrul Exibit, 1895 – 1896, manuscris; GHIȚĂ, I.B., *Monografia Parohiei Ortodoxe Române Băile Herculane,* manuscris; LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeșului, Caransebeș, 2012; STOICA DE HAȚEG, N., *Cronica Banatului,* ediția a II – a, Editura Facla, Timișoara 1981; SUCIU,*C., Dicţionar istoric al localităţilor din Transilvania,vol. I,* București, 1967, p. 266.

Parohia „Naşterea Sfântului Ioan Botezătorul" – Iablanița

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia este situată în comuna Iablanița, așezată la 44,58 latitudine nordică și la 22,19 latitudine estică, în apropiere de calea ferată Timișoara – Caransebeș – București; se învecinează cu satele Mehadia, Plugova, Globurău, Crușovăț și Petnic. Satul Iablanița este atestat documentar, întâia dată, în anul 1402[1]. Era cu 3-4 kilometri mai sus (către pădurea cea mare) față de vatra actuală. Casele din lemn erau așezate pe văi, ogașe, în locuri cât mai bine ascunse, înconjurate de pădurea formată din fagi, pini și plopi. Vechea vatră a satului este numită astăzi „Valea Satului" ori „Satul Bătrân". Mutarea satelor în locuri uşor accesibile a preocupat mult timp autoritățile austriece, dar abia prin rezoluția imperială din 1 mai 1784 s-a aprobat ca în județul Caraș – nemilitarizat – să înceapă regularizarea satelor. Vatra actuală a satului se întinde pe mai bine de doi kilometri. În prezent, după datele primăriei, suprafața teritoriului satului este de 7.423 ha. Numele satului Iablanița are o vechime multiseculară și a fost dat așezării în timpul când localnicii au început să conviețuiască cu populațiile slave. Se afirmă că numele de Iablanița provine dintr-un vechi cuvânt slav, anume din *jablanŭ*, însemnând „măr". Iablanița, împreună cu satele Cănicea, Cornea, Crușovăț, Cuptoare, Domașnea Globul Craiovei, Lăpuşnicel, Pârvova, Petnic, a făcut parte din teritoriul numit în vechime „Craina". Numele de Craina (Krajna) își are originea în cuvântul slav „kraj", care înseamnă „margine".[2]

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] În Iablanița a existat o biserică de lemn din vechea vatră a satului, dar nu se cunoaște anul construirii. După mutarea pe actuala vatră a fost construită o altă biserică de lemn, care în urma unei ploi torențiale a fost distrusă. În locul acestei biserici a fost construită o nouă biserică, tot din lemn, pe locul numit „Vâr", în mijlocul cimitirului. Pe locul ei a fost ridicată

[1] LUCIAN Episcopul Caransebeșului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului,* Editura Episcopiei Caransebeșului, 2012, p. 317.
[2] Dumitru TERFĂLOAGĂ, *Monografia Satului Iablanița din Județul Caraș-Severin,* Editura Marineasa, Timișoara, 1997, p. 9.

în 1937 o cruce; de la această biserică a rămas Tronul Arhieresc. Biserica prezentă, cu hramul „Naşterea Sf. Ioan Botezătorul", a fost construită în anii 1821-1825.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica actuală este construită în stil baroc, din piatră și cărămidă arsă, cu dimensiunile de 21x7,70 m, acoperită cu ţiglă; turnul e din cărămidă, acoperit cu tablă de cupru. S-a ridicat de către meşterii locali, sub conducerea lui Johannis Krivanski. Din generaţie în generaţie s-a transmis ştirea că locul unde s-a construit biserica era băltos, însă au fost aduse sute de care de piatră şi peste acestea s-a stâmpărat var provenit din calcarul de la Ostreş şi de pe dealul Corbu, care a fost ars în cuptoare de localnici. Așa se explică faptul că, deşi au fost cutremure, unele destul de puternice, zidurile bisericii au rămas intacte. În anul 1894, la îndemnul şi sub conducerea preotului de atunci Gheorghe Tătucu, s-a izbutit repararea generală a exteriorului şi s-a ridicat zidul care înconjoară curtea bisericii. În 1911 s-au confecţionat porţi cu grile din fier, la intrarea în curtea bisericii și la cele două cimitire. În perioada 1941-1943 s-a reparat și exteriorul bisericii de către meşterii locali conduşi de Gheorghe Predescu din Mehadia.[3] Casa parohială a fost construită în 1943, din piatră şi cărămidă, acoperită cu ţiglă, donată bisericii de către preotul Gheorghe Tătucu. În sat se află o cruce din marmură albă, ridicată în 1989 în memoria eroilor căzuţi în al Doilea Război Mondial. În perimetrul satului se află patru cruci.

[PICTURA] Pictura bisericii a fost realizată parţial de Ștefan Popovici în 1828, continuată apoi de Dimitrie Popovici şi Trifon Achimescu. În 1856 biserica este pictată de Mihai Popovici. Pictura a fost restaurată în 1941-1943 de Ioan Băleanu. În biserică sunt 15 icoane-prăznicar și 25 de icoane pictate pe spătarele scaunelor.[4]

Cărţi vechi: Evanghelie (Bucureşti, 1723), Antologhion (Râmnic, 1786), Liturghier (Sibiu, 1798) şi altele.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Preoţii care au slujit de la înființarea parohiei până astăzi au fost următorii: Gheorghe (1751), Ignat Tătucu (1730-1798), Nicolae Trailovici sau Trăilă (1736-1816), Ștefan Popescu Berenci (1775), Zaharia Tătucu (1763-1851), Gheorghe Trailovici/Trăilă (1776-1842), Nicolae Tătucu (1814-1891), Nicolae Tătucu (1848-1903), Gheorghe Tătucu (1860-1943), Alexandru Dărăban (1914-1922), Ioan Urecheatu din Mehadia, Traian Nemoianu din Petnic, Octavian Trailovici, (1940-1975), Lazăr Magheţi (1975-1977), Ioan Covaci (1978-1981), Ioan Albu (1982-1992), Ilie Caraibot (1992-2010), Ioan Borchescu (2010 şi prezent).

C. CIMITIRUL. Parohia deţine două cimitire în suprafaţă totală de 4.723 m^2.

D. ACTIVITĂŢI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. O şcoală primară este amintită, întâia dată, în 1808. Un cor apare în 1883. Vizite canonice în trecut au fost următoarele: Episcopul Nicolae Popea la 20 mai 1891, Episcopul Iosif Traian Badescu la 2 octombrie 1924, Episcopul Vasile Lazarescu la 20 iulie 1937 când s-a făcut şi târnosirea bisericii, după mai bine de 100 de ani de când a fost terminată zidirea bisericii şi a fost antesfinţită de protopopul Stoica, în fine Episcopul Veniamin Nistor la 2 octombrie 1953. Locuitorii satului cu mic cu mare, îmbrăcaţi de sărbătoare în frumosul port naţional românesc şi-au primit Episcopii cu evlavie dar şi cu bucurie; convoiul arhieresc a fost primit de un banderiu de călăreţi care i-a însoţit – la urmă – până în satul vecin.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia (având 612 enoriaşi), în parteneriat cu școala, organizează periodic excursii la mănăstiri. De Crăciun copiii colindă în biserică, după care li se împart daruri. Pentru nevoiașii și săracii din parohie se oferă cele necesare. În anul 2011 parohia a fost vizitată de Preasfinția Sa Lucian Mic, Episcop al Caransebeșului, oficiind Sfânta Liturghie împreună cu un sobor de preoți și diaconi.

---

[3] Dumitru TERFALOAGĂ, *op. cit.,* p. 38.

[4] LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, Petru BONA, o*p. cit.,* p. 317.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Naşterea Sfântului Ioan Botezătorul"; [ADRESA] com. Iablanița, nr.102, jud. Caraș-Severin.

BIBLIOGRAFIE: BONA, Petru, *Lespezi și cruci de piatră din parohiile Eparhiei Caransebeșului,* Editura Episcopiei Caransebeșului, 2015; LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului,* Editura Episcopiei Caransebeșului, 2012; TERFALOAGĂ, Dumitru, *Monografia Satului Iablanița din Județul Caraș-Severin,* Editura Marineasa, Timișoara, 1997.

Parohia „Sfântul Apostol Toma" – Lăpuşnicel

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Localitatea Lăpuşnicel este aşezată într-o vale adâncă, având la răsărit Dealul Mare, la apus Dealul Tîlva, la nord Dealul Obîrșia şi la sud Dealul împădurit Belcoveţul. Toţi locuitorii sunt de naţionalitate română şi ocupaţia lor principală este agricultura. Despre trecutul localității foarte puţine se ştiu, dar în mod sigur satul Lăpușnicel nu se găsea unde se află astăzi şi nici nu purta numele de Lăpușnicel; era situat lângă satul Plugova, în locul Plugoviţa. Plugoviţa era chiar primul nume al satului Lăpușnicel, dar fugind poporul de groaza turcilor în anul 1603, au fost aşezaţi de către boierul Pokri Gabor, a cărui proprietate era Plugova, Plugoviţa şi Lăpușnic (cel de lângă Bozovici), în locul numit azi Săliște. Fiindcă Lăpușnicul era proprietatea amintitului boier, poate de aceea i-a dat numirea de Kis-Lapusnik, iar poporul i-a zis Lăpușnicel şi aşa şi-a păstrat acest nume. Printre proprietarii Lăpușnicelului se mai aminteşte Ioan Iojica; acesta în anul 1589 a fost castelan al oraşului Caransebeş.[1] Primele familii din Lăpușnicel au fost familia Panduru și Străinescu, care s-ar fi refugiat aici din Oltenia.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Din însemnările ce se află în cărţile vechi bisericești din satul vecin Pârvova se constată că în anul 1801 credincioşii filiei Lăpușnicel au ridicat, cu a lor cheltuială, o capelă care s-a demolat în anul 1839 şi în acelaşi loc s-a construit actuala biserică în 1842, fără a se aminti vreun arhitect.[2] În anul 1924 episcopul Iosif Traian Badescu a vizitat parohia Lăpușnicel, iar în 1948 parohia a fost vizitată și de chiriarhul Veniamin Nistor. În anul 1958 Mitropolitul Banatului Vasile Lazarescu târnoseşte biserica din Lăpușnicel în ziua hramului, *Sfântul Apostol Toma,* 6 octombrie.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica (cu dimensiunile 17,20x5,60 m) este construită în stil baroc, având forma de corabie. Materialele folosite sunt: la temelie piatră, la pereţi piatră şi cărămidă; șarpanta bisericii este din lemn, acoperită cu ţiglă, iar turnul este acoperit cu table de aramă. Biserica nu este boltită. Între anii 2000-2003 s-au efectuat reparaţii capitale în interiorul şi exteriorul ei.

[PICTURA] Biserica a fost pictată de Dimitrie Turcu în anul 1841, iar în 1903 pictura a fost refăcută de Ioan Bagiu din Lugojel.[3] La 27 iulie 1969 se reface pictura

[1] Patriciu DRĂGĂLINA, *Din istoria Banatului de Severin*, Caransebeş, 1899, p. 171.
[2] Arhiva parohiei Pârvova, dosar nenumerotat.
[3] Gheorghe P. ŢUNEA, *Craina. Lăcaşuri de cult*, Ed. TIM Reşiţa, f. a., p.57.

bisericii de către familia preotului Liviu Tulcan din comuna Ususău, judeţul Arad. În data de 27 septembrie 1970 se binecuvântează lucrările de pictură de către regretatul Nicolae Corneanu, mitropolitul Banatului. În 2000-2003 vechea pictură este înlocuită cu pictura realizată de Florica şi Eugen Papici.[4]

Cărţi vechi: Antologhion (Râmnic, 1766), Cazanie (Bucureşti, 1768), Triod (Blaj, 1813) etc.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Preoţi ce au slujit la parohia Lăpuşnicel de-a lungul timpului au fost: Ioan Goga (1878-1880), Iosif Drăgilă (1880-1901), Felician Nemoianu (1903-1948), Zaharia Drăgan (1949-1981), Gheorghe Moroșanu (1981-1982), Ioan Ursulescu (1982- prezent).[5]

C. CIMITIRUL. Parohia deţine un cimitir propriu din vechime.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. O şcoală primară funcţiona încă la 1808, cu învăţătorul Cârstea Drăgilă. În primii doi ani (1934-1935, posibil şi ulterior), Corul Căminului cultural a cântat şi în biserica satului. În Lăpuşnicel s-a născut generalul Mihail Trapşa, preţuit militar şi pe deasupra înzestrat condeier.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia, cu 385 enoriaşi, desfăşoară mai multe acţiuni de ajutorare a credincioşilor, dar și activități cu tinerii, fiind implicată în câteva parteneriate.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfântul Apostol Toma"; [ADRESA] Lăpuşnicel, nr. 275, jud. Caraş-Severin.

BIBLIOGRAFIE: Arhiva Parohiei Pârvova; DRĂGĂLINA, Patriciu, *Din istoria Banatului de Severin*, Caransebeş, 1899; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, 2012; ŢUNEA, Gheorghe P., *Craina. Lăcaşuri de cult*, Ed. TIM Reşiţa, f.a., p. 57.

4 LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, P. BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, 2012, p. 320.
5 *Ibidem,* p. 321.

Parohia „Pogorârea Duhului Sfânt" – Lăpuşnicu Mare

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [TOPONIMIE, PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Situat pe partea dreaptă a râului Nera, la circa 2 km, Lăpușnicu Mare este una din localitățile pitorești ale Văii Almăjului.[1] Vatra actuală a satului[1] este dispusă de o parte şi de cealaltă a pârâului Lăpuşnic (afluent al Nerei) care o desparte în două părți aproximativ egale.

După ultima împărțire teritorial-administrativă a țării din anul 1968, Lăpușnicu Mare se învecinează cu localitățile Steierdorf-Anina la nord, Potoc, Socolari la nord-vest, Moceriș la vest, ca și sat aparținător. La sud se învecinează cu localitățile Șopotul Vechi şi Dalboșeț iar la est cu cea mai mare localitate din Almăj, comuna Bozovici. Lungimea totală a hotarului este de 36,16 km, iar suprafața de 5.370, 50 ha.

1 Zona cuprinde 14 sate .

Comuna era cunoscută sub denumirea de Lăpuşnicu de sub Codru, denumire populară ce relevă o realitate geografică, deoarece aşezarea veche a satului era la poalele codrului, zonă ce astăzi poartă numele de Valea Satului. Comuna Lăpuşnicu Mare apare atestată în documentele istorice întâia dată în 1540. Mai târziu Lăpuşnicu Mare va face parte din regimentul grăniceresc din Banat, între anii 1773-1872. Iniţial comuna făcea parte din compania Bozovici, iar în 1838 a fost înglobată în compania Almăj – Dalboşeţ. În 1773 Lăpuşnicu Mare avea un număr de 125 de case, 75 de bărbaţi şi 39 de femei (toţi apţi de lucru) precum şi 4 văduve. În ceea ce priveşte situaţia animalelor, la 1774 erau 196 de vite de tracţiune, 38 de cai pentru prăsilă, 2.028 oi, capre 717.[2]

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] La Lăpuşnicu Mare exista o biserică de lemn încă din 1753.[3] Biserica veche a fost construită din lemn de gorun, căptuşită în interior cu scânduri de brad, vopsită cu var. Din loc în loc erau zugrăvite cruci de culoare galbenă. Pe jos era pământ bătut, iar acoperişul era din şindrilă. Biserica avea dimensiunile de 9 x 5,5 m. Iconostasul era din brad vopsit în culoare albastră. Deasupra uşilor împărăteşti, pe o scândură de gorun, erau pictaţi cei doisprezece Apostoli, iar la mijloc Mântuitorul Iisus Hristos.[4]

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica actuală cu hramul „Pogorârea Sfântului Duh” (monument istoric prin decret 3.140 din 1972), având dimensiunile de 19,70 x 8,70 m, s-a construit în 1780[5], ctitor fiind Vuc Goşa zis „Şoimu”. Biserica e în stil baroc, din piatră şi cărămidă, acoperită cu tablă de cupru. Restaurarea în totalitate a bisericii a început la 10 iulie 2007, când răposatul şi vrednicul de amintire Cristian Constantin (paroh la acea vreme) primeşte avizul cu nr.163/CA/18.0502007, prin care se aducea la cunoştinţă că proiectul de restaurare a fost avizat de Comisia Naţională a Monumentelor Istorice. Lucrările de renovare exterioară şi interioară, precum şi înnoirea obiectelor de cult s-au finalizat în 20 mai 2009. Programată la 31 mai 2009, slujba de târnosire avea să fie un moment de referinţă în istoria locală; s-a oficiat de Preasfinţitul Episcop Lucian al Caransebeşului.[6]

Casa parohială este construită în 1897 din piatră moale de calcar, acoperită cu ţiglă; este compusă din 3 camere şi dependinţe. În anii 2005-2006 a fost renovat în totalitate exteriorul casei. În 2013-1014 a fost renovat şi modernizat interiorul casei parohiale, ocazie cu care s-a făcut şi o reîmpărţire a camerelor.

[PICTURA] Biserica a fost pictată în 1830 de Dimitrie Turcu de la care s-au păstrat până astăzi 16 icoane pictate pe zidurile laterale, deasupra stranelor. În 1878 a fost repictată de Nicolae Haşca, iar în 1934 a fost pictată bolta de Ioan Băleanu. Pictura a fost restaurată în 1972 de pictorii Gheorghe Ciobanu şi Gheorghe Trăşculescu din Bucureşti.[7]

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] În biserică sunt icoane- prăznicare, în ulei pe tablă, pictate de Nicolae Haşca, precum şi un potir de argint. Cărţi vechi: Octoih (Râmnic, 1750), Antologhion (Râmnic, 1752), Apostol (Bucureşti, 1784), Chiriacodromion (Sibiu, 1855) etc.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Şirul clericilor: Ioan (1751), Ştefan al Pârvului (1753-1757), Anghel Budu (1764-1770), Avacum Păunescu (1775), Toma din Toplet (1788),

[2] Vatra veche a satului „Săliştea” este situată la aproximativ 14 km în amonte, pe valea pârâului Lăpuşnic.

[3] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile eparhiei Caransebeşului,* Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012, p. 321. Pentru anul 1540, de mai sus, a se vedea N. ILIEŞIU, *Monografia istorică a Banatului* (ed. D. Ţeicu), Ed. Mica Valahie, Bucureşti 2011, p. 163.

[4] I.D. SUCIU, R. CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, vol. I, Editura Mitropoliei Banatului, Timişoara 1980, p. 230.

[5] LUCIAN Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *op. cit.*, p. 322.

[6] Nicolae STOICA DE HAŢEG, *Cronica Banatului* (ed. D. Mioc), Ed. Facla, Timişoara 1981, p. 266.

[7] Cristian CONSTANTIN, *Jurnal de restaurare,* Editura Contrafort, Craiova 2009, p. 33.

Gheorghe Damianovici sau Damian (1788-1833), Chiriac Pirtea (1835), Vichentie Pirtea (1853-1854), Gheorge Nedici sau Neda (1854-1892), Dimitrie Bogoevici (1892-1896), Tiberiu Şuta (1942), Octavian Găvan (1950), Gheorghe Ţunea (1951-1972), Ioan Brânzei (1972-1974), Iosif Ciocloda (1975-1990), Pavel Miloi (1990-2006), Cristian Ionuţ Constantin (2006-2012)[8], Vasile Dragoș Victor (2012-prezent).

C. CIMITIRUL. Cimitirul parohial are suprafaţa de 9.600 mp. În localitate sunt 3 cruci și una la hotarul satului.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. [ACTIVITATE CULTURALĂ, ACTIVITATE FILANTROPICĂ] Şcoala primară avea în frunte, în 1789, pe Gherman Frâncu. Un cor bisericesc se înfiinţează în anul 1907. În 1911 ia ființă fanfara din Lăpușnicu Mare, la inițiativa lui Ilie Bihoi Șutu, cu un grup de 15 țărani inimoși. Ca prim scop, inițiatorul și-a propus înfrumusețarea zilelor de sărbătoare, pe urmă primirea unor personalități importante.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. [ACTIVITĂȚI PASTORAL-MISIONARE, CULTURALE, EDITORIALE, FILANTROPICE, CATEHETICE ș.a.] Cu ocazia Nașterii Domnului comunitatea ortodoxă (formată din 600 membri), cu sprijinul consiliului local, împarte pungi cu dulciuri tuturor copiilor din sat. La marile sărbători, când se organizează procesiuni la crucea de la intrarea în sat, participă și fanfara și corul din Lăpușnicu Mare.

În anul 2004 a fost reorganizat corul bisericesc de către învățătorul Mihăilescu Ilie și organistul Frenț Dionisie Puiu. Odată cu această reorganizare, numărul coriştilor a ajuns la 55 de persoane. Astăzi nu este Sfântă Liturghie la care să nu participe şi corul mixt al bisericii. De asemenea, fanfara din Lăpuşnicu Mare, prin grija domnului învăţător şi dirijor Ilie Mihăilescu ia parte la activitățile bisericești şi culturale ale parohiei. În fiecare an, în noaptea Sfintelor Paști, comunitatea ortodoxă din Lăpușnicu Mare înconjoară satul, acompaniată de cântecul fanfarei și al corului bisericesc.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Pogorârea Duhului Sfânt"; [ADRESA] Strada Principală, nr. 305, Lăpușnicu Mare, jud. Caraș-Severin; [OFICIU PAROHIAL] tel. 0255244126.

BILIOGRAFIE: CONSTANTIN, Cristian, *Jurnal de restaurare,* Editura Contrafort, Craiova 2009; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA, Petru, *Parohiile eparhiei Caransebeşului,* Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeș, 2012;. SUCIU, I.D., CONSTANTINESCU, R., *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, vol. I, Editura Mitropoliei Banatului, Timişoara 1980; JOMPAN, Dumitru, *Coruri din Banat*, II, Ed. Nagard, Lugoj 2011.

[8] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *op. cit.*, p. 322.

Parohia „Sfântul Proroc Ilie Tezviteanul" – Luncaviţa

A. ISTORICUL COMUNITĂŢII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia Luncaviţa este aşezată într-o regiune deluros-muntoasă a judeţului Caraş-Severin, în bazinul de pe versantul sud-vestic al cumpenei apelor numită Poarta Orientală, la o distanţă de 4 km de staţia Poarta, pe marginea pârâului Luncaviţa care îşi are obârşia în apropierea Munţilor Semenic. În partea de est Parohia Luncaviţa se învecinează cu Parohia Domaşnea, în partea de sud cu Parohia Mehadica, în partea de vest cu Parohia Verendin, iar în partea de nord cu Parohia Teregova.

Tradiţia spune că în vechime, în afară de Luncaviţa propriu-zisă, ar fi fost şi o Luncaviţa Mică aşezată la sud-vest de Luncaviţa, pe marginea pârâului ce coboară de la Verendin şi Poieniţa, pe locul numit Sălişte, în actualul hotar al Parohiei Verendin. Mai târziu locuitorii Luncaviţei mici s-au mutat din această vale, probabil din cauza unor inundaţii provenite de la ploile torenţiale, s-au mutat mai spre deal, unindu-se cu locuitorii Verendinului.

Tradiţia ne mai spune că primele familii care apar la Luncaviţa ar fi fost români ortodocşi care ar fi venit din Oltenia, din apropierea actualului oraş Cetate, de la locul numit Valea Oii. Printre familiile strămutate se numărau: Traisteu transformându-se în Trastău, Badea în Bădescu, Vuc în Vuculescu, Şerba în Şerbescu. Familiile Trastău şi Bădescu s-au aşezat pe malul stâng al pârâului Luncaviţa, iar celelalte familii s-au aşezat pe malul drept al pârâului Luncaviţa.

Luncaviţa apare în documente la 1440. În 1773 avea 110 case, în anul 1935 – 348 case (cu 1.348 inşi), la 2002 avea 997 locuitori; în 1788 satul a fost incendiat de otomani. În răstimpul confiniului militar, localitatea aparţinea de compania din Teregova. Numele satului a fost dat de vechii slavi care au fost asimilaţi timpuriu de către românii din zonă.[1]

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Credincioşii Parohiei Luncaviţa şi Parohiei Verendin au avut o singură biserică de lemn până în anul 1824, numită „Biserica bătrână", situată la locul numit „Valea Sârbului". Pe locul altarului acestei biserici, preotul Ioan Popovici a înălţat o cruce de piatră. Biserica actuală cu hramul „Sf. Proroc Ilie Tezviteanul" a fost zidită în anul 1824[1] Pe plan administrativ-gospodăresc s-au realizat următoarele: biserica a fost înzestrată cu mobilier nou, cu încălzire centrală, au fost refăcute exteriorul bisericii şi icoanele exterioare, aleea din jurul bisericii, au fost înlocuite geamurile vechi cu geamuri noi termopan, în curtea bisericii a fost ridicată o troiţă de către primărie.

În 20 iulie 1998, Prea Sfinţia Sa Dr. Laurenţiu Streza, Episcopul Caransebeşului, cu ocazia hramului Sf. Proroc Ilie Tezviteanul, a fost în mijlocul Parohiei, săvârşind slujba de binecuvântare a lucrărilor executate în perioada 1980-1998 prin contribuţia credincioşilor şi ajutorul financiar al D-lui Iosif Armaş, în timpul păstoririi preotului actual Paul Pervulescu.

În 21 iulie 2013 Preasfinţitul Lucian Mic, Episcopul Caransebeşului, a slujit Sfânta Liturghie, săvârşind şi slujba de resfinţire a bisericii, care a fost târnosită în

[1] V. IONIŢĂ, *Nume de locuri din Banat*, Ed. Facla, Timişoara 1982, p. 220.

anul 1947 de către Episcopul Caransebeșului de atunci Veniamin Nistor, binecuvântând osteneala credincioşilor de aici.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este în stil baroc, cu dimensiunile: 20 x 7 m, construită din piatră şi cărămidă, acoperită cu table de aluminiu în anul 1983, bolta semicirculară din cărămidă; turnul din cărămidă a fost renovat în anul 1925, acoperit cu table de cupru, pardoseala din mozaic acoperit cu mochetă, iconostasul din stejar sculptat la atelierele Patriarhiei în timpul păstoririi preotului actual Paul Pervulescu. Casa parohială a fost construită în 1850 din piatră şi cărămidă, acoperită cu ţiglă, compusă din trei camere şi dependinţe. La casa parohială s-au făcut lucrări de reparaţie capitală atât în interior cât şi în exterior. În interior au fost renovate toate încăperile, casa fiind racordată la apă curentă, urmând să fie racordată şi la canalizare. Oficiul parohial a fost amenajat, iar biblioteca şi arhiva parohială se află în incinta bisericii. De asemenea, au fost ridicate la casa parohială anexe pentru uz gospodăresc. Toate aceste lucrări au fost realizate prin contribuţia benevolă a credincioşilor, dar şi cu sprijinul primăriei şi al Consiliului judeţean Caraş-Severin.

[PICTURA] Pictura bisericii a fost executată în 1828 de un pictor necunoscut, apoi a pictat Mihai Velceleanu în anul 1868, iar în 1946 biserica a fost pictată din nou în ulei şi tempera de pictorul Ioan Băleanu din Caransebeş. În anul 1993 s-a restaurat pictura în totalitate de către pictorul Ioan Burdea din Oţelul Roşu. Catapeteasma bisericii a fost pictată de Rita Aldea[2] din Reșița cu sprijinul financiar al credincioşilor şi al lui Iosif Armaş, în 1994.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] În biserică sunt icoanele împărăteşti cu dimensiunile 130 x 80 cm: „Maica Domnului", „Iisus Hristos", „Sf. Ioan Botezătorul", „Sf. Nicolae" (pictate probabil de M. Velceleanu). De asemenea, se păstrează următoarele cărţi: Evanghelie (Bucureşti, 1707), Apostol (Bucureşti, 1747), Cazanie (Râmnic, 1748), Antologhion (Râmnic, 1776), Chiriacodromion (Sibiu, 1855).

Colecţia de carte veche a Mitropoliei Banatului deţine următoarele cărţi de la biserica din Luncaviţa: Apostol (Râmnic, 1747), Cazanie (Râmnic, 1748), Evanghelie (Bucureşti, 1760), Antologhion (Bucureşti, 1766).

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor slujitori: Micşa Roşca (1751-1790), Mihai Roşca (1790-1792), Marcu Popovici (1787-1793), Rafael Roşca (1797-1798), Dimitrie Popovici (1798-1813), Petru Spunei (1813-1814), Ioan Popovici (1814-1858), Nicolae Bogoevici (1847), Nicolae Popovici (1848-1888), Iosif Nemoianu (1883-1931), Petru Moisescu (1932-1943), Ioan Săbăilă (1943-1980), Paul Pervulescu (1980 - prezent).[3]

Astăzi numărul enoriaşilor este de 758.

C. CIMITIRUL. Parohia Luncaviţa are două cimitire care împreună au suprafaţa de 1ha. În curtea bisericii se află monumentul eroilor căzuţi în cele două războaie mondiale şi o troiţă.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. În 1808, la şcoala confesională era învăţător Pavel Condan.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohul a încercat să-și cunoască mai bine credincioşii şi să contribuei la sporirea lor duhovnicească prin taina spovedaniei, prin discuţii cu tinerii care urmau să se căsătorească şi prin vizite pastorale la domiciliu; o atenţie deosebită a acordat bătrânilor şi bolnavilor. În toţi aceşti ani a avut o bună conlucrare cu primăria, cu cadrele didactice de la şcoala din localitate şi cu profesorul de religie. A participat la toate acţiunile iniţiate de şcoala locală, precum şi la activităţile

[2] Nicolae CORNEAN, *Monografia Eparhiei Caransebeş*, Ed. Autorului, Caransebeş, 1940, p. 388.
[3] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012, p. 324.

organizate de profesorul de religie, la serbările susţinute la marile sărbători: Învierea Domnului, Naşterea Domnului şi Înălţarea Domnului.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfântul Proroc Ilie Tezviteanul". [ADRESA] Str. Principală, nr. 51, localitatea Luncaviţa, jud. Caraş-Severin. [OFICIU PAROHIAL] Luncaviţa, nr. 234, tel. 0733542489.

BIBLIOGRAFIE: CORNEAN, Nicolae, *Monografia Eparhiei Caransebeș*, Ed. Autorului, Caransebeş, 1940; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012.

Parohia „Sf. Nicolae și Sf. Proroc Ilie" – Mehadia

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Mehadia este așezată în direcția N-S pe drumul E70, București-Timișoara, la km 456, 54" latitudine şi 22" longitudine, la 10 km de Băile Herculane, pe ambele părți ale râului Belareca. În popor e numită *Megia* sau *Media*, amintind de vechea *Ad Mediam*. Un turn-locuinţă de la Mehadia a fost datat în sec. XIII. În preajma bisericii medievale în ruină, din sec. XIV, s-au aflat monede bizantine din sec. XII, precum şi un inel (într-un mormânt) cu vultur bicefal-ornament, la origini simbol bizantin, ceea ce denotă relaţii cu spiritualitatea bizantină-ortodoxă. Şi psaltirea slavo-română din al XVI-lea veac, are semnificaţia sa.[1]

În 1757, Mehadia avea 220 de case, prin 1774 avea 285 de case, în 1910 erau 685 de case și 2.504 locuitori. A făcut parte din Regimentul de graniță, aici fiind sediul companiei a 5-a. În 1992, localitatea avea 2.843 de locuitori din care 2.708 credincioși ortodocși, 54 de romano-catolici, 45 de baptiști, 10 penticostali. În anul 2014, localitatea are 1.476 de locuitori din care 1.440 credincioși ortodocși, 1 romano-catolic, 25 baptiști, 8 penticostali și 2 martori ai lui Iehova.[1] Astăzi, ortodocşi sunt 1.389 de suflete.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Înaintea sf. lăcaş de azi au existat alte biserici, de lemn, dintre care una a fost sfinţită în anul 1741. Biserica parohială actuală are două hramuri: „Sf. Nicolae" și „Sf. Proroc Ilie", când este și ruga satului. A fost construită în anul 1780 din contribuția tuturor credincioșilor. La 20 iulie 1781 a fost sfințită de episcopul Vichentie Popovici. În 1788 a fost arsă de turci.

În 1794 s-a renovat, iar la 6 mai 1796 s-a sfințit de către Iosif Ioanovici Şacabent. În anul 1838, ianuarie 23, un cutremur puternic de pământ a dărâmat parţial biserica, fiind rezidită în 1843; s-a renovat în anul 1908, când a fost sfințită la 20 iulie.

În exteriorul absidei altarului se află mormântul protopopului Nicolae Stoica de Haţeg, cu inscripţia: „Aici odihnește Nicolae Stoica de Haţeg, 1751-1833, protopopul Mehadiei, reprezentant al Școlii Ardelene, cronicar bănăţean, neobosit răspânditor al culturii românești. Mare patriot, iubitor de neam și dreptate". De notat că din 1745 şi

[1] Luminiţa MUNTEANU-DUMITRU, *Itinerare arheologice bănăţene*, Bucureşti 1988, planşa XII; D. ŢEICU, *Banatul montan în Evul mediu*, Ed. Banatica, Timişoara 1998, p. 352; Idem, *Geografia eclesiastică a Banatului medieval*, Presa Universitară Clujeană, 2007, p. 190; Idem, *Studii istorice*, Ed. Mirton, Timişoara 2003, p. 95 şi urm. (autorul – în pp. 100 şi 101 – discută chestiunea centrului episcopal de la Mehadia).

până în 1928, Mehadia a fost sediu protopopesc.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCȚII] Lăcașul de cult are dimensiunile 20,80 x 9,30 mp, este construit din piatră și cărămidă; bolta este din lemn, pardoseala din dale de ciment, iconostasul din zid, turnul din cărămidă, decroșat și susținut de patru stâlpi masivi.

[PICTURA] În 1829, sf. lăcaş a fost pictat de D. Turcu, iar în 1908 de V. Simonescu. Până în anul 1978 interiorul bisericii a suferit trei renovări ale picturii, cea mai importantă fiind cea executată de Elvira Dăscălescu în anul menționat mai sus, în timpul păstoririi Pr. Constantin Grozăvescu. În anul 2013, biserica parohială a intrat în lucrări ample de renovare, refăcându-se tencuiala exterioară și curtea bisericii, iar din 2014 a început renovarea interiorului și a picturii, datorită stării de degradare foarte avansată.

Cărţi vechi: Noul Testament din 1648, Liturghier (Râmnic, 1768), Evanghelie (Râmnic, 1746), Cazanie (Râmnic, 1784) etc.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Inochentie Ianoșevici, Petru Ianoșevici sau Ianoş-român (1705), Andrei Jeblea, Simion Ilinescu (1739-1745), Ioan Lăpădat (1739-1750), Eustatie Gheorghevici (1748), Antonie Popovici (1745-1761), Atanasie Stoica de Haţeg (1750-1786), Samuilă Popovici (1771-1791), Istrate Gheorghevici (1775), Gheorghe Stoica de Haţeg (1784-1788), Costa Stoica de Haţeg (1824), Nicolae Dimitrievici (= al lui Dimitrie; 1790-1830), Hristofor Stoica (1795-1830), Dumitru Magieriu (1847), Nicolae Magieriu (1847-1856), Constantin Țepeneag (1851-1901), Alexe Frătesiu (1892-1894), Constantin Dure (1900-1910), Coriolan Buracu (1912-1923), Aurel Colojoară (1924-1960), Ioan Urecheatu (1930-1975), Constantin Grozăvescu (1975-2007), Gabriel Emil Băbuţă (2007- 2015), Danci Zărescu Petru Ciprian (2007-prezent).[2]

C. CIMITIRUL. Cimitirul parohiei este de aproximativ 6.100 mp și se află în curs de modernizare: capelă mortuară, garduri înconjurătoare, alei. În mijlocul lui se află ridicată o cruce din piatră și zidărie de către credincioşi. Capela mortuară cu dimensiunile de 12 x 8 m, cu turn (clopotniță), este construită din cărămidă și începând cu 1 iulie 2015 deserveşte comunitatea din Mehadia.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. În 1749 dascălul Paicovici (alias Paica, român) conducea şcoala confesională. Un cor ortodox apare în acte la 1888. Între generalii născuţi la Mehadia, merită a fi amintit numele lui Nicolae Cena.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia derulează încă din anul 2003 activități sociale în beneficiul persoanelor defavorizate, al bătrânilor și copiilor, printr-un program al Episcopiei Caransebeşului. În cadrul programului „Masa pe roți”, sunt servite cu mâncare caldă aceste categorii de beneficiari și se oferă consiliere din partea preotului.

Totodată, parohia desfăşoară acţiuni cu copiii (elevi ai claselor primare și gimnaziale) prin Centrul de Tineret „Sf. Nicolae” din Mehadia, la care un număr însemnat de elevi participă în parteneriat cu Centrul de Tineret al Episcopiei Caransebeșului.

Parohia încearcă să dezvolte și să îmbunătățească în continuare programele sociale și cele cu tineretul.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sf. Nicolae și Sf. Proroc Ilie Tesviteanul”; [ADRESA] Str. Principală, nr. 502, com. Mehadia, jud. Caraș-Severin;

BIBLIOGRAFIE: BĂCILĂ, Ion, *Monografia Mehadiei*, Editura Marineasa, Timișoara, 1977; LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului,* Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012; SUCIU, I. D., CONSTANTINESCU, R., *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, vol. I, Editura Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1980; PETREUŢĂ, Ioan, *Monumente istorice-bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara 1980 (ms.), p. 466.

[2] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş 2012, p. 325-326.

Parohia „Naşterea Născătoarei de Dumnezeu" – Mehadica

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/ CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Comuna Mehadica este o comună rurală din sud-vestul judeţului Caraş-Severin, fiind aşezată în regiunea „Craina". Teritoriul comunei Mehadica este apreciabil de mare, fiind delimitat la est de comunele Domaşnea, Cornea şi Cuptoare, la sud de Globu-Craiovei, Lăpuşnicel, la vest de Pârvova şi Borloveni, la nord de Teregova, Verendin şi Luncaviţa.

Numele comunei Mehadica este un diminutiv al comunei mari Mehadia de lângă Băile Herculane. Prima atestare documentară a localităţii este din anii 1440-1444. În 1896 sătenii s-au răzvrătit împotriva asupririi străine. Revolta a fost înăbuşită, 6 ţărani fiind împuşcaţi şi mai mulţi răniţi.[1] Dacă în 1935 satul avea 2.165 de locuitori, în 1922 avea doar 1.026, toţi ortodocşi, ca în 2002 să fie 922 locuitori, dintre care 904 ortodocşi. Azi sunt 535 enoriaşi ortodocşi.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Vechea biserică de lemn s-a ctitorit în anul 1748. Biserica actuală este construită în formă de navă, cu un singur turn, cu ziduri groase de 1 m, având lungimea de 26 de m, lățimea de 12 m, iar înălțimea turnului de 22 m. A fost zidită în anii 1769-1771, cu contribuția credincioșilor. Sfințirea sfântului locaș s-a făcut în 1796 de către episcopul Vârșețului Iosif Ioanovici Șacabent.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este în stil baroc, din cărămidă, piatră și acoperită cu țiglă, iar turnul cu aramă. Pardoșeala este făcută din plăci de piatră, șlefuită de către credincioșii parohiei.[1]

În anul 1923 biserica din localitate intră într-un radical proiect de restaurare exterioară și interioară, demolându-se acoperișul, iconostasul și cafasul, rămânând în picioare doar pereții. Toate cheltuielile de restaurare au fost suportate de către enoriașii acestei parohii. În 1984 biserica intră din nou întru proces amplu de restaurare exterioară.

[PICTURA] În anul 1924, sub conducerea preoților Ilie Imbrescu și Iosif Cristescu se începe pictarea bisericii de către zugravul Carol Papp din Buziaș, care lucrează pictura decorativă și de pictorul Bartolomeu Delliomini din Caransebeș care face pictura artistică.[2] Pictura realizată de către cei doi pictori avea să dăinuie până în 1998 când, sub conducerea părintelui Dumitru Ghimboașă, se restaurează de către pictorii Ion și Ana Bădilă.[3]

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoților: Vasilie (1751), Rafael Roşcovici sau Roşca, român ca şi următorii (1790-1820), Pavel Roşcovici (1790-1849), Teodor Roşcovici (1803-1848), Nicolae Roşcovici (1824-1847), Mihail Miulescu (1840-1841), Ștefan Lepădat (1841-1861), Nicolae Cristescu (1843), Pavel Marșavela (1848-1876), Constantin Popoviciu (1853-1857), Zaharia Popoviciu (1860-1863),

[1] Ilie IMBRESCU, *Date monografice despre comuna, biserica şi şcoala din Mehadica*, 1945, ms., p. 7 (în Arhiva Parohiei Mehadica). A se vedea şi LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, P. BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Diecezană, Caransebeş 2012, p. 328.
[2] Iosif RAȚEG, *Istoricul Bisericii Ortodoxe Române din comuna Mehadica*, 1967, ms.
[3] Ilie IMBRESCU, *op. cit.,* p. 9.

Iosif Drăgilă (1863-1876), Nestor Brânzei (1876-1877), Nicolae Coca (1877-1911), Gheorghe Marșavela (1881-1913), Nicolae Coca (1912-1918), Ilie Imbrescu (1915-1945), Iosif Cristescu (1923-1925), Mihail Ienea (1926-1954), Iosif Raţeg (1943-1949, 1967-1983), Gheorghe Golopenţa (1954-1966)[4], Dumitru Ghimboașă (1983-2014), Carol-Marius Bujdoso (2014 - prezent).

Cărţi vechi: Evanghelie (Râmnic, 1746), Antologhion (Bucureşti, 1786), Biblia (Blaj, 1795) etc.

C. CIMITIRUL. Parohia dispune de două cimitire care au o suprafață totală de aproximativ 2 hectare.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. În 1908, învăţător la şcoala primară locală a fost Nicolae Roşca. Apoi, înainte de 1906 va lua fiinţă şi corul bisericesc.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Ocazional, parohia organizează pelerinaje la mănăstirile din țară, în special la cele din județul Caraș-Severin. Se pregăteşte în fiecare an, în preajma sărbătorilor de iarnă, o serbare în colaborare cu școala, în care au loc un concert de colinde și punerea în scenă a piesei de teatru „Irozii”. În fiecare duminică au loc întâlniri cu tinerii, când se ţin cateheze şi se dezbat probleme de actualitate.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Naşterea Născătoarei de Dumnezeu”. [ADRESA] Localitatea Mehadica nr. 332, jud. Caraș-Severin.

BIBLIOGRAFIE: Arhiva Parohiei Mehadica; IMBRESCU, Ilie, *Date monografice despre comuna, biserica și școala din Mehadica*, 1945, ms.; RAȚEG, Iosif, *Istoricul Bisericii Ortodoxe Române din comuna Mehadica*, 1967, ms.

4 Conf. pisaniei aflată la intrarea în sfânta biserică.

Parohia „Sfântului Mare Mucenic Gheorghe” – Moceriş

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [TOPONIMIE, PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC] Localitatea Moceriş este situată pe malul drept al râului Nera, atestată documentar în 1439, menţionată apoi în anul 1757, cu precizarea că avea 55 de case, în 1774 –83 de case, în 1910, 314 case şi 1.329 locuitori, în 1935, 225 case şi 1.138 locuitori. În 1992, satul număra 792 membri, în 2002 doar 704.

Se învecinează cu comunele Lăpuşnicul Mare şi Dalboşeţ. A făcut parte din Regimentul de graniţă, din compania 1 cu sediul la Dalboşeţ.[1]

În privinţa întemeierii satului Moceriş, tradiţia orală spune că au fost două familii: familia Negru din Berlişte şi familia Iana venită din Muntenia. Restul satului s-a închegat după ce colibele de la poalele dealurilor din apropiere au coborât şi s-au adunat într-o unitate compactă în jurul anului 1439.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Odată cu așezarea nou formată, obştea şi-a construit pentru început o bisericuţă din lemn pentru

[1] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012, p. 330.

ca apoi să fie ctitorită biserica din piatră la anul 1802. Şi toponimul „Țârcovița“ indică existenţa, odinioară, a unui monument religios.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Construită din materialul aflat la îndemână, piatră şi cărămidă, în stil baroc vienez provincializat, biserica s-a ridicat cu sprijinul nemijlocit al locuitorilor care au depus mari eforturi pentru construcţia ei. Aceasta s-a zidit în timpul păstoririi preotului Teodor Tîrba (1796-1830), probabil localnic după numele pe care îl poartă. Turnul a fost construit mult mai târziu şi este din cărămidă, lemn de stejar şi acoperit la început cu şindrilă; apoi aceasta s-a schimbat cu tablă în anii 1938, prin contribuţia obștii de la care s-au colectat 60.000 lei. Biserica a fost sfinţită în 1805 de către Episcopul Iosif Ioanovici Șacabent al Caransebeşului şi Vârșețului.

Casa parohială se află lângă biserică şi a fost construită în anul 1911, din piatră şi cărămidă, acoperită cu ţiglă; e compusă din 5 camere şi dependinţe.

[PICTURA] La început biserica nu a fost pictată, ci doar zugrăvită. De pictură a beneficiat doar tâmpla fiind opera lui Bartolomeu Delliomini din Caransebeş. Iconostasul este din lemn sculptat, lucrat de sculptorii Ioan şi Aurel Cotârlă din Oraviţa. Pictura interioară s-a făcut în anul 2003 de către pictorul Valeriu Dragomir din Lăpuşnicul Mare; pictura actuală cuprinde scene din viaţa şi pătimirile Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Fiind nouă, pictura este cât se poate de reprezentativă în ceea ce priveşte transmiterea mesajului biblic. Slujba de binecuvântare a picturii s-a făcut de către Dr. Laurenţiu Streza, Episcopul Caransebeșului, în 31 mai 2004.[2]

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] În colecţia de artă bisericească a protopopiatului Reșița se află următoarele icoane pictate în ulei pe lemn din secolul XIX, de un pictor necunoscut, fiecare având dimensiunile de 0,90 x 0,70 cm: ,,Sf. Nicolae" (nr. inv. 433), ,,Iisus Hristos'' (nr. inv. 434), ,,Sf. Arhanghel Mihail'' (nr. inv. 435), ,,Maica Domnului'' (nr. inv. 436), ,,Învierea Domnului“ (nr. inv. 437). Cărţi vechi: Octoih, București, 1774 (nr. inv. 1.145), Triod, Râmnic 1781 (nr. inv. 1.144), Penticostar, Râmnic 1785 (nr. inv. 1.146), Adunarea Cazaniilor, Viena 1793 (nr. inv. 1.143).

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Ioan Popovici (1757-1775), Vasile Avram (1785), Teodor Tîrba (1796-1830), Constantin Goanţă (1830-1864), Adam Goanţă (1849), Nicolae Goanţă (1864-1897), Petru Suciu (1897-1939), Ioan Negrei (1941-1963), Valeriu Popescu (1963-1966), Ioan Valuşescu (1966-1968), Gheorghe Ţunea (1968-1970), Ioan Ţunea (1970-1972), Iosif Berbentea (1972, 1978), Nistor Cernescu (1978, 2002), Moise Gherescu (2002-2008), şi Călin Smeu (2008 - prezent).[3]

C. CIMITIRUL. Cimitirul parohial are suprafaţa de 1.000 mp.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. [ACTIVITATE CULTURALĂ, ACTIVITATE FILANTROPICĂ] La şcoala primară, în 1799 era învăţător Ioan Novacovici (românul Novac, având numele sârbizat). Un cor bisericesc ia fiinţă în 1924.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. [ACTIVITĂȚI PASTORAL-MISIONARE, CULTURALE, EDITORIALE, FILANTROPICE, CATEHETICE ș.a.] Ocazional, parohia organizează pelerinaje la mănăstirile din țară și are un grup de cateheză, format odată cu implementarea Proiectului Patriarhiei Române și Organizației World Vision – Romania: Hristos împărtășit copiilor.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe”; [ADRESA] Str. Principală nr. 273, sat Moceriş, com. Lăpuşnicul Mare, jud. Caraş –Severin.

---

[2] Gheorghe RÂNCU-BODROG, *Istoria Bisericilor Ortodoxe din Almăj*, Editura Neutrino, Reşiţa 2007, p. 205-206, 209-210.

[3] LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, Petru BONA, *op. cit.*, p. 331.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012; BERBENTEA, Iosif, *Scurt istoric al Bisericii Ortodoxe Române Moceriş*; RÂNCU-BODROG, Gheorghe, *Istoria Bisericilor Ortodoxe din Almăj*, Editura Neutrino, Reşiţa, 2007.

Parohia „Sfântul Prooroc Ilie Tesviteanul" – Pătaş

A. ISTORICUL COMUNITĂŢII PAROHIALE. [TOPONIMIE, PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC] În judeţul Caraş –Severin, în Valea Almăjului pe dreapta râului Nera, la confluenţa lui cu pârâul Pătăşel, este aşezat satul Pătaş, având ca sate vecine: la est satul Borlovenii Vechi, fiind despărţite de un singur pod peste Nera în aşa fel că îţi face impresia că Pătaşul cu Borlovenii Vechi ar fi un singur sat; la vest se învecinează cu satul Prilipeţ, fiind la o distanţă de 3 km; spre sud se învecinează cu comuna Prigor, pe care le desparte o distanţă de 4 km, iar la nord cu muntele Semenic.

Este primul sat la intrarea în depresiunea Bozoviciului sau Valea Almăjului, cum i se mai spune acestei depresiuni. După datele pe care le posedăm din *Monografia satului Pătaş*, întocmită de Pr. Vasile Popovici, editată în anul 1914, satul se cunoaşte înainte de anul 1484 şi era aşezat mai spre nord de Nera, pe pârâul Pătăşel, la circa 2 km, sub numele de Sălişte, când mai târziu în 1780 se stabileşte definitiv cu vatra satului pe locul unde se află în prezent. Pe la anul 1603 se numea Padeş, iar de atunci şi până astăzi se numeşte Pătaş. Numele şi l-a luat de la pârâul pe ale cărui maluri este aşezat.[1]

În ciuda greutăţilor, necazurilor şi cruzimilor provocate de străini, locuitorii satului Pătaş au continuat să trăiască pe aceste meleaguri şi în prezent se ocupă cu agricultura şi creşterea animalelor.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Înaintea celei actuale, o biserică de lemn exista în 1755. Biserica cu hramul „Sfântul Proroc Ilie Tesviteanul" din parohia Pătaş a fost zidită în anii 1807-1816, precum rezultă din notiţa lăsată de către preotul Ianăş Roşca, care a scris că fundamentul bisericii s-a sfinţit joi, 30 septembrie 1807. Costul lucrărilor s-a ridicat la suma de 2.000 forinţi. Planul a fost întocmit de Lorinţ Sewald din Orşova.

În faţa bisericii se găseşte un monument al eroilor patriei din anul 1916 iar în curtea bisericii, în spatele acestui monument, este mormântul a doi ofiţeri aviatori eroi: Tereanu Vasile, mort în 21.10.1933, căzut cu aparatul de zbor hidro-avion, pe lacul Mamaia de lângă Constanţa; celălalt ofiţer, înmormântat tot în acelaşi mormânt cu verişorul său, este aviatorul Aurel Serafin, căzut pe câmpul de luptă din răsărit.

Acoperişul bisericii fiind din lemn de calitate mai slabă, determină ca în anul 1856 întreaga şarpantă să fie înlocuită şi acoperită cu ţiglă. Turnul a rămas acoperit cu şindrilă până în anul 1867 când s-a acoperit cu tablă. În cursul anului 1912 se reface turnul bisericii şi se acoperă cu tablă de aramă.

[1] Pr. Vasile POPOVICI, *Monografia comunei Pătaş, manuscris, 1914, p. 2. Vezi şi N. ILIEŞIU, Monografia istorică a Banatului* (ed. D. Ţeicu), Ed. Mica Valahie, Bucureşti 2011, p. 221 (autorul pledează pentru anul 1400).

Clopotele bisericii vechi, rechiziţionate în Primul Război Mondial, au fost înlocuite cu clopote noi în anul 1919 cu preţul de 4.412 lei , două bucăţi, iar în 1938 cu încă două clopote de metal cu preţul de 26.200 lei .

În 1992, sub conducerea preotului Martin Valuşescu, sprijinit de Consiliul parohial, prin bunăvoinţa credincioşilor din parohie s-a reuşit să se adune suma necesară pentru a plăti decopertarea şi refacerea tencuielilor exterioare degradate. De asemenea în cursul anului 2014, biserica se acoperă cu tablă Lindab, cu ajutorul Primăriei Prigor şi din donaţiile credincioşilor, iar în 2015, se reface exteriorul bisericii şi se toarnă aleile de ciment în jurul sf.lăcaș.

Până în anul 1989 nu a existat casă parohială, pe motiv că toţi preoţii au fost din familia Popovici, localnici ai satului, cu gospodăriile lor proprii. În 1988-1989, s-a cumpărat o casă parohială în apropierea bisericii. Casa parohială este construită din piatră şi cărămidă şi acoperită cu ţiglă, are o vechime de 25-30 de ani, iar între timp s-au adus îmbunătăţiri cu ajutorul credincioşilor.[2]

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica are formă de corabie, în stil baroc, cu lungimea de 17,40 m şi lăţimea de 6,40 m; este construită din piatră şi cărămidă arsă.[3] Uşile de la intrare sunt din lemn sculptat, la fel şi scaunele şi stranele.

[PICTURA] Pictura murală în ulei s-a făcut la anul 1840 de D. Turcu, fiind refăcută în 1901 de către pictorul Nicolae Haşca din Oraviţa.[4] Lucrările de restaurare a picturii au fost realizate în perioada 2001-2002, de către pictorul Doru Niţuleac din Haţeg, aşa cum reiese din textul pisaniei situată la intrarea în biserică.

[OBIECTE VECHI DE CULT MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI Cărţi vechi: Octoih (Râmnic, 1750), Ceaslov (Bucureşti, 1783), Liturghier (Sibiu, 1798) etc.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Pavel (1751), Ilie Miluşescu (-1792), Ianăş Roşca (1792-1811), Petru Popescu Popovici (1812-1885), Pavel Popovici (1864-1882), Mihai Blidariu (1882-1885), Vasile Popovici (1885-1929), Petru Popovici (1929-1968), Ioan Ursulescu (1971-1981), Martin Valuşescu (1982-prezent).

C. CIMITIRUL. Odată cu mutarea satului pe vatra actuală, s-a trecut şi la amenajarea cimitirului care este aşezat în partea de nord-vest a satului, pe un teren oferit de primărie, sub conducerea primarului Serafin Nicolae. În mijlocul cimitirului este construită o criptă, iar deasupra este o capelă, care însă nu este proprietatea bisericii. În această criptă este înmormântat fostul primar Serafin Nicolae care a înconjurat cimitirul cu zid de piatră, fiind ajutat de credincioşii parohiei. Tot în cimitirul satului sunt înmormântaţi preoţii care au slujit în biserica parohială, printre care şi preotul Vasile Popovici, autorul *Monografiei comunei Pătaş*.

D. ACTIVITĂŢI CULTURALE ŞI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Prima şcoală din Pătaş datează din 1791. În trecut a existat – din 1897 – un cor mixt dirijat mai târziu de către învăţătorul Afrenie Ion (1938-1948).

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. În fiecare an, cu ocazia marelui praznic al Naşterii Domnului, preotul paroh învaţă copiii să cânte colinde şi să recite poezii legate de acest praznic. În noaptea Ajunului, aceşti copii îmbrăcaţi în costume populare, împreună cu preotul colindă pe la casele credincioşilor, unde sunt primiţi cu mare bucurie. În ziua de Crăciun, la biserică copiii cei mai mici recită poezii şi cântă colinde, iar la sfârşit primesc daruri. Tot în cadrul parohiei se fac anual colecte pentru F.C.M., Filantropia, sinistraţi etc.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfântul Proroc Ilie Tesviteanul"; [ADRESA] com. Prigor, sat Pătaş nr. 242, jud. Caraş-Severin; [OFICIUL PAROHIAL] Nu are telefon şi site oficial

---

[2] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012, p. 333

[3] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *op. cit.,* p 332.

[4] Nicolae CORNEAN, *Monografia Eparhiei Caransebeş*, Caransebeş 1940, p. 458.

BIBLIOGRAFIE: CORNEAN, Nicolae, *Monografia Eparhiei Caransebeş,* Caransebeş 1940; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului,* Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012; POPOVICI, Vasile, *Monografia comunei Pătaş*, ms., 1914.

Parohia „Sfântul proroc Ilie Tezviteanul" – Pârvova

A.ISTORICULCOMUNITĂȚIIPAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/ CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia Pârvova este situată în comuna Lăpuşnicel, în partea de sud-est a judeţului Caraş-Severin. Satul este aşezat la poalele Muntelui Semenic, la o distanţă de 25 km de Bozovici spre vest şi la 16 km de comuna Iablaniţa spre est. Pârvova se învecinează în sud-vest, vest şi nord-vest cu comuna Prigor, în sud şi sud-est cu comuna Lăpuşnicel iar în est, nord-est şi nord cu comuna Mehadica. Satul Pârvova documentar este atestat în 1440-1444, apoi în 1528 etc. Odată cu militarizarea zonei, toate cătunele din jurul drumului împărătesc de la Znamăn se mută pe locul numit Sălişte, pe care se află şi în ziua de astăzi, aşa formându-se satul Pârvova. Bătrânii spun că denumirea satului vine de la un anume Pârvu care s-a instalat primul în acea zonă.[1]

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica cea veche, din lemn, a fost construită la aproximativ 40 m vest de actuala biserică, exact pe locul unde astăzi există două cruci, una în amintirea eroilor celor două războaie, şi cealaltă a preotului Ilie Călțun, înmormântat în acest loc, chiar în centrul satului. În anul 1842 se termină de zidit actuala biserică, după cum reiese din pisanie: *„Biserica aceasta română s-a zidit în Pervova pe vremea* împăratului Ferdinand I. A*nul 1842"*. Iar potrivit unei însemnări pe Evanghelia de la Bucureşti (1775), sf. locaş s-a târnosit în 20 iunie 1843.

După o serie de lucrări executate la biserică, în anul 1909 s-au refăcut pardoseala, podul unde cântă corul femeiesc şi s-a acoperit turnul cu foi de aramă. În 1918 se montează clopotele în număr de trei, deoarece cele vechi au fost luate de unguri în anul 1917, iar 1960 s-a executat electrificarea bisericii. În anul 1959 s-a sfinţit biserica de către mitropolitul Vasile Lazarescu, apoi după o serie de ample renovări, în 1999 Preasfinţia Sa Laurenţiu Streza o sfinţeşte din nou. Ultima vizită canonică a avut loc în anul 2013 cu ocazia resfinţirii bisericii de către Preasfinţitul Părinte Lucian Mic, Episcopul Caransebeşului.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este așezată în centrul satului, într-un peisaj frumos, plin cu salcâm verde. Are o formă dreptunghiulară, încheindu-se la răsărit printr-o absidă semicirculară liberă atât la interior cât şi la exterior. Este construită în stil baroc. Lungimea bisericii este de 20 m iar lăţimea de 7 m. Plafonul este făcut din lemn, având înălțimea de aproximativ 8 m. Iconostasul este construit din cărămidă şi piatră, la fel ca toate celelalte ziduri ale

[1] V. IONIȚĂ, *Nume de locuri din Banat*, Ed. Facla, Timişoara 1982, p. 97, echivalează şi el Pârvova cu „Satul lui Pârvu". Pentru datarea în sec. XV, vezi L. BOLDEA, *Nobilimea românească din Banat în secolele XIV-XVI*, Ed. Banatica, Reşiţa.

bisericii. Turnul clopotniţei se află pe partea de vest. Ca element de autenticitate, biserica din Pârvova este singura din Valea Crainei cu acei stâlpi prismatici la exterior; prin ei se intră în sf. locaș.

Casa parohială s-a construit pe cheltuiala credincioşilor în anul 1932, terenul fiind cumpărat de la localnicul George Ionescu în 1927.

[PICTURA] Biserica a fost pictată, în ulei, în anul 1909 de către pictorul Bartolomeu Delliomini din Caransebeş. Iconostasul s-a pictat de N. Haşca deja în 1864.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cele mai preţioase obiecte ale bisericii sunt cele 24 de icoane din anul 1864; ele sunt aplicate deasupra scaunelor bărbaţilor şi femeilor şi au fost pictate de pictorul Nicolae Haşca. Cărţi vechi: Antologhion (Râmnic, 1737), Evanghelie (Bucureşti, 1775), Triod (Râmnic, 1782) etc.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Şirul preoţilor: Barbu Popovici (1757), Ioan Roşca (1764-1788), Andrei Drăgănescu (1788-1795), Ilia Călţun (1795-1826), Ilie Călţun (1826-1865), Ioan Călţun (1865-1877), Ioanichie Călţun (1877-1906), Traian Călţun (1906-1914), Eugeniu Călţun (1914-1934), Ilie Jurescu (1934-1955), Valeriu Popovici (1955-1958), Puia Dănilă (1959-1967), Ion Valuşescu (1967-1996), Emil Găină (1996-2003), Pavel Găină (2004-2013), Iosif Buzangia (2013 - prezent).

C. CIMITIRUL. Parohia deţine un cimitir propriu în zona Vârtop. Cimitirul parohial are o vechime de aproximativ 200 de ani, acesta fiind electrificat şi modernizat în 2014.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. În 1808, la şcoala confesională era învăţător Ignatie Vălean.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia (cu 300 enoriaşi), în parteneriat cu școala, organizează periodic excursii la mănăstiri. De sărbătoarea Crăciunului copiii cântă colinde la biserică, după care se împart daruri celor prezenţi; în prima zi de Paşti se binecuvântează prinoasele aduse de credincioşi în cadrul Sfintei Liturghii, iar mai apoi se împart tuturor credincioşilor prezenţi. De Ziua eroilor, copiii școlari vin cu cântări patriotice și flori la monumentele ridicate în memoria lor. Pentru nevoiașii și săracii locului, parohia se preocupă să vină în sprijinul lor.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] ,,Sfântul Proroc Ilie Tesviteanul"; [ADRESA] Str. Principală, nr. 71, sat Pârvova, com. Lăpuşnicel, jud. Caraş-Severin.

BIBLIOGRAFIE: Arhiva Mitropoliei Banatului, Fond Bisericesc; Arhiva Parohiei Pârvova; ŢUNEA, Gheorghe P., *Pârnova. Contribuţii monografice*, Reşiţa 2009.

Parohia „Sf. Vasile cel Mare" şi „Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel" – Petnic

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Satul Petnic este aşezat între dealuri, pe drumul naţional Orşova-Bozovici, la 12 km nord-vest de Mehadia. Abia în sec. XVIII s-a mutat pe vatra actuală; anterior era situat la 3 km sud-vest de aşezarea prezentă. În documente apare în anul 1603.[1]

De-a lungul anilor populaţia a fost într-o continuă mişcare. În 1757 erau 50 de case[1], în 1910 erau 241 de case şi 1.238 locuitori, în 1935 erau 245 de case şi 1.117 locuitori[2]. În 1992 erau 937 locuitori, iar în 2002 numai 881.

Specificul economic este: creşterea animalelor, pomicultura, apicultura şi cultura plantelor. Din punct de vedere administrativ satul aparţine comunei Iablaniţa (împreună cu satul Globu Craiovei), comună situată în sud-estul judeţului Caraş-Severin.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Vechea biserică a satului a fost construită din lemn şi amintită în anul 1745; a fost incendiată în timpul războiului austro-turc din 1788, pe locul ei fiind ridicată biserica de azi.[3] Biserica actuală a fost construită în 1822-1823, pe cheltuiala credincioşilor parohiei, cu hramul bisericii vechi „Sf Vasile cel Mare", iar de la ultima sfinţire din 27 martie 2011 şi cu hramul „Sf. Apostoli Petru şi Pavel", când este şi ruga satului. [ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Este construită din piatră şi cărămidă, acoperită cu ţiglă, în stil baroc; turnul e din cărămidă, susţinut de 4 piloni situaţi în pronaos. Dimensiunile bisericii sunt: 19 x 6,8 m. Reparaţii capitale s-au făcut în anii 1894, 1907, când turnul este acoperit cu tablă de cupru, în 1930 când este schimbat lemnul pe întreg acoperişul, lucrare realizată de săteanul Vasilie Lazarescu zis şi „Frenţ". În ultimii ani s-au realizat o serie de lucrări: s-a renovat interiorul şi exteriorul prin zugrăvire, s-a pavat cu gresie, s-a îmbrăcat sfânta masă cu marmură, s-a pus centrală termică etc. Casa parohială a fost construită în centrul satului pe vechiul hambar al fostului sediu al companiei a IV-a a Regimentului de Graniţă, care îşi are începutul aici în 1773. Zidită din piatră şi cărămidă, acoperită cu ţiglă, compusă din 6 camere şi dependinţe, în prezent clădirea este renovată în mare parte. Ultimele lucrări de amenajare s-au făcut în perioada 2009-2015.

[PICTURA] Pictura realizată în anul 1838 de pictori necunoscuţi (probabil în anul zidirii nu au mai existat fonduri şi pentru pictură), a fost recondiţionată în anii 1894 (de B. Delliomini) şi 1936; ultima dată în 2000, este numai curăţată şi spălată.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor care au slujit în această parohie: Radu Crăciun (1760), Gheorghe Giurginca (1790-1804), Constantin Giurginca (1803-1830), Spiridon Giurginca (1845-1857), Gheorghe Tătucu (1864-1865), Ioachim Popovici (1865-1888), Spiridon Şandru (1888-1896), Ioan Chendi (1896-1924), Alexandru Dorobanţu (1911-1914), Grigorie Popovici (1924-1927), Traian Nemoianu (1927-1952), Dimitrie Stoichescu (1952-1955), Octavian Trailovici (1955), Nicolae Sinevici (1955-1969), Trifon Grozăvescu (1969), Constantin Bolbotină (1969-1992), Ion Drăghicescu (1992-2008), Emil Gabriel Băbuţă (2008), Ilie Ştefan Bubă (2009 - prezent).

Cărţi vechi: Liturghier (Bucureşti, 1746), Cazanie (Râmnic, 1781), Cazanie (Viena, 1793) etc.

C. CIMITIRUL. Cimitirul are o suprafaţă de 1 ha. În cimitir sunt 7 znamene şi 19 cruci de piatră, unele cu litere chirilice, de la mijlocul secolului al XIX.[4] Este împrejmuit cu zid de piatră (3 părţi) iar partea principală cu ciment şi plasă de fier. Starea lui este bună.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Şcoala primară e atestată documentar în 1774. Un cor bisericesc activează în perioada 1925-1940, iar un cor de copii se afirmă cu ocazia unor vizite arhiereşti în 1927 şi 1937.

---

[1] C. SUCIU, *Dicţionar istoric al localităţilor din Transilvania*, vol. II, Ed. Academiei, Bucureşti 1967, p. 38.

[2] I.D. SUCIU, R. CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, vol. I, Ed. Mitropoliei Banatului, 1980, p. 230.

[3] I. LOTREANU, *Monografia Banatului*, Timişoara, 1935, p. 322.

[4] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş 2012, p. 336.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. În fiecare an, în luna martie, se desfăşoară „Craina Bănăţeană" cu o slujbă de „Te-deum", simpozion, port şi joc popular etc. La 27 martie 2011 s-a resfinţit biserica satului de Episcopii Lucian al Caransebeşului şi Nicodim al Severinului şi Strehaiei. Ocazional parohia organizează pelerinaje la mănăstirile din ţară, iar o dată pe an are loc în parohie adunarea „Oastei Domnului".

În fiecare an în Sâmbăta lui Lazăr, la Paşte, Înălţarea Domnului şi Crăciun se oferă cadouri cu dulciuri copiilor parohiei. Parohia numără 480 de suflete.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sf. Vasile cel Mare şi Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel"; [ADRESA] sat. Petnic, nr. 68 A, com. Iablaniţa, jud. Caraş-Severin.

BIBLIOGRAFIE: CORNEAN, N., *Monografia Eparhiei Caransebeşului*, Caransebeș 1940; LOTREANU, I., *Monografia Banatului*, Timişoara, 1935; LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, Caransebeș 2012; RUGINĂ, Ana Floarea (Giurginca), *Monografia şcolii din Petnic, județul Caraş-Severin*, Ed. Tim Reșița 2007; SUCIU, C., *Dicţionar istoric al localităţilor din Transilvania,* vol. II, Ed. Academiei, București 1967; SUCIU, I. D., CONSTANTINESCU, R., *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, vol. I, Ed. Mitropoliei Banatului, 1980.

Parohia „Adormirea Maicii Domnului" – Plugova

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Plugova e situată între dealuri, pe şoseaua naţională Timişoara-Orşova-Bucureşti, la 9 km nord de Mehadia. Prima atestare documentară a satului Plugova este din anul 1439.[1] La acea vreme satul avea aproximativ 50 de case și era așezat pe vatra „Satului bătrân". „Satul bătrân" avea o bisericuță din lemn cu lespezi de piatră, fiind arsă în cursul mai multor ani de către turci.

În 1793, satul a fost strămutat pe actuala vatră din ordinul împărătesei Maria Tereza, fiind înscris în Regimentul de graniță; biserica a fost clădită tot din lemn.

Satul este amintit în documentele bisericești în 1751[2], în 1757 când avea 60 de case[3], în 1774, 96 de case[4]; în 1910, erau 250 de case și 1295 locuitori, în 1935, 291 de case și 1367 locuitori. În 1992, satul avea 1.101 locuitori, din care 753 de ortodocși, 8 baptiști, 2 romano-catolici; în 2002 erau 970 de locuitori, din care 953 ortodocși, 1 romano-catolic și 15 baptiști.[5]

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica actuală cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" a fost construită între anii 1843-1846 de către preotul Ioan Dimitrievici.[6] Biserica a avut trei clopote: unul de 150 kg de la Vârșeț, unul de 50 de kg de la Timișoara și altul de 50 de kg, care a aparținut bisericii vechi. Dar,

[1] Coriolan SUCIU, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, vol. II, Ed. Academiei, București, 1967, p. 47.
[2] I.D. SUCIU, Radu CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, II, Timișoara, 1980, p. 193.
[3] *Ibidem*, p. 230.
[4] *Ibidem,* p. 342.
[5] Recensământ, 1992, 2002.
[6] N. STOICESCU*, Bibliografia localităților și monumentelor medievale din Banat*, Timișoara, 1973, p. 120.

aceste clopote au fost rechiziționate de armata austro-ungară în timpul Primului Război Mondial. Istoricul Valeriu Leu descrie acest eveniment cutremurător din viața bisericească a Plugovei și a localităților înconjurătoare: „Satele le petrec (clopotele) și le jelesc ca pe mort. Era o atingere și o profanare cum nu se mai auzise până atunci, o faptă anti-Hrist și ea s-a notat pentru a rămâne în eternitate, la Ruginești [...], la Plugova”.

După terminarea războiului, biserica primește patru clopote noi. Pe unul din clopote este menționat numele regelui Ferdinand I „dezrobitorul Banatului”, alături de numele preoților Trifon Adamescu și Gheorghe Drăgan.

În anul 1918, biserica, prin preotul Trifon Adamescu[7], se implică în actul Marii Uniri. În anul 1937, la 25 iulie biserica este vizitată de Dr. Vasile Lazarescu, Episcopul Caransebeșului și în același an este cercetată de către istoricul Nicolae Iorga.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este construită în stil baroc, din piatră în cantități mai mari decât cărămida; a fost acoperită cu ţiglă (solzi de peşte). Iconostasul e de zid, turnul din cărămidă acoperit cu tablă de cupru.

Biserica are dimensiunile 17,20 x 6,20 m și a fost reparată în anii 1998-1999, precum și în 2011, la exterior. În anii 2013-2014, prin grija preotului paroh Marian-Pavel Lalescu și cu ajutorul Dlui deputat Ion Tabugan și al Primăriei Mehadia-primar Iancu Panduru, fiu al satului, s-a schimbat țigla cu tablă de calitate.

[PICTURA] Biserica a fost pictată de Zaharia Achimescu în anul 1861, astăzi păstrându-se o icoană a Maicii Domnului pe tron, cu semnătura pictorului. A mai fost pictată în 1888 de un pictor necunoscut, iar mai nou a fost pictată de către pictorii Florica și Eugen Papici în 1999.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoților: Pavel Domilescu la 1738, care împreună cu preoteasa au fost executați de austrieci la „Podul Unguresc”, apoi Lupu Cristescu (1775)[8], Gheorghe Vlăduceanu (1807-1838)[9], Ioan Dimitrievici (1838-1860), Iosif Vlăduceanu (1860-1871), Nicolae Tătucu (1872-1875), Constantin Vlăduceanu (1875-1913), Iosif Drăgoi (1913-1916), Trifon Adamescu (1916-1948), Pavel Ciucur (1948), Ilinca Ipolit (1948-1952), Trifon Adamescu (1952-1984), Trifon Grozăvescu (1984-2008), Marian Pavel Lalescu (2008-prezent).[10]

C. CIMITIRUL. Cimitirul are suprafața de 800 mp. și nu posedă capelă mortuară. Dintre personalitățile marcante înmormântate aici amintim pe Ion Corneanu, antrenor emerit în luptele romane.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. O şcoală e amintită în anul 1808.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia este prezentă în viața credincioșilor ei (în număr de 890), prin implicare în problemele duhovnicești și sociale cu care se confruntă enoriașii, prin organizarea de colecte în momentele care cer acest lucru, la care se adaugă consilierea familiilor dezbinate, vizitele pastorale, săvârșirea Sfintelor Taine ș.a.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Adormirea Maicii Domnului”; [ADRESA] Str. Principală, nr. 268, sat Plugova, com. Mehadia, jud. Caraș-Severin.

BIBLIOGRAFIE: LEU, V., *Cartea şi lumea rurală în Banat (1700-1830),* Reşiţa, Ed. Banatica, 1996; LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, BONA, Petru*, Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Editura Episcopiei Caransebeșului, 2012; STOICESCU*,* N. *Bibliografia localităților și monumentelor medievale din Banat*, Timișoara, 1973; SUCIU, Coriolan, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, vol I, II, Ed. Academiei , București,

[7] R. VÂRTACIU, *Centre de pictură românească din Banat. Secolul XIX*, Timişoara, 1997, p. 99.

[8] I.D. SUCIU, R. CONSTANTINESCU, *op.cit.,* p. 342.

[9] Însemnare pe Minei, ianuarie, Buda, 1804, vezi V. Leu*, Cartea şi lumea rurală în Banat (1700-1830),* Reşiţa, Banatica, 1996, p. 97.

[10] LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, Petru BONA*, Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Editura Episcopiei Caransebeșului, 2012, p. 339.

1967; SUCIU, Ioan, Dumitru, CONSTANTINESCU, Radu, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, II, Timişoara, 1980; VÂRTACIU, R., *Centre de pictură românească din Banat. Secolul XIX*, Timișoara, 1997.

Parohia „Adormirea Sf. Apostol şi Evanghelist Ioan" – Prigor

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [TOPONIMIE, PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC] Parohia este situată în comuna Prigor, judeţul Caraş-Severin. Prigorul e aşezat între dealuri, pe malul pârâului Prigor, la 11 km de Bozovici. Exista deja în anul 1402.[1] Numele vine din slavă: *pri* = aproape de, lângă; şi *gora* = munte, deal. Prigorul nu a avut o altă denumire în trecut; localitatea s-a format din aşezări mici numite cătune. Locuitorii acestor cătune şi-au construit case pe o parte şi pe alta a râului Prigor, întemeind astfel satul Prigor.

Cele mai vechi urme de locuire a zonei, atestate arheologic, aparţin epocii neolitice şi au fost semnalate în Prigor, la punctul Cozacica, unde au fost găsite cioburi de vase din lut arse şi unelte de bronz. Urme ale existenţei stăpânirii romane în Almăj sunt numeroase. La Prigor s-a găsit o bucată de marmură cu inscripţie romană. Un drum de piatră, presupus roman, ale cărui urme se cunosc şi astăzi, lega localitatea Prigor cu Rudăria, astăzi Eftimie Murgu, peste dealurile Bilotac, Iloț şi ogaşul Oloca la intrarea în Rudăria, pe o lungime de 9 km.[2]

B.ISTORICUL BISERICII PAROHIALE [ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica din Prigor a fost ridicată în anul 1744, din lemn.[3] Acum apar ordinele imperiale ca cătunele să se spargă şi populaţia să iasă în „satele de la drumul mare". Astfel sporeşte numărul enoriaşilor la Prigor. Biserica din lemn construită pe locul unde se află astăzi casa parohială, a fost arsă de turci în războiul din 1788-1789. În locul ei a fost construită o biserică din nuiele pe acelaşi teren, ca şi în alte sate.

Lucrările pentru construirea bisericii actuale din piatră şi cărămidă au început în anul 1802 şi s-au terminat în 1805. Au participat credincioşii şi oştenii companiei în frunte cu ofiţerii lor. Ea este sfinţită cu mare fast la 14 august 1805 de către episcopul Vârşeţului şi Caransebeşului Iosif Ioanovici Șacabent. Aceste date se cunosc din inscripţia ce se află pe peretele din stânga, la intrarea în biserică: „*S-a făcut această Sfântă Biserică pe vremea stăpânirii împăratului Francisc I şi s-a sfinţit de episcopul Ioan Ioanovici de Șacabent la anul 1805, la 14 august şi s-a zugrăvit prin blagoslovenia domnului episcop Petru Ioanovici Vidac şi protopop al Mehadiei Nicolae Stoica şi prin companie-comandant Ignatie Orescovici şi de economie comandant Spiridon Ianaşu, Dimitrie Bogoeviciu din Bănia şi prin preotul Ilie Cîmpianu şi Andrei Licareţ, parohialnici, diacon Teodor Cîmpianu, slujitor Iancu Matei, frate Zaharia şi epitropi Pîrvan Salariu, zugrav Ştefan Popovici din Oraviţa, s-a sfârşit în 1807 october 10*".

[1] N. ILIEŞIU, *Monografia istorică a Ban*atului (ed. D. Ţeicu), Ed. Mica Valahie, Bucureşti 2011, p. 231. Vezi şi Pavel PANDURU, *Monografia localităţii Prigor,* Editura Timpul, Reșița, 2000, p. 11.
[2] C. BURACU, *Cronica istorică a Almăjului,* în *Revista Institutului Social Banat – Crişana,* nr.1, 1941 p. 34.
[3] I.D. SUCIU, Radu CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la Istoria Mitropoliei Banatului,* vol. I, Ed. Mitropolia Banatului, Timişoara, p. 193.

În perioada 1876-1917 s-au efectuat importante lucrări de renovare a bisericii. În 1878 se acoperă turnul cu plăci de aramă şi se reface zidul curţii sf. locaș cu poartă de fier. În 1880 se pune ceas nou în turn, iar în anul 1881 s-a turnat din nou clopotul cel mare. În anul 1885 s-a pus paratrăsnetul şi în 1887 s-a construit podul corului. În anul 1889 s-a dat prin licitaţie publică renovarea generală în interior şi exterior a bisericii. Se pardoseşte interiorul cu plăci de marmură. Lucrările la biserica din Prigor au fost terminate în anul 1890 şi a fost târnosită la 21 mai 1891. Acestea se ştiu din textul ce se află deasupra uşii de la intrarea bărbaţilor *,,S-a renovat aceasta sfântă biserică la anul 1890 şi s-a sfinţit prin Prea Sfinţia Sa D. Ep. Diecezan Nicolae Popea la 21 mai 1891, fiind preot Iosif Cîmpianu – Paroh şi Teodor Cîmpianu – capelan, epitropi: Ilie Şelariu, D. Ruja şi Mihail Marconescu, învăţător Iosif Toader, notar Ioan Topan, primar – Petru Floca. Au lucrat meseriaşii Bartolomeu Delliomini – pictor şi Ianăş Mităr – sculptor"*.

În anul 1912, 19 iulie, biserica este vizitată de episcopul dr. Miron Cristea care, în trecere spre Pătaş, la sfinţirea bisericii, s-a oprit la Prigor şi a oficiat vecernia cu diaconii Pavel Magdescu şi Iosif Coriolan Buracu, fiu al satului. În 1924 parohia Prigor este cercetată de către episcopul dr. Traian Badescu. În anul 1939 biserica este vizitată de Nicolae Iorga.

În toamna anului 1944 biserica este pângărită şi devastată de ruşi. Au luat şi ce nu le folosea. Mai mult, casa parohială au transformat-o în grajd.

În 1982 au fost făcute la biserică unele reparaţii în exterior. În anul 1997 au început lucrări de reparare a turnului şi de zugrăvire exterior, până în 1999. În perioada 1999-2000 s-au refăcut zidul curţii şi gardul de fier, inclusiv uşile de la intrarea în biserică, din lemn de stejar. S-au achiziţionat jgheaburi, burlane, autoforante, tablă şi parazăpezi şi au fost montate. În anul 2014 a fost zugrăvită biserica pe exterior.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este construită în stil baroc provincial, în formă de navă cu lungimea de 17 m, lăţimea de 8 m; este construită din cărămidă pe temelie de piatră, prevăzută cu un turn de 25 m, având 2 clopote. Turnul este acoperit cu tablă din cupru, iar biserica cu ţiglă smălţuită.

[PICTURA] Pictura murală şi cea a iconostasului au fost realizate de pictorul Ştefan Popovici în 1803 şi 1807. În anul 1889 se face un iconostas din lemn, de către sculptorul Ianăş Mităr şi se reface pictura de către pictorul Bartolomeu Delliomini. După război, prin grija preotului Ilie Ursu se fac alte reparaţii la biserică, se reface pictura interioară de către pictorul Ion Drăgilă de la Orşova.[4] În anul 2002 pictura din interior a fost restaurată de pictorul Igor Isac.

Casa parohială a fost cumpărată în anul 1896 de preotul Iosif Cîmpianu.

OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Evanghelie (Râmnic, 1784), Penticostar (Râmnic, 1785), Biblia (Blaj, 1795) etc.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Preoţii care au slujit la biserica din Prigor au fost: Dumitru Cîmpianu (1721-1777), Ilie Cîmpianu (1782-1789), Andrei Licareţ (1790-1813), Teodor Cîmpianu (1809-1866), Dimitrie Ghimboaşă (1814-1848), Ilie Cîmpianu II (1848-1876), Teodor Cîmpianu II (1876-1896), Iosif Cîmpianu (1876-1917), Iosif Cîmpianu II (1917-1934), Ioan Vlad (1934-1943), Dănilă Puia (1943-1964), Ilie Ursu (1964-1979), Dumitru Vana (1979-1998) şi Cătălin Primejdie (1998 - prezent).

C. CIMITIRUL Parohia deţine un cimitir unde sunt înmormântaţi și preoţii care au slujit la această parohie.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ŞI FILANTROPICE ÎN TRECUT. La şcoala confesională, în 1798 învăţător era Barbul Marconescu. Un cor se înfiinţează la finele sec. XIX. De amintit şi numele lui Coriolan Buracu (născut aici), preot militar, istoriograf şi animator al vieţii corale.

[4] Pavel PANDURU, *op. cit.,* pp. 137-138.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI [ACTIVITĂȚI PASTORAL-MISIONARE, CULTURALE, EDITORIALE, FILANTROPICE, CATEHETICE ș.a.] În fiecare an, cu ocazia sărbătorii Naşterii Domnului Iisus Hristos, în biserică se organizează o serbare la care participă toţi copiii din parohie, primind daruri. Din când în când, cu ajutorul enoriaşilor şi al oamenilor de bună-credinţă se strâng alimente şi îmbrăcăminte şi se ajută familiile sărace. Parohia (cu un număr de 738 suflete) are un grup de cateheză format odată cu implementarea Proiectului Patriarhiei Romane şi Organizaţiei World Vision România- *Hristos împărtăşit copiilor*.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Adormirea Sfântului Evanghelist Ioan"; [ADRESA] com. Prigor, nr.132, jud. Caraş-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon şi site oficial.

BIBLIOGRAFIE: CORNEAN, Nicolae, *Monografia Eparhiei Caransebeş*, Caransebeş, 1940; IORGA, Nicolae, *Observaţii şi probleme bănăţene*, Bucureşti, 1940; BUGARIU, Aurel, *Bibliografia Banatului 1918-1943*, în „Revista Institutului Social Banat-Crişana", XIII, ian.-apr. 1944, Timişoara, pp. 211-212 (despre viaţa şi scrierile lui C. Buracu); LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012; PANDURU, Pavel, *Monografia localităţii Prigor*, Editura Timpul, Reșița, 2000; SUCIU, I.D., CONSTANTINESCU, Radu, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, vol. I, Timişoara, 1980.

Parohia „Adormirea Născătoarei de Dumnezeu" – Prilipeţ

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia este situată în satul Prilipeț, comuna Bozovici, județul Caraș-Severin. În conformația ei geografică actuală, este așezată în Valea Almăjului, pe ambele maluri ale râului Nera, la o distanță de 6 km spre sud-est de Bozovici.

Prima atestare documentară a satului Prilipeţ apare într-o diplomă din anul 1434.[1] După tradiția locală, se pare că vatra vechiului sat era pe locul numit "ȚĂRIA" (Săliște), ce se găsește aproximativ la 8 km nord-vest de actuala așezare a satului. Cu ocazia recensământului din 1717 satul „ȚĂRIA" avea 9 case din bârne, iar actuala așezare a satului era numită „PRILEVAZ" și avea 57 de case. Apoi, în statistica făcută din ordinul Episcopului de Vârșeț Ioan Georgevici, la 1749 erau în Prilipeț 87 de colibe sau sălașe. În anul 1800 satul Prilipeț avea 120 comunioane, în 1887 numărul caselor era de 300, iar în prezent au rămas 225 de case, din care locuite 162.

Satul Prilipeț a făcut parte din organizația de grăniceri (Confiniul Militar de Graniță) din anul 1772 până în anul 1872, aparținând companiei nr. 2 din Bozovici. Regimul militar de graniță a avut datoria să încetăţenească în popor ordinea și disciplina, moralitatea etc. „*S-a introdus ordinea în administrație, luând ființă o mulțime de instituțiuni folositoare*".[1] În vremea graniței s-a ridicat din satul Prilipeț o personalitate marcantă, generalul Traian Doda (1822-1895), care a fost un dârz luptător pentru cauza grănicerilor bănățeni, ales deputat în mai multe rânduri (1874-1887); la stăruința lui ia ființă Comunitatea de Avere în 1879, cu sediul în Caransebeș, al cărei președinte a fost de la înființare și până în 1892.[2]

[1] C. FENEŞAN, *Documente medievale bănăţene*, Ed. Facla, Timişoara 1981, p. 47.
[2] Coriolan BURACU, *Din istoria Banatului de Severin*, Caransebeș 1932, p. 35.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica veche, din lemn, de la 1750, a ars în războiul din 1788, când turcii au dat foc satelor din Almăj. După tradiție ar fi fost așezată la circa 30 de metri nord-est de locul unde se află biserica actuală. Casa parohială a fost construită în a doua jumătate a veacului al XVIII-lea (terminată în jurul anului 1764, după tradiție), în stilul clădirilor pentru militarii din graniță. A intrat în posesia parohiei prin contractul de vânzare-cumpărare încheiat la 30 august 1873.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica actuală a fost construită în anul 1831, în timpul păstoririi preotului Petru Drăgilă. Este zidită în stil baroc–vienez. Are formă dreptunghiulară și se încheie la răsărit cu o absida semicirculară. Zidurile sunt din piatră de carieră și cărămidă arsă, având grosimea de 1,30 m. Biserica are lungimea de 22,50 m, lățimea de 7,20 m și înălțimea până la boltă de 5,50 m. Iconostasul este din zid de cărămidă, având grosimea de 0,50 m. Pe pronaos este construit turnul, în formă de prismă patrulateră, din piatră de carieră, până deasupra acoperișului bisericii. În continuare, este construit din cărămidă și piatră și acoperit cu tablă de aramă. Restaurări interioare și exterioare: în anul 1858 s-a înlocuit șindrila din lemn și s-a acoperit biserica cu ţiglă, iar turnul cu tablă. În 1897 s-a înlocuit lemnăria turnului și s-a acoperit cu tablă de aramă. În 1937 a fost înlocuită lemnăria bisericii, afară de turn, și biserica acoperită cu ţiglă solzi de calitate fină. Exteriorul, care a suferit deteriorări în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, a fost reparat în 1957.

În urma uraganului din 5 iulie 1965, biserica a suferit pagube la acoperiș. Cheltuielile de reparații au fost suportate de Arhiepiscopia Timișoarei și Caransebeșului. Exteriorul bisericii s-a mai restaurat în anii 1985, 1999, 2015. Tot cu aceste ocazii s-a reparat și zidul care împrejmuiește curtea bisericii.

[PICTURA] Pictura murală este executată în ulei de pictorul Dimitrie Turcu în anul 1863. În 1938 s-a spălat pictura și s-a zugrăvit interiorul bisericii de către pictorul Nicolae Popovici din Grădinari. În anul 2003, prin contribuția credincioșilor, s-a restaurat pictura de către pictorul Igor Isac și s-a vopsit mobilierul. În anul 2004 cu sprijinul Consiliului Județean s-a introdus încălzire centrală în locașul de cult.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Ceaslov (Bucureşti, 1767), Acatistier (Râmnic, 1784), Cazanie (Viena, 1793), Liturghier (Sibiu, 1798) etc.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Gheorghe (1751), Mihail (Micșa) Drăgilă până la 1778 (când a fost ucis de haiduci)[3]; Grigorie Popovici - 1778 (an când i s-a eliberat singhelia)[4]; Mihai Drăgilă (1805-1831) (probabil fiul lui Micșa cel ucis de haiduci); Petru Drăgilă (1831-1838); Petru Popovici, administrator (1838-1840), Dimitrie Tomici (1854-1855); Mihail Blidariu (1860-1900) (26 septembrie); Vasile Popovici administrator 1900; Ieremia Borchescu (1900-1942); Pavel Bogoievici, administrator (1942-1943); Ipolit Ilică, administrator (1944-1948); Nicolae Careba, administrator (1949-1950); Traian Constantin – administrator (1951-1952, 10 aprilie); Pavel Ciucur (1952, 10 aprilie – 1980, 31 martie); Pavel Iovanescu (1 aprilie, 1980 - prezent).

C. CIMITIRUL. Cimitirul vechi a fost pe locul numit „pe morminți", iar în jurul anului 1800 s-a cumpărat terenul pentru actualul cimitir, de la familia Drăgilă. Are o suprafață de 8.156 m^2.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. În 1796 e menţionată prima şcoală, învăţător Gheorghe Lenga. Încă din anul 1895 ia ființă o formaţie corală mixtă, din inițiativa învățătorului Ioan Bojincă, care va desfășura o

---

[3] Antoniu MARCHESCU, *Comunitatea de avere și grănicerii bănățeni*, Caransebeș 1941, pp. 329-330, 392.

[4] Nicolae STOICA DE HAȚEG, *Cronica Banatului*, Timișoara 1981, p. 223.

bogată activitate până în ajunul Primului Război Mondial și apoi în perioada dintre cele două războaie până în anul 1935. După această dată corul a fost preluat și dirijat de către Petru Novacescu, zis Biran (1935-1952), iar apoi de către preotul Pavel Ciucur. Acest cor a purtat numele de „Corul plugarilor din Prilipeț”. În timpul activității sale s-a deplasat la București în anul 1930 la un concurs, apoi în 1955 la sfințirea bisericii din Borlovenii Vechi, în 1970 la sfințirea bisericii din Orșova Nord precum și în toate satele din Valea Almăjului, în duminici și sărbători, și cu diferite ocazii. Tot din inițiativa învățătorului Ioan Bojincă în anul 1910 a luat ființă fanfara compusă din 12 membri. Fiecare membru și-a cumpărat, pe cheltuiala proprie, instrumentul necesar și apoi l-a transmis la urmași. În anul 1930 fanfara din Prilipeț s-a deplasat la București, la un concurs și a obținut premiul I pe țară.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia (având 470 enoriaşi) în parteneriat cu școala organizează periodic cateheze şi diverse activităţi utile comunităţii.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Adormirea Născătoarei de Dumnezeu”; [ADRESA] com. Bozovici, sat Prilipeţ, nr. 150, Caraş-Severin.

BIBLIOGRAFIE: *Arhiva parohiei Prilipeț*; BURACU, Coriolan, *Din istoria Banatului de Severin*, Caransebeș 1932; COTOȘMAN, Gheorghe, *Singheliile și gramatele Mitopoliei Banatului*, în rev. *Mitropolia Banatului*, an XVI, nr. 4-6/1966; DRĂGĂLINA, Patriciu, *Din Istoria Banatului Severinului*, vol. I, Ed. Autorului, Caransebeș, 1899; MARCHESCU, Antoniu, *Comunitatea de Avere și Grănicerii Bănățeni*, Caransebeș 1941; STOICA DE HAȚEG, Nicolae, *Cronica Banatului*, Timișoara 1981.

Parohia „Naşterea Maicii Domnului” – Putna

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [TOPONIMIE, PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC] Putna se găseşte între munţi, la 7 km nord-est de Prigor. Urme de locuire a zonei, atestate arheologic, aparţin epocii neolitice și au fost semnalate în punctul Cozocica pe teritoriul localității. În Evul Mediu, locuitorii cătunului Ibalcina neputând face față incursiunilor de jaf ale cetelor turcești, caută un loc de așezare mai ferit. Ei se retrag spre sud – pe Valea Ibalcinei până la confluența cu râul Putna de unde pornesc spre est – ,la poalele Munților Almăjului. S-au așezat la locul numit Scoc, la 1 km de întâlnirea celor două ape, spre est, și la 3 km de localitatea Prigor. Însă de aici sunt alungați de prigoreni, și merg pe apa Putna încă 3 km spre N până la o mică depresiune – unde pârâul Putnița se varsă în râul Putna, între două spinări de deal, Gariște și Firigari – și vor forma satul Putna. Numele satului Putna vine de la ucraineanul „PUTINA REKA” care înseamnă „vale de râu cu drum pe ea”, dar Iorgu Iordan atrage atenția că pentru Putna din Banat trebuie să invocăm și alte limbi slave.[1]

Comuna Putna s-a înfiinţat pe la anul 1500.[2] Prima mențiune documentară a localității Putna – Almăj este însă în anul 1577 cu prilejul procesului de moștenire a moșiei Putna, între Ecaterina – soția lui George Găman, dregător în Caransebeș – și fiii

[1] Vasile IONITĂ, *Glosar toponimic Caraş-Severin*, Ed. Casa Corpului Didactic, Reșița, 1972, p. 28.
[2] Carmen ALBERT, *Documentele Institutului Social Banat-Crișana*, Editura Mirton, Timișoara, 2003, p. 62.

lui Bertea Gaşpar, cneaz care a luptat cu almăjenii în oastea lui Mihai Viteazul, Miclos și Ferenz Pesty. Între anii 1682 – 1690 Marsigli călătoreşte prin Banat și întocmește conscripția de la 1690 care este unul din puținele documente rămase de pe vremea turcească privind toponimia Banatului. În conscripție este amintit „Districtul Halmas" [Almăj] cu comunele Putna, Prigor, Rudăria, Gîrbovăt, Șopot, Dalboşeţ, Moceriş, Lăpușnic, Pătaş, Borloveni.[3]

De asemenea Putna este amintită și în 1751[4]; în 1757 avea 13 case, în 1774 avea 39 de case, în 1910 avea 83 case și 410 locuitori, în 1935 avea 78 case și 306 locuitori[5], în 1992 erau 213 locuitori din care 207 erau credincioși ortodocși, în 2002 erau 198 locuitori din care 195 credincioși ortodocși. Satul a făcut parte din regimentul de graniță, compania a III-a cu sediul la Prigor. Actualmente satul are 40 de case și 130 de locuitori.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Conform conscripției din 1757, filia Putna făcea parte din Protopopiatul Mehadia și avea 16 bordeie. Nu avea biserică. Administrația Parohiei Prigor cu filia Putna o făcea preotul Dumitraşcu Popovici de la Borloveni.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] În anul 1832, la Putna se construiește o bisericuță de lemn, acoperită cu șindrilă la care putnenii se închinau; ulterior această bisericuță a fost reconstruită din piatră acoperită cu țiglă; există și astăzi, la intrarea în sat, pe partea stângă. Are dimensiunile de 3 x 3 metri, altar dreptunghiular terminat într-un trunchi de con cu o cruce de fier în vârf. Cele patru laturi sunt pictate având reprezentările: „Sfântul Gheorghe în luptă cu balaurul", „Sfânta Treime", „Nașterea Mântuitorului" iar a patra latură, din spate, are o inscripție.

Biserica actuală cu hramul „Nașterea Maicii Domnului" s-a zidit – după unii autori – în 1892[6], în stil baroc, din piatră și cărămidă, fiind acoperită cu țiglă, absida altarului cu plăci de azbociment; turnul din cărămidă, este acoperit cu tablă de cupru. Alt an (1896), însă, apare în Pisania de pe partea de est a bisericii actuale: *„Această sfântă biserică s-a ridicat cu cheltuiala comunei Bisericii și cu ajutorul făcut de la evlavioasele inimi omenești care au binevoit a dărui spre mărirea lui Dumnezeu la anul 1896, domnind Maiestatea Sa, Regele Francisc Iosif, Episcop diecezan a fost ilustrul domnul Nicolae Popea. S-a sfințit la 8 septembrie anul 1897 prin Preaon. Domn Protopresbiter Mihail Popovici din Orșova. Preot a fost Dl. Iosif Câmpianu, capelan Teodor Câmpianu. Notarul bisericii – Nicolaie Koca. Epitropi: Ianăș Zăvoianu, Pantelimon Boldea. Membrii comitetului parohial: Ilie Valușescu, Ianăș Hînda, Teodor Boba, Alexa Zăvoianu, Dumitru Valușescu, Teodor Tudorescu, Alexe Mosoarcă, Petru Zăvoianu, Nicolae Balaci, Pavel Zăvoianu, Luca Hînda, Alexe Zăvoianu. Jude comunal: Zaharia Răscoviciu. Notar cercual: Traian Borduz. Intreprinzătorul edificiului este dl. Zaharia Miulescu din Pârvova. Nașul Sf. Biserici Nicolae Valușescu- prim codrean de stat*".

În anul 1959 familia Anastasia, Luca și Pavel Panduru au donat bisericii chivotul mare de pe Sfânta Masă, făcut din lemn și vopsit în alb de către pictorul Ion Drăgilă de la Orşova. În anul 1960 Toma și Constantin Zăvoianu au refăcut zidul din fața bisericii cu cheltuiala lor iar după 3 ani au refăcut și restul de gard din fier cu ajutorul credincioșilor. În 1967-1968 a fost refăcută pictura din 1896 a bisericii de către pictorul Ion Drăgilă; reparațiile de tencuială în interior și exterior au fost făcute de către Toma și Constantin Zăvoianu, toată cheltuiala fiind suportată de către credincioși. În anul 1968, biserica (19 x 6 m, în interior) a fost sfințită de către Mitropolitul Banatului, Nicolae Corneanu.

[3] Pavel PANDURU, *Monografia localității Prigor*, Ed. Timpul, Reșița 2000, p. 26.

[4] I.D.SUCIU, R.CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, vol. I, Timișoara, 1980 p. 193.

[5] Ioan LOTREANU, *Monografia Banatului*, Ed. Institutul de Arte grafice „Ţara", vol. I, Timișoara, 1935, p. 334.

[6] Nicolae STOICESCU, *Bibliografia localităţilor şi monumentelor medievale din Banat*, Ed. Mitropoliei Banatului,Timișoara 1973, p. 123.

[PICTURA] Biserica de la Putna a fost repictată în anul 2004 de către pictorul Igor Isac. În 2009 părintele Cătălin Primejdie, cu sprijinul credincioșilor și al Primăriei, a făcut reparații la tencuielile din exterior și a revopsit biserica în exterior; tot acum cu ajutorul credinciosului Pavel Motorga s-au pus ferestre termopan și biserica a fost acoperită cu țiglă. La 6 august 2009, biserica a fost resfințită de către PS Lucian Mic, Episcopul Caransebeșului.

Lista preoților: Dumitrașcu Popovici (1757), Trăilă Muț-Petrovici (1775), Dimitrie Ghimboașă (1814-1848), Iosif Câmpianu (1896). La 1 februarie 2012 filia Putna a devenit parohie misionară, fiind numit preot Cătălin Florin Cojocaru. La 31 august 2014 vechea biserică a satului a fost sfințită de către PS. Lucian Mic, în urma restaurării.

C . CIMITIRUL. Parohia deţine un cimitir.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. [ACTIVITATE CULTURALĂ, ACTIVITATE FILANTROPICĂ] O şcoală confesională a fiinţat din 1798.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. [ACTIVITĂȚI PASTORAL-MISIONARE, CULTURALE, EDITORIALE, FILANTROPICE, CATEHETICE ș.a.] Nu este cazul.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] *„Naşterea Maicii Domnului”*; [ADRESA] com. Prigor, sat Putna, nr. 326, jud. Caraş-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon, site oficial şi nici casă parohială.

BIBLIOGRAFIE: ALBERT, Carmen, *Documentele Institutului Social Banat-Crișana,* Editura Mirton, Timișoara, 2003; IONIȚĂ, Vasile, *Glosar toponimic Caraș-Severin*, Ed. Casa Corpului Didactic, Reșița, 1972; MARCHESCU, Antoniu, *Grănicerii bănățeni și comunitatea de avere*, Ed. Tipografiei Diecezane Caransebeş, 1941; PANDURU, Pavel, *Monografia localității Prigor*, Ed. Timpul, Reșița, 2000; IDEM, *Monografia localității Putna*, manuscris; SUCIU, Ioan Dumitru, CONSTANTINESCU, Radu, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, Ed. Mitropoliei Banatului, vol. I, Timişoara, 1980.

Parohia „Sf. Apostol Toma” – Șopotu Nou

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [TOPONIMIE, PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC] Comuna Şopotu Nou este aşezată în partea de sud[1] a judeţului Caraş-Severin, fiind delimitată la nord de Munţii Aninei, în vest de Munţii Locvei şi în partea de sud şi est de Munţii Almăjului. Se întinde pe o suprafaţă de aproximativ 83-84 km², având în componenţa sa 10 cătune aparţinătoare, apărute după marile inundații din 1910.

În anul 1798[1] la propunerea comandantului companiei din Bozovici, s-a obţinut aprobarea Comandamentului general bănăţean din Timişoara, ca să ia fiinţă un nou sat, anume Şopotul Nou cu 40-50 case în valea pârâului Buceava, sub dealul Stancilovei, pe motiv că aceşti oameni din Şopot au *,,pământ în partea aceea”*. Numirea de Șopotu Nou o capătă mai târziu, anume în 1828, când aici s-au mutat alte 56 de familii din Şopotu Vechi.[2]

[1] Dumitru ZAHARIA, *Monografia comunei Șopotu Nou,* ms., p.1

[2] Liviu SMEU, *Contribuții la Istoria Almăjului,* Ed. Litera, București, 1977*,* p. 57.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Anul de începere a construcţiei bisericii este 1850, lucrările fiind finalizate în jurul anului 1854.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Planul bisericii este în formă de navă, cu absida altarului semicirculară. Dimensiunile sunt: lungime 21 m şi lăţime 9,60 m. Stilul arhitectural este barocul provincial. Materialul de construcţie este piatra şi cărămida, zidurile având o grosime de 80-90 cm. La început biserica a fost acoperită în totalitate cu ţiglă, iar din anul 1935 turla şi altarul au fost acoperite cu *„table galvanizate cu preţul de 16.000 lei”*.[3] În urma potopului din 1910, biserica a fost singura construcţie din vatra satului care a rămas în picioare, fiind apărată de un lemn lăsat de apă în spatele altarului, care a deviat forţa torentului. Chiar şi primăria care până atunci se afla în faţa bisericii, şi şcoala care se afla în partea dreaptă, au fost luate de apă. Pe lângă biserică au mai rămas în picioare câteva case construite la o depărtare mai mare de apă.

În anul 1963 biserica a suferit ample lucrări de renovare, fiind şi târnosită pentru prima dată de către Dr. Nicolae Cornean, Mitropolitul Banatului, în data de 27 octombrie 1963.

[PICTURA] În anul 1996 au început lucrările de renovare a pereţilor şi tavanului bisericii, ca mai târziu în 1999 să fie pictată pentru prima dată de pictorul Igor Isac, în timpul arhipăstoririi Preasfinţiei Sale Laurenţiu Streza, paroh fiind în acei ani Viorel Dumbravă. Până în anul 1999 singura pictură din biserică era pictura iconostasului, realizată în 1854 de către Dimitrie Turcu.

În primăvara anului 2013 s-a spălat pictura, s-au înlocuit ferestrele, s-a schimbat mobilierul, s-a placat Sfânta Masă cu marmură. La exterior s-a schimbat acoperişul în totalitate cu ţiglă nouă, pe turlă s-a înlocuit tabla şi s-au refăcut lucrările exterioare, fiind retârnosită de către Preasfinţia Sa Dr. Lucian Mic, Episcopul Caransebeşului, în data de 5 octombrie 2014, preot paroh fiind Samuel-Cornel Şendroni.

În 19 iunie 2010, Preasfinţia Sa Lucian al Caransebeşului a pus piatra de temelie la o nouă biserică de pe teritoriul comunei Şopotu Nou, în satul Stancilova, pentru nevoile credincioşilor, urmând să fie târnosită şi dată spre slujire liturgică la finalizarea lucrărilor.

În anul 2007 s-a început restaurarea casei parohiale, atât la exterior cât şi la interior, modernizându-se cu toate utilităţile; încununarea lucrărilor s-a făcut în anul 2012, luna mai, prin sfinţirea ei de către P.S. Lucian Mic.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Biserica nu deţine obiecte de cult şi cărţi vechi.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor slujitori ai parohiei Şopotu Nou: Lazăr Goanţă (1851-1860; 1862-1865), Ioan Bosica (1866-1874), Ioan Goanţă (1875-1912), Nicolae Ioan Goanţă (1912-1941), Leontie Atanasie (1944-1951), Gheorghe Simeon (1953-1954), Ion Ţunea (1955-1973), Emil Găină (1973-1977), Dimitrie Corneanu (1978-1986), Pavel Miloi (1986-1990), Viorel Dumbravă (1990-2000), Viorel Daia (2001-2006), Cătălin Lăudat (2006-2007), Samuel Cornel Şendroni (2007- până în prezent).

C. CIMITIRUL. Parohia deține un cimitir având o suprafaţă de cca. 5088 mp, care după o perioadă de 25 de ani, a fost curăţat şi defrişat, înlocuindu-se gardul cel vechi cu unul nou la începutul anului 2013.

D. ACTIVITĂŢI CULTURALE ŞI FILANTROPICE ÎN TRECUT [ACTIVITATE CULTURALĂ, ACTIVITATE FILANTROPICĂ]. În 5 mai 2012 s-a organizat un Simpozion cultural cu o lansare de carte în parohie, participând P.S. Lucian Mic, Episcopul Caransebeşului şi multe alte personalităţi culturale din judeţ. Din 7 în 7 ani se organizează şi tradiţionalul Festival Cultural al Văii Almăjului.

---

[3] PESTY Frigyes, *A szörényi Bánság és Szörény vármegye története, vol. II. Krassó Vármegye története* , Budapesta, 1880, p.484.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. [ACTIVITĂȚI PASTORAL-MISIONARE, CULTURALE, EDITORIALE, FILANTROPICE, CATEHETICE ș.a.] Parohia (cu 266 enoriaşi) desfăşoară în prezent activităţi cu tineretul („Hristos împărtăşit copiilor", „Alege şcoala" etc.), serbări tradiţionale etc. Pe plan filantropic se sprijină familiile sărace, se fac pungi cu cadouri la Crăciun pentru copii, colecte pentru F.C.M., Filantropia, sinistraţi etc.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfântului Apostol Toma"; [ADRESA] com. Şopotu Nou, sat. Şopotu Nou, nr. 77, jud. Caraş-Severin; [OFICIU PAROHIAL] tel: 0255 244 994.

BIBLIOGRAFIE: BURACU, Coriolan, *Almanahul Almăjului*, Ed. Astra, Turnu-Severin, 1929; FRIGYES, Pesty, *A szörényi Bánság és Szörény vármegye története, vol. II, Krassó Vármegye története,* Budapesta, 1880; LOTREANU, Ion, *Monografia Banatului,* Ed. Institutului de arte grafice ȚARA, Timișoara, 1935; SMEU, Liviu, *Contribuții la Istoria Almăjului,* Ed. Litera, București, 1977; ZAHARIA, Dumitru, *Monografia comunei Șopotu Nou,* ms.

Parohia „Înălţarea Sfintei Cruci"– Șopotu Vechi

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [TOPONIMIE, PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC] Parohia este situată în satul Şopotu Vechi, sat atestat documentar în 1603, amintit apoi în 1751 cu 55 de case. În 1774 avea 111 case iar în 1992 erau 852 de locuitori din care creştini ortodocşi 788, iar în 2002, 758 de locuitori din care ortodocşi 693, 64 de baptişti şi 1 greco-catolic. Parohia este situată pe apa pârâului Şopot, afluent al râului Nera, sub poalele dealului Blidar, la vreo 11 km sud-est de centrul comunei Bozovici; după tradiţia păstrată din bătrâni, locuitorii sunt emigranţi din Valea Timocului. În anii 1690-1700 satul este încadrat în districtul Almăj. În anul 1774 este încorporat în confiniul militar, dată la care parohia era organizată, existând şi o şcoală. De remarcat că aici s-a născut dr. Iosif Traian Badescu, primul episcop bănăţean al Eparhiei Caransebeșului, între anii 1920-1933.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] În sat în locul numit ,,Stupina" a fost o biserică de lemn, care ,,la o ploaie mare a fost luată de ape şi în locul ei au rămas doar clopotele îngropate în prundiş". Pe seama ei s-a dat un antimis în 1756.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Actuala biserică a fost construită în 1828, în stil baroc în formă de navă; iconostasul în întregime a fost zidit în anul 1940 din cărămidă arsă. Biserica are dimensiunile de 21,50 x 7 m. În anul 1925 credinciosul Bădescu Nicolae pe cheltuială proprie a pavat biserica cu ciment şi mozaic. În anul 1952 a fost dărâmat zidul de împrejmuire al bisericii şi înlocuit cu grilaj de fier, lucrarea fiind executată de credincioasa Purea Elena, care a mai donat bisericii şi o casă pentru a asigura locuinţa preotului. În curtea bisericii se află o znamenă ce marchează mormântul preotului Grigore Badescu şi o cruce de marmură albă, ridicată în memoria episcopului Iosif Traian Badescu.

[PICTURA] Biserica a fost pictată în 1853 de Liubomir Alexandrovici din

Timişoara.[1] Această pictură a fost acoperită cu var şi în 1939-1940 Nicolae Drăgilă a executat pictura în ulei pe pânză, lipită pe zid. Pictura actuală a fost realizată în 2008 de Valeriu Dragomir şi a fost sfinţită de P.S. Lucian, Episcopul Caransebeşului.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] În colecţia de artă bisericească a protopopiatului Reșița sunt următoarele icoane din secolul XIX, în ulei pe lemn, de un pictor necunoscut: Învierea Domnului, Sf. Alimpie, Naşterea Domnului, Sf. Gheorghe. Cărți vechi: Cazanie (Râmnic, 1748), Evanghelie (București, 1775), Apostol (București, 1784) etc.

[ŞIRUL PREOŢILOR]: Lista preoților: Mihai Novacescu (1775), Grigore Badescu (1779), Ioan Badescu (-1814), Alexandru Otonoga (1838-1843), Ioachim Cherciu (1844-1847), Nicolae Chimbir (-1848), Pavel Bogoevici (1952-1965), Ioan Țunea (1974-1976), Mihai Țunea (1976-1984), Ioan Velcotă (1984-prezent).

C. CIMITIRUL. Cimitirul are suprafaţa de 5.656 mp, iar capela este în renovare. În anul 2000 s-a dezvelit şi sfinţit monumentul eroilor din localitate, căzuţi în cele două războaie mondiale.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. [ACTIVITATE CULTURALĂ, ACTIVITATE FILANTROPICĂ] La școala locală, în 1796 învățător era Mihail Măran. Un cor s-a înființat în anul 1903.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. [ACTIVITĂȚI PASTORAL-MISIONARE, CULTURALE, EDITORIALE, FILANTROPICE, CATEHETICE ș.a.] Parohia (cu 485 enoriași) în parteneriat cu școala organizează periodic cateheze și diferite activităţi folositoare parohienilor.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Înălţarea Sfintei Cruci"; [ADRESA] Strada principală, nr. 156, Şopotu Vechi, com. Dalboşeţ, jud. Caraş-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon, nici site oficial.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA, Petru *Parohiile Eparhiei Caransebeşului,* Caransebeş, 2012; BONA, Petru *Lespezi și cruci de piatră din parohiile Eparhiei Caransebeșului,* Editura Episcopiei Caransebeșului, 2015; LEU, Valeriu, *Însemnări manuscrise pe cărţi vechi româneşti din bisericile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Mirton, Timişoara, 2011; SUCIU, I.D., CONSTANTINESCU, R., *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului,* vol. II, Editura Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1980.

1 V. LEU, *Însemnări manuscrise pe cărţi vechi româneşti din bisericile Eparhiei Caransebeşului,* Editura Mirton, Timişoara, 2011, p. 274: însemnare pe Adunarea Cazaniilor.

Parohia „Sf. Arhidiacon Ştefan" – Topleţ

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia Topleţ este aşezată în extremitatea sud-estică a judeţului Caraş-Severin, la limita mediană cu judeţul Mehedinţi, la jumătatea distanţei dintre oraşele Băile-Herculane şi Orşova. Satul este aşezat pe ambele maluri ale râului Cerna, fiind străbătut de drumul naţional DN6 (E70), având coordonatele geografice: latitudine 44,8º şi longitudine 22,4º.

În tradiţia locală se spune că primele aşezări omeneşti au fost întemeiate la izvorul pârâului Bigăr, de câţiva călugări fugiţi din Oltenia de frica turcilor. Acest izvor cu apă caldă a atras şi alţi oameni fugiţi de invazia otomană, care au întemeiat aici un sătuleţ. Prima atestare documentară s-a făcut în anul 1436[1]; localitatea este menţionată în anul

[1] C. SUCIU, *Dicţionar istoric al localităților din Transilvania*, Bucureşti 1967, p. 201

1757 cu un număr de 100 de case[2], în 1774 avea 136 de case[3], în 1910 erau 492 de case, în 1935 – 481 de case. Actualmente Parohia are 359 familii ortodoxe cu 1015 credincioşi.

Numele localităţii provine de la cuvântul de origine slavonă *topliţa* – care în traducere înseamnă „izvor de apă caldă"- , de la pârâul Bigăr, a cărui apă este caldă şi iarna. Mai târziu localitatea s-a numit *Toplecz*, *Toplitz*. În timpul stăpânirii austriece satul a făcut parte din Regimentul de graniţă româno-ilir, compania a VI-a, cu sediul la Orşova.[4] Locuitorii acestui sat se ocupau în vechime cu agricultura şi creşterea animalelor. În secolul XIX pe raza localităţii se aflau 12 mori de apă, pentru măcinarea cerealelor, de care se foloseau toţi localnicii prin rotaţie. În anul 1880 fondatorul băncii din Orşova, J.N. Schramm, a cumpărat dreptul de proprietate asupra casei cu nr. 39 din Bârza, sat aparţinător de comuna Topleţ, şi a morii aparţinătoare acesteia. A înfiinţat apoi o fabrică care va funcţiona mai bine de 100 de ani. Fabrica a avut la început ca domeniu de activitate fabricarea uneltelor agricole.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] La Topleţ exista o biserică din lemn, înainte de anul 1700, dacă în anul 1717 turcii au dat foc unei biserici. Conform unor statistici, în 1740 s-a construit o nouă biserică din lemn, cu hramul *Sf. Arhidiacon Ştefan,* paroh în acea perioadă fiind Gheorghe Popovici.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Actuala biserică (20 x 6,80 m) a fost construită între anii 1814-1816[5], în stilul baroc, din piatră şi cărămidă, bolta fiind sub formă semicilindrică, din cărămidă, iconostasul din zid, pardoseala cu dale de piatră, acoperişul din tablă galvanizată, turnul din cărămidă şi acoperit cu tablă de cupru. Forma bisericii reprezintă o navă cu turnul clopotniţei pe pridvor închis. Lucrări de reparaţii la biserică s-au făcut în anii 1945, 1976, 2004 şi 2010. Prima vizită arhierească este menţionată în istoricul parohiei la 2 octombrie 1924, parohia fiind vizitată de Episcopul Iosif Traian Badescu; la 5 mai 1945 biserica este sfinţită după renovarea totală a exteriorului, de către Episcopul Caransebeşului Veniamin Nistor, preot paroh fiind Alexandru Dorobanţu. Vizite arhiereşti s-au mai făcut apoi în anul 1987 (Mitropolitul Nicolae Corneanu), 2005 (azi mitropolitul Laurenţiu Streza), 2006, 2008, 2010 (Episcopul Lucian Mic).

[PICTURA] Biserica a fost pictată în anul 1856 de pictorul Dimitrie Turcu (1810-1883), originar din Oraviţa. Pictura este în ulei, iar icoanele sunt pictate pe pânză, aplicate pe zid. Din anul 1900 şi până în anul 1927 s-au făcut completări la pictură şi a fost pictat iconostasul de către Nicolae Haşca din Topleţ. Pictura este realizată în stilul neoclasic şi reprezintă medalioane şi tablouri în ulei încadrate în fond decorativ. Se păstrează sfinţi mai puţin cunoscuţi în iconografia bisericilor bănăţene (Sf. Valentin, Sf. Alipie, Sf. Ilarion etc.). Icoanele împărăteşti poartă semnătura lui Nicolae Haşca. Chivotul are în interior fotografiile lui D. Turcu, N. Haşca şi a soţiei sale Eufimia. Se mai păstrează o icoană „Răstignirea", realizată într-o tehnică deosebită, semnată N.

[2] I.D. SUCIU, Radu CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului,* vol. I, Timişoara, 1980, p. 229.
[3] *Ibidem,* p. 342.
[4] A. MARCHESCU, *Grănicerii* bănăţeni *şi Comunitatea de Avere*, Caransebeş, 1941, p. 325.
[5] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului,* Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012, p. 347.

Haşca. În condiţii excepţionale sunt conservate picturile de la Tronul Maicii Domnului şi Tronul Arhieresc (Sf. Ioan Gură de Aur). Între anii 1985-1986 s-au efectuat lucrări de restaurare şi completare a picturii de către pictorii Virginia Videa şi Gheorghe Zaharia.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Biserica deţine în biblioteca parohială următoarele cărţi vechi: Penticostar (Râmnic, 1743), Antologhion (Ramnic, 1745), Strastnic (Blaj, 1773), Adunarea Cazaniilor (Viena, 1793), Octoih (Buda, 1826), Evanghelia (Sibiu, 1859).

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Dimitrie Sârlea († 1730), Gheorghe Dragolovici sau Dragul († 1750), Gheorghe Sârlea († 1762), Toma Popovici († 1763), Anghel Sârlea (†1765), Ilie Sârlea († 1772), Vasile Popovici († 1796), Nicolae Mateevici († 1808), Solomon Mateevici († 1839), Ştefan Mateevici († 1864), Gheorghe Bogoevici († 1875), Ştefan Pavlovici († 1890), Nicolae Găină († 1896), Nicolae Therziu († 1898), Dimitrie Popovici (preot din 1898-1922, † 1947), Alexandru Dorobanţu (1922-1942, † 1962), Traian Radu (1955-1965), Alexandru Dorobanţu (1942-1982, † 1998), Iosif Hânda (1982-1992, † 1986), Constantin Bolbotină (1992-1998, † 2005), Gheorghe Bubă (1998 şi prezent).

[PERSONALITĂȚI] 1. Preotul Gheorghe Popescu zis „Popa Şchiopu", este duhovnicul ales de Episcopul Ioan Gheorgheevici să spovedească în protopopiatele Caransebeş şi Lugoj, până la Timişoara-Fabric[6]. 2. Pictorul Nicolae Haşca (1843-1929) era originar din Topleţ şi a învăţat pictura în atelierul pictorului Dimitrie Turcu, cu care a colaborat la zugrăvirea mai multor biserici. El a restaurant pictura socrului său D. Turcu din biserica de la Topleţ în anul 1872. Este înmormântat în cimitirul parohial din Oraviţa Montană. 3. Învăţătorul Gheorghe Băltean (1881-1961) s-a născut în Topleţ, a urmat cursurile Şcolii Pedagogice din Caransebeş, apoi a profesat ca învăţător la şcoala din satul Jdioara din judeţul Timiş între anii 1900-1925. Reîntors în satul natal profesează ca învăţător la şcoala din Topleţ până la pensionare. Învăţătorul, poetul şi patriotul Gheorghe Băltean a modelat generaţii întregi de tineri, a înfiinţat şi dirijat coruri, a scris şi publicat peste 1000 de poezii, cuprinse în 6 volume de versuri, a participat în anul 1918 la Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia, a participat câţiva ani la cursurile Universităţii de Vară, organizate de savantul Nicolae Iorga la Vălenii de Munte, corespondând cu acesta. Este înmormântat în cimitirul parohial Topleţ.

C. CIMITIRUL. Cimitirul parohial are o suprafaţă de 7.847 mp. Pe teritoriul parohiei sunt 4 cruci vechi: o cruce de hotar din anul 1867, o cruce în mijlocul satului din 1909 şi 2 în cimitir din anii 1900 şi 1901.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. O şcoală funcționa în 1806, cu învățătorul Pavel Condan. Un cor apare în anul 1901.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia se implică în toate activităţile culturale ale comunităţii, laolaltă cu Primăria şi Şcoala Gimnazială Topleţ. În anul 2015 luna aprilie, Parohia în colaborare cu Primăria locală a editat primul număr al ziarului local „Topleţul lui Iorgovan", publicaţie înregistrată la Biblioteca Centrală a României – București. Tot în 2015 Parohia a organizat lansarea unei monografii a localităţii Topleţ, intitulată „Clipe din trecut", a autorului Seracovan Veronica.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sf. Arhidiacon Ştefan"; [ADRESA] Topleţ, jud. Caraş-Severin, nr. 215.

BIBLIOGRAFIE: FRUNZETTI, Ion, *Pictori bănăţeni*, Bucureşti 1955; MARCHESCU, A., *Grănicerii bănăţeni și Comunitatea de Avere*, Caransebeş, 1941; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului,* Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012; STOICA DE HAŢEG, Nicolae, *Cronica Banatului*, Timişoara 1981; SUCIU, C., *Dicţionar istoric al localităţilor din Transilvania*, Bucureşti 1967; SUCIU, I.D., CONSTANTINESCU, Radu, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, Timişoara, 1980.

[6] Nicolae STOICA DE HAŢEG, *Cronica Banatului,* Timișoara 1981, p. 193.

Parohia „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe" – Valea Bolvașnița

A.ISTORICULCOMUNITĂȚIIPAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia este situată în satul Valea Bolvașnița, comuna Mehadia, județul Caraș-Severin. Primele dovezi despre existența unei așezări în această zonă sunt din timpul stăpânirii romane în Dacia (106-275 d. Hr.), în care se face referire la existența unor populații numeroase în aceste locuri. Până în anul 1968 Valea Bolvașnița a fost reședință de comună în componența fostului raion Orșova din regiunea Banat, cu sediul administrativ la Timișoara, iar din anul 1968 este declarat sat component al comunei Mehadia.

Satul este atestat documentar în anul 1376, menționat apoi în 1751, iar în anul 1774 avem date că satul avea 119 case.[1] În anul 1937 satul a fost vizitat de către istoricul Nicolae Iorga fiind întâmpinat cu fanfara satului, iar la intrarea în biserică preotul de atunci, Zaharia Grozăvescu, a ținut un discurs legat de monografia satului, cum satul s-a mutat de frica popoarelor migratoare de la pod spre pădure.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] După toate probabilitățile, biserica de zid a fost precedată de una de lemn. Construcția bisericii actuale, cu hramul „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe", a început în anul 1790 și s-a definitivat în 1793.[2] Construcţia bisericii s-a realizat prin eforturile credincioşilor, aşa cum reiese din informaţiile adunate de către Nicolae Iorga în cartea sa, *„Observaţii şi probleme bănăţene": „Acest jeţ l-au plătit Nicolae Bujancă, Velcan Cântureş şi Matei Brancea"*[3], iar la strană erau zugrăvite numele celor care au contribuit la ridicarea bisericii: Vântureş, Roman Drăgan, Gheorghe Doncescu, Ianăş Blidariu, Pau Cârţescu, Ioan Vasilescu, Pavel Petruţ şi Ioan Velia. În urma unor lucrări de renovare exterioară şi interioară, la 18 octombrie 1998 se resfinţeşte sfântul locaş de către Episcopul Laurenţiu Streza al Caransebeşului, iar în anul 2007, la 2 septembrie, se sfinţeşte exteriorul sfintei biserici de către Preasfinţitul Părinte Episcop Lucian al Caransebeşului, preot paroh fiind Pr. Mihăiţă Cristescu. Prin strădania credincioşilor, în anul 2010 uşile de lemn de la intrare au fost înlocuite cu uşi PVC. În anul 2014, preotul paroh Solomon Sîrbu, ajutat de enoriaşii parohiei, a reuşit să cumpere o casă parohială, pe care în momentul de faţă încearcă să o modernizeze pentru a putea fi locuită.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este ridicată din piatră și cărămidă, acoperită cu ţiglă solzi, iconostasul fiind de zid, bolta din lemn, turnul din cărămidă acoperit cu tablă galvanizată și având dimensiunile: 15,30 x 6,30 m.

[PICTURA] Ştefan Popovici a pictat în 1798 iconostasul, păstrându-se două icoane împărăteşti: „Fecioara cu Pruncul" şi „Iisus Hristos binecuvântând"(icoanele

---

[1] D. ȚEICU, *Banatul montan în Evul mediu*, Ed. Banatica, Timișoara 1998, p. 388; LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului,* Editura Episcopiei Caransebeșului, 2012, p. 348.

[2] N. STOICESCU, *Bibliografia localităților și monumentelor medievale din Banat,* Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1973, p. 183, N. CORNEAN, *Monografia Eparhiei Caransebeş*, Caransebeș, 1940, p. 598, menționează anul construcției 1835.

[3] N. IORGA, *Observaţii şi probleme bănăţene,* București 1940, p. 69.

sunt în colecţia de artă bisericească a Mitropoliei Banatului). În biserică a fost şi icoana atribuită aceluiaşi pictor, Ştefan Popovici, „Sfântul Ioan Botezătorul", icoană realizată „*cu cheltuiala lui Ionu Blidaru şi Iancu Budu.*[4] În anul 1835 pictorul Trifon Achimescu pictează biserica în întregime, până astăzi realizându-se doar o restaurare a picturii în anul 1992 de către Toduţa Cican.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţile de cult vechi pe care parohia le-a deţinut se află la Direcţia Judeţeană de cultură şi patrimoniu Caraş-Severin: *Evanghelie,* Blaj, 1776 (nr. inv. 595), *Catavasier*, Blaj, 1777 (nr. inv. 882), *Liturghier*, Râmnic, 1787 (nr. inv. 869), *Adunarea Cazaniilor*, Viena, 1793 (nr. inv. 989), *Apostol*, Blaj, 1802 (nr. inv. 610), *Strastnic*, Buda, 1817 (nr. inv. 809).[5]

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor care au slujit în biserica din Valea Bolvaşniţa: Gheorghe Mirilicicu (1775-1797), Dimitrie Mirulescu (1797-1822), Ilie Vasilescu (1823-). De la preotul Ilie Vasilescu şi până la preotul Nicolae Cojocaru nu mai este amintit nici un preot care a slujit, ci ştim doar că acestuia i-au urmat preoții Dumitru Băşulescu (1978-2007), Nicolae Mihăiţă Cristescu (2007-2012), Gabriel-Emil Băbuţă (2012-2013), Solomon Sîrbu (2013-prezent).

C. CIMITIRUL. Satul Valea Bolvaşniţa deţine din vechime un cimitir parohial care are o suprafaţă de 0,5 ha.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. O şcoală confesională este menţionată în anul 1774.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia, în parteneriat cu școala, organizează diferite activități cu copiii în perioada Crăciunului, de Ziua Eroilor. De asemenea, parohia mai are un grup de cateheză, format odată cu implementarea Proiectului Patriarhiei Române și Organizației World Vision – Romania, „Hristos împărtăşit copiilor". În cadrul parohiei se desfăşoară şi diverse activităţi cu caracter social-filantropic, atunci când situația o cere.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe"; [ADRESA] Str. Principală, nr. 103, sat Valea Bolvaşniţa, com. Mehadia, jud. Caraş- Severin.

BIBLIOGRAFIE: CORNEAN, Nicolae, *Monografia Eparhiei Caransebeș*, Editura Autorului, Caransebeș, 1940; IORGA, Nicolae, *Observații și probleme bănățene,* Bucureşti, 1940**;** LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Editura Diecezană, Caransebeș, 2012; STOICESCU, Nicolae, *Bibliografia localităților și monumentelor medievale din Banat*, Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1973.

4 N. IORGA, *op. cit*, p. 70.
5 LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, Petru BONA, *op. cit*, p. 349.

Parohia „Sfântul Ierarh Nicolae" – Verendin

A.ISTORICULCOMUNITĂȚIIPAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia este situată în satul Verendin, comuna Luncavița, județul Caraș-Severin și se găsește în partea de Nord-Vest de Orșova la o distanță de 40 km și de Băile Herculane la o distanță de 20 km. Este așezată între dealuri, se întinde pe o lungime de 3 km în vecinătatea Luncaviței și Mehadicii, fiind înconjurată de dealuri, spre Apus Tâlva 734 m, după Goruni și Prislop care au 629 m, spre miazănoapte Miloșca 489 m.

Satul – menţionat documentar deja în 1439 – a fost așezat inițial în imediata apropiere a comunei Mehadica, despărțită fiind de hotarul natural, apa Verendinului. Întemeietorii satului Verendin au locuit mai întâi pe o latură a teritoriului, așa numitul Șăstu, în jurul satului Mehadica. În urma diferitelor năvăliri, locuitorii de aici au avut foarte mult de suferit; localitățile fiind prea expuse pericolului, şi-au părăsit vatra tradițională. Astfel *megicanii* s-au așezat în apropierea apei *Megica*, iar *veringenii* pe un loc mai scutit, între munți, numit *Piciurini,* iar ceva mai târziu în imediata apropiere pe locul numit *Săliște*, pe malul pârâului *„apa Verendinului"*. Din cauza deselor inundații produse de acest pârâu, vatra satului a fost mutată de pe malurile apei și așezată mai sus pe dealul *Săliște* care are forma unei cetăți de unde ușor se poate privi în toate laturile; acolo se află și astăzi.

În 1773 Verendiul avea 87 de case, în 1935 – 454 case cu 2.242 suflete. Numărul credincioșilor în 1940 era de 2.780, toți ortodocși. Alte naționalități conlocuitoare sau secte n-au existat. Astăzi satul Verendin are 390 de familii cu 1.605 de locuitori, dintre care 4 baptiști. Ocupația locuitorilor este variată, ocupându-se cu agricultura, pomicultura și creșterea animalelor. Din punct de vedere religios, locuitorii satului, deși au diverse ocupații, frecventează des biserica, aducând totodată felurite contribuții.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Date certe despre existenţa unei biserici în satul Verendin avem din anul 1783, când pe un Liturghier de la Râmnic, din 1767, apare următoarea însemnare: *„Această Sfântă şi dumnezeiască Liturghie iaste a s*(fintei) *b*(iserici) *a satului Verendin care iaste hramul sfântului ierarh Nicolae şi s-au cumpărat de liacuitorii satului pentru sufletele lor drept cu 12 fl. şi fiind preoţi parohialnici anume preotul Micşa Roşca şi cu feciorul lui preotul Ioan Popovici. Şi s-au cumpărat astă carte prin chiverniseala domnului capetan Mirzici stând şi îndemnând creştinii fiind într-această vreme dumnealui companiei comandant, stăpânind aceste sate: Teregova, Luncvaviţa, Verendin, Domaşnea, Canicea. Şi am cris eu, preotul Dimitrie Petrovici paroh Domaşnea în anul de la naşterea lui Iisus 1783"*.[1] Biserica este menţionată şi în actele arhivei militare din 1791.[2]

Biserica veche de lemn este dărâmată şi reclădită din temelii în 1840, cu hramul „Sf. Ierarh Nicolae". În anul 1892 biserica este consolidată cu fier de jur-împrejur, de către întreprinzătorul Marcus Knecht din Caransebeş, iar în 1893 se reface turnul bisericii, acesta fiind acoperit cu aramă de către tinichigiul Ludwig Neubert din Caransebeş pentru suma de

[1] Valeriu LEU, *Carte veche românească din bisericile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Banatica, Reşiţa, 1996, pp. 107-108.

[2] Nicolae SĂCARĂ, *Bisericile de lemn dispărute din Banat,* Editura Excelsior Art, Timişoara, 2002, p. 89.

1190 florinţi şi 9 coroane. Pentru lucrările de renovare a pereţilor pe interior şi exterior se încheie un contract cu întreprinzătorul David Berneanţu din Zerveşti pentru suma de 190 florinţi şi 26 coroane.[3] În 1929 se demolează bolta bisericii din cărămidă, înlocuindu-se cu una din scânduri de brad. În anul 1938 biserica a fost vizitată de Episcopul Vasile Lazarescu. În 1940 este realizată pictura pe bolta nouă de către pictorul Băleanu Ioan din Caransebeș. În 1948 se sfințește biserica de către Episcopul Veniamin Nistor. În 1960 se repară crucea din turnul bisericii, biserică ce acum e dotată cu mobilier nou și este racordată la rețeaua electrică. Alte reparații au mai avut loc în 1977, 1992, 1998-1999, 2002-2003. Biserica a fost resfințită de către P.S. Lucian al Caransebeșului în 13 iulie 2008.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica cu hramul *Sfântul Ierarh Nicolae*, zidită în 1840 de arhitectul J. Krivansky, este în stil baroc, din piatră și cărămidă, acoperită cu tablă de aluminiu. Biserica are plan dreptunghiular de biserică-navă, de 19,55 m lungime şi 10, 80 lăţime, ca majoritatea bisericilor ortodoxe din secolul XVIII, cu altarul spre răsărit, semicircular atât în interior cât şi în exterior şi turn patrulater cu acoperiş în două ape. Interiorul este alcătuit din pronaos, naos şi altar, pronaosul fiind despărţit de naos printr-un perete. Iconostasul este din piatră, fiind pictat direct pe perete în ulei.

[PICTURA] Pictura a fost realizată în anul 1897 de pictorul Barolomeu Delliomini din Caransebeş. Pictura a costat 1520 florinţi. Pe peretele din partea stângă a bisericii, acoperit de strana credincioşilor, s-a păstrat până în anul 1929 următoarea inscripţie: *„Această sfântă biserică s-a zugrăvit pe timpul glorioasei domnii a Maestăţii sale Împăratului şi regelui Francisc Iosif I, fiind mitropolit al Românilor din Ungaria şi Transilvania Excelenţa Sa Înalt Prea Sfinţia Sa Dl. Dr. Miron Romanul, Episcop al diecezei Caransebeşului Prea Sfinţia Dl. Nicolae Popea, protopresbiter tractual Reverendisimul Domn Mihail Popoviciu, prin zelul şi sârguinţa parohului local Dl. Gheorghe Ionescu, preşedintele comitetului parohial Nicolae Ienea Nr. 113, Epitropi: Gheorghe Velescu 104, Alexa Bosiac Nr. 121, Petru Jurchescu 62, membri ai Comitetului parohial: Petru Muntean 38, Teodor Bosiac 126, Mihail Velescu 51, Petru* Şerengău *115, Petru Curescu 136, Petru Ienea 40, Petru Mutaşcu 167, Mihail* Şerengău *22, Toma Ienea 29, Ioan Vrăjitor 192, Vasile Curescu 117, Sofronie Velescu 125, Alexa Trebuian 108, Ion Ienea 182, Ion* Şerengău *42, Ioan Panacea 73, Sofron Trebuian 67, Moisă Panacea 83, Moisă Vrăjitor 57, Dimitrie Trebuian 1, Gheorghe Mutaşcu 7, Petru Velescu 52, Dumitru Ienea 163, pictor întreprinzător Bartolomeu Delliomini din Caransebeş pe spesele credincioşilor din comuna Verendin în anul 1897”*.[4]

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Micşa Roşca (1775-1783), Ioan Popovici (1783), Petru Spunei (1791-1824), Gheorghe Ivaşcu (1824-1835), Gheorghe Grozăvescu (1836-1860), Dimitrie Popovici (1860-1894), Gheorghe Ionescu (1895-1911), Ioan Alexandrescu (1913-1922), Emanuel Pirtea (1922-1926), Toma Suru (1927-1975), Ioan Gaiţă (1975-2013), Horia Stoichescu (2007 - prezent), Zaharia Cocie (2013 - prezent).

Cărţi vechi: Triod (Râmnic, 1761), Liturghier (Râmnic, 1767), Octoih (Bucureşti, 1774) etc.

C. CIMITIRUL. Parohia deține două cimitire, unul în partea de sus a localității pe locul numit *Săliște,* iar celălalt în partea de jos a satului numit *Motâlvici.* În ambele cimitire își dorm somnul de veci numeroși membri componenți ai grupării de rezistență anticomunistă, desfășurată în împrejurimile satului Verendin. Aceștia au fost vânați, rând pe rând capturați, uciși și înmormântați pe loc în afara cimitirului, fără a fi beneficiat de o înmormântare creștinească. Până în anul 2015 au fost descoperite osemintele și înmormântate creștinește.

[3] Arhiva Episcopiei Caransebeşului, Fond III (Bisericesc), dosar 99/1891.
[4] Arhiva Parohiei Verendin, *Cronica parohiei gr. ort. rom. Verendin*, pp. 83-84.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. La școala primară era dascăl, în 1786, Ioan Roşca. Un cor se înfiinţează în anul 1914.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia se îngrijeşte de ajutorarea persoanelor nevoiaşe; de asemenea s-a înființat centrul de tineret „Sf. Ierarh Nicolae“ la nivelul parohiei, care are ca scop desfășurarea de activități cu tinerii, de la cântarea de strană până la organizarea de tabere, excursii și pelerinaje la mănăstirile din țară. În colaborare cu Școala Generală din localitate s-au predat cursuri de apicultură tinerilor care activează în cadrul centrului de tineret al parohiei, dar și lecţii de altoit și îngrijit pomi fructiferi.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfântul Ierarh Nicolae”; [ADRESA] Verendin, nr. 272, com. Luncavița, jud. Caraș-Severin.

BIBLIOGRAFIE: Arhiva Episcopiei Caransebeşului; Arhiva Parohiei Verendin; DRĂGĂLINA, Patriciu, *Istoria Banatului Severin*, vol. II, Tipografia Diecezană, Caransebeş, 1900; LEU, Valeriu, *Cartea veche românească din bisericile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Banatica, Reşiţa, 1996; STOICA DE HAȚEG, Nicolae, *Cronica Banatului*, Editura Facla, Timișoara, 1981; SĂCARĂ, Nicolae, *Bisericile de lemn dispărute din Banat,* Editura Excelsior Art, Timişoara, 2002.

PROTOPOPIATUL MOLDOVA NOUĂ
– scurt istoric –

Din anul 1768, la Vărădia a funcţionat un protopopiat cu sediul însă, un timp îndelungat, la Oraviţa (din 1847 până în 2012). Întâiul protoiereu a fost Petru Lupulovici, alias Lupu (1768-1776), urmat de Petru Şutu (până în 1790) şi de Petru Iorgovici sau Iorgu (până în 1808); ultimul a fost fratele cărturarului Paul Iorgovici. Să mai amintim, în acest context, pe Sofronie Ivașcovici (recte: Ivașcu, 1829-1847) și pe Ignatie Vuia (1848-1849), totodată vicar episcopesc cu prilejul Revoluţiei paşoptiste.

Cu privire la însăşi Moldova Nouă, este de remarcat faptul că un protoprezbiter este atestat documentar în anul 1775; se numea Ştefan Gavrilovici sau Gavrilov*, de facto* Gavriil/Gavril, român de neam, dar cu patronimul sârbizat de către ierarhia străină, când a ajuns preot (înainte de anul 1751). Alte date nu s-au păstrat despre acest cleric Ştefan, fiul lui Gavril. Din nou, în anii 1949-1959 a fiinţat o protoierie la Moldova Nouă.

Protopopiatul actual Moldova Nouă a fost reîntemeiat la 1 decembrie 2012 în urma reorganizării protopopiatelor Reşiţa şi Oraviţa. Sediul Protopopiatului Moldova Nouă este în curtea bisericii „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe" din localitate; a fost ridicat în anii 2009-2010. Este din cărămidă şi până la înfiinţarea protopopiatului a avut destinaţie de oficiu parohial. Protopop: Preot Bogoliub Martinovici (2012 – prezent).

Protopopiatul cuprinde 39 de parohii şi o filie, cu 43 clerici activi. Există 40 de biserici din zid, dintre care 2 sunt monumente istorice, apoi 2 capele, 37 case parohiale şi încă 2 imobile aparținătoare.

În cadrul Protopopiatului Moldova Nouă funcţionează două centre pastoral-misionare, la Moldova Nouă și la Oravița, trei centre de tineret (la Parohiile „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe" și „Adormirea Maicii Domnului" din Moldova Nouă și la Parohia „Sfântul Proroc Ilie" din Oravița) și două centre sociale (la Parohia „Sfântul Gheorghe" din Moldova Nouă și la Parohia „Adormirea Maicii Domnului" din Oravița). Prin aceste centre se desfășoară activități de ajutorare socială, de educație și formare religioasă a tineretului, dar și de întrajutorare preoțească.

Adresa: localitatea Moldova Nouă, str. 1 Mai, nr. 3; Telefon oficiu protopopesc: 0355082820; e-mail: protopopiatulmn@gmail.com

Bibliografie: PETREUŢĂ, Ioan, *Monumente istorice-bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara 1980 (ms. în Arhiva Mitropoliei), p. 515; SUCIU, I.D., CONSTANTINESCU, Radu, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, Ed. Mitropoliei, Timişoara 1980, pp. 192, 218, 234 şi 343; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. diecezană, Caransebeş 2012, pp. 195-196.

Parohia „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe“ – Moldova Nouă

A. ISTORICUL COMUNITĂŢII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Situată în Clisura Dunării, Moldova Nouă reprezintă o parohie etalon în contextul celorlalte așezări parohiale din zonă. Localitate străveche, Moldova Nouă are o istorie proprie ce gravitează în jurul ocupației de bază a locuitorilor de aici și anume mineritul. Surse istorice, unele confirmate altele mai puțin plauzibile, duc începuturile acestei așezări în perioada romană, când primii cuceritori ai Daciei au descoperit aici zăcămintele de cupru existente și azi.[1]

Orașul Moldova Nouă, centru administrativ, comercial, cultural și muncitoresc al Clisurii Dunării de la Baziaș la Cozla, este așezat pe valea pârâului Boșneag, la o depărtare de 4 km de Dunăre, la 100 km de Orșova și la 26 km de Baziaș.

Localitatea este însă târziu atestată documentar, în 1717, ca având 32 de case, și aparținând districtului Palanca, cu numele de „ POZNIAC”, menționată apoi în 1751; în 1757 avea 161 case, în 1774 avea 201 case, în 1910, 945 case și 3.437 locuitori. Pe harta din 1723 este trecută cu numele de „POSNAK”. În 1761 apare cu numele de BOSNEAT”, iar în 1780 Griselini o numește „BOSNIAC”.[1] În sec. XVIII pe harta de la Viena este trecută cu numele de „BANYA MOLDOVA”, adică Mina Moldova, iar în cartea funciară de la 1808 apare cu numele de „Neu – Moldova”, adică Moldova Nouă.

Săpăturile arheologice operate în anii 1970-1972 de către istoricul reșițean Ilie Uzum în perimetrul orașului Moldova Nouă, au scos în evidență câteva mărturii arheologice care atestă prezența unei populații românești din cele mai vechi timpuri (sec. IX-XIII d. Hr). O monedă este datată în timpul împăratului bizantin Alexie I Comnenul (1081-1118). Această monedă prezenta pe avers chipul împăratului, ținând în mâna stângă un glob pământesc însemnat cu o cruce, iar în dreapta sceptrul imperial. Reversul monedei redă chipul Mântuitorului pe tronul ceresc, ținând în mâini Evanghelia. O altă monedă e din vremea regelui ungur Bela III (1172-1196). Pe urmă, engolpionul de la aceeaşi Moldovă Nouă, semn distinctiv al arhiereilor ortodocşi, datează din secolele X-XI.[2]

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica ortodoxă cu hramul „ Sf. M. Mc. Gheorghe” a fost zidită și terminată în 1774-1776. A fost precedată de un sf. locaş din lemn, ridicat în 1733. Nu se cunoaște meșterul care a zidit-o și nici planul; dimensiuni: 20,10 x 8,50 m. Scaunele (jețurile) sunt făcute începând cu 1898 și ulterior. Pardoseala este din plăci mozaicate, frumos decorate în diverse culori în 1906. Restaurări: anii 1850, 1871, 1888, 1944, 1945 și 1988, când au fost retencuite întreaga biserică și turnul, tencuială trainică și bine executată.

Clopotele vechi au fost rechiziționate în timpul Primului Război Mondial. În prezent biserica are 4 clopote de diferite mărimi, fabricate la Timișoara în 1926.

Casa parohială, din 1874, a fost cumpărată de parohie în 1895.

---

1 Ion VĂRAN, *Monografia Protopopiatului Oravița*, Editura Marineasa, Timișoara, 2003, p.156.
2 Cronica Parohiei *Sf.M.Mc. Gheorghe*- Moldova Nouă, manuscris.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este construită din piatră și cărămidă, în stil baroc, cu un singur turn în partea de apus, așa cum sunt majoritatea bisericilor din Banat. A fost acoperită multă vreme cu șindrilă, după aceea cu aramă, iar în 1900 cu tablă zincată. Bolta este simplă, semicilindrică, din cofragi de scândură tencuită. Nu are ctitori; a fost clădită prin munca, obolul și strădania credincioșilor.

[PICTURA] Pictura murală este executată în ulei, în stil baroc, în anii 1878 şi 1901 de către pictorul Gheorghe Putnic din Biserica Albă. Pictura a fost restaurată în 1962 de pictorul Toader Iulian din Arad, care a făcut atunci și zugrăveală nouă, iar în 1987-1988, de Maria Tudor.

Iconostasul este din zid și are pictură în ulei pe toată suprafața. Ușile iconostasului sunt sculptate, de asemenea tronurile precum și crucea de pe iconostas împreună cu 4 icoane. Sculptorul nu se cunoaşte. Cărţi vechi. Îndreptarea legii (Târgovişte, 1652), Penticostar (Râmnic, 1767), Triod (Râmnic, 1777) etc.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Ştefan Gavril(ovici) (1751-1775, în 1775 ca protopop), Tatomir Nesici (1751-1757), Ion Balea (1778-1792); Ioan, Toma, Atanasie şi Constantin Popescu (1784-1890), Traian Oprea (1894-1906), Constantin Băleanu (1900-1918), Alexandru Blasiu, Traian Blasiu, Pavel Bufanu, Valeriu Dabiciu, Ioan Orăvițanu (1925-1937), Macu Cuzmanovici (1947-1949), Gheorghe Simion (1949-1953), Ilie Crivacucea (1949-1979), Nicolae Sfircă (1972-1979), Iova Megheleș (1979-2015), Dorin Nistoran (1981-1999), Marcel Mărculescu (1995-2004), Iulian Selaje (2000-2004), Remus Căta (2003-2004), Bogdan Belu (2010-2012), Bogoliub Martinovici – protopop (2012-prezent), secondat de pr. Gheorghiţă Băloi.

C. CIMITIRUL. Parohia deține un cimitir parohial ordonat, îngrijit, aflat în imediata apropiere a sfântului locaș.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Şcoala primară avea, în anii 1780-1820, ca învăţător pe Gheorghe Teodoroviciu. Un cor bisericesc ia fiinţă în 1903.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. În prezent se întreprind activități constante de ajutorare, parohia dispunând de o cantină socială ce e pusă la dispoziția copiilor nevoiași. Parohia are și un Centru de tineret unde se fac cateheze cu tinerii, în fiecare joi și vineri. Numărul enoriaşilor este de 1.780 suflete.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] *Sfântul Mare Mucenic Gheorghe*, [ADRESA] Str. 1 Mai, Nr. 3, Moldova Nouă, județul Caraș-Severin.

BIBLIOGRAFIE: Cronica Parohiei *Sf.M.Mc. Gheorghe* -Moldova Nouă; PETREUŢĂ, Ioan, *Monumente istorice-bisericeşti din arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara 1980 (ms.), pp. 474-476; MĂRGHITAN, Liviu, *Banatul în lumina arheologiei*, III, Editura Facla, Timişoara 1985; VĂRAN, Ion, *Monografia Protopopiatului Oravița,* Editura Marineasa, Timişoara 2003; JOMPAN, Dumitru, *Coruri din Banat. Lexicon*, II (K-R), Ed. Nagard, Lugoj 2011, p. 80.

Parohia „Adormirea Maicii Domnului" – Moldova Nouă

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Oraşul Moldova Nouă este situat în partea de sud a judeţului Caraş Severin, în partea de vest a Defileului Dunării, la poalele sud-estice ale Munţilor Locvei, la o altitudine de 270 m, fiind în acelaşi timp şi port la Dunăre. Se învecinează la vest cu comuna Pojejena, la est cu comuna Coronini, la nord cu comunele Gârnic şi Cărbunari iar la sud - pe toată lungimea teritoriului - cu fluviul Dunărea ce formează graniţa naturală cu Serbia. Declarat oraş în anul 1956, în prezent localitatea are aproximativ 14000 de locuitori şi trei localităţi în subordinea administrativă (Măcești, Moldova Veche şi Moldoviţa).

Prima atestare documentară datează din anul 1717 sub numele de *Mudava* (aşezare lângă care romanii au construit un castru, peste care în 1427-1428 se ridică o cetate ce a fost apoi distrusă de turci în sec. XVII), ceea ce înseamnă că şi în antichitate pe teritoriul oraşului a existat o vieţuire umană. După anul 1718 – cum se ştie – la Moldova Nouă s-a instaurat stăpânirea habsburgică.

Moldova Nouă a fost compusă din localitatea numită Boşneag ce cuprindea în mare parte colonişti, şi localitatea Băron unde locuiau numai români. Partea numită Boşneag a fost colonizată de Austria cu nemţi aduşi din Carintia, Stiria şi Tirol, iar Băronul a fost populat în mare parte începând cu anul 1775 cu muncitori români veniţi din Valea Radimnii dar şi din Oltenia.[1] În trecut, în această localitate se exploata minereu de cupru, argint şi aur, care se trimitea pentru prelucrare la Baia Mare. Interesant este faptul că localnicii mai folosesc şi azi cele două denumiri de Boşneag şi Băron care vin de la originea bosniacă a unuia din antreprenorii minelor.

După al Doilea Război Mondial, Moldova Nouă cunoaşte o înflorire spectaculoasă, devenind principalul centru economic din sudul Banatului. Între anii 1967 și 1982 se construieşte aşa-numitul cartier de blocuri Oraşul Nou pentru minerii de la mina de cupru din localitate. Mina a funcţionat fără întrerupere până în 2006, când s-au făcut disponibilizări masive ale minerilor şi apoi în anii următori s-a închis.

Conform datelor statistice, după religie populaţia oraşului se prezintă astfel: ortodoxă – 82,4%, baptistă – 5,5%, romano-catolică – 4,1%, penticostală – 2,8%, greco-catolică – 0,6%, altă religie 0,5%. După naţionalitate, populaţia se prezintă astfel: români – 80,8%, sârbi – 13,9%, romi – 2,0%, maghiari – 1,8%, cehi – 1,0%, alte naţionalităţi – 0,6%.

În ceea ce priveşte turismul cultural, în apropierea localităţilor de lângă Dunăre abundă siturile arheologice. Sărbătorile religioase sau specifice comunităţilor de etnie română, sârbă şi cehă potenţează importanţa locurilor.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" este situată în centrul cartierului Oraşul Nou din Moldova Nouă.

Piatra de temelie a fost pusă în 1995 de către regretatul Emilian Birdaş, episcopul Caransebeşului, împreună cu preoţii de atunci Iova Megheleş (paroh) şi Dorin Nistoran. Tot în acel an s-a întocmit proiectul noii biserici executat de Iprotim Timişoara. Construcţia bisericii

[1] Damian IZVERNICEANU, *Oltenii în Banat,* Ed. Librăria Românească, Lipova, 1935, p.15.

a început abia în 2000, când Primăria a alocat fondurile necesare. Din 2000 până în 2003 au fost turnate fundaţia din beton armat şi placa de la demisolul bisericii, cota +1m; spațiul respectiv a devenit şi paraclis, unde din 2004 până în prezent se oficiază serviciile divine. Paraclisul a fost sfinţit în 17 august 2003[2] de către Î.P.S. Laurenţiu Streza, atunci Episcopul Caransebeşului, care a atribuit hramul noii biserici şi anume „Adormirea Maicii Domnului". Din 2003 s-a trecut la zidirea (elevaţia) bisericii din cărămidă arsă astfel încât în anul 2008 s-a ajuns la cota + 20m, când a fost turnată placa de beton, urmând a se construi turlele.[3] Fondurile au fost asigurate de: Primăria Oraşului Moldova Nouă, Secretariatul de Stat pentru Culte, Mina Moldova Nouă şi credincioşii din oraş împreună cu minerii. În 2006 a început declinul mineritului în localitate, s-au făcut disponibilizări masive – cum s-a spus deja - , astfel încât în anul 2008 mina s-a închis. Din 2000 şi până în 2012 lucrările de construcţie ale bisericii noi au fost conduse de preotul paroh Marcel Mărculescu. Din 2008 până în 2013 lucrările au fost oprite din lipsă de fonduri. Ele au reînceput deodată cu anul 2013, când au fost preluate de noul preot paroh Remus Căta. De atunci, în urma obţinerii unor sponsorizări de la SSC Bucureşti, Primăria Moldova Nouă, dar şi din fonduri proprii, au fost ridicate turlele mici, crucile şi paratrăsnetul, iar în prezent este în construcţie turla mare la cota + 23 m.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Arhitectura bisericii este în stil bizantin, cu un plan treflat. Dimensiunile sunt de 40 m x 18 m. Edificiul cuprinde pronaos, naos şi altarul căruia i s-a adăugat ulterior, în anul 2010, şi catapeteasma din profile metalice şi rigips. A devenit biserică parohială în 2004, prin decizia P.S. Părinte Laurenţiu Streza. În 4 decembrie 2013, în urma vizitei arhiereşti cu ocazia sărbătorii Sf. Mc. Varvara, ocrotitoarea minerilor şi a oraşului, P.S. Părinte Lucian a atribuit şi al doilea hram şi anume „Sf. M. Mc. Varvara".

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Megheleş Iova (2004), Marcel Mărculescu (2004-2013), Iulian Selaje (2004-2006), Remus Căta (2004-2006 şi 2012-prezent), Claudiu Ungureanu (2006-2010), Laurenţiu Panciu (2013-2014), Ionel Prisecaru (2015-prezent). Paroh este pr. Ion Nedelcu.

C. CIMITIRUL. Pe raza parohiei există un cumitir vechi administrat de parohie, unde s-au înmormântat credincioşii până în anul 1996, când a fost înfiinţat de Primărie cimitirul nou. Cimitirul vechi este situat la ieşirea din oraş (înspre Orşova), în imediata apropiere de cimitirul sârbesc din Moldova Veche. Înainte, acest cimitir a fost al romano-catolicilor care l-au abandonat.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. În parohie – având 4.374 enoriaşi – se întreprind diverse activităţi pastoral-misionare, filantropice şi catehetice cu toate categoriile de credincioşi. În parohie şi la şcoală se desfăşoară cele două proiecte ale Patriarhiei Române: „Hristos împărtăşit copiilor" şi „Alege Şcoala" precum şi alte activităţi cu tinerii, dar şi cu adulţii, prin programe diverse de cateheză. De curând a luat fiinţă Centrul de Tineret „Sfânta Varvara", cu binecuvântarea P.S. Părinte Lucian.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Adormirea Maicii Domnului" şi „Sf. M. Mc. Varvara"; [ADRESA] Str. Eftimie Murgu nr.1, loc. Moldova Nouă, jud. Caraş-Severin**.**

BIBLIOGRAFIE: IZVERNICEANU, Damian, *Oltenii în Banat,* Ed. Librăria Românească, Lipova, 1935; LAZAROVICI, Gheorghe, *Neoliticul Banatului,* Intreprinderea Poligrafică Cluj, Cluj-Napoca, 1979; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului,* Ed. Episcopiei Caransebeşului, 2012; MIHĂILESCU, Elisabeta, *Studiul geografic al oraşului Moldova Nouă*, manuscris, Universitatea Bucureşti; MOISI, Alexandru, *Monografia Clisurii Dunării,*Oraviţa 1938; VĂRAN, Ion, *Monografia Protopopiatului Ortodox Român Oraviţa*, Ed. Marineasa, Timişoara 2003.

---

[2] Date culese de pe situl www.episcopiacaransebesului.ro

[3] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, Parohiile Eparhiei Caransebeşului, Ed. Episcopiei Caransebeşului, 2012, p.239.

Parohia „Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena” – Moldova Nouă

A. ISTORICUL COMUNITĂŢII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Date în legătură cu istoricul comunităţii s-au oferit la începutul celor două medalioane privind parohiile „Sf. Gheorghe“ şi „Adormirea Maicii Domnului“.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica cu hramul „Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena” este situată la intrarea în Moldova Nouă (dinspre Oraviţa), reprezentând un punct de atracţie prin ineditul aşezării dar şi un loc de reculegere pentru credincioşii din Cartierul Oraşul Nou. Locaşul de cult a fost construit în anul 1996. Biserica actuală a fost adusă de fostul primar Mihai Cărăbaş, din Maramureş, unde a fost ridicată prima dată şi de acolo a fost desfăcută bucată cu bucată şi montată din nou în acest oraş şi în locul unde se află şi în prezent. Ctitorii ei sunt primarul oraşului Mihai Cărăbaş şi credincioşii din cartierul Oraşul Nou, în frunte cu preoţii de atunci: Iova Megheleş, Dorin Nistoran şi Marcel Mărculescu. Totuşi se pare că a existat înainte o bisericuţă sub numele de “biserica exilaţilor” pentru că, aşa cum spune legenda, un preot bătrân din localitatea de la Dunăre îşi trimitea, dintr-un motiv sau altul, colegii tineri să slujească cuvântul Domnului în această bisericuţă.

Este prima biserică ortodoxă română din Cartierul Oraşul Nou, iar până în acel moment credincioşii frecventau singura biserică românească şi anume biserica „Sf. M. Mc. Gheorghe”, care se afla la 4 km distanţă. A fost construită de Primărie cu gândul de a servi drept capelă mortuară (dovadă şi amplasarea ei în preajma cimitirului nou înfiinţat tot în anul 1996). Apoi s-a simţit nevoia slujirii săptămânale în biserică (chiar zilnice) pentru credincioşii acestei părţi a oraşului care, cum spuneam, nu aveau locaş de cult. Biserica a fost construită în întregime din lemn iar ulterior a fost tencuită pe exterior în scopul izolării termice.[1] Interesant este faptul că şi-a păstrat denumirea de „capelă”, aşa cum este cunoscută şi azi de toţi credincioşii zonei. Acoperişul este în patru ape, din grinzi de lemn acoperit cu tablă zincată de la început.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Stilul bisericii este foarte cunoscut şi des întâlnit şi anume acela de corabie cu naos, altar şi turn tot din lemn care ulterior s-a tencuit în exterior (turnul servea anterior drept clopotniţă; în prezent clopotniţa este în curtea bisericii), iar apoi în 2006-2007 s-a adăugat şi pronaosul, având dimensiunile de 17,80 m x 8,30 m.[2] Iconostasul este sculptat manual în lemn şi pictat, fiind executat la Alba Iulia.

Târnosirea bisericii s-a făcut la 22 septembrie 1996[3] de către Î.P.S. Laurenţiu Streza, pe atunci Episcopul Caransebeşului, când i s-a atribuit hramul „Sf. Împ. Constantin şi Elena”.

[1] Protopop Ion VĂRAN, *Monografia Protopopiatului Ortodox Român Oraviţa*,, Ed. Marineasa, Timişoara 2003, p. 161.
[2] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Episcopiei Caransebeşului, 2012, p. 239.
[3] Dată consemnată în Sfânta Evanghelie cu ocazia vizitei arhiereşti.

După târnosirea din 1996 biserica a fost doar tencuită în exterior (2000) şi nu a mai suferit modificări până în anul 2006 când s-au placat pereţii interiori cu vată minerală şi rigips în vederea izolării deoarece, fiind în câmp deschis şi vântul puternic, era foarte rece. A fost resfinţită în acel an 2006, după ample lucrări de renovare la interior şi exterior, de către P.S.Părinte Lucian, Episcopul Caransebeşului. De la această dată locaşul devine biserică de parohie prin decizia P.S.Lucian. După sfinţire, în anii următori s-a construit pronaosul (2007), s-au construit clădirea pentru lumânări şi centrala termică (2007-2008), s-a refăcut şi consolidat podul bisericii, balconul corului (2007-2008), dotarea cu apă curentă (2008).[4] Biserica se află într-o stare de conservare foarte bună, fiind dotată și cu climă (aer condiţionat). Biserica parohială este situată în incinta cimitirului, cu o suprafaţă totală de 5 ha, din care parohia deţine sub forma concesionării cu titlu gratuit 1.200 mp, ce reprezintă biserica şi curtea bisericii.

[PICTURA] În anul 2009, luna iulie, au început lucrările de pictură murală şi s-au finalizat în 2010, luna martie. Pictura a fost realizată de Rita Aldea şi fiul ei Dan Vulcan din Reşiţa. Sfinţirea picturii s-a făcut în 21 mai 2010 de către P.S. Lucian, Episcopul Caransebeşului.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Megheleş Iova (1996), Dorin Nistoran (1996-1998), Marcel Mărculescu (1996-2005), Iulian Selaje (1999-2006), Laurenţiu Panciu (2013-2015) şi Remus Căta (din 2002 şi în prezent).

C. CIMITIRUL. Parohia nu deţine cimitir, acesta fiind în administrarea Primăriei din 1996.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. În urmă cu 10 ani a fost editată o revistă parohială lunară intitulată „Lumină lină”, în colaborare cu profesorii de religie şi gruparea „Oastea Domnului” din oraş.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia (cu 1.581 credincioşi) derulează diverse activităţi pastoral-misionare, filantropice şi catehetice, inclusiv cele două proiecte ale Patriarhiei Române: „Hristos împărtăşit copiilor ” şi „Alege şcoala”. De asemenea parohia deţine şi un O.N.G. prin care desfăşoară activităţi caritabile şi sociale. În incinta bisericii parohiale este organizată o bibliotecă cu peste 150 de cărţi, la îndemâna tuturor credincioşilor.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena”; [ADRESA] Str. Pârvareca f.n., loc. Moldova Nouă, jud. Caraş-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Tel. 0765.268.738.

BIBLIOGRAFIE: *** *Judeţele şi oraşele României în cifre şi fapte*,volumul II/B,- Bucureşti, 1995; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului,* Ed. Episcopiei Caransebeşului, 2012; MOISI, Alexandru, *Monografia Clisurii Dunării,* Oraviţa 1938; VĂRAN, Ion, *Monografia Protopopiatului Ortodox Român Oraviţa*, Ed. Marineasa, Timişoara 2003.

[4] Date culese din caietul de cronică personală a preotului paroh Remus Căta.

Parohia „Adormirea Maicii Domnului” – Moldovița

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Moldovița este situată spre nord de Moldova Nouă. Localitatea Padina Matei s-a decretat parohie în anul 1929 şi i s-a atașat Moldovița ca filie. Moldovița se mai numește și Ștaierul Boșneagului sau Karlsdorf.[1] Localitatea nu avea biserică, decât o capelă improvizată și școală primară. Ortodocșii țineau sărbătorile pe stil vechi.[2]

Satul este atestat documentar în anul 1773[3] când, din Steierul Austriac, stăpânirea a adus stânjenari şi cărbunari pentru direcțiunea silvică din Oravița, din care câteva familii au fost dirijate spre topitoarele din Moldova Nouă, așezându-le pe poiana Moldovița.[4] Acestea și-au construit 10 colibe (*Hütten*) în jurul unui izvor, luând naștere Colonia Ștaierdorf. În 1780 din colonia părăsită Radimna s-au mutat mai mulţi inşi în Ștaierdorf (Moldovița).[5] Au mai venit coloniști din Austria și Tirol, mărindu-se colonia. Aici sosesc şi câțiva şvabi din jurul Vârșețului. Prințul Carol dă numele de Carlsdorf, Ștaierului. În 1797, la Moldovița au emigrat din Lorena din cei ce erau lucrători la pădure: Sontag, Rolans, Jardin, Dubois, Buling, Belgram. Dintre aceștia, trăiau până nu departe de anul 1938 familiile Dubois, Sontag, iar familia Belgram a viețuit în Moldova Nouă.

În războiul cu francezii din 1806-1810 lucrările la minele din Moldova Nouă s-au sistat, punându-se capăt progresului acestei colonii.[6] La Moldova Nouă, respectiv la minele de acolo, lucraseră și români. După acest război, li se interzice românilor de a mai lucra la aceste mine și se aduc nemți din Ștaierul Moldovița. Parte din nemți se retrag la Anina și Reșița unde în 1790 se descoperă bogate zăcăminte de huilă, iar altă parte din ei se îndreaptă şi spre Bocșa.[7]

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Moldovița nu avea biserică, serviciile religioase făcându-se în sala de învățământ.[8]

Piatra de temelie a fost pusă de ieromonahul Glicherie Moraru (în 1969-1970) care a săpat fundația bisericii de unul singur. Actuala biserică parohială s-a zidit în anii 1974-1976, prin grija neobositului preot Gheorghe Mihoc.[9]

Biserica a fost sfințită de Dr. Nicolae, Mitropolitul Banatului, în anul 1976. [PISANIA] Pisania se găsește pe peretele pridvorului, textul ei fiind următorul: *Această sfântă biserică cu hramul Adormirea Maicii Domnului a fost construită în anii 1974-1976. A început construcția bisericii preotul Glicherie Moraru. Primul*

---

[1] Nicolae CORNEAN, *Monografia eparhiei Caransebeşului*, Editura Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeş, 1940, p. 420.
[2] *Ibidem,* p. 421.
[3] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru Bona, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012, p. 241.
[4] Alexandru MOISI, *Monografia Clisurii,* Editura Librăria Românească, Oraviţa,1938, p. 222.
[5] *Ibidem*, p. 222.
[6] *Ibidem,* p. 224.
[7] *Ibidem,* p. 225.
[8] *Ibidem.*
[9] Ion VĂRAN, *Monografia protopopiatului ortodox Oravița,* Editura Marineasa, Timişoara 2003, p. 155.

preot paroh a fost preotul Gheorghe Mihoc. În anii Domnului 2011-2012 s-a împodobit cu pictura murală stil bizantin această biserică în zilele Preasfințitului Lucian Mic, Episcopul Caransebeșului, fiind protopop Văran Ion,preot paroh Radu Țenovici, epitrop Rață Gheorghe,cântăreț strană Turcin Gheorghe. Pictura a fost făcută de mâna lui Mihai Bofan.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica are formă de corabie, cu dimensiunile 13,80 x 5,90 m. La fundație s-a folosit piatra, iar zidurile sunt făcute din cărămida arsă. Acoperişul este din tablă, ca şi pe turn, bolta semicilindrică este din beton, iconostasul din zid, pardoseala din mozaic.[10] Marea parte a materialelor au fost sponsorizate de Intreprinderea minieră de la Moldova Nouă.

[PICTURA] Prima pictură aparţine unui student Eugen Pentius, făcută în 1977-1978.[11] A doua pictură a fost realizată în anii 2011-2012 de către pictorul Mihai Bofan.

[LUCRĂRI DE RENOVARE] În 1998-1999 s-a făcut o renovare mai amplă a bisericii în timpul păstoririi Pr. Ioan Lăpuște. În anii 2008-2009, păstorind Pr. Belu Bogdan, s-a renovat turnul bisericii și s-a instalat centrală la biserică. Renovarea Sfintei Mese şi ridicarea troiței s-au efectuat de epitropul Rață Gheorghe.

În anii 2014-2015, s-au înlocuit geamurile bisericii și ale casei parohiale (ridicată în 2005). S-a renovat din nou turnul bisericii, s-a pavat o parte din curtea sf. locaș.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor este următoarea: Glicherie Moraru, Gheorghe Mihoc, Ioan Lăpuște (1997-2004), Belu Bogdan (2005-2009), Radu Țenovici (2009-2014), Alin-Ioan Rada (2014-prezent).

C. CIMITIRUL. Cimitirul se află în proprietatea Statului Român. Nu are capelă și nici monumente funerare importante.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Nu este cazul.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Ocazional parohia (cu 184 enoriaşi) organizează excursii la mănăstirile din țară. De asemenea, parohia sprijină familiile nevoiașe cu ocazia marilor sărbători creștine.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Adormirea Maicii Domnului”; [ADRESA] Moldovița, nr. 14 B, judeţul Caraș-Severin.

BIBLIOGRAFIE: Arhiva Parohiei „Adormirea Maicii Domnului” Moldovița; CORNEAN, Nicolae, *Monografia Eparhiei Caransbeş*, Editura Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeş, 1940; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012; MOISI, Alexandru, *Monografia Clisurii,* Editura Librăria Românească, Oraviţa, 1938*;* VĂRAN, Ion, *Monografia protopopiatului ortodox Oravița,* Editura Marineasa, Timişoara, 2003.

[10] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA*, op. cit.,* p. 242.

[11] Arhiva Parohiei „Adormirea Maicii Domnului” Moldovița, dosar nenumerotat.

Parohia „Adormirea Maicii Domnului” – Oravița Montană

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII/CARTIERULUI D.P.D.VGEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parte integrantă a orașului Oravița, zona din partea de N-E a acestei localități a primit denumirea de Oravița Montană după anul 1718, în urma colonizărilor făcute aici cu populație germană din părțile Tirolului, Saxoniei și Boemiei, dar și cu populație venită din Țara Românească, din zona Mehedinți și Vâlcea. Aceste colonizări au crescut în intensitate după războiul din anii 1737-1739. În anul 1742, Curtea de la Viena arendează minele de la Oravița și din împrejurimi unor asociații miniere, dar și unor persoane particulare. Dacă aparent Oravița Montană are o atestare documentară destul de recentă (1690-1700)[1], ea este totuși cu mult mai veche, întrucât existența aici a unor însemnate zăcăminte de aur, argint, fier și cupru n-a însemnat doar un simplu act revelator la început de secol XVIII. Pentru Oravița, perioada de după 1741 s-a dovedit benefică din toate punctele de vedere: economic, social, bisericesc și cultural. Acest aspect pozitiv al Oraviței, s-a răsfrânt de altfel, în întreaga zonă a Carașului, dovadă fiind numărul mare de biserici monumentale construite în cea de-a doua jumătate a sec. al XVIII-lea, ca și apariţia multor școli în satele din zona Oraviței și a altor instituții de importanță socială și administrativă.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Faptul că în anul 1743 în Oravița Română s-a ridicat o impunătoare biserică parohială, ne dă certitudinea că înaintea acestei biserici a existat o altă biserică, desigur mult mai mică și care nu mai răspundea cerințelor unei populații în creștere. Același lucru s-a întâmplat și în Oravița Montană, unde, desigur, a existat o biserică la fel de mică, înlocuită în anii 1781-1784 cu actuala biserică monumentală. Ctitorul bisericii parohiale din Oravița Montană a fost negustorul Hagi Nicolae Dimitrie. Acesta a venit în Oravița din Castoria Macedoniei în anul 1760. În scopul zidirii măreţei biserici, Hagi Nicolae Dimitrie a donat nu numai însemnate sume de bani, dar și terenul din Grădina Maierului pe care s-a zidit biserica. Tradiția locală menționează că gestul ctitorului a fost amplificat de pierderea unicei fiice, înmormântată aproape de absida altarului. În lucrarea sa, Hagi Nicolae Dimitrie a fost susținut de protopopul-paroh de atunci Ioan Nedici (Neda), dar și de cei 540 de credincioși ai parohiei care locuiau în 85 de case, donând pentru ridicarea bisericii suma de 2.052 florini. De asemenea, între binefăcătorii acelui început s-au numărat minerii și personalul silvic din Oravița, care au donat suma de 452 florini.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE COMSTRUCȚII] Biserica este din piatră și cărămidă (dimensiuni 23 x 7 m), în stil baroc, cu bolta semicilindrică, iconostas de lemn de tei; biserica e acoperită cu tablă de cupru, turla ornamentală cu motive florale fiind acoperită și ea cu tablă de cupru, iar pardoseala din gresie[2]. Iconostasul este sculptat în stil baroc-rococo(autor necunoscut). În naos, pe latura nordică este amplasat un amvon de factură romano-catolică.

---

[1] Ion VĂRAN, *Monografia protopopiatului ortodox român Oravița*, Editura Marineasa,Timișoara, 2003, p. 65.

[2] LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, Caransebeș, 2012, p. 245.

[PICTURA] Pictura murală și cea de iconostas (ulei pe pânză aplicată pe lemn) a fost executată în 1828 de Arsenie Popovici, o pictură influențată de barocul târziu. În anul 1784, biserica a fost sfințită de episcopul Vichentie Popovici al Caransebeșului și Vârșețului (1774-1786), primind hramul *Adormirea Maicii Domnului*. În anul 1884, sub păstorirea protopopului-paroh Andrei Ghidiu (1883-1888), s-a organizat – cu prilejul hramului – aniversarea a o sută de ani de la ridicarea bisericii din Oravița Montană, unde a participat și vrednicul episcop Ioan Popasu al Caransebeșului. Restaurarea picturii din anul 1936 a fost executată de către prof. Dr. Ioachim Miloia din Timișoara. Costul lucrării s-a ridicat la suma de 300.000 lei. Din echipa de restauratori condusă de dr. Ioachim Miloia a făcut parte și Eugen Spang, cel care a poleit cu foiță de aur de 22 de karate întreg ornamental sculptural de pe iconostasul bisericii. Această piesă de mobilier liturgic, reprezintă, de fapt, inestimabila podoabă a „catedralei" orăvițene. Cu ocazia sfințirii lucrărilor de restaurare a picturii din biserică, slujba oficiată de Dr. Vasile Lazarescu în ziua de 15 august 1937, Societatea U.D.R. a donat pe seama acestei biserici, candelabrul mare, aflat și în prezent în această biserică. Acest candelabru, în greutate de 810 kg este lucrat din aramă și alamă și se încadrează perfect în stilul arhitectonic al bisericii. De fapt, Societatea U.D.R. a fost principalul finanțator și sprijinitor al lucrărilor efectuate în acea perioadă. În vederea obținerii fondurilor necesare, principalul rol l-a avut protopopul de atunci al Oraviței, Virgil Musta, care era și parohul bisericii din Oravița Montană. Urmare licitației de lucrări făcută de către parohie, biserica a fost încredințată spre restaurare pictorilor bisericești: prof. Ioan Neagoe din București, dr. Viorel Țigu din Timișoara și soților Ioan și Ana Bădilă, tot din Timișoara. Lucrarea de restaurare a început în primăvara anului 1988 și a fost finalizată în vara anului 1989. Costul lucrărilor s-a ridicat la suma de 126.000 lei și a fost suportată în întregime de comunitatea parohială din Oravița Montană. Binecuvântarea lucrărilor s-a făcut de către dr. Nicolae Corneanu – Mitropolitul Banatului, în după-amiaza zilei de 1 octombrie 1989, în prezența unei mari mulțimi de credincioși și a notabilităților orașului. Între cei care au susținut cu multă dragoste lucrările de atunci au fost: ing. Nicolae Boncoi, director la E.M.B. Oravița, Grupul de pompieri Oravița, epitropul Gheorghe Voica, cântăreții de strană Aurel Sârbu și Ion Țaponia, îngrijitoarea bisericii Maria Dubovan, credincioasele Elena Novacovici și Elena Corneanu (cele care au găzduit echipa de restauratori), familia dr. Eugen Perian, a cărui mamă, Minodora Perian, a donat pentru pictură și aurirea Mormântului Domnului suma de 25.000 lei, foarte mulți bani la vremea respectivă. De asemenea, un sprijin important s-a primit și din partea protopopiatului, condus atunci de regretatul protopop Ioța Berbentea (+1991) [ANEXE] Casa parohială s-a construit în 1933-1934 din piatră și cărămidă, fiind acoperită cu țiglă și tablă de cupru; e compusă din cinci camere și dependințe.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ȘI CĂRȚI VECHI] Cărţi vechi: Octoih (Râmnic, 1706), Penticostar (Bucureşti, 1743), Evanghelie (Bucureşti, 1760), Cazanie (Viena, 1793), etc. [ŞIRUL PREOŢILOR] Între preoții care au slujit la această biserică amintim pe: Gheorghe Popovici (1751-post 1757), Ioan Nedici sau Neda (1781), Petru Iorgovici – Iorgu (1790-1815), Sofronie Ivacicovici sau Ivaşcu (1829-1847), Iacob Nedici (1830), Ignatie Vuia (1848-1849), Iacob Popovici (1850-1881), Iosif Popovici (1865-?), Maxim Popovici (1881-?), Andrei Ghidiu (1883-1888), Alexandru Popovici (1888-1915), Cornel Ștefan (1911-1922),Virgil Musta (1923-1949), Petru Toma (1949-1952), Gheorghe Bihoi (1952-1965), Liviu Liuba (1965-1974), Valer Nicola (1964-1973), Traian Mihailovici (1974-2010), Gheorghe Sutac (1975-1979), Ioan Văran (1980-2012), Ioța Berbentea (1987-1991), Ion Găvădină (1992-2014), Guiman Iulius (2013-2014), Bobescu Marinel (2014-prezent), Stanciu Petru Tită (2015-prezent).

C. CIMITIRUL. Suprafața cimitirului este de 1 ha, situat la partea de sud a bisericii; dispune de o capelă zidită în 1865. Cimitirul este declarat monument istoric, cu o

vechime de peste 300 de ani. Numele personalităților bisericești și laice înmormântate: dr. Simion Mangiuca, dr. Ilie Trăilă, preot Petru Iorgovici, pictorii Dimitrie Turcu şi Mihai Popovici, Gheorghe Constantini – fondatorul teatrului din Oraviţa.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. La şcoala montanistică a predat între anii 1729-1765 Radul Stolojan; s-a iscălit pe un *Apostol* vechi apărut la Veneţia în 1730. Asociația femeilor ortodoxe a fost întemeiată în anul 1935 activând la casa de cultură din Oravița. Cimitirul eroilor din cadrul parohiei a fost înființat la inițiativa asociației. A activat mai mult timp corul tinerilor condus de profesorul Vasile Vărădeanu.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. În cadrul parohiei (cu 1.603 enoriaşi) funcționează un centru de zi pentru copii, având ca scop prevenirea abandonului școlar; activitatea centrului se desfășoară pe două direcții: prima este de a oferi o masă de prânz copiilor care vin la meditații, fiind copii cu situație materială precară, iar a doua constând în activități catehetice cu tinerii pentru a fi integrați în viața bisericii. Asociația femeilor ortodoxe cu ocazia sărbătorilor de iarnă și pascale se remarcă prin pregătirea unei mese calde și a unor cadouri pentru centrele de copii cu dizabilități, azilul de bătrâni și sanatoriul de la Marila. Mai sunt ajutate şi familiile sărace din raza parohiei în decursul anului.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM]„Adormirea Maicii Domnului"; [ADRESA] Str. Simion Mangiuca, nr. 9, Oravița, jud. Caraș-Severin.; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și nici site oficial.

BIBLIOGRAFIE: VĂRAN Ion, *Monografia protopopiatului ortodox român Oravița*, Editura Marineasa, Timșoara,2003; LUCIAN Episcopul Caransebeșului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, Caransebeș, 2012.

Parohia „Sfântul Prooroc Ilie Tesviteanul" – Oravița

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII / CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia *Sfântul Proroc Ilie Tesviteanul* se află în oraşul Oraviţa, judeţul Caraş-Severin; prima atestare documentară a așezării cu actualul nume este din 1697, în Conscripția lui Marsigli. Începuturile acestei localități sunt conjugate cu tendințele de dezvoltare a mineritului încă din vremea romanilor. Anul 1817 înseamnă un mare eveniment pentru viața culturală a Oraviței, fiind anul clădirii celui mai vechi teatru din țară. La inaugurarea acestui teatru au participat împăratul și împărăteasa Austriei, Francisc I și Carolina Augusta. Edificiul a fost construit în stil baroc vienez. Poetul Mihai Eminescu a jucat pe scena acestuia, de unde și numele actual. Calea ferată Oravița - Anina este una din cele mai frumoase linii de cale ferată din Europa, doar că – în prezent – nu este pusă deloc în valoare. A fost dată în folosință în anul 1863 și este cea mai veche linie ferată montană din România. Cea mai veche farmacie montanistică, „La vulturul negru", a fost fondată în 1793.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica *Sfântul Proroc Ilie Tesviteanul* din Oraviţa Română a fost construită, după tradiţia locală, pe locul unei mănăstiri, ascunsă la poalele dealului, pe lângă care trece pârâul Oraviţa. De aceea i s-a zis „Biserica dintre sălcii”.[1] Mai târziu, sistematizându-se strada principală a Oraviţei - aproape unica stradă a oraşului, urcând 7 km spre codrii Marilei – ‚cursul pârâului a fost deviat prin spatele bisericii, pentru a o scoate „dintre sălcii”. Statistica bisericilor din Eparhia Caransebeşului din 15 ianuarie 1757 precizează că biserica ortodoxă din piatră a satului Oraviţa cu hramul *Sfântul Proroc Ilie,* a fost ridicată în 1743. Desigur, puţinii credincioşi de atunci ai Oraviţei Române nu puteau îndeplini deodată toate cele de trebuinţă. De aceea, în anul 1912 au ridicat în jurul bisericii un zid trainic de piatră, executat de arhitectul român Dimitrie Boitor din Oraviţa, pentru suma de 2083 coroane şi un gard din fier forjat, frumos ornamentat, executat de meşterul român Dimitrie Bagherea din Oraviţa Română, iar în anul 1936 au acoperit întreaga biserică cu tablă zincată pentru a rezista vânturilor puternice din această zonă. Lucrarea a fost executată de Ernest Harter din Oraviţa pentru suma de 5880 lei. Aceiaşi puţini credincioşi din Oraviţa Română, au cumpărat pentru biserica lor şi 4 clopote, rechiziţionate în Primul Război Mondial. După rechiziţionare, au mai fost cumpărate cele 3 clopote existente și astăzi.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Arhitectura bisericii este, în plan orizontal, un dreptunghi cu altarul spre răsărit, semicircular în interior şi exterior, și cu un turn patrulater (cu acoperiş baroc), amplasat la apus. Lungimea bisericii este de 26 metri, iar lăţimea de 8,30 metri. Structura este din zidărie mixtă, piatră şi tuf calcaros de Măidan.

[PICTURA] Pictura a fost executată în ulei de pictorul Nicolae Popescu şi Matei Popovici, în anul 1868. În 1925 s-au făcut şi alte lucrări importante în interiorul bisericii. Pictura a fost „spălată” de zugravul Gheorghe Mărăşescu din Reşiţa. Pictorul Iulian Toader, în 1961, iluminează pictura bisericii şi adaugă o compoziţie proprie pe bolta bisericii. În anul 1994 se simţea nevoia unei restaurări complete a picturii şi astfel este angajat pictorul Igor Isac, din Basarabia-Chişinău, cu studii superioare şi cu o bogată activitate artistică. El adaugă în pronaos noi scene biblice ca: Răstignirea şi Botezul Domnului, Iisus în grădina Ghetsimani şi Convorbirea lui Iisus cu femeia samarineancă. Iconostasul bisericii a fost sculptat în 1903 de Aurel Cotârlă din Oraviţa. Pictura de pe iconostas a fost executată de pictorii Ioan Zaicu şi Filip Matei. Prin contribuţia credincioşilor ortodocşi, s-au efectuat numeroase lucrări de întreţinere, modernizări şi completări: reparaţii capitale exterioare (1974, 2015), înlocuirea instalaţiei electrice (1981, 2014), parchetarea Sfântului Altar, aşezarea de geamuri la firidele din altar etc.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Parohia nu deține obiecte vechi de valoare.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Preoţii care au slujit biserica au fost: Pavel Nedici sau Neda – român ca şi ceilalţi Nedici (1743), Gheorghe Popovici (1743), Ioan Nedici (1783-1805)[2], Nedelcu Nedici (1794-1817), Nedelcu Popovici (1809-1817), Alexa Popovici (1812-1817), Alexa Nedici (1817-1846), Ioan Nedici (1818-1846), Iacob Nedici (1824-1842), Paul Nedici (1843-1851), Gheorghe Nedici (1847), Nicolae Tătucu (1875-1903), Gheorghe Neda (1896-1939), Cornel Jurca (1904-1949), Ioan Lazăr (1940-1973), Romulus Novacovici (1973-2002), Ionel Bena (1980-2005) Gheorghe Cucul (2001-2011), Gelu Petru Moldovan (2011-prezent).

---

[1] Mărturie scrisă în cartea de onoare a bisericii de părintele Romulus Novacovici, paroh al bisericii în anii 1973- 2002.

[2] Pe o carte de cult se iscălește astfel: „Popa [adică preotul] Ioan Neda“; cf. I.B. MUREŞIANU, *Cartea veche bisericească din Banat*, Ed. Mitropoliei, Timişoara 1985, p. 227.

C. CIMITIRUL. Cimitirul parohial este situat pe dealul din faţa bisericii, suprafaţa totală 1 hectar; dispune de capelă.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Primul director al Băncii Orăviţana (1891-) a fost protopopul dr. Alexandru Popovici, bancă ce va stipendia pe studenţii săraci, dar studioşi. În trecut căminul cultural al oraşului a funcţionat în clădirea construită în curtea bisericii, iar mai apoi aceasta a fost transformată în şcoală şi grădiniţă. Biserica „Sf. Proroc Ilie", a avut şi un cor pe patru voci, înfiinţat în anul 1887, având iniţial 55 de bărbaţi şi fiind dirijat de învăţătorul Carol Lazăr. Acest cor a cântat neîntrerupt decenii la rând la slujbele religioase, a participat la serbările jubiliare din anul 1906 de la Bucureşti, unde a obţinut medalia de aur, precum şi la numeroase concursuri. În timp, corul a fost reorganizat în cor mixt, de cântăreţul din Slatina-Nera, Ianăş Chirilă, mai apoi fiind condus de către cântăreţul Ion Braia.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. În cadrul parohiei *Sf. Ilie* din Oraviţa (cu un număr de 1.642 enoriaşi), pe lângă activităţile pastorale, specifice Bisericii ortodoxe, se desfăşoară o bogată activitate cu tânăra generaţie. Deoarece majoritatea enoriaşilor sunt persoane de vârsta a treia, a fost necesară înfiinţarea unui centru de tineret care a primit binecuvântarea ierarhului în luna noiembrie a anului 2012. Preasfinţitul Lucian, Episcopul Caransebeşului, a sfinţit Centrul de Tineret „Sf. M. Mc. Ecaterina" din Oraviţa în ajunul prăznuirii Sf. Muceniţe Ecaterina. Scopul acestei lucrări este acela de a apropia tânăra generaţie din parohie de credinţa ortodoxă, de a le transmite valorile morale autentice precum binele, frumosul şi dragostea pentru semeni. Parohia se implică şi în viaţa culturală a oraşului Oraviţa, din anul 2014 fiind parteneră în organizarea unui eveniment unic pentru oraş, anume festivalul de muzică clasică, desfăşurat anual în perioada 1-15 august la Teatrul *Mihai Eminescu* din localitate, sub numele „Zilele muzicii la Oraviţa".

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfântul Proroc Ilie Tesviteanul"; [ADRESA] Str. Andrei Şaguna, nr.7, Oraviţa, judeţul Caraş-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon şi site oficial.

BIBLIOGRAFIE: ILIEŞIU, Nicolae, *Monografia istorică a Banatului* (ed. D. Ţeicu), Ed. Mica Valahie, Bucureşti 2011, pp. 211-219; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului și Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeş,* Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012; NOVACOVICI Romulus, *Mărturii din Cartea de Onoare a bisericii*, Oraviţa, 1993.

Parohia „Pogorârea Duhului Sfânt" – Oravița

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII / CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia este situată în orașul Oravița, județul Caraș-Severin, în cartierul de blocuri noi a Zonei Gării. Acest cartier a luat ființă începând cu anii 1960, blocurile fiind construite pentru muncitorii mineri care lucrau pentru diferitele puncte miniere din zona Oravița, Sasca și Ciudanovița. Odată cu apariția acestor blocuri, mare parte din locuitorii satelor învecinate orașului Oravița, și-au achiziționat apartamente, păstrând legătura cu locurile natale prin casele părintești. Istoricul orașului Oravița este

unul foarte bogat. În jurul anului 1650 se pare că în zona pârâului Oravița existau 20 de case[1], locuitorii ocupându-se cu păstoritul și exploatarea lemnului. După ocuparea Banatului de către Imperiul habsburgic, zona Oravița-Anina-Ciclova a cunoscut o dezvoltare foarte mare datorită zăcămintelor minere, dar și a masei lemnoase. Graţie poziției strategice, Oravița devine un punct de legătură pentru transportul de minereuri și lemn spre Curtea de la Viena. Astfel începe construcția căii ferate Anina – Oravița, prima și cea mai veche cale ferată montană de pe actualul teritoriu al României. În acelaşi timp se construieşte și calea ferată Oravița – Baziaş, care permitea transportul minereului spre portul din această ultimă localitate. Din fosta cale ferată se păstrează doar traseul Oravița-Iam, restul fiind pe teritoriul Serbiei. Târgul Oravița cunoaște o dezvoltare aparte și datorită fabricii de bere de la Ciclova, prima din zona Banatului (la 1718 este construită fabrica de bere de la Ciclova, iar în 1728 apare cea din Timişoara), a primului furnal din zonă (primul furnal din Banat a fost construit la Ciclova, cel de la Reșița s-a ridicat abia în 1773), dar și datorită terenului agricol. Pe baza căii ferate, orașul Oravița a cunoscut o înflorire mult mai amplă datorită așezării germanilor în partea de est (sus) a orașului, fiind constituite astfel Oravița Română și Oravița Montană. În perioada interbelică, dezvoltarea economică și culturală a Oraviței a făcut ca aceasta să devină capitala judeţului Caraş. Zona de blocuri a fost concepută astfel pentru muncitorii și minerii care își doreau un trai mai bun. Alături de locuitorii din satele învecinate, în Zona Gării s-au stabilit oameni veniți din Moldova, Ardeal, Oltenia, Maramureş. Cum în Oravița se găsesc 2 biserici ortodoxe, construite în sec. XVIII, zona de blocuri ducea lipsă de un locaș de cult. Astfel că în anul 2002, prin dispoziția Episcopiei Caransebeșului, Parohia Oravița Română ,,Sfântul Ilie" a fost împărțită în două parohii distincte: ,,Sfântul Ilie" și ,,Pogorârea Duhului Sfânt". În luna martie a acelui an, fostul paroh al bisericii ,,Sfântul Ilie", preotul Ionel Bena a preluat conducerea noii parohii din zona de blocuri și responsabilitatea de a construi aici o biserică. Din partea Primăriei Oravița a fost alocat terenul poligonului auto pentru construcția noului locaș de cult. Au fost demarate procedurile pentru stabilirea proiectului și arhitecturii bisericii, dar lipsa fondurilor a făcut ca acest demers să fie abandonat. Cum credincioșii din cele două parohii nou înființate participau la oficierea slujbelor tot în vechiul locaș din Oravița Română, în data de 5 decembrie 2006, prin sprijinul Primăriei Oravița au fost cedate spre folosință clădirile Teatrului de Vară Oravița, în schimbul Poligonului Auto. Din acel an au fost realizate investiții de construcție la sala Teatrului de Vară, loc în care a fost amenajată o capelă care deservește și acum oficierea slujbelor religioase.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] În anul 2010, odată cu venirea noului paroh, ing. Lath Paul din Anina a întocmit un proiect bisericesc. Odată cu primirea tuturor avizelor, în 15 noiembrie 2011 s-a început construcția noii biserici din Zona Gării. Într-un termen scurt, de doar 7 luni (iarna a permis în multe zile ca lucrările să nu fie oprite), biserica a prins contur, fiind făcute lucrările de excavare, cofrare a fundației, turnarea și definitivarea fundației, ca şi începutul zidăriei până la cota de +1,8 m. Din anul 2011 până astăzi noua biserică parohială se înalță la cota de +5,2 m, lucrările fiind sistate deocamdată, din lipsa mijloacelor economice.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Stilul arhitectural al bisericii este cel moldovenesc, urmărindu-se linia bisericii Mănăstirii Moldovița. Planul este cel treflat, absidele sub formă hexagonală, cu o deschidere de 6 m. Structura exterioară este realizată din cărămidă roșie, plină, cu centuri din beton-armat pentru consolidarea bisericii. Turnul este sprijinit pe 4 piloni din beton-armat, sub formă de pătrat. Uşile și ferestrele sunt zidite în lungime, cu arce de cerc. Intrarea în biserică se face prin trei arcade, peste acestea găsindu-se balconul. Acoperișul

[1] Nicolae CORNEAN, *Monografia eparhiei Caransebeș*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeș, 1940, p. 247.

este proiectat din lemn, cu învelitoare din tablă de cupru. În vârful turnului se va găsi o cruce aurită, înălțimea totală a bisericii fiind de 15 m. Lungimea bisericii de la zidul Altarului și până la ieșire este de 24 m. [ANEXE] Biserica are ca și anexe actuala capelă, care va deservi după finalizarea noii biserici drept capelă funerară. Tot ca anexe figurează biroul parohial și sala de ședințe a Consiliului și Comitetului parohial. Parohia nu deține o casă parohială, dat fiind faptul că se găsește într-o zona ocupată de blocuri, ci are în vedere achiziționarea unui apartament ca locuință de serviciu și casă parohială.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Fiind o parohie nou înființată, biserica nu deține obiecte valoroase sau cărți vechi.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Din lista de preoți care slujesc la parohie fac parte cei doi preoți care deservesc și acum biserica: 1. Bena Ionel – născut în 7 ianuarie 1952 la Doclin. Este preot din 1980, iar la această biserică din 2002 până azi. 2. Hrițcu Corneliu – născut în 4 mai 1978 la Câmpulung Moldovenesc, preot din 2006, iar la această biserică din 2009 până azi.[2]

C. CIMITIRUL. Cimitirul parohiei se găsește în incinta vechiului cimitir al Parohiei „Sfântul Ilie", acesta fiind împărțit pe lungime, în mod egal odată cu nașterea noii parohii. Tot din acel an parohia deține o suprafață de teren de 18,7 ha, terenuri agricole și pășune, care au fost arendate unui investitor zonal.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Nu este cazul.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Ocazional, parohia (cu 2.160 enoriași) organizează pelerinaje la mănăstirile din țară și are un grup de cateheză, format odată cu implementarea Proiectului Patriarhiei Române și Organizației World Vision – Romania, *Hristos* împărtășit *copiilor*.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Pogorârea Duhului Sfânt"; [ADRESA] Str. Zona Gării, f.n. Oravița, judeţul Caraș-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Nu are site oficial și nici telefon.

BIBLIOGRAFIE: CORNEAN Nicolae, *Monografia Eparhiei Caransebeş*, Ed. Tiparul tipografiei diecezane, 1940; P.S. LUCIAN și BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed Episcopiei Caransebeșului, 2012.

2 LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, Caransebeș, 2012, p. 249.

Parohia „Pogorârea Duhului Sfânt", Brădișorul de Jos – Oravița

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia Brădișorul de Jos, numită până în 1960 Maidan, este situată la cca 5 km de Oravița, între dealuri, pe ambele maluri ale Văii Lișava. Prima atestare documentară datează din 1690-1700. Locuitorii satului având un sol arid și pietros, au devenit meseriași, specializându-se în cioplirea pietrei. Prezența granitului de cea mai bună calitate în imediata apropiere a Măidanului a făcut din locuitorii acestui sat cei mai vestiți meșteri pietrari din Banatul Montan. Despre aceștia și aprecierea muncii lor a vorbit adesea scriitorul Virgil Birou.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE.[ISTORIA ZIDIRII EI] Puternicele revărsări din anul 1749 ale râului Lișava, au acoperit o mare parte a satului, inclusiv zona unde se afla biserica și cimitirul, luându-se astfel decizia de mutare a bisericii pe un loc mai înalt, unde în 1750 s-a pus piatra de temelie. Aceasta s-a sfințit în anul 1778 de către episcopul Iosif Ioanovici Șacabent, primind hramul „Pogorârea Duhului Sfânt". Între anii 1785-1786 din cauza unor ploi torențiale însoțite de descărcări electrice, turnul bisericii a avut mult de suferit, ceea ce a dus la demolarea lui în 1789. Însuși împăratul Iosif al II-lea a donat bani pentru refacerea turnului. Lucrarea a fost executată de către meșterul Petru Corb din Oravița[1]. În anii 1796-1863 s-au efectuat mai multe lucrări, dintre care amintim: pardosirea cu marmură (1801), achiziționarea clopotelor (1805), pictarea bisericii (în 1847 de către Păun Borcean și Dimitrie Popovici din Oravița), executarea treptelor și a stâlpilor de la intrarea în curtea bisericii (1863); în 1916 sunt rechiziţionate clopotele bisericii, procurându-se altele între anii 1923 și 1930.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Prima biserică de zid a satului, construită din piatră, cărămidă și acoperită cu tablă, s-a ridicat între anii 1750-1770 (18,5 x 6,7 m), dar înaintea acesteia a existat o bisericuță de lemn, la numărul de casă 143, unde a funcționat vechea Casă Notarială și Primăria. Biserica de lemn avea un antimis grec din 1733.[2]

[PICTURA] În anul 1934 pictorul Nicolae Popovici restaurează pictura bisericii de zid.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Parohia a deţinut cărţi vechi precum: Penticostar (Râmnic, 1743), Triod (Bucureşti, 1747), Evanghelie (Blaj, 1795) etc.

ŞIRUL PREOŢILOR Șirul preoților slujitori: Matei Tilovici (recte: Tilea, 1751-1757), Mihai (1757), Petru Ianoşovici (1778-1794), Damaschin Ianoşovici sau Ianoş – român (1790-1823), Gheorghe Liuba (1823-1856), Dionisie Liuba (1846-1903), Aureliu Iana – colaborator al folcloristului și scriitorului Atanasie Marienescu (1903-1939), Iacob Stoian (1941-1944), Ion Gheorghe Milovan (1945-1947), Ioan Teodorovici (1948-1958), Iancu Tilca (1959-1972), Iosif Ciocloda (1972-1975), Gheorghe Jița (1975-1979), Ioan Pintea (1979-1983), Dimitrie Liuba (1983-1989), Moise Linu (1989-2007), Pavel Toc (2007- prezent).[3]

C. CIMITIRUL. Cimitirul este în administrarea oficiului parohial.[4]

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Satul a avut un cor din 1892, cu o bogată activitate, cântând pe scena din Oravița și în satele din vecinătate, cu ocazia diverselor momente festive. În sat a existat o școală confesională din 1750, cu patru clase, pe același loc funcționând în prezent actuala școală. Căminul Cultural a purtat numele de „Casa Națională Maidan", unde s-au desfăşurat toate activitățile culturale susținute de corul satului (dirijat la un timp de Petru Țunea) și de fanfară, fanfară care astăzi nu mai există. De adăugat că în curtea biserici se află bustul de bronz al marelui teolog dr. Iosif-Iuliu Olariu († 1920).

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Pe timpul verii, parohia (având 311 enoriaşi) organizează pelerinaje la mănăstirile din zonă, cu tinerii din sat. În perioada posturilor se organizează seri de catehizare, când sunt invitați preoți din vecinătate spre a sluji și mai apoi pentru susținerea unui cuvânt de învățătură. Tot atunci se fac colecte parohiale pentru familiile nevoiașe. De asemenea, au loc vizite periodice la credincioșii parohiei pentru întărirea dreptei-credințe a acestora.

[1] Nicolae STOICESCU, *Bibliografia localităților și monumentelor medievale din Banat*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1973, p. 100.

[2] Nicolae CORNEAN, *Monografia eparhiei Caransebeș*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeș, 1940, p. 402-403.

[3] LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, Caransebeș, 2012, p. 202-203.

[4] Virgil BIROU, *Crucile de piatră de pe Valea Cărașului*, Timișoara, 1941, p. 17.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Pogorârea Duhului Sfânt”; [ADRESA] Brădișorul de Jos, Oravița, nr. 201, jud. Caraș-Severin [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: CORNEAN Nicolae, *Monografia Eparhiei Caransebeş*, Ed. Tiparul tipografiei diecezane, 1940; P.S. LUCIAN și BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed Episcopiei Caransebeșului, 2012; Nicolae STOICESCU, *Bibliografia localităților și monumentelor medievale din Banat*, Ed. Mitropoliei Banatului,Timișoara 1973. PETREUȚĂ, Ioan, *Monumente istorico-bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara 1980 (ms.), pp. 132-133; ILIEŞIU, Nicolae, *Monografia istorică a Banatului* (ed. D. Ţeicu), Ed. Mica Valahie, Bucureşti 2011, pp. 174-177.

Parohia „Adormirea Maicii Domnului”, Broșteni – Oravița

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII / CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO - DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Broșteniul este atestat documentar în anii 1690-1700[1] și amintit apoi în 1751, dar satul este, după toate probabilitățile, mult mai vechi. Investigaţiile arheologice au identificat în hotarul actual vatra unui sat din veacurile XII-XIII. Fosta comună Broșteni era situată odinioară în locul numit astăzi „Război“, mutându-se apoi cu 1,5 km mai aproape de orașul Oravița (la 2 km distanță), de o parte și de alta a pârâului Oravița, pe motivul lipsei de apă. Acolo, la “Război”, a fost și domeniul nobilului Voinarowsky, locul fiind denumit azi de săteni „Vâna Roșie”.[2] Sub notarul Șandor Popovici, în anul 1909 s-a maghiarizat numele comunei Broșteni în *Krassoborostyan.*[3] Până la 1890, satul avea trei parohii iar prima biserică era una cimiterială, din lemn, cu hramul „Nașterea Maicii Domnului”, atestată la 1754[4], locul ei fiind marcat azi cu o cruce malteză de piatră. În anul 1757 satul avea 177 de case; la 1910 – 430 de case și 1711 locuitori; la 1935, 330 de case și 1728 locuitori; la 1992- 724 locuitori; în anul 2002 – 682 locuitori[5], în prezent are 525 locuitori, aproape în totalitate ortodocși.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE.ISTORIA ZIDIRII EI În mijlocul satului, peste drum de biserica actual, se află monumentul eroilor din Primul Război Mondial. Biserica cea nouă, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului”, a fost zidită în anul 1778 și sfințită în 31 octombrie 1792 prin episcopul din Vârșeț – Iosif Ioanovici Șacabent[6], după cum atestă pisania pe lemn ce se păstrează și azi. Renovări ale bisericii: în 1899 întreg edificiul bisericii a fost acoperit cu aramă de către tinichigiul

[1] Coriolan SUCIU, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, vol. I, Ed. Academiei, București, 1967, p. 106.
[2] Ilie CIOREI pr., *Condica Parohiei gr. or. rom. Broșteni* (manuscris), Broșteni,1946, p.1.
[3] *Ibidem*, p. 11.
[4] Dumitru Ioan SUCIU, Radu CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, vol. I, Timișoara, 1980, p. 236.
[5] LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012, p. 204.
[6] *Ibidem*, p.204.

Ernest Grau[7]; ușile împărătești, tronul arhieresc și stranele au fost sculptate la 1901 de către Aurel Cotârlă[8]; tot în 1901 a fost reparată pardoseala; în 1907 biserica a fost ferecată pentru a nu mai crăpa[9]; în 1909 s-a împrejmuit sf. locaș cu gard de fier, actuala tencuială exterioară făcându-se în anul 2001, iar în 2004 s-a realizat împrejmuirea bisericii cu zid de piatră și s-a turnat aleea ocolitoare a edificiului; încălzirea centrală a fost executată în 2008.

ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII Arhitectura bisericii este în stil baroc, din piatră și cărămidă, acoperită cu tablă vopsită, bolta din cărămidă, iconostasul de zid, pardoseala din marmură gălbuie, turnul din cărămidă acoperit cu tablă de cupru; are dimensiunile: 21,30 / 7,20 / 7 m.[10]

PICTURA Prima pictură a aparținut pictorului Jiva Ciolacovici la 1800[11], apoi biserica a fost repictată de către Dimitrie Turcu în 1855 și George Putnic la 1900. Restaurări ale picturii s-au făcut în 1965 de către pictorul Ioan Toader și în 2001 de către pictorul Mihai Bufanu.

OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI În biserică se păstrează cristelnița originală de piatră, icoana (ulei pe pânză) „Cina cea de taină" (108/117cm)[12], obiect din biserica veche de lemn. Parohia mai deține cărțile: o Evanghelie (București 1723), Antologhion (Râmnic 1745) și o altă Evanghelie (Blaj 1776). Icoana „Fecioara cu Pruncul" de pe Tronul Maicii Domnului și portretul Mitropolitului (sfânt) Andrei Șaguna de pe tronul arhieresc aparțin lui George Putnic și sunt în starea originală.[13]

ŞIRUL PREOŢILOR Preoții slujitori cunoscuți sunt: Stoicu (Stoica Luchici, amintit la 1751 până la 1773), Costa (Constantin Adamov sau Adam, amintit la 1751 până la 1774), Luca (1774), Gavril Lupulovici sau Lupu (1767-1793), Ilie Popovici (1774-1802), Gavril Iancovici (românul Iancu, 1793-1836), Ioan Bercian (1801-1806), Nistor Bercian (1801-1808), Iacob Vasilievici (1801-1802), Marian Bercian (1832-1853), Ioan Iancovici (1833-1866), Ioachim Mangiuca (1842-1890), Ioan Juica (1844-1897), Isac Iancovici (1845-1896), Aurel Popovici (1891- 1895), Petru Alexiu (1891-1913), Ilie Ciorei (1898-1939), Titu Ciorei (1917-1922), Simion Alexiu (1925-1944), Nicolae Grâu (1944-1950), Aurel Neda (1950-1963), Antonie Cârpan (1950-1999), Iosif Toc (1999-2001), Lucian Lăpușnianu (2002-prezent). Epitropi de seamă ai parohiei au fost: Iancu Bura (Mioșcu), Niță Bura (Mioșcu), Iacob Mioșcu, Pau Balea[14], iar după Pisania aflată în podul bisericii, epitropi au fost următorii: Pau Vasa, Gheorghe Berlogea, Avram Lerma, Achim Bercian, Ion Olariu, Eugen Mora, Gheorghe Goioane, Ion Berlogea, Rusmir Iacob, Iosif Lazarov și Ion Csazar. După anul 2002 epitropi au fost Cioc Iacob și Giuca Gheorghe, iar în prezent Ghiban Valeriu și Alina Cioc.

C. CIMITIRUL. Cimitirul parohial are un hectar. În centrul său se află o troiță ridicată în anul 1883 de către epitropul Iancu Bura și un foișor pentru servicii religioase construit în 2012 de către inginerul Popa Ioan. Tot aici sunt înmormântați o parte dintre foștii preoți parohi.

D.ACTIVITĂȚICULTURALEȘIFILANTROPICEÎNTRECUT.Primaşcoală apare în 1776, învăţător fiind Gavrilă Iancovici (= Iancu, român). În anul 1889 Consiliul

[7] Ilie CIOREI, *op. cit*., p. 3.
[8] LUCIAN, Episcopul Caransebeșului,Petru BONA , *op. cit*., p. 205.
[9] Ilie CIOREI, *op. cit*., p.3.
[10] *Ibidem*, p. 205; cf. Nicolae STOICESCU, *Bibliografia localităților și monumentelor medievale din Banat*, Timișoara, 1973, p. 26.
[11] Dorina Sabina PÂRVULESCU, *Pictura bisericilor ortodoxe din Banat*, Timișoara, 2001, p. 169.
[12] LUCIAN, Episcopul Caransebeșului,Petru BONA , *op. cit.,* p. 205.
[13] Ion VĂRAN*, Contribuții la istoria artei bisericești din Banatul secolului XIX. Pictorul Dimitrie Turcu*, Ed. Tipo Art, Oravița, 2005, p. 101.
[14] Ilie CIOREI pr., *op. cit*., p. 9.

parohial Broșteni l-a adus în sat pe maestrul Iosif Păuțu din Mercina care a înființat corul bisericesc. Corul a fost condus apoi pe rând de către Ioan Veselin și Iacob Berlogea. În 1913 corul se constituie oficial într-o asociație culturală sub denumirea de „Reuniunea Steaua“, condusă inițial de către preotul Ilie Ciorei, apoi de către Ioan Bura.[15] Din procesul verbal din 18 martie 1930 reiese că la această dată s-au început lucrările la casa culturală, iar prima reprezentație (concert și teatru) a avut loc în 15 august 1930. Monografia mai amintește că „în anul 1928 membrii reuniunei Steaua – ajutați și de alți iubitori de cultură – au început a aduna materialul necesar pentru ridicarea unei case culturale. În 21 mai 1928 a venit în comuna Broșteni fostul ministru de Culte și Arte, Domnul Vasilie Goldiș președintele Asociației Astra, însoțit de mai mulți intelectuali și a predat Reuniunei Steaua un bon în valoare de 50.000 lei (cincizeci mii lei) ca ajutor din partea Astrei, la zidirea casei culturale din Broșteni“. Satul Broșteni este și locul unde s-a născut și marele om de cultură Simeon Mangiuca.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Corul funcționează și astăzi. Din fericire, parohia păstrează în proprietate clădirea căminului cultural (și a școlii), care prin voința Adunării parohiale a fost denumită în anul 1946 „Casa culturală preot Ilie Ciorei”. În prezent corul este condus de doamna învățătoare Constantin Marina și de cântărețul Sarmeș Ion. Tinerii din parohie se deplasează periodic în pelerinaje la mănăstirile din eparhie și pun în scenă spectacole folclorice, de teatru și religioase cu ocazia marilor sărbători de peste an.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Adormirea Maicii Domnului”; [ADRESA] Broşteni (Oraviţa), nr. 82, cod poştal 325603; [OFICIU PAROHIAL] Broşteni (Oraviţa), nr. 193, cod poştal 325603.

BIBLIOGRAFIE: CIOREI Ilie, *Condica Parohiei gr. or. rom. Broșteni* (manuscris), Broșteni,1946; LOTREANU Ioan, *Monografia Banatului*, vol. I, Timişoara, 1935; LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, 2012; PÂRVULESCU Dorina Sabina, *Pictura bisericilor ortodoxe din Banat*, Timișoara, 2001; STOICESCU Nicolae, *Bibliografia localităților și monumentelor medievale din Banat*, Timișoara, 1973; SUCIU Coriolan, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, vol. I, Ed. Academiei, București, 1967; SUCIU Dumitru Ioan, CONSTANTINESCU Radu, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, vol. I, Timișoara, 1980; ŢEICU Dumitru, *Banatul montan în Evul mediu*, Ed. Banatica, Timişoara 1998, p. 307.

15 *Ibidem*, pp. 10, 23, 24.

Parohia „Naşterea Maicii Domnului” – Răchitova şi filia „Naşterea Maicii Domnului” Agadici – Oravița

A.ISTORICULCOMUNITĂȚIIPAROHIALE.[PREZENTAREAGENERALĂ A LOCALITĂȚII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia este situată la circa 1 km de Oraviţa, spre nord-vest, în vecinătatea comunelor Maidan, Greoni şi Broşteni. Răchitova a devenit, la fel ca şi Ciclova Montană, o suburbie a oraşului Oraviţa. Cu toate acestea, localitatea îşi are vechimea şi individualitatea proprie, iar în lipsa documentelor scrise, vechi, ea şi-a păstrat trecutul prin memoria orală a satului. Despre o veche vatră a satului se pomeneşte că ar fi fost la culme, către Greoni; pe locul acela a mai rămas astăzi un izvor. Povestea spune că turcii trecând pe acolo şi-au îngropat o parte din prăzile furate, iar banii aceia mai joacă şi astăzi. De la Oraviţa către Maidan este un drum care se numeşte chiar Drumul turcilor. Astfel şi aici, ca în majoritatea satelor din jur, dominaţia otomană, de tristă amintire, s-a păstrat prin povestiri, legende şi balade. Este cazul răpirii fetelor şi femeilor într-o zi mare de sărbătoare, Rusaliile. Spune povestea că o fată reuşeşte să fugă în tovărăşia unui

prizonier român, cu numele de Stan, ceea ce explică prezenţa numelui la mulţi dintre locuitorii satului[1]. Numele satului se leagă toponimic de existenţa răchitei, din hotarul satului. Documentar, satul este amintit în Conscripţia din 1690- 1700, ca făcând parte din districtul Palanca. Este foarte probabil ca, înainte de 1717, satul să fi existat sub un alt nume.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] O biserică de lemn s-a ridicat în anul 1745. Biserica, având hramul *Naşterea Maicii Domnului*, s-a zidit între 1780 şi 1783. A fost sfinţită în anul 1784 de către episcopul Caransebeşului şi al Vârşeţului, Vichentie Popovici. Casa parohială este construită din piatră şi cărămidă, acoperită cu ţiglă, compusă din trei camere şi dependinţe.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este construită în stil baroc, din piatră şi cărămidă, acoperită cu tablă galvanizată; turnul din cărămidă acoperit cu tablă galvanizată, pardoseala din mozaic. Biserica are dimensiunile: 18 x 6 x 6 m.

[PICTURA] Pictura bisericii a fost executată în anii 1884 şi 1885 de către pictorul Iosif Liuba, iar în 1928 este renovată de acelaşi pictor.[2]

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Biserica nu deţine obiecte de valoare. [ŞIRUL PREOŢILOR] Pavel Petrovici (17511757)[3], Pavel Păunovici (Păun, 1767-1787), Iovan Cazimirovici (= Cazimir, 1783-1808), Matei Stan (1788-1843), Nicolae Stan (1823-1868), Mihai Simu (1834-1862), Filip Simu (1877, cel ce a făcut colecte pentru ostaşii răniţi în Războiul de Independenţă), Toma Stan, Titus Ciorei, Alexie Olariu (1919-1926), Iosif Păpăşilă (1965-post 1980), Ștefan Bănăţeanu, Marinel Bobescu (20022014), Afilipoae Mădălin (din 2014 până în prezent).

C. CIMITIRUL. Cimitirul parohiei are suprafaţa de 2 ha; nu are capelă.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT Şcoala confesională, din 1776, avea învăţător pe Pavel Bogagiu. Viaţa culturală a localităţii se mai leagă de existenţa unui cor mixt, înfiinţat în 1909, şi a unei fanfare, sub directa îndrumare a dirijorului Ion Şdic. În 1933 se inaugurează Casa Culturală, la care membrii fondatori, coriştii, împreună cu întreaga comunitate, au trudit la ridicarea lăcaşului. Până la moartea dirijorului Şdic, din 1950, viaţa culturală este bogată, apoi, pe măsură ce comunismul capătă consistenţă, viaţa culturală se stinge.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia – cu 216 enoriaşi – organizează ocazional pelerinaje la mănăstirile din ţară.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Naşterea Maicii Domnului”; [ADRESA] Str. Răchitova (Oraviţa), str. Oraviţei, nr. 36.; [OFICIU PAROHIAL] Nu are site oficial și nici telefon.

---

[1] Nicolae CORNEAN, *Monografia Eparhiei Caransebeş*, Ed. autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeș, 1940, p. 491-492.

[2] Ion VĂRAN, *Monografia protopopiatului ortodox roman Oraviţa*, Editura Marineasa, Timişoara, 2003, p. 189-190.

[3] Ioan Dumitru SUCIU, Radu CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului,* vol. I, Timişoara, 1980, p. 122.

Filia „Naşterea Maicii Domnului” – Agadici

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Agadici este un sat cu o populaţie de 259 locuitori (2002). Din punct de vedere administrativ este arondat oraşului Oraviţa. Se situează la circa 10 km nord de Oraviţa, între dealurile Ticvaniului Mic şi dealul Gladeşului, ca o poartă de ieşire spre câmpie. Este una din cele mai vechi aşezări de pe Valea Caraşului, aici, ca şi la Maidan, fiind descoperite urme de exploatare a cuprului şi a altor metale, de pe vremea romanilor. Un exemplu sunt minele părăsite din dealul Poiana Cailor. Numele său original, sub care era cunoscut din cele mai vechi timpuri, este „Gădiş”. Acest nume apare în documente din secolul al XIV-lea (1355). Nu se cunoaşte originea numelui, dar una dintre ipoteze, mai mult o legendă, este că pe acest loc ar fi fost reşedinţa ducelui Glad. Mai târziu, maghiarii i-au zis *Agadics*, de unde se trage şi numele oficial de azi. Localnicii îi mai spun şi astăzi „Găgiş”. Timp de câteva secole nu mai apar alte menţiuni documentare despre aşezare, firul istoric fiind reluat de notele lui Marsigli din 1690-1700, care consemnează satul *Agateş* în districtul Palanca. La recensământul din 1717 apare compus din 72 de case, iar pe harta din 1772 figurează cu 163 de familii şi un teritoriu de 2.738 de jugăre. La 1776 se ştie că în sat exista deja o şcoală organizată. În anul 1855 Agadiciul intră în proprietatea Societăţii de căi ferate maghiare. În această perioadă, un industriaş din Oraviţa pe nume Belgrader, construieşte aici o fabrică de cărămidă, pe care o exploatează până la sfârşitul secolului.[4]

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] În sat a existat o biserică de lemn, cu hramul *Nașterea Maicii Domnului*, înălțată în 1744. Biserica actuală a fost zidită în anul 1772 de către un creștin aromân, al cărui nume este necunoscut și a fost sfințită de către mitropolitul Ioan Georgevici[5].

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este construită din piatră și cărămidă, acoperită cu tablă, bolta semicilindrică din cărămidă, pardoseala din plăci de ciment, iconostasul de zid. Are următoarele dimensiuni: 19 x 6 x 6,75 m[6].

[PICTURA] Biserica a fost pictată în 1882 de către Filip Matei, apoi pictura a fost recondiționată în 1903[7]. În prezent pictura este într-o stare deplorabilă, necesitând conservare și recondiționare aproape în întregime.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] În biserică se păstrează 4 steaguri din anii 1935-1936 și câteva icoane-praznicar pictate pe ambele fețe. Cărţi vechi: Evanghelie (Bucureşti, 1723), Penticostar (Bucureşti, 1743), Chiriacodromion (Alba-Iulia, 1699) etc. [ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Ioan

---

4 *http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Agadici.*

5 Nicolae CORNEAN, *Monografia eparhiei Caransebeș*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeș, 1940, p. 113.

6 LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului,* Ed. Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012, p. 196.

7 *Ibidem.*

Petrovici și Toma Adamov sau Adam (1757), Nicolae Daicovici (1790-1800), Toma Adamovici (= Adam, 1792-1795), Alexa şi Pavel Popovici/Popa (1795-1815), Moise şi Onisim Popovici (1815-1850), Aurel Nemoianu (1895-1920), Ioan Simu (1926-1934), Gheorghe Mâțeu (1935-1952), Ioan Milotin (1974-1977), Sextil Sasu (1978-1981), Mihai Constantin (1981-1985), Gheorghe Topală (1991-1999), Radu Onișoru (2008-2011), Niky Gheorghe (2012-2015).[8]

C. CIMITIRUL. Parohia dispune de 2 cimitire în suprafață de 1 ha.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Un cor bisericesc se înfiinţează în 1902.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Fiind o parohie mică (cu cca 100 membri), se descurcă foarte greu din punct de vedere financiar.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Naşterea Maicii Domnului”; [ADRESA] Agadici, nr. 28, Cod poştal: 325601 [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: CORNEAN Nicolae, *Monografia Eparhiei Caransebeș*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeş, 1940; ŢEICU Dumitru, *Banatul montan în Evul mediu*, Ed. Banatica, Timişoara 1998, p. 290; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului,* Ed. Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012; SUCIU Ioan Dumitru, CONSTANTINESCU Radu, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, vol. I, Timişoara, 1980; VĂRAN, Ion, *Monografia protopopiatului ortodox român Oraviţa*, Editura. Marineasa, Timişoara, 2003. PETREUŢĂ, Ioan*, Monumente istorice-bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara 1980 (ms.), pp. 58-59 şi 581-582.

8 *Ibidem.*

Parohia „Înălţarea Domnului” – Berlişte

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia „Înălţarea Domnului” Berlişte e situată în inima câmpiei din „pusta cărăşană”.[1] Ea se găseşte la o depărtare de cca 20 km de Oraviţa, de care este legată prin şoseaua Oraviţa – Moldova-Nouă, cu deviaţie din satul Nicolinţ. Datorită faptului că se află la jumătatea drumului dintre Nicolinţ şi Iam, dar şi faptului că structural această aşezare s-a păstrat destul de bine, aşezarea Berlişte a devenit centru de comună pentru toate satele vecine (Rusova-Nouă, Rusova-Veche, Milcoveni, Iam).[2] Deşi denumirea oficială este Berlişte, totuşi localnicii (dar şi vecinii) folosesc denumirea de „Bârlişte” sau „Bârligi”.

Formele de relief specifice comunei Berlişte sunt: câmpie, luncă şi dealuri joase. Ea este aşezată la contactul câmpiei Caraşului cu dealurile Oraviţei. Elementele climatice prezintă o importanţă sporită pentru spaţiul rural, datorită influenţei acestora asupra activităţilor agricole.

[1] Ion VĂRAN, *Monografia Protopopiatului Ortodox Român Oravița*, Ed. Marineasa, Timişoara 2003, p.88.
[2] Planul strategic de dezvoltare social-economică al Comunei Berlişte, 2008.

Prima atestare documentară a acestei localităţi este din anul 1378. Cercetările arheologice au identificat vatra aşezării din sec. XIV în lunca Vicinicului, la N-E de sat.[3]

Se cunoaşte faptul că în perioada colonizărilor imperiale ale Curţii de la Viena, la Berlişte au fost aduse, în 1739, 18 familii de colonişti nemţi. Astăzi despre soarta acelor familii se știu foarte puţine lucruri. Ceea ce se ştie este faptul că deşi această parohie s-a confruntat cu acţiunea prozelitismului uniat din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, totuşi acest fenomen nu a reuşit aici, credincioşii păstrându-şi credinţa moştenită.

Hărnicia credincioşilor din Berlişte este cunoscută şi se poate constata la faţa locului, impresionând pe oricine frumuseţea gospodăriilor, dar în mod special grandoarea bisericii parohiale.

Lângă biserica satului se găseşte casa parohială achiziţionată în anul 1991 prin grija protopopului Ioan Văran şi a tuturor credincioşilor din parohie.

Din punct de vedere demografic, la Berlişte natalitatea este în suferinţă. În statistica anului 1865, la Berlişte erau 163 de copii de vârstă şcolară, în anul 1940 – 93 de copii, ca apoi în 1998 să fie în jur de 45-50 de copii. Este o situaţie tristă care cu certitudine va avea repercusiuni negative pentru viitorul acestei aşezări.

S-au remarcat ca eroi ai comunei, în Primul Război Mondial: Gheorghe Butan, Ion Vasile, Gheorghe Mioc, Gheorghe Murgu, Gheorghe Bosioc etc. În memoria acestor eroi a fost ridicat un monument în anul 1935.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] A existat o biserică mai veche, din 1794. Biserica actuală s-a zidit în anul 1890 prin grija preoţilor Georgiu Lungu şi Petru Dănescu şi prin contribuţia credincioşilor din Berlişte, de către arhitectul Carol Siegel din Biserica Albă, cu preţul de 22.000 florinţi. A fost sfinţită în anul 1892 de către episcopul Nicolae Popea al Caransebeşului. Cu această ocazie a dăruit celor doi preoţi distincţia de brâu roşu. Hramul bisericii este *Înălţarea Domnului*.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica are forma corabiei, stilul este baroc; este zidită din piatră şi cărămidă, acoperită parţial cu tablă, bolta semicilindrică din cărămidă, pardoseala din plăci de piatră. Turnul este înclinat în partea superioară în urma unei furtuni. Biserica are dimensiunile: 27,5 x 8,90 m.[4]

[PICTURA] În 1891 biserica a fost pictată de către Bartolomeu Delliomini, italianul născut la Luncani, în data de 21 martie 1864, cel care a împodobit în maniera-i renascentistă foarte multe biserici din Banatul Montan. Auritura s-a făcut de Eugen Spang din Timişoara în anul 1894, cu preţul de 1.700 florinţi. Sculptura s-a făcut de sculptorii Nestor Bosioc împreună cu fiii săi Iosif şi Iuliu Bosioc în anii 1893-1894, cu preţul de 1.300 florinţi.

Prima restaurare a picturii din biserică s-a făcut în 1937 de către pictorul Ştefan Popovici din Cacova (Grădinari). În prezent, pictura necesită o nouă restaurare.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Obiectele de valoare artistică ale acestei biserici sunt două candelabre sculptate din lemn – şi donate – de către Iuliu Bosioc. Cărţi vechi: Cazanie (Râmnic 1748), Strastnic (Blaj 1800), Octoih (Buda 1826) etc.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Ştefan Lungu (1792-1796), Pavel şi Iosif Lungu (1843-1844), Georgiu Lungu (1851-1893), Petru Dănescu (1890), Gheorghe Dănescu (1918-), Gheorghe Jiţa (1972-1975), Semenic Sârbu (1975-1977), Constantin Pavel (1978-post1980), Eftimie Nemeşagu, Zaharia Pereş, Adrian Socaci, Nicolae Nuţă, Mihai Alexandru Sima, Marius Viorel Voinea, Petru Urdărean-Cernescu.

C. CIMITIRUL. Parohia Berlişte deţine un cimitir parohial având o suprafaţă de 7.265 mp.

---

[3] D. ŢEICU, *Banatul montan în Evul mediu*, Ed. Banatica, Timişoara 1998, p. 298.

[4] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, Parohiile Eparhiei Caransebeşului, Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012, p. 198.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. La Berlişte a funcţionat o şcoală confesională amintită întâi la 1776, apoi în 1898 unul dintre marii învăţători fiind Ioan Gropşianu.

Activitatea cultural-artistică a acestei comune a fost întregită de existenţa unei fanfare conduse de dirijorii ţărani Nistor Miclea şi Vidu Guga din Mercina. După Primul Război Mondial, Nistor Miclea înfiinţează un cor şi o fanfară în comuna Berlişte. Corul a fost unul din preferatele lui Nistor Miclea, cu care a câştigat numeroase premii la spectacole susţinute în diferite oraşe şi cu care a cântat la Radio Bucureşti în anul 1928. Unii autori vorbesc de un cor apărut deja în 1888.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. În prezent există o şcoală gimnazială, cu două clădiri: una pentru clasele V-VIII şi cealaltă pentru şcoala primară, respectiv grădiniţă cu program normal. În cadrul şcolii sunt educaţi 114 elevi şi 44 preşcolari. Calitatea procesului de învăţământ este bună, elevii fiind admişi la licee teoretice, tehnologice, dar şi la şcoli profesionale.

Parohia (cu 274 enoriaşi) organizează în colaborare cu şcoala gimnazială diverse activităţi, în cadrul cărora se urmăreşte apropierea tinerilor de biserică. Spre folosul duhovnicesc al creştinilor se oficiază taina Sfântului Maslu, împreună cu preoţii de la cercul pastoral- misionar Răcăjdia. Se încearcă înfiinţarea unui centru de tineret cu activităţi recreative şi educative pentru tinerii comunităţii.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Înălţarea Domnului”; [ADRESA] comuna Berlişte, nr. 100, judeţul Caraş-Severin.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012; *Planul strategic de dezvoltare social-economică al Comunei Berlişte, 2008*; VĂRAN, Ion, *Monografia Protopopiatului Ortodox Român Oraviţa*, Ed. Marineasa, Timişoara 2003 (urmat îndeaproape); MUREŞIANU, I.B., *Cartea veche bisericească din Banat*, Ed. Mitropoliei, Timişoara 1985, pp. 134-136; PETREUŢĂ, Ioan, *Monumente istorice-bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara 1980 (ms. dactilo), pp. 102-103.

Parohia „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavril” – Berzasca

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Comuna Berzasca este așezată pe malul stâng al Dunării, la o distanță de 33 km în aval de Moldova-Veche și la 6 km în aval de Liubcova. Denumirea comunei vine de la cuvântul slav *brŭzŭ* („repede”), atribuit râului ce curge cu repeziciune din Munții Almăjului și se varsă în apropiere de localitate în Dunăre.

Actualul nume de Berzasca l-a primit în timpul dominației austro-ungare. Faptul că locuitorii îi mai spun și azi Bîrzasca, respinge afirmația istoricului Pesty că localitatea s-ar fi numit de la început Berzasca. Teritoriul actual al comunei, situat pe malul Dunării, a fost locuit încă din vechime, cum vom vedea.[1]

Datorită vremurilor tulburi ale istoriei, comuna și-a schimbat de mai multe ori vatra. Descoperirea unei

[1] Protopop Ion VĂRAN, *Monografia Protopopiatului Oravița*, Editura Marineasa, Timişoara, 2003, p.134.

vetre de așezare omenească la locul numit „Debelilug”, la o distanță de 18 km nord de actuala vatră, confirmă ideea continuității. Alte vetre de așezări omenești au fost descoperite în jurul Debelilugului, la Dragoselo, Glob, Camenița,Otar și Caistrochi. Locuitorii din așezările mai sus amintite au coborât prin secolul XVII la locul numit Săliște, la 3 km de actuala așezare, iar pe măsură ce se intensifică traficul pe Dunăre și încep să se deschidă minele de la Cozla, la sfârșitul secolului al XVII-lea, s-au mutat pe actuala vatră. Primii care au coborât au fost cei care au spălat aur din nisipul râului, pe locul numit „Gura Abrilei”. Comuna a existat și în timpul ocupației turcești.[2]

Vatra unui sat din veacurile XII-XIII a fost identificată arheologic în punctul *Ogaşul neamțului*. După toate probabilitățile, în sec. XV (1451) localitatea a făcut parte din pertinenţele cetăţii Drencova. În mod sigur, aşezarea de care vorbim este atestă documentar în anul 1692 cu ocazia războiului împotriva turcilor sub numele de *Berzaska*. După izgonirea turcilor din Banat de către armata austriacă, s-a trecut la formarea graniței militare. Comuna a fost înregimentată în anul 1772. Până în 1872 localitatea s-a aflat sub autoritatea regimentului grăniceresc sârbo-bănățean. În ordinul stăpânirii din 10 septembrie 1777 se spune că locuitorii au primit loc pentru casă și totodată se arată că pe atunci comuna avea 111 familii românești, 3 țigănești și o familie de nemți catolici.[3]

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica actuală cu hramul *Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil* s-a zidit în anul 1836 pe temelia vechii biserici din 1722, care era din lemn și acoperită cu șindrilă. Dintr-o inscripție de la tronul Maicii Domnlui aflăm și numele ctitorilor bisericii reconstruite la 1836: „*S-au zugrăvit acest tron al Prea Sfintei de Dumnezeu Născătoarea la anul 1836 octombrie 5, prin îndemnul parohului Nicolae Ezdimirovici și cu ajutorul Domnului căpitan Iosif Tauber comandant al campaniei, cu cheltuiala robilor lui Dumnezeu ostași imperiali și vărsători de sânge: Andrei Cioancă străjăner, cadet Ada Ienciu, caporali G.Fere, Maxim Mancoci, Nicolae Marta, Dimitrie Băltean, G.Verva și ostașii: Ilie Berbecioc, Paul Radovan, Iova Raichici, Simion Ilici, Dumitru Frâncu, Damaschin Desagă, Iancu Mancoci, Ilie Raichici, Blagoe Ilici, Iosif Balaban, Iova Marta, Costa Drăghici, Mihai Berbecioc, Petru Turmac și Tutunariu Traian, pentru a lor sănătate întru iertarea păcatelor, prin veci de a se pomeni se cuvine*”.

În anul 1970 sub îndrumarea preotului Ioan Grigoriță s-au făcut noi lucrări la biserică, începând cu acoperișul care a fost căptușit cu blană și acoperit cu tablă zincată, apoi reparații la exteriorul sf. locaș, precum și retencuirea zidului ce înconjoară biserica. În 1978 s-a întocmit documentația pentru restaurarea picturii fiind angajat pictorul Grigorie Popescu din Bucureşti.[4]

Începând cu anul 2007 se renovează din nou biserica. Se reface fațada ei și zidul ce o înconjoară, se schimbă tabla pe turn şi se vopseşte tabla. Tot în această perioadă se îmbracă cu marmură Sfânta Masă a Altarului, fiind donată de familia domnului Furdui Petru Nicolae, primarul satului. În 8 noiembrie 2009, de hramul bisericii, se finalizează toate lucrările de înfrumusețare la sf. locaş şi se târnosește de către PS. Lucian Mic, Episcop de Caransebeș.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Actuala biserică e zidită din piatră şi cărămidă, acoperită cu tablă galvanizată; este în formă de navă, în stil baroc. Bolta este din lemn, parodeala din piatră, iconostasul de zid, turnul din cărămidă acoperit cu tablă galvanizată. Are dimensiunile: 18,90 x 6,70 m.

[PICTURA] Biserica a fost pictată în 1836 de Dimitrie Turcu și de Dimitrie Popovici şi sfințită de către Episcopul Vârșețului Iosif Rajacici, conform inscripției

[2] Alexandru, MOISI, *Monografia comunei Coronini şi ţinutul Clisura Judeţul Caraş, de la anul 1784-1934*, Tipografia Felix Weiss, Oraviţa, 1934, p. 112.
[3] Ioan LOTREANU, *Monografia Banatului*, Institutul de Arte Grafice „Ţara”, Timişoara, 1935, p. 34.
[4] Prot. Ion VĂRAN, Monografia Protopopiatului Oravița, p.134

cu litere chirilice de deasupra ușilor împărătești: *„Această Sfântă Tâmplă s-a zugrăvit cu ajutorul Sfintei Treimi pe vremea Înălțatului Împărat Ferdinand întâiul, prin blagoslovenia Prea Sfințitului Episcop Iosif Raiacici, cu cheltuiala a toatei obști, prin mâna de ajutorință a domnului căpitan Iosif Tauber, comandantul companiei și prin îndrumarea și osteneala domnului preot paroh Nicolae Ezdimirovici în anul 1836 iulie 27, prin Dimitrie Turcu pictor moler și Dimitrie Popovici zugrav din Oravița".*

[ŞIRUL PREOŢILOR] Şirul clericilor: preotul Coman (1749-post 1751), Ioan Coman (probabil fiul, până în 1824), Nicolae Ezdimirovici (1824-1858), Radu Golumba (1868-1893), Arsenie Golumba (1894-1940), Arsenie Golumba (1940-1949), Gheorghe Târba (1950-1962), Ioan I. Grigoriță (1964-1982), Ilie Caraibot (1982-1992), Ioan Bocicai (1993-2007), Cristian Zaharia Ienea (2007-prezent).

C. CIMITIRUL. Cimitirul este așezat la marginea satului, pe o colină de deal ce domină satul; a fost împrejmuit cu gard de fier pe o fundație de ciment în anii 1966-1968.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Școala confesională e atestată documentar încă din 1774, având în frunte pe învățătorul Ilie Alban. Un cor apare în anul 1888. În timpul nostru Parohia a primit de mai multe ori vizita ierarhului, iar la ultima vizită s-a sfințit Troița de la intrarea în sat, ridicată în fosta stație de autobuz dinspre Cozla, amenajată de către domnul primar Furdui Petru Nicolae.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Până în prezent s-au desfăşurat acţiuni ample de ajutorare a tuturor familiilor nevoiașe din parohie și în măsura posibilităților s-a răspuns afirmativ celor ce au solicitat sprijin. Actualmente parohia (cu 705 enoriași) este implicată în diferite proiecte cu tinerii.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil"; [ADRESA] Județul Caraș-Severin, comuna Berzasca, nr 334.

BIBLIOGRAFIE: LOTREANU, Ioan, *Monografia Banatului*, Institutul de Arte Grafice „Ţara", Timişoara, 1935; MOISI, Alexandru, *Monografia comunei Coronini şi ţinutul Clisura Judeţul Caraş, de la anul 1784-1934*, Tipografia Felix Weiss, Oraviţa, 1934; ȚEICU, Dumitru, *Banatul montan în Evul mediu*, Ed. Banatica, Timişoara 1998, p. 298; VĂRAN, Ion, *Monografia Protopopiatului Oravița*, Editura Marineasa, Timişoara, 2003.

Parohia „Nașterea Maicii Domnului" – Bogodinț

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Localitatea Bogodinț este așezată pe malul drept al râului Nera, la aproximativ 20 km de orașul Oravița și la 50 km de orașul Moldova Nouă. Este înconjurată de grădini cu pomi fructiferi și păduri.

Prima atestare documentară datează din 1690-1700[1]. În anul 1910 localitatea Bogodinț avea 845 locuitori și 181 de case[2], în 1935 avea 801 locuitori și 122 case[3]. La recensământul din anul 1992, erau 232 locuitori din care credincioși ortodocși 185, iar la recensământul din anul 2002 în localitatea Bogodinț își duceau traiul 192 de locuitori, din care ortodocși 151, 10 baptiști și 31 penticostali.[4] Astăzi sunt 70 enoriași ortodocși.

Vecinii localității Bogodinț: la est comuna Slatina Nera, la nord comuna Petrilova, la sud râul Nera și Mănăstirea Nera, la vest comuna Naidăș. Forma dominantă a

---

[1] C. SUCIU, *Dicționarul istoric al localităților din Transilvania*, București, 1967, p. 90.

[2] C. MARTINOVICI, N. ISTRATI, *Dicționarul Transilvaniei, Banatului și al celorlalte ținuturi alipite*, Cluj, 1921, p. 33.

[3] I. LOTREANU, *Monografia Banatului*, Timișoara, 1935, p. 78.

[4] *Recensământ, 1992, 2002.*

reliefului este reprezentată de dealuri și câmpii de origine piemontană, cu înălțimi cuprinse între 200-350 m. Clima zonei este integrată climatului continental-moderat, subtipul bănățean cu nuanțe submediteraneene.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica a fost construită înainte de 1831 (în pisanie e trecut anul 1774), restaurată în 1891; este din piatră, turnul din cărămidă, pardoseala din gresie și piatră. În 1908 a fost zugrăvit interiorul de către Pavel Enuică, în 1974 a fost reparat turnul; reparaţii capitale s-au făcut în 1939, alte reparaţii au fost efectuate în 1989. Biserica și turnul sunt acoperite cu tablă galvanizată. [ANEXE] Casa parohială este construită din piatră și cărămidă, acoperită cu ţiglă, compusă din două camere și dependințe. Reparații capitale au fost efectuate la casă în 2014-2015.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica – cum spuneam – a fost construită înainte de 1831[5] în stil baroc.

[PICTURA] Biserica au fost pictată în anul 1976 de V. I. Moga, iar în 2008-2009 a fost din nou pictată de Igor Isac. Pe spătarele stranelor sunt mai multe icoane vechi, tempera pe lemn: „Sf. Nicolae", „Sf. Parascheva", „Arh. Mihail", „Sf. Dimitrie".

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărți vechi: Penticostar (Râmnic, 1743), Antologhion (Râmnic, 1745), Triod (Râmnic, 1777).

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoților care au slujit în parohie: Bercean Ioan (1843-1880), Vițian Pavel (1890), Ciulin Aurel (ante 1911-1935), Stănescu Vasile (1942-1943), Crețu Vasile (1957-1960), Petrovici Ioan (1966-1967), Georgescu Ștefan (1974-post 1980), Tomaciuc C., Mihailovici Traian, Toc Pavel, Dragotă Solomon, Diaconu Petru, Guiman Iulius Ionuț (2006-2009), Stoica Mihai (2009), Popescu Daniel, Mogoșescu Doru, Buliga Marian (2014 până în prezent).

C. CIMITIRUL. Cimitirul este sub administrarea parohiei, are suprafața de 2 ha. În cimitir există 50 znamene din secolul al XIX-lea. În localitate există un monument ridicat în memoria eroilor din cele două războaie mondiale.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Prima școală confesională apare în documente la 1776. Un cor e înființat în 1911 de către preotul Aurel Ciulin.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia organizează activități de hramul bisericii, concerte de colinde și pricesne, scenete de Crăciun, de ziua Eroilor etc., la care se adaugă acțiunile filantropice: strângerea de alimente și bani pentru persoanele nevoiașe din parohie, colecte pentru Serbia, pentru Clinica Nera, pentru F.C.M., Seminarul Teologic, etc.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Naşterea Maicii Domnului"; [ADRESA] Localitatea Bogodinț, nr. 86, comuna Sasca Montană, jud. Caraș-Severin.

BIBLIOGRAFIE: LEU, Valeriu, *Cartea veche românească în bisericile din Eparhia Caransebeșului,* Ed. Banatica, Reșița, 1996; LOTREANU, Ion, *Monografia Banatului,*vol.I, Timișoara,1935; STOICESCU, Nicolae, *Bibliografia localităților și monumentelor medievale din Banat*, Ed. Mitropoliei Banatului,Timișoara,1973; SUCIU, Coriolan, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, vol. I, II, Ed. Academiei, București, 1967; PETREUȚĂ, Ioan, *Monumente istorice-bisericești din Arhiepiscopia Timișoarei și Caransebeșului,* Timișoara 1980 (ms.), pp. 119-120; VĂRAN, Ion, *Monografia protopopiatului Oravița,* Ed. Marineasa, Timișoara 2003.

[5] N. STOICESCU, *Bibliografia localităților și monumentelor medievale din Banat,* Timișoara, 1973, p. 78.

Parohia „Pogorârea Sfântului Duh" – Cărbunari

A.ISTORICULCOMUNITĂȚIIPAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Cărbunari este situat în sudul Banatului, la nord de oraşul Moldova Nouă. Coordonatele sale geografice sunt 21.74297° longitudine estică şi 44.82017° latitudine nordică . Localitatea este atestată documentar în anul 1785[1], cu populație venită din județele Mehedinți, Gorj, Vâlcea, cunoscută sub denumirea de bufeni.[2]

Conform recensământului efectuat în 2011, populația comunei Cărbunari se ridică la 1.008 locuitori, în scădere față de recensământul anterior din 2002, când se înregistraseră 1.282 de locuitori. Majoritatea locuitorilor sunt români (97,42%). Pentru 2,48% din populație, apartenența etnică nu este cunoscută.[3] Din punct de vedere confesional, majoritatea locuitorilor sunt ortodocși (83,43%), cu o minoritate de baptiști (13,69%). Pentru 2,48% din populație, nu este cunoscută apartenența confesională.[4] Astăzi ortodocșii din Cărbunari sunt 429 suflete.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica parohială cu hramul „Pogorârea Sfântului Duh" a fost construită între anii 1810-1834[5]; după Gr. Popiți, s-a ctitorit mai timpuriu, în 1788.[6] Între anii 2008-2012 au fost efectuate ample lucrări de renovare şi înfrumuseţare.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Arhitectura este asemănătoare cu cea a bisericilor din Banatul Montan; este din piatră având ancadramentele ferestrelor și ușilor din cărămidă, tavanul din lemn tencuit, iar turnul din cărămidă. Biserica, acoperită cu tablă galvanizată, are dimensiunile de 19,50 x 7,50 m (nr. top.1217). [ANEXE] Casa parohială a fost ridicată în anii 1920-1922, din piatră și cărămidă, fiind acoperită cu țiglă.

[PICTURA] Biserica a fost pictată în 1965 de către pictorul Toader Iulian din Arad.[7] Între anii 2011-2012 a fost împodobită cu o nouă pictură, în tempera grasă, de către Mihai Bofanu. În Duminica a VI-a după Rusalii, Preasfinţitul Părinte Lucian, Episcopul Caransebeşului, s-a aflat în mijlocul credincioşilor Parohiei Cărbunari. Cu acest prilej a oficiat slujba de târnosire a bisericii parohiale, după care a săvârşit, alături de un sobor de preoţi şi diaconi, Sfânta Liturghie.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Și biserica din Cărbunari, asemenea tuturor bisericilor, deținea obiecte de cult vechi intrate apoi în colecția Muzeului Banatului cum ar fi: icoana „Maicii Domnului cu Pruncul" și icoana „Sfântului

---

[1] Coriolan SUCIU, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, vol. I, București, 1967, p. 45.
[2] D. IZVERNICEANU, *Oltenii în Banat*, Lipova, 1935, p.13.
[3] Recensământ din anul 2011, tab.8, Institutul de statistică din România,iulie 2013.
[4] *Ibidem.*
[5] LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului,* Editura Episcopiei Caransebeșului, Caransebeș, 2012, p. 207.
[6] Gr. POPIȚI, *Conspectul arhivelor din Banat*, București 1950, pp. 40-41.
[7] Ion VĂRAN, *Monografia protopopiatului ortodox român Oravița,* Editura Marineasa, Timișoara,2003, p. 105.

Nicolae”[8] pe sticlă. Carte veche: Triod (Buda, 1816). Matricolele datează din 1794.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Gheorghe Presnescu (1815-1843), Ioan Mihailovici (1859-1894), Ioan Gropșianu (1895-1939), Pavel Coadă (1940-1954), Iancu Tilca (1956-1959), Atanasie Leontie (1959-1974)[9], Cornel Aldescu (1974-2014), Alin Daniel Timișan (2014-prezent).

C. CIMITIRUL. Cimitirul parohial are o suprafață de 2.877 mp.

D.ACTIVITĂȚICULTURALEȘIFILANTROPICEÎNTRECUT.Primaşcoală s-a întemeiat în 1806. Astăzi Cărbunariul are o școală cu două cicluri de predare: primară și gimnazială. Un cor s-a înfiinţat în anul 1923.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Se încearcă prin diferite proiecte educaționale, catehetice, să se păstreze și astăzi vie dragostea de Biserică și Neam.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Pogorârea Sfântului Duh”; [ADRESA] Judeţul Caraş-Severin, comuna Cărbunari, 327070, nr. 75.

BIBLIOGRAFIE: GROPȘIANU, Ioan, *Monografia parohiilor Cărbunari și Știnăpari,* Cărbunari, 1936; IZVERNICEANU, D., *Oltenii în Banat*, Lipova, 1935; LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului,* Editura Episcopiei Caransebeșului,Caransebeș, 2012; SĂCARĂ, N., *Icoane pe sticlă din Banat,* Timişoara, 2005; SUCIU, C., *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, vol. I, Bucureşti,1967; VĂRAN, Ion, protopop, *Monografia protopopiatului ortodox român Oravița,*Editura Marineasa, Timişoara, 2003, PETREUȚĂ, Ioan, *Monumente istorice-bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara 1980 (ms. dactilo), pp. 177-178 (autorul precizează, între altele, că „în 1788 credincioşii de aici îşi aveau propriul lor locaş de cult“. Se confirmă, astfel, susţinerea lui Gr. Popiţi, notată în subsolul micromonografiei).

8 Nicolae SĂCARĂ, *Icoane pe sticlă din Banat,*Timișoara, 2005, p.22-23.
9 Dr. LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, Petru BONA, *op. cit.,* p. 07.

Parohia „Adormirea Maicii Domnului” – Ciclova Montană

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Localitatea Ciclova Montană este aşezată la poalele vestice ale munţilor Aninei, pe valea pârâului Ciclova, la o altitudine de 250-310 m; are o poziţie pitorească, încadrându-se în frumoasele zone montane din sud-vestul Banatului. Se învecinează la sud cu comuna Ciclova Română şi se găseşte la o distanţă de 9 km de oraşul Oraviţa.

Cea mai veche mărturie scrisă, care pomeneşte de Ciclova, este o scrisoare din data de 16 decembrie 1437, scrisă de banul de Severin Franc Taloucz (Taluţ), care îl informează pe rege că la Ciclova sunt mine în exploatare încă de la începutul secolului al XV-lea.[1] Locuitorii Banatului, în majoritate covârşitoare au fost şi în timpul regelui Ludovic I *valahi* (români).

1 Ioan DRUGĂRIN, *Ciclova Montană. Contributii monografice*, Timişoara, 1993, p. 10.

Toponimul Ciclova derivă din Čik (cf. termenului român *Cicu*) plus *l* şi sufixul – *ova.*[2]

Descoperirile arheologice arată că în această localitate au existat mine de extracţie a minereului de cupru şi argint încă de pe vremea romanilor, acestea fiind exploatate şi de turci cât şi de ocupaţia austro-ungară ulterioară.

Între anii 1718- 1722 sosesc în zonă un număr mare de colonişti germani care sunt repartizaţi la minele de la Oraviţa, Ciclova şi Sasca; cei de la Ciclova îşi construiesc case, punând bazele viitoarei localităţi.

Pe la 1729 pe teritoriul localităţii se aşează un grup compact de olteni(bufeni) veniţi din ţinutul muntos al judeţelor Mehedinţi, Gorj, Dolj şi Vâlcea. Grupul de olteni se întregeşte în mod considerabil între anii 1735-1780, cu zeci de familii venite din părţile Izvernei şi ale Băii de Aramă din nordul Olteniei. De obicei oltenii se aşezau pe lângă o comună deja existentă, unde se aflau mine în exploatare, prelungind-o astfel. Faptul că oltenii se ocupau cu unele munci auxiliare la aceste mine ce se aflau într-o zonă montană, a determinat primirea numelui de Montană.[3]

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Odată cu trecerea timpului şi cu dezvoltarea tot mai puternică a comunităţii româneşti, se resimte tot mai mult nevoia unui locaş de cult ortodox pe aceste locuri, ştiindu-se faptul că locuitorii de atunci mergeau la sărbători să se roage la biserica din comuna vecină Ciclova Română. În consecinţă, în urma legii austriece „Norma Regia” promulgată în anul 1771 , care reglementa înfiinţarea de şcoli şi biserici pe teritoriul imperiului, credincioşii ortodocşi de la Ciclova Montană fac demersuri pe lângă Centrul Eparhial de la Vârşeţ în vederea obţinerii aprobării construirii unui locaş de cult. În acest sens a fost acreditat preotul Alexie Nedici din Oraviţa Română pentru a se ocupa de această problemă; împreună cu credincioşii de la Ciclova Montană el reușește ca în scurt timp să adune fonduri, iar în 1783 se finalizează lucrările de construcţie a noului locaş de cult. Biserica s-a sfinţit în acelaşi an de către Episcopul Vârşeţului Vichentie Popovici, cu hramul *Adormirea Născătoarei de Dumnezeu*, primul paroh fiind Alexie Nedici sau Neda.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este construită în stil baroc, din piatră şi cărămidă, acoperită cu tablă galvanizată; turnul din cărămidă este acoperit cu tablă de cupru, bolta e din cărămidă, pardoseala din gresie veche, biserica având dimensiunile 21,50 x 6, 70 x 6, 30 m.

În anul 2002 se montează jgheaburi şi burlane noi, iar în 2005 se introduce încălzire centrală în biserică. Din lucrările mai recente a se reţine: restaurarea integrală a sfântului altar, a turlei şi a acoperişului cât şi renovarea exteriorului bisericii între 2011-2013, toate aceste lucrări primind binecuvântarea Preasfinţitului Lucian Mic care la 10 noiembrie 2013 săvârşeşte slujba de târnosire a acestui frumos locaş.

[PICTURA] Pisania de pe cafas menţionează că biserica a fost pictată a doua oară de Dimitrie Turcu în 1845, a treia oară tot de el în 1866, a patra oară fiind pictată de Filip Matei în 1892 şi a cincea oară de N. Popovici în 1937. Bolta corului a fost zugrăvită în 1910.Pe boltă sunt icoane pictate pe pânză şi aplicate pe tencuială.[4] Ultima restaurare a picturii a fost efectuată de Mihai Bofan între 1998-2000, iar la data de 28 mai 2000 a fost sfinţită de către Î.P.S. Laurenţiu, azi Mitropolitul Ardealului.

Biserica are iconostas din lemn sculptat în stil neobaroc; în anul 1892 familia Bengescu a contribuit la realizarea acestuia.

[ŞIRUL PREOŢILOR] În îndelungata existenţă a parohiei au slujit preoţii: Alexie Nedici-Neda (1783-1840), Alexie Nedici (nepotul primului paroh), Alexie Nedici junior

[2] Vasile FRĂŢILĂ, *Contribuţii lingvistice*, Timişoara 1993, p. 158.

[3] Mihai CREŢU, *Monografia localităţii Ciclova Montană*, Timişoara, 2007, p. 12.

[4] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului,* Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012, p. 210.

(fondator al Mănăstirii Călugăra), Ioan Murgu, Petru Popovici (1886-1907), Vasile Murgu (1907-1931), Vasile Creţu (1931-1950), Ioan Orăviţan (1950-1954), Ştefan Gâru, Pavel Coadă, Dan Papic, Ioan Cherescu (1994-2000), Alin Muntean (2000), Ion-Marius Ciublea în prezent.

Cărți vechi: Triod și Penticostar (Râmnic,1777 și 1785), Evanghelie (Buda,1812) etc.

C. CIMITIRUL. Cimitirul se găseşte în jurul bisericii şi are suprafaţa de 1,5 ha. În cimitir sunt peste 50 de cruci de piatră, ce datează de la sfârşitul secolului XIX – începutul secolului XX. În localitate este o cruce veche cu patru laturi, cu o inscripţie de la 1852.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. În localitate existau două şcoli, una românească în frunte cu învăţătorul Simion Oprovici (= Oprea, 1791) şi alta germană unde preda învăţătorul Carol Zech (1781). Clădirea iniţială a şcolii româneşti confesională avea numai o sală; era în apropierea bisericii. În 1885 se măreşte spaţiul edificiului dându-i-se aspectul de azi, cu două săli de clasă şi cu doi învăţători români. De-a lungul anilor s-au remarcat un număr mare de dascăli dintre care amintim: Gheorghe Nediciu, Ioan Irimia, Iosif Novac, Nicolae Băiaş, Pavel Viţan, Alexandru Frâncu, Vasile Jianu, Ion Jumanca, Iosif şi Ecaterina Creţu, Ştefan Barbeş, Covăsală Nina, Marişescu Mihai, Cărăgin Cristina etc.

În 1888 ciclovenii, îndrumaţi de preotul Petru Popovici, învăţătorul Nicolae Băieş şi secretarul comunei Ion Miu, au înfiinţat o societate culturală şi muzicală în care să activeze şi un cor. Mai târziu, în 1891, corul vocal se constituie în „Reuniune de Cetire şi Cântări", avându-l ca dirijor pe vestitul muzician Alexe Bârcă. Lui i-au urmat la conducerea corului prof. Iosif Munteanu, înv. N. Băieş, înv. Vasile Jianu, C. Izverniceanu şi înv. Iosif Creţu. După planurile arhitectului D. Runcan din Oraviţa fondatorii Reuniunii de cântări construiesc pe locul casei lui I. Izverniceanu actualul Cămin cultural, inaugurat la data de 30 iunie 1929. Să amintim, în acest context, şi pe dascălul Damian Izverniceanu, distins publicist, ajuns mai târziu profesor de liceu

Activitatea „Reuniunii de Cetire şi Cântări" de la Ciclova a fost una îndelungată şi prolifică, acest cor participând la numeroase concursuri şi spectacole de gen, unde a obţinut diplome şi premii, iar la sărbătorile religioase corul a cântat toată Liturghia, punând astfel bazele corului bisericesc de la Ciclova, care există şi azi.

Dintre cântăreţii bisericeşti care au activat în decursul anilor amintim pe: înv. Iosif Creţu, Mihai Creţu senior, Nicolae Simion, Ion Simion, Alexa Velceleanu, Helia Coadă, Iuliana Creţu, Mihai Cocoş, Mihai Todor, Mihai Creţu, Irina Velcelean, Elena Ilie, toţi fii ai satului.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia – cu 298 enoriaşi – desfăşoară o frumoasă activitate pastoral-misionară, socială şi filantropică, implicându-se - pe lângă preotul paroh - şi credincioşii în bunul mers al lucrărilor. În plan cultural, conform parteneriatului cu Şcoala primară din localitate, există participări comune la evenimentele culturale şi spirituale de peste an: Ziua eroilor, Ziua naţională etc. În plan social, s-au acordat ajutoare familiilor nevoiaşe din parohie şi s-a răspuns de fiecare dată favorabil iniţiativelor caritabile ale Episcopiei.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Adormirea Maicii Domnului" ; [ADRESA] localitatea Ciclova Montană, str. Liliacului, nr. 2, jud. Caraş-Severin

BIBLIOGRAFIE: CREŢU, Mihai, *Monografia localităţii Ciclova Montană,* Editura Politehnica, Timişoara, 2007; DRUGĂRIN, Ioan, *Ciclova Montană. Contribuţii monografice*, Timişoara, 1993; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, 2012; MURGU, Vasile, *Monografia Comunei Ciclova Montană*, Tipografia I. Kaden, Oraviţa, 1929.

Parohia „Înălţarea Domnului” – Ciclova Română

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Localitatea Ciclova Romînă este aşezată pe Valea Mare sau Valea Lungă, străbătută de râul Ciclova, între Dealul Mare, deal care o delimitează de Oraviţa, şi Dealul Ţâcloni sau Ţîclovina, cu deschidere spre Sud în Câmpia Răcăşdiei, în vecinătatea satelor Ilidia şi Socolari, sate care aparţin de centrul comunal. Comuna Ciclova Română este una dintre cele mai vechi localităţi din zona etnografică a Văii Caraşului.

În sec. XVIII localitatea primeşte şi determinativul „Română”, pentru a se putea diferenţia de Ciclova Montană, localitate ce se constituie în acelaşi veac, în procesul colonizării habsburgice.

Ciclova Română este cunoscută din perioada dacică, pentru bogatele resurse miniere, mai ales de aramă, dar şi de aur şi argint, exploatat intens după colonizarea romană, metalele extrase de aici fiind transportate pe drumurile romane cunoscute. În 1223 este menţionată cetatea Ilidia cu comunele aparţinătoare, între ele şi Ciclova. Într-o scrisoare din decembrie 1437 se arată că în Ciclova mai există mine. În 1464, Matei Corvin dă ordin ca moşiile din judeţul Caraş, districtul Ilidia (printre ele şi Ciclova), să fie administrate de Gheorghe din Vrani.[1]

La sfârşitul sec. al XVII-lea şi începutul sec. XVIII-lea se înregistrează în Ciclova 166 de case. Poziţia de comună puternică, bine populată, ne-o arată şi însemnările din harta lui Iosif al II-lea din 1772, unde Ciclova este menţionată cu 265 de familii şi un teritoriu de 5.052 iugăre.[2] La recensământul din 1890, Ciclova cunoaşte o creştere la 667 de case şi 3.086 locuitori ortodocşi. În 1910 se ajunge la 3.201 locuitori.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] În Ciclova Română înâlnim două biserici ortodoxe. Biserica veche păstrează puţine date cu privire la trecutul ei.

Iniţial locuitorii acestei comune au fost aşezaţi în partea de miazăzi la locul numit „Sălişte”, unde au avut un locaş de rugăciune care a fost incendiat de turci. În procesul strămutării cu 2 km mai la Nord, pe locul numit *Pomete*, comunitatea şi-a construit o altă biserică din lemn după modelul celei vechi, pe timpul episcopului Moise Stanoievici (1713-1724). Şi această biserică a fost incendiată de turci. A treia biserică ridicată pe un deal, numit *Dealul Bisericii*, s-a zidit de astă dată din piatră, având iniţial acoperişul din şindrilă şi pardoseală din cărămidă. Pe o lespede de piatră din interiorul bisericii s-a gravat anul 1794, probabil anul sfinţirii. Biserica suferă treptat modificări, acoperişul din şindrilă fiind înlocuit cu tablă zincată, pardoseala este refăcută cu plăci de mozaic, iar iconostasul se reface în 1959. Această biserică (17,60 x 7,50 m) rămâne una din cele mai vechi construcţii, păstrate în condiţii optime.[3]

---

[1] Iosif STĂNILĂ, *Valea Caraşului, Districtul Ilidia, sec. XIV-XVII. Pagini din trecutul unui colţ de ţară*, Reşiţa, 1986, p.131-132.
[2] *Ibidem,* p. 132.
[3] Nicolae IORGA, *Arta românească în Banatul Muntos*, Aşezământul tipografic „Datina Românească”, Vălenii de Munte, 1940, p. 5.

Biserica aceasta devenind neîncăpătoare datorită creşterii continue a populaţiei, între anii 1852-1859 se ridică o nouă biserică de dimensiuni mult mai mari (32 x 11 m). Ambele biserici au hramul ”Înălţarea Domnului”. Biserica a fost sfinţită de către Mitropolitul Banatului Dr.Vasile Lazarescu, la 1 noiembrie 1953.

În anul 2007, tabla de pe acoperişul bisericii a fost schimbată în întregime cu tablă nouă (lindab). De asemenea au fost înlocuite ferestrele cu geamuri termopane. Tot în 2007 s-au început lucrările de consolidare a bisericii, lucrări ce au durat până în anul 2012, când s-a terminat atât consolidarea, cât şi reabilitarea exterioară a sf. locaş.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este zidită din piatră şi cărămidă, în stil baroc. Bolta iniţială a fost făcută din cărămidă, iar în urma unui cutremur de pământ s-a prăbuşit, apoi s-a refăcut din ipsos şi beton cu semicercurile de siguranţă, de către arhitectul Dimitrie Boitor din Oraviţa.

[PICTURA] Pictura în ulei de pe iconostas, proscomidiar şi altar este opera pictorului Nicolae Haşca din Oraviţa. Pictura a fost restaurată în anul 1939 de către pictorul Radu Ion din Ciclova Montană. În 1965 se retuşează pictura veche, se lucrează pictură nouă în ulei şi tempera de către pictorul Toader Iulian din Arad.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Antologhion (Râmnic, 1752), Evanghelie (Sibiu, 1844) şi altele. De asemenea, în biserica nouă se găseşte icoana *Sfântul Ioan Botezătorul,* operă a pictorului Nicolae Haşca din anul 1879.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Dintre preoţii care au păstorit amintim pe: Ioan Mârşescu şi Gheorghe Popovici (1751-1757), Vasile Velovici/Velea (1778-1791), Pavel Popovici (1789), Vucu Popovici (1823-1857), Pavel Condan (1842-1884), Ioan Petrovici (1861-1897; acesta a lansat în 1877 o colectă pentru ajutorarea soldaţilor români răniţi în Războiul de Independenţă și adonat parohiei 20 de iugăre de pământ şi acţiuni bancare), Maxim Popovici (1877-1886), Ioan Măran (1884-1927), Gheorghe Runcan (1904-1913), Ioan Stoiadin (1914-1953), Petru Lungu (1925-1947), Ştefan Gâru (1948-1985) şi Ilie Miloş (1985-prezent).

C. CIMITIRUL. Cimitirul parohial are o suprafaţă de 2 ha.

D. ACTIVITĂŢI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Primul cor s-a înfiinţat în 1886. Întâia şcoală apare în 1776, învăţător fiind Gheorghe Iancovici (Iancu, român). O etapă a şcolii confesionale după 1859 se leagă de personalitatea învăţătorului Ioan Orza, urmat de Pavel Fiştea. Învăţământul este îmbunătăţit foarte mult. În 1914 sunt înscrişi la şcoală 187 de elevi. Şcoala era dotată cu o cantină şcolară, farmacie, o grădină şcolară, bibliotecă şi chiar muzeu. Existau un cor al elevilor, formaţii artistice şi de dansuri. Alţi învăţători renumiţi la şcoala confesională din Ciclova au fost: Pavel Lungu,Simion Balint, Iosif Creţu,Gheorghe Mureşan.[4]

La începutul sec. al XX-lea, Ciclova avea o formaţie de căluşari, cor şi fanfară.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia – cu 738 ortodocşi – desfăşoară activitatăţi culturale, sociale, filantropice şi bineînţeles pastoral-misionare. Spre pildă, se derulează proiectul Patriarhiei Române – *Hristos împărtăşit copiilor*, în cadrul căruia, an de an la marile sărbători, se merge la Azilul de bătrâni şi la Spitalul de boli contagioase Marila, oferindu-se celor de aici, pe lângă daruri, şi un program religios-artistic adecvat sărbătorii respective.

În plan cultural, s-au desfăşurat activităţi precum: Zilele dedicate poetului Mihai Eminescu, Zilele dedicate Unirii Principatelor, Ziua dedicată eroilor neamului, Ziua Naţională.

De asemenea s-a răspuns favorabil iniţiativelor Sectorului social al Episcopiei noastre. Apoi, s-a sprijinit prin alimente, haine şi bani, provenite din donaţiile credincioşilor, Asociaţia Creştină Montana, din localitatea Ciclova Montană.

---
[4] *Anuar şcolar 1905, Ciclova Română.*

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Înălţarea Domnului”; [ADRESA] Ciclova Română, nr. 396., jud. CaraşSeverin; [OFICIU PAROHIAL] tel. 0255-575.181.

BIBLIOGRAFIE: BRÂNZEI, Dumitru, *Monografia satului Ciclova Română*, manuscris, 1965; CORNEAN, Nicolae, *Monografia Eparhiei Caransebeşului*, Editura Autorului, Caransebeş, 1940; IORGA, Nicolae, *Arta românească în Banatul muntos*, Aşezământul tipografic „Datina Românească”, Vălenii de Munte, 1940; STĂNILĂ, Iosif,*Valea Caraşului, Districtul Ilidia, sec. XIV-XVII. Pagini din trecutul unui colţ de ţară*, Reşiţa, 1986.

Parohia „Învierea Domnului” – Ciortea; Filia „Înălțarea Domnului” – Iertof

A. ISTORICUL COMUNITĂŢII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII / CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. La recensământul din 2002, localitatea Iertof avea 142 locuitori. Iertof este filia satului Ciortea, și are ca și centru administrativ comuna Vrani. Satul Ciortea este unul dintre cele mai vechi sate din Banat. În Atlasul istoric editat de către Academia Română, satul Ciortea apare în documente încă din secolul al XIII-lea. Din secolul XIV-lea avem informații despre cnejii din Ciortea. Astfel, în anul 1354 între cnejii de Ciortea, conform documentului, apar certuri pentru împărțirea averii. Din documentele vremii aflăm că acești cneji aveau patru moșii. Tot din documentele vremii reiese că în Ciortea ar fi fost o podgorie. Trebuie amintit că acești cneji de Ciortea au fost înrudiți cu vestitul cneaz din Banat, pe nume Baciu. Întemeietorul familiei Ciortea este Iacob de Ciortea. Se mai cunosc și Nicolae, fiul lui Iacob de Ciortea cu fii săi: Ioan, Matei și Caterina de Guluez care s-a căsătorit cu fiul lui Dominic de Guluez, fiul cneazului Baciu. În documente Ciortea apare sub numele de *Chorta*, *Churtha*, *Chorto*. E foarte probabil ca satul să se fi numit *Cioarda*, iar ungurii i-au zis *Csorda* (*Ciorda*). În 1717, când austriecii îi alungă pe turci, are loc un recensământ al localităţilor existente pe teritoriul Banatului şi cu această ocazie este menţionată din nou localitatea, pe care austriecii o trec cu numele *Schorda* şi despre care spun că avea 11 case. În 1819 localitatea intră în posesia contelui Bissingen.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Prima biserică construită în Ciortea este anterioară anului 1756. Cea de a doua biserică este construită în anul 1907. A fost sfințită de către protopopul George Dragomir al Bisericii Albe, în august 1912 și târnosită de Preasfințitul Lucian al Caransebeșului în 25 mai 2009.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este construită în stil baroc, din piatră și cărămidă, acoperită cu țiglă; turnul din cărămidă este acoperit cu tablă galvanizată, iconostasul este de zid în partea inferioară, iar în partea superioară din lemn, pardoseala din gresie. Are dimensiunile: 19 x 6,50 x 7,40 m.

[PICTURA]. A fost pictată de către pictorul Filip Matei din Bocșa Vasiova, în anul 1912, și restaurată în 1958 de Matei Kercsov și în 2008 de Igor Isac.[1]

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Parohia nu deține obiecte vechi de cult.

[1] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului,* Ed. Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012, p. 213.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor (cunoscuţi): Nicolae Milutinovici (1843), Nicolae Otonoga (1907), Augustin Gruiescu (1939); mai nou: Nicolae Pirui (2008-2013), Ioan Vela (2013-2015).

C. CIMITIRUL. Cimitirul a fost înființat odată cu apariția bisericilor în satul Ciortea.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Școala la Ciortea este conform documentelor, din anul 1767. Aici a fost școală confesională sub grija preotului. Nu trebuie să uităm că Ciortea a avut cor și fanfară. Corul bisericesc din Ciortea a luat ființă după unii în 1880, după alţii în anul 1892. În 1928 se reorganizează sub conducerea dirijorului țăran Vidu Guga din Mercina.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. În marile posturi de peste an, parohia Ciortea (având doar 120 membri) primește vizitele preoților din jur pentru a săvârși activități catehetice, încercând să mențină vie credința ortodoxă.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Învierea Domnului" și „Înălțarea Domului"; [ADRESA] Ciortea, nr. 53, comuna Vrani, județul Caraș-Severin.; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului,* Ed. Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012; Arhiva parohială.

Filia Iertof

Satul, aflat în proximitatea Ciortei, documentar apare la 1723. S-a întemeiat în preajma anului 1720 de către colonişti nemţi din Oraviţa care s-au aşezat nu tocmai unde e astăzi Iertoful, ci în stânga pârâului Ciclova, anume pe Dealul Viilor. În 1737, germanii se retrag la Oraviţa ca mineri; în locul lor sosesc românii din aşezările învecinate, stabilindu-şi casele la mică depărtare de vechea vatră germană. Aşa se naşte localitatea Iertof, stâlcire a toponimului *Heuerdorf*.

În 1839, Iertoful avea 399 ortodocşi, în 1851 – 605 suflete, în anul 1980 doar 281, în anul 2002 şi mai puţini, anume 138, ca azi să rămână numai 75.

Înainte de anul 1778 ortodocşi iertofeni aveau un locaş de închinare. Cel actual s-a ctitorit în anii 1884-1886, în stil baroc, din piatră şi cărămidă. A fost pictat de Filip Matei şi Gheorghe Putnic. Dimensiunile bisericii: 19,60 x 7,70 m.

Cărţi vechi: Liturghier (Bucureşti, 1741), Octoih (Râmnic, 1742), Evanghelie (Sibiu, 1834) şi altele.

În faţa bisericii se află o cruce de piatră din 1798.

Lista preoților (câți sunt cunoscuți): Teodor Panciovan (1875-1929), Cornel Panciovan (1829-1948), Teodor Panciovan (1948-1950), Anton Cârpan (1959-1963), Tudor Damian (1964-1968), Ioan Mureșan (1975-1976), Nicolae Unc (1978-post 1980), Dobriți Milovoi, Nicolae Pirui, Ioan Velea.

Cimitirul are întinderea de 0,5 ha.

Prima școală confesională apare în 1776; dascăl în 1781 era Iancu Ianculovici (= Iancu, fiul lui Iancu). Un cor s-a înfiinţat în anul 1886.

Bibliografie: ILIEŞIU, Nicolae, *Monografia istorică a Banatului* (ed. D. Ţeicu), Ed. Mica Valahie, Bucureşti 2011, pp. 154-156; PETREUŢĂ, Ioan, *Monumente istorice-bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara 1980 (ms.), pp. 391-392.

Parohia „Naşterea Maicii Domnului” – Ciuchici

A.ISTORICULCOMUNITĂŢIIPAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia Ciuchici este situată în comuna Ciuchici, sat Ciuchici, județul Caraş-Severin. Localitatea se află la 15 km de orașul Oravița și la 45 km de orașul Moldova Nouă. Localitatea se învecinează cu satele Macoviște, Petrilova, Nicolinț, Răcășdia și statul Serbia (aprox. 4 km de fâșie lângă frontieră). Poziția inițială a satului nu era cea actuală; satul era aşezat undeva mai sus, mai spre Răcășdia, pe lângă zona în care se află cimitirul satului. Prima atestare documentară a aşezării este din anul1464[1], este apoi menționată în 1751[2]; în 1757[3] avea 125 de case, în 1910, 410 case şi 1.785 locuitori, în 1935, 406 case și 1.789 locuitori, în 1992, 637 locuitori, în 2002, 591 locuitori.

În comună funcționează o şcoală primară, primăria și căminul cultural. De asemenea, aici se află și un monument al eroilor din Primul Război Mondial, ridicat de către locuitorii satului.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Inițial, în sat au existat două biserici, una construită înainte de 1824, reclădită în 1871, alta construită în 1840.[4] Înainte de strămutarea satului pe locul actual, mai era o biserică; pe locul ei se află azi o frumoasă troiță de metal, care aduce aminte de vechiul locaș de cult căruia i s-a dat un antimis în 1792.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica actuală, cu hramul „Naşterea Maicii Domnului” (dimensiuni 26,70 x 8,50), reclădită în 1871 în stil baroc, este din piatră și cărămidă, având pardoseala din granit, turnul din cărămidă, acoperit cu tablă de aluminiu, soleea cu parchet de lemn. Pereții exteriori, sub șarpantă, au decorațiuni ce imită coloane cu capiteluri în stil doric. Biserica este acoperită cu tablă.

[PICTURA] Biserica a fost pictată de Filip Matei[5] în ulei, în stil baroc, la 1891. Se remarcă în pronaos picturile ”Izgonirea din rai” și ”Ispitirea Evei”, dar și impresionantul tablou din altar „Coborârea de pe cruce”. Două registre ale iconostasului au fost pictate de Filip Matei; registrele superioare au fost pictate de Rita Aldea din Reșița în 1995-1996, ocazie cu care a și spălat restul picturii din biserică. Se remarcă tronul arhieresc cu portretul mitropolitului Andrei Șaguna, tempera pe lemn de Filip Matei, tronul Maicii Domnului, dar și ușile împărătești și diaconești, toate fiind opera renumitului sculptor Gheorghe Bosioc din Rusova. Pe pereții exteriori ai bisericii se află trei icoane mari din mozaic, executate de către V. Cojocaru între anii 2001-2003; de asemenea, în curtea bisericii se mai află două troițe, una din lemn sculptat și alta din fier, lucrate de meșterul popular Ion Mara din Ciuchici. Biserica a fost retencuită de mai multe ori, ultima dată

---

1 C. SUCIU, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania,* Bucureşti, 1967, p.152.

2 I. D. SUCIU, R. CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului,* Timişoara, 1980, vol. I, p. 192.

3 *Ibidem,* p. 237.

4 Nicolae STOICESCU, *Bibliografia localităților și monumentelor medieval în Banat,* Timișoara, 1973, p. 49.

5 R. VÂRTACIU, *Centre de pictură românească din Banat în secolul XIX,* Timișoara, 1977, p. 92.

de către părintele Petru Lupșa, când s-a schimbat și acoperișul. În 2006 s-a introdus încălzirea centrală, în 2010 s-a revopsit tabla de pe acoperiș, s-au montat opritori de zăpadă și s-au reparat jgheaburile de scurgere, iar în 2014 s-au refăcut paratrăsnetul și o mare parte din instalația electrică. În anul 2003, la 28 septembrie, biserica a fost târnosită de IPS dr. Laurențiu Streza, pe atunci episcop al Caransebeșului. [ANEXE] Parohia Ciuchici deține o casă parohială.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] În biserică se găsesc 11 Mineie, București 1890, și o Evanghelie, București 1888.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Dintre preoții care au slujit aici amintim pe: Mihai, Dimitrie, Luca (pomeniți în 1751)[6], Petru (1757)[7], Filip Lința și Gheorghe Păun (1843), George Lința și Iosif Brânzei (1871), Emanuil Ciulei, Traian Simu (1910-1945) și Brutus Belcea (1930-1968), Traian Mihailovici, Petru Lupșa, Gabriel Gozman – Pop, Gheorghe Țibuleac, Daniel Nicolae (în prezent).

C. CIMITIRUL. Parohia – cu 376 suflete – deține un cimitir propriu, în suprafață de 1,5 ha. Se află în apropierea vechii vetre a satului, la circa 2 km de actuala așezare a localității. Aici se găsesc șase znamene din prima jumătate a secolului al XIX- lea.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Şcoala confesională e amintită întâi la anul 1776, iar un cor se înfiinţează în 1887.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. În prezent, în parohie se desfășoară săptămânal activități catehetice cu copiii și cu tinerii care, deși sunt în număr redus, răspund întotdeauna inițiativelor părintelui. De asemenea, se desfășoară și activități medicale și sanitare, inițiate de doamna preoteasă care este medic. Se fac, apoi, și pelerinaje la mănăstirile din zonă. În fiecare an, de Crăciun și de Paști se colectează alimente, haine, rechizite și bani pentru cei nevoiași, pentru copii sau bătrâni. Există un parteneriat cu Școala, cu care se organizează o serie de acţiuni culturale de Ziua Eroilor, Ziua Copilului, etc., toate acestea în pofida faptului că în localitate funcționează doar şcoală primară, cu toate clasele comasate, având un număr foarte mic de copii (13) și o grădiniță cu 6 preşcolari. La fel, a funcționat proiectul „Alege Școala", prin intermediul căruia s-a reușit aducerea unei raze de lumină pe chipurile câtorva din acești copii.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Naşterea Maicii Domnului"; [ADRESA] Chiuchici, com. Ciuchici, nr. 257.

BIBLIOGRAFIE: *Arhiva Parohiei Ciuchici*; LOTREANU, I., *Monografia Banatului,*Timișoara, 1935; LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Caransebeş 2012; MARTINOVICI, C., ISTRATI, N., *Dicționarul Transilvaniei, Banatului și al celelalte ținuturi alipite,* Cluj, 1921; STOICESCU, N., *Bibliografia localităților și monumentelor medievale din Banat,*Timişoara, 1973; SUCIU, C., *Dicționar istoric al localităților din Transilvania,* Bucureşti, 1967; SUCIU, I.D., CONSTANTINESCU, R., *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului,*Timişoara, 1980; VĂRAN, Ion, *Contribuții la istoria artei bisericeşti din Banatul sec. XIX*, Timişoara, 1997; VÂRTACIU, R., *Centre de pictură rom*ânească din Banat în secolul *XIX,* Timișoara, 1997.

[6] I. D. SUCIU, R. CONSTANTINESCU, *op. cit.,* p. 192.

[7] *Ibidem,* p. 237.

Parohia „Sf Prooroc Ilie Tesviteanul" – Coronini

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Localitatea este situată în Clisura Dunării, aproape de malurile fluviului, într-o zonă pitorească.

Complexul arheologic deschis de către cercetătorii Ilie Uzum și Matei Ștefan în partea de est a localității, în locul denumit de localnici *Culă*, la o distanță de 150-200 m de ruinele unui fort medieval din sec. XIII, a scos în evidență o serie de elemente ale unei civilizații din perioada preromană și postromană.[1] În plus, au apărut urme de locuire datate în sec. VII-IX. În anii 1641-1646 au migrat primii români din Oltenia, numiţi de cei din Banat „bufeni". Totuşi aşezarea e atestată documentar mai târziu, la 1850.

Numele comunei Coronini vine de la contele italian Giovanni Coronini, guvernatorul acestei regiuni în anii 1851-1859. Localitatea este cunoscută și sub denumirea de Pescari. De la început a fost o așezare pur românească, cu o populație activă și hotărâtă să înfrunte vitregiile vremurilor. Statisticile din trecut menționează localitatea Coronini ca fiind sub clasă, aceasta însemnând multă sărăcie. Condițiile vitrege de locuit, lipsa pământului agricol au fost un mare handicap în calea unei vieți acceptabile. Locuitorii erau obligați la munca grea a mineritului, cea mai importantă sursă în asigurarea existenței în acest ținut.[2]

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] O biserică de lemn exista din 1809. Construcția bisericii cu hramul *Sfântul Proroc Ilie Tesviteanul* a început în anul 1895. Biserica mai nou a trecut prin ample intervenţii, refăcându-se acoperișul, operându-se tencuirea interioară și exterioară în întregime și fiind repictată în tehnica frescă de către Ioan Cosma din Timișoara. Preasfinţitul episcop Laurenţiu Streza a târnosit-o la data de 27 septembrie 1997. Tot în această perioadă, cu ocazia sfințirii, s-a făcut mobilier nou din lemn de brad, de către tâmplarul Ioan Timiș din Maramureş.

În 21 octombrie 2012, după ce exteriorul bisericii a suferit serioase lucrări de înfrumusețare, a fost retârnosită de către Preasfințitul Părinte Lucian Mic, Episcop de Caransebeș.

Casa parohială este așezată lângă șoseaua națională DN 57. S-a zidit din piatră moale și cărămidă în anul 1858; este compusă din trei camere și dependințe.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica are formă de corabie, un singur turn, materialele de construcţie folosite fiind cărămida și piatra moale; bolta este semicilindrică din scândură, pardoseala din gresie, iconostasul din zid, turnul din cărămidă acoperit cu tablă galvanizată. Biserica are dimensiunile de 15,30 x 8,15 m;[3] în clopotnița bisericii sălăşluiesc trei clopote cumpărate și ele tot cu contribuția credincioșilor.[4]

---

1 Protopop Ion VĂRAN, *Monografia Protopopiatului Oravița*, Editura Marineasa, Timişoara 2003, p. 87.

2 Alexandru MOISI, *Monografia comunei Coronini şi ţinutul Clisurii Judeţul Caraş, de la anul 1784-1934*, Tipografia Felix Weiss, Oraviţa 1934, p. 232.

3 LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012, p. 218.

4 Ion VĂRAN, *op. cit.*, p. 87.

[PICTURA] Biserica la început a fost pictată de către părintele Silviu Boroancă, în tehnica ulei, fiind sfințită de către Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului, la data de 5 octombrie 1969, însă, odată cu trecerea timpului din cauza apei infiltrată prin acoperişul de şindrilă pe care îl avea biserica, pictura s-a degradat. A fost repictată – cum s-a mai spus – de către pictorul bisericesc Ioan Cosma din Timişoara, prin contribuția credincioșilor.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Simion Ştefanovici (1831-1836), Petru Martinovici sau Martin (1836-1845), Ion Nicodimovici/Nicodim (1845), Nestor Lupulovici/Lupu (1845-1846), Alexandru Otonoga (1846-1847), Eugeniu Ştefanovici (1847), Nicolae Velovan – tatăl renumitului pedagog Ştefan Velovan (1847-1852), Ion Nicodimovici (1852-1853), Ilie Balea (1853-1890), Vasile Murgu (1890-1893 şi 1895-1899), Alexandru Blasiu (1893-1895 şi 1900-1902), Vicenție Vinga (1899-1900), Pavel Bufanu (1902-1939), Alexandru Gruia (1939-1940), Constantin Popescu (1939), Ilie Terfeloagă (1940-1941), Constantin Popescu (1941-1942 şi 1945), monahul Naveratie Ghindia (1942-1944), Centurion Sava-protosinghel (1944-1945), Alexie Harabagiu (1945-1952), ieromonah Simion Holban (1952-1964), Silviu Boroancă (1964-1983), Ienea Mihai(1983- prezent).

S-a păstrat doar o carte veche: Cazania (Viena, 1793).

C. CIMITIRUL. Cimitirul are ca proprietar Statul Român, suprafața fiind de 3.870 mp. În cimitir nu sunt monumente funerare însemnate, singurul monument funerar important este cel al eroilor, care se află în curtea bisericii, ridicat în anul 2000.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ŞI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Nu e cazul.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Până în prezent parohia – cu un număr de 1.100 enoriaşi – are în vedere sprijinirea materială şi morală, îndeosebi a familiilor nevoiașe. Totodată e implicată în proiectele *Hristos împărtășit copiilor* şi *Alege școala*.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sf. Proroc Ilie Tesviteanul”; [ADRESA] Comuna Coronini, județul Caraș-Severin, nr. 360.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş 2012; MOISI, Alexandru, *Monografia comunei Coronini şi ţinutul Clisura Judeţul Caraş, de la anul 1784-1934*, Tipografia Felix Weiss, Oraviţa 1934; VĂRAN, Ion, *Monografia Protopopiatului Oravița*, Editura Marineasa, Timişoara 2003; MARE, Mircea, *Banatul între secolele IV-IX*, Ed. Excelsior art, Timişoara 2004, p. 166; ILIEŞIU, Nicolae, *Monografia istorică a Banatului* (ed. D. Ţeicu), Ed. Mica Valahie, Bucureşti 2011, p. 102.

Parohia „Aducerea moaștelor Sf. Ierarh Nicolae” – Gornea

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [TOPONIMIE, PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC] Parohia se află în satul Gornea, comuna Sichevița, județul Caraș-Severin. Satul Gornea este situat în sudul judeţului Caraş - Severin, mai precis în zona numită Clisura Dunării, la 2 km nord de drumul naţional 57 care leagă oraşele Moldova Nouă şi Orşova. Atestarea documentară a acestuia este din anul 1489. Tradiţia a păstrat amintirea că vatra satului

ar fi fost pe malul râului Cameniţa, lângă Dunăre, la locul numit ,,Ţârchevişte" care vine din sârbescul ,,ţârcva" (biserică), unde se presupune că ar fi fost biserica satului, construită din lemn, iar în partea de vest se găsea cimitirul care a fost cercetat parțial de arheologi.[1]

Pe teritoriul comunei Sicheviţa, mai precis al satului Gornea, s-au făcut descoperiri arheologice de o imensă valoare pentru istoria poporului român în general şi pentru zona Banatului de sud în special. Această zonă a început să fie cercetată intens în anii 1965-1970, cu ocazia amenajării sistemului hidrografic de la Porţile de Fier. Odată cu debutul săpăturilor arheologice, în anii imediat următori apare şi rodul muncii din aceste locuri şi anume descoperirea vestigiilor prezente încă din preistorie. Cercetările au fost conduse de prof. univ. dr. Gh. Lazarovici. De asemenea etnografia zonei a fost cercetată.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE [ISTORIA ZIDIRII EI] Și din spusele bătrânilor ştim că prima biserică a fost la locul numit Ţârchevişte. Între anii 1772-1809, când satul Gornea a fost înregimentat și s-a întocmit „Cartea Funduară", se menționează că satul avea o biserică, probabil din lemn. Actuala biserică a fost zidită în anul 1834 cu cheltuiala credincioşilor. După unele înscrisuri, ea apare clădită în 1793 și reclădită în 1834.[2] Biserica a fost târnosită de Î.P.S. Dr. Laurenţiu Streza, fost episcop al Caransebeşului, în anul 1998.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Construcţia bisericii (15,80 x 5,90 m) este în stil baroc, în formă de navă, împărţită în naos, pronaos şi altar. Nu are pridvor, altarul terminându-se în semicerc. Are de asemenea un turn pătrat cu două clopote, susținut de doi contraforți. Biserica este construită din piatră şi cărămidă, fiind acoperită cu ţiglă, iar turnul cu tablă.

Biserica a fost pictată întâi în 1913 de Nicolae Hașca, ajutat de Petru Drăgilă din Prilipeț[3]. Picturile în ulei pe pânză au fost apoi aplicate pe perete.

[LUCRĂRI DE RENOVARE] În decursul timpului s-au făcut lucrări de întreţinere şi înnoire dintre care amintim: renovarea și acoperirea cu țiglă a bisericii și cu tablă a turnului în 1913, zidirea cu piatră a gardului împrejmuitor al bisericii (1922), cumpărarea clopotelor (1925-1927), reparații interior și exterior (1987-1988), spălare pictură (1993-1994), zugrăvire exterior și pardosire interioară cu faianță (1998), schimbare țiglă acoperiș, reparații și vopsire învelitoare turn, zugrăvire exterior (2012-2013).

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Icoane vechi: *Maica Domnului cu Pruncul*, anul 1862, pictură în ulei pe pânză, dimensiuni L: 94 cm, l: 73 cm; *Sfântul Arhanghel Mihail*, anul 1907, pictură în ulei pe pânză, dimensiuni L: 68 cm, l: 55,5 cm; *Sfântul Ioan Gură de Aur*, anul 1912, pictură în ulei pe pânză, aplicată apoi pe lemn, icoană aflată la tronul arhieresc. Dimensiuni L: 68 cm, l: 47 cm.[4]

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Ştefan (1757), Mihail Belodedici (1794-1805), Atanasie Stanoevici-Stan (1805), Ștefan Curici (1805-1843), Nestor Lupulovici sau Lupu (1843-1848), Cozma Cuzmanovici/Cuzman (1848-1849), Nicolae Popescu (1849-1862), Ioan Serafin (1862-1898), Arsenie Golumba (1898-1899), Vasile Murgu (1899-1900), Alexandru Guga (1900-1904), Pavel Popescu (1904-1917), Vasile Blasiu (1917-1918), Silviu Novacovici (1918-1922), Ilie Jurescu (1922-1924 și 1928-1929), Aurel Marta (1924-1928), Arsenie Golumba (1929), Valeriu Popescu (1929-1943), Sergiu Groapă (1944-1951), Gheorghe Sporea (paroh la Sichevița, însă pe parcurs a administrat şi parohia Gornea: 1952-1953, 1958-1961, 1962-1966, 1969-1977, 1983-1985, 2006-2007), Petre Păcescu (1953-1958), Ioan Orăviţan (1961-1962), Emil Găină

---

[1] Ion DRAGOMIR- Gornea, *Monografia satului Gornea,* Ed. Marineasa, Timișoara, 2003, p. 15.
[2] *Ibidem,* p. 51.
[3] *Ibidem,* p.53.
[4] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012, p. 223.

(1978-1983), Eftimie Nemeşagu (1985-1986), Constantin Potocean (1986-1997), Ion Moldovan (1997-2006), Daniel-Constantin Nistoran (2007- prezent).[5]

C. CIMITIRUL. Cimitirul se află la momentul actual în proprietatea Statului Român. Nu are capelă și nici monumente funerare importante.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. [ACTIVITATE CULTURALĂ, ACTIVITATE FILANTROPICĂ] [ȘCOALA CONFESIONALĂ] Şcoala confesională este atestată documentar în anul 1791. A funcționat până în anul 1896, când se introduce învățământul obligatoriu în limba maghiară. La început a funcționat în case particulare, construcția școlii propriu-zise făcându-se abia în anul 1830, prin contribuția și ajutorul sătenilor. Odată cu introducerea învățământului în limba maghiară (1896), școala confesională a continuat să funcționeze ca o „a doua școală", neoficială, în casele oamenilor, la fel ca înainte de 1830 când nu avea un sediu propriu-zis, probabil până în 1918, la Marea Unire.[6] Atunci sârbii au internat la Vârşeţ, apoi la Biserica Albă, pe fruntaşii ţărani: Milutin Belodedici, Petru Moza, George Moza, pentru sentimentele lor româneşti.

La Gornea s-a născut în 1861 profesorul Iosif Bălan, dascăl la Institutul teologic din Caransebeş, poliglot şi publicist.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. [ACTIVITĂȚI PASTORAL-MISIONARE, CULTURALE, EDITORIALE, FILANTROPICE, CATEHETICE ș.a.] Ocazional parohia (având 510 enoriaşi) organizează excursii la mănăstirile din țară. De asemenea, parohia sprijină familiile nevoiașe cu ocazia marilor sărbători creștine.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Aducerea moaștelor Sf. Ierarh Nicolae"- 9 mai; [ADRESA] sat Gornea, nr. 227, comuna Sichevița, judeţul Caraș-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon şi site oficial.

BIBLIOGRAFIE: DRAGOMIR-Gornea, Ion, *Monografia satului Gornea*, Ed. Marineasa, Timişoara, 2003; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012.

5 Ion DRAGOMIR Gornea*, op. cit.*, p. 55-56.

6 Ibidem, p. 34-35.

Parohia „Naşterea Maicii Domnului" – Greoni

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. La 7 km de localitatea Oraviţa este așezarea Greoni, localitate ce este despărţită în două de şoseaua Oraviţa-Timişoara. Greoniul este un sat de câmpie, aşezat între râul Caraş şi pârâul Lişava. Este atestat documentar în 1597.[1] Despre înfiinţarea localităţii date sigure ori documente nu există. Tradiţia spune că erau doi fraţi: Greeru şi Pătruţi. Aceştia s-au aşezat cu turmele lor pe malul drept al Lişavei, Pătruţi în partea de răsărit şi Greeru în partea de apus. Şi ca păstorii lor să nu se certe pentru păşune, s-au învoit ca linie de despărţire să le fie actualul drum care lega atunci părţile Almăjului de ale Timişoarei. Cu timpul s-au format două aşezări, Pătrovăţ şi Greoni. Mai târziu s-a format un singur sat sub numele de Greovăţ. Înaintea războiului s-a schimbat numele în *Gerocz*, iar după întregirea neamului (1 Decembrie 1918) a primit numele de Greoni. Totuşi şi azi mai persistă cele două denumiri: Pătrovăţ şi Greoni, locuitorii lor numindu-se pătroviţeni sau greonenţi. Parohia are 225 familii ortodoxe şi 680 credincioşi, iar pe prima stradă de lângă biserică este aşezat monumentul eroilor din 1918

[1] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Episcopiei Caransebeşului, 2012, p. 268.

.B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Vechea biserică s-a întemeiat în 1735. Biserica actuală este situată la intrarea în sat dinspre Oraviţa, în stânga şoselei. Hramul bisericii a fost şi este şi azi „Naşterea Maicii Domnului". Nu se poate stabili când şi de cine a fost zidită, nu se cunosc ctitorii nici arhitecţii şi nici anteprenorii. Ceea ce ştim precis este că s-a sfinţit la 1777 de către episcopul Vichentie Popovici al Vârşeţului şi Caransebeşului.[2] Lucrări anumite: înlocuirea clopotelor vechi (achiziţionate de stăpânirea austro-ungară) cu clopotele noi turnate la Resiţa, electrificarea bisericii (1969). La 16 august 1969 o furtună puternică dărâmă turnul bisericii care este refăcut în anul 1971. În 1973 s-au făcut geamuri de fier la biserică; s-a cumpărat casa parohială de la nr. 236 în anul 1976; s-a zugrăvit exteriorul bisericii (1977); s-a poleit cu şlag metal iconostasul şi tronurile (1978); s-a refăcut întreaga tencuială exterioară a bisericii cu ciment alb şi praf de piatră (1988); s-a vopsit acoperişul, turnul şi s-a îndreptat crucea de pe turnul bisericii (2002); s-a pus gresie în toată biserica în 2003. În 2007 s-au sfinţit lucrările de pictură de către P.S. Lucian Mic, Episcopul Caransebesului; s-a introdus încălzire centrală în biserică (2008); s-a turnat aleea în jur (2009); s-a rezidit şi placat cu granit Sfânta Masă (2012); în 20.10.2013 s-a retârnosit biserica din Greoni de către Preasfinţia Sa Lucian Mic, Episcopul Cransebeşului.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este zidită în întregime din piatră, având ziduri groase de 1,5 m. Este ctitorită în stilul baroc provincial, cu un singur turn. Bolta este din cărămidă arsă, turnul şi acoperişul sunt acoperite cu tablă zincată. Biserica are următoarele dimesiuni[3]: 25 x 8 x 6 m.

[PICTURA] Prima pictură făcută în biserică s-a datorat pictorului Mihail Popovici din Oraviţa, pictură care a dăinuit până în anul 1870. Pictura bisericii (bolta) a fost refacută mult mai târziu (1939-1942) de către pictorul Nicolae Popovici din Cacova (Grădinari). În anul 1932 renumiţii sculptori cărăşeni, Iosif şi Gheorghe Bosioc din Berlişte, sculptează iconostasul, tronurile şi scaunele bisericii din Greoni. Icoanele de pe iconostas au fost pictate tot de către pictorul Nicolae Popovici, cu excepția icoanelor mari care au fost pictate de Filip Matei din Bocşa. În 2003 s-a spălat pictura existentă şi s-a făcut pictura nouă de la boltă în jos de către pictorul Reghiş Petru din Bocşa.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Obiecte vechi de cult, icoane, policandre şi cărţi au fost predate la Oraviţa, Reşiţa şi Timişoara.[4] Cărţi vechi: Penticostar – 1743, Antologhion – 1745, Evanghelie – 1746, etc., toate imprimate la Râmnic.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Şirul preoţilor slujitori: David (1751), Gheorghe Nicolaevici (de fapt*: fiul lui* Nicolae 1778-1809), Ioan Adam (1782-1827), Petru Nicoalevici (1809-1830), Alexa Bordan (1831-1833), Vasile Bordan (1834-1836), Pavel Hergan (1836-1843), Pavel Berceanu (1843), Nichita Adam (1843-1866), Teofil Adamescu (1859-1893), Ioan Oprean (1863-1903), Gheorghe Popa (1903-1939), Iuliu Lorinţ (1912-1914 şi 1916-1930), Popa Ion (1921-1932), Lupinca Ion (1931-1949), Giuca Nicolae (1940-1945), Neda Gheorghe (1946-1949), Vuin Băcală (1949-1966), Popovici Octavian (1966-1975) şi Tilca Iosif din 1975 până în prezent. Dintre cântăreții bisericii ortodoxe amintim: învăţătorii – Ion Capeţiu, Avram Dure şi Constantin

---

[2] Nicolae CORNEAN, *Monografia Eparhiei Caransebeşului*, Caransebeş, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, 1940, p.332.
[3] Hrisovul bisericii.
[4] P.S. Lucian MIC şi Petru BONA, *op. cit.,* p. 268.

Rusovanu, prof. Popa Augustin care a reînfiinţat, împreună cu preotul Tilca Iosif şi cu compozitorul Dimitrie Cuzma din Timișoara, noul cor mixt în 1984, şi actualul cantor Guga Valer. Epitropi: Gâcea Iosif, Lupinca Ion Guţu, Luca Adam, Lupinca Ion Drăgilă, Draghina Paun, Bubeş Vasile, Uşurelu Gheorghe şi Adam Gheorghe. Oameni de seamă din parohie: Ion Stoia Udrea (1901-1977), istoric, scriitor, eseist şi editor; Adam Iosif-sculptor (Monumentul Eroilor din Grădinari), Topală Cornel (ing. electrician) ce a contribuit la construirea termocentralei din Sângeorz şi apoi de la Brazi, et alii.

C. CIMITIRUL. Cimitirul este confesional; pe lângă preoţi şi slujitori, în cimitir este înmormântat scriitorul Ion Stoia Udrea. Cimitirul are o suprafaţa de 2,3 ha.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Prima şcoală, primară, a fost condusă în anii 1700-1733 de către dascălul Ilie. Şcoala confesională s-a reclădit în 1786. La această şcoală, pe lângă alţi dascăli, și-a desfășurat activitatea şi Ioan Capeţiu (1875-1905) care în anul 1880 a înfiinţat şi primul cor vocal cu 60 de persoane împreună cu Ion Stanciu, fierar de meserie, care l-a condus până înaintea Primului Război Mondial. Preotul Lorinţ Iulius înfiinţează societatea culturală „Armonia”. Această societate în 1924 ia denumirea de „Căminul cultural Octavian Goga”, iar astăzi poartă numele de „Casa culturală Ion Stoia Udrea”. În 1908 ia ființă o fanfară compusă din 25 de instrumentişti, fiind condusă de dirijorii corului, iar mai târziu de către Sciulea Costa. Instrumentele au fost donate de Sofronie Gacica, fost primar, și Anca Cornel, comerciant. Fanfara există și astăzi.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Astăzi, parohia, prin programele „Alege şcoala” şi „Hristos împărtăşit copiilor”, precum şi prin parteneriatele de colaborare cu clasele I-IV din Greoni, reuşeşte să menţină o strânsă legătură spirituală cu cei tineri care sunt prezenţi de fiecare dată la sărbători și evenimente comemorative.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Naşterea Maicii Domnului”; [ADRESA] Greoni nr. 339, Cod poștal 327231, comuna Grădinari; [OFICIU PAROHIAL] Oficiul Parohial Greoni, nr. 236, judetul Caraş-Severin.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Episcopiei Caransebeşului, 2012; CORNEAN Nicolae, *Monografia Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeș, 1940; PETREUŢĂ Ioan, *Monumente istorice-bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara 1980 (ms.), p. 359.

Parohia „Înălţarea Domnului" – Iam

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. La o distanţă de circa 30 km de Oraviţa, la apus de Răcăjdia, localitatea Iam se află la graniţa cu Serbia, în apropierea localităţii Berlişte, de care aparţine, şi a localităţilor Vojvodina şi Coştei (azi Serbia), fiind capăt de drum şi pentru trenul Oraviţa-Iam. Toponimia localităţii vine de la sârbescul „jama" (groapă)[1]. Documentar, localitatea este pomenită în 1335, pe lista aşezărilor obligate la plata unor impozite, prin Diploma dată din Vişegrad, de către regele Carol. Sub dominaţie otomană, aşezarea ajunge prediu (cătun). Din însemnările lui Ştefan Almády reiese că, la 9 noiembrie 1691, poposind în localitate, acesta găseşte aici doar o pustă[2], dovadă că satul se depopulase, retrăgându-se din calea năvălitorilor.

În însemnările lui Marsigli, din 1690-1700, localitatea apare în districtul Palanca. În Conscripţia din 1717, Iamul înregistrează 43 de case. În secolul al XVIII-lea a fost localitate erarială, iar apoi este primită drept donaţie de către contele Ferdinand şi Ernö Bissingen, până la Unirea din 1918.[3]

La puţin timp după 1918, Iamul este ocupat de armata sârbă şi rămâne sub ocupaţie până la 5 aprilie 1924 când, în urma unor rectificări de hotar, localitatea revine României. În 1926, în baza unui act de expropriere, emis de către comunitatea din Coştei (Iugoslavia), rămasă între graniţele statului iugoslav, Iamul a fost împroprietărit cu 450 iugăre de pământ arabil, între care 18 iugăre aparţinând fondului parohial al localităţii.[4]

Dacă în 1839, comuna înregistra 1.142 de locuitori, în anul 1890 numără 1.183 locuitori, dintre care: 975 români, 86 maghiari, 83 germani, 11 sârbi, 28 alţii, se ajunge, în anul 1916, la o populaţie ortodoxă de 965 de suflete şi 72 romano-catolici. La data întocmirii chestionarului lui Miloia, Iamul număra 837 locuitori, din care 762 români, restul fiind minoritarii, cu o descreştere de 34% faţă de trecut.[5]

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] O biserica veche a fiinţat cu mult timp înaintea celei actuale, fapt ce se dovedeşte prin existenţa Sfintei Cruci din spatele Sfântului Altar cu numele vechilor preoţi ai Iamului. Biserica de piatră, având hramul *Sf. Nicolae,* a fost ridicată sub episcopul Ioan Gheorghevici în anul 1753, parohi fiind în acea perioadă Petru Popovici, Nicolae, Ioan Gruicici.[6]

Iniţiativa zidirii noii biserici a fost luată în şedinţa Consiliului parohial din 4 august 1894, stabilindu-i-se dimensiunile şi anume: 21 m lungime, 8 m lăţime, iar construcţia urma să fie de zid. Biserica a fost terminată cu tot cu podoaba picturii în 1898. Renovarea exterioară s-a făcut în anul 2000.

Parohia Iam a fost centru de protopopiat în 1865, imediat după despărţirea ierar-

---

[1] Vasile IONIŢĂ, *Glosar toponimic*, Reşiţa, 1972, p. 24.

[2] Nicolae ILIEŞIU, *Monografia istorică a Banatului* (ed. D. Ţeicu), Ed. Mica Valahie, Bucureşti 2011, p. 148.

[3] Ioan LOTREANU, *Monografia Banatului*, vol. I, Timişoara, 1935, p. 211-212.

[4] Ion VĂRAN, *Monografia Protopopiatului Ortodox Oraviţa,* Editura Marineasa, Timişoara, 2003, p. 145.

[5] Arhiva Muzeului Banatului, Timişoara, nr. inv. 21.823, răspuns la Chestionarul Miloia din 1928.

[6] I.D. SUCIU, R. CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, vol. I, Ed. Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1980, p. 234.

hică de episcopia sârbească de la Vârşeţ şi alipirea parohiilor ortodoxe-române la Episcopia Caransebeşului.[7]

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este construită în stil baroc, cu dimensiunile 21,70x8 m, din piatră şi cărămidă, acoperită cu tablă; pardoseala e din gresie, turnul din cărămidă acoperit cu tablă galvanizată, iconostasul de zid. Are unele elemente inspirate din arhitectura bisericească apuseană, precum coloanele la exonartex.[8]

[PICTURA] Pictura bisericii a fost făcută în 1898 de pictorul Filip Matei din Bocşa, iar sculptura a fost realizată de renumitul sculptor din zonă, Nistor Bosioc. Inscripţia păstrată la intrare ne face cunoscut că vechea pictură a fost restaurată în anii 1951-1952 de către pictorul Toader Iulian din Arad, pe timpul păstoririi preotului Vasile Petru. Pictura a mai fost recondiţionată parţial în anul 2000. Pe spătarele a 18 scaune sunt pictate icoane în tempera.[9]

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor este următoarea: Petru Popovici, Ioan Gruicici, Grigore Popovici (1836-1843)[10], Filip Adam (1896-), George Suciu, Corneliu Popovici (1920-1922), Ştefan Otonoga (1923-1941), Iosif Braicher (1943-1950), Vasile Petru (1950-1957), Iosif Păpăşilă (1957-1965), Petru Chincea (1973-1975), Iosif Românu (1976-1996), Daniel Nicolae (2008-2010), Claudiu Ungureanu (2011-2013), Alexandru Marius Rogobete (2014-prezent).

C. CIMITIRUL. Cimitirul se află în proprietatea parohiei şi este împrejmuit cu gard.

D. ACTIVITĂŢI CULTURALE ŞI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Prima şcoală confesională apare înainte de 1781, învăţător fiind Pavel Gaitovici, de fapt Gaita (român). In extremis, au existat în Iam două şcoli confesionale întreţinute de săteni, una pentru băieţi şi una pentru fete, lucru deosebit pentru vremea aceea, o situaţie similară fiind întâlnită doar în Câlnic (lângă Reşiţa). Viaţa religioasă şi culturală din Iam a fost sprijinită şi de existenţa unei *Asociaţiuni culturale şi Reuniuni de cetire şi cântări*, cu ajutorul căreia s-a înfiinţat un cor, în 1886, instruit de învăţător, precum şi o fanfară, după modelul celorlalte sate din jur.[11]

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. În momentul de faţă comunitatea parohială este de categoria III rural, cu 86 de familii şi 224 de credincioşi. Organizează, totuși, două excursii pe an la diferite mănăstiri din ţară, și pregătește cadouri de Crăciun şi Paşte pentru copiii locului.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Înălţarea Domnului"; [ADRESA] Comuna Berlişte, Sat Iam, Nr. 60, judeţul Caraş-Severin.

BIBLIOGRAFIE: Arhiva Muzeului Banatului, Timişoara; CORNEAN, Nicolae, *Monografia Eparhiei Caransebeş*, Ed. Autorului, Caransebeş, 1940; LOTREANU, Ioan, *Monografia Banatului*, vol. I, Timişoara, 1935; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012; SUCIU, I. D., CONSTANTINESCU R., *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, Vol. I-II, Ed. Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1980; VĂRAN, Ion, *Monografia Protopopiatului Ortodox Oraviţa,* Editura Marineasa, Timişoara, 2003; PETREUŢĂ, Ioan, *Monumente istorice-bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara, 1980 (ms. dactilo), pp. 383-384.

[7] Nicolae CORNEAN, *Monografia eparhiei Caransebeș*, Ed. Autorului, Caransebeș, 1940, p. 346-347.
[8] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012, p. 230.
[9] *Ibidem.*
[10] I.D. SUCIU, R. CONSTANTINESCU, *op. cit.,* p. 664.
11 Nicolae Cornean, *op. cit.*, p. 347.

Parohia „Pogorârea Sfântului Duh” – Ilidia

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Localitatea Ilidia este așezată în sud - vestul României și al județului Caraș Severin, de-a lungul pârâului Vecinic, între dealurile Cucuiova, Cetate, Tâlva, Oblița și Otor. Ca vecini are la nord localitatea Ciclova Română, la sud satul Socolari, la nord-vest comuna Răcășdia, la sud-vest satul Macoviște și la est Munții Aninei.[1] Se află la o distanță de 8 km sud de Oravița.

Ilidia este atestată documentar în anul 1223, printr-un act emis de Cancelaria papală din Lateran (Roma) la 30 martie: prin acest act se confirmă că Margareta, fosta împărăteasă a Constantinopolului, este proprietara moșiei din Ilidia, fiind probabil încă de pe atunci o așezare destul de importantă. Denumirea sub care apare satul Ilidia în acest document este *Elyad*.[2]

Săpăturile arheologice efectuate între anii 1969-1980 pe dealurile *Cetate* şi *Obliţa* au scos la lumină o serie de dovezi referitoare la existenţa localităţii în secolele XI-XIII d. Hr. La *Cetate* s-a descoperit fundaţia unei biserici – posibil ortodoxă – ridicată în secolul XIV, cu un mormânt în interiorul ei, în care s-a găsit o monedă (obolul lui Charon). Au mai fost dezvelite încă 58 de morminte în cimitirul din jurul bisericii. În interiorul lor au fost găsite şi inventariate mai multe obiecte ca: nasturi din bronz, cercei din bronz şi din fir, cataramă din fier, inele din bronz.[3] Pe dealul Obliţa a fost identificată o biserică rotondă cu plan circular, cu o absidă pentru altar.[4] Au mai fost găsite fundaţiile unui castel, cu un plan dreptunghiular, cu dimensiunile de 32 x 16,5 m şi cu 5 încăperi dreptunghiulare.[5]

În Primul Război Mondial din Ilidia au murit în total 3 sergenţi, 1 caporal şi 24 soldaţi. În amintirea lor, în 1936, s-a ridicat un monument din marmoră pe care este săpat numele fiecăruia. În războiul din 1941-1945, din Ilidia şi-au dat viaţat un sublocotenent şi 11 soldaţi.

Recensământul clădirilor din 1717 arată Ilidia cu 80 de case, iar la 1772 este notată cu 164 de familii. La numărătoarea populaţiei din 1890 Ilidia avea 462 da case şi 2.230 de locuitori, iar la cea din 1910 mai avea 2.046 locuitori. Astăzi vieţuiesc 96 enoriaşi ortodocşi.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] În sat a existat o biserică veche de lemn, cu hramul „Pogorârea Sfântului Duh”, ridicată în 1735. În locul acesteia a fost zidită în anul 1792 biserica actuală, cu acelaşi hram, care în 1797,

---

[1] Pavel BREBU, Elena COZÎLTEA, *Ilidia. Monografie,* ediția II, Editura Cosmopolitan art, Timişoara, 2015, p. 14.
[2] *Ibidem,* p. 54.
[3] Iosif STĂNILĂ, *Valea Caraşului. Districtul Ilidia. Sec. XVI-XVII,* Editura Eurostampa, Timişoara, 2015, p. 18; Ligia BOLDEA, *Nobilimea românească din Banat în sec. XIV-XVI*, Ed. Banatica, Reşiţa 2002, p. 154.
[4] Vasile VĂRĂDEAN, *Monumente bisericeşti şi culturale din zona Oraviţei*, Editura Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1981, p. 65.
[5] Iosif STĂNILĂ, *op. cit.,* p. 19.

la 26 mai, a fost sfinţită de episcopul Iosif Ioanovici Şacabent.[6] Nistor și Iosif Bosioc din Berliște în anul 1904 sculptează interiorul bisericii. Biserica a fost zidită de zidari locali iar gardul ce o împrejmuiește a fost făcut din piatră tare cioplită și fier forjat, de covacii din Ilidia „cu spesele lui Iosif Catina”.

Tâmpla a fost executată de tâmplarii satului.

În perioada 2012-2013 s-au executat următoarele lucrări: s-a reparat şi vopsit tabla de pe acoperiş; s-au reparat şi schimbat şolocaturile la turla bisericii; zidurile au fost reparate şi zugrăvite; s-a reparat şi paratrăsnetul; a fost montat un sistem de supraveghere; stranele şi mobilierul au fost revopsite etc.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este construită în stil baroc, cu dimensiunile de 24,10 x 7 m, din piatră şi cărămidă, bolta din cărămidă, iconostasul de lemn sculptat și aurit, pardoseala din lespezi de piatră albă austriacă; turnul din cărămidă este acoperit cu tablă.[7] Biserica este pe lista monumentelor istorice începând cu anul 1964.

[PICTURA] Prima pictură a fost făcută în 1826.[8] Pictura actuală murală, în ulei, a fost realizată în 1904-1905 de Ioan Zaicu, păstrându-se în condiţii bune. Iconostasul de factură barocă are icoanele pictate în ulei pe pânză și aplicate pe lemn, uşile împărătești și diaconești au icoanele pictate în tempera pe lemn; icoana „Maica Domnului” de la tronul Maicii Domnului și icoana „Sf. Nicolae” de la tronul arhieresc sunt pictate în ulei pe pânză. Chivotul a fost realizat tot de pictorul academic I. Zaicu. Restaurări ale picturii au fost efectuate de Nicolae Popovici în 1934 și de Anastase Demian în 1986. În biserică sunt două icoane pictate în ulei pe tablă: „Sfânta Treime” și „Sf. Ioan Botezătorul”.[9]

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Ioan Dunovin (1751-1757), Ioan Popovici (1757), Adam Popovici (1789-1817), Trifon Popovici (1798-1828), Ilie Popovici (1812-1855), Petre Popovici (1823-1838), Pavel Popovici (1838-1856), Petru Popovici junior (1839-1888), Adam Popovici (1890-1904), Petru Cerbu (1890-1898), Simeon Luca (1891-1931), Iosif Ania (1901-1914), Corneliu Cure (1919-1922), Traian Simu (1928), Ştefan Ania (1930-1960), Dimitrie Ania (1930-1960), Remus Ania (1970-1996), Neagoe Raivan, Răzvan Pop, Bogdan Berdacicu (2000-2008), Adrian Boboc (2010-prezent). De reținut că toți Popovicii (Popa) sunt români.

Cărţi vechi: Triod (Bucureşti, 1726), Cazanie (Bucureşti, 1742), Evanghelie (Râmnic, 1746) etc.

C. CIMITIRUL. Cimitirul are suprafaţa de 1 ha.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. La şcoala primară (din 1776) la 1781 preda Pavel Liuba.

În 1883, Ilidia avea cor bisericesc înființat de învățătorul Lința Dimitrie, iar în anul 1906 corul cuprindea 30 membri, dirijor fiind învățătorul Milencovici Matei. În 1938 numărul coriștilor este de 65. În perioada 1960-1970 corul biserici era dirijat de Ion Fișer. Datorită politicii de părăsire a satului și stabilirii la oraș a populației, numărul coriștilor scade și în anul 1971 corul din Ilidia este desființat.[10]

Dintre membrii corului de odinioară îi amintim pe: Bălan Ruja, Murgu Afrim, Elena Pascotă (Găgula), Pătru Gherman, Cotreanț Maria, Pătru Ucia, Elena Pascotă (Neda), Adam Murgu, Elena Tămaș, Ilia Guțu, Murgu Iconia (Drâglă), Ion Tămaș, Corcan Marina (Marina Păunioară), Irimia Brăila, Iancu Tămaș.[11]

[6] Lucian, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012, p. 232; Ion VĂRAN, *Monografia Protopopiatului Ortodox Român Oraviţa*, Editura Marineasa, Timişoara, 2003, p. 148.

[7] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *op. cit.,* p. 232-233.

[8] Iosif STĂNILĂ, *Valea Caraşului...,* p. 70.

[9] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *op. cit.,* p. 233.

[10] Pavel BREBU, Elena COZÎLTE, *op. cit.,* p. 355-356.

[11] *Ibidem.*

De notat că în Ilidia s-a născut cunoscutul şi prolificul istoric Dumitru Ţeicu.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. În prezent la parohia Ilidia există un cor al bisericii dirijat de d-na prof. Elena Brânzei Cozîltea.

La 30 mai 2015 (în ziua de Rusalii) în biserica ortodoxă a fost lansată *Monografia Ilidia- ed. II*, autori Pavel Brebu și Elena Cozîltea, eveniment la care au participat: primarul comunei, viceprimarul, preotul Boboc Adrian, scriitori și foarte mulți localnici.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Pogorârea Sfântului Duh"; [ADRESA] Str. Principală, satul Ilidia, nr. 22, comuna Ciclova Română, judeţul Caraş-Severin; [OFICIU PAROHIAL] tel. 0355082390.

BIBLIOGRAFIE: BREBU, Pavel, COZÎLTEA, Elena, *Ilidia. Monografie,* ediţia II, Editura CosmopolitanArt, Timişoara, 2015; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012; STĂNILĂ, Iosif, *Ilidia. Una din cele mai vechi localităţi bănăţene, atestată documentar*, Editura Eurostampa, Timişoara, 2015; STĂNILĂ, Iosif, *Valea Caraşului. Districtul Ilidia. Sec. XVI-XVII,* Editura Eurostampa, Timişoara, 2015; VĂRĂDEAN, Vasile, *Monumente bisericeşti şi culturale din zona Oraviţei*, Editura Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1981.

Parohia „Adormirea Maici Domnului" – Macoviște

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia Macoviște este situată în localitatea cu același nume, comuna Ciuchici. Localitatea se aflã situatã în sud-vestul judeţului Caraş-Severin. Este delimitatã la sud-vest de frontiera de stat cu Serbia, la vest de comuna Ciuchici; înspre nord este satul Potoc, la est – comuna Sasca Montanã iar la sud – comuna Naidãş. Teritoriul administrativ al comunei ocupã o suprafaţã de circa 5.561 ha, din care intravilan 210 ha și extravilan 5.351 h.

Activitatea economică a localității Macoviște a fost mineritul, dar din cauza închiderii minei toată activitatea se restrânge acum la agricultură, susținută de cele două ramuri: cultura plantelor și creșterea animalelor; se cresc în general ovine, cabaline, porcine, păsări. Toate aceste activități agricole se desfășoară cu predilecție în gospodăriile individuale. Prelucrarea lemnului, pomicultura, comerțul și prestările de servicii sunt alte domenii în care își desfășoară activitatea o bună parte din locuitorii acestei comune.

Este atestată documentar din 1531. În anul 1752 avea 50 de case, la 1910 satul este într-o creștere impresionantă având 182 case și 689 locuitori; în 1935 satul continuă să se dezvolte ajungând la 237 de case și 703 locuitori. În anul 1992, avea 190 locuitori din care ortodocşi 164, 5 baptiști și 4 romano-catolici.[1] În momentul de față satul își continuă cursul agresiv de depopulare, numărul locuitorilor fiind de aproximativ 90 locuitori. Din cauza mortalității ridicate și a natalități aproape zero, satul este îmbătrânit și subzistă din întoarcerea altor persoane de vârsta a doua, ajunse la pensionare.

Deși nu sunt foarte multe de văzut în parohia Macoviște, totuși putem avea o împlinire spirituală închinându-ne la cele câteva icoane vechi aflate în incinta bisericii parohiale reconstruită în anul 1894. În imediata apropiere regăsim Mănăstirea „Slatina Nera" și Parcul

[1] LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Caransebeș, 2012, p. 235.

Național Cheile Nerei cu numeroase obiective turistice de o frumusețe inconfundabilă.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] În sat a existat o biserică construită în anul 1778, din lemn, cu hramul ,,Sfinții Arhangheli". În 1894, biserica este construită din piatră și cărămidă, acoperită cu tablă; iconostasul e din lemn, pardoseala din gresie, bolta semicilindrică din lemn tencuit; exteriorul bisericii a fost retencuit recent. De-a lungul timpului comunitatea a funcționat ca filie la parohia Petrilova, devenind în vremea din urmă parohie, prin aprobarea PS Lucian Episcopul Caransebeșului. În momentul de față biserica parohiei Macoviște poartă hramul ,,Adormirea Maicii Domnului".

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Dimensiunea sf. locaș la exterior este de 19,60 x 7m.

[PICTURA] În 1809 pictorul Ștefan Popovici a pictat pentru biserică icoane împărătești. În 1930 a fost sculptat iconostasul pictat cel mai probabil de Nicolae Hașca.[2] Din icoanele lui Nicolae Hașca se mai păstrează și azi două icoane ulei pe tablă, una reprezentând ,,Sfânta Treime" iar cealaltă pe ,,Sfinții Apostoli Petru și Pavel", și 29 icoane pictate pe spătarele de la scaune.

În pronaos sunt icoane pictate în ulei și pe pânză: ,,Maica Domnului cu Pruncul", Încoronarea Macii Domnului". Se mai păstrează și o icoană pe tablă cu două fețe în care pe una este reprezentată ,,Răstignirea", iar pe cealaltă ,,Sfânta Treime". Picturile de pe Tronul Maicii Domnului și Tronul Arhieresc sunt executate în ulei pe pânză. Afară de cele amintite, biserica se mai poate mândri cu cinci icoane vechi (pictor necunoscut). Pictura actuală este refăcută in 2007-2008 de Mihai Bofan. [ANEXE] Parohia a reușit să ridice o casă parohială.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] În colecția de artă bisericească a Protopopiatului Reșița sunt două icoane, tempera pe lemn, din secolul XIX, pictor necunoscut: Sf. Dimitrie"(nr.inv.879), ,,Sf. Gheorghe" (nr. inv. 873). Din colecția de artă bisericească a Mitropoliei Banatului fac parte următoarele icoane: tempera pe lemn, pictor necunoscut: ,,Maica Domnului" sec. XVII, (dimensiune: 53 x 30 cm) (nr. inv. 6281), ,,Sf. Ap. Ioan" sec. XVII, dimensiune: 78 x 33cm, (nr. inv. 5.559), ,,Sf. Nicolae" sec. XVIII, dimensiune: 85 x 65 cm, (nr. inv. 6.278), ,,Sfântul Gheorghe sec. XVIII, dimensiune 64 x 48 cm, (nr. inv. 6.022), ,,Sf. Dimitrie sec. XVIII, dimensiune: 63,5 x 48 cm, (nr. inv. 6.021), ,,Sf. Trifon" sec. XVIII, dimensiune 35,5 x 27,5 cm, (nr. inv. 6.023), ,,Sf. Ioan Botezătorul, sec. XVII, dimensiune: 54 x 29,5 cm (nr. inv. 6024), ,,Prorocul Daniel" sec XVIII, dimensiune: 90 x 62 cm (nr. inv. 6.280), ușă împărătească, sculptor şi pictor necunoscut, sec. XVII, dimensiuni: 134 x 41cm, (nr. inv. 6.270), ,,Sfânta Treime" de Ştefan Popovici, 1809, tempera pe lemn, dimensiuni: 64 x 57 cm (nr. inv. 6.279).[3]

În biserică se mai găsește și o Evanghelie din anul 1896, donată de către Nicolae Stupariu, locotenent în regimentul de infanterie 43 al armatei austro-ungare. Donația a fost făcută în amintirea tatălui său, preotul Nicolae Stupariu, care a fost slujitor al bisericii timp de o jumătate de veac.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Pavel Popovici (1757-1788), Nicolae Constantinovici (recte: Constantin, 1788-1831), Vasile și Gheorghe Constantinovici (1831-1863), Nicolae Stupariu (ante 1891), Pavel Brânzei (1891-1938), George Lungu (1918), dr. Iacob Crețu (1938-1944), Traian Dragomir (1952-1957), Romulus Novacovici (1957-1963), Iosif Românu (-2009), Stanciu Petru - Tită (2009-2015), Marius Adrian Doran (2014 până în prezent).

C. CIMITIRUL. Cimitirul parohial având o vechime considerabilă, se află în afara satului, în imediata apropiere.

Monumentele eroilor sunt ridicate în apropierea bisericii parohiale, unul fiind construit din marmură iar celălalt din piatră. Eroii căzuți pe câmpul de luptă în 1914-1918: Arsenie Bribete, Iacob Vidu Beutură, Simeon Cânda, Mihai Copie, Iancu Cuvinu,

[2] *Ibidem.*
[3] *Ibidem.*

Trăian Cuvinu, Ştefan Cuvinu, David Imbri, Iosif Laţcu, Nicolae Laţcu, Ion Radomir, Pavel Roman, Petru Roman, Vasile Roman, Pavel Sima, Iacob Stoiadin, Pavel Vela, Petru Zarcula, Ion Frătoi, Gheorghe Mozgoavă, Gheorghe Daia. Eroii căzuți în 1941-1945: locotenent Vâlcean Gheorghe, Țițan Nistor Dumitru, Petrică Pavel, Radomir Petru, Bribete Gheorghe, Cuvinu Petru, Iosif Rotariu Cuvinu.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. La şcoala confesională (din 1791) preda iniţial Nicolae Constantinovici (= Constantin). Un cor, de la 1894, a fost reactivat în 1995.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Fiind filie mult timp la Parohia Petrilova, se înțelege că toate activitățile pastoral – misionare, catehetice și filantropice au fost coordonate de către preoții slujitori de la această parohie.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Adormirea Maicii Domnului"; [ADRESA] Localitatea Macoviște, comuna Ciuchici, jud. Caraș-Severin, cod poştal 327080.

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Caransebeş, 2012; PETREUŢĂ, Ioan, *Monumente istorice-bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara 1980 (ms.), pp. 452-453; ILIEŞIU, Nicolae, *Monografia istorică a Banatului* (ed. D. Ţeicu), Ed. Mica Valahie, Bucureşti 2011, pp. 172-174.

Parohia „Adormirea Maicii Domnului" – Mercina

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII/ CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Primul document de atestare istorică apare în anul 1421, când satul își schimbă numele din *Myrsinch* în forma pe care o are și astăzi și anume Mercina.[1]Din anul 1421 până în 1445, Mercina aparține districtului Coșteiului din Iugoslavia,[2] iar în 1965 intră în componența județului Caraș-Severin. Populația satului este formată din locuitori băștinași din Valea Carașului, dar și dintr-un număr mic de ardeleni, olteni și moldoveni. Economia se bazează pe agricultură, satul fiind așezat într-o zonă de șes cu terenuri arabile. Din punct de vedere cultural în Mercina au existat formație corală înființată în anul 1865[3] și fanfara „Plugarilor" înființată în anul 1912. În centrul satului se află monumentul eroilor din Primul Război Mondial, care este confecționat din marmură albă și care are alături două busturi din bronz ce-i înfățișează pe cei doi țărani compozitori ai satului Nistor Miclea și Vidu Guga. În curtea bisericii se înalță un alt monument din ciment și placă de marmură albă, ce-i pomenește de această dată pe eroii celui de-al Doilea Război Mondial.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] În 1756, episcopul Caransebeşului şi Vârşeţului sfinţeşte pentru biserica veche din Mercina un antimis. Tradiţia spune că era ridicată pe locul numit „Coasta Bogdăneştilor", la cca 200 m est de la vatra de azi a localităţii.[4] Istoria noii biserici parohiale reiese pe scurt din pisania ce se găseşte la intrarea în biserică şi care conţine următorul text: *„Ziditu-s-a această sfântă biserică în anii*

[1] Marius BIZEREA și Viorel SELEJARE, *Monografia corului din Coștei*, Coștei, 1969, p. 14.
[2] *Ibidem.*
[3] D. JOMPAN, *Coruri din Banat*, II, Ed. Nagard, Lugoj 2011, p. 78.
[4] I. PETREUŢĂ, *Monumente istorice-bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara (ms.) 1980, p. 469.

1762-1793, iar în luna septembrie ziua a III-a a aceluiași an, s-a sfințit de către P.S. Episcop Iosif Ioanovici de Șacabent*"*. În anul 1882 s-a pictat în ulei de către pictorul Filip Matei din Bocșa Montană, iar în anul 1888 s-a vopsit turla cu alamă. S-a spălat pictura în anul 1935 de către pictorul Nicolae Popovici, preot paroh fiind Eugen Popovici. Prin strădania preotului Ioan Găvădină, sprijinit de Consiliul parohial și enoriași, s-a electrificat biserica și s-a așezat în turlă ceasul. Biserica a fost târnosită la data de 24 iulie 2011 de către P.S. Lucian Mic, Episcopul Caransebeșului, însoțit de un sobor de preoți și diaconi. Cea de a doua biserică din parohie, este fosta biserică greco-catolică zidită în anii 1900-1910, de către obștea credincioșilor uniți din Mercina, sprijiniți din punct de vedere material și de credincioșii ortodocși. Biserica are formă de navă, cu o singură turlă, fiind zidită din cărămidă și pardosită cu plăci de ciment; acoperișul e din țiglă. Prima pictură a bisericii este executată în ulei și tempera, în anul 1936, de către pictorul Iosif Liuba din Oravița. Începând din 21 octombrie 1948, aceasta a fost unificată cu cea ortodoxă, formând o singură parohie sub conducerea pastorală a unui singur preot. În anul 1986, biserica este pictată în frescă de către pictorul State Guriță și târnosită în anul 1988 de către Dr. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului, după cum arată hrisovul ce se află la oficiul parohial. În prezent biserica este revendicată de greco-catolici, iar parohia se judecă cu aceștia pentru a nu o pierde.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Pereții sf. locaș sunt din piatră și au o grosime de 1 metru, bolta este din cărămidă, iar acoperișul din țiglă mică. Dimensiunile bisericii sunt: 25,30 m lungime,10,40 m lățime și 18,25 m înălțime.

[PICTURA] Prima pictură a fost executată între anii 1793-1795 fără a se ști însă de către cine. A doua pictură – cum s-a spus – a fost făcută în anul 1882 de pictorul Filip Matei din Bocșa Montană, iar în anul 1977 s-a repictat și completat pictura de pictorul Nicolae Samoilă din București.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Parohia deține un număr de 18 icoane pictate pe lemn de diferite dimensiuni, care se află depozitate la oficiul parohial și care au o vechime cuprinsă între anii 1867 și 1899. De asemenea parohia deține și o plachetă din lemn de tei, cu fondul negru și scris alb cu litere chirilice, care datează din anul 1793. Cărţi vechi: Triod – 1761, şi Penticostar – 1767, ambele tipărituri râmnicene.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Martin (1751), Petru Popovici (= Popa, 1794-1795), Pavel Marianovici (= Marian,1794-1795), David Popovici (1795-1829), Iacov Popovici (1795-1844), Ion Frenț (1802-1831), Trifon Popovici (1830-1851), David Frenț (1826-1845), Iosif Popovici (capelan 1831-1845, paroh 1845-1849), Efrem Mioc (1844-1869), Ioan Popovici (1848-1881), Teodosie Popovici (1871-1890), Alexandru Popovici (1871-1890 paroh și protopop de Oravița 1888-1915), Terențiu Bugariu (1894-1895), Aureliu Popoviciu (1895-1908), Iosif Caragea (1910-1940), Eugen Popoviciu (1918-1964), Ștefan Lazăr (1964-1969), Ioan Găvădină (1970-1992), Pavel Toc (1992-2007), Constantin Bența (2007-prezent).[5]

C. CIMITIRUL. Cimitirul parohiei este confesional și în el își dorm somnul de veci pe lângă credincioși și o parte din preoții ce au slujit aici, personalități ale satului precum protopopul Oraviței Alexandru Popovici (1888-1915), compozitori și dirijori țărani Nistor Miclea și Vidu Guga, inginer Valer Popovici, avocat Ioan Nedelcu, ofițerul Păun Petricoane, ş.a.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. La Mercina exista o școală atestată documentar din anul 1739, așa cum se arată într-o lucrare de specialitate.[6] Căminul cultural cumpărat în anul 1925 cu litere de „casă națională" a fost folosit atât de corul „Doinitorii Carașului", de fanfara satului, cât și de echipa de

---

[5] Pr. Ion GĂVĂDINĂ, *Istoria vieții religioase a românilor din Valea Carașului*, Mercina,1984 (ms.).
[6] P. RADU, D. ONCIULESCU, *Contribuții la istoria învățământului din Banat până la 1800*, Bucureşti, 1977, p. 280.

teatru sârbesc care a luat ființă înainte de 1880 și care din 1900 a funcționat din ce în ce mai puțin până ce s-a desființat. Asociația Națională a Femeilor Creștin-Ortodoxe de la Mercina a luat ființă în anul 1935 la inițiativa și sub îndrumarea învățătoarei Erzilia Polgar și funcționează și în prezent. Activitatea corală – începând din 1865 – a fost tot timpul răsplătită cu numeroase diplome și premii care se păstrează la oficiul parohial. În cadrul parohiei există biblioteca parohială care este depozitată la oficiul parohial și cuprinde un număr de 358 de cărți.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Activitatea pastoral-misionară din prezent se bazează pe slujire liturgică, catehizare și filantropie, în funcție de posibilitățile financiare ale parohiei. Parohia cuprinde 493 enoriaşi.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Adormirea Maicii Domnului"; [ADRESA] Sat Mercina, nr. 106, comuna Vărădia.; [OFICIU PAROHIAL] Str. (site oficial, adresa de email oficiala, tel.)

BIBLIOGRAFIE: RADU P., ONCIULESCU D., *Contribuții la istoria învățământului din Banat până la 1800*, București, 1977; GĂVĂDINĂ Ioan Doru, STOIA Martin, *Mercina. Repere culturale*, Timișoara, 2003; GĂVĂDINĂ Ioan Doru (lucrare de licență), *Istoria vieții religioase a românilor din Valea Carașului*, Mercina, ms., 1984.

Parohia „Sfântul Proroc Ilie Tezviteanul" – Milcoveni

A.ISTORICULCOMUNITĂȚIIPAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Localitatea Milcoveni este situată în Valea Caraşului, la 24 km de Oraviţa, aproape de graniţa cu Serbia. Se învecinează la nord cu satul Ciortea, la sud cu Serbia, la vest cu satul Iam şi la est cu Berlişte. Până în anul 1947, satul Milcoveni era situat la o distanţă de aproximativ 7 kilometri la sud faţă de poziţia actuală.

Satul Milcoveni este atestat documentar în 1421.[1] În 1910, localitatea avea 1175 de locuitori, în 1935 avea 957 de locuitori, dintre care 910 ortodocşi, 3 greco-catolici, 7 romano-catolici, 25 baptişti şi 12 nazarineni.[2] La anul 1992 aici trăiau 330 de oameni, din care credincioşi ortodocşi 317. La Recensământul din 2002, au fost înregistrate 306 persoane, dintre care 291 de ortodocşi, 9 baptişti[3] şi 6 penticostali.

Până în anul 1940 localitatea s-a numit Mircovăţ.[4]

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] O biserică anterioară exista la anul 1794. Actuala biserică cu hramul *Sfântul Proroc Ilie Tesviteanul* a fost construită între anii 1832-1835. Biserica a fost resfinţită în 5 aprilie 2009 de către Preasfinţitul Părinte Episcop Lucian al Caransebeşului.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este construită în stil baroc, cu dimensiunile: 20,70 x 7 m, din piatră şi cărămidă,

[1] Dumitru ŢEICU, *Banatul montan în Evul Mediu*, Ed. Banatica, Timişoara 1998, pp. 354-355.
[2] Ion VĂRAN, *Monografia Protopopiatului Ortodox român Oraviţa*, Editura Marineasa, Timişoara, 2003, p. 155.
[3] Recensamant 1992, 2002.
[4] Nicolae CORNEAN, *Monografia eparhiei Caransebeş*, Caransebeş, 1940, p. 416.

acoperită cu tablă galvanizată; bolta semicilindrică e din cărămidă, iconostasul de lemn, pardoseala din mozaic, turnul din cărămidă acoperit cu tablă galvanizată.

[PICTURA] Biserica a fost pictată în 1837 şi în 1860, probabil de către D. Turcu, apoi de Filip Matei în 1903. Iconostasul aurit, de factură barocă, are icoane pictate pe pânză şi apoi aplicate.[5] Ca urmare a deteriorării picturii sf. locaş, aceasta a fost restaurată în 2000 de către pictorul orăviţean Mihai Bofan, costurile lucrării fiind suportate exclusiv de către credincioşi.[6]

Pe icoana Sfintei Treimi, situată chiar deasupra Uşilor Împărăteşti, este semnătura „Iosif Mateiu, pictor în Pesac, anul 1906". Stranele vechi au fost realizate de fraţii Bosioc. Au pe spătare icoane, în număr de 20, pictate în ulei pe lemn. De asemenea, şi scaunele credincioşilor au pe spătare icoane pictate în acelaşi fel, reprezentând diferiti sfinţi (Sfântul Proroc Zaharia, Sfântul Chiriac, Sfânta Cuvioasă Paraschiva, Sf. Proroc, Înaintemergător şi Botezător Ioan). Unul dintre tetrapoade are o icoană pictată.[7]

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] În biserică se află 14 icoane prăznicar pictate (ulei pe lemn) pe ambele feţe, un steag vechi ce are şi reprezintă pe una dintre feţe icoana Învierii, iar pe cealaltă icoana Sfântului Proroc Ilie Tesviteanul.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor (cunoscuţi): Gheorghe Neda (1897-1903), Remus Perean (1919-1923), Coriolan Roşca (1925-1940), Iancu Tilca (1940-1949), Teodor Moraru, Iosif Gaiţă (1956-1958), Aurel Neda, Iosif Toc, Ioan Enăşel (1964-1971), Vasile Micu (1975-1977), Nicolae Popescu (1978-post 1980), Marian Mărcuş, Doru Mogoşescu, Ciprian Petrean (2003-2009), Marian Gheorghe Chirilă (2010-2013), Gabriel Emil Babuţă (2013-2015), Adrian Nacu (2015-prezent).

[EPITROPI] Epitropi : Ion Paraschiu (Nacea), Cornel Buică (Cârnu), Damian Ion (Brancu), Ion Iucu (Tomiţa), Hernea Ion (Cioacă), Cimponeriu Ion (Papurda).

C. CIMITIRUL. Cimitirul are o suprafaţă de 0,5 ha.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. O şcoală confesională, din 1781, avea ca dascăl pe Petru Munteanu. Corul din Milcoveni a fost înfiinţat înainte de 1895 de către Iosif Paraschiu. Tot atunci s-a înfiinţat şi fanfara. Atât corul, cât şi fanfara au fost desfiinţate între anii 1955-1960.[8]

În fața bisericii, pe un postament de beton, se înalță două prisme din marmură albă, iar deasupra unei cornișe, o cruce treflată din marmură cu înălțimea de 110 centimetri. Pe față stă scris: *„Această Sfântă Cruce s-a ridicat întru mărirea Lui Dumnezeu, cu spesele coriștilor din Mircovăț, la anul 1894".*

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. În prezent în Milcoveni sunt 80 de familii cu 161 de credincioşi. În parohie se organizează colecte pentru ajutorarea familiilor nevoiaşe, iar la marile sărbători se dau cadouri copiilor şi se sprijină iar familiile sărace.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfântul Proroc Ilie Tezviteanul"; [ADRESA] Milcoveni, nr. 100, comuna Berlişte, judeţul Caraş-Severin.

BIBLIOGRAFIE: CORNEAN, Nicolae, *Monografia eparhiei Caransebeș*, Caransebeş, 1940; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012; VĂRAN, Ion, *Monografia Protopopiatului Ortodox român Oraviţa*, Editura Marineasa, Timişoara, 2003; PETREUȚĂ, Ioan, *Monumente istorice-bisericești din Arhiepiscopia Timișoarei și Caransebeșului*, Timișoara 1980 (ms.), p. 471; ILIEȘIU, Nicolae, *Monografia istorică a Banatului* (ed. D. Țeicu), Ed. Mica Valahie, București 2011, p. 182.

[5] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012, p. 238.
[6] Ion VĂRAN, *op. cit.*, p. 156.
[7] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *op. cit.*, p. 238; Ion VĂRAN, *op. cit.*, p. 156.
8 Ion Văran, *op. cit.,* p. 156.

Parohia „Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena" – Naidăş

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Prima atestare documentară a localităţii datează din anul 1370.[1] În trecut, vatra așezării se găsea pe malul drept al Nerei, la cca 1 km faţă de cea de azi. Actuala localitate a apărut în locul în care se găseşte astăzi, odată cu desfiinţarea regimentului grăniceresc. Pe lângă românii băştinaşi, ea a fost locuită şi de sârbi. Totuşi, populaţia a fost mereu în mod covârşitor românească.[2] Ca evoluţie demografică, satul Naidăş în anul 1757 avea 133 de case, în 1774 avea 183 de case, în anul 1910, existau 688 gospodării şi 2172 de locuitori, în anul 1992, 995 locuitori din care credincioşi ortodocşi 888; în anul 2002 erau 958 locuitori din care 810 ortodocşi, 57 baptişti, 88 penticostali.[3] De asemenea, la recensământul din 2002, localitatea Naidăş avea 958 locuitori, dintre care 945 români, 4 sârbi, 4 germani, 3 ucraineni şi 2 maghiari.[4]

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Un document editat în 25 mai 1804, aflat actualmente în Arhivele Statului din Timişoara, înregistrat cu nr. 92, pomeneşte de existenţa unei biserici vechi zidită înainte de 1778, anume în 1752. Această biserică a ars la praznicul Învierii din anul 1906, ceea ce desigur a provocat credincioşilor o mare amărăciune. În incendiul produs atunci s-au pierdut cu certitudine o serie de cărţi şi documente care se păstrau, ca peste tot, în interiorul bisericii. Avem convingerea că nu era doar o simplă biserică parohială (probabil de lemn) din moment ce un recensământ al populaţiei din anul 1895 menţiona că la Naidăş trăiau 2.175 de suflete ortodoxe. Că cifra pare plauzibilă reiese şi din faptul că în Anuarul Episcopiei Caransebeşului din anul 1930, în şematismul parohiilor, Naidăşul apare cu 2.270 de credincioşi ortodocşi.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Actuala biserică a fost construită între anii 1906-1909, prin osteneala credincioşilor, în stil baroc, cu dimensiunile 25 x 8 m; este din piatră şi cărămidă, bolta semicilindrică din beton, iconostasul din lemn, pardoseala din gresie, turnul din cărămidă, acoperit ca şi biserica cu tablă galvanizată.[5] Lucrări la acoperişul bisericii au fost realizate între anii 2001-2002, adăugându-se tablă zincată. Lucrările de renovare exterioare au avut loc în 2009-2010, când biserica a fost vospită în întregime.

[PICTURA] Iconostasul, aurit, a fost realizat în anul 1911; uşile împărăteşti şi diaconeşti sunt mai vechi, inclusiv pictura (ulei pe lemn), de un pictor necunoscut. Icoanele împărăteşti de pe iconostas sunt pictate în ulei pe pânză şi aplicate pe lemn; în aceeaşi tehnică sunt făcute şi icoanele de la tronul Maicii Domnului şi Tronul Arhieresc.

---

[1] Dumitru ȚEICU, *Banatul montan în Evul mediu*, Ed. Banatica, Timişoara 1998, P. 356.

[2] Nicolae ILIEŞIU, *Monografia istorică a Banatului: Judeţul Caraş*, Editura Mica Valahie, Bucureşti, 2011, p. 77.

[3] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, p. 242.

[4] E. VARGA, *Statistică recensăminte după limba maternă, respectiv naţionalitate, jud. Caraş-Severin 1880-2002*.

[5] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *op. cit.,* p. 242.

La chivot este icoana „Coborârea de pe cruce”.[6]

Pictura a fost renovată în anul 1994, de către pictorul timişorean Ioan Cosma. O altă etapă în procesul de renovare a fost în anul 2009 – 2010, moment în care au fost adăugate mai multe icoane pe pereţii bisericii. Pictura a fost realizată de către pictorul Cristian Ţighir din Timişoara.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor parohi: Branco Radulov (= Brancu Radu) şi Matei Popovici (1757), Cîrstea Stroescu şi Iancu Gruia Novacovici = Novac (1775), Svetozar Mutaşcu (1906-1930), Petru Munteanu (1883-1938), Ilie Crivacucea (1938-1951), Octavian Popovici (1955-1966), Iancu Tilca (1972-1976), Alexandru Rusandu (1976-post 1980), Petru Turnea şi Vichentă Ponoran în prezent.[7]

C. CIMITIRUL. Cimitirul are suprafaţa de 1 ha şi 1.443 mp.

Un monument în memoria multor eroi căzuţi în Primul Război Mondial, s-a ridicat în anul 1924, în curtea bisericii. Tot acolo şi celălalt monument privind eroii din al Doilea Război Mondial.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Şcoala confesională de la 1774 avea în frunte pe învăţătorul Ilie Vrabie. Corul bărbătesc al bisericii a luat fiinţă în anul 1942, dirijor fiind învăţătorul Romul Pitic, şi avea în acea perioadă un număr de aproximativ 40 de persoane.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Pe lângă activitatea pastoral-misionară, am constituit cu tineretul din sat un grup de dansuri populare, având ca obiectiv participarea la festivaluri şi concursuri de gen.

Împreună cu consiliul parohial, precum şi cu membrii comitetului parohial, organizăm colecte pentru ajutorarea celor nevoiaşi. Numărul enoriaşilor: 535.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfinţii împăraţi Constantin şi Elena”; [ADRESA] Comuna Naidăş, nr. 520, judeţul Caraş-Severin.

BIBLIOGRAFIE: ILIEŞIU, Nicolae, *Monografia istorică a Banatului: Judeţul Caraş*, Editura Mica Valahie, Bucureşti, 2011; LOTREANU, Ioan, *Monografia Banatului*, Institutul de Arte Grafice „Ţara”, Timişoara, 1935; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA, Petru, Parohiile Eparhiei Caransebeşului, Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012; VARGA, E., *Statistică recensăminte după limba maternă, respectiv naţionalitate, jud. Caraş-Severin 1880 – 2002*; VĂRAN, Ion, *Monografia protopopiatului ortodox român Oraviţa*, Editura Marineasa, Timişoara 2003; PETREUŢĂ, Ioan, *Monumente istorice-bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara 1980 (ms.), pp. 488-489.

[6] *Ibidem,* p. 242-243.
[7] *Ibidem,* p. 243.

Parohia *Adormirea Maicii Domnului* – Nicolinţ

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. La o distanţă de 15 km de Oraviţa, pe ruta Oraviţa-Moldova Nouă, întâlnim satul Nicolinţ ce aparţine administrativ de comuna Ciuchici. Localitatea este amintită în sec. XIV-lea (1389), dar date mai multe despre această aşezare găsim abia în anul 1717, când conscripţia din acea vreme menţionează existenţa a 74 de case.[1] Cele mai vechi registre bisericeşti datează din 1770, iar inscripţiile de pe crucile de piatră din jurul bisericii ne arată anul 1760. Satul Nicolinţ a fost locuit exclusiv de români.[2]

În anul 1851 la Nicolinţ trăiau 2620 de suflete. Scăderea în timp a populaţiei de la Nicolinţ a început în perioada anilor 1780-1851, când o mare parte a locuitorilor de aici, ca de altfel şi din alte sate cărăşene, au fost strămutaţi în părţile Torontalului printre sârbii prezenţi în acel district. Astfel, după anul 1885 la Nicolinţ se înregistrează doar 1.140 suflete, în 1936 – 986 de suflete, 1944 – 933 suflete, iar în anul 1992 136 de familii cu 475 de suflete.[3]

Ocupaţia de bază a locuitorilor este agricultura, susţinută de un sol mănos şi de hărnicia ţăranilor de aici.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Din anul 1747 exista o biserică de lemn. Biserica parohială actuală s-a zidit între anii 1840-1842 sub păstorirea preoţilor Sofronie Avramovici (= Avram) şi Matei Alexandrovici (= *fiul lui* Alexandru) şi a fost sfinţită la praznicul Sf. Împăraţi Constantin şi Elena (21 mai 1842), de către episcopul Iosif Raiacici. Hramul bisericii este „Adormirea Maicii Domnului". Biserica este de dimensiuni mici, ceea ce i-a determinat pe preoţii George Runcan şi Sofronie Puia (în anii 1930-1936) să întreprindă demersurile necesare şi strângerea de fonduri pentru zidirea unei alte biserici, de dimensiuni mult mai mari. Începerea războiului, concentrările şi lipsurile ivite între timp, au împiedicat realizarea acestei dorinţe, care a fost adusă şi la cunoştinţa episcopului Vasile Lazarescu al Caransebeşului cu ocazia vizitei chiriarhale din iulie 1937.[4]

În anul 2002 biserica a fost restaurată, fiind şi repictată de pictorul Igor Isac.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica cu dimensiunile de 22,10 x 6,40 m, s-a zidit în stil baroc, din piatră și cărămidă, cu bolta semicilindrică din lemn tencuit; pardoseala e din gresie, turnul din cărămidă acoperit cu tablă galvanizată ca și biserica.[5]

[PICTURA] Câteva scene din altar și pronaos au fost pictate de Dimitrie

[1] C. SUCIU, *Dicţionarul istoric al localităţilor din Transilvania,* vol. I, Bucureşti, 1967, p. 426; D. Ţeicu, *Banatul montan în Evul mediu*, Ed. Banatica, Timişoara 1998, p. 357 (vorbeşte despre vatra satului medieval din sec. XII-XIII).

[2] Toma BOATĂ, *Monografia economică, statistică şi socială a comunei rurale române Nicolinţi din Banatul Timişanei ,* Bucureşti, 1907, p. 12.

[3] Protopop Ion VĂRAN, *Monografia protopopiatului ortodox român Oraviţa*, Editura Marineasa, Timişoara, 2003, p. 118.

[4] Protopop Ion VĂRAN, *op. cit.,* p. 119.

[5] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, Parohiile Eparhiei Caransebeşului, Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012, p. 244.

Turcu(1846). În anul 1926 pictura a fost restaurată de pictorul Iosif Liuba. Din pictura veche s-au păstrat icoana de factură barocă „Maica Domnului cu Pruncul” de la tronul Maicii Domnului, iar în registrul de jos „Maria și Elisabeta”.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Dintre obiectele vechi s-au păstrat un chivot și două candelabre. Cărţi de cult (râmnicene): Triod – 1731, Penticostar – 1743, Evanghelie – 1746, Psaltire – 1779 etc.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Tabelul preoților: Constantin Popovici/Popa (1751–1757), Constantin Avramovici sau Avram (1777-1808), Iosif Popovici (1779), Petru Avramovici (1807-1842), Trifon Ioanovici (= *fiul lui* Ioan, 1815-1836), Sofronie Avramovici (1831-1874), Matei Alexandrovici (1840-1884), Ioan Pavlovici (1867-1888), Toma Avramescu (1885-1890), Vichentie Vinca (1878-1925), Sofronie Avramescu (1879-1913), Sofronie Puia (1927-1942), Gheorghe Runcan (1914-1942), Traian Mihailovici (1948-1961), Simion Holban (1967-1975), Păuniţă Secula (1978-post 1980), Pavel Curuţ (1975-1977), Ioan Megheleş (1990-1994), Mihai Becheru (1996), Ioan Moldovan, Vasile Stavovei (2002-2009), Paul Banci (2010-prezent).

C. CIMITIRUL. Există cimitir parohial cu CF nr. top 843/ 2 ha şi 3020 mp.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. În sat a existat o şcoală confesională din anul 1776. Un cor bisericesc s-a întemeiat în 1890.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Programul slujbelor din parohie este adaptat în funcție de nevoile credincioșilor. În toate posturile slujim împreună cu preoții din zonă Sfânta Taină a Maslului. În special duminica și în ziua de sărbătoare după vecernie avem discuții cu credincioșii pe anumite subiecte de interes. Vizităm bolnavii din parohie și azile. Numărul actual al enoriaşilor: 146.

În sat există școală primară și grădiniță. De Crăciun se psalmodiază cu copiii parohiei colinde atât în biserică cât și pe la casele credincioșilor. În parohie există și o comunitate de rromi; pe copiii acestora îi îndemnăm și-i ajutăm să urmeze școala.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Adormirea Maicii Domnului”; [ADRESA] comuna Cichici, sat Nicolinţ, nr. 60; [OFICIU PAROHIAL] tel. 0740576039.

BIBLIOGRAFIE: Arhiva parohiei Nicolinţ; BOATĂ, Toma, *Monografia economică, statistică şi socială a comunei rurale române Nicolinţi din Banatul Timişanei (Ungaria),* Bucureşti, 1907; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012;; SUCIU, C., *Dicţionarul istoric al localităţilor din Transilvania,* vol. I, Bucureşti, 1967; VĂRAN, Ion, *Monografia protopopiatului ortodox român Oraviţa*, Editura Marineasa, Timişoara, 2003; MUREŞIANU, Ion B., *Cartea veche bisericească din Banat*, Ed. Mitropoliei, Timişoara 1985, pp. 221-224; PETREUŢĂ, Ioan, *Monumente istorice- bisericeşt din din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara 1980 (ms.), pp. 495-496.

Parohia „Naşterea Maicii Domnului" – Padina Matei

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia este situată în satul Padina Matei, comuna Gârnic, judeţul Caraş Severin. Denumirea localităţii*: Padină,* însemnând un loc aproape plan sau uşor scobit, de obicei în vârful unui deal sau al unui munte; mică depresiune, circulară sau alungită. Are la bază termenul vechi-slav *padina*, iar Matei fiind – se presupune - numele primului colonist.[1]

Plecând din Moldova Nouă, spre sud-est, se deschide un drum printre munţi, care merge pe Valea Mare, cu destule serpentine, trecând pe lângă pârâul Moldoviţa (Modăviţa); după 9 km, într-o pădină, se deschide satul aşezat pe trei văi. Faţă de comună este la o distanţă de 4 km, iar faţă de Moldoviţa, care până în 2009 a fost filie, sunt 6 km.

Unii istorici susţin, cu temei, că strămoşii pădinenţilor, au venit aici pe la anul 1700 de prin părţile Olteniei şi ale Munteniei.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] La anul 1877 (în pisania bisericii se indică însă anul 1872), s-a zidit actuala biserică, din piatră şi cărămidă, acoperită cu şindrilă de fag, iar turnul cu tablă, înălţat în 1894. Biserica nu avea boltă. Acest lucru se datoreşte în mare parte învăţătorului de atunci Sofronie Merşiu, plecat la Reşiţa. În sat nu se găsea casă parohială, fapt pentru care serviciile religioase erau oficiate de un cleric capelan din Moldova Nouă, anume Constantin Popescu.

Cei mai bătrâni din sat spun că, anterior bisericii de piatră şi cărămidă, a fost o bisericuţă din lemn din anul 1818, în spaţiul din apropierea şcolii, în prezent parc pentru copii.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] În 1976, pentru a înlătura efectul apelor, se hotărâse ridicarea pardoselei bisericii cu un metru. Atunci se construieşte bolta, se acoperă turnul și întreaga biserică cu tablă zincată, și se zidește un soclu în fața sf. lăcaş. Dimensiunile bisericii sunt: 17,5 x 7,5 m.

În 2008 s-a refăcut exteriorul bisericii cu tencuială decorativă, s-au înlocuit ferestrele cu tâmplărie termopan, s-a placat interiorul cu gresie, s-au înlocuit candelabrele, s-a reînnoit gardul metalic de la exterior.

[PICTURA] În anii 1987-1988, s-a pictat biserica în tempera, pictori fiind soții Florica și Eugen Papici. Iconostasul e sculptat din lemn de cireș; pe acesta sunt aplicate icoane pictate în ulei. Lipsesc și în prezent tronurile, cel arhieresc și al Maicii Domnului; jilțurile sunt executate din stejar. Biserica are trei clopote.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Biserica deține icoanele vechiului iconostas; acestea au fost înrămate. Câteva cărți vechi: Triodul – 1897; Molitfelnic –1874; Liturghier – 1856, tipărit la Sibiu; Octoihul Mic, tipărit tot la Sibiu în 1866.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Constantin Băleanu (1913-1915), Pavel Bufanu (1915-1917), Traian Blasiu (1917-1921), Valeriu Dabiciuc (1917-1925), Ioan Orăvițan (1925- 1928), preotul capelan Constantin Popescu (1928-1946). Începând

[1] Alexandru MOISI, *Monografia comunei Coronini și Ținutului Clisura, județul Caraș*, Oravița, 1934, p. 218.

cu 1946 în registrul botezaților apar preotul Bacu Cuzmanovici, ieromonahii Epifanie Garştea (1948-1951), Holban Simion de la Coronini (1951-1960) și Glicherie Moraru (1960-1974), preoții Gheorghe Mihoc (1974-1977), Micu Vasile (1977-1987), Nicolae Erja (1977-1997), Ioan Lăpuște (1997-2005), Belu Bogdan (2005-2010); din 2010 preotul Sarchiz Marian Ovidiu, până în prezent.[2]

C. CIMITIRUL. Cimitirul parohial se află la intrarea în sat dinspre Moldova Nouă, după prima intersecţie (la pod).

În incinta şcolii, se află troiţa eroilor căzuţi în Primul şi al Doilea Război Mondial, ridicat cu cheltuiala d-lui Cârpean Ion (Boboc), originar din Padina Matei, în prezent mutat din sat în localitatea Breaza de lângă Bucureşti. Tot acesta a fost cel care a contribuit financiar la reconstrucţia casei parohiale, sub păstorirea părintelui Ioan Lăpuşte. Alte cruci, troiţe, sunt în incinta bisericii.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Prima şcoală confesională este atestată documentar în 1774.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia (cu 798 enoriaşi) organizează, din 2010, concerte de colinde cu ocazia Crăciunului, tinerii participanţi fiind de regulă îmbrăcaţi în port popular. De asemenea, de Sf. Paşti se prezintă în biserică un buchet de pricesne. Avem grupe de copii implicaţi în proiectul Patriarhiei „Alege şcoala", dar şi în proiectul „Hristos împărtăşit copiilor". În plus, s-a participat la festivalul de port popular, în Oraviţa (2008), şi la Răcăşdia, în 2009. Ultima vizită a P.S. Lucian al Caransebeşului, a avut loc în 2009, ocazie cu care a săvârşit aici Sfânta Liturghie şi a resfinţit biserica.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Naşterea Maicii Domnului"; [ADRESA] , Padina Matei, nr. 59, com. Gârnic, jud. Caraş-Severin.

BIBLIOGRAFIE: Arhiva Parohiei Padina Matei; LĂPUŞTE, Ioan, *Monografia Parohiei Padina Matei*, manuscris; LOTREANU, Ioan, *Monografia Banatului,* Ed. Mirton, Timişoara, 2003; MOISI, Alexandru, *Monografia comunei Coronini şi Ţinutul Clisurii*, 1784-1934, Oraviţa 1934; VĂRAN, Ioan, *Monografia Protopopiatului Ortodox Român Oraviţa*, Ed. Marineasa, Timişoara, 2003.

[2] Arhiva Parohiei Padina Matei, Matricola botezaților, 1913-2015.

Parohia „Naşterea Maicii Domnului" – Petrilova

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE [TOPONIMIE, PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII, D.P.D.V. GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC] Parohia Petrilova este situată în satul Petrilova, comuna Ciuchici, la o distanță de 20 km de Oravița. Localitatea e atestată documentar în anul 1717[1] și formată în majoritate prin colonizarea oltenilor în aceste locuri.[2]

Altă atestare documentară a localității apare în anul 1751.[3] În 1757 Petrilova avea 42 de case.[4] În 1910 avea 196 de case și 877 de locuitori,[5] în anul 1935, 245 case și 750 locuitori[6]. Ceea ce trebuie remarcat la localitățile din așezarea Văii Carașului este faptul că din 1992 până în prezent avem o descreștere serioasă a populației, factorii determinanți fiind plecarea la oraș a tinerilor din motive economice şi decesele înregistrate.[7]

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE [ISTORIA ZIDIRII EI] Documentele istorice arată că Petrilova a avut prima biserică din lemn în 1778[8], primită de la credincioșii din Coștei, Serbia. Anul 1930 aduce după sine demolarea lăcașului de cult[9], în locul lui fiind construită o capelă. Până la primirea lăcașului de cult, petrilenii mergeau la biserica din Macoviște.[10] Între anii 1908-1910[11] a fost zidită actuala biserică cu hramul „Nașterea Maicii Domnului", de către vrednicul de pomenire preotul Gheorghe Simu.[12]

[ARHITECTURA, PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCȚII] Biserica este construită din piatră moale, având dimensiunile de 21 x 8,30 m[13]; e acoperită cu tablă galvanizată, turnul din cărămidă acoperit cu tablă. În curtea bisericii este o capelă de 5 x 3,50 m, numită „Mănăstirea Albă"[14] construită și ea din piatră moale, cu bolta semicilindrică din lemn. Capela are un chivot din anul 1911. Ușile de la intrare ca și mobilierul sculptat al bisericii au fost realizate de către meșterul Nistor Bosioc (1910-1911)[15] pe cheltuiala exclusivă a credincioșilor petrileni.

---

[1] Ioan LOTREANU, *Monografia Banatului,* vol. I, Timişoara, 1935, p. 323.
[2] SUCIU, C., *Dicționar istoric al localităților din Banat,*vol. II, Editura Academiei, București,1967, p. 41.
[3] SUCIU, I.D., R. CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului,* vol. I, Timişoara, 1980, p. 192.
[4] *Ibidem,* p. 236.
[5] C. MARTINOVICI, N. ISTRATI, *Dicționarul Transilvaniei, Banatului și al celorlalte ținuturi alipite,* Cluj, 1921, p. 191.
[6] Ion LOTREANU, *op. cit.,* p. 323.
[7] Matricolele parohiale.
[8] Ion VĂRAN, *Monografia protopopiatului ortodox român Oravița,* Editura Marineasa, Timişoara, 2003, p. 121.
[9] N. STOICESCU, *Bibliografia localităților și monumentelor medievale din Banat,* Editura Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1973, p. 119.
[10] Ion VĂRAN, *op. cit.,* p. 121.
[11] N. STOICESCU, *op. cit.,* p. 119.
[12] Ion VĂRAN, *op. cit*., p. 121.
[13] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului,* Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeș, 2012, p. 251.
[14] *Ibidem.*
[15] Ion VĂRAN,, *op. cit.*p.121.

[PICTURA] Prima pictură a bisericii vechi a fost făcută de pictorul Dimitrie Popovici, păstrându-se crucea cu molenii și uşile împărătești, tronul arhieresc cu icoana „Sfântului Ioan Gură de Aur”.[16] Actuala biserică are pictura realizată de pictorul Filip Matei în 1910, iar ultima renovare a picturii s-a făcut în anul 1993 de către pictorul basarabean Igor Isac, pe cheltuiala a doi tineri patroni: Ioan C. și Teodor Drugărin. Capela din incinta bisericii este pictată în stil neobizantin. În anul 2007 biserica a fost târnosită de Preasfințitul Părinte Lucian, Episcopul Caransebeșului. În urma renovărilor efectuate la lăcaşul de cult, la capelă şi la casa parohială, la care se adaugă și ridicarea unei troițe, parohia Petrilova din nou primește în anul 2014 vizita întâistătătorului Eparhiei Caransebeșului, P.S. Lucian.

[ANEXE] Casa parohială a fost cumpărată îndată după război și este din chirpici, acoperită cu țiglă, compusă din patru camere și dependințe, cea mai însemnată având destinația de cabinet medical.[17]

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ȘI CĂRȚI DE VECHI] Cărţi vechi: Evanghelie (Bucureşti, 1775), Triod (Râmnic, 1782), Liturghier (Sibiu, 1798). Obiectele cu valoare artistică- bisericească se află în colecția Mitropoliei Banatului.

[ȘIRUL PREOȚILOR] Lista preoţilor: Pavel Popovici (1778), Marius Dimitrievici (= fiul lui Dimitrie, 1778-1822), Mihai, Gheorghe şi Ioan Popovici (1809-1889), George Simu (1906-1942), Septimiu Daș (1943-1947), Traian Mihailovici (1956-1968), Iosif Românu, Stanciu Petru Tită, Ciprian-Ioan Graure (în prezent).

C. CIMITIRUL. Parohia deține un cimitir parohial.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE SI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Prima şcoală confesională apare documentar în anul 1776.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI [ACTIVITATE PSTORAL-MISIONARE, CULTURALE,EDITORIALE, FILANTROPICE,CATEHETICE] În parohie (are abia 120 enoriaşi) se desfășoară activități catehetice cu copiii, deși sunt în număr redus. În fiecare an, de Crăciun și de Paști colectăm alimente, haine, rechizite și bani, cu care încercăm să ajutăm pe cei nevoiași, pe copii sau pe bătrâni. În 2001 s-a constituit un Grup vocal bisericesc.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE: [HRAM] „Naşterea Maicii Domnului”; [ADRESA] sat Petrilova, nr. 45, comuna Ciuchici, județul Caraș-Severin**.**

BIBLIOGRAFIE: LOTREANU, I., *Monografia Banatului,* Timișoara, 1935; LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului,* Editura Episcopiei Caransebeșului, Caransebeș, 2012; MARTINOVICI, C., ISTRATI, N., *Dicționarul Transilvaniei, Banatului și al celorlalte ținuturi alipite,* Cluj, 1921; STOICESCU, N., *Bibliografia localităților și monumentelor medievale din Banat,* Timișoara, 1930; SUCIU, I.D., CONSTANTINESCU, R., *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului,* vol. I, Timișoara, 1980; VĂRAN, I., *Monografia protopopiatului ortodox român Oravița,* Editura Marineasa, 2003; PETREUȚĂ, Ioan, *Monumente istorice-bisericeşti* în Arhiepiscopia Timişoarei şi *Caransebeşului,* Timişoara 1980 (ms.), pp. 549-550; JOMPAN, Dumitru, *Coruri din Banat*, II, Ed. Nagard, Lugoj, p. 125.

[16] LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, Petru BONA, *op. cit.*, p. 251.
[17] *Ibidem,* p. 252.

Parohia „Sfânta Treime" şi „Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena" – Pojejena

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Comuna Pojejena este populată de locuitori români şi sârbi, existând aici două parohii, una ortodoxă românească şi una ortodoxă sârbească. Până în secolul al XVIII-lea, au existat două localităţi, Pojejena de Sus şi Pojejena de Jos. După sursele istorice existente, este fără îndoială că Pojejena de Jos este o aşezare mai veche şi mai mare decât Pojejena de Sus. Pojejena de Jos, numită astăzi Pojejena Română, este atestată documentar în anul 1476.[1] Localitatea este cu mult mai veche, aici descoperindu-se o aşezare neolitică, un castru roman (sec. al III-lea) şi ruinele unei fortificaţii feudale; urmele de cultură materială dovedesc o continuitate de locuire din veacul al IX-lea până în sec. XIV.[2] Satul a făcut parte din Regimentul sârbo – banatic, nr. 14, aici avându-şi sediul compania a 11-a.[3] Cu ocazia înfiinţării Regimentului de Graniţă din Caransebeş, în anul 1772, locuitorii celor două localităţi au fost nevoiţi să trăiască împreună, în vatra satului Pojejena de Jos, pentru a apăra mai uşor graniţa Imperiului austriac.[4]

Astăzi Pojejena este o localitate mixtă formată din populație românească și sârbă. Aşezarea în teren s-a făcut compact, dar în mod separat. Astfel, zona locuită de români s-a numit întotdeauna Pojejena Română sau Pojejena de Jos, iar cea locuită de sârbi s-a numit Pojejena Sârbă sau Pojejena de Sus. Deşi aparţin unei singure administrații locale, în timp cele două entităţi au fost despărţite prin şcoală şi bisericile locale.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Înainte de actuala biserică, exista – din 1756 – o biserică de lemn. De precizat că Parohia Pojejena Română a luat fiinţă în anul 1892, când s-a pronunţat prin proces despărţirea credincioşilor români de credincioşii sârbi. Parohia românească a primit despăgubire 2.000 coroane. Cu suma de 1.600 coroane s-a cumpărat actuala casă parohială, iar din restul de 400 coroane s-a zidit o capelă, ca adaus la casa parohială. Actuala biserică s-a zidit între anii 1902-1907 și a costat 10.794 coroane și 50 fileri. Ca semn al biruinţei, românii i-au dăruit ca hram pe *Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena.*

Zidirea bisericii a fost supravegheată de primul preot român Alexandru Blasiu (Blaj). Acesta era originar din comuna Ciortea, județul Caraș-Severin, și s-a născut la data de 13 iunie 1848. Din anul 1866 până în anul 1886 a fost învățător la Biserica Albă (astăzi în Serbia), iar din anul 1892 a fost preot și învățător în Pojejena Română. A construit şi biserica din Șușca (1913), localitate afiliată la Parohia Pojejena. Pentru meritele sale, la 22 decembrie 1925, Preotul Alexandru Blasiu, a fost decorat cu *brâu roșu* pentru promovarea

---

[1] N. ILIEŞIU, *Monografia istorică a Banatului* (ed. D. Ţeicu), Ed. Mica Valahie, Bucureşti 2011, p. 226.
[2] Luminiţa MUNTEANU-DUMITRIU, *Itinerare arheologice bănăţene*, Ed. Sport-Turism, Bucureşti 1988, p. 85; M. MARE, *Banatul între sec. IV-IX*, Ed. Excelsior Art, Timişoara 2004, p. 197 (monede etc. din sec. IV şi VI).
[3] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului,* Editura Decezană, Caransebeş 2012, p 253.
[4] Alexandru MOISI, *Monografia comunei Coronini și Ținutului Clisurii, județul Caraș, 1784-1934,* Tipografia Felix Weiss, Oraviţa, 1934, p 159.

intereselor naționale și bisericești.[5] Preotul Alexandru Blasiu a păstorit Pojejena și Șușca până în anul 1914 când a cedat locul fiului său, Traian Blasiu care a păstorit până în anul 1916, când s-a înrolat ca voluntar în armată. Acesta a murit ca erou, organizând gărzile naționale în Ardeal, la Braşov. Preotul Alexandru Blasiu a păstorit din nou Pojejena până în 1920 când a lăsat locul celuilalt fiu al său, preotul Vasile Blasiu. A trecut la cele veşnice în ziua de 31 martie 1931. Localitatea a avut cor, fanfară, cămin cultural, monument al eroilor și primul parc din Clisura Dunării, toate înființate de părintele Alexandru Blasiu și întreținute de credincioşi şi de învățătorul satului.[6]

Între anii 1980-1982 s-a zidit o nouă casă parohială, pe locul celei vechi, în imediata apropiere a bisericii parohiale. Tot în această perioadă s-a confecţionat întreg mobilierul din biserică executat de meşteri maramureşeni. Din mobilierul vechi a mai rămas în biserică doar tronul arhieresc şi tronul Maicii Domnului, acestea fiind restaurate în primăvara anului 1994.

În decursul anului 2007 s-au realizat ample lucrări de restaurare a bisericii: pictarea pridvorului, amenajarea altarului, recondiţionarea mobilierului, zugrăvirea exterioară, precum și modernizarea casei parohiale. Tot în acest an s-a ridicat şi un monument în memoria preoților slujitori, cu ocazia împlinirii a 100 de ani de existență a bisericii din Pojejena (1907-2007).

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica are planul în formă de navă, în stil baroc provincial; este construită din cărămidă, pe temelie de piatră, şi acoperită cu tablă de alamă. Are o turlă, pe care este montată o cruce din alamă. Biserica are dimensiunile: 18,80 x 7,60 m.

[PICTURA] Biserica a fost pictată prima dată în 1907 de către Gheorghe Putnic, apoi pictura în tehnica frescă s-a realizat în 1993-1994 de către Cecilia și Radu Husarciuc, pictori din Bucureşti.[7] Sfințirea picturii s-a făcut în toamna anului 1994 de către episcopul Emilian Birdaș al Caransebeșului.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Penticostar şi Triod (Bucureşti, 1889 şi 1891), plus o Psaltire din 1820 (lipseşte locul de imprimare).

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Alexandru Blasiu sau Blaj (1892-1914 şi 1916-1920), Traian Blasiu (1914-1916), Vasile Blasiu (1920-1948), Nicolae Drăganciu (1948-1951), Epifanie Garștea (1951-1968), Nicolae Paraschivu (1969-1974 și 1979-1994), Iova Megheleș (1974-1979), Ioan Megheleș (1994-2006), Ion Nedelcu (2006-2015), Ilie Oltean (2016- prezent).

[CÂNTĂREȚI ȘI EPITROPI DE SEAMĂ] Atanasie Cojocaru este meritosul învățător ce a înființat în 1933 un cor mixt compus din 30 membri. Tot el a înființat căminul cultural „Lumina" și a contribuit foarte mult la ridicarea monumentului eroilor care s-a sfințit la 19 mai 1935 și a costat 10.000 lei. De amintit și Miron Verdeț, un epitrop de seamă în timpul căruia în biserică s-au realizat foarte multe lucrări.

C. CIMITIRUL. Cimitirul cu suprafaţa de 0,5 ha, are o capelă în construcţie.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Şcoala confesională este menţionată întâia dată în anul 1808.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. În prezent parohia Pojejena – cu 604 ortodocşi români – are un Centru de tineret unde se fac cateheze în fiecare săptămână şi unde se desfășoară proiecte cultural-educaționale în special cu tinerii. Clădirea Centrului cultural-pastoral „Sfânta Treime" s-a ridicat în perioada 2007-2011, în curtea bisericii parohiale, fiind sfințită la 13 iunie 2011 (praznicul *Sfintei Treimi*).

[5] Alexandru MOISI, *Monografia Clisurii*, Oraviţa, 1938, p. 160.
[6] *Ibidem,* p. 164-165.
[7] Ion VĂRAN, Monografia Protopopiatului Ortodox Român Oravița, Editura Marineasa, Timişoara, 2003, p.182.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfânta Treime" şi „Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena" ; [ADRESA] Pojejena, comuna Pojejena, Nr. 200, județul Caraș-Severin, cod poştal 327300; [OFICIU PAROHIAL] Telefon: 0724994959, email: contact@parohiapojejena.ro; website: www.parohiapojejena.ro

BIBLIOGRAFIE: Arhiva Parohiei Pojejena; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului,* Editura Diecezană, Caransebeş 2012; MOISI, Alexandru, *Monografia comunei Coronini și Ținutului Clisurii, județul Caraș, 1784-1934,* Tipografia Felix Weiss, Oraviţa 1934; SUCIU, Coriolan, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, vol II, Bucureşti, Editura Academiei, 1968; VĂRAN, Ion, *Monografia Protopopiatului Ortodox Român Oravița*, Editura Marineasa, Timişoara, 2003.

Parohia „Înălțarea Domnului" – Potoc

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE: [TOPONIMIE, PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII, D.P.D.V. GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC,CULTURAL, ECONOMIC] Parohia este situată în satul Potoc, comuna Sasca Montană, județul Caraș-Severin. Aşezat într-o zonă de interferenţă a câmpiei cu dealul, satul Potoc, este poziţionat la o distanţă de aproximativ 20 km de oraşul Oraviţa.[1] Toponimic denumirea de Potoc s-ar trage din sârbescul *potok* (pârâu, apă repede).[2] În secolul al XIX-lea au fost găsite, în Potoc, 20 de monede greceşti, din bronz, bine păstrate, o mare cantitate de tetradrahme, asemănătoare celor din Oraviţa, precum şi monede din timpul lui Vespasian şi Titus.[3] Fragmentele de ceramică cenuşie, fragmente de râşniţă ca şi urmele unei aşezări databile în secolul III-IV e.n, la confluenţa pârâului Râtul Mare şi Vicinic, dovedesc şi aici o existenţă continuă încă din preistorie.[4]

Documentar, în anul 1367, moşia Potoc este amintită ca posesiunea regală *Pathaky* şi se afla în hotar cu *Zagarianul* (sat dispărut), în vecinătatea râului Nera şi a pârâului Bei.

La conscripția din 1717, Bogodințul apare cu 34 familii, Potocul cu 132 și Sasca Română cu 28. La recensământul efectuat în 2002, Potocul apare cu 302 locuitori, din care 138 de bărbaţi şi 164 de femei, iar în anul 2011 apare cu un număr de 115 familii şi 228 de credincioşi. Satul Potoc prezintă următoarele dotări: biserică, grădiniță, şcoala primară, cămin cultural.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE [ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica parohială din Potoc are o istorie îndelungată, ca de altfel şi celelalte biserici din zonă. Biserica veche a fost zidită în 1756 (când a primit un antimis) şi reclădită în perioada anilor 1904-1906. Încă din perioada Primului Război Mondial, parohia Potoc s-a confruntat cu fenomenul de părăsire a Bisericii străbune şi trecerea credincioşilor

---

[1] Maria MÂNDROANE, *Tipologia așezărilor rurale din Valea Carașului, județul Caraș-Severin,* vol. I, Condeieri plugari Centenar, Brumar, Timișoara, 2012, p. 127.

[2] Vasile IONIȚĂ, *Glosar toponimic, Caraş-Severin*, Casa Corpului Didactic, Reşiţa, 1972, p. 31.

[3] Iosif STĂNILĂ, *Valea Carașului. Districtul Ilidia, Secolul XIV-XVII. Pagini din trecutul unui colț de țară,* Reșița, 1986, p. 164-165.

[4] Doina BENEA, *Dacia Sud-vestică în sec. III-IV,* Editura de Vest, Timișoara, 1996, p. 280; Țeicu, D., *Banatica,* IX, 1987, p. 346.

ortodocşi spre cultele neoprotestante. Acest fenomen a însemnat încă de la început o piatră de încercare pentru toţi preoţii care au slujit în această parohie. Ca urmare a acestui fapt, în ziua de 30 august 1928, 28 de preoţi din Protopopiatul Biserica Albă s-au adunat aici sub directa îndrumare a episcopului Iosif-Traian Badescu pentru a discuta amploarea fenomenului sectar. Referatele prezentate de protopopul Alexandru Munteanu, Pr. Ştefan Otonoga din Iam, Pr. Cornel Panciova din Iam şi învăţătorul Toma Rădulea din Socolari, au avut ca scop tocmai îndreptarea situaţiei existente. În acelaşi scop s-a petrecut şi vizita episcopului Vasile Lazarescu din anul 1936, când atât parohia Potoc, cât şi parohia învecinată Socolari, au fost întărite în cuget şi credinţă. Până în anul 1955, cele două sate au funcţionat ca unităţi parohiale distincte, iar după această dată Socolariul devine filie la parohia Potoc.

[ARHITECTURA, PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCȚII] Biserica este în formă de navă; are o lungime de 24 m, o lățime de 8 m și o înălțime de 7,85 m; e construită din piatră și cărămidă, iconostasul de zid, pardoseala de gresie, turnul de cărămidă, acoperit ca și biserica cu tablă galvanizată.[5]

[PICTURA] Prima pictură a bisericii s-a efectuat de către unul din ucenicii lui Filip Matei (nume necunoscut) în anul1908, paroh fiind Pr. Nicolae Popoviciu. Ultimele lucrări efectuate la pictură au fost consemnate și în pisanie: [PISANIE]Î*n anii Domnului 2008-2009 această sfântă biserică cu hramul „Înălțarea Domnului” s-a împodobit cu pictură în zilele Preasfințitului LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, protopop V*ăran *Ion, preot paroh V*âlcu *Andrei Teofil. Pictura s-a făcut de mâna lui Mihai Bofan cu cheltuiala credincioșilor, Consiliului Județean Caraș- Severin, fam. Gheorghe Secășan, fam. dr. Iosif Secășan, fam. dr. Dumitru Secășan, fam. Zarcula Marius. T*ârnosită în anul *mântuirii 2011, februarie 27.*

[ANEXE] Casa parohială este construită din cărămidă, acoperită cu tablă, compusă din 3 camere și dependințe.

[OBIECTE VECHI DE CULT,MANUSCRISE ȘI CĂRȚI DE VECHI] Tronul arhieresc, datat în secolul al XVIII-lea, este din lemn, vopsit în culoarea albastră, iar pe margini are sculptate diferite forme. Tronul are în mijloc icoana *Blândul Păstor*. Pentru colecţia de artă a Mitropoliei Banatului, au fost luate cinci icoane din secolul al XVIII-lea. În colecţia existentă la Reşiţa, avem trei icoane ale căror autori nu se cunosc. La Episcopia Caransebeşului se află icoana *Sfântul Ilie*, secolul al XIX-lea, lucrată în tehnica ulei pe lemn. Cărţi vechi: Evanghelie (Bucureşti, 1775), Cazanie (Viena, 1793).

[ȘIRUL PREOȚILOR] Lista preoţilor: Uroş Radici (1751-1757), Nicolae Popoviciu (1904 – 1906), Aurel Popoviciu, Ioan Predescu (1945), Gheorghe Bihoi (1956-1990), Mircea Gavriloae (1991-1995), Traian Mihailovici (1996-2000), Călin-Vasile Ianchiş (2000-2005), Andrei-Teofil Vâlcu (2005- 2011), Iosif-Daniel Aldescu (2011-prezent) .

C. CIMITIRUL. Cimitirul are o suprafață de 1 ha. În cimitir sunt 25 de znamene din secolul XIX și prima jumătate a secolului XX, unele inscripționate cu litere chirilice.[6]

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE SI FILANTROPICE ÎN TRECUT. [ACTIVITATE CULTURALĂ, ACTIVITATE FILANTROPICĂ] Prima şcoală confesională e atestată documentar în 1776. Înainte de anul 1922 s-a înfiinţat corul bisericii, rezistând de-a lungul mai multor generaţii.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. [ACTIVITATE PSTORAL-MISIONARE, CULTURALE,EDITORIALE, FILANTROPICE,CATEHETICE] Ocazional, parohia (având 226 enoriaşi) organizează pelerinaje la mănăstirile din țară. Când este nevoie, se fac colecte pentru ajutorarea diferitelor cazuri sociale.

[5] LUCIAN Episcopul Caransebeșului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Ed. Episcopiei Caransebeșului, Caransebeş, 2012, p. 254.
[6] *Ibidem*, p. 255.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Înălțarea Domnului”, [ADRESA] Sat Potoc, comuna Sasca-Montană, județul Caraș-Severin. [OFICIUL PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: BENEA, Doina, *Dacia Sud-vestică în sec. III-IV,* Ed. de Vest, Timişoara, 1996; CORNEAN, N., *Monografia eparhiei Caransebeșului,* Tiparul tipografiei diecezane, 1940; IONIȚĂ, V., Glosar toponimic, Caraș-Severin, Casa Corpului Didactic, Reșița, 1972; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012; MÂNDROANE, Maria, *Tipologia așezărilor rurale din Valea Carașului, Județul Caraș-Severin,* vol. I, Condeieri plugari Centenar, Brumar, Timişoara, 2012; STĂNILĂ, I., *Valea Carașului. Districtul Ilidia, Secolul XIV-XVII. Pagini din trecutul unui colț de țară***,** Reșița, 1986; VĂRAN, Ion, *Monografia protopopiatului ortodox român Oravița*, Ed. Marineasa, Timişoara, 2003.

Parohia „Adormirea Maicii Domnului” – Răcăşdia

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. La o distanţa de 7 km de Oraviţa, pe şoseaua Oraviţa-Moldova Nouă, se găseşte pitoreasca localitate Răcăşdia, centru de comună ce are în componenţa sa şi satul Vrăniuţ.

Bătrânii istorisesc că, la început, ar fi venit din România aici 7 familii de păstori, numite şi până astăzi cu patronimele de pe atunci: Imbri, Cheva, Rambu, Pela, Goian, Negovan şi Penţa. Alţii povestesc că așezarea ar fi formată din coloniştii împăratului Traian. Arheologia a descoperit, totuşi, urmele unei aşezări daco-romane, datată în sec. III-IV.[1]

Prima menţiune scrisă despre Răcăşdia apare în anul 1440 într-un act de împroprietărire, cu stipularea: „Nobili de Ciorna, de Dănsuș și Bizere, iau asupra lor, supt regele Albert, cetățile amenințate și primesc pentru aceasta o donație de pământuri în Banatul occidental (și la Răcășdia)“.[2]

Altă menţiune aflăm în Conscripţia lui Marsigli din anii 1690-1700, unde localitatea apare sub denumirea de *Racasdia* şi cu 125 de case, cu mult peste media altor localităţi cărăşene. Ritmul de dezvoltare a comunei este confirmat şi în următorii ani, astfel că în anul 1803 apare cu 373 de case, în anul 1876 cu 567 de case , în 1892 are 632 de gospodării, iar în anul 1922 apare cu 800 de case locuite.[3] Conform recensământului efectuat în 2011, populația comunei Răcășdia se ridică la 1.976 de locuitori, nu permanenți, în scădere față de recensământul anterior din 2002, când se înregistraseră 2.180 de locuitori. Majoritatea locuitorilor sunt români (71,71%), cu o minoritate de rromi (22,22%). Pentru 5,52% din populație, apartenența etnică nu este cunoscută.[4]

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] A existat o biserică veche din lemn construită în anul 1733. Actuala biserică este construită din

[1] M. MARE, *Banatul între secolele IV-IX*, Ed. Excelsior Art, Timişoara 2004, p. 199.
[2] Nicolae IORGA, *Probleme și observații bănățene*, Bucureşti, 1940, p. 35.
[3] Arhiva Societăţii „Sim Sam Moldovan” din Oraviţa, Teatrul vechi, *Statistica statului Maghiar*, Budapesta 1892,
[4] Planul strategic de dezvoltare a comunei Răcăşdia.

piatră şi cărămidă, pardoseala din dale de piatră, iconostasul din lemn sculptat de Gheorghe Cotârlă din Oraviţa.

În ultimii ani s-au efectuat mai multe lucrări de renovare: s-a realizat instalaţia de încălzire (2009), s-a refăcut în întregime reţeaua de curent electric (2011), s-au schimbat vechile ferestre şi uşi (2010), s-a dotat sf. locaș cu instalaţie de sonorizare (2011), s-a restaurat pictura (2011) (păstrându-se cea veche, doar culorile de fond s-au mai deschis prin mâna pictorului restaurator Igor Isac), s-a zidit o nouă masă a Sf. Altar placată cu marmură (2012), s-a dotat biserica cu noi veşminte liturgice şi obiecte de cult. Toate acestea s-au făcut cu ajutorul autorităţilor locale, dar mai ales prin bunăvoinţa credincioşilor. Sf. lăcaş s-a târnosit în 2012 prin PS. Sa Lucian Mic, Episcopul Caransebeşului.

Între anii 1925-1951, la Răcăşdia funcţionează sediul oficiului protopopesc din Biserica Albă, condus de următorii protopopi: dr. Alexandru Munteanu (1925-1929), Ioan Gropşian –administrator (1930-1934), Iancu Berlogea – administrator (1934-1936), Ioan Orăviţan (1937-1950) şi Ioan Oprean (1950-1951).[5] Între evenimentele speciale petrecute la Răcăşdia amintim: vizita din anul 1933 a regelui Carol al II-lea, însoţit de prinţul Mihai; vizitele arhiereşti din anii 1935 – Dr. Vasile Lazarescu, Episcopul Caransebeşului, 1967 – Dr. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului; 1998 – PS. Dr. Laurenţiu Streza, Episcopul Caransebeşului; 2010 şi 2012 – PS Lucian, Episcopul Caransebeşului.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Actuala biserică cu hramul „Adormirea Maicii Domnului” a fost construită în stil baroc între anii 1770-1778, fiind sfinţită de episcopul Vichentie Popovici la data de 15 decembrie 1778. Are următoarele dimensiuni: 25 x 8,10 m.

[PICTURA] În 1803 a fost pictat iconostasul, apoi în 1903 biserica este pictată de Filip Matei, restaurată tot de el în 1927; restaurări de pictură s-au efectuat şi în anii 1955, când a fost restaurată picura iconostasului de Iulian Toader, şi în 1967 cînd Ion Minulescu a restaurat pictura din biserică. Din pictura executată de Filip Matei se păstrează iconografia pereţilor laterali şi podoaba iconostasului. În spatele stranelor, pe ambele laturi ale bisericii sunt 26 icoane (ulei pe lemn), iar pe spătarele scaunelor preoteselor sunt icoanele „Adormirea Maicii Domnului” şi „Sf.Arhangheli Mihail şi Gavriil” din sec. XIX. La tronul arhieresc este pictat portretul Sf. Ierarh Andrei Şaguna.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Mihai Pencea, Luca Uroșevici şi Dimitrie (1751, amintiţi și în 1757), Miclău (1770), Iancu Pelea, Trăilă Pelovici (tot Pelea, 1777-1794), Mihai Pelovici (Pela sau Pelea, 1768-1840), Constandin Pelovici, Vichentie Pelovici, Luca Bumbovici (de fapt Bumbu, 1778-1794), David Miocovici (Mioc, 1772-1829), Pavel Petrovici, Ioan Balica, Ioan Ioanovici, Iosif Iancovici (= Iancu, 1812-1847), Mihai Petrovici, Vasile Petrovici, Nicolae Pelovici (Pela, 1843-1861), Dimitrie Iancovici, David Constandinovici (=Constantin), Filip Nedici (=Neda, 1843), Ioan Cherla, Ioan Petrovici, Adam Păunovici (*de facto* Păun), Matei Balica, Mihai Juică, Iacob Petrovici, Iacob Muntean, Ioan Luca, Cornel Mircea (arestat şi internat înainte de Marea Unire), Simeon Ciulin (1869-1927), Aurel Ciulin, Iancu Berlogea (1926-1975), Cornel Neda (1976-post 1980), Dan Bufanu, Gheorghe Ţibuleac (prezent).[6]

Dintre cantorii vrednici de pomenire, îi amintim pe: Nicolae Mergea, Nicolae Goian, Matei Mergea, Ilie Crăciunel, Iosif Bumbu, Iana Goian, Iosif Pela, Cătrina, Iosif Pârvu, Petru Cotreanţi, Ignea Peia, Atanasie Mircea, Iosif Văcărin, Costa Simion, Ioan Brailă, Costandin Falcă, Ioan Cheva, Gheorghe Cheva, Pau Penţa, Nicolae Târziu, Ştefan Miciuru, Ioan Dragoe.

---

[5] Ion VĂRAN, *Monografia protopopiatului ortodox român Oraviţa*, Editura Marineasa, Timişoara, 2003, p. 188.

[6] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012, p. 257.

Cărţi vechi: Penticostar (Râmnic, 1743), Octoih (Râmnic, 1776).

C. CIMITIRUL. Cimitirul parohial are o suprafaţă de 1 ha şi 1510 mp. Între anii 2005-2006 s-a zidit actuala capelă pe locul unei foste „case din mormânţi", aşa cum spun locuitorii comunei.

D.ACTIVITĂŢICULTURALEŞIFILANTROPICEÎNTRECUT.Primaşcoală s-a întemeiat înainte de 1770. În anul 1894 s-a înființat primul cor bărbătesc și mixt din comună, care număra 41 de membri (33 de bărbați și 8 femei) .Toate cheltuielile materiale necesare înființării acestui cor, au fost suportate de înv. Emilian Novacoviciu. Corul bărbătesc era structurat pe 4 voci, iar cel mixt pe 6 voci. Prima apariție în public a corului a avut loc la Răcășdia, cu prilejul sărbătorii Naşterii Domnului din anul 1894, la celebrarea Sfintei Liturghii, având în repertoriul său cele două liturghii, una armonizată de Antoniu Sequens și alta de Gheorghe Dima. Cântările lumești, laice, erau executate de corul mixt și bărbătesc, iar cântările bisericești, doar de corul bărbătesc.

Coriștii pentru ținuta lor românească au avut multe de îndurat. Bunăoară, în 6 februarie 1909, deși aveau statut de cor bisericesc, au fost amendați, cu 50 de coroane și 3 zile de arest. Dirijorul a fost pedepsit cu 100 de coroane și cu 5 zile de arest.

Ambele coruri au participat la toate emulările de coruri din zona Oraviței și din întreg Banatul, obținând premii și diplome.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia – cu 1.194 enoriaşi – desfăşoară o frumoasă activitate pastoral-misionară şi social-filantropică. Şi aici se derulează proiectul Patriarhiei Române – *Hristos împărtăşit copiilor*. În plan cultural, conform parteneriatelor pe care le avem cu Școala Gimnazială din Răcăşdia, participăm la diferite evenimente din cursul anului: Zilele dedicate poetului Mihai Eminescu; Unirii Principatelor; Ziua eroilor neamului; Zilele culturii şi spiritualităţii Răcăşdiene (15-16 august), prilejuite de hramul bisericii; Ziua Naţională.

Cântarea bisericească este împlinită de cele trei coruri: cor de bărbaţi, cor de femei şi cor de tineret. În 16 februarie 2008 a luat ființă Corul de Tineret al Parohiei Ortodoxe Române „Adormirea Maicii Domnului" din Răcășdia, dirijat de Marian Keller.

În plan social, acordăm ajutoare bătrânilor şi celor cu o situaţie materială precară. De asemenea, am răspuns favorabil iniţiativelor sectorului Social al Episcopiei noastre. Am sprijinit prin alimente, haine şi bani, provenite din donaţiile credincioşilor, Asociaţia Creştină Montană din localitatea Ciclova Montană.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Adormirea Maicii Domnului"; [ADRESA] localitatea Răcăşdia, nr. 379, judeţul Caraş-Severin; [OFICIU PAROHIAL] e-mail: parohiaracasdia@yahoo.com.

BIBLIOGRAFIE: Arhiva Societăţii „Sim Sam Moldovan" din Oraviţa, Teatrul vechi, *Statistica statului Maghiar*, Budapesta 1892; CIULEI, Gheorghe, *Date istorice din registre şi de pe cărţi vechi bisericeşti*, în „Mitropolia Banatului", nr. 11-12/1963; IORGA, Nicolae, *Probleme și observații bănățene*, Bucureşti, 1940; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012; NOVACOVICIU, Emilian, *Monografia comunei Răcăşdia de la anul 1777-1922*, Oraviţa 1923; SUCIU, I.D., CONSTANTINESCU, R., *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, vol. I, Timişoara, 1980; PETREUŢĂ, Ioan, *Monumente istorice-bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara 1980 (ms.), pp. 579-580.

Parohia „Înălţarea Domnului” – Rusova

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC].

Localitatea Rusova-Veche se găseşte la o depărtare de cca 20 km de Oraviţa, de care este legată prin şoseaua Oraviţa – Moldova-Nouă, cu deviaţie din satul Nicolinţ.[1] Satul este atestat documentar în 1312, apoi mai este menţionat în 1751; în 1757, sunt amintite Rusova Românească cu 55 de case și Rusova Militară cu 23 de case; în 1910 satul avea 362 locuitori și 107 case, în 1935, erau 320 locuitori ortodocși și 60 baptiști, în 1992, 84 de locuitori, din care credincioși ortodocși 81, în 2002, 87 locuitori, din care ortodocși 80, baptiști 7.[2]

Satul Rusova Nouă este atestat documentar în 1723. Apare sub denumirea de Rusova Românească (aici au fost aduși coloniști din Oltenia în secolul XVIII). În 1757 avea 55 de case, în 1910 avea 128 de case și 416 locuitori, în 1935, erau 404 locuitori, în 1992, erau 146 locuitori, din care 145 erau credincioși ortodocși, 1 baptist; în 2002, 111 locuitori, din care 110 erau ortodocși și 1 baptist. În prezent, Rusova Veche este alcătuită dintr-un număr de 30 familii cu 59 credincioşi, iar Rusova Nouă din 30 familii cu 50 de credincioşi.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Rusova Veche are o biserică parohială ridicată înainte de anul 1798[3] şi reclădită în 1832 sub preotul Trifu Sârbu. Cu trecerea timpului biserica de la Rusova-Veche s-a deteriorat astfel că s-au efectuat diverse lucrări de reparaţie. În anul 1996 prin grija epitropului Ion Iucu şi a preotului Zaharia Pereş s-a reparat exteriorul bisericii. În 2014 s-a refăcut Sfânta Masă a altarului şi s-a placat cu marmură, în 2015 s-au înlocuit geamurile din lemn cu geamuri termopan şi uşile. În anul 2014 în biserica de la Rusova-Veche, Prea Sfinţitul Lucian Episcopul Caransebeşului a oficiat o Sfântă Liturghie. Biserica cu hramul „Înălţarea Domnului” din Rusova Nouă s-a ridicat înainte de 1781, fiind reclădită în 1834-1843.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica cu hramul „Înălţarea Domnului”, din localitatea Rusova Veche, are dimensiunile: 17,60 x 6,30. Este construită în stil baroc, din piatră și cărămidă; bolta semicilindrică e din lemn, pardoseala din ciment, iconostasul de lemn, turnul din cărămidă, acoperit la fel ca și biserica cu tablă galvanizată. Biserica este prevăzută cu o centură de fier pentru consolidarea zidurilor. Biserica cu hramul „Înălţarea Domnului” din Rusova Nouă are dimensiunile de: 17,20 x 6,60 m; este construită din piatră și cărămidă, acoperită cu tablă galvanizată, bolta din lemn vopsit, iconostasul din lemn (foarte vechi), pardoseala din ciment și scândură, turnul din cărămidă, acoperit cu tablă galvanizată.[4]

[PICTURA] Pictura bisericii din Rusova Veche este în mare parte realizată pe pânză. Biserica a fost pictată în 1860 de Nicolae Marișescu și apoi în 1904 de Nicolae

[1] Ion VĂRAN, *Monografia Protopopiatului Ortodox Român Oraviţa,* Editura Marineasa, Timişoara, 2003, p. 88.

[2] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012, p. 259-260; D. ȚEICU, *Banatul montan în Evul mediu*, Ed. Banatica, Timişoara 1998, p. 371 (pentru data de 1312).

[3] LUCIAN-*Episcop, P.Bona, op.cit.,* p. 259 (nota 661) : în Rusova Militară a fiinţat o biserică de lemn, ctitorită în 1754.

[4] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *op. cit.,* p. 258.

Hașca, care a reînnoit și completat pictura. Icoanele iconostasului sunt pictate în ulei pe pânză și aplicate pe lemn. Se remarcă cele patru icoane: „Sf. Nicolae", „Fecioara Maria", „Iisus Hristos" şi „Sf. Ioan Botezătorul". De asemenea, mai multe panouri şi icoane de pe pereţii laterali (pictură în ulei), între care: „Dumnezeu Tatăl" „Fuga în Egipt", „Tăierea capului Sf. Ioan Botezătorul", „Sf. Nicolae", „Jertfa lui Isac" etc. Sub icoanele împărătești sunt amplasate icoanele: „Sf. Nicolae", „Fuga în Egipt", „Iisus vorbind cu samarineanca", și "Tăierea capului Sf. Ioan Botezătorul". În pronaos, în stânga este icoana „Sf. Parascheva", iar în dreapta icoana „Sf. Ecaterina". Pe bolta altarului este „Sf. Treime". În pronaos, pe două strane sunt două icoane, tempera pe lemn, „Sf. Parascheva" și „Arh. Mihail". În biserică sunt și 10 icoane-prăznicar pictate pe tablă, probabil de N. Hașca.[5] Biserica din Rusova Nouă a fost pictată în anul 1880 de acelaşi pictor Marişescu. Din vechea pictură astăzi se mai păstrează doar cea de pe iconostas. În prezent biserica are pictură aplicată pe pânză, executată de meşteri locali.[6]

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Parohia deţine următoarele cărţi: Mineie - ianuarie, februarie, martie, Sibiu 1853; Mineie - aprilie, mai, iunie, iulie, Sibiu 1854; Mineie - septembrie, octombrie, Sibiu 1855; Mineie - noiembrie, decembrie, Sibiu 1856; Chiriacodromion, Sibiu, 1855; Triod, Buda, 1816; Triod, Buda, 1848; Psaltire, Buda, 1808; Molitvelnic, Sibiu, 1833; Octoih cu Catavasier, Buda, 1826; Apostol, Bucureşti, 1816. Alte cărţi vechi: Antologhion (Bucureşti, 1786), Psaltire şi Octoih cu Catavasier (Buda, 1808 şi 1826).

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor (selectivă): Constantin (1751), Ioan (1757), Trifu Sârbu (1832), Ştefan Lungu, Pavel Lungu, Iosif Lungu, Ioan Lungu, Gheorghe Lungu, Petru Dănescu, Gheorghe Dănescu, Ioan Gheorghe Jiţa, Semeniuc Sârbu, Pavel Constantin, Eftimie Nemeşagu, Zaharia Pereş (1995-1999), Adrian Socaci (2000-2003), Nicolae Nuţă (2004-2008), Mihai Alexandru Sima (2009-2014), Marius Viorel Voinea (2014-prezent).[7]

C. CIMITIRUL. Parohia deţine un cimitir.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. La Rusova Veche, preotul Vichentie Balea a înfiinţat un cor în 1889, iar la Rusova Nouă corul a luat fiinţă prin preotul Iosif Ania. La Rusova-Veche a existat o şcoală confesională (de la 1776), închisă în anul 1907 de către administraţia ungară, redeschisă apoi în 1908 prin grija preotului Pavel Viţian şi a doi credincioşi, Ştefan Roşca şi Ioan Lungu.[8] Din păcate astăzi şcoala nu mai există. Din ea nu se mai păstreză decât ruinele. În 1918, pr. P. Viţian a fost „bătut de moarte" pentru sentimentele sale româneşti. În acelaşi an, pr. Cornel Drăgan din Rusova Nouă este persecutat de sârbi.[9]

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. În toate posturile, ca preot slujesc împreună cu preoții din zonă Sfânta Taină a Maslului, apoi spovedesc și împărtășesc în special în posturi persoanele bolnave sau oricând este nevoie.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Înălţarea Domnului"; [ADRESA] Rusova Veche, comuna Berlişte, judeţul Caraş-Severin.

BIBLIOGRAFIE: Arhiva Parohiei Rusova Veche; CORNEAN, Nicolae, *Monografia Eparhiei Caransebeş,* Editura Autorului, Caransebeş, 1940; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012; VĂRAN, Ion, *Monografia Protopopiatului Ortodox Român Oraviţa,* Editura Marineasa, Timişoara, 2003; PETREUŢĂ, Ioan, *Monumente istorice-bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara 1980 (ms.), pp. 603-605.

5 *Ibidem,* p. 260.
6 Ion VĂRAN, *op. cit.,* p. 120.
7 Arhiva Parohiei Rusova Veche, dosar nenumerotat.
8 Nicolae CORNEAN, Monografia Eparhiei Caransebeş, Editura Autorului, Caransebeş, 1940, p. 514.
9 N. ILIEŞIU, *Monografia istorică a Banatului* (ed. D. Țeicu), Ed. Mica Valahie, Bucureşti 2011, pp. 262-265.

Parohia „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" – Sasca Montană

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Localitatea Sasca Montană este aşezată în sud-vestul judeţului Caraş-Severin, în zona montană a Banatului de sud. Sasca Montană e atestată documentar din anul 1630; se întinde de-a lungul a trei kilometri, între dealul Gheorghe şi râul Nera, pe o vale îngustă cu coaste abrupte.

Sasca Montană este centrul administrativ al comunei cu acelaşi nume formată din satele: Bogodinţ, Potoc, Sasca Montană, Sasca Română şi Slatina Nera. În istoria mineritului din Banat, Sasca Montană deţine un loc privilegiat. Se consideră că lucrările miniere de aici, săpate cu dalta şi cu ciocanul, datează încă din epoca romană. Minele de la Sasca Montană sunt exploatate şi în timpul dominaţiei turceşti, dar cele mai însemnate datează din anul 1770, în urma unor ample prospecţiuni şi după ce între anii 1746-1755 se deschid topitorii la Sasca şi la Radimna. Viaţa localităţi a fost legată de minerit, cât a durat, adică până la sfârşitul veacului trecut, când minele s-au închis. Aici în Sasca s-a născut poetul Mihai Novac şi a activat ca învăţător scriitorul Damian Izverniceanu.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Credincioşii ortodocşi, stabiliţi în Sasca Montană, şi-au ridicat biserică proprie în anul 1770, fiind situată la intrarea în sat, pe malul stâng al Nerei. Până la ridicarea acesteia, enoriașii de aici participau la slujbele religioase din Sasca Română, unde era preot pe la 1724 Sârbu Mihai care a fost obligat de ierarhii Bisericii sârbeşti să-şi sârbizeze numele devenind Sârbu Mihailovici, precursor al unui şir lung de clerici.

În 1893, localitatea avea 1.189 ortodocşi, 839 romano-catolici şi 2 evanghelici. La 1930 număra 1.184 români, 257 germani şi 20 alţii. În anul 2002 însuma numai 587 locuitori, dintre care 528 ortodocşi, 23 catolici şi 34 baptişti. Astăzi, ortodocşii sunt în număr de 430 suflete.

Clopotul mare de la biserică a fost turnat în 1921 şi returnat în 1997, purtând inscripţia: „Acesta este cel dintâi clopot care după terminarea războiului mondial vă cheamă să vă rugaţi atotputernicului D-zeu şi să munciţi pentru binele ţării şi al vostru. Donat în anul 1921 de către bufenii din Sasca Montană şi de fraţii lor emigraţi în America".[1] Clopotul mijlociu a fost donat de soţii Cuvin în 1932.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] În anul 1832, la 25 noiembrie, episcopuol vârşeţean Maxim Manuilovici (Mănuilă) printr-o circulară îndemna preoţii să colecteze bani pentru reconstrucţia bisericii din Sasca, din care n-au mai rămas decât zidurile în urma unui incendiu. Din daniile adunate, biserica (23,35 x 7 m) a fost refăcută în anii următori, durată din piatră şi cărămidă arsă. Construcţia a fost realizată în stil baroc, cu turnul deasupra pronaosului, pardoseala fiind din plăci smălțuite imitând marmura, iar iconostasul din lemn şi bronz. Întreg mobilierul a fost lucrat de meşterii Iosif şi Nistor Bosioc din Berlişte.

[PICTURA] Interiorul a fost pictat la 1851-1852 de pictorul orăviţean Dimitrie Turcu (1810- 1883), ajutat de Dimitrie Popovici. Exteriorul bisericii a fost reparat în anii 1948, 1969 şi 2005, când a fost înlocuit şi acoperişul, iar interiorul a fost repictat de

[1] Victor TĂUTU, *Monografia comunei Sasca-Montană*, Editura Mirton, Timişoara, 2010, p. 169.

Filip Matei în 1894, de Alexandru Enuică din Sasca Română în 1902, de prof. Toader Iulian din Arad în 1959 şi de pictorul basarabean Igor Isac în 1998. [ANEXE] Casa parohială este construită în secolul al XVIII din cărămidă, acoperită cu țiglă; e compusă din 4 camere și dependințe.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ȘI CĂRȚI DE VECHI] În biserică se păstrează două steaguri vechi şi un candelabru iarăşi vechi de bronz. Cărţi de cult: Penticostar şi Triod (Râmnic, 1743 şi 1761), Euhologiu (Sibiu, 1819) etc.[2]

[ȘIRUL PREOȚILOR] Lista preoţilor – selectivă – care au păstorit la biserica ortodoxă din Sasca Montană: Alexandru Alexandrovici (=Alexandru,1771-1779), Dimitrie Alexandrovici (fiul celui dinainte, 1780-1813), Ioan Alexandrovici (1813-1830), Constantin Alexandrovici (1830-1868), Mihai Alexandrovici (1868-1894), Ioan Murgu (1894-1924), Teodor Iorga (1924-1927), Gheorghe Târba (1927-1949), Ilie Crivacucea (1949-1951), Aurel Mihailovici (după desfiinţarea parohiei din Sasca Română 1951-1953, 1956-1959 şi 1964-1978; în intervalele de ani lipsă preotul a fost în detenţie, fiind înlocuit cu: Iancu Tilcă, 1953-1956 şi Teodor Drugărin, 1960- 1964), Ioan Cibian (1980-1991), Petru Vasile (pensionar), Ioan Bocicai, Vasile Grecu (1998-2000), Daniel Cristian Florea (2000-2002), Ionuţ Iulius Guiman, din 2003 până în anul 2013 fiind fiul comunei Sasca Montană; din anul 2013 până în prezent Chirilă Marian.[3]

De adăugat că prin hotărârea nr. 3.866 din 19 iulie 1994, Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române aprobă înfiinţarea unei mănăstiri ortodoxe pe malul râului Nera, la propunerea şi strădaniile medicului Pavel Chirilă din Bucureşti, originar din Slatina Nera. Piatra de temelie a fost pusă la 14 oct.1994 şi terminată în anul următor. Sfântul lăcaş a fost ridicat din lemn, în stil moldovenesc şi destinat călugăriţelor. A primit hramul „Cuvioasa Parascheva“.

C. CIMITIRUL. Cimitirul este situat la ieşirea din comună, pe drumul care duce către localitatea Sasca Română, fiind amplasat pe colina care desparte cele două localităţi.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Şcoala confesională apare, documentar, întâia oară la 1780. Un cor se înfiinţează în anul 1880.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Parohia editează semestrial revista „Buna –Vestire“, care e complexă cuprinzând pe lângă teme religioase, articole culturale precum şi mici jocuri, rebusuri, ghicitori,etc. Parohia, prin bunii ei credincioşi, sprijină lunar cu hrană familiile nevoiaşe, prin rotaţie, câte o familie pe lună. Are un centru de tineret ce va fi inaugurat în toamna lui 2016, prin care se vrea formarea viitorilor creştini ai parohiei. În plus, se organizează un pelerinaj anul acesta, având ţintă mormântul părintelui Arsenie Boca.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfinții Apostoli Petru și Pavel”; [ADRESA] str. Principală, nr. 222, localitatea Sasca Montană, comuna Sasca Montană**;** [OFICIUL PAROHIAL] Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: CORNEAN, Nicolae, *Monografia Eparhiei Caransebeșului*, Caransebeș, 1940; LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului,* Editura Episcopiei Caransebeșului, Caransebeș, 2012; TĂUTU, Victor, *Monografia comunei Sasca-Montană*, Editura Mirton, Timişoara, 2010; GRÄF, Rudolf, *Domeniul Bănățean al STEG 1855-1920,* Editura Banatica, Reșița, 1997; VĂRĂDEAN, Vasile, *Monumente bisericeşti şi culturale din zona Oraviţei*, Timişoara, 1981; ILIEŞIU, Nicolae, *Monografia istorică a Banatului* (ed. D. Ţeicu), Ed. Mica Valahie, Bucureşti 2011, p. 265 şi urm.

[2] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012, p. 262.
[3] *Ibidem*.

Parohia „Nașterea Maicii Domnului" – Sasca Română

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE: [TOPONIMIE, PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII, D.P.D.V. GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC] Parohia este situată în satul Sasca Română, comuna Sasca Montană, județul Caraș-Severin. Există referiri cu privire la existența satului la 1406, dar și mențiuni privind urme de civilizație din secolele II-IV.[1] În 1717 satul se numea *Iansca* și avea 28 de case, în 1776 avea 160 de case și școală organizată. Așezarea satului este între dealuri, pe valea râului Nera care-l străjuiește pe linia de sud-est, și fertilizează pământurile oferind necesarul minim pentru activitățile agricole ale oamenilor. Bogățiile subsolului au fost exploatate pe parcursul timpului prin numeroase mine, încă de pe vremea romanilor. Zona colinară bogată în ape de izvor, este favorabilă păstoritului și pomiculturii, iar fondul forestier din partea nordică a fost o sursă foarte importantă de masă lemnoasă exploatată din vechime. S-au găsit puncte de exploatare minieră prin galerii subterane (Fe, Cu, Pb, Ag, Au), unde predomină exploatarea de cupru.

Există un vechi drum roman care trece prin mijlocul satului – Camenița, folosit și de turci; leagă Valea Nerei de Valea Cameniței și de Dunăre. Satul se află în partea sudică a Banatului Montan, zonă delimitată geografic de: Munții Poiana Ruscăi (N-NE), Munții Retezat – Cernei – Mehedinți (Est), Munții Locvei (Sud), Dognecei (Vest). Condițiile geografice ale teritoriului favorizează comunicarea cu sudul și vestul ținutului, văile zonei fiind deschise spre Dunăre.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE: [ISTORIA ZIDIRII EI] Actuala biserică s-a zidit sub păstorirea preotului Radu Sârbu, la 1771, fiind printre primele biserici zidite după măsurile luate de noua administrație imperială. În 1972 se ridică în curtea bisericii un monument al eroilor satului, morți în cele două războaie mondiale.

[ARHITECTURA, PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCȚII] Biserica cu hramul „Nașterea Maicii Domnului" a fost construită – cum s-a spus – în 1771[2], în stil baroc simplu, pe fundație din piatră, cu zidurile din piatră și cărămidă, cu bolta din lemn și acoperiș din lemn acoperit cu tablă. S-a ridicat în locul unei biserici mai vechi din lemn, de la care s-a păstrat chivotul; pe la 1724 în această bisericuță din lemn a slujit preotul Mihai[3], tatăl preotului Radu Sârbu, sub păstorirea căruia s-a zidit actuala biserică. Pavajul din interiorul sf. locaș, care se păstrează și astăzi, este realizat din plăci din zgură de la topitoriile din Sasca Montană din acea vreme.

În 1936 se repară exteriorul bisericii și se cumpără clopotul cel mare din turn. Vechiul clopot preluat la începutul Primului Război Mondial în 1914, a fost turnat de meșteri austrieci în curtea bisericii. La turnare creștinii evlavioși au venit cu diferite materiale scumpe din aur și argint, oferindu-le pentru topit.

---

[1] Nicolae ILIEŞIU, *Monografia istorică a Banatului* (ed. D. Ţeicu), Ed. Mica Valhie, Bucureşti 2011, p. 268; M. MARE, *Banatul între sec. IV-IX*, Ed. Excelsior Art, Timişoara 2004, p. 201.
[2] STOICESCU N., *Bibliografia localităților și monumentelor medievale din Banat*, Timișoara, 1973, p. 132.
[3] Micu LAZĂR PÂRJOL, *Sasca Română. Povestea satului meu,* Editura Mirton, Timișoara, 2007, p. 213-214.

În 1972 prin meşterii Ion Ciolac şi Gheorghe Baloșiu din Naidăș se ridică în curtea bisericii un monument al eroilor satului, morți în cele două războaie mondiale. Se construieşte în jurul bisericii un zid nou, iar între 1980-1990 zugrăveala interioară a bisericii este complet renovată. Se dotează biserica și cu alte obiecte ca: steaguri pictate, covoare, draperii, odăjdii, toate din daniile credincioșilor. La 23 august 1948 parohia a primit vizita canonică a chiriarhului Veniamin Nistor, Episcopul Caransebeșului.

Între 1999-2010 a fost renovată biserica. S-au luat măsuri pentru conservarea obiectelor vechi de la interior, prin diminuarea considerabilă a factorilor de distrugere prezenți. Târnosirea bisericii a avut loc la 24 octombrie 2010, prin Preasfințitului Lucian Mic, Episcopul Caransebeșului.[4]

[PICTURA] Iconostasul este pictat pe piele de capră și fixat pe tâmpla de lemn în stil neobizantin, pe la 1758, de către un pictor sârb din Biserica Albă, fapt care conduce la ipoteza că biserica actuală este refăcută pe la 1771 și vechea tâmplă a fost mutată din biserica mai veche din lemn, în cea nouă.

În 1933 se restaurează zugrăveala bisericii de meşteri locali: Alexa Enuică – Țambu şi fiul său Costa Enuică. Tot Alexa Enuică a sculptat chivotul, ușile diaconești şi împărătești, tronul arhieresc și al Sfintei Fecioare şi analoagele din naosul bisericii, precum şi Sfântul Mormânt. În perioada 1999-2000 interiorul a fost tencuit și apoi pictat în tempera de pictorul Mihai Broboane.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ȘI CĂRȚI VECHI] Obiecte de valoare, vechi, sunt: un potir aurit, conscripția parohială – 3 exemplare (1778, 1833, 1842), matricola botezaților, cununaților, răposaților (1778-1794), matricola botezaților (1794-1824, 1824-1831, 1831-1853). Alte obiecte de valoare ce ar mai fi de menționat sunt cărțile de cult, scrise în română cu litere chirilice: Octoih (Râmnic 1708), Penticostar (Râmnic 1743), Triod (Râmnic 1761), Molitfelnic (Sibiu 1874), Mineiele pe 12 luni (Buda 1804-1805).

[ȘIRUL PREOȚILOR] Preoţii care au slujit la Sasca Română sunt: Mihai Sârbu (1724), Mihail Caragea (1751-1757)[5], Radu Sârbu (1771-1812)[6], Pavel Mihailovici (=Mihăilă, român ca și următorii), Nicolae Mihailovici (1834-1887), Ioan Mihailovici, Gheorghe Mihailovici (1885-1929), Ilie Gropșianu (1929-1930), Nicolae Popovici (1930), Aurel Popovici (1931), Aurel Mihailovici (1931-1978), cu întreruperi între 1953-1956 şi 1960-1964, când a fost înlocuit de Iancu Tilca (1953-1956), respectiv Teodor Drugărin (între 1960-1964), Ioan Cibian (1979-1991), Petru Vasile, Ioan Bocicai, Ilia Pavlovici (1997), Ioan Grecu (1997) Florea Daniel, Ionuț Guiman, Marian Sarchiz (2007-2010), Alexandru Mihăescu (2010-2015).[7] De notat că preotul Gheorghe Mihailovici în 1916, pentru patriotismul manifestat, a fost pus sub pază politică.

[CÂNTĂREŢI] Îi amintim aici şi pe cântăreţii Gheorghe Laeș-Vichentie, Gheorghe Ciuciuc-Dumitru, Ion Nicola-Bârcă, Nicolae Chișărău-Igea, Costa Nicola-Gălău, Avram Enuică-Lae, Costa Sârbu-Gherghel, Gheorghe Sârbu-Bobârnac, Gheorghiță Alexandru-Pricu. [EPITROPI] Epitropia parohială a fost condusă de Vartolomei Covăsală-Meia, Vartolomei Potoceanu-Vârtoluș, Grigore Potoceanu-Orițu, Sârbu Ana, Gheorghe Roiban, Costa Sârbu, Ion Murgu-Tili, Ion Nicola-Bârcă, Gheorghiță Alexandru-Pricu, Ion Sârbu-Petcuțu, Vasile Disagă.

C. CIMITIRUL. Cimitirul actual aparţine parohiei; are 4.316 metri pătrați și este împrejmuit de gard viu pe aproape toate laturile. Majoritatea crucilor sunt din piatră.

---

[4] LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului,* Editura Episcopiei Caransebeșului, Caransebeş, 2012, p. 263.

[5] I. D. SUCIU, R. CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, vol. I, Ed. Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1980, p. 192, 236.

[6] Pr. MIHAILOVICI Traian, *Biserica din Sasca Română* (ms.), 1997.

[7] Micu LAZĂR PÂRJOL, op. cit., p. 214 și urm.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE SI FILANTROPICE ÎN TRECUT. [ACTIVITATE CULTURALĂ, ACTIVITATE FILANTROPICĂ] Din documentele vremii rezultă că încă din 1776, a existat o școală poporală în Sasca Română, aflată sub tutela bisericii.[8]

Corul bisericii din Sasca Română s-a înființat în anul 1905, fiind condus și instruit de dirijori țărani din localitate care au dus o muncă de apostolat, dintre care menționăm pe învățătorul Traian Brătescu, Gheorghe Laeș-Vichentie, Constantin Potoceanu-Orițu, învățătorul Constantin Potoceanu-Șnaidăru, Ion Murgu Tili și (ultimul) Gheorghe Sârbu-Bobârnac. Toți cei care au condus corul au cunoscut notele, unii dintre ei știind să cânte și la un instrument.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. [ACTIVITĂŢI PSTORAL-MISIONARE, CULTURALE, EDITORIALE, FILANTROPICE, CATEHETICE] La 24 octombrie 2010 a avut loc resfinţirea bisericii în cadrul Liturghiei arhierești, prin Preasfinţitul Lucian Mic, Episcop al Caransebeșului.

După Sfânta Liturghie se împart pliante cu caracter catehetic, în care se prezintă pe scurt teme precum: patimile, iubirea creştină, sfaturi de la mari duhovnici, reguli de comportare în biserică, vămile văzduhului, efectele televiziunii asupra creierului uman, rugăciuni speciale ş.a. Se organizează pelerinaje la mănăstiri și se militează permanent pentru păstrarea tradiţiilor şi obiceiurilor bune. În colaborare cu alte parohii s-au organizat întâlniri între tineri, s-a cântat, s-au dat spectacole, s-a mers cu colindul, în excursii, au fost trimiși gratuit copii în tabere creștine de creație.

Se respectă programul catehetic, apoi sunt ajutați membrii familiilor sărace sau copiii nevoiaşi, cu bani, haine sau alimente; sunt sprijinite persoanele fără ocupaţie în găsirea unui loc de muncă, sunt consiliate familiile cu probleme, este încurajată în rândul enoriaşilor asistenţa maternală şi adopţia, se caută stoparea unor fenomene sociale negative precum violența, alcoolismul, delicvența. Persoanele bolnave,la fel, sunt sprijinite moral și financiar.

Parohia cuprinde numai 262 enoriaşi.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Nașterea Maicii Domnului"; [ADRESA] com. Sasca Montană, sat Sasca Română, nr. 1, jud Caraș-Severin, cod poștal 327333; [OFICIUL PAROHIAL] e-mail: bisericasascaromana@yahoo.com

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului,* Ed. Episcopiei Caransebeșului, Caransebeș, 2012; MIHAILOVICI, Traian, *Biserica din Sasca Română*, ms., 1997; PÂRJOL LAZĂR, Micu, *Sasca Română. Povestea satului meu*, Timișoara, Ed. Mirton, 2007; STOICESCU, N., *Bibliografia localităților și monumentelor medievale din Banat,* Timișoara, 1973; SUCIU, I. D., CONSTANTINESCU, R., *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, vol. I, Ed. Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1980.

[8] V. ȚÂRCOVNICU, *Istoria învăţământului din Banat până la anul 1800*, Bucureşti 1978, p. 141.

Parohia „Sfânta Treime" – Sicheviţa

A. ISTORICUL COMUNITĂŢII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Comuna Sicheviţa este aşezată pe frumoasa vale a Cameniţei, fiind una din marile comune ale văii Dunării, fluviul formând de fapt graniţa de sud a comunei pe o distanţă de 16 km, între râul Alibeg şi Ogaşul Ierii. În partea de est, comuna se învecinează cu comuna Berzasca – satul Liubcova, în nord cu comunele Şopotul Nou şi Gârnic, iar în partea de vest se învecinează cu oraşul Moldova Nouă şi satul Coronini, hotarul fiind marcat de pârâul Vranovăţ.

Prima vatră a comunei a fost situată la 8 km de actuala aşezare, la locul numit „Cracul cu Morminţi", iar a doua la „Cracul Lat" şi al treilea loc la confluenţa văilor Cameniţa cu Valea Sicheviţei, unde a rămas până astăzi.[1]

Cea dintâi denumire a comunei a fost Sălăştiuţ, apoi Satoviţa, denumirea actuală venind de la valea cu acelaşi nume – Sicheviţa - care străbate aşezarea.[2]

Atestată documentar în 1363[3], localitatea va fi menţionată și în anii următori; la mijlocul secolului al XVIII- lea o parte a populaţiei satului s-a stabilit în alte locuri, din imediata apropiere, dând astfel configuraţia actuală a comunei cu cele 17 cătune: Brestelnic, Cămeniţa, Cârşia, Cracul Almăj, Cruşoviţa, Curmătura, Frăsiniş, Liuborajdia, Lucacevăţ, Martinovăţ, Ogaşul Podului, Streniac, Zănou, Zăsloane, Valea Oraviţa, Valea Ravensca, Valea Sicheviţa şi satul Gornea.[4]

Localitatea apare consemnată şi pe hărţile şi planurile topografice din anii 1690, 1700, 1723, 1761, 1791 etc. cu numele de azi, cu menţiunea că locuitorii „toţi români" se ocupau în principal cu creşterea animalelor, agricultura, lucrul la pădure, mineritul, pescuitul etc.[5]

În statistica bisericească din anul 1749, se aminteşte faptul că localitatea avea 76 de case. În partea de sus a satului, la locul numit Irezne, a fost sat de unguri, colonizaţi de regii maghiari pentru a apăra graniţa ţării. În apropierea bisericii lor s-a găsit o piatră funerară a unui voievod, cu iniţialele „M. VOIEVOD".[6] Este posibil ca biserica ungurilor de la Sicheviţa, unde probabil era şi sediul voievodului care se găseşte înmormântat aici, să fie o biserică medievală.

În 1774 localitatea a fost încadrată în Regimentul de Graniţă valaho-iliric, fiecare locuitor primind în anul 1777 o suprafaţă de 750 stânjeni, pământ pentru loc de casă, aceasta fiind perioada când s-a şi început construirea de case propriu-zise cu gospodării corespunzătoare, conform normelor prevăzute pentru casele militarizate. În 1791 localitatea avea 663 gospodării, iar în 1897 avea 380 gospodării.[7] Astăzi localitatea Sicheviţa are 1.255 de credincioşi ortodocşi.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Din tradiţia populară reiese că vizavi de actuala biserică ar fi fost o veche biserică de lemn din

[1] Alexandru MOISI, *Monografia Clisurii,* Oraviţa, 1938, p. 260.
[2] *Ibidem,* p. 261.
[3] Gheorghe POPOVICI et alii, *Sichevița. Monografie: 650 de ani de la atestarea documentară (1363-2013)*, Reșița, 2013, p. 7.
[4] P. BONA, V. POPESCU, *Sicheviţa. Demografie. Arhitectură populară,* Caransebeş, 1990, p. 3.
[5] *Ibidem,* p. 4.
[6] A. MOISI, *op. cit.*, p. 269-270.
[7] P. BONA, V. POPESCU, *op. cit.,* p. 4.

1756. Actualul locaş de închinare a fost construit între anii 1835-1836 în vremea episcopului Iosif Raiacici (1834-1842), viitor mitropolit la Carloviț, care însă n-a sfinţit-o. Abia în 1938, la 6 august, locaşul a fost sfinţit de către Episcopul Dr. Vasile Lazarescu, preot paroh fiind Vasile Cuzmanovici.[8] [PISANIA] Pisania se găseşte pe peretele de N, între naos și pronaos, textul ei fiind următorul: *„Această sf. biserică s-a construit în anii 1835-1836, dar nu a fost pictată. Cu vrerea Bunului Dumnezeu și a preaînchinatei Sf. Treimi, hramul acestei sf. biserici, în anul Domnului 2002 s-a pictat această sfîntă biserică prin sârguința și toată cheltuiala credincioșilor din Sichevița de mâna pictorului Mihai Bofan din Oravița, în zilele P.S. Laurențiu Streza, Episcopul Caransebeșului,fiind protopop Ioan Văran, preot paroh Dorin Nistoran, epitropi Cuzmanovici Ioan, Popovici Vichentie. S-a sfințit în anul 2003, 03 noiembrie*".

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Construcţia bisericii este în stilul baroc. Forma este de navă, împărţită în naos, pronaos şi altar. Mai are în plus un pridvor pe partea de vest. Absida altarului este în formă de semicerc. Are un turn cu două clopote și patru ferestre, ceasul cu patru cadrane fiind situat deasupra pridvorului. Dimensiuni: L - 25,5 m, l - 7,4 m, deschiderea cea mai mare fiind în altar, h - 15 m în vârful crucii de pe turn. Biserica este construită din cărămidă, fundația e de piatră, iar turnul acoperit cu tablă; restul bisericii este acoperit cu țiglă.[9] Câteva înfăptuiri, mai însemnate, de menţionat: reparaţii în urma inundaţiilor (1910), lucrări de renovare (1929), cumpărare ceasornic la turnul bisericii (1943), legarea bisericii cu centură de fier pentru consolidarea zidurilor (1945-1946), reparaţii turn (1961), tencuire exterioară a bisericii(1973-1974), schimbarea acoperişului bisericii (2000-2001), înlocuirea ferestrelor (2002), a celor două uşi de la intrare (2004), precum și a tablei de pe turn (2007), introducerea încălzirii centrale în sf. locaș (2008).[10]

[PICTURA] Biserica a fost pictată prima dată în anul 1910 de pictorul Ioan Putnic din Biserica Albă.[11] În anul 2002 se pictează din nou de către Mihai Bofan din Oraviţa. A fost sfinţită în data de 3 noiembrie 2002 de către Î.P.S. Dr. Laurenţiu Streza, fost Episcop al Caransebeşului.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Evanghelie, Cazanie (Bucureşti, 1760 şi 1748), Penticostar (Râmnic, 1785), Cazanie (Viena, 1793) etc.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Coman şi Ştefan (1751), Gheorghe Cuzmanovici - Popovici (1775), Vasile Cuzmanovici (= Cuzman, toți Cuzmanii fiind români;1835-post 1843), Cozma Cuzmanovici (1843-1848), Radu Golumba (1890-1893), Arsenie Golumba (1894),Vasile Murgu (1899- 1902), Vasile Blaşiu (1902-1920), Silviu Novacovici (1920-1922), Ilie Jurescu (1922-1929), Arsenie Golumba (1929-1930, 1944-1945), Ioan Voin (1930-1940), Rusalin Simeria (1941-1944), Ghorghe Posteucă (1944), Sergiu Groapă (1945-1946), Cuzman Jianu (1945-1948), Valentin Păleanu (1949- 1950), Vasile Creţu (1950-1951), Gheorghe Sporea (1951-1999), Dorin Nistoran (1999-prezent).

C. CIMITIRUL. Cimitirul se află la momentul actual în proprietatea Statului Român. Nu are capelă și nici monumente funerare importante.

D.ACTIVITĂȚICULTURALEȘIFILANTROPICEÎNTRECUT.Primaşcoală confesională e amintită în 1774.[12] Corul mixt bisericesc „Renaşterea" a fost înfiinţat în 1912 de pr. Vasile Blaşiu, având dirijor pe Mihai Suru. A fost reorganizat în 1931 de pr.

[8] Gheorghe POPOVICI et alii, *op. cit.*, p. 72.
[9] *Ibidem,* p.73-74.
[10] *Ibidem,* pp.75-78.
[11] Arhiva Episcopiei Caransebeşului, *Fond Bisericesc* (III), dosar 124/910, f. nenumerotată.
[12] P. RADU, D. ONCIULESCU, *Contribuţii la istoria învăţământului din Banat până la 1800*, Ed. Litera, 1977, p. 293.

Ioan Voin. În 1934, dirijorul ţăran Vidu Guga din Mercina a recrutat trei tineri talentaţi pe care i-a instruit şi fomat ca dirijori. Aceştia au fost: Tuţă Zaica, Petru Birtea şi Ioan Rusu, care au dirijat corul şi au slujit ca şi cantori până în anul 1992. Ulterior corul a fost dirijat, până astăzi, de către ucenicii acestora.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Ocazional parohia organizează excursii la mănăstirile din ţară. De asemenea parohia sprijină familiile nevoiașe cu ocazia marilor sărbători creștine. La nivelul parohiei este înfiinţat un grup de cateheză cu copiii în cadrul proiectului „Hristos împărtăşit copiilor", proiect implementat de Patriarhia Ortodoxă Română.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfânta Treime" – a doua zi de Rusalii; [ADRESA] comuna Sichevița, nr. 204, judeţul Caraș-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Nu are telefon şi site oficial.

BIBLIOGRAFIE: Arhiva Episcopiei Caransebeşului, Fond Bisericesc; BONA, P., POPESCU, V., *Sicheviţa. Demografie. Arhitectură populară,* Caransebeş, 1990; MOISI, Alexandru, *Monografia Clisurii,* Oraviţa, 1938; POPOVICI, Gheorghe et alii, *Sichevița. Monografie: 650 de ani de la atestarea documentară (1363- 2013)*, Reșița, 2013; PETREUŢĂ, Ioan, *Monumente istorice-bisericeşti din Arniepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara 1980 (ms.), p. 631-632.

Parohia „Adormirea Maicii Domnului" – Slatina Nera

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Localitatea este aşezată în apropierea Nerei, în unghiul pe care îl formează Munţii Aninei cu Munţii Locvei, între dealurile înalte care închid spre sud depresiunea Oraviţei, din vecinătatea localităţilor Ciuchici şi Sasca-Montană şi la vreo 10 km sud de Răcășdia. Toponimul pare să vină de la solul sărat numit *slatină.* De-a lungul timpului s-a mai numit: *Zlathyna* (secolul XV)*, Zlatina* sau *Zlathnicza* (1452).[1] Documentele turceşti menţionează satul cu denumirea de *Slatina*, în anul 1554.[2] De ocupaţia mineritului în zonă, se pomeneşte încă din vremea dacilor şi romanilor, când din apele Nerei se culegea pulberea de aur, iar din munţi bogăţia de cupru. Vatra unui sat medieval (sec. XIV-XV) a fost identificată pe malul nordic al Nerei, în zona numită *Câmpul Petrilei*.[3]

Localitatea este atestată documentar în 1363.[4] Din însemnările lui Marsigli, 1690-1700**,** *Szlatin*a apare în districtul Palanca. În Conscripţia din 1717, *Sladina,* din acelaşi district, număra 52 de case, regăsindu-se apoi, succesiv, în harta oficială a lui Mercy, 1761, în harta lui Griselini din 1776, cu 166 de case. La recensământul din 1843, Slatina număra 1239 ortodocşi, iar în 1912, conscripţia bisericească arată că numărul caselor a ajuns la 300 de numere, cu 1.500 de locuitori, în 2002 avea

[1] V. IONIȚĂ, *Nume și locuri din Banat,* Editura Facla, Timişoara, 1982, p.151.
[2] I.I. VOIA, D.G. ILANA, *Slatina Nera, însemnări despre sat și oamenii lui*, Editura Politehnica, Timișoara, 2008, p.291.
[3] Dumitru ŢEICU, *Banatica*, 9, Reşiţa,1987,p.323.
[4] N. ILIEŞIU, *Monografia istorică a Banatului* (ed. D. Ţeicu), Ed. Mica Valahie, Bucureşti 2011, p. 277.

356 locuitori, dintre care 330 ortodocşi, 21 baptişti, 5 greco-catolici.[5] Astăzi, creştini ortodocşi sunt 194.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Cercetătorul Nicolae Săcară, în cartea *Bisericile de lemn dispărute din Banat,* consemnează că: *„nu se poate reconstitui cum au ales hramul bisericii, cum au construit-o, dar există un document care atestă că la 1757 Ianuarie 15, Satul Slatina din Eparhia Caransebeş, Districtul Palanka are 103 case, biserică de lemn, cu hramul Adormirii Preasfintei Născătoare, ridicată sub episcopul Isaia în 1745, iar preot era Sava Markovici”.*[6]

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Așadar, biserica actuală a satului, cu dimensiunile: 17,80 x 7 m, a fost construită în secolul XVIII, mărită în 1771. Biserica în stil baroc este construită din piatră și cărămidă (ziduri groase de 1,20 m) și acoperită cu tablă galvanizată; bolta semicilindrică e din cărămidă, pardoseala din plăci de piatră, turnul din cărămidă susţinut de patru piloni masivi, acoperit cu tablă galvanizată.

[PICTURA] Biserica a fost pictată în 1874 de Nicolae Mărăşescu, apoi în 1981 de pictorul-preot Nicolae Popescu. Iconostasul este de zid, peste care s-a aplicat un splendid iconostas baroc din lemn aurit (inscripţie cu anul 1934, situată la baza ușii împărătești din dreapta). Biserica este declarată monument istoric.

[ANEXE] În anii 1970 a fost construită casa parohială în apropierea bisericii. Prin purtarea de grijă a preoților slujitori casa parohială este renovată de mai multe ori. Actualmente ea are un aspect plăcut, renovându-se exteriorul; gardul din plasă care împrejmuia terenul casei parohiale este construit din piatră ornamentală, interiorul este de asemenea refăcut.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Sava Marcovici (1751-1757), Teodor Savici (=Savu, 1843), Pavel Nestorovici (alias: Nestor, 1831-1838), George Iorga (1839-1861), Lazăr Savici/Savu (1837-1860), Teodor Iorga (1890-1910), Vasile Iorga (1890-1928), Teodor Iorga (1916-1941), Simion Holban (1964-1966), Veronel Belcea (1967-1974), Constantin Potoceanu (1974-1977), Viorel Sevastre (1978-post 1980), Dumitru Liuba, Emil Găină (1990-1996), Ciprian Negoiță, Vasile I. Cheregi (2008), Cristian Florin Guiu (2008-prezent).

C. CIMITIRUL. Există un cimitir parohial cu o suprafaţă de 1,5 ha. Când această zonă a fost ocupată de Imperiul austro-ungar, cimitirul care în tradiția noastră se afla în jurul bisericii a fost mutat în afara satului, din motive sanitare.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Documentele menţionează existenţa unei şcoli poporale din 1774; în anul 1791 învăţător era Sava Savici. La acea vreme, dintr-un sat cu 164 de case mergeau la şcoală 50 de elevi, din care 40 băieţi şi 10 fete. Aici se învăţa: religia şi cântarea, citirea, scrierea şi socotitul. În afara planului, se mai recomanda economia (agricultura), creşterea vitelor şi albinăritul.

Slatina Nera, care în vechime se numea doar Slatina, este una dintre localităţile renumite în ceea priveşte corul, continuarea tradiţiei culturale făcându-se până în zilele noastre. Teodor Roşu, cunoscut ca primul condeier plugar, în acelaşi timp şi cantor bisericesc, înfiinţează în 1890 corul bisericesc care, în 1907, este preluat de învăţătorul Teodor Murgu. În acelaşi an se înfiinţează şi Reuniunea de Cetire şi Cântare. Pe lângă cântecele cu caracter religios apare prima oară cântecul naţional *Hora nouă,* de I. Vidu. Vidu Guga, ţăran dirijor din Mercina, devine instructorul corului care va cunoaşte succesul la diferitele emulaţii la Oraviţa, Timişoara.[7] Din 1970, fiul condeierului plugar

[5] LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012, p. 266-267.
[6] Nicolae SĂCARĂ, *Bisericile de lemn dispărute din Banat,* Editura Excelsior Art, 2002, Timişoara, p. 19.
[7] I.I. VOIA, D.G. ILANA, *op. cit.,* p. 148-158.

I. Chirilă, profesorul de muzică Nicolae Chirilă a ridicat acest cor la nivel naţional. În 1935, în cadrul *Reuniunii de Cetire şi Cântare* mai funcţionează şi o fanfară, instruită de Neda din Ilidia, având 12-14 instrumentişti şi instrumente aduse din Cehoslovacia, cu bani împrumutaţi de la Banca din Sasca.[8]

În sat a fost organizată şi o echipă de căluşeri; se organizau spectacole cu cântări, dansuri, recitări de poezii, îndeosebi în grai local, din care unele erau de autori din sat.[9]

Privitor la personalităţi, trebuie spus că aici s-a născut dr. Pavel Chirilă, denumele căruia se leagă şi Mănăstirea Nera.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Pe lângă slujbele din duminici și sărbători, oficiem slujba Vecerniei miercurea și vinerea. În posturi slujim împreună cu preoții din zonă Sfânta Taină a Maslului. În toate sâmbetele din post și în cele închinate morților facem parastase. Spovedesc și împărtășesc în special în posturi persoanele bolnave sau oridecâteori este nevoie. În special duminica și în ziua de sărbătoare după vecernie avem dialog cu credincioșii pe anumite subiecte de interes. Vizităm bolnavii din parohie și azile.

În sat există școală gimnazială și grădiniță la care învață aproximativ 25 de copii. De Crăciun, împreună cu copiii colindăm atât în biserică cât și pe la casele credincioșilor. Cu credincioșii maturi ai parohiei în ultimii anii am organizat câte un pelerinaj la mănăstirea Prislop. În fiecare an de Cuvioasa Parascheva, mergem la hramul mănăstirii Nera pentru a participa la Sf. Liturghie. Ajutăm după puteri persoanele și familiile nevoiașe din parohie, precum și Asociația Creștină „Montana” din Ciclova Montană. În parohie există și o comunitate de țigani; pe copiii acestora îi îndemnăm și ajutăm să urmeze școala.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Adormirea Maicii Domnului”; [ADRESA] str. Principală nr.1, comuna Sasca Montană, sat Slatina-Nera; [OFICIU PAROHIAL] tel.: 0788 507394, email: parohiaslatinanera@gmail.com

BIBLIOGRAFIE: IONIŢĂ, V., *Nume de locuri din Banat,* Editura Flaca, Timişoara, 1982; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012; SĂCARĂ, Nicolae, *Bisericile de lemn dispărute din Banat,* Editura Excelsior Art, 2002, Timişoara; VOIA, I.I., ILANA, D.G., *Slatina Nera, însemnări despre sat și oamenii lui*, Editura Politehnica, Timişoara, 2008; PETREUŢĂ, Ioan, *Monumente istorice- bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara 1980 (ms.), pp. 649-650.

8 *Ibidem*.
9 *Ibidem*, p. 255.

Parohia „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" – Socolari

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Parohia este situată în satul Socolari din comuna Ciclova Română. Aşezat între dealurile Oraviţei (la 12 km de oraş), mărginit în partea estică de Munţii Aninei, satul Socolari se învecinează la nord cu Ilidia şi Ciclova-Română, la sud cu Potocul şi Slatina-Nera, la vest cu Răcăjdia, Ciuchici şi Macovişte. Toponimia aşezării se leagă de un antroponim **Şoimaru** (personajul popular circulă în poveştile locale) ori de *Sokola, Zakolar* (alte denumiri vechi) sau provine din sârbescul *sokol* (şoim).[1] Deşi arheologia a identificat urmele unei aşezări din sec. VIII-IX satul este atestat documentar abia în 1363.[2]

[1] V. IONIȚĂ, *Nume de locuri din Banat,* Editura Facla 1982, p. 42.
[2] I. STĂNILĂ, *Valea Caraşului. Districtul Ilidia, secolul XIV-XVII. Pagini din trecutul unui colţ de*

Despre Socolari, ca localitate minieră, se aminteşte în cele 28 de hărţi ale inginerului miner şi topograf Christian Anich, în 1771-1772, anume mina de lângă Socolari, din care se exploatase cu bune rezultate timp de 17 ani.[3] În 1772, Socolariul este consemnat cu 88 de familii de români şi cu 2006 jugăre de pământ, în 1776 se înregistrează 87 de case. În secolul al XVIII-lea, Socolariul este proprietate erarială, iar în 1855 trece în proprietatea STEG-ului. La recensământul din 1890, există deja 284 de case cu 1.378 de locuitori. Creşterea maximă a populaţiei o înregistrează anul 1900, cu 1.443 de locuitori şi peste 300 de case. În 1930, populaţia în descreştere ajunge la 1.221 locuitori.[4] După nici un veac, numărul caselor cu greu mai numără 200, din care nelocuite sunt mai mult de jumătate. În prezent sunt 117 credincioşi ortodocşi.

În tradiţia locului, denumirea localităţii derivă de la planta magică *soc* care abundă în preajma aşezării, alături de mulţimea olarilor care existau odinioară în sat. Ocupaţia de bază a sătenilor a fost creşterea animalelor şi pomicultura. O îndeletnicire veche a fost, în sat, olăritul. Ce caracterizează satul este arhitectura din piatră, unde casele sunt foarte înalte, cu aspect de cetate, cele mai multe înconjurate de ziduri masive de piatră. În localitate este ridicat un monument dedicat eroilor satului Socolari, care au luptat în cele două războaie mondiale.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Înainte de 1794, în partea de sus, pe Valea Satului, unde se presupune că ar fi fost vechea vatră, a existat o biserică. Pe actualul loc, se zideşte biserica cu hramul *Sfinţii Petru şi Pavel* în anii 1910-1920[5], așa cum ne arată și textul pisaniei. [PISANIE]: *S-a zidit această sfântă biserică cu hramul „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" între anii 1914-1920 de vrednicul preot Valeriu Nedici, episcop al Caransebeșului fiind dr. Elie Miron Cristea, primul patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. În anul Domnului 2000-2001 acest sfânt locaș a fost împodobit cu pictură în stil bizantin de pictorul Mihai Bofan din Oravița, parohi fiind PC. pr. Traian Mihailovici și PC. pr. Ianchiș Călin Vasile, la protopopiatul Oravița fiind protopop P.O. pr. Ion Văran. Lucrarea de pictură din această sfântă biserică a fost binecuvântată de întâistătătorul Episcopiei Caransebeșului și locțiitor de Vârșeț † Preasfinția sa dr. Laurențiu Streza"*. Pe peretele exterior de miazănoapte al bisericii este montată în zid o placă de piatră de formă pătrată, pe care este reprezentat un basorelief cu două cruci precum și o datare istorică, anul 1761[6], cel mai probabil o părticică de istorie provenită de la vechea biserică a parohiei. De asemenea se amintește faptul că actuala biserică a fost renovată în anul 1947.[7]

Începând cu anul 1955 Parohia Socolari nu mai este parohie de- sine- stătătoare, datorită situației economice, dar și scăderii populației. Astfel Parohia Socolari devine filie la Parohia Potoc până în anul 2015, luna februarie, când redevine parohie de-sine- stătătoare.

ţară, Reşiţa, 1986, p. 176.

3 C. FENEȘAN, V. WOLHMANN, *Informații privind mineritul și metalurgia de la Sasca Montană în a II-a jumătate a secolului al XVIII,* Banatica IV, Reșița, 1977, p. 248.

4 I. STĂNILĂ, *op. cit.*, p. 176.

5 LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului,*Editura Episcopiei Caransebeșului, Caransebeş, 2012, p. 268.

6 *Ibidem,* p. 268.

7 Ion VĂRAN, *Monografia protopopiatului ortodox român Oravița,* Editura Marineasa, Timișoara, 2003*,* p. 184.

[ARHITECTURA, PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCȚII] Biserica din Socolari cu hramul „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" s-a construit din piatră (20 x 7,40 x 7 m), fiind unicat în cuprinsul eparhiei Caransebeșului. Are cinci abside cu iconostas de zid, bolta semicilindrică din lemn acoperit cu un strat de tencuială, turnul din cărămidă, acoperit cu tablă galvanizată. Ușile de la intrare sunt din lemn masiv cu reprezentații religioase – icoane ale sfinților – atât în interior cât și în exterior; au fost donate de familia Irimia Ion, Ruxandra și Florina în anul 2005. Ușile împărătești și diaconești au fost înlocuite cu altele noi.

[PICTURA] *Î*n lăcașul de cult se păstrează câteva icoane pe pânză, având diferite dimensiuni cum ar fi: icoana „Maicii Domnului" de la tronul Maicii Domnului, „Sfânta Treime", „Sfântul Ioan Botezătorul", „Sfântul Nicolae", icoane pictate de pictorul Nicolae Hașca în anul 1875.[8] Patina timpului și-a pus amprenta și asupra picturii care a dus la strângerea fondului bănesc pentru refacerea integrală *în perioada* 2000-2001, pictor executant fiind Mihai Bofan așa cum arată *şi* pisania.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ȘI CĂRȚI DE VECHI] O seamă de icoane au fost transferate în colecția de artă bisericească a Episcopiei Caransebeșului: „Maica Domnului în ceruri", „Nașterea Maicii Domnului", „Cuvioasa Paraschiva", „Sfântul Ilie". Pe lângă acestea parohia mai deține un chivot de lemn din anul 1864, pictat în ulei, şi cele două uși împărătești din lemn pictate. Cărţi vechi de cult sunt: Evanghelie, Râmnic, 1746[9]; Octoih, București, 1774; Molitvelnic și Triod, Râmnic, 1782; Penticostar, Râmnic, 1785; Biblia, Blaj, 1795 (2 exemplare); Liturghier, București, 1747.

[ȘIRUL PREOȚILOR] Uroş Radici (1751)[10], Ștefan Iancovici (românul Iancu), Dimitrie Petcovici (românul Petcu) (1775), Iacob Popovici și Iacob Gruici (=Gruia, 1794), Valeriu Nedici (1911-1930), Ilie Miciuru (1933-1939), Ştefan Ania, Ion Pircea (1941), Dimitrie Ania, Constantin Dolacu, Constantin Trişcă, Septimiu Daș (1952-1956), Gheorghe Bihoi (1956-1990), Mircea Gavriloae (1991-1995), Traian Mihailovici (1996-2000), Călin Vasile Ianchiș (2000- 2005), Vâlcu Andrei Teofil (2005 -2011), Iosif Daniel Aldescu (2011 -2015), Iulius Ionuț Guiman (2015-prezent).

C. CIMITIRUL. Cimitirul este situat pe o colină; cuprinde cruci din piatră cioplită cu bazoreliefuri. Are o suprafață de 2 ha, cuprinzând peste 100 de znamene din secolul XIX și prima jumătate a secolului XX, o treime fiind inscripționate.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Viaţa culturală a Socolariului a fost bogată. În 1884, învăţătorul Dimitrie Popovici înfiinţează un cor bisericesc pe care îl conduce până în 1904, când va fi preluat de învăţătorul Toma Rădulea. Şcoala se extinde şi ajunge, prin 1970, să aibă 7 clase. Legat de prima şcoală organizată (din 1776), este consemnat şi anul 1781, cu învăţătorul Mihai Raidvodei care avea un salariu de 30 de florini şi locuinţă într-o chilie, separată de şcoală, fiind urmat de Marian Avram, în 1792.[11]

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. S-au desfăşurat diferite activităţi cu elevii; e de reținut participarea acestora la serviciile religioase. S-au organizat împreună cu ei diferite manifestări culturale, precum și social-filantropice. Sunt ajutați membrii familiilor sărace, sau copiii nevoiaşi, cu bani, haine sau alimente; sunt sprijinite persoanele fără ocupaţie în găsirea unui loc de muncă, etc.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfinții Apostoli Petru și Pavel"; [ADRESA] Socolari, comuna Ciclova Română, județul Caraș-Severin; [OFICIU PAROHIAL] telefon: 0768607614.

---

[8] *Ibidem.*
[9] V. LEU, *Cartea veche românească din bisericile eparhiei Caransebeșului,* Reșița, 1996, p. 54.
[10] I.D. SUCIU, R. CONSTANTINESCU, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului,* vol. I, Timișoara, 1980, p. 192.
[11] I. STĂNILĂ, *op. cit.,* p. 176.

BIBLIOGRAFIE: FENEŞAN, C., WOLHMANN V, *Informații privind mineritul și metalurgia de la Sasca Montană în a II-a jumătate a secolului al XVIII,* Banatica IV, Reșița, 1977; IONIȚĂ, V., *Nume de locuri din Banat,* Editura Facla 1982; LEU, V., *Carte veche românească din bisericile eparhiei Caransebeşului,* Reșița, 1996; LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, BONA, Petru *Parohiile Eparhiei Caransebeșului,*Editura Episcopiei Caransebeșului, Caransebeş, 2012; MUREȘIANU, I.B, *Carte veche bisericească din Banat,* Timişoara, 1985; STĂNILĂ, I., *Valea Carașului. Districtul Ilidia, secolul XIV-XVII. Pagini din trecutul unui colț de țară,* Reșița, 1986; SUCIU, I.D., CONSTANTINESCU, R., *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului,* vol. I, vol. II, Timişoara, 1980.

Parohia „Pogorârea Duhului Sfânt" – Știnăpari

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Localitatea a fost înființată după cucerirea Banatului de către austrieci, în 1717.[1] Anul întemeierii variază, după surse, de la 1718 la 1755[2] sau 1778. Cert este că primii coloniști au fost români fugiţi din Oltenia (bufeni), cărora li s-au alăturat, prin anul 1790, germani originari din provincia Stiria. Totuşi, germanii nu aveau să rămână prea mult timp în noua colonie, mutându-se la Sasca Montană, şi prin urmare Ştinăpariul a rămas un sat pur românesc. Localitatea Știnăpari, situată nu departe de Cărbunari, s-a dezvoltat începând cu anul 1755, ca localitate de bufeni[3], de tăietori de lemne; îndeletnicirea de bază a locuitorilor s-a impus în chiar numele aşezării („stenap") care înseamnă „butuc de lemn" de o anumită dimensiune.

În prezent există mai multe localităţi din Banat în care se găsesc bufeni. Pe lângă localităţile Cărbunari și Știnăpari și aşezările Moldova Nouă, Pescari, Sasca Montană, Padina Matei, Moldovița, Oravița, Ciclova Montană, Bocşa și altele au fost populate de bufeni.[4]

Oamenii bătrâni din comună spun că prima aşezare ar fi fost pe valea Radimnei, pe locul fostei fabrici de cherestea Zăvoi-Radimna. După aceea oamenii s-au aşezat pe actualul teritoriu, primele case fiind construite în anul 1742. Ocupaţia locuitorilor de pe aceste meleaguri a fost munca la pădure, unii făcând cărbune de lemn – mangal (cărbunarii), iar alţii făcând stenapi – lemne pentru mină (ştinăparii). Cu această diviziune a muncii au fost fondate cele 2 sate.[5] Cei din actualul sat Cărbunari au făcut cărbune din lemn-mangal, iar cei din actualul sat Știnăpari, fiind mai aproape de minele din Sasca Montană, au pregătit lemnul pentru mine, adică stenapii.

[1] Nicolae ILIEȘIU, *Monografia istorică a Banatului: Județul Caraș,* Editura Mica Valahie, București, 2011, p. 35.
[2] Coriolan SUCIU, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania,* vol. II, București, 1967, p. 45.
[3] Damian IZVERNICEANU, *Oltenii în Banat,*Editura Librăria românească, Lipova, 1935, p. 13.
[4] *Ibidem,* p. 14.
[5] Ioan LOTREANU, *Monografia Banatului,* Institutul de Arte Grafice „Țara", Timișoara, 1935, p. 284.

Deși erau două sate distincte, totuși s-a ridicat prima biserică pentru serviciile religioase la Cărbunari în anul 1788[6], pe când istoria nu consemnează ca satul Știnăpari să fi avut la acea dată vreo biserică. Știnăpariul de la zidirea lăcașului de cult şi până în anul 2010 a fost filie[7], aparţinând de Parohia Cărbunari.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica actuală, cu hramul „Pogorârea Sfântului Duh" s-a zidit în 1942-1947, lucrările fiind finalizate în 1964.[8]

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Arhitectura este sub forma unei corăbii. Este construită din piatră[9] și cărămidă, acoperită cu tablă galvanizată; turnul e din cărămidă acoperit cu tablă galvanizată, pardoseala din gresie. Dimensiunile bisericii sunt: 17,90 x 7 m.[10] Este restaurată în întregime în 1996-1997.[11]

În anul 2012 s-au efectuat lucrări pentru reabilitarea exteriorului bisericii, s-a vopsit și tabla de pe acoperiş; tot în anul 2012 s-a schimbat mobilierul din sfântul altar.

[PICTURA] S-a pictat iconostasul în 1961, iar restul bisericii în 1971, de către Iulian Toader din Arad. Iconostasul din lemn de tei a fost sculptat de Ştefan Gajo din Timişoara. În anul 2013 s-a înfrumusețat exteriorul lăcașului de cult prin pictarea de jur împrejur a unor sfinți români.

[ANEXE] Întrucât preoţii slujitori au stat la Cărbunari (în casa parohială), nu s-a manifestat nici o dorință de ridicare sau cumpărare a unei case parohiale, dar începând cu anul 2010 s-a căutat achiziţionarea unei case parohiale.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoților slujitori: Pavel Coadă (1940-1954), Iancu Tilca (1956-1959), Atanasie Leontie (1959-1974), Cornel Aldescu (1974-2010),[12] Ilie Oltean (2010-2016). Astăzi, preot este Fulviu Dan Terpe.

C. CIMITIRUL. Parohia are un cimitir.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Nu este cazul.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Când este nevoie, parohia (cu 216 enoriaşi) organizează colecte pentru ajutorarea diferitelor cazuri sociale. În 2011 s-au înfiinţat un cor de bărbați și femei și altul de copii.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Pogorârea Sfântului Duh"; [ADRESA] Știnăpari, Nr. 99, comuna Cărbunari, județul Caraș-Severin; [OFICIU PAROHIAL] tel: 0786132132, e-mail-parohiastinapari@yahoo.com.

BIBLIOGRAFIE: Arhiva parohiei Ştinăpari; GROPȘIANU, Ioan, *Monografia parohiilor Cărbunari și Știnăpari,* Cărbunari, 1936; ILIEŞIU, Nicolae, *Monografia istorică a Banatului: Judeţul Caraş*, Editura Mica Valahie, Bucureşti, 2011; IZVERNICEANU, Damian, *Oltenii în Banat,*Editura Librăria românească, Lipova, 1935; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului,* Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeș, 2012; SUCIU, C., *Dicționar istoric al localităților din Transilvania,* vol. II, București, 1967; VĂRAN, Ion, *Monografia protopopiatului ortodox roman Oravița,* Editura Marineasa, Timișoara, 2003; PETREUȚĂ, Ioan, *Monumente istorice-bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara 1980 (ms.), p. 680.

[6] Gr. POPIŢI, *Conspectul arhivelor din Banat*, Bucureşti 1950, pp. 40-41; Ioan GROPȘIANU, *Monografia parohiilor Cărbunari și Știnăpari,* Cărbunari, 1936, p. 12, a vorbit de anul1810.

[7] Arhiva parohiei Ştinăpari, *Matricolele bisericii* .

[8] Ion VĂRAN, *Monografia protopopiatului ortodox roman Oravița,* Editura Marineasa, Timișoara, 2003, p. 106.

[9] LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului,* Editura Episcopiei Caransebeșului, Caransebeș, 2012, p. 271.

[10] *Ibidem.*

[11] Ion VĂRAN, *op. cit.,*p. 106.

[12] *Ibidem*, p. 105.

Parohia „Înălțarea Domnului” – Şuşca

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Localitatea Șușca este așezată în S-V României, pe Valea Dunării, la 11 km în amonte de orașul Moldova Nouă și la 13 km în aval de Baziaș, locul pe unde intră bătrânul fluviu în țară. Șușca se află la intersecția meridianului 21° 31’ 8” longitudine estică cu paralela 44° 47’ latitudine nordică.[1] Din punct de vedere administrativ, satul Șușca aparține de comuna Pojejena, din județul Caraș-Severin.

Satul Șușca este amintit documentar în anul 1717, când localitatea avea 11 case locuite.[2] La ultimul recensământ din anul 2011 localitatea avea 450 locuitori.[3] Localitatea apare la acel recensământ din 1717 cu numele de „Sieska”; în anul 1813 purta numele de „Sisak”, iar în 1829 „Suska”.[4]

Până în 1913, când s-a construit biserica din satul Șușca, românii mergeau în satul Belobreșca, care avea biserică, și preoții sârbi erau cei care îngrijeau de sufletele lor.

În sat este în apropierea bisericii parohiale și în fața Căminului Cultural un monument al eroilor din Primul Război Mondial, ridicat în 1937.[5]

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Conform pisaniei, biserica din Şuşca, cu hramul „Înălțarea Domnului”, s-a ridicat în anul 1913, înainte de 1800 existând o biserică de lemn[6], mai mică, care în timp s-a năruit: *„Cu voia Tatălui, cu ajutorul Fiului și cu împreună lucrarea Duhului s-a ridicat în 1913 prima biserica ortodoxă românească pe care o întâlnește Dunărea la intrarea ei în țară, sub preotul Alexandru Blașiu, cu hramul Înălțarea Domnului*.” Primul preot român, Alexandru Blașiu, a contribuit personal cu suma de 1000 coroane[7] la ridicarea bisericii, fiind susținut și ajutat de ilustre personalități politice și culturale ale vremii: Vincenţiu Babeș, Emanuil Ungurianu, familia Mocioni, dar și de localnici.

Între anii 1999-2005 s-au făcut reparații capitale la locașul de cult din satul Șușca. Astfel s-a schimbat tabla de pe acoperișul turnului, s-au schimbat geamurile și ușile bisericii, s-au turnat trotuare în jurul bisericii și s-a cimentat întreaga curte, plus tencuirea exterioară, repictare etc. La casa parohială s-au făcut ample reparații și investiții noi.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Locașul de cult actual este construit în stil baroc provincial, având dimensiunile 15,50

[1] George Florin USCAT, *Monografia localității Șușca*, Lucrare de licență, ms., Universitatea „Eftimie Murgu” Reșița, 2015, p. 6.
[2] Ion VĂRAN, *Monografia Protopopiatului Ortodox Român Oravița*, Editura Marineasa, Timişoara, 2003, p. 203.
[3] *Recensământ* 2011.
[4] George Florin USCAT, *op. cit.*, p. 12.
[5] LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Editura Episcopiei Caransebeșului, 2012, p. 272.
[6] Nicolae STOICESCU, *Bibliografia localităților și monumentelor medievale din Banat*, Editura Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1973, p. 144.
[7] Nicolae CORNEAN, *Monografia Eparhiei Caransebeș*, Editura Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeș, 1940, p. 572.

x 6,90 m. Materialele folosite au fost piatra și cărămida. Clădirea dispune de două contraforturi în exteriorul absidei altarului. Turnul se ridică pe patru piloni, spațiile dintre ei fiind zidite ulterior. Bolta semicilindrică e din lemn. Biserica este acoperită cu tablă galvanizată, iar în interior e pardosită cu parchet. Iconostasul este de zid.

[PICTURA] Biserica a fost pictată de către pictorul german din Moldova Nouă, Ernest Mitter, în 1915. Între anii 2001-2003 pictura a fost restaurată de monahia Mina Alexa.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Pot fi consemnate 4 icoane pe pânză, aplicate pe lemn și puse în rame, sub sticlă, cu dimensiunile 80 x 45 cm[8], de autor necunoscut, reprezentând pe Maica Domnului cu Pruncul, Domnul Iisus Hristos, Sfântul Ioan Botezătorul și Sfântul Nicolae, datate 1892. Alături de acestea, sunt de menţionat icoanele pe pânză de la Tronul Maicii Domnului (90 x 50 cm) și cea de la Tronul arhieresc, reprezentând pe Sfântul Ioan Gură de Aur (90 x 50 cm), cu autor necunoscut, datate 1892. Cele 3 clopote, de care dispune biserica parohială, se știe că au fost cumpărate din Imperiul austro-ungar și au fost aduse pe Dunăre.

Dintre cărțile vechi care se păstrează în biblioteca și arhiva parohială amintim: Penticostar (1859), Evanghelii (1828,1907), 12 Mineie (1929).

[ŞIRUL PREOŢILOR] Alexandru Blașiu (1896-1908), Traian Blașiu (1908-1930), Vasile Blașiu (1930-1934 și 1943-1950), Septimiu Daș (1934-1943), Epifanie Cârstea (1951-1952 și 1962-1968), Glicherie Moraru (1953-1963), Nicolae Paraschiv (1969-1974), Iova Megheleș (1974-1978), Constantin Potoceanu (1978-1981), Doru Topală (1981-1986), Andrei Vlaica (1986-1998), Ioan V. Matei (1998-prezent)

C. CIMITIRUL. Cimitirul parohial se află pe domeniul public al Consiliului local Pojejena și are nr. top 373. Nu are capelă; deține 22 znamene și 17 cruci de piatră.[9]

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Nu este cazul.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. În prezent parohia „Înălțarea Domnului” este cea mai modestă din Clisura Dunării, având 63 de familii și 152 persoane; este în mare parte îmbătrânită, existând numai 17 copii (elevi în clasele 0-XII). Majoritatea credincioșilor sunt pensionari; sunt foarte puțini care au un loc de muncă stabil.

În acest context activitatea pastoral-misionară a preotului priveşte şi casa fiecărui bătrân din sat, în marele post credincioșii nedeplasabili fiind spovediți și împărtăşiţi, iar cei ce pot veni la biserică catehizați, programul liturgic și cultic zilnic ajutându-i în acest sens.

Copiii din parohie sunt incluși în pelerinajele anuale la mănăstirile din zonă (Nera, Nicolinț, Gornea și Călugăra), sau atraşi în drumețiile pe Cheile Nerei sau în împrejurimile satului. În prima zi de Crăciun este o tradiție deja să fie colindați credincioșii și să vizioneze sceneta „Naşterea Domnului”.

Comunitatea se străduiește să ajute pe cei nevoiași cu produse sau chiar cu bani.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Înălțarea Domnului”; [ADRESA] sat Șușca, nr 27, comuna Pojejena, cod 327304, județul Caraș-Severin.

BIBLIOGRAFIE: Arhiva Parohiei Șușca; BONA, Petru, *Lespezi și cruci de piatră din parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeșului, 2015; CORNEAN, Nicolae, *Monografia Eparhiei Caransebeș*, Editura Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeș, 1940; LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Editura Episcopiei Caransebeșului, 2012; STOICESCU, Nicolae, *Bibliografia localităților și monumentelor medievale din Banat*, Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1973; VĂRAN, Ion, *Monografia Protopopiatului Ortodox Român Oravița*, Editura Marineasa, Timişoara, 2003; ILIEŞIU, Nicolae, *Monografia istorică a Banatului* (ed. D. Ţeicu), Ed. Mica Valahie, Bucureşti 2011, p. 293 şi urm.

[8] Arhiva Parohiei Șușca, *Registrul de inventariere, anul 2014*, vol I, p. 5.

[9] Petru BONA, *Lespezi și cruci de piatră din parohiile Eparhiei Caransebeșului*, Editura Episcopiei Caransebeșului, 2015, p. 157.

Parohia „Pogorârea Sfântului Duh" – Vărădia

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII / CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Localitatea Vărădia este atestată documentar în anul 1332[1], iar în anul 1390 o găsim menționată în actul regelui ungar Sigismund de Luxemburg către banul Severinului Nicolae Perenyi (românul Pârâianu), ce îi oferea banului în dar mai multe sate, printre care şi străvechea Vărădie. Tradiţia vorbeşte despre existența a trei sate pe aceste locuri în secolul XVI: unul în hotarul satului (Poiana Flămândă), unul pe deal, lângă cimitirul de azi şi altul la poalele dealului, pe ambele părți ale pârâului (Vale). Din cauza vânturilor strașnice cei din Poiană sau retras mai pe vale, lângă cele două sate.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Arheologia demonstrează că în secolele III-IV exista o așezare daco-romană. În sec. VI Arcidava (Vărădia) aparţinea de Arhiepiscopia Justiniana Prima, fondată de împăratul constantinopolitan Justinian I. Tot la Vărădia, spre finele veacului XI se înființează primul nucleu monahal[2]. După ce vărădienii și-au ctitorit în 1754 o biserică nouă, pe cea veche au dat-o satului Iabuca din Banatul sârbesc. Pentru o perioadă (1768-1847), la Vărădia a funcționat şi sediul protopopiatului Vărădiei. Biserica ortodoxă actuală s-a construit în anul 1890 şi are hramul *Pogorârea Duhului Sfânt*. La origini este biserică greco-catolică, iar cea construită de ortodocşi (la 1754) acum este transformată în mănăstire, continuând vechea tradiție monahală. Biserica (27,70 x 8,20 m) este ridicată din donațiile credincioșilor şi ale statului, de către arhitectul Francisc Sittner din Oravița. Uniaţia a intrat în Vărădia în anul 1857[3], ortodocşii fiind evacuați din biserică şi oficiindu-şi slujbele într-o casă particulară. În decursul timpului s-au efectuat diverse lucrări de reparație și întreținere: 1938 – acoperirea turnului cu tablă, 1990 – curățarea tablei turnului cu „deruginol" și vopsirea cu bronz, înlocuirea jgheaburilor, 2000-2002 – placare cu gresie la interior (170 mp), 2007 – introducerea caloriferelor pentru încălzirea centrală, 2013 – vopsirea tablei turnului cu bronz și îndreptarea crucii de pe turn, înnoirea acoperișului, înlocuirea geamurilor vechi cu 13 geamuri termopan și 3 uși termopan, consolidarea iconostasului, 2014 – decaparea completă a exteriorului și retencuirea lui, 2015 – pavarea și amenajarea curții bisericii, precum și o încăpere pentru centrala termică.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este construită din piatră şi cărămidă, şi acoperită cu ţiglă.

[PICTURA] Pictura în ulei este executată între anii 1937-1939 de către Nicolae Popovici din Grădinari.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Evanghelie (Bucureşti, 1742); Penticostar, Antologhion şi Liturghier (Râmnic, 1743, 1752 şi 1787) etc.

[1] B. MILLEKER, *Varadia története*, Timişoara, 1889, p. 10.
[2] I.D.SUCIU, *Monografia Mitropolie Banatului,* Timișoara 1977,p.144; V.MUNTEAN, *Monografia Arhiepiscopiei Timișoarei, I,* Timișoara 2012, p.70.
[3] Nicolae CORNEAN, *Monografia Eparhiei Caransebeşului*, Caransebeş, 1940, p. 605.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Șirul preoților slujitori: Popa Ion (1700-1720), Iancu Șutu (1720-1775), Marcu Iorgovici/Iorgu Brâncoveanu (1740-1801), Petru Lupulovici, protopop (alias Lupu, 1751-1801), Martin Borzan (1757), Petru Șutu, protopop (1776-1801), Ion Iorgovici sau Iorgu (1777-1806), Pavel Constantinovici (= Constantin, 1805), Trifu Miloşevici/Miloş (1789-1816), Trifon Vucica (1818-1849), Ioan Creţu (1830), Ion Crașovan (1833-1856), Nicodim Jurca (1847-1864), Vichentie Popovici (1845-1857), Nicolae Mioc (1858-1917), Paul Mioc (1877-1924), Cuzman Jianu (1921-1950), Mihail Retezan (1929-1943), Afinoghen Levițchi (1946-1951), Radu Vuleșici (1951-1986), Popescu Nicolae (1986- prezent). Dintre personalitățile de seamă ale parohiei menționăm pe Paul Iorgovici, lingvist şi istoriograf român, și Ioan Tomici, protopop – tot român - al Caransebeşului.[4] Cântăreți de seamă: Guga Cornel, care a fost și dirijor de cor, Pârvu Traian, Sâia Ștefan, Cipu Ion, Ogrin Tiberiu, Ceia Ionuț și Ceia Florin.

C. CIMITIRUL. Cimitirul este comunal.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Vărădia a avut un cor bisericesc bărbătesc (din 1870) format din 12 membri, iar dirijor a fost un timp Guga Cornel, iar odată cu moartea acestuia corul s-a destrămat. În anul 1992 se înființează fanfara satului la inițiativa preotului Nicolae Popescu, cu un număr de 28 de instrumentiști, având ca și conducător pe Pardos Ion. Anul 2014 marchează scurta existență a fanfarei.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. În prezent parohia (cu cca 500 membri) desfășoară diverse activități catehetice în posturile de peste an, colecte pentru familiile sărace, pelerinaje la mănăstiri și diverse programe artistice cu elevii școlii.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Pogorârea Duhului Sfânt”; [ADRESA] Str. Principală, nr. 185, 327420, Vărădia, jud. Caraș-Severin; [OFICIU PAROHIAL] Str. Principală, nr. 298, 327420, Vărădia.

BIBLIOGRAFIE: SUCIU I.D., *Monografia Mitropoliei Banatului*, Timişoara, 1977; CORNEAN Nicolae, *Monografia Eparhiei Caransebeşului*, Ed. Autorului, Tiparul Tipografiei Diecezane, Caransebeș, 1940; ȚEICU, D., *Banatul montan în Evul mediu*, Ed. Banatica, Timișoara 1998, p. 391; PETREUȚĂ, Ioan, *Monumente istorice-bisericești din Arhiepiscopia Timișoarei și Caransebeșului*, Timișoara 1980 (ms.), pp. 775-776.

[4] *Ibidem*, p. 606.

Parohia Ortodoxă „Sfinții Apostoli Petru Și Pavel” – Vrani

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂȚII/CARTIERULUI D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. Satul cu numele de Vrani, îl întâlnim în istorie, prima dată la anul 1402.[1] După unii lingviști numele de Vrani derivă de la slavonescul „vrana”, adică cioară. Actuala așezare a satului este de formă dreptunghiulară pe direcția Est-Vest, străbătută de șoseaua județeană Greoni-Milcoveni, cu ramificații spre Iertof și Ciortea. Până la sfârșitul secolului XVIII, gospodăriile erau așezate răzleț, fie în mici grupuri de case, fie izolate individual. Comuna Vrani este așezată în apropierea malului stâng al râului Caraș, la confluența cu pârâul Ciclova.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] În localitate existase o biserică de lemn, ctitorită în 1741. Biserica actuală cu hramul „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” s-a zidit între 1802 și 1808. Vreme de 76 de ani de la spălarea picturii, interiorului nu i s-a mai dat nicio îngrijire până în 1927, încât pereții erau plini cu un strat de praf și fum care acopereau pictura. Preotul Nicolae Balmez, în repetate rânduri a încercat refacerea interiorului, dar fără rezultat, căci trasarea graniței româno-iugoslavă a tăiat calea către cele 2 orașe, Biserica Alba și Vârșeț; astfel satul a căzut într-un declin economic îngrijorător. Învățătorul Mihai Anca și câțiva credincioși rezolvă problema financiară a picturii; el propune să fie demolat iconostasul din piatră și să fie înlocuit cu unul din lemn sculptat. Lucrarea a început la sfârșitul lunii iulie 1927. Deoarece biserica era acoperită cu șindră, comitetul (consiliul) parohiei propune modificarea acoperișului pentru a-l acoperi cu alamă. Prima lucrare a acoperișului a început în 1886, fiind dată arhitectului Adrian Diaconul din Bocșa Montană. În anul 1896, după 10 ani de zile acoperișul bisericii a trebuit refăcut.[2] În 1879 se reface turnul bisericii. Lucrările turnului se termină în 20 iunie 1880. În anul 1936 se constată că s-a infiltrat apă de ploaie pe lângă cruce și a putrezit suportul de lemn, iar odată cu reparația lemnăriei se face și zugrăveala exterioară a bisericii. Clopotele bisericii, în număr de trei, sunt procurate în 1809. În timpul Primului Război Mondial, autoritățile maghiare au dispus ridicarea a două clopote de la biserică pentru a fi topite și transformate în materiale de război; biserica rămâne cu un singur clopot, urmând ca în 1925 să se cumpere două clopote în locul celor 2 confiscate.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica este construită din piatră și din lemn.

[PICTURA] Pictura a fost încredințată în 1811 pictorului Nistor Bogdanovici. Pictorul nu a terminat lucrarea din cauza unui accident mortal. În anul 1823 se încredințează pictura ușilor împărătești pictorului Ianculovici (recte: Iancu, român) din Vârșeț. Lucrarea picturii reîncepe în 1827 de către pictorul Matei Popovici și se termină în 1829. Sfințirea bisericii se săvârșește în 30 iunie 1844, de către episcopul Ștefan Popovici din Vârșeț. În 1850-1851 pictura a fost spălată de pictorul Matei Popovici

[1] Pesty FRIGYES, *Krassó vármegye története,* II, Budapesta 1885, vol. II, p. 275.
[2] Ion LERCA-CREGA, Traian CONSTANTIN, *Monografia satului bănățean Vrani*, Ed.Brumar, Timișoara, 2014, p. 75.

din Oravița. O nouă intervenţie, în anii 1927-1928, prin pictorul Nicolae Popovici din Grădinari. Pictura nu prezintă vreo deosebită valoare artistică, dar arată o perfectă armonie cromatică.

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] Cărţi vechi: Molitfelnic (Bucureşti, 1722), Octoih (Râmnic, 1742), Cazanie (Viena, 1793) etc.

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Ioan Dimitrievici (1751-1757), Pavel Popovici/Popa (1757-1807), Marcu Trailovici (alias Trăilă, 1778-1793), Petru Munteanu (1793-1809), Marcu Lazarovici (recte: Lazăr, 1795-1815), Gavrilă Munteanu (1809-1829), Pavel Lazarovici/Lazăr (1815-1847), Ion Tămășel (1848-1870), Iosif Munteanu (1830-1857), Gavrilă Lazarovici/Lazăr (1845-1850), Iosif Tămășel (1863-1905), Nicolae Balmez (1896-1939), Alexandru Atnagea (1908-1917, decedat ca martir; vezi „Mitropolia Banatului“, nr. 4-6/1968), Cornel Panciovan (1921-1927), Traian Constantin (1927-1951), Eftimie Doru Nicolae (1985-2013), Ionescu Nicolae (2013 - până în prezent).

C. CIMITIRUL. Cimitirul este comunal.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. Şcoala confesională s-a întemeiat în 1740. În 1899 ia ființă un cor bisericesc; în anul 1908 pe lângă corul mixt se înființează și o fanfară instruită de un ţăran, Martin Petrică Drăgănici, fanfară ce a cântat la instalarea episcopului Miron Cristea în Caransebeș iar la Vârșeț, la zborul regretatului Aurel Vlaicu.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Începând cu anul 2010 credincioşii din comunitatea Vrani, împreună cu preotul paroh, trec granița în Serbia în localitățile românești pentru a lua parte la o slujba de sfințire a unei troițe cu patru stâlpi reprezentând fiecare câte un sat, ca dovadă a preţuirii tradiției și a „fraţilor“, tradiție ce s-a păstrat și se săvârșește în fiecare an de Rusalii în localitatea Iablanca. În cele 4 posturi mari de peste an, parohia Vrani (cu 563 enoriaşi) primește vizitele preoților din jur, săvârșind activități catehetice spre a menţine vie credința ortodoxă.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Sfinții Apostoli Petru și Pavel”; [ADRESA] nr. 144, 327430, comuna Vrani, jud. Caraș-Severin; [OFICIU PAROHIAL] 327430, Vrani, nr. 145. Nu are telefon și site oficial.

BIBLIOGRAFIE: PESTY Frigyes, *Krassó vármegye története,* II, Budapesta 1885; LERCA-CREGA Ion, CONSTANTIN Traian, *Monografia satului bănățean Vrani*, Ed.Brumar, Timișoara, 2014; PETREUŢĂ Ioan, *Monumente istorice-bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara 1980 (ms.), pp. 788-790.

Parohia „Naşterea Maicii Domnului” – Vrăniuţ

A. ISTORICUL COMUNITĂŢII PAROHIALE. [PREZENTAREA GENERALĂ A LOCALITĂŢII D.P.D.V GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC]. La doar 12 km de oraşul Oraviţa şi la 7 km de Răcăşdia, centrul comunei de care aparţine administrativ, parohia Vrăniuţ, cu hramul „Naşterea Maicii Domnului”, este o aşezare cu oameni gospodari şi ataşaţi credinţei străbune.

Localitatea este atestată documentar întâia oară în 1569, apoi în 1690-1700.[1] Conscripţia din anul 1717 aminteşte localitatea Vrăniuţ cu doar 40 de case.[2] Satul mai este menţionat în 1751; în 1757 avea 90 de case, în 1910, 306 case și 1547 locuitori. În 1935 erau 1598 locuitori, în 1992, 494 locuitori, din care credincioși ortodocși 397, în 2002, erau 443 locuitori, din care: 409 ortodocși, 28 baptiști, 2 romano-catolici.[3] Din păcate după 1989, numărul locuitorilor a scăzut foarte mult şi pe an ce trece satul devine tot mai pustiu.

Biserica anterioară avea un antimis de la 1756.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Biserica parohială actuală s-a zidit în jurul anului 1794; a fost sfinţită de episcopul Iosif Ioanovici Şakabent, cu hramul „Naşterea Maicii Domnului”.[4]

Biserica a fost reparată în 1915 când se pun contraforturi la absida altarului; acoperişul a fost refăcut în 1884. Iconostasul din secolul XVIII se află azi în colecţia de artă a Mitropoliei Banatului.[5] În anii 1998-2000, biserica parohială a fost restaurată în întregime. Binecuvântarea lucrărilor s-a făcut de către PS Laurenţiu Streza-Episcopul Caransebeşului.[6] În 2009-2015 s-au executat lucrări de modernizare; astfel s-a introdus încălzirea centrală, s-a revizuit acoperişul, s-au montat geamuri noi atât în biserică (altar, naos, pronaos), cât şi în turn, s-a zugrăvit exteriorul şi s-a amenajat parcul din faţa bisericii. S-au demarat şi lucrările de reamenajare a casei parohiale, aflată într-o stare avansată de degradare.

[ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCŢII] Biserica din Vrăniuţ, cu dimensiunile: 23,30 x 7,70 x 6,50 m, a fost construită – cum s-a anticipat – în 1794, în stil baroc, din piatră și cărămidă, acoperită cu tablă de cupru; iconostasul e de zid, bolta din cărămidă, pardoseala din piatră.

[PICTURA] Biserica a fost pictată (pe panouri) în 1809, apoi repictată de Gheorghe Putnic din Biserica Albă (Serbia) în anul 1894 și restaurată de Mihai Peteu în 1958. Restaurarea recentă a picturii s-a făcut de către pictorul Igor Isac în anul 1998.

Pe icoana „Maica Domnului cu Pruncul” (ulei pe pânză) de la Tronul arhieresc apare semnătura pictorului Gh. Putnic și anul 1893. Tronul are pictat (ulei pe pânză)

---

1 D. ŢEICU, *Banatul montan în Evul mediu*, Ed. Banatica, Timişoara 1998, p. 395; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012, p. 279.

2 Ion VĂRAN, *Monografia protopopiatului ortodox român Oravița*, Editura Marineasa, Timişoara, 2003, p. 162.

3 LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *op. cit.,* p. 279.

4 Nicolae CORNEAN, *Monografia Eparhiei Caransebe*ş, Editura Autorului, Caransebeş, 1940, p. 629.

5 LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, Petru BONA, *op. cit.,* p. 280.

6 *Ibidem.*

chipul „Sf. Ioan Gură de Aur”. Se pot observa unele icoane pictate în ulei pe zid, situate deasupra stranelor. În pronaos se păstrează două icoane (ulei pe lemn): „Naşterea Mântuitorului” şi „Pogorârea Duhului Sfânt”, fiecare cu dimensiunile de: 77 x 55 cm.[7]

[OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ŞI CĂRŢI VECHI] În biserică se păstrează o „Carte evangheliar” cu slove chirilice, tipărită la Sibiu în 1859. Alte cărţi: Penticostar (Bucureşti, 1783), Octoih (Buda, 1826), Liturghier (Sibiu, 1835).

[ŞIRUL PREOŢILOR] Lista preoţilor: Ioan (1751), Pavel (1757), Gheorghe Trailovici sau Trăilă (român, 1778-1794), Ioan Ianoşevici sau Ianoş (şi el român, 1794-1808), Gheorghe Popovici/Popa (1794), Ioan Belovici (= Belu, 1808-1829), Petru Belovici/Belu (1829-1841), Iosif Belu (1890-1916), Sofronie Popovici (1890-1899), George Băiaş (1901-1910), Simeon Bartolomei (1916-1941), Cornel Petrovici (1928-1941), Septimiu Daş (1948-1953), Vasile Petru (1957-1961), Romulus Novacovici (1962-1976), Vichentie Molin (1976-post 1980), Ioan Paşca (1991-1995) Lucian Lăpușnianu (1997-2003), Gavril Moraru (2008-2009), Bogdan Berdacicu (2010-2013), Ştefan Ionuţ Puşchiţă (2013-prezent).

C. CIMITIRUL. Cimitirul parohial are suprafaţa de 2 ha şi nu posedă capelă.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT. În trecut, la Vrăniuţ a activat un cor bisericesc, înfiinţat în 1890. Prima şcoală confesională funcţiona deja în anul 1776.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI. Pe lângă activitatea pastoral–misionară, se încearcă şi o revigorare a parohiei prin atragerea tineretului, care a mai rămas în sat, spre cele sfinte. Deşi parohia este una foarte mică (148 enoriaşi), împreună cu Consiliul parohial și cu membrii Comitetului parohial, organizăm colecte pentru ajutorarea celor nevoiași.

F. DATE DE CONTACT PAROHIE. [HRAM] „Naşterea Maicii Domnului”; [ADRESA] Vrăniuţ, nr. 260, comuna Răcăşdia, judeţul Caraş-Severin.

BIBLIOGRAFIE: CORNEAN, Nicolae, *Monografia Eparhiei Caranseebş,* Editura Autorului, Caransebeş, 1940; LUCIAN, Episcopul Caransebeşului, BONA, Petru, *Parohiile Eparhiei Caransebeşului*, Editura Episcopiei Caransebeşului, Caransebeş, 2012; VĂRAN, Ion, *Monografia protopopiatului ortodox român Oravița*, Editura Marineasa, Timişoara, 2003; PETREUȚĂ, Ioan, *Monumente istorice-bisericeşti din Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului*, Timişoara 1980, pp. 790-791.

[7] *Ibidem.*

CUPRINS

PROTOPOPIATUL BĂILE HERCULANE 281

NOS FRANCISCUS JOSEPHUS PRIMUS
DIVINA FAVENTE CLEMENTIA AUSTRIAE IMPERATOR, HUNGARIAE, BOHEMIAE,
Lombardiae et Venetiarum, Dalmatiae, Croatiae, Slavoniae, Galiciae, Lodomeriae et Illiriae Rex Apostolicus, Archidux Austriae, Magnus Dux Cracoviae, Dux Lotharingiae, Salisburgi,
Styriae, Carinthiae, Carnioliae et Bucovinae superioris et inferioris Silesiae, Magnus Princeps Transilvaniae, Marchio Moraviae, Comes Habsburgi et Tirolis, Magnus Woiwoda Woiwodatus Serbiae etc. etc.

Ad Altissimum mandatum Sacrae Caesareo-Regiae Apostolicae Majestatis proprium.
Josephus Jireček

Necesităţile pastorale ale vremurilor pe care le traversăm reclamă o cât mai atentă şi cuprinzătoare cunoaştere a trecutului nostru bisericesc. În acord cu acest principiu, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a iniţiat o serie de cercetări asupra instituţiilor şi a personalităţilor bisericeşti, cercetări concretizate în volume cu caracter general sau local. Pe această linie de evidenţiere a modului în care Biserica Ortodoxă Română a coagulat în jurul ei societatea românească se înscrie şi Hotărârea nr 8.575/07.11.2011 prin care eparhiile Patriarhiei Române au fost responsabilizate în scopul întocmirii unor micromonografii pentru protopopiatele şi parohiile din subordine, după un plan unitar.

Volumul prezent, intitulat *Protopopiatele şi parohiile Episcopiei Caransebeşului. Micromonografii*, avându-l ca autor pe părintele profesor Daniel Alic, reprezintă deopotrivă o misiune îndeplinită şi o emblemă pentru Episcopia Caransebeşului. Este o lucrare complexă ce prezintă pe scurt fiecare unitate bisericească (cu excepţia mănăstirilor) din cuprinsul Eparhiei Banatului Montan.

Considerăm *că publicarea volumului Protopopiatele şi parohiile Episcopiei Caransebeşului. Micromonografii* este spre folosul preoţilor, al celor ce-şi îndreaptă atenţia spre istoria Bisericii din Banat şi nu în ultimul rând al credincioşilor. Binecuvântăm apariţia acestei cărţi şi o recomandăm cu bucurie tuturor celor interesaţi.

† Lucian,

Episcopul Caransebeşului

ISBN: 978-606-37-0297-6